

VYCHOVATEL.

ČASOPIS

VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KŘESŤANSKÉHO ŠKOLSTVÍ.

ORGÁN

JEDNOTY ČESKÉHO KATOLICKÉHO UČITELSTVA
V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM.

ROČNÍK XXXIII.

MAJITEL A VYDAVATEL „DRUŽSTVO VLAST.“

REDAKTOR UČITELSKÉ PŘÍLOHY:
VLASTIMIL HÁLEK.

REDAKTOR VĚSTNÍKU KATECHETSKÉHO:
JAROSLAV SLAVÍČEK.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR:
GYMN. PROF. EMANUEL ŽÁK.

Ě PRAŽĚ.

TISKEM A NÁKLADEM DRUŽSTVA VLASTĚ.

1918.

Obsah Vychovatele ročníku XXXIII.

Články:

Bolševici. Str. 41.
Celibát učitelé. Str. 128.
Duchovní správce — náboženský komisař. Prázdňinová úvaha. Str. 6, 13, 14.
Frant. W. Förster a křesťanství. Podává Em. Žák. Str. 169, 180.
Husova lidová universita. Str. 49.
Kněžstvo a venkov. Podává Ant. Ježek. Str. 163.
Kulturní program mládeže České státoprávní demokracie. Str. 61.
Kulturní program budoucí naší školy. Str. 141.
Náboženská psychologie Lutherova. Píše Em. Žák. Str. 81, 89, 101, 109, 121, 135.
Na cestu pravou. Str. 35, 54.
Náboženský pragmatismus. Píše Em. Žák. Str. 149.
Náboženství v příští národní škole. Str. 177.
Organisace mládeže a katecheta. Píše Stan. Gabriel. Str. 16.
Na počátku kulturního boje? Str. 185.
Na okraj velké doby. Některé doklady sbírá K. K. Str. 196.
Péče o mládež školy odrostlou. Napsal Em. Cívka. Str. 86, 94.
Psychologie školní zpovědi. Píše prof. dr. Čihák. Str. 151, 172, 188, 198.
Protináboženský absolutismus v československé republice. Str. 202.
Šílou vůle. Podává Ant. Ježek. Str. 114.
Škola podle nového církevního zákoníku. Píše dr. Jos. Čihák. Str. 76.
Škola a zdraví mládeže. Napsal Ant. Ježek. Str. 154.
Výchova charakteru ve škole. Napsal prof. dr. Lub. Petr. Str. 161, 170, 178, 186.
Výchova charakteru. Podává Em. Žák. Str. 1, 9, 21, 29.

Výroční zpráva o činnosti českého odboru spolku profesorů náboženství za rok 1917. Str. 74.

Úsilí o jednotnou školu v Německu. Píše prof. dr. Lub. Petr. Str. 2, 10, 24, 31, 42, 51, 62, 70, 82, 90, 103, 110, 123, 133, 142.

Z dějin české katechetiky. Píše Frant. Košák. Str. 4, 13, 22, 33, 44, 53, 64, 72, 84, 92, 105, 112, 126, 137, 144, 152.

Zbytečná disharmonie. Str. 69.

Zbytečné rady. Str. 96.

Znamení českosti — křesťní jména. Podává Ant. Ježek. Str. 171.

Zatímni most. Str. 193.

Z odboru středoškolských profesorů náboženství. Str. 203.

Směs.

Str. 7, 18, 26, 38, 47, 58, 67, 79, 80, 97, 107, 118, 130, 140, 147, 157, 166, 175, 183, 189, 199, 207.

Literatura.

Str. 40, 80, 100, 119, 132, 140, 148, 159, 167, 192, 200.

Feuilleton.

Den 31. října 1517. ve Wittenberce. Píše dr. Jos. Kašpar. Str. 37, 46, 56, 65.

Baron Gautsch, české školství, boj proti boženství. Str. 116.

Kubíčkova Katolická prvouka. Str. 145.

Katechetická výstava ka války. Str. 78.

Umění ve škole. Několik poznámek napsal Josef Hronek. Str. 129.

O pražském katechismu z roku 1722. Str. 155, 164, 182.

Obsah „Učitelské přílohy“ ročníku XXI.

Dejme do vinku mládeži národní písň! (Ant. Ježek) str. 37.

Historický den (Jos. Hrubý) 69.

K dějinám českého pravopisu (Ot. Jakoubek) 27, 31, 33.

Krádeže rytířskosti (Ant. Ježek) 46.

Naše knihy po válce (Pošumavský) 49.

O naukách modernistů (Václav Lefler) 6, 14, 18, 22, 25, 29.

Opatření proti žpustlosti mládeže 9.

Organisace dorostu (Ant. Ježek) 57.

Památník papežství (Ant. Ježek) 66.

První soukromé školy v Čechách a na Moravě (Ot. Jakoubek) 71, 73.

Přehled směrů výchovy mládeže národů v době předkřesťanské a křesťanské (Josef Hrubý) 2, 5.

Příklad v křest. výchově (Jan Nep. Holý) 38 41.

Stíny při obsazování učitelských míst (X.) 1. Sv. Václav a český učitel (Pošumavský) 10, 13.

Temnem k světlu (Ant. Ježek) 74.

Valná hromada Jednoty katol. učitelstva a přátel křest. výchovy v Čechách 85.

Vlastivědný proslav k dítkám (Jos. Hrubý) 43, 45.

Vychovatelská úvaha (L. Grossmannová-Brodská) 54, 58, 63, 65.

Zahálka u mládeže jest počátek všeho zla (B. Miková-Merhautová) 17, 21.

Z ovzduší staré školy (Ot. Jakoubek) 50, 53, 58, 61.

Zpěv (Pošumavský) 75.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 10 kor., půlletně 5.—K. Dokrajím německých předplácí se na „Vychovatele“ 11 korun, do ostatních zemí 12 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. „Vychovatel“ se jim dává toliko za tohoté. Alimnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel d'ostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a ne frank. Rukopisy pro hlavy list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákoví, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. VI. Hálek, farář v Liboci u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 992.

Výchova charakteru. — Úsilí o jednotnou školu v Německu. — Z dějin české katechetiky. — Duchovní správce — náboženský komisař. — Směs.

Výchova charakteru.

(Podává EM. ŽÁK)

Válečné převraty, jež pouze urychlují pohnaný vývoj, jaký se děje v dobách míru, přinesly i do naší školní výchovy nová hesla. Nynější škola, pěstující pouze intelektuální vzdělání budoucího občana, má se *stát štěpnicí charakteru*. V budoucí škole má výchova charakteru býti cílem vši práce vyučovatelské i vychovatelské.

Prvý paragraf našich školských zákonů, až do omrzení často citovaný, prohlašuje sice za účel školy vychovati řádného občana; ale každý, kdo ve škole pracoval a má oči jasně otevřené pro vady a nedostatky i potřeby života, ví, že škola v nynějším směru svého účelu velmi je vzdálena. *V její osnově i činnosti vládne stále onen osudný intelektualismus*, který osvěcuje rozum, ale nevychovává vůli, anebo jenom nepřímo působí na její směr.

Náš »moderní člověk«, věrný obraz těchto snah, vyhlíží dle toho. »Má dvě hlavy, ale žádné srdce«, jak si pozasteskli kterýsi otec, pozoruje dospívajícího svého syna.

»*Naše škola potřebuje reformy*«, hlásá se jednomyslně všemi, kdo nepředpojatě sledují výsledky školní práce. »Má harmonicky vychovávat všechny schopnosti člověka, má dle slov Komenského býti dílnou lidskosti.« Škoda jenom, že tak zřídka se vypočítává, co to znamená »harmonicky vychovávat všechny schopnosti člověka«, když přece každý ví, jakou směsicí dobrých i zlých náklonností a schopností je každý člověk ve svém nitru. A kde je vzor řádné výchovného člověka, který jako hotový Perseus z peci Celliniovy z dílny lidskosti má vyjít? —

Fr. W. Förster praví, že ten, kdo chce vpravdě vychovávat charakter člověka, musí dbáti tří nejdůležitějších podmínek výchovy. První je: *Vychovatel musí znáti materiál vši výchovy*, t. j. *lidskou přirozenost*, beze všech illusi a všeho blouznění, aby k výchově zvolil vždy náležité potřebné prostředky. Za druhé: musí jasně míti před očima *cíl, k němuž chce vychovávat*. Jenom cílevědomý vychovatel může vychovávat cílevědomé charaktery. »Věděti, co chceme, když

s výchovou začínáme, jest jádro pedagogické otázky,« pravi *Herbart*. A za třetí : vychovatel musí se jak jen možno *sám uvést v onen duševní stav*, který jeho cíli odpovídá. »Nikoli pouhé slovo, ale slovo, jež stalo se tělem, osvobozuje«. (*Erziehung und Selbsterziehung* str. 10.)

Vychovatel musí na základě skutečnosti, realismu, spěti k určitému ideálu a sám se snažiti tohoto ideálu býti odleskem. A uvažuje o těchto třech základních podmínkách zdárné činnosti vychovatelské krásně pravi též autor : »Nevyrovnatelná výchovná síla křesťanského učení spočívá právě v tom, že jako Zakladatel nenáležel pouze duchovnímu světu, ale zároveň znal skutečný život a skutečného člověka až do jeho nejhlubších základů. Kristus není žádným idealistou, který má o lidské přirozenosti pouhé illuse, a vykládá za noci Nikodemovi, co znamená »z těla se zroditi« a co je to »znovu se zroditi«. Jenom on, který prožil všechnu tragiku života a přece v nedotknutelné svobodě vysoko nad ní stál, mohl nám dáti učení, v němž jest zpracován celý život a jež nás staví na stanovisko, jež je nad životem.«

Dnešní přemnohý vychovatel myslí, že svými reformami staví na skutečnosti, že právě on hlásá realismus ve výchově člověka. *Ale on je realistou jenom vůči zevnější přírodě, ve znalosti vnitřního člověka je často utopistou a illusionistou.* Tím, že stále pozornost svoji obracel jenom na vnější svět a pouze naň soustřeďoval všechny své myšlenky, naprosto mu unikl smysl pro vnitřní, duševní stavy a potřeby člověka. Hluboké slovo Augustinovo : »Tys byl ve mně, ale já nebyl v sobě«, platí téměř o každém dnešním člověku. On nezná a neví a nechce ani věděti, jakým hadím doupětem je lidské srdce, jakým labyrintem různých názorů, vášní a přání, myšlenek dobrých a zlých. A proto nechápe, jaké kázně a jakých prostředků je potřebí a kolik milosti k tomu náleží, aby v člověku byl vyvolán onen vyšší, duchovní život.

Právě proto, že většina teoretických vychovatelů nezná vnitřního člověka, čili dle Förstera »vnitřní materiál«, na němž má budovati, *rodí se stále nové teorie a nové osnovy vychovatelské.* Rozumí se, že jediné jest jim společné, a to náboženství ze školy odstraniti. Nahraditi je sociologií, laickou morálkou, pouhou etikou a podob., jak zní to ze všech stran. Ale ví dnes moderní pedagog, jakých norem a kterých pravd člověk potřebuje, aby zakotvil pevně a správně svým životem? Čeho je potřebí, aby z té směsice různých náklonností v nitru nabyly převahy a konečného vítězství jenom ony dobré schopnosti člověka? A kde je jediné a spolehlivé měřítko, dle něhož jasně lze rozpoznati, které náklonnosti člověka, klíčící v jeho duši, jsou dobré a které zlé? Toto měřítko stále ještě nám skýtá náboženská tradice minulosti.

(Pokračování.)

Úsilí o jednotnou školu v Německu.

(Píše prof. Dr. LUD. PETR.)

Otázka jednotné školy v Německu byla před vypuknutím světové války předmětem mnohých úvah. Pedagogické časopisy byly jí plny. Roku 1914 jednal o ní Svaz katolických spolků učitelských v Essenu, Všeobecný německý spolek učitelů v Kielu, i pruská poslanecká sněmovna.

Světová válka, jež pojala do svých služeb téměř všechny síly národa, po-
odstavila otázku jednotné školy poněkud stranou. Ale jen poněkud a na chvíli. Není pochyby, že po válce brzo o ni vzplane nový, zvýšený zájem.

Jednota školy, o níž nejnovější toto hnutí usiluje, jest však pojímána tak různě a pozorována s tak různými hledisek, že je naprosto nemožno podati několika slovy její výměr i obsah.

V první řadě jest to *úsilí o jednotnou školu obecnou*. Abychom tomu u nás rozuměli, třeba předeslati, že v Německu, zvláště ve Württembersku, Prusku, Mecklenbursku a Hessensku jest *hojný počet tak zvaných průpravek* (Vorschulen), od obecné školy uvolněných, jež zpravidla mají tři ročníky a jsou přípravkami ke škole střední. V posledních letech se počet žactva v nich téměř zdvojnásobil. Tyto průpravky jsou dílem soukromé, dílem městské nebo státní a jsou připojeny k vyšším učilištím. Školní plat jest různý, většinou přesahuje 100 marek. Pro tento vyšší školní plat jakož i proto, že žákům jejich při přijetí do středních škol bývá dávana přednost, jsou průpravky ostře napadány. Činí se jim oprávněná výtky, že jsou školami stavovskými, výsadou zámožných tříd, štěpnicemi kastovníckého ducha, a že usnadňujíce neschopným žákům vstup do učilišť vyšších, činí to na úkor a škodu žáků nadaných, ale nezámožných.

Z těchto důvodů žádají zastánci jednotné školy, *aby všechny školy stavovské* (a jak později uvidíme, *i školy konfessionální*) *byly zrušeny a nahrazeny veřejnou, pro všechny děti a pro celé Německo stejnou školou obecnou*.

Katolické kruhy německé zaujímají k otázce takto míněné jednotné školy obecné buď stanovisko sprostředkující, buď stotožňují se s jejími zastánci. Tak usnesla se bavorská strana centra na svém sjezdu dne 22. března r. 1916 konaném: »Zákaz soukromých škol jest nepřijatelný. Při zápise do vyšších učilišť budiž vyloučeno jakékoli nadržování žákům z průpravek. Veřejné průpravky budiž jen tehdy zřizovány, nutí-li k tomu zvláštní místní poměry.« Podobně zněl i návrh centra ve sněmovně pruské: »Vláda učiníž opatření, aby při zápise do vyšších škol nebyli odstrkáváni žáci z obecné školy přicházející.«

Ale návrh tento nedošel valně vlivného přijetí u oněch dosti četných katolíků, zvláště katolických učitelů, kteří rovněž přejí si úplného odstranění průpravek. »Musí přestatí,« pravil za ně poslanec-nadučitel Dr. Kuckhof, »aby vyšší ústavy byly, byť i v omezenější míře, pořád ještě školami stavovskými. Zdravý názor lidový smete, jak doufám, velmi záhy průpravky, tento útvar zcela zastaralé školní politiky. Zvláštní školy pro žáky zvláště nadané, ano, to budiž vítáno; *ale zvláštní školy pro syny zvlášť majetkem obdařených otců* s předstíráním, že tito hoši potřebují méně času k pochopení čtení a psaní než syn dělníkův, *to je neuvěřitelně zastaralé*.«

Kdyby požadavek jednotné školy omezoval se na čtyři asi roky veřejné školy obecné, povinné všem dětem bez ohledu na stav a majetek rodičů, jak to ku př. žádal *Všeobecný sjezd německých učitelů* v Kralovci r. 1904 konaný, řešení nenaráželo by příliš veliké obtíže.

Věc jest však složitější.

Předně neschází na těch, kdo chtějí obecnou školu rozšířiti na pět, šest, sedm až osm let; a ti zase *rozcházejí se v mínění, zda na takové škole má již býti vyučováno některému jazyku modernímu* (francouzskému nebo anglickému).

Po druhé, zastánci jednotné školy rozšiřují svůj požadavek jednoty i na školy vyšší, a chtějí, *aby jednotna byla i škola střední* buď všechna nebo aspoň v prvních třech, pěti nebo šesti letech, a teprve v posledních ročnících aby při-

puštěno bylo její jedno nebo dvojí rozvětvení čili, což jest jedno, *žádají odstranění nynějších typů humanistických gymnasií, reálních gymnasií a reálék.*

Ti rozumějí tedy *jednotnou školu, jednotnou výstavbu školství na podkladě jednotné školy obecné.*

Poměrně nejmírnější jest požadavek jednotné střední školy dle systému frankfurtského. Ten trvá na zachování výše řečených tří typů střední školy, ale se tříletou, latiny prostou, společnou podestavbou, v níž vyučováno by bylo frančtině. Po těchto třech společných letech rozhodne se teprve žák buď pro reálné gymnasium buď pro reálku, buď pro gymnasium, kde ku frančtině přistoupí jako druhý cizí jazyk latina a po dvou letech řečtina, na reálném gymnasium jangličina.

Přátelé frankfurtského systému netají se však tím, že frankfurtský systém est jim pouze přechodem k dokonalejší jednotné škole střední. Nepřejíce hrubě vyučování starým řečem na středních školách, žádají, aby na jednotné obecné škole zbudovaný jednotný typ střední školy rozšířen byl na šest let, a teprve sedmým rokem aby nastalo štěpení s latinou a řečtinou ve třech nejvyšších třídách gymnasia. (Německá střední škola má totiž devět tříd.) (Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Roku 1904 vydali ve Vídni známí pilní pracovníci v katechetice, *Jan a Vilém Pichlerové*, zajímavou a obsáhlou knihu: *»Lehrplan für den katholischen Religionsunterricht an den Volks- und Bürgerschulen Österreichs.«* (Wien. St. Norbertus Verlagshandlung). Pošouzeny v knize té a probrány všechny náboženské osnovy na školách v Rakousku. Nejhuře dopadá tu kritika *osnovy Lavantské* (Labudské v Korutanech): *»Osnova, na níž je patrné, že nepochází z praxe, jest osnova Lavantská, která i v mnohých jiných diecesích jest zavedena.«* (l. c. str. 30.) V předmluvě připomíná, že *»s touto osnovou, s vynecháním katechetických a paedagogických pokynů jest doslovně stejného znění osnova předepsaná v diecesi Budějovické, Litoměřické a Pražské.«* (l. c. str. XI. a XII.)

Dílo bratří Pichlerů bylo úvodem a pokynem ku všeobecné práci katechetické na opravě osnov v Rakousku a i v Německu.

Roku 1905 v září konán byl *sjezd slovinských katechetů v Mariboru*. Referent kanovník Majcena předložil a odůvodnil novou osnovu vyučování náboženství na národních školách. Správně mezi jiným pravil: *»Osnova nemůže nařizovati ani maxima ani minima, čehož by se mohlo a musilo dosíci; nýbrž má vynajíti střední cestu, po níž putuje katecheta, učinil by dosti své úloze; jestliže kdy v nepříznivých poměrech méně dokáže, nezasluhuje hany, jsou-li poměry příhodnější, vykoná zajisté více, než je v osnově předepsáno.«* (Referát o sjezdu viz: *»Katechetská příloha«* *»Vychovatele«* 1905. str. 132.)

V jižním Německu pracováno o jednotné osnově na základě zásad profesora paedagogiky a katechetiky na král. universitě v Mnichově, *dr. Josefa Göttlera*, vyložených v brožůře *»Einheits-Religionsplan.«* (Paedagogische Zeitfragen

B. IV Heft 23. München 1908.) Obsah a zásady pronesené v této brožuře zaslужují pozornosti i u nás; uvedeny v »Křesťanské Škole« VIII. »Úprava náboženské osnovy« str. 307 a n. Obšírněji vložil požadavky své o osnově v této brožuře obsažené a objasnil je prof. dr. Göttler na čtvrtém katechetickém kursu v Mnichově (27. srpna až 1. září 1911).

Na kursech katechetských v Německu a Rakousku horlivě o osnově jednáno. Již na druhém *paedagogicko-katechetickém kursu ve Vídni* (16.—29. února 1908) prof. dr. Göttler ve své přednášce: »*Časové omyly a vyučování náboženství na obecných a měšťanských školách*«, (Vollständiger Bericht... str. 257) pravil: »Zdá se, že nastává doba, kdy bude třeba mnoho pracovat o osnovách vyučování náboženského a že osnovy a jejich změny poskytnou ještě veliké a obsáhlé pole činnosti.« A zajisté každý, kdo poněkud jen katechetické snahy sleduje, přisvědčí, že slova jeho se plní.

Na třetím *katechetickém kursu v Mnichově 1909* (30. srpna až 3. září) jednáno o náboženské výchově a osnově [náboženské] a téma o osnově nevy-mizelo již z programu všech katechetických kursů. V Uhrách, na *katechetickém kursu v Budapešti*, od 30. června do 5. července r. 1910 konaném, jednáno o osnově. Přednášel Josef Scheibling na thema: »Proti koncentrické učebné osnově náboženské« a zakončil přednášku žádostí po nové učebné osnově. (*Katechet. Věstník« XXIII. str. 178.)

Ordinariát Celovecký vydal *pro diecesi Krkšskou novou osnovu r. 1910* s obsáhlým poučením. Lehrplan für den katholischen Religionsunterricht an den Volksschulen in der Gurker Diözese. (Str. 169.) Roku 1911 vyšla obsáhlá *osnova pro arcidiecesi Solnohradskou* (str. 94.) a *zatímní osnova pro arcidiecesi Vídeňskou* (str. 86.)* Obě mají úvod a Solnohradská obsáhlý přídavek, v němž uvedena literatura učebných pomůcek a pokyny o péči o mládež, o dětech slabomyslných a četbě mládeže.

Zatím již připravován Lvovou společností velký kongres katechetský pro katechety z celého Rakouska, Německa a Švýcarska. Jako příprava vydány dvě publikace, každá o třech sešitech pro předběžné studium otázek kongresu předložených: »Grundfrage der Katechetik« a »Referate des Kongresses« (Videň 1911 a 1912). O osnově jsou tu hlavně články *dr. J. Göttlera*: »Účel náboženského vyučování« (Grundtrag, seš. 1.) a »Základy a podklad jednotné osnovy pro náboženskou výchovu« (Referate, seš. 1.); pak faráře z Ebenthalu v Dol. Rakousích *Filipa Hofera*: »Soustava náboženské osnovy pro školy obecné.« (Referate, seš. 1.)

Na sjezdu samém v první sekci v prvních pěti sezeních jednáno o osnově na základě temat: »*Vyučování náboženství na nižším stupni, ve třídě I.—III.*«**)

*) Lehrplan für den gesamten kathol. Religions-Unterricht an Volks-, Bürger- und Fortbildungsschulen der Erzdiözese Salzburg. Vorgeschrieben mit Ordinariats-Erlass vom 25. Nov. 1911. Z. 7217. (Ant. Pustet. Salzburg.)

Provisorischer Lehrplan für den katholischen Religionsunterricht an den Volks- und Bürger-schulen der Erzdiözese Wien. (Wien 1911. Verlag des k. e. Ordinariates.)

**) Referent žádá, aby v prvních třech školních letech vyučování náboženství mělo za základ biblické dějiny. U nás požadavek ten vložil již roku 1891 katecheta Xav. Dvořák: »Vzniká u nás i jiné vřelé přání, pokud možno, rozšířiti učení biblické děj-pravy ještě na třetí rok a tak položit přirozené, dle vývoje božského učení Kristova, základy historické, k té mohutné a velkolepé stavbě katolické vírouky a mravouky.« (Viz článek »Nedostatky o učení náboženském.« »Pastýř Duchovní« XI. str. 163.)

(referent katecheta Vil. Pichler z Vídně); »Vyučování katechismu na středním a vyšším stupni«, (referent P. Lindworský S. J. z Emmerich na Rýně, který převzal referát ten místo P. Jakoba Lindena S. J.). »Vyučování biblické dějepравě na středním a vyšším stupni« (referent učitel Mikuláš Gottesleben ze Strassburgu v Elsasku). »O osnově vůbec a osnově na stupni středním« (ref. farář Fil. Hofer). »Osnova pro vyšší stupeň« (refer. univ. prof. Dr. Jos. Göttler). Zajímavé bylo jednání o těchto thematech na sjezdu, jehož též několik katechetů z Čech se účastnilo. (O jednání viz: »Bericht über die Verhandlungen des Kongresses für Katechetik« Wien 1912. I. Theil str. 23—154. Přijaté resoluce viz »Vychovatel« XXVII. str. 217 a násl.)

(Pokračování.)

Duchovní správce — náboženský komisař.

(Prázdninová úvaha.)

Ve článku »Duchovní správa a katecheta« ukázali jsme, jak v časopise, jež je ráčem a věstníkem *veškerého* duchovenstva, *macešsky* vystupuje se proti katechetům a jak faráři neustále jsou popuzováni, aby ke katechetům chovali se »ne zrovna nezištně«. Tato »chronická choroba« onoho listu vzniká nepochopením rozdílu mezi knězem cizím a knězem do farnosti náležejícím a kotví v nedostatku lásky bratrské, která kdysi mezi kněžstvem tak byla pověstna a chvályhodna, že budila jak úctu a ochotu vzájemnou, tak i vážnost, úctu a lásku u lidu. Toho dnes kněžstvu se nedostává a příčinou toho: ona »láska« osěmětá, která je hrobařem úcty, vážnosti, ochoty a čisté lásky.

Jiným nepochopením zařízení církevních jest touha a snaha některých farářů dostat se do školy v lesku a slávě, ne učícího, ale dozírajícího. Z toho vzniká nevráživost farářů proti kněžím jiným, náboženským komisařům biskupem jmenovaným a proti katechetům jim podřízeným. A pramenem tu opět nedostatek lásky bratrské, z něhož prýští se pak vzájemná nedružnost a neochota, ale i neúcta a nevážnost kněžstva na straně laiků.

Rozvojem našeho školství za posledních padesát let nahromadilo se duchovní správě tolik práce ve školách k vyučování mládeže, že ve větších městech duchovní správa není s to práci tu sama zvládnouti a tak vznikla *potřeba zvláštních kněží do farnosti náležejících*, kteří *vykonávají nad jiné důležitější část duchovní správy*, vyučování mládeže ve škole, *katechetů zvláštních*. Také práce úřední se hromadily zvlášť ve městech a farář zaměstnaný v kanceláři farní, duchovní správou, úplně se vyzul ze své povinnosti, ve škole náboženství vyučovali nejmenší ovčáci farní své osady a *pěči o ně úplně přenechal* ne kněžím cizím, ale *pro osadu biskupem jmenovaným, katechetům*. Škola a katechetické vyučování stalo se městskému faráři něčím úplně cizím, hodně vzdáleným.

Vždyť pro práce kancelářské, křty, pohřby atd., ani arcibiskupské nařízení, dané 9. února 1902 pastýřským listem *všem duchovním správcům*, nemohlo býti plněno a ve velkých městech od něho úplně odstoupeno. Klade ono nařízení všem duchovním správcům mezi jiným co nejsnažněji na srdce *horlivé konání křesťanských cvičení*. Usiluje, aby tak vskutku prováděno bylo, co v příčině té nařídil již provinciální koncil r. 1860 (Tit. II. cap. VI. a lin. 2.), zejména pak, co stanovila synoda pražská z roku 1873 cap. II. *Duchovním správcům se tu při-*

pomíná, aby křesťanská ona cvičení konali pravidelně každou neděli. Při nich dle instrukce mělo se počítí s několika otázkami k detem a pak pokračovati. Tím dána faráři do rukou kontrola vyučování školního, ale faráři od křesťanských cvičení upustili a tak veškerého styku se školními dětmi úplně sami se zbavili.

Tu však někteří velkoměstští faráři, nestarajíce se jinak o školu, protože sou příliš zaměstnáni v kanceláři farní a duchovní správou, vyhledávají ze samé lásky bratrské ke katechetům cesty do školy tím, že se domáhají *vylučného práva, býti náboženskými komisari na všech školách své farní osady.* Při tom buď zapomínají neb nechápou rozdíl mezi právem faráře a vikáře a právem biskupa a touží provésti ve farnosti své, v jedné osobě, své vlastní, spojen všech těchto úřadů, zvláště vůči katechetům.

Právo a povinnost vyučovati na školách katol. náboženství a dohlížeti k vyučování tomu náleží orgánům církevním. Zákony v Rakousku platné uznávají toto právo a také žádají plnění povinnosti té. (Zák. říš. 1869 § 2. a § 9.; čl. 17. z. z. o právech obč.) *Povinnost a právo to náleží diecesnímu biskupovi a ten může k tomu dáti zmocnění (missio canonica) tomu, koho za schopna uzná.*

Povinnosti k vyučování náboženství na školách národních zmocňuje biskup nejprve kněze z duchovní správy farní — duchovní správce, faráře, kaplany a kooperatory. Nedostačuje-li však duchovní správa pro četné funkce kostelní, kancelářské a pro množství škol k vyučování na všech školách v obvodu farní osady se nalezajících, odevzdává biskup tuto povinnost jiným kněžím, zvláštěním katechetům (v čas zvláštní potřeby výpomocně i učitelům světským). Tímto odevzdáním úřadu katechetského *připojen je kněz-katecheta k duchovenstvu farnímu, zastává povinnost kněží z duchovní správy, na prvním místě faráře, a je jim tudíž na roveň postaveným, a není knězem ve farní osadě cizím!* (Dokončení.)

SMĚS.

Jak se to srovnává? Politický cíl českého národa vrcholí v naprosté kulturní a hospodářské autonomii, která jistě též žádá znárodnění školství. To bylo až dosud heslo všech národních stran. Nyní »Věstník« organis. učitelstva ve svém čísle ze 14. prosince ve článku: »K otázce nové organizace české školy« píše mezi jiným takto:

Pokud jde o poměr školy ke státní moci, tedy v našem případě o zjištění oprávněnosti donucovací, nemůžeme se ani na chvíli rozpakovati vysloviti se pro závaznost školní docházky, předpokládáme-li, že zájem národa o duševní život občanů bude se krýti se zájmem státu. Bránili jsme se dosud sestátnění školství, upřílišnému vlivu centrální moci státní na školství národní ne proto, že bychom nechápali nutného vztahu

mezi školním vzděláním a prospěchem státním, ale jenom proto, že stát zasahoval daleko do sfér našich vlastních národních interesů a naší národní svobody.

Nebude-li této překážky, nemáme proč bychom neuznávali, že školství musí býti zůstaveno státu a že je státním a tudíž i národním prospěchem, aby veřejná státní moc donutila každého jednotlivce, aby nabyl žádoucí míry vzdělání. Chápeme, že nemůže býti státnímu celku lhostejno, jak se utváří duševní život jednotlivců a jaká jest každému členu státu dána mravní a vědní základna. Ale také cítíme, že nemůže býti lhostejno národnímu celku, působí-li státní moc při vzdělání mládeže takovým směrem a způsobem, se kterým národní sebevědomí srovnati se nemůže.

Dosavadní nesouladnost mezi státní administrativou a mocí v oboru elementárního školství a mezi politickými a kulturními zájmy národa doléhala na nás tuze

těžce a působila nám nejen mnoho obtíží, ale i rozpaků a byla někdy příčinou, že naše postavení v národě a náš poměr ke státní správě nebyl dobře chápán. Doufáme, že nová orientace tuto disharmonii zúplna odstraní a že padne i poslední příčina, pro kterou bychom se mohli rozpakovati státi při zásadě závazné, nucené školní povinnosti.»

Zdá se, že u nás už je domovem staré heslo: »Kolik hlav, tolik smyslů.«

Konkursy. Zástupcům učitelstva bylo c. k. zemskou školní radou sděleno, že ministerstvo vyučování přistoupilo na návrhy zemské školní rady o znovuzavedení obsazovacího řízení a že uprázdněná místa učitelů, řídících a ředitelů budou nyní pravidelně vypisována a definitivně obsazována. (V některých okresích již kolem 15. prosince konkursy byly vypsaný). Tím bude trvale uvolněn postup *mužských osob učitelských i katechetů* (pro ženské osoby nebyl postup ani v době válečné omezen), a zároveň bude také učitelům umožněno, aby dosáhli vyšších platů služebních. *Království české bylo první* (stalo se tak na popud německého oddělení zemské školní rady), kde byly při propuknutí války *učitelské konkursy zastaveny* (vynesením c. k. zemské školní rady ze dne 11. srpna 1914) a *bude posledním*, kde bude tato forma učitelského postupu *zase obnovena*. Zákon praví o vypisování konkursu: »Uprázdnil-li se místo učitele při veřejné škole "národní, má to místní školní rada oznámiti *bez průtahu* okresní radě školní, která konkurs *ihned* rozepte.«) Zajímavé, že v prvním roce války některé organizace učitelské souhlasily s úředním zastavením konkursů a teprve později změnily svůj názor o věci. Když r. 1918 zvláště vídeňská městská rada ujala se s úspěchem svého učitelstva, došlo i u nás na podzim toho roku k hromadnému rozeptání konkursů. V roce letošním nastala však nová pauza a bylo třeba nových žádostí, aby přerušný postup byl znovu úředně uveden v život. Konkursy začínají se vypisovati; tím má býti odčiněna křivda na mnoha stech učitelů, *křivda, kterou i mnoho katechetů trpce nese. Jest požadavkem spravedlnosti, aby jim dána byla náhrada za utrpěné škody za dobu za-*

staveného obsazování míst, doplatek na ušlých příjmech!

—š—

Zvýšení remuneraace za vyučování náboženství. Výnosem zemské školní rady II.A 3730, 19. VII. 1917 č. 46.865 z. š. r. stanoveno také o odměnách za vyučování náboženství: »*Zvláštním učitelům náboženství za odměnu ustanoveným* udílí se přídavek 10 K k odměně za každou hodinu, kterýžto přídavek zvýší se při 10ti, resp. 20tileté službě se zřetelem k té které hodině vždy o dalších 10 K. Dlužno tu počítati ovšem se zvýšením polovičním, poněvadž jde tu toliko o přídavek na půl roku. K odměně za vyučování náboženství *světským učitelům* udílí se za každou hodinu, ve které bylo skutečně od 1. července 1917 do konce školního roku 1918—7 vyučováno, přídavek, který se rovná rozdílu mezi 40:44 K a k 80 K, tedy 86:1 h. Rovněž takový přídavek udílí se *duchovním správám za vyučování v nižších třídách. Za vyučování náboženství ve vyšších třídách* udílí se *duchovním správám* přídavek k remunerci a to částkou 60 haléřů za každou týdenní hodinu, ve které bylo skutečně v době od 1. do 15. července vyučováno.«

—š—

Spravedlnost v Dolních Rakousích a v Čechách. Z důvodů válečných opozdila se sankce zákona učitelského v Dolních Rakousích až do roku 1917, ale *učitelstvu dolnorakouskému vyplaceny byly zem. výborem dodatečně platy od 1. ledna 1915.* U nás v Čechách z důvodů válečných zastaveno vypisování konkursů pro osoby mužské, ač pro ženské vypisovány, a zákon z 19. XII. 1875 (tedy hodně již starý) v § 1. nařizuje, aby *ihned* byly vypisovány. Tím mužské učitelstvo utrpělo citelnou škodu na zadržených plattech. *Spravedlnost žádá, aby i českému učitelstvu po dvou až třiletém přerušeni definitivně dosazenému dostalo se doplateků na ušlých příjmech* tak, jako kdyby bylo dosazení těchto učitelů prováděno v normálních lhůtách zákonem stanovených. Mohl-li v Dol. Rakousích nový zákon nabyti platnosti zpětně, má v Čechách snad učitelstvo totéž právo na odškodnění, když mluví v jeho prospěch starý zákon. Či u nás je jiná spravedlnost?

—š—

A v jakém stadiu dnes se nacházíme? Žijeme v dobách, v níž všechny pravdy nalezájí se v rozkladu: »Staré pravdy už nejsou pravdivy,« napsal již Ibsen. A dnešní filosofie stojí tu skeptická s otázkou Pilátovou na rtech: »Co je pravda?« Každý má svoji vlastní pravdu. Pojmy mravní a právní, dříve pevné, a jasně vyhraněné, jsou prý jenom dočasným projevem věky měnících se názorů a zvyků.

Ale při těchto názorech nelze o nějakém všeobecném a pevném ideálu výchovy ani mluvit. »Kde je tu onen strhující majestát ideálu, když každá mravnost je produktem své doby a s ní zároveň zmizí? Mladý člověk, kterému se tato relativní etika přednáší, dobře vycítuje onu hrůzu pomíjivosti, jež vane ze všech podobných názorů. A proto říká: »Jestli dnes platí nová etika a zítra snad ona nejnovější, proč mám vlastně svá přání a vášně přemáhati? Pro měnící se názory a domněnky nemusíme přece přinášeti žádných obětí.« (Förster.)

Dnešní člověk musí jenom potichu záviděti tomu, který věří a ve víře své má pevnou a jasnou normu mravnosti. Kristus dal svému učení nerozborný, věčně pevný základ, když prohlásil: »Nebe a země pominou, ale slova má nepominou.« *A přece tento pevný základ nazírání a pevnou základnu mravnosti každý chce mít ve svém nitru.* Po tom touží a toho jeho duše žádá. »Touha po této stálosti a nerozbornosti projevuje se již v egyptských pyramidách, v této snaze po pevných, věky trvajících pomnicích, které stojí tu uprostřed moře písku, jež občasnými vichry každou dobu mění svoji podobu. »*V Kristu je všechna tato touha po věčném a neklamném základě ukojena a vyplněna. Proto právě tímne každý charakter z nehlubší životní potřeby ku křesťanské pravdě.* Neboť každá výchova charakteru znamená vítězství naprostého, absolutního nad relativním, kategorického nad hypotetickým, poznání pravdy nad neurčitou domněnkou. A ústřední klam mnohých dnešních vychovatelů záleží v tom, že nejsou si toho vědomi, že jiným nelze z jich zmatku pomoci, dokud vychovatel nejdříve sám z kolísavého stavu svého nevybředl na pevnou půdu. Kdo se domnívá, že pomocí svých nepevných hypotéz vytváří charakter svého chovance, ten nemá o podstatě a základu výchovy ani potuchy.« (Förster: Erziehung und Selbsterziehung str. 14.)

(Pokračování.)

Úsilí o jednotnou školu v Německu.

(Píše prof. Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

„Němci může býti jen němčinou pomoheno,« praví berlínský gymnasiální profesor, bývalý říšský poslanec *Pavel Förster*. »Bez znalosti starých řečí můžeme se obejít; a musíme, jestli čas a námaha jim věnovaná, není uměna užítka a jestli jiné, opravdu potřebné věci silnější a silnější tlukou a cizím hostům, kteří si dlouho při německém stole hověli, rozkazují, aby jim od nynějška své místo postoupili; neboť pro všechny místa není. Kdo si je do svého domu pozvati chce, budiž; ale privilegovanými, úředními hosty země od nynějška již nesmějí býti.« Proto navrhuje Pavel Förster, aby *jednotná škola obecná i střední až do šestnáctého roku žákova tvořila spodní základ nejhořejšímu stupni ke třem posledním ročníkům se vztahujícím.* Na prvním a druhém stupni budiž učivo společné, svobodné volbě může býti jen málo co zůstaveno. Na druhém stupni

vyučováno buď *jedné* moderní řeči, frančtině nebo angličtině, nikoli však jednomu z jazyků klassických, jenž nezávazně přednášen budiž až na stupni nejvyšším. V předmětech všeobecně vzdělání tvořících pokračováno a dále budováno budiž i v nejvyšších ročnících, a to v hodinách pro všechny žáky povinných; vedle nich však některé předměty jako staré a nové řeči, matematika, přírodní vědy atd. zůstaveny buďtež svobodné volbě. Takovým způsobem příští německá jednotná škola bude i mnohostrannou.

Rozumí se, že toto hnutí nezůstalo bez účinku i na nás. Na principech jednotné školy německé jest zřejmě založen *reformní návrh našeho školství*, jež nedávno uveřejnil v *»Národě«* Fr. Mašek:

»*Obecná škola* jest osmitřídní... Učivem jest náležitě upravený a doplněný obsah učiva nynější školy obecné, měšťanské a první, druhé a třetí třídy škol středních

Střední škola jest jednotná. Trvá pět let. Vyučuje se každého všedního dne od 8—12 dopoledne. Učivem jest náležitě upravený a doplněný obsah učiva nynějších středních škol všech typů, s *vynecháním náboženství*, tělocviku, jazyků jak klassických tak moderních, s prohloubením učení se jazyku mateřskému, učiva dějepisného, zeměpisného a přírodovědeckého. Každý žák jest povinen prvá tři léta navštěvovati kromě toho odpolední kursy jazykové. Volba aspoň jednoho moderního jazyka nutná. V posledních dvou letech jest každý žák povinen vybrati si některý z odborných kursů filologického, přírodovědeckého, historického, filosofického, paedagogického atd

Jak na škole obecné, tak na škole střední jest žák vhodnými zařízeními přidržován k tomu, aby vykonával určité práce fysické, jeho tělesnému vývoji a přirozenému sklonu přiměřené.

Školství vysoké. Rozdíl mezi technikou a universitou se zrušuje. Jest jediná škola o vhodném, rozmnožení schopném počtu fakult... Zapisování posluchačů na jednotlivé fakulty se zrušuje. Každý zápisem stává se posluchačem celé vysoké školy atd.

Jednotnou osnovou vyučovací program jednotné školy daleko však není ještě vyčerpán. Bylo již svrchu řečeno, že *jednotnost její pojmána jest s velmi různých hledisek*.

Jedním z nich jest i hledisko výchovy *náboženské*. Jednotná škola stotožňuje se se školou simultání. »Je buď simultání anebo není jednotná,« praví A. Stroh v 368. čísle *Kölnische Volkszeitung* r. 1916. proti těm, »kdo trvají na škole konfessionální a přece chtějí o jednotné škole mluvit.« Podobně v týchž novinách radí dr. Marx, abychom při mnohém významu jednotné školy upouštěli od tohoto slova, máme-li spolu na mysli konfessionální úpravu školy obecné. Že odtud jest již jen krůček k úplnému odstranění vyučování náboženského z učební osnovy, potvrzují radikálnější zastanci školy jednotné; *žádají, aby vyučování náboženské ve škole nahrazeno bylo interkonfessionální mravoukou*.

Úsilí o jednotnost školy obráží se též v požadavku, aby německé školství upraveno bylo zákony po celé říši závaznými s ústředním, říšským ministerstvem vyučování. Sem spadá také požadavek, *aby učitelstvo všech školských kategorií mělo totéž předběžné vzdělání, totéž postavení a totéž služné*, požadavek, jenž přirozeně jednotné škole získává mnoho příznivců a průkopníků v řadách učitelstva kategorií nižších.

Rovněž koedukace přes všechny nepříznivé zkušenosti má v přátelích jednotné školy své zastance.

Nejpronikavější a ve svých důsledcích nejdále dosahující novotou jest však *snaha po jednotné škole dle nadání žákov*. »Každý Němec měj možnost navštěvovati každou školu, k níž ho vede sklon a nadání.« Tento požadavek sociální spravedlnosti, proti němuž jistě není lze ničeho namítati, byl dosud ve větší a větší míře ve skutek uváděn jednak rostoucím poměrným blahobytem širších vrstev, jednak nadacemi, dobročinnými spolky a soukromými podporami nadaných žáků.

Krajní křídlo přátel jednotné školy chce však řešiti požadavek tento způsobem, jenž možný by byl až ve státě budoucnosti, jak jej strana sociálně-demokratická má na mysli.

Především dává škole *nadáním* jednotné poněkud jiný význam než nahoře bylo řečeno. Žádá pro všechny děti společnou obecnou školu, ale ve vyšší její polovičce se třídami dle kvantitativního nadání přístupnými; na tomto základě má počínati školství vyšší.

Poněvadž vstup do vyšší školy má býti tedy určován nikoli stavem a majetkovými poměry rodičů, nýbrž nadáním žákovým, a poněvadž nadání to posouditi může lépe učitel než rodiče, nemá býti rozhodnutí, zda žák se hodí k vyššímu studiu, zůstaveno rodičům, nýbrž má býti přisouzeno učiteli obecné školy. Z téhož důvodu žádána bývá i delší doba pro školu obecnou, aby nadání žákovu určitěji mohlo býti zjištěno.

»V prvních pěti letech,« praví *P. Bergmann* ve své *Sociální pedagogice* str. 435, »má učitel dost času učiniti si úsudek o schopnostech svých žáků, zda se k návštěvě vyšší školy hodí či nehodí. Příkázání do ní musí býti věcí společnosti, resp. jejich výchovných úředníků, tedy učitelů a nesmí býti trpěno, jak se dosud děje, aby rodiče o tom libovolně rozhodovali a své děti často jen málo nadané z ješitných důvodů vyššími školami stěží provlékali.«

Ale požadavek tento, silně zasahující do práv rodičů, — kteří konečně ve svých rozhodnutích rovněž jsou závislí na vysvědčení, tedy na úsudku a dobrozdání učitelově — má v zápětí jiný vážný důsledek, jehož uskutečnění dožaduje se strana sociálně-demokratická již ve svém erfurtském programu (r. 1891); totiž *nejen bezplatnost vyučování, ale i bezplatné hmotné opatření všech nadaných, ale nezáměrných žáků a žákyň*. »Bezplatnost školní návštěvy,« praví říšský poslanec a předseda ústředního vzdělávacího výboru sociálně-demokratické strany v Německu, *H. Schulz* ve své knize *Die Schulreform der Sozialdemokratie*, str. 605, může tvořiti jen počátek. Stát musí míti záruku, že školní děti dostatečnou výživou a a dostatečným opatřením jsou také s to, aby vyučování sledovali a z výchovných nařízení měli potřebný užitek tělesný i duchovní. Za přechodné opatření na cestě k úplně bezplatnému udržování dětí ve veřejných školách mohly by býti považovány příspěvky rodičům nadaných dětí udělované. Takové příspěvky nesměly by však míti ráz almužny nebo chudinské podpory. Neboť stát uděloval by je nejen v zájmu dětí a rodičů, ale především v zájmu vlastním, ježto by jimi rozmnožoval nezměrné poklady duchovní síly lidové.«

(Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Jest přirozeno, že snahy o úpravu osnovy na všech stranách se jeví a zavedením nového katechismu nutné, našly ohlasu i v našich zemích; a nepřestávaly se ozývatí mnohé hlasy, volající po nápravě osnovy, zvláště oné z roku 1899, diecesím Budějovické, Litoměřické a Pražské, shodně.

Na *katechetské konferenci* za tím účelem roku 1904 do *Litoměřic* svolané, byl učiněn návrh, aby byla *pro diecesi Litoměřickou vydána nová* za účasti zkušených katechetů spracovaná osnova, která by *určovala učivo pro každou kategorii škol a tříd všemožně dosažitelné*. Osvědčení katecheté vypracovali novou osnovu,*¹ které dostalo se biskupského schválení a nařízením ze dne 25. srpna 1906 ustanoveno, že platí pro vyučování náboženství od počátku školního roku 1906—7. Normální osnova stanoví učivo pro pětiletou školu obecnou a čtyřtřídní školu měšťanskou. V první třídě v podstatě shoduje se s osnovou Pražskou, vynechávajíc těžší podobenství (o koutci mezi pšenicí, o hřivnách), v druhé třídě probírá se hlavně Starý zákon. Ve třídě třetí určuje osnova hlavně Nový zákon a s ním ve spojení dle středního katechismu dvanáct článků víry, učení o posledních věcech člověka a o modlitbě. Třída čtvrtá rozmnožuje známé učivo a nově se probírá část třetí a první díl páté části katechismu. Podrobně připraví k sv. zpovědi. Pátá třída opakuje a nově přibírá druhý díl části o křesťanské spravedlnosti, o čtyřech posledních věcech člověka, díl o milosti a svátostech, o svátosti křtu a biřmování a zvláštní péči věnuje přípravě k prvnímu svatému přijímání. Ve škole měšťanské z velkého katechismu v první třídě vezme se o víře a o apoštol. vyznání víry, o posledních věcech, o naději a modlitbě, o pateru přík. církevních a z liturgiky církevní rok; ve třídě druhé z katechismu o křesť. lásce, o desateru přikázáních, o milosti a svátostech, o křesť. spravedlnosti, z liturgiky o místech, věcech, obřadech a pobožnostech. Ve třídě třetí jest vedle dějin církevních opakovatí nejdůležitější učení z velkého katechismu.

Tato osnova první u nás uvádí i osnovu pro čtvrtou třídu školy měšťanské**² (t. zv. jednoroční učební kurs), které se počaly zřizovati na základě minist. nařízení ze dne 26. června 1903 čís. 22.503. V osnově Litoměřické jest základem vyučování ve třídě čtvrté měšťanské školy velký katechismus, který se opakuje se stálým zřením k liturgice a církevnímu dějepisu a připojují se výklady apologetické o otázkách, jež osnova určuje.***³ Zvláštní knihy osnova ta pro třídu čtvrtou nepředpisuje.

*¹ Hlavním pracovníkem o osnově byl † Jindřich Rotta, katecheta v Mnichově Hradišti, člen výboru a dlouholetý místopředseda Spolku katechetů v Král. Českém. Zemřel 21. února 1913.

**² Dle Výroční zprávy c. k. zemské školní rady pro Čechy o stavu národního školství v království Českém, sestavené na základě dat ze dne 31. prosince 1915, bylo jednoročních učebních kursů 58, z nich 31 v českých školních a 27 v německých. Z počtu čtvrtých tříd v německých školních okresech jest jedna česká v Budějovicích, bylo by tedy českých čtvrtých tříd 32, německých 26. Těchto čtvrtých tříd přibývá; za druhý rok válečný, jak patrně z uvedených výročních zpráv, přibýlo jich 6 (4 česk. a 2 něm.). Na učebních kursech těch, jichž většina je chlapeckých, (ve škol. roce 1914—15 bylo 30 kursů a to 25 chlapeckých a 5 dívčích), hospitují také děvčata a počet jich stoupá. Roku 1915—16 navštěvovalo 24 chlapecké kursy 130 žáků.

***³ Odpovědi na otázky ty jsou zahrnuty ve *»Stručné Apologetice katolické pro učební kursy měšťanských škol,«* sepsané Xav. Dvořákem a schválené všemi českými ordi-

Na I. synodě diecésní v Brně konané od 23. do 27. srpna 1909, ve zvláštní sekci — congregatio part. II. sec. B. — jednáno o osnově. Rozdělení náboženské látky ve školách obecných a měšťanských; načež vydána *nová osnova Brněnské diecese* (Acta Curiae Episcopalis Brunensis 1909 pag. 121—127), která počátkem školního roku 1909—10 na školách zavedena byla. (V tiskárně Benediktinů v Brně vyšla brožurka: »Schema instructionis religionis in scholis popularibus ad interim observandum usque ad ulteriores dispositiones.« Je to osnova zatímní.

V *arcidiecesi Olomoucké* osnova ze staré původní předlohy se mnoho nezměnila. Normální osnova vydána byla dne 19. září 1885 č. o. 885 a uveřejněna v konsist. kurrendě č. VII. 1886. Školní doba rozdělena na tři stupně, jimž předepsán malý (třída II. a III.), střední (třída IV.—VI.) a velký (třída VII. a VIII.) katechismus Kanisiův ve známém rozdělení svém na 5 částí. V přídavku k malému katechismu jest poučení o sv. biřmování (6 otázek), o sv. přijímání (11 otázek) a o pokání (40 otázek). Malý katechismus jest slovně vzat ze středního, tento pak z velkého katechismu. Biblická dějprava předepsána Schuster-Srdínkova. Ve třídě druhé probírají se hlavní pravdy víry dle malého katechismu, kterým se žáci učí z paměti. Podobně ve třídě třetí. Ve čtvrté třídě je učebnou knihou »výťah z velkého katechismu Kanisiova.« V tomto školním roce — 10. roce věku — předpisuje osnova přípravu k první sv. zpovědi (nejpozději!). Od čtvrté třídy žádá týdně čtvrt hodiny: Výklad epištoly a evangelia nedělního. Ve třídě měšťanské první je učebnou knihou: Veliký katechismus Kanisiův a probrati se má celý; ve druhé probírá se Liturgika dle knihy Fischer-Poimonovy a opakuje se katechismus. Ve třetí: Stručný dějepis církevní od Karla Tippmana. (Pokračování.)

~~~~~

Duchovní správce — náboženský komisař.

(Prázdninová úvaha.)

(Dokončení.)

Právo dohlížeti k vyučování náboženskému náleží diecésnímu biskupovi, a jako zmocňuje jiné k vyučování, tak má právo zmocnití jiné ku dohlížení, pokud nemá dosti příležitosti, aby sám dozor vykonával (visitace generální). Jelikož pro velkou rozsáhlost diecési není biskupům českomoravským možno dle předpisu sněmu Tridentského každoročně neb aspoň vždy ve 2 letech veškery osady své diecese visitovati osobně, aby právo své, dozor vykonati mohli, *zmocňují biskupové vikáře*, aby visitaci kanonickou a zkouškou z náboženství na školách obecných a měšťanských, každoročně v těch okresích, kde biskup toho roku nekoná generální visitace, provedli dohlídku k vyučování náboženskému. (Srovnej: Borový: Úřední sloh církevní str. 287 a 148.)

Poněvadž však i vikáři jsou pracemi úředními a farními přetíženi a škol mnoho, ustanoven v některých větších místech k dozoru nad náboženským vyučováním ve školách národních, po způsobu škol středních *náboženský biskupský komisař*, kterého jmenuje biskup. *Komisaře toho volí si biskup volně, dle svého zdání a jmenuje jím, koho za vhodného uzná.* Někdy je to kanovník, jinde vikář, někde farář, ale i profesor škol středních, často i pensista, a mohl by biskup jmenovati i zkušeného katechetu školy národní, jak po tom již několikrát veláno

nariáty. Vyšla v Praze 1908. Osnova litoměřická pravi, že katecheta může pro sebe užiti jako pomůcky: »Základnou nauku náboženství katolického« pro pátou třídu středních škol od Th. dr. Jana Procházky.

bylo v časopisech německých*) (Videňský Corresp. Blatt a Christ. Pädag. B'ätter). Již z toho jmenování různých kněží patřilo, že nenechává právo na komisařství farářů. Biskupovi nemá a nesmí nikdo v tom směru práva předepisovati.

K tomuto náboženskému komisaři jest katecheta asi v témž poměru jako farář a kaplan k vikáři. Komisař o něm a jeho vyučování podává zprávu ordinariátu, katecheta je povinen v úředních záležitostech s ním se raditi a škol-dozorce má právo, jeví-li se toho potřeba, uznati zásluhu katechety neb jiných osob působících ve škole a o tom podávati ordinariátu návrhy.

Tím však nijak není dotčeno právo faráře, který v podřízenosti k biskupovi má řádnou a stálou pravomoc k vedení správy duchovní v osadě sobě přikázané a jemuž jsou podřízeni všichni osadníci. Na místě biskupově spravuje osadu a bedlivě k tomu přihlíží, aby se plnily zákony Boží a církevní, konaje pak sám úřad učitelský jest učitelem osadníků u věcech věčné spásy se týkajících, vyučuje ve škole dítky, na kazatelně vyučuje dospělě sám osobně (Trid. sess. V. cap. 2. de ref. — sess. XXIV. cap. 4. de r.) a nemá ji zanedbávati (Borový I. c. 156). Pro vyučování ve školách má na pomoc katechety, jako v povinnosti kostelní kaplany a ti podléhají bezprostřednímu doзору svého faráře co do způsobu života svého kněžského (farní předloha).

Farář jest oprávněn svého podřízeného kaplana, kooperatora i zvláštního katechetu ve škole sice navštívit, ale tam kde je ustanoven náboženský komisař, dle analogie mezi visitací generální a kanonickou, *ponechán je dozor nad vyučováním katechetovým úplně náboženským komisařům* tak jako náleží vikářům nad vyučováním duchovních správců, farářů, kaplanů a kooperatorů.

Katecheta má těch dozorců, počínaje členy místní školní rady, správou školy až po zemského inspektora více než dosti. Snad farář, který chce dokázati svou vývšenost nad katechetou, přijde ho kontrolovati a naň dozírat, maje k tomu právo i jako člen místní školní rady. Požadovati však pro sebe zvláštní, výjimečné dozorství, komisařství a při tom vlastního vyučování náboženství ve své farní osadě se vyhýbat, je zasahování v práva biskupova.

Shrneme-li vše v celek vidíme, že náboženství na školách vyučovati mají ustanovením církevním povinnost *kněží z duchovní správy*: duchovní správce, farář, kaplan a kooperator *a jim přiřazení, z ustanovení biskupova, zvláštní katecheti*, buď definitivní neb zatímní, za remuneraci neb výpomocní; na vyučování náboženské *dozíratí právo má biskupský vikář nebo biskupem ustanovený náboženský komisař*. Vrchní dozor a právo náleží biskupovi. Osobovati si právo na dozor a vymykati se povinnosti vyučování, svědčí opět o tom, že mnozí faráři chovají se k ostatním kněžím macešsky a ne zrovna nezištně, *chlějíce se ukázati spíše pány než bratry v Kristu*.

Nápravy třeba, aby v kněžstvu zavládla opět stará láska bratrská a s ní vrátila se vzájemná úcta a ochota a vymizela ona láska ošemetná, mající základ v domýšlivosti a vyvyšování a vedoucí k nevázanosti, neláska a opovrhování celým stavem u těch, kteří věci ty pozorují. Vážme si vzájemně sami sebe, nezávidme, nevyvyšujme se, uznávejme práci a námahu jedněch i druhých, obnovme mezi sebou lásku bratrskou, a učiněn bude důležitý krok k nápravě naší velkoměstské správy duchovní a k vážnosti celého stavu.

—šek de P

*) Viz i „petita katechetů českých“, sub. V. Katech. Věstník XX. str. 101.

Organisace mládeže a katecheta.

Píše STAN. GABRIEL.

Dnešní těžká doba způsobila poměry mezi mládeží škoie odrůstající, že se zdá, jako by ve válce kriminalita mládeže počala o několik let dříve. Stížnosti do zpustlosti dnešní mládeže hromadí se do nekonečna. A přece jinoši dneška jsou muži zítřka, děvčata přítomné doby jsou ženami budoucí doby. Síla národa a státu spočívá na síle občanů; ale výše této síly je podmíněna zdatností odrůstajících pohlaví.

„Musí se něco stát,“ tak se všude píše i volá, a se zadostiučiněním se přijímají rozmanité úřední výnosy o výchově mládeže, jichž však v praktickém životě nikdo nedbá. A kdyby se zachovávaly, nejsou s to kořeny a příčiny zdivočelosti mládeže odstraniti. Výchovu nelze prováděti tresty, které jsou pouze jedním z nutných prostředků vychovatelských, nýbrž skutečným vychováváním.

Poněvadž rodina, které v první řadě připadá péče starati se o dítky škoie odrůstlé, často nemůže tuto povinnost plniti, a ne v řídkých případech by mohla, ale nedbá, třeba, aby jiní činitelé se chopili této práce. *Chopily se toho jednotlivé strany politické, které nemívají vždy na mysli blaho mládeže, nýbrž prospěch své strany.* Tak mládež stává se předmětem závodění jednotlivých stran, aby ji získaly pro sebe. My pak pozorujeme kol sebe hnutí mládeže, ale též — a to budiž s výrazem připomenuto — odcizování se mládeže náboženskému životu. Tak hlavní věc, náboženská stránka v péči o mládež, o kterou nám nejvíce musí jíti a která nikdy nebyla potřebnější, bývá zanedbávána nebo vůbec zůstává stranou.

Potřebujeme proto organisaci katolické mládeže. Církev, která vždy se osvědčila nejlepší vychovatelkou a pomocnicí ve všelidských potřebách, musí i zde pomoci, kněží pak, služebníci této církve, musí ruce přiložiti k dílu.

Je jisto, že organisace mládeže na základě křesťanského světového názoru je potřebná v první řadě ve městech a průmyslových střediskách, kde nejvíce bývá mládež ponechána sama sobě. Proto tam je také mládež mravně schátralejší než na venkově. Než v takových místech působí většinou dvojí kněžstvo a to: farní a katecheti. Kdo z nich spíše se má ujmouti mládeže škoie odrůstlé?!

Katecheta je přísně zodpovědný pouze za mládež sobě svěřenou, kterou tedy vyučuje, kdežto duchovní správa za ostatní osadníky. Tím neupíráme duchovní správě jistá práva a povinnosti ke škoie, jako naopak jsme přesvědčeni, kde panuje mezi duchovním správcem a katechetou přátelský poměr, tam katecheta rád se účastní prací duchovní správy. Poněvadž mládež škoie odrůstlá nepodléhá přímo katechetovi, je jisto, že *péče o ni přísluší v první řadě duchovní správě.* Proto duchovní správa vždy musí míti účast na organisaci mládeže.

Ač organisování mládeže přísluší dle spravedlivosti duchovní správě, je též *mravní povinností* katechetovou. Katecheta to je, kterému je mládež ve svém útlém věku po léta svěřena; katecheta to je, na něhož po léta pohlíží jako na svého duchovního otce, často ani vlastního faráře neznajíc. Katecheta ví, co s ní probral, ví, čeho ještě do života potřebuje, a tu by ji snad měl a chtěl opustiti v letech, kdy jeho rady nejvíce potřebuje? Nikdy nebude zajisté mládež míti k jinému knězi tolik důvěry jako k tomu, který ji po léta vedl.

Proto katecheta musí si jí všímáti po jejím vystoupení ze školy, musí bráti účast na jejím organisování, které jest jediným prostředkem, jak zachovati mládež

zděděné víře. Dle mého mínění tato povinnost naléhá i tehdy, když se mu od duchovní správy nedostalo k tomu pozvání, po případě vyzvání. Jestliže duchovní správa si nevšímá organizace mládeže, myslím, že jest to právem a povinností katechetovou k organizaci dání popudu a s ní začítí potud ovšem, pokud duchovní správa tomu výslovně nebrání.

Takový případ asi sotva kdy nastane. Právě naopak duchovní správa bude asi za organizační činnost katechetovi povděčna a to tím spíše, že to je na prospěch organizace mládeže. Ovšem nejlépe je, kde organisování mládeže se účastní katecheta i kněz z duchovní správy.

Myslím, že duchovní správa nebude uražena míněním, že *pro organisování mládeže je katecheta osobou vhodnější než farář nebo kaplan*. Miním zde ovšem poměry, kde duchovní správa nepatrnou měrou se účastňuje vyučování ve škole. Katecheta je především více pánem svého času než farář nebo kaplan, který právě v době schůze může býti nenadále zaměstnán zaopatřováním nebo jinou neodkladnou záležitostí. Katecheta, který mezi dětmi působí a výhradně s nimi se zaměstnává, bude mít pro mládež škole odrostlou více porozumění a též trpělivosti, bez níž je úspěšná organizační činnost mládeže vyloučena. Navazuje na školní látku, snáze a s menším vynaložením času připraví si látku pro nutné přednášky. Co však je zvláště důležité, mládež bude asi mít mnohem větší důvěru ke knězi-katechetovi, jehož již zná dlouhou dobu, než ke knězi úplně cizímu.

Jestliže dítě miluje katechetu jako otcovského přítele, nebude katechetovi nesnadno zůstatí s dítětem i po vystoupení ze školy ve styku. Svou osobou snadno ho připoutá ke spolku, jež vede. Dítka rády k vůli katechetovi vstoupí do sdružení. Katecheta i ve škole často má příležitost na sdružení katolické mládeže ukázati. Ovšem zde dlužno jednati se zvláštní opatrností. Vedle nadpřirozených pohnutek musí uváděti též přirozené motivy. Neboť tyto nejen mocně na mládež působí, ale při tom též snadno pomáhají rozptýlití počáteční nedůvěru k celému zřízení.

Z těchto důvodů katecheta by měl vyhledávati organizaci mládeže. Než je zde ještě jeden důvod důležitý v zájmu katechety samého. Nejednou jsem slyšel z rozmrzelých úst katechety stížnost, že se musí stále jen mazlíti s malými »cáparty«; jindy opět hlas svědčící o vyšší snaze, že nemá příležitost dítě dále vésti, je vychovati v muže nebo ženu a tak se přesvědčiti o výsledcích své práce. Nuže! Zde se naskytá příležitost. Zde může býti profesorem, ovšem ne-honorovaným, jádra lidových mass a vykonávati zde takový vliv, jaký nejideálnější profesor středoškolský nemůže vykonávati na své žáky za poměrů nejpriznivějších; zde může dále vésti ty, jimž věnoval 8 let neúnavné práce na školách obecných a měšťanských. A jestliže snad někdy je rozmrzen jednotvárnou školní prací, mnohotvárná organizační práce rozptýlí jeho chmury a stane se mu zdrojem radosti a nadšení kněžského.

Doba je vážná a vyžaduje od každého kněze nejvyššího napětí sil. Nebyli bychom na výši doby, kdybychom se chtěli omezovati pouze na práci školní, byt sebe intensivnější. Každý s nás vedle své honorované funkce musí si zvoliti z lásky ke Kristu nějakou práci mimoškolní ve prospěch církve a národa.

Jestliže někdo mimo školu byl by nečinným i v této době plně převratů, pak málo koná. Proto všichni zvolme si nějakou práci mimo školu. Kdo nic vhodného nenalézá, nechť účastní se organisování mládeže na podkladě katolického světového názoru a koná pro církve a vlast tu práci nejužitečnější a nejzásadnější. Má-li schopnosti a chuť k jednotvárné práci ve škole, nalezne zálibu i v práci organizační. Nuže, pokládej i každý katecheta za svou mravní povinnost účastnit se organizační činnosti katolické mládeže!

SMĚS.

K otázce nové organisace české školy píše Věstník organis. učitelstva v čís. z 21. prosince toto: »Se zásadou *výchovné povinnosti* a z ní plynoucí nucené povinnosti školní je v organické souvislosti zásada *volnosti*, voliti si dle vlastní vůle vychovávaci a učební prostředek. Je v zájmu státního celku, aby každý jednotlivec byl *povinen* osvojiti si aspoň onu míru výchovy, která je každému příslušníku nezbytnou, ale naproti tomu má býti ponecháno rodinám na vůli, zdali ve větším rozsahu a ve kterém způsobu má se potřebného vzdělání dítěti dostati. Jde tu o respektování *práva rodinného* a především tu jde o jemnou a citlivou stránku ducha, o svobodu smýšlení, svobodu svědomí, vůbec o *svobodu osoby*. Jde tu vlastně o právo sebeurčení v oboru výchovy vlastních dětí. Ve školské organisaci tato zásada volnosti u výběru výchovných zařízení znamená, že rodičům má býti zůstaveno na vůli, chtějí-li děti své odevzdati škole *veřejné*, státní nebo chtějí-li výchovu opatřiti doma, ve školách *soukromých* a p. Přes to, že v dosavadní formaci školské organisace státní správa dost násilně a hluboce snažila se zasahovati do jemné sféry svobody duševní, a to právě v oborech nejcitlivějších, t. j. v *náboženském* přesvědčení a *národním* sebevědomí, přece v celém zřízení školním dominuje u nás škola veřejná, která je obrovskou většinou dětí navštěvována. Bylo-li až dosud v našich poměrech národním celku na prospěch, aby národní školství se vymaňovalo z protinárodních vlivů centrálních, bude naopak v nové formaci prospěšno, bude-li aspoň pro první období, než překonána bude krise, školství *cele sloužiti myšlenke státní*. Škola bude důležitým a velmi účinným nástrojem státní politiky našeho národa a bude potřebi

s největším úsilím organisovati školství tak aby všeobecně proniklo poznání, že jednotlivec sám pro sebe není ničím, ale státní organismus vším. Státní idea vstoupí ve škole jako mocný činitel výchovný do popředí a té ustoupí a ustoupiti musí jinak posvátné právo rodiny na výchovu dítěte.«

Je zajímavé, kterak v době nejšršího individualismu na druhé straně se hájí zásada nejširšího státního absolutismu. Právo rodiny na výchovu dítěte v jednom případě se do krajnosti hájí, hlavně jde-li o výchovu beznáboženskou, na druhé straně na-prosto chce se umlčeti. O poměru práv rodiny k právům národnostního celku ovšem je u nás skoro vše nejasné.

Kdy věsti děti k prvnímu sv. přijímání. Ve 12. čísle vídeňského »Korresp. Blatt« navrhoval K. Schmid, aby se upustilo od prvního sv. přijímání na Bílou neděli, protože v tu dobu bývá ještě zima a nevlidné počasí, a doporučoval k slavnosti té svátek *Nanebevstoupení Páně* nebo *měsíc květen*. V arcidieci solnohradské dáno kněžím na vůli věsti děti k prvnímu sv. přijímání buď na *Bílou neděli* nebo na *Slavnost božského Srdce Páně*. V čís. 22. téhož časopisu přimlouvá se a doporučuje farář solnohradské arcidiecese Obersteiner, aby odpadla neděle Bílá a *zavedlo se první sv. přijímání všeobecně v měsíci červnu, zasvěceném božskému Srdci Páně*. Sám již po pět let tak činí a na základě svých nejlepších zkušeností paxi tu doporučuje. Doba ta je velmi příhodná, děti mohou býti řádně připraveny, i u *nejmenších je dosti času* na dobrou přípravu, v době od Velikonoc do Svatodušních svátků mohou býti vedeny k sv. zpovědi (poprvé) — je případnější a vhodnější rozdělit první přijímání sv. svátostí — a pak znovu mohou býti na potřebné upozorněny. Počasí je již teplejší a pro bílé šaty dříve vhodnější. (Bílé šaty dají se upotřebiti dva-

krát: o předcházející slavnosti Božího Těla a při sv. přijímání). Jak slavnost Božího Těla tak Božského Srdce Páně jsou přílehavé k prvnímu sv. přijímání a u dětí dá se velmi účinně *při prvním sv. přijímání spojili zasvěcení Božskému Srdci Páně a vstřípti úcta k Nejsvětějšímu Srdci*. Vše se zamlouvá a velmi dobře se hodí a doporučovalo by se, jen bylo by třeba, *aby pro děti prodloužena byla doba velikonoční pro měsíc červen*, za co už dávno jsme se přimlouvali a co bylo by u nás — zvlášť za nových nařízení — *velmi žádoucí!* —š—

Nákupní přídavky učitelstvu nár. škol v Rakousku schváleny 13. listopadu 1917 v říšské radě těmito třemi resolucemi: I. Vláda se zmocňuje, aby poskytla zastupitelstvům zemským (zem. výborům, správ. komisím) *70 milionů korun* za účelem poskytnutí nákupního přídavku učitelstvu *pro rok 1917*, jenž bude vyměřen *bez ohledu na výši příjmů a již tou dobou vyplacené drahotní výpomoci* a to dle následujícího ustanovení: 1. Výše obnosu, který připadne jednotlivým zemím, ustanoví se dle počtu hlav, o něž se jedná, při čemž se plně bude přihlížeti k zásadám při odstavci 2. A i B ohledně výše přídavku stanoveným. 2. Nákupní přídavek náleží A. plným obnosem všem at provisorně či definitivně na veřej. obecných a měst. školách ustanoveným učitelským osobám, včetně i vojenskou službu konajícím, nebo jsoucím na odpočinku, po případě požívajícím platu z milosti, jakož i vdovám učitelským; B. ve výši dvou třetin plného obnosu substitutům a výpomocným učitelům obého pohlaví, osobám ustanoveným za remuneraci a sirotkům bez rodičů, požívajícím konkrétního pense. 3. Nákupní přídavek budíž *odstupňován dle služebního stáří a početnosti rodiny*. Za osoby tvořící rodinu se počítají: učitel, jeho manželka a děti, o jejichž zaopatření se stará; včetně dětí přijatých, nevlastních a chovanců: dále u svobodné osoby učitelské rodiče a sourozenci, žijí-li s učitelem ve společné domácnosti a dlužno-li učitele považovati za vydržovatele rodiny. Každou osobou příslušící k rodině zvyšuje se procentně připadající přídavek pro svobodného. 4. Vládě jest se starati o to, aby *výplata těchto nákupních přídávků byla provedena nejdříve do poloviny prosince 1917*. — II. Vláda se vyzývá, aby dala zpracovati pravidelné po-

loetní číselné výkazy a statistické přehledy o stavu školství a příjmech učitelských v jednotlivých korunních zemích a předkládala je pravidelně členům říšské rady. — III. C. k. okresním školním inspektorům, kteří nejsou ve stavu státního úřednictva, nechť se dostane ze státních prostředků drahotního přídavku, který by se rovnal přídavku státního úřednictva téhož platového stupně, pokud by týž přídavek nenáležel učitelům obecných a měšťanských škol. — Z oněch 70 milionů korun připadlo dle zpráv denních listů na král. České zprvu 23 milionů, pak jen 21 milionů. Poslanci Staňkovi dostalo se ujištění, *že co nejrychleji bude vyplacen celý obnos* připadající na učitelstvo království Českého, ale že bude třeba dohody o kličích, kterým se to stane. Tak slíbeno u zem. správní komise dne 16. listopadu — ale do poloviny prosince, jak resoluce žádá, nebylo vyplaceno ničeho, vyplňovány teprve archy, které měly sloužiti za podklad rozdělení. Před svátky vánočními mluveno o záloze, která na účet nákupních přídávků bude učitelstvu poskytnuta! —š—

»Vraťte nám jesličky!« Jak opravdu časové a pozornosti zasluhující je toto volání z úst dětských po jesličkách, jež jsme otiskli v čís. 23. *»Vychovatele«* (15. prosince 1917), toho důkazem, že zároveň podobné volání otiskly vídeňské *»Christlich pädagogische Blätter«* v čís. 12. (15. prosince 1917) žádající, aby *jesličky byly střediskem, kolem něhož se křesťanská rodina shromažďuje o Vánocích*, ukazující, jakou důležitost mají jesličky v názorém vyučování, jak působí na výchovu, a doporučující, aby děti samy stavěly si jesličky a k takovému stavění byly nabádány. V témž smyslu volá a nabádá i vídeňský *»Korrespondenzblatt für den kath. Kleiner Österreichs«* v čís. 22. a 23. a doporučuje spis P. Grubera O. F. M. *»Die Weihnachtskrippe und ihre Bedeutung für die Erziehung in vier Vorträgen«* (Innsbruck, 1914). Každý článek psán ovšem se zřetelem k poměrům a poznatkům, v nichž autor žije, ale je příznačno, jak volání se ozývá z kruhů vychovatelských od sebe vzdálených. *Jistě vyvoláno potřebou a nutností!* —š—

Nový dolnorakouský zákon katechetský. Vládní věstník pro Rakousy uveřejnil v čís. 82. roč. 1917 nový zákon zemský čís. 157 ze dne 31. července 1917,

imž se upravují právní poměry katechetů. Zákon spočívá na starších zákonech zemských ze dne 20. června 1872, 17. června 1888, 26. června 1910, 29. března 1912 a 15. února 1913. Novým zákonem upraveny *příjmy všech definitivních katechetů* tak, že *rovnají se příjmům učitelů škol měštanských* (z. z. ze dne 31. července 1917). Sestávají (mimo Vídeň) ze: a) *základního platu* 2400 K, b) *ze zvýšení služného*, jichž jest deset; z nich prvních šest tříletých po 250 K, poslední čtyři po 200 K; c) *z příbytečného*, které dle počtu obyvatelstva (v pěti třídách) obnáší 700 až 1100 K, d) *z náhradního přídatku* v obnosu 400 K, který se dostává při devátém zvýšení služného. Všechna léta *vduchovní správě* strávená před jmenováním katechetou *započítávají* se jak do pense, tak do zvýšení služného. *K vypsání definitivního místa* katechety je třeba *šestnácti vyučovacích hodin*. Povinnost vyučovací obnáší 21 hodin týdně. —š—

Husova »Dcerka« v dějinách vychovatelství. V některých českých učebnicích dějin vychovatelství uvádí se mezi vychovatelskými spisy středověku také Husova »Dcerka«. V jiných dějepisech vychovatelství není o Husově »Dcerce« zmínky. Patří »Dcerka« mezi spisy »pedagogické« nebo nepatří? Odpovídáme: Husova »Dcerka« svým obsahem patří mezi knihy *asketické*; do »vychovatelství« patří potud, pokud tam patří knihy asketické vůbec. Dokud však v dějinách vychovatelství mezi spisy vychovatelskými nejsou zařaděny ani nesporně výtečné spisy asketické, na př. blah. Tomáše Kempenského »O následování Krista«, nebo sv. Františka Saleského »Bohumila — navedení k životu zbožnému«, nemá tam zařaděna býti ani Husova »Dcerka«.

Že »Dcerka« jest spis *asketický*, naznačuje Hus sám v titulu spisku, dodávaje k názvu »Dcerka« jako bližší vysvětlení obsahu: »aneb poznání cesty pravé k spasení«. A stačí, aby nebylo pochybnosti, citovati jen úvod spisku, v němž Hus odává obsah deseti kapitol, na něž Husova naučení jsou rozvržena. Úvod ten zní:*)

»Tuto sie počína o poznání cesty prave k spasení.

Slyš dcerko a viz, a přichyl ucho své; slyš uchem, viz rozumem, a přichyl vůli

ucho své pilnie, aby slyšiec rozumiela, a rozumiejic toho, co bude psáno, pilna byla; a jsouc pilna, aby naplnila, naplniec, odplatu věčnú vzala, a s chotem svým, Ježíšem pravým bohem, a pravým človíkem přebývala, jenž jest panenství zvelebil nad jiné stavy, račiw se z čisté panny uroditi, a panícem čistým býti, aby nám i panictva i panenství potvrdil, a nad jiné stavy zvelebil a povýšil. To slyš, dcerko, jenž jsi jemu panenství zaslíbila. Slyš, dcerko, a přichyl ucho své, a viez, žeť chci, aby poznala sie, vieduc k komu jsi podobna stvořena. Druhé, aby poznala své svedomie. Třetí, aby poznala nyniejšieho života biedu. Čtvrté, aby poznala zdejšieho přiebytku pokušenie. Paté, aby poznala tři nepřiele. Š:sté, aby pravie sie kála. Sedmé, aby dostojenství duše vážila. O.mé, aby k budouciemu súdu pilnie hlediela. Deváté, aby život věčný vážila. Desáté, aby pána boha nade všecnny věci naiviece milovala, a v tom toto písemce konečnie chci zavřieti.«

V jednotlivých kapitolách probírá Hus náboženské nauky: 1. o cíli člověka, 2. o svědomí (poznání sebe), 3. o hříchu, 4. o pokušeních, 5. o třech nepřátelích (tělo, svět, ďábel), 6. o pravém pokání, 7. o ceně duše lidské, 8. o budoucím soudu, 9. o životě věčném, 10. o lásce k Bohu. O těchto náboženských pravdách pojednává se v přemnohých spisech, jež slouží za návody k »duchovním cvičením« a za pomůcky při nich. Spisy toho obsahu jsou ovšem v nejvyšší míře »vychovatelské«, avšak v dějinách literatury tvoří zvláštní odbor, zvaný »askese«, a neřadí se do odboru označeného názvem »vychovatelství«, »pedagogika«. Jest tedy zařaditi Husovu »Dcerku« také v dějinách *askese* a nikoliv v dějinách pedagogiky.

Uvádí-li se Husova »Dcerka« někde v dějinách *vychovatelství*, děje se to z důvodů ne věcných, nýbrž jiných, jichž se dověditi není snadno. J. K.

Český Gratulant.

Jednota katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy v království Českém v Praze vydala svým nákladem sbírku různých přání, památných nápisů, jakož i příležitostných a slavnostních proslavů pod jménem »Český Gratulant«. Cena

K 1·20, poštou K 1·40.

*) Dle vydání Hankova, z r. 1825.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 10 korun, příletně 5 — K. Do krajů německých předplácí se na „Vychovatele“ 11 korun, do ostatních zemí 12 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta, Vychovatel se jim dává toliko za hotové. Alumním, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenačtyř zdarma.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamacce, jež se nepočítají na frank. Rukopisy prohlav. list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. VI. Hálek, farář v Liboci u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Šlaviček, katecheta na Smíchově 992.

Výchova charakteru. — Úsilí o jednotnou školu v Německu. — Z dějin české katechetiky. — Duchovní správce — náboženský komisař. — Organizace mládeže a katecheta. — Směs.

Výchova charakteru.

(Podává EM. ŽÁK)

(Pokračování.)

Zakladatel scholastiky, sv. Anselm z Canterbury, kdysi napsal: *»Nondum considerasti, quanti sis ponderis peccatum«*. Mnohým teoretickým vychovatelům ani dnes ještě není náležitě jasno, jaký rozklad a mravní zkázu působí hřích v duši člověka, a jaký mohutný sklon k zlému v lidské přirozenosti se tají. Proto ve svém optimistickém nazírání tento vnitřní stav přehlíží a domnívají se vystačiti s prostředky zcela pohodlnými a jednoduchými, aby vychovali mladého člověka. Po příkladu Rousseau-ově jsou toho názoru, že člověk podle své přirozenosti je naprosto dobrý a chce jenom dobré, k dobrému je zcela nakloněn a je potřebí pouze poučení, poznání prostředků, kterak toto dobro uskutečňovati. Odtud všechn dnešní krajní intelektualismus ve výchově školní i mimoškolní.

Ale z nedostatku tohoto realismu, jasného a důkladného poznání duší, jež mají býti vychovány, plynou též osudné výchovatské omyly. »Ztratil-li člověk jednou Boha, ono věčné světlo, které osvěcuje všechny propasti jeho nitra, jemu všechny jeho slabosti a chyby bez milosrdenství staví před oči, a přece zároveň mu ukazuje cestu, na níž se může zachrániti, pak není možno jinak, že sebe sama a své pokládá za božství.« (Förster. I. c. str. 12.) —

Stejně důležitá je pro vychovatele, který chce vychovávatí charakter chovancův, *znáti též cíl výchovy*. Miti stále na paměti ideál, k němuž svojí práci směřuje,

Dříve nebylo to nesnadno. Sv. Ambrož prohlásil: *»Educatio nil aliud est nisi ad Christum adductio«*. Vychovávatí znamenalo utvářeti charakter dle obrazu Kristova. Ideálem, ovšem nám křehkým lidem nikdy dostižným, byl vždy Kristus. Jeho slova: *»Učte se ode mne,«* jež opakuje jeho apoštol: *»Kristus zůstavil nám příklad, abychom kráčeli v šlépějích jeho«* (Sv. Petr I.) byla základní normou výchovy. Dokud měla církev školství v rukou, bylo jejím cílem vychovatí řádného křesťana. Cíl byl dán. Jasný, určitý, konkrétní.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 10 kor., půletně 5—K. Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 11 korun, do ostatních zemí 12 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. Vychovatel se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel d'ostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zaslá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a ne frank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časop. zaslány buďtež Em. Žákoví, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. VI. Hálok, farář v Liboci u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 992.

Výchova charakteru. — Z dějin české katechetiky. — Úsilí o jednotnou školu v Německu. — Směs.

Výchova charakteru.

(Podává EM. ŽÁK)

(Pokračování.)

Jindřich Heine, pozoruje kdysi antverpský dóm v bohatosti a přece jednotnosti celé jeho gotické stavby, pravil: »Dřívější doby měly svá dogmata, my máme pouze domněnky. Ale s domněnkami nelze stavěti žádných dómů.« Svým výrokem chtěl vystihnouti pevnost a jasnost dřívějšího nazírání oproti kolísání a měnivosti myšlení v době přítomné. — I charakter člověka má býti jednotným gotickým dómem, který pozvedá člověka z nízkosti sobectví a měnivosti jeho choutek a nálad k výšinám ideálu. Má býti pevnou a jednotnou snahou řídit se vždy dobrými zásadami. Ale tam, kde není zásad, jednotných a nekolísajících mravních norem, těžko je stavěti domy.

Stále se mluví o výchově člověka k pravému lidství. Ale kde je ono lidství jasné a pevně zosobněno? Kde jsou ti vzorové, jež máme mládeži ukazovati, aby snažila se býti jim podobna? *Plutarch* psal známé své *Životopisy*, aby mládeži postavil před oči vzory slavných řeckých a římských hrdinů, *Cornelius Nepos* píše svoji roztomilou knížku: »De viris illustribus.« Po jich vzoru učitel církevní, sv. Jeronym též píše: »De viris illustribus.« Všichni tito učitelé staví svým chovancům před oči živoucí vzory ctností.

Na to nyní všeobecně se zapomíná. *Životopisy velkých vzorů jsou pomalu popelkou ve školním vyučování.* Sv. Petr volá ku křesťanům »Kristus zůstavil nám příklad, abychom kračeli v šlépějích jeho.« Tato strhující síla ideálu Kristova nadchla dávné doby, že křesťan snažil se jíti vzorem Bohočlověka. Odtud onen výrok: »*Christiannus aller Christus*«. Také životopisy svatých byly dříve vždy plodnou školou výchovy charakteru. Dnes této metody k pěstění charakteru více se nedbá. Odtud ona kolísavost a měnivost v jednání člověka.

Dávná hvězdářská věda dala stálícím jména starých heroů. I v tom měla určitý úmysl. Chtěla postaviti před oči pozemšťanů jich život s jejich hrdinnými činy. Učila v zářících hvězdách ctíti mravní jas a sílu dávno zesnulých velikánů. Církev katolická má ve svých světcích zářivá světla života, která nutí nejen

k obdivu, ale povzbuzují též k napodobení. A kdo pročítal kdy životopisy svatých, vidí jaká to různost a přece skvělost povah. Jsou to velikáni vůle v různých směrech ctnosti a spolu v různém stupni. »*Světcí jsou kanonizováni, vážná, dobrá a vytrvalá vůle*« praví *Konrad Mohr* ve své zajímavé knize: »*Mehr Wille*« (str. 320). Oni nejlépe ukazují světu, co zmůže milost Boží a pevná, vlastní vůle, jdoucí za určitým cílem.

Světcí nejlépe ukazují, co lidé vlastně mohou dokázat, jestli opravdově a a vytrvale chtějí. *Proto úcta svatých, jak katolickou církví je hlášána, má nesmírný význam pro výchovu vůle a tím i pro výchovu charakteru.* Známý profesor *Hilty*, ač evangelik, píše ve svých »Nových Listech«: »My jsme v dobách reformace zamítli kult svatých jenom z bázně, abychom neměli mnoho od katolické církve; ale tím oloupili jsme se již o veliké povzbuzení ke konání dobra, neboť lidé učí se snadněji a raději příklady než kázáním.« Dávne rčení: »*Verba movent, exempla trahunt*« jistě má ve výchově plnou platnost a důležitost. Neboť jako jedno světlo rozsvěcuje se od druhého, tak člověk povzbuzován je k dobrému strhujícím příkladem.

S plnou otevřeností o významu katolických světců pro výchovu mládeže vyjadřuje se též *Fr. W. Förster*, když ve své »Sexuální ethice a sexuální pedagogice« praví: »Nelze věru nahlédnouti, proč naše mládež má býti vychovávána pouze antickými životopisy a zprávami o dávných horech a proč mají jí býti 'známy hrdinské činy Herakleovy až do nejmenších podrobností, co zatím o životě Františka z Assisi, Vincence z Pauly, kteří přece našim životním a duševním potřebám jsou nepoměrně bližší, nemají věděti téměř ničeho. K tomu nás přece nabádá nejprostší, základní pravda mravní výchovy: veliký význam příkladu. »*Ty máš*«, jest zajisté veliké a důležité; ale stejně důležité je ono vznešené: »*Ty můžeš*«, jež k nám mluví z každého velkého a důsledného vzoru. Potřebujeme zajisté v prvé řadě pravzor Kristův, v němž ono vyšší září nám v nejčistším obraze; ale potřebujeme též nutně povzbuzující příklad osobností, kteří naši slabosti a našim chybám byli bližšími a přece vzrostly v mohutné jednotnosti k vnitřní svobodě.«

Vzorové ctnostného života jsou pro nás stálou výčitkou naší slabosti, ale též povzbuzujícím příkladem k následování. Zrození v téže slabosti a náklonnosti k hříchu, obklíčení týmž okolím, žijíce v podobném prostředí jako my, ukázali onu neobyčejnou sílu vůle a vytrvalost, jíž přemáhali pokušení a stali se vítězi. K tomuto mravnímu vítězství jich příklad ustavičně nás pobádá. A kdo nemá těchto vítězů na paměti, bojuje klesá a klesaje nepovstává. Pevný a jasný cíl míti při výchově ustavičně na paměti, to je druhou hlavní podmínkou, má-li se výchova charakteru bráti určitou a bezpečnou cestou. (Dokončení.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Když byl zaveden nový rakouský katechismus, vydán v arcidiecesi Olomoucké spisek: »*Slovo k zavedení nového katechismu na školách národních a měšťanských.*« Konsist. knih. IX. z r. 1899 str. 94—103. Ve spisku tom uveřejněn i podrobný rozvrh učiva náboženského na osm školních roků. Měla

mnoho shodného s osnovou starší, zvláště v učení z katechismu. *V I. třídě* ze Starého zákona předpisuje od stvoření světa až do zaslíbení Vykupitele, pak potopu světa, nej důležitější události ze života Josefova, syna Jakubova, o Mojžíšovi nej hlavnější věci, desatero přikázání a příchod do Země zaslíbené. Z Nového zákona hlavní věci od narození P. Ježíše až do působení apoštolů. *Ve II. roce* školním: »rozšíří se a doplní příběhy probrané v roce prvním, hlavně o Josefu a z Mojžíšovi a z N. zákona život a působení Ježíšovo, zázraky Jeho a proctví.« O postupu vyučovacím praví se v osnově: a) každý biblic. příběh budiž od žáků opakován, b) hlavní obsah jeho katechetou v krátká slova shrnut, c) vytknou se náboženské pravdy v příběhu obsažené, d) kterým žáci dle slov katechismu nazpaměť se učí.

Ve III. roku školním: »doplní a zaokrouhlí se dějiny národa židovského, život a působení Spasitelovo a apoštolů, aby žáci pilně opakující jasného nabyli obrazu, kterak Bůh lidstvo na Vykupitele připravoval a co příšlý Vykupitel vykonal, aby lidi spasil.« Dle učebné osnovy mají děti tohoto roku školního nej důležitějším a nejsnadnějším předobrazům messiánským a messiánským proroctvím se naučiti na paměť. *Z katechismu* žáci 2. školního roku učí se z malého otázkám bez hvězdiček; 3. šk. roku těm, které jsou označeny hvězdičkou a z přídavku vysvětlení o svátosti pokání.

Ve IV. škol. roce ze středního katechismu běře se I. a II. hlavní částka v rozsahu malého katechismu, učení o církvi a III. hlavní částka běře se obsírně; ze IV. hlavní částky otázky o milosti, o svátostech všeobecně, o nejsv. sv. oltářní a pokání; z V. hlavní částky všeobecně o hříchu a družích jeho a o křest. cnosti. *V V. škol. roce* vezme se I. a II. částka úplně, IV. a V. hlavní částka, pokud nebyla probrána ve čtvrtém školním roce; III. částka se opakuje. *Žáci VI. školního roku* učí se I. a II. hlavní částce, *žáci VII. škol. roku* II.—VI. hlav. částce. *V VIII. škol. roce* shrnují a doplňují se články z biblické dějepavy, jejichž pokračováním jsou dějiny církve katolické, z nichž dlužno uvést události, které ukazují, že církev katolická je jediné pravá a od Boha založená, a které jsou s to, aby zasely v srdce lásku a přichylnost k církvi. Zopakuje se 9. článek víry a pak se podávají předepsané obrazy z dějin, které se mají v posledních čtyřech měsících tohoto školního roku probrati. Již v dřívějších třídách dle osnovy dlužno probrati životopisy sv. patrona farního chrámu (i místního), patrona diecese, země a svatých, po nichž se děti jmenují.

Dle této osnovy má žák druhého školního roku znáti téměř celý malý katechismus, z něhož osnova předpisuje i otázky, které jsou pro děti velmi těžké. Ve třetím školním roce dostane do rukou dítě dějepravu a ve čtvrtém střední katechismus, který ve dvou letech má být probrán. Sv. svátosti přijímají děti poprvé v 10. a 11. roce (ve IV. tř. sv. zpověď, v V. tř. sv. přijímání; ovšem »nejpozději«, připomíná osnova). Osnova žádá v šestém a sedmém roce školním důkladné probrání všech otázek středního katechismu a mnohých z velkého katechismu a ponechává katechetovi učiniti výběr vypravování příběhů z biblické dějepavy. Liturgika se jako samostatné učivo vypouští a probírá se v sedmém roce šk. »jen v živém spojení s katechismem«. (Posudek této osnovy a návrh ostravských katechetů ku nové viz: Ant. Zamazal: »K reformě osnovy náboženské na školách obecných a měšťanských«. Vychovatelské Listy IX. 1910 str. 303 a násl.).

Roku 1913 vyšla však: »*Zatímní učebná osnova* pro vyučování náboženství na obecných a měšťanských školách v arcidiecesi Olomoucké.« První až třetí třída na základě biblické dějeprawy malý katechismus; od čtvrté třídy velký katechismus. Ve čtvrté třídě: z III. hlavní částky o přikázáních Božích a církevních, ze IV. o svátostech vůbec, křest, sv. pokání a sv. oltářní, z V. o hříchu. Ve třídě páté, část I., II. a ze IV. ostatní svátosti, z V. druhá část. Na škole měšťanské v první třídě I. část, úvod (otázka 6—35) a o církvi (193—237) a III. a V. část. Ve druhé třídě ostatní o apoštol. vyznání víry a posled. věcech člověka, II. a IV. část a liturgika. Ve třídě třetí církevní dějiny. (Pokračování.)

Úsilí o jednotnou školu v Německu.

(Píše prof. Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Umírněnější hlavy zavírají dosud oči před těmito důsledky *školy dle nadání jednotné*, jak je vyvozuje strana sociálně-demokratická, a definují školu nadáním jednotnou pouze jako školní útvar, sjednocující na svém elementárním stupni všechny děti národa, jichž rodičové si na veřejné jejich vyučování činí nárok, a jenž jest tak organisován, že každému žákovi zaručena jest možnost nabytí vzdělání s jeho náklonnostmi se shodujícího a jeho nadání dosažitelného.

Na chválu této reformy uváděny jsou zvláště tyto dva důvody:

Předně »postup nadaných« a »výběr nejzdatnějších« bude jen tehdy zajištěn, utvoří-li se organická souvislost obecné školy s nejvyššími ústavy vzdělávacími a ulehčí-li se všemi způsoby rozhodně nadanému dítěti cesta od školy základní až k nejvyššímu stupni vzdělání. Jen takovou školní úpravou vejde národ ve skutečné držení talentů v něm ukrytých. A za druhé z toho vyplývající sjednocení mládeže všech společenských vrstev na spodních stupních školství bude mít i nesmírný význam sociální. Jednotná škola překlene třídní propasti a způsobí lidské sblížení, jehož vliv nebude moci sebe větší různost pozdějších povolání a pozdějších životních cest setřítí.

Oba důvody jakož i všechnu jednotnou školu podrobuje proslulý mnichovský universitní profesor a vychovatel, *Fr. W. Foerster*, v *Hochlandě*, ročníku 1916—17, kritice tak všestranné a pronikavé, že neváháme s ní i čtenářstvo naše seznámiti.

»Tyto důvody zdají se na první pohled nezvratnými. Kdo by nechtěl s nimi souhlasiti, vydává se v podezření, že jest smýšlení protinárodního a lidu nepřátelského. A proč neobstojí před vážnou zkouškou jejich podkladů. Vysvitne spíše z důvodů za jednotnou školu se přimlouvajících a lidu zdánlivě tolik přejících, jak většina našich vzdělanců vzdálena jest lidovému životu, jak málo se v jeho skutečné potřeby vmyslíla a s jakým malým smyslem pro skutečnost pochopila následky, jež by nutně mělo provedení jejich návrhů pro lid sám. »Postup nadaných«, »každému talentu volná dráha«, to vše jistě zní velmi pěkně.

Ale jednotná škola byla by naprosto pochybeným prostředkem k tomuto cíli. Posunula by jinak oprávněný požadavek vzestupu nadaných tak do středu všeho vzdělávání, obětovala by tomuto požadavku jiné, nanejvýš stejně důležité potřeby lidového i vyššího vzdělání tak jednostranně, že by všechna pedagogická práce byla tím vyšinuta z rovnováhy. *Zastánci chystané školní organisace pře-*

hlížeji především úplně, že důsledné provedení jejich požadavků by naopak nutně odnímalo lidovému životu, lidové práci a lidovému hnutí právě nejsilnější talenty, poněvadž by je zavlékalo do služeb vedoucích tříd.

Kulturní výkony vyšších tříd snad by tímto intensivním výběrem získaly, ale položení tak zvaného dělného lidu by jím bylo podstatně zhoršeno — již proto, že by většina lidové energie a lidové intelligence, jež dosud směřovala ke zlepšení svého stavu, byla pak použita k nejrychlejšímu útěku z lidu. Mnohý řemeslník a dělník, jenž se byl dosud obětoval věci pracujícího lidu, aby svým dětem vybojoval lepší podmínky životní, usiloval by nyní jen o to, aby své potomky povznesl do tříd pokud možno nejvyšších. Sociální reformě by takovým způsobem unikaly velmi silné popudy. Vzestup lidu byl by obětován vzestupu jeho nejnadanějších hlav; dobré mozky byly by lidu vzaty a věnovaly se zájmům hořejších tříd. Neboť jak zřídka jen starají se lidé vyšších tříd o věc třídy, ze které byli vzešli!*)

Jest zajisté potřeba, aby nadaní z lidu více než dosud získávání byli všeobecné kulturní práci a víc než dosud účastnili se štěstí zužitkovati ve velkém slohu svých sil. Ale proč by se to dít mělo jen převodem těchto sil do nejvyšších vzdělávacích ústavů a do nejvyšších tříd národa? Kromobyčejné talenty necht' ovšem jdou touto cestou. Ale stejně důležité jest hledati možnost, *aby veliké duševní dary byly zachovány povolání a sociálnímu hnutí vlastního lidu* a zároveň aby uvedeny byly ve služby vyšších společných zájmů národa. Slibná cesta k tomu otevírá se zřejmě v pokroku demokratisace, — kterou zde nemíníme vládu davů, nýbrž politicko-sociální vývoj, jenž nadaným a osvědčeným důvěrníkům lidu, z práce a zkušeností lidového života znenáhla k většímu rozhledu vyrostlým, poskytne mnohem víc příležitosti než dosud možno bylo, aby v zastupitelských sborech a úřadech uplatnili své odborné znalosti a svou inteligenci.

Dospějeme li jednou k tomu, že velmi nadaní lidé jen obecnou školou prošli budou také přijímáni do vůdčích úřadů bez dalších zkoušek a bez dalších vysvědčení, když byli ve škole života a v úspěšné práci organisátorské krok za krokem rozšířili svůj rozhled a své znalosti, — pak bude položen základ k *opravdovému* vzestupu lidovému, ježto pak budeme míti vzestup nadaných, při němž nadaní nebudou ztráceti půdu pod nohama, nýbrž působiti budou na všeobecné kulturní hnutí ze své společenské třídy, duševním proniknutím a ovládnutím konkrétních životních podmínek a problémů jejich vlastního životního prostředí.

Již pro tento vývoj bylo by nutno litovati upřílišněného a umělého vyhánění nadaných z lidu do nejvyšších drah vzdělání. Byl by tím poškozen nejen duchovní obsah demokratického vývoje, ale i vskutku zdravý, protože *organický* vzestup nadaných z lidu.

(Pokračování.)

*) Mnozí národní učitelé, kteří se dnes důvody zdánlivě lidu velmi přejícími zastávají jednotné školy, vzdělali se ve skutečnosti na míle živému zájmu o lid. Jsou to velmi nadaní muži, kteří právě zvláštním druhem svého duševního směru náležejí jiné třídě nežli té, v níž se zrodili; muži silného, ale abstraktně zahroceného intelektu, kteří nevědomky nedovedou se již vmyslit do skutečných životních zájmů lidu a většinou zcela instinktivně zastávají jen zájmy lidí sobě duševně zprízněných, tj. inteligentů ven z lidu tělesně pracujícího se vyšinouti usilujících.

SMĚS.

Dvojí lidé. »*Věstník*« organie, učitelstva přije ve své úvodní meditaci v čísle z 18. o nynějších poměrech, vyvolaných válkou, mezi jiným toto:

Jsou mezi námi dvojí lidé: s uzounkými tužbami a s tužbami expansivními. Na prvních zakládá se všechno, co jednou záhy odumře, na druhých zakládá se svět. Prvým stačí kratkodoché duševní pohodlí, druhí cítí v sobě plodné hnutí k novým činům. Tak dělí se svět, obdobně k starým dobám, na dvě části — kam táhne skutečná inteligence? Na které straně musí být viděn ten, kdo zasahuje činně do oborů, jež spojeny jsou s výchovou každého národa?

Pod úderu ohromné světové války vystává veliký nový svět. Toho se dočítáme se všech stran, ale vycítujeme již velikost nového přerozdělení se světa? Je vidět na všech mluvčích, kteří na světovém jevišti chtějí udávat hlavní, že velikost dějinných vln chápou?

Zdá se, že lidské třídy, vrstvy i jedinci ještě velmi počteně brání se poznání nové skutečnosti. Že žijí ve světě překonaných dob, a že i na současnost nazírají úhlem obytných rozměrů.

Že na brány budoucích časů bije pokrok, důkladná proměna, provětrání staré budovy, nikdo nepřezírá. Ale tuto proměnu musí provést všechny vrstvy svorně po vzájemném dohodnutí a nikoli jakobini nebo ruští bolševici, východní odliet svých západních vzorů.

Česká sekce středoškolských učitelů náboženství konala členskou schůzi 23. ledna 1918 ve středu o 5 hod. odp. v křesťanské Akademii za účasti 14 kolegů: předsedy Dra L. Petra, rady Fr. Schindlera, prof. Em. Žáka, J. Šprongla, Dra Orla, Dra R. Schneidra, J. Soldáta, Dra Čiháka, V. Průši, Dra Eltschknera, J. Kučery, Thc. V. Seiferta, V. Jiruše a jednatele. — Předseda zahajuje schůzi přeje všem kolegům hojného požehnání a zdaru v činnosti katechetské, dává čísti zápis minulé schůze, jenž schválen a podepsán. Předčítá dopis dv. rady Dra ryt. Ota, jenž vřele děkuje za projevené díky předsedou sekce, že rád se ujal spravedlivých požadavků pp. katechetů v panské sněmovně a přeje splnění dalších nároků jejich. Rovněž ředitelství Haléře sv. Vojtěcha ku podpoře hodných studujících, kteří chtějí

se věnovati duchovnímu stavu, děkuje za uznání sekce tlumočené jednatelem a jest ochotno fidiiti se radami a doporučením hodných takových žáků katechety. Dále předčítány ještě některé dotazy kolegů, které byly již zodpověděny.

Jednáno o osobním výkaze, jenž má být vyplněn profesory (nyní do konce ledna). Dle návodu a úrady ředitelů nepřehlíží se nyní k zvláštnostem, pokud se týče katechetů, nýbrž sečka se do vyřízení prováděcích nařízení, kde, jak jest oprávněná naděje, budou výhody povoleny katechetům. Na I. stránce výkazu dole dlužno udati léta ztrávená v duchovní správě, na školách, univerzitě a pod. po vysvěcení; na vložce 1.: Veškerá služba učitelská, fidiiti se dlužno bodů: A) jako suplent před dosažením učitelské způsobilosti (nepřipouští se prozatím zde uvést službu mimo suplentskou na střední škole), léta ztrávená v jiných oborech duchovních zřejmě z I. stránky.

V této otázce jednatel dopíše znovu ústředí, jaké jsou naděje v připravovaných prováděcích nařízeních pro katechety.

Stěžováno kolegy suplenty na zvláštní nyní způsob ustanovení jich na školách, ač nejd. konsistoří bylo prováděno, že suplující katecheté byli jmenováni v dekrettech suplenty, přece od c. k. zem. šk. rady byli ustanoveni jako výpomocní katecheté s pouhou renumerací na 10 lhůt rozdělenou bez drahotního přídavku, bez práva legitimace, a při tom odvoláváno se na jakýsi tajný výnos.

Sekce znovu obrátí se k nejdůst. konsistoři, by zde zakročila ve prospěch katechetů suplujících proti nespravedlnosti této a onomu tajnému výnosu.

Dle přání vsdp. referenta našeho u c. k. zem. šk. rady bude vypracována tabulka přehledná o pražských školách středních, kolik mají přespočetných hodin k suplování a zároveň seznam kandidátů zkušenských pro příst. schůzi členskou, by o této otázce se společně poradila. Proto v zájmu kolegů suplentů jest, by se přihlásili u jednatele, zda a kde by chtěli vyučovati, by pokud možno, mohli dostati celou suplenturu (na dvou blízkých ústavech) a třeba tím měli spravedlivé nároky na jmenování dle katechety.

Stěžováno na nedostatek vhodných exhort pro studenty v katechetské příloze. Jménem sekce bude prožádán p. redaktor, by bral na to zřetel při volbě promluv a obrátil se na některé dřívejší přispívatele.

Jednatel oznamuje, že Družstvo Vlast pro drahotní poměry tiskárenské bylo nuceno zvýšiti předplatné pro členy sekce z 5 K na 8 K, proto již na legitimacích členských na to upozornil.

Dále vzdává sl. nakladatelství p. Kotrbu díky za darované katechetskému Museu těchto děl: Foersterovy křížové cesty, Podlahových Obrazů Mariánských, soch a soch Mariánských, Panoramati ukřižování.

Když jiných návrhů nebylo, předseda s díky schůzi ukončil.

Dr. Jos. Hanuš,
jednatel.

Reforma učitelských ústavů. Vláda připravuje návrh na reformu učitelských ústavů. Přesné znění tohoto návrhu není dosud známo. Vláda zamýšlí připojiti k dosavadním čtyřem ročníkům *ročník pátý*, v němž by se vyučovalo především paedagogice a pěstovala učitelská praxe. Je též proud připojiti jednu třídu ze zdola jako přípravku. Paedagogia mají býti postavena na roveň odborným školám, podobně jako jsou školy průmyslové, z čehož by plynuly pro učitele jisté výhody hmotné. Pro cvičné učitele, kteří dle pragmatiky jsou dnes na roveň postaveni učitelům hlavním, jakož i pro ty hlavní učitele, kteří pocházejí ze řad učitelů obecněškolských, bude žádáno vyšší studium, vyšší zkoušky, snad jedno-roční studium paedagogiky a příbuzných oborů na universitě. Profesori mající vysokoškolské studium, mají se vykazati několikaletou praxí učitelskou, chtějí-li býti ustanoveni na ústavech učitelských. Osnova učebná bude pozmeněna; zvláště pokud se týče hudby. Maturitní zkouška má býti skládána ze čtyř předmětů: paedagogiky, češtiny, počtů a vlastivědy. Zkoušky způsobilosti učitelů, konané na paedagogických mají odpadnouti, ježto příliš ruší pravidelnost vyučování na těchto ústavech. Mají se konati na školách, zvláště k tomu stanovených v jednotlivých okresích před čtyřčlennou komisí. Proti návrhu vládnímu jeví se v kruzích učitelstva českého odpor. Tak n. p. »Škola měšťanská« č. 15. píše: »Těžko lze nám potlačit rozhořčení. Kaplan v zatracené více se vzdělával na universitě, abys pracoval o úkolech své církve, jež přece dávno již není věcí státní; ale učitel, jenž pracuje o základech výchovy a vyučování všech vrstev národních, měl by býti snad odbyt ústavem, jehož stupeň výuky by byl pod úrovní střední školy!« —š—

Drahotní přídavky učitelské v roce 1918. Zatímni přídavky, mimořádné zatímni přídavky, t. zv. desetina a mimořádné aktivní přídavky budou vypláceny i v roce 1918. Drahotní výpomoc, dříve čtvrtletně vyplácená, bude vyplácena od 1. ledna 1918 v měsíčních lhůtách (ale nebyla!). Tento drahotní přídavek pro katechety obecných škol (180 K) jest *mizivě malým pro katechety*, z nichž přemnozí jsou nuceni si zaříditi *vlastní domácnost*, jest *mizivě nepatrným pro katechetu*, jenž jest nucen s obtížemi vyhledávati a draho platiti stravu v *hostincích*. Co jest přídavek 50 halířů denně při ohromném zdražení všech životních potřeb o sta procent? *V době válečné drahotu nejvíce pocítují katechetové*. Výklad byl by obšírný a ukázal by mnohé strasti ze života vychovatelů a duchovních správců školní mládeže. —š—

Nezabavitelné existenční minimum. Nařízením veřejného ministerstva ze dne 30. listopadu 1917 bylo nezabavitelné existenční minimum zvýšeno po dobu války o 50 procent. Činí tedy u aktivních zaměstnanců nyní 3000 K, u pensistů 1800 K. Byly zvýšeny platy na př. katechetů na školách obecných a měšťanských tak, aby přesahovaly ono existenční minimum? Každé ministerstvo má asi jiný pojem a představu o existenci těch zaměstnanců, kteří spadají pod jeho správu. —š—

Z požadavků katechetů na Moravě. Na katechetské schůzi v Prostějově žádáno, aby spolek vymohl *schválení Prvotní Kubičkovy* za učebnici pro školy. Na školách všude *zaveden bud' jen malý a velký katechismus*. Též *Sústrava biblic. dějeprava má mnoho předností* před Panholzovou. Doporučovalo by se, aby katechetský spolek vydal nebo postaral se o *vydání Nového zákona*, po případě jen jednoho evangelia (sv. Matouše) s vysvětlivkami a obrázky v levné ceně, aby se mohlo účinně čeliti vydáním Brit. bibl. společnosti, jejíž výplody se mezi lidem velice šíří. Konsistoř budiž požádána o finanční pomoc. *Děti* budež naváděny k tomu, aby se *pisním kostelním učily zpaměti*. — Katechetský spolek olomoucký podal moravskému sněmu odůvodněnou žádost, v níž pro kněze a duchovní správy žádá o *zvýšení cestného do přespolečných škol* o 100 procent, o *zvýšení remuneratione za vyučování vůbec* na 100 K za jednu týdenní hodinu, počínajíc škol. rokem 1917—18

a o remunerování hodin ve třídách, v nichž dosud byli kněží povinni bezplatně vyučovati. — Kněží z Ostravska vyslovili politování o zjevu, na který si již stěžovalo duchovenstvo v Kroměříži. Dorost kněžský, bohoslovci studující na *bohoslovecké fakultě v Olomouci* jsou ohromnou většinou Češi, pouze nepatrný zlomek tvoří Němci; a ptece *přednášky konají se dlemlatinský. dleml neměcky* (ti předměty!), *česky však nic*. Ba, jak »Našinec« upozornil, činí se profesorovi český mluvícímu obtíže, snad i udávání. Schůze vyslovila souhlas s kněžstvem kroměřížským, že tento neudržitelný stav je nejen urážkou českého národa, nýbrž i příčinou, proč bohoslovecká literatura nevyvine se tak rychle a bohatě, jak by k prospěchu katolické víry v arcidiecesi mohla a měla. — *Náknupní přídavek* učitelský za rok 1917 je vyplácen dle školních let do 5, 15 a přes 15 let (240 K, 360 K, 480 K katechetům). Poněvadž většina katechetů na Moravě stala se jimi v 6.—8. roce, ztrácí mnohý z nich nároky na větší přídavek, poněvadž úřady školské nechťejí mu do služebních let *započítati leta v duchovní správě ztrávená*. Židá se v kruzích katechetských, aby při úpravě kongruy kněžské přihlíženo i k úpravě platů katechetů. Těžko pocho-piti, proč kněz, který dříve pracoval několik let v duchovní správě, když převzat jest do služby školní, měl by ztráceti právo na kvinkenalýky z duchovní správy. —š—

O *úpravě nové osnovy* čile se pracuje na Moravě v arcidiecesi olomoucké na základě dosavadní »prozatímní osnovy«. Předseda katechetského spolku žádá, aby návrhy osnovy pro třídu třetí školy obecné dodány mu byly do konce ledna. Na schůzi kněží z Ostravska (9. ledna) probírána osnova. V Prostějově (14. ledna) konala se schůze místních katechetů, kde pro I.—III. třídu doporučena »Prvouka Kubíčkova«, jakož i jeho rozdělení osnovy. Pro další třídy obec. a měšt. školy uznána prozatímní osnova za vyhovující. V Července kněžstvo ze severomoravského okrsku (v prosinci m. r.) shromážděné žádá, aby při definitivní úpravě dána byla všemu kněžstvu možnost spolupracovati a svá přání, své zkušenosti a stesky tlumočiti, což by se nejlépe mohlo státi na děkanátních konferencích. V nové osnově měl by býti brán i na obecné škole zřetel na církevní dějiny, neboť jinak jsou dějiny Zjevení božího kusé.

Kněžstvo přeje si, aby pro níže organizované školy vypracována byla zvláštní osnova. —š—

Z nového kodexu církevního práva.

Nové církevní právo trestní má ráz absolutně exklusivní. Následkem toho odpadájí všechna trestní ustanovení, která nejsou uvedena. Tak zrušuje se censurní bulla Pia IX. »Apostolicae sedis« ze dne 12. října 1869, dále zákaz časopisů pro semináře, zákaz schůzí duchovenstva, zákaz účasti na finančních podnikcích na zodpovědných místech, přísaha proti modernismu, jakož i consilium'a vigilanta. Ovšem ponecháno biskupům, aby učinili v těchto směrech opatření, která se jim zdají potřebnými. —š—

Diecesní školní rady. Jak »Reichs-post« (18. ledna 1918) oznámila, byla po příkladě diecese linecké i ve Vídni zřízena diecesní školní rada. »Linzer Diecesanblatt« č. 21. (29. listopadu 1917), přináší oznámení o zřízení linecké diecesní školní rady, která má míti na starosti péči o všechny záležitosti náboženského vyučování ve školách. Tato školní rada, v jejímž čele stojí ten kanovník, který má v konsistoři školský referát, má dvě sekce: jednu pro všechno školství střední, druhou pro školy obecné a měšťanské, školy odborné, pokračovací a ústavy učitelské. Každá sekce skládá se ze šesti členů, jimiž mají býti jen osvědčení odborníci. V sekci druhé má býti nejméně jeden člen z kněží působících v duchovní správě. Profesor katechetiky je stálým členem této rady. Každá sekce má svého předsedu. Povinností členů je všimati si odborné literatury, metodiky náboženského vyučování a míti v patrnosti všechna vycházející zařízení a zákony. Otázky čistě osobní, platů, právního postavení, nespádají v obor školní rady. Členové sekci voleni jsou na čtyři leta. O dozor k náboženskému vyučování pravi nařízení, že tento na předním místě náleží děkanovi (vikáři) a biskupskému komisaři. — Očekává se, že příkladu diecese linecké a vídeňské ve zřízení diecesní rady následovati budou také ostatní diecese. —š—

Stručné dějiny církevní.

Pro žáky obecných škol českých. Napsal Václav Oliva. Cena 20 h. Poštou 23 h.

Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 10 kor., půlletně 5.—K. Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 11 korun, do ostatních zemí 12 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta, Vychovatel se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a ne-frank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákoví, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. VI. Hálek, farář v Liboci u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slaviček, Katecheta na Smíchově 992.

Výchova charakteru. — Úsilí o jednotnou školu v Německu. — Z dějin české katechetiky. — Na cestu pravou. — Směs. — Literatura.

Výchova charakteru.

(Podává EM. ŽÁK)

(Dokončení.)

Třetí podmínkou výchovy charakteru je, aby *vychovatel sám byl pevným a určitým charakterem*. Stálým vzorem toho, jakými své žáky miti si přeje.

Už starý básník římský, Horác praví: *»Fortes creantur fortibus et bonis«*. Pevnými a dobrými stanou se žáci, když kol sebe budou viděti takové a nejinaké vzory.

Je to dávná paedagogická zkušenost, že největší a nejtrvalejší vliv na žáky má *osobnost učitelova*. Vraťte se do vzpomínek svého mládí, kdy jste seděli ve školní lavici, a co nejvíce vám utkvělo v mysli? V prvé řadě spojujete vždy každý učební předmět s osobou toho, kdo jemu vyučoval. Nikdy netane vám na mysli předmět sám, ale nejdříve ten, kdo byl jeho tlumočníkem. Jeho postava, tvář, chování, jeho zacházení se žáky, chvíle jeho největšího nadšení pro vznešené, pravdivé a krásné, s jakým konal své výklady, okamžiky jeho mravního rozhořčení, kdy nevole a hněv zableskly z jeho nitra, ty každému z nás nejvíce utkvěly v paměti. Přemnohé jeho poučení, jeho výklad vyprchaly, t. j. zapadly pod prah našeho vědomí; ale osobnost učitelova zůstala.

A příčiny toho zjevu jsou zajisté jasny. Právem zdůrazňujeme *při vyučování názor*. Každý obraz, okem bedlivě sledovaný, daleko rychleji a trvaleji se se vryje do mysli mládeže, nežli sebe krásnější popis a vypravování. A proto *živoucí obraz učitelův*, jež má žák snad po dlouhá léta před očima, má na utváření jeho charakteru jeden z největších vlivů. *»Pověz mi, s kým obcuješ, a já ti povím, kdo jsi.«* Tato slova platí nejenom o spoludruzích a přátelích našich žáků, ale také o jich učitelích. A vychovávatí znamená tichou, důslednou, vytrvalou, ale při tom nikterak násilnickou a do očí bijící snahu učitelovu žáka poněmáhlu povznášeti k vlastní výši učitelově.

Proto správně řekl Goethe: *»Was der Mensch auf andere Menschen wirkt, wirkt er durch seine Persönlichkeit.«* A Förster v témže smyslu dí: *»Nejúčinn-*

nejší výchova nezáleží v přímém působení na jinocha, ale v nepřímé metodě sebevychování. Jako při každém tonu, který vydal ten či onen nástroj, zní celá řada tónů spodních, podružných, které dávají hlavnímu tonu barvu a ráz, t. j. jeho vlastní charakteristiku, tak každé naše slovo ve škole je provázáno »spodními tóny«, t. j. různými projevy naší individuality, našeho chování, naší povahy, vnitřního přesvědčení a celé naší duše, a tyto neviditelné vlivy působí na duši žákovu nehlouběji. »*Učitel je sluncem školy*,« napsal kterýsi vychovatel. Chtěl zajistě tím říci, že na vývoj charakteru působí on právě tak, jako slunce na vzrůst květiny.

Dnešní vychovatelská činnost stále hledá a také nalézá nové a nové metody, kterak určité pojmy a názory učiniti duševním vlastnictvím dětí. Vzpomeňme, co je již různých metod ve vyučování náboženském. Známe metodu synthetickou, analytickou, t. zv. metodu mnichovských katechetů; mluvíme o nové metodě ve vyučování moderních řečí (Berlitz-school), nové Batkeově metodě ve zpěvu atd. Ale kterou metodu známe, když jde o nejdůležitější výchovu mládeže: o výchovu charakteru?

Jenom jedinou a nutnou: *Dobry příklad*. »*Fik divaje se na fik, stává se úrodným*«, praví arabské přísloví. Žák, vida dobrý příklad, bez dlouhého napomínání a přímluv pomalu stává se lepším. Ovšem je-li mimo školu, doma i mimo dům obklíčen příklady špatnými, všechnen příklad učitelův je marným.

Moderní škola ve své mnohotvárnosti a různorodosti učebných předmětů, ve zdůrazňování pouhého intelektuálního vzdělání, je ovšem obrazem všeho nynějšího moderního života, který honí se za novými a novými poznatky, ale nad otázkou výchovy charakteru téměř se nepozastavuje. I ona *žije klamu, když se domnívá, že mravní vzdělání dostaví se samo sebou, jakmile žák osvojí si jistý stupeň vědomostí*. Dnes namnoze vládne názor, že mravní výchova je jakýmsi vedlejším, zcela přirozeným produktem intelektuálního vzdělání; právě asi tak, jako vzácné oleje, barvy a léčiva jsou vedlejšími produkty suché destillace uhlí (při výrobě plynu). Ale to je osudný omyl.

Kdo hlouběji pohlédne v život, brzo pozná, že pouhé vědění nepůsobí valně na výchovu charakteru. *V intelektu nespočívá základna mravů; ale ve výchově a vypěstění vůle*. A dokavad nebude založena a pěstována stejně přesná a odborná metodika ku vypěstění vůle, jako ji máme ku pěstění vědomostí, tudíž nezbude než tato první a hlavní její podmínka: jasný vzor vychovatelův.

Učitel sám musí býti věřící, přímý a poctivý charakter, chce-li žáky vychovávat ke zbožnosti, přímosti a poctivosti. Musí s láskou ujímati se svěřených dětí, dalek vši tvrdé přísnosti, nemístného pedantismu právě tak, jako ledabylosti a osudného laxismu.

Vnitřní ukázněnost chovancova, ale nikoli pouhá vnější kázeň, podobná dressu zvířat, musí býti prostředkem k rozvíjení charakteru. Proto nesmí zaměřovati umění vychovatelské s povoláním krotitelův ve zvěřinci. Kdo je ve škole příliš tvrdý a přísný, ten přímo olupuje děti o radost mládí, o chut k učení, připravuje se o jich lásku a důvěru, tyto dvě nezbytné podmínky vši zdárné výchovy.

Výchova tvrdá a krutá, na jakou na př. nařikal Luther ve svém mládí, náleží mezi hříchy do nebe volající, je to utiskování chudých, slabých a bezbranných. »I hlas těchto malých trpitelů volá k nebi o pomstu proti jich utiskova-

telům a Otec nebeský uslyší hlas jejich«, praví *biskup Keppler* ve své krásné knize: *»Mehr Freude«* (str. 42).

Vychovatel sám musí býti živoucím, dobrým příkladem všem svým žákům. —

Ukončuji tuto stať, spíše zběžně načrtnutou a vybízející k přemýšlení, nežli podrobně vyčerpávající podmínky k pěstění charakteru žákovy krátkým obrazem vzorného vychovatele mládeže, *sv. Filipa Neri* (1515—1595). »Tento světec který pro svoje veselí, své originelní nápady a svoji milování hodnou prostotu získal si zájem a úctu velkého německého básníka Goethe, který v Římě všem byl vším, počínaje papežem až dolů k dětem na hřišti, který uměl býti učeným s učením, ale daleko raději byl malým mezi malými, vodil za krásných jarních dní mládež do zahrady kláštera sv. Onofria pod památnou lípu Tassovu a zde účastnil se jejich her a zábav. Dítka měly vždy k němu volný přístup a směly v domě hlučeti a skotačiti. A když se někdo divil, že to dovolí, říkával: »Rád jim dovolím třeba na svých zádech dříví štípati, jenom když nehřeší.« V těchto slovech je více vychovatelské moudrosti, než mnohý myslí. Z jeho výroků měl by si každý vychovatel pamatovati: »Pravá cesta, aby kdo v ctnostech prospíval, spočívá v tom, abychom setrvali v posvátné radostnosti. Veselá mysl posiluje srdce a činí nás vytrvalými v dobrém životě; proto by měl každý sluha Boží vždy býti dobré mysli.« (*Keppler: »Mehr Freude«* str. 97.)

Úsilí o jednotnou školu v Německu.

(Píše prof. Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Právě demokratická Anglie má se velmi na pozoru, aby jednostranně nevedla dobré hlavy do nejvyšších tříd; ale spíše usiluje o to, aby je pozvedla v těsné souvislosti se životem jejich společenské vrstvy. Snaží se totiž v mezích *self-governmentu* zajistiti lidovým zástupcům nejmožnější vliv na osudy země. Ačkoli tudíž princip *stavovských* škol nikde není pronikavěji proveden než v Anglii, nesetkáváme se přec nikde s menším pedantismem a byrokratismem, zdatnost člověka jen dle vysvědčení odměřujícím. Proto také *nikde není možnost dalšího vzdělání mimoškolního tak dobře organisována jako v Anglii.*

Typickým dokladem toho jest *Ruskin-Hall* v Oxfordě, vysoká takřka škola pro dělnické vůdce, kde praktikové *self-governmentu* a sociální svépomoci svůj obzor rozšiřují a v zájmu svého vůdcovského povolání do hlubších tradic své země a všeobecné kultury důkladněji vnikají. Pročteme-li dílo manželů Sidney-Webbových o anglické demokracii dělnické *»Industrial Democracy«* nebo No-stitzův *Vzestup anglického stavu dělnického* nebo B. Potterovo *Anglické hnutí družstevní*, z nich můžeme se poučiti, co vykonala *organisovaná svépomoc lidu* a náležité porozumění vládnoucích tříd pro vzestup nadaných, a sice ve smyslu daleko zdravějším než by to jednotná škola kdy dovedla. Umožňuje *organisovaný* vzestup, jenž nadaných lidí uměle a předčasně nevytrhává z jejich celé životní sféry a neodcizuje jich velikému kolektivnímu vzestupu vlastní třídy.

Bylo by tudíž i pro naši budoucnost velmi důležité zaříditi se podobně, t. j. zajistiti a organisovati spíše vzestup nadaných ve směru právě řečeném, tedy

úplnou volností a podporou demokratického vývoje než jednostranně vyháněti dobré hlavy lákavými polevami z jejich třídy.

»Vzestup nadaných«, jak jej zamyšlená jednotná škola chce organisovati, byl by na každý způsob v nejsilnějším rozporu se skutečným vzestupem lidu; omezil by vzdělání lidu na pěstění malé elity — na útraty veliké masy lidové a jejich vzdělanostních potřeb, a odváděl by nadto tuto elitu třídy lidové, aby ji spotřeboval k výkonům a slávě nejhořejších vrstev. Jest přece velmi na pováženou, jestliže zkušení znalci lidu, jimž nikdo nemůže vytýkati smýšlení zpátečnické, již dnes upozorňují, že *obecná škola přetížčením učebné osnovy povážlivě zpronevěřuje se vlastnímu úkolu*, tomu totiž, aby vyhověla duchovním potřebám těch, kdo nepostoupí do sféry výše kvalifikované práce. Nebezpečí, že lidové vyučování bude přistříženo na pouhé náhradní potřeby hořejších tříd a že lidu zdánlivě příznivý směr povede nakonec k důsledkům lidu opravdu nepřátelským — toto nebezpečí ohlašuje se již dávno ve vývoji naší výchovy. Propaganda jednotné školy jen je určitěji vynáší na světlo.

Hamburský sociální reformátor W. Classen, aby nebezpečí to zevrubně vymezil, rozeznává ve své knize *Kázeň a svoboda* (Mnichov, u E. H. Becka) velmi případně *statickou* a *dynamickou*, *i. j. stálou* a *vzhůru se nesoucí lidovou sílu* a vytýká naší pedagogice, že se pořád jednostranněji jen stará o dynamickou sílu lidovou a zcela zapomíná, že veliké množství žactva obecných škol záleží z těch, jichž úkolem jest »mozolnýma rukama po všechen život klásti hrubé základy naší kultuře. Tito mladí lidé házení jsou v moderním složitém vyučování stranou — ti, jichž domovem jest lidmi přeplněná kuchyně, nebudou moci dlouho dělati písemné práce.«

V podobném smyslu mluví jiný autor, mnichovský učitel Dr. E. Leitt, docela již o »*zániku obecné školy*«.*) Je-li taková tendence již nyní zjištěna, co bude teprv, až obecné škole bude v měřítku daleko větším přihlížeti k potřebám těch, kdo tíhnou vysoko za cíle školy elementární?

Jednotná škola, jež má býti podkladem všech vyšších vzdělání, byla by nutně postižena vším *neklidem průchodní stanice*, zůstala by bez pevného vlastního cíle všechnu práci pronikajícího — a to vše by nejen zkracovalo ty, pro něž obecná škola vlastně jest zřízena, ale činila by tuto společnou elementární školu zároveň místem záhubné ctižádosti. Jako koně stávají se nervosními, jsou-li jinými předstihováni, tak bude prostý žák jednotné školy společnou prací s těmi, kdo dál a výš cílí, stále šlehan; a i kdyby sám klidným zůstal, bude ho ctižádost rodičů stále pobízeti, aby si rovněž vytkl cíle za obecnou školou jsoucí. Pak zůstati v obecné škole bude nakonec příhanou, bude »nepostoupením«, jež bude tížiti duševně i mravně a jemuž uniknouti bude se snažit s napětím všech sil i ten, kdo stvořen byl pro prostší životní povolání a jen v něm může rozvinouti své síly a dosáti štěstí.

*) Dr. E. Leitt: »Mnichovské školství a ohrožení německé obecné školy vůbec«, Mnichov, 1916. Ve smyslu tohoto spisu uplatňuje se ostatně právě v Dánsku, nepokročilejší zemi v oboru obecného školství, v poslední době silná tendence ke zjednodušení vyučování. V obyčejných obecných školách byla dosud učebná osnova tak přetížena, že znamenití pedagogové jako prof. Lehmann vážně protestoval proti hygienickým a duševním nebezpečím takové hyperkultury. A duševní přetížení obecné školy klade se právě za vinu novému řádu školnímu, dle něhož žák obecné školy jest zůstavěn na vůli přestoupiti na gymnasium.

Frankfurtský národní učitel *Ries* nazývá zamýšlenou povšechnou školu obecnou »*školou pasantiů*«, poněvadž skutečně ohled na vrstvy, jež v ní najítí mají přípojku na vyšší školy, bude pronikat všechnu práci oné nové školy základní a do pozadí zatlačovati všechnu péči o vlastní lid.

Právem *Ries* ve všech svých spisech ukazuje znovu a znovu na onu stránku, na níž může býti nejzřetelněji poznáno, jak málo lidu přátelská jest novota tato: obecná škola stala by se pouhým *prosévacím ústavem pro vyšší povolání*, jejím vyšším třídám zůstal by jen netečný zbytek méně nadaných; její cíl byl by mimo její rámec, ale tím zbavena by byla obecná škola vši samostatnosti a zvláště své cti. »Její vnitřní vývoj byl by podlomen, aby se stala součástíou mechanického sloučení všech školních systémů«, praví *J. F. Schmidt*, pedagog berlínské university.*)

(Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

V diecesi Budějovické vydána nová osnova 4. června 1913. (Ordin. List č. 22—24), jako *osnova provisorní* a slibena definitivní a podrobná osnova. Dle návrhů některých katechetů (hlavně to byl Blůvický katecheta, Stanislav Suda), vypracoval tuto osnovu vys. důst. *Th. Dr. Antonín Mráz* (nar. v Třeboni 1870. ordin. 1893), kanovník-strážce kapituly v Čes. Budějovicích, dříve profesor střední školy.***) Tato osnova je vypracována dle osnovy Vídeňské. *Maximální počet hodin stanoven na 70 a učivo rozděleno na měsíce.* Ve třídě třetí přihlíží se k vyučování primokontitentů a primokommunikantů. V první a druhé třídě probírá se Nový a Starý zákon a podobně i v třídě třetí. Ve třídě čtvrté a páté prohloubení věro- a mravouky. Ve škole měšťanské probírá se v první třídě apoštolské vyznání víry a eschatologie a opakuje celý Starý zákon. V druhé třídě z katechismu modlitbu a přikázání a liturgiku. Ve třídě třetí z katechismu o křesť. spravedlnosti a církevní dějiny (věnováno jim 44 hodin).

Také v *Pražské arcidiecesi* v práci o osnově a její úpravě se nezahálelo. Ve »Vychovateli« (XXI. str. 35) čteme: »Katecheté v Plzni ve školním roce 1904 až 1905 scházejíce se měsíčně ku poradám, rokovali také o osnově a katechismu« a v »Katechetské příloze« k XXIII. roč. »Vychovatele« (str. 120): »Kol. Jonák přednesl pojednání o podrobné methodické osnově náboženské« (v členské schůzi 23. září 1908). V tomto jednání pokračováno v dalších členských schůzích »Spolku katechetů v král. Českém« a v červnu 1909 vyšel v »Korrespondenci katolického duchovenstva« (III. č. 25 příloha »Čecha«) článek *Josefa Jonáka*: »*Jak rozdělití učivo náboženské na školách národních.*« V Plzni zřízen 1909 odbor

*) Problem jednotné školy. Jena 1916.

**) Za zprávu tuto upřímně díky vzdány buďtež vdp. katechetovi Janu Volfovi z Klatov, spolupracovníku na »Učebnici katolického náboženství pro první tři roky obecných škol« (vyšlo 1916, v Mor. Ostravě). Témuž i povinně díky za opravu k životopisu † Josefa Hausmanna (letošní »Vychovatel« str. 94). Týž v Dešenicích nebyl v soukromí, nýbrž farářem a okres. bisk. vikářem a pak byl dlouhá léta farářem v Běšinech u Klatov; odtud pro ztrátu sluchu odešel do výslužby do Klatov, kdež jako čestný konsist. rada r. 1905 zemřel a na tamním hřbitově jest pochován.

»Spojku katechetů«, ve kterém pilně pracováno o úpravě osnovy na základě zásad Göttlerových.*)

*Směrodatně zasáhly v úpravu osnovy nařízení blahé paměti papeže Pia X.**)* Oznamujíc v důsledku dekretu posvátné kongregace de Sacramentis z 8. srpna 1910 »*Quam singulari*«, že dle nařízení daného na biskupských konferencích ve Vídni v listopadu 1910 nelze první sv. přijímání svatých svátostí odkládati přes třetí školní rok, připouští kníž. arcib. konsistoř, že »bude nutno od učebné osnovy náboženské poněkud se uchýliti,« aby bylo možno přípravu k přijetí svátostí pokání a oltářní probrati. (Ordin. List r. 1911. str. 17.) Na program vikariátních porad r. 1911 dána k zodpovězení otázka: »Které obtíže vyskytují se v obvodu vikariátním při provádění dekretu »*Quam singulari*« o prvním sv. přijímání dítek a jakým způsobem mohou býti překonány.«***) Dobrozdání porad měla býti zaslána konsistoři a na jich základě *zvláštní anketa* měla vypracovati novou osnovu pro vyučování náboženství na škole obecné.

Spolek katechetů v král. Českém žádal o zastoupení v této anketě a byli povoleni dva zástupci (14. července 1911), které spolek měl si zvoliti. *Při spolku ustavilo se zvláštní komité, v jehož čele byl Xav. Dvořák*, katecheta vyšší dívčí školy v Praze a které mělo učebnou osnovu vypracovati. (Referáty o tom *Ant. Benda*: »K učebné osnově minimální pro vyučování náboženství na pětileté škole obecné,« »Katechetský Věstník XV.« příloha k XXVII. roč. Vychovatele. Str. 170 a násl.)

Dříve však než Spolek osnovu vypracoval a než anketa se sešla, vydána byla *nová učebná osnova*†) vypracovaná na základě nové osnovy Vídeňské a nařízeno, aby ve školním roce 1912—13 *na zkoušku* jí bylo užito. (Ordin. List 1912 č. 9. str. 91. n. c. 10577 ze dne 2. srpna 1912.)

V této nové osnově nepředpisuje se již pro pátou třídu liturgika, ale část II., III. a V. středního katechismu, a připomíná se hned ve třetí třídě, aby rok církevní probrán byl příležitostně; ve čtvrté třídě vyučování liturgiky vymezeny čtyři hodiny a v páté třídě 12 hodin je ponecháno na příležitostný výklad liturgiky. Ta již na obecných školách se nevykládá dle liturgiky Špachtovy, ale dle »*Katolické liturgiky pro obecné a měšťanské školy*« sepsané *Emanuelem Žákem*, schválené vynesemím k. a. ordinariátu v Praze, 30. listopadu 1904 čís. 15730.

Komité katechetů vypracovalo také návrh osnovy, v podstatě shodný a jen tu a tam od konsistoří předepsané osnovy se odchylojící — vždyť za podklad návrhu vzal spolek také prozatímní učebnou osnovu pro arcidiecési Vídeňskou — a podává ji katechetům k porovnání. (Katech. Věstník XV. str. 171. a 188.)

*) Výsledek obsažen částečně v člancích: »Úprava náboženské osnovy« (Křesť. Škola VIII. 307), »Osnova pro první a druhou třídu« (Kř. Škola IX. 135), »Úprava osnovy či katechismu?« (Věstník katechetský, příloha Vychovatele XXV. 33). »K úpravě osnovy pro třetí třídu« (Křesť. Škola IX. 224).

**) »Pius . — příznivec katechetů« Vychovatel XXXX. 97 a n.

***) Některé odpovědi otištěny; tak v »Rádci Duchovním« XVIII. str. 737 Josefa Schmieda; v »Křesť. Škole« X. 293. Bohum. Staška; ve Věstníku Katol. Duchovenstva XI. 309 anonyma.

†) Osnova je zpracována německým spolkem katechetů arcidiecése Pražské a zdá se, že zapomenuto bylo jak na instrukce rakouského episkopátu ku zavedení katechismu (r. 1898), tak na okolnost, že u nás jsou ve třídě I. a II. dvě hodiny týdně a ne půl hodiny, jako v diecési Vídeňské. Vychovatel XXVIII. 90.

Dle zaslaných posudků a návrhů o osnově vypracovalo komité Spolku katechetů *nový »návrh k minimální osnově«*, který podán kn. ar. konsistoři 5. srpna 1913. a tiskem jako brožura rozeslán v květnu r. 1915. veškerému členstvu se žádostí o pokyny a návrhy. Dle vyslovených přání (jichž došlo na sto) vypracován *opět nový návrh* a rozeslán v srpnu 1915. členstvu k použití pro rok školní 1915—16. Tohoto třetího návrhu vydaného Spolkem katechetů možno dle svolení kníž. arcib. konsistoře ze dne 5. listopadu 1915. č. 13179 (Ordin. List 1915. str. 129) *používatí na zkoušku až do vydání definitivní učebné osnovy.*

(Pokračování.)

Na cestu pravou.

Snaže se zavést jednotu v přijímání sv. svátostí, vydal r. 1910. blahé paměti papež Pius X. známý dekret *»Quam singulari«*, v němž ustanovil, že dítky *»circa septimum annum«* k prvnímu sv. přijímání vedeny býti mají. Vzdor nařízení tomu však jednotu nenastala a v praxi vidíme, že *dítky voděny jsou k prvnímu sv. přijímání mezi 7. a 11. rokem.* V našich krajinách dříve, ale ne všude stejně. V Německu později uznány děti za způsobilé svátosti přijímati.

Právě tak nerozhodnou jako otázka stáří a dispozice zůstala nerozhodnou otázka, kdo jest oprávněn rozhodovati o tom, může-li a má-li dítko k sv. svátostem přistoupiti. Rodičové, zpovědník, farář i katecheta osobovali si právo to. Dle dekretu Pia X. *na prvním místě měl právo to otec a jeho zástupce*, pak zpovědník, a pokud se týče pozdějšího přistoupení také katecheta a farář. Co by se však mělo státi, když tito čtyři vychovatelští činitelé se neshodují, zůstalo nejasným.

Nový *Codex juris canonici* vydaný papežem Benediktem XV. na Hod Boží svatodušní (27. května 1917) s platností od příštích svátků Svatodušních (19. května 1918) mnoho nového podává pro duchovní správu, zvláště v knize třetí (de rebus), kde v kánonech 731—1153 se jedná o svátostech. (Codex je rozdělen na libri, partes, sectiones, tituli, capita, articuli, canones a paragraphi. Canones však číslovány jsou v celém kodexu postupně tak, že stačí pouhé uvedení kánonu a paragrafu.) O sv. přijímání jedná nový kodex v knize III. v části I. v titulu III. v hlavě II. v kánonech 845—869. Pro nedostatečné spojení s Římem dostalo se k nám málo výtisků nového zákonníka a text přesný znám jest jen několika odborníkům, kteří ho použili k svým spisům (na př. Dr. Theol. et jur. Jan B. Haring, professor c. k. university v Štýrském Hradci vydal doplňky k církevnímu právu: *»Grundzüge des katholischen Kirchenrechtes«* na základě nového kodexu — Graz, U. Moser's-Buchhandlung, K 2'40) anebo vydali z kodexu na rychlo upravené, neúplné, kusé výtahy (Linzer Quartalschrift, Kirchenzeitung — z něho čerpá Věstník katol. duchovenstva), které právě svou neúplností způsobily, že *mnozí zůstali na rozcestí a marně, zmatení, ohlíželi se a pátrali po cestě pravé.*

Známost nových nařízení a jasnost jejich však čím dále tím více se jeví, a doufáme, že než nastane doba platnosti nových zákonů, vše bude jasno a dosavadní nerozhodnost a nejistota *presným zněním zákonů a autentickým výkladem* (prováděcím nařízením) ustoupí a ukáže se jasně, kudy vede pravá cesta.

Sledujme, jak k této jistotě vedou další zprávy podávané o prvním sv. přijímání.

Mnichovské »*Katechetische Blätter*« (říjen, seš. 10.) píší: »Nový církevní zákonník k otázce prvního sv. přijímání podává pravidla, která poskytují širší rozhled a více ohledu bérout na místní poměry. Výraz »circa septimum annum« padá a místo toho se praví: dětem, které nemají *dostatečné známosti* o svátosti té a *touhu* po ní, nemá býti udělována. Pro nebezpečí smrti žádá se jen to nejnutnější: *rozeznávání* od chleba obyčejného a *zbožná mysl*. Není-li nebezpečí smrti, žádá se více: *úplnější znalost a starší odpovídající zbožná příprava*. Právo o vedení k prvnímu sv. přijímání a ku pozdějším sv. přijímáním přejímá se z dekretu Pia X. do kodexu, ale zároveň nejasnost v rozporu vychovatelů se odstraňuje tím, že *farář* má nad tím bdíti a má právo a povinnost ditko přezkoušeti, má tedy *rozhodné slovo*.

Vídeňský: *Korrespondenz-Blatt für den katholischen Klerus Österreichs* (Nr. 22. st. 604—605) přináší znění kánonů o sv. svátostech, které v německém překladu podává člen kláštera v Klosterneuburgu Dr. Leo Schabes. Není to však znění úplné, jen částečné, z něhož namnoze nejdůležitější vypuštěno. Z kánonu 854, který jedná o sv. přijímání dítek, psáno toto:

§ 2. Těm dětem, které dovedou rozeznávat Tělo Páně od obyčejného chleba, může v nebezpečí smrti uděleno býti sv. přijímání.

§ 3. Není-li nebezpečí smrti, nutně se vyžaduje důkladnější znalost nauky křesťanské a pečlivější příprava a sice, aby děti znaly a dle svých schopností rozuměly tomu, čeho věděti ke spasení třeba necessitate medii, tedy znalost tak zv. šestera pravd základních.

§ 4. Rozhodovati o tom, jsou-li děti schopny přistoupení k sv. přijímání, náleží zpovědníku a rodičům neb jejich zástupcům.

§ 5. Farářovou pak povinností jest nad tím bdíti, aby k sv. přijímání nebyly vedeny dítky, dokud nedošly užívání rozumu a dokud dobře připraveny nejsou; on má též pečovati o to, aby jakmile dospěly k užívání rozumu a dostatečně připraveny byly, také ihned přistoupily k sv. přijímání.

Obsah těchto paragrafů opět jasnější podává obraz o zařízení kodexu, ale přece ne úplný.

V solnohradském Kirchenzeitungu uveřejňoval a pak ve zvláštní brožuře vydal obsah kánonů kodexu s poznámkami protes. Dr. Schmöger. Jeho brožura byla pramenem »Věstníku katol. duchovenstva«, který v čís. 2. otiskl, co nařízeno o prvním sv. přijímání,*) mylně připomínaje, že u nás budou chodit děti ke sv. přijímání jako dosud ve 4. třídě, ač již po léta chodí děti ve třídě třetí! Tato stať byla příčinou, že vydán byl *kn. ar. Ordinariátem pražským úřední výklad kánonu 854.* s doslovným zněním § 5. a části § 3. (Věstník přináší jej v čísle 4. na str. 54.) Nejd. kn. a. Ordinariát pražský vykládá dotyčný kánon takto:

»Mimo nebezpečí smrti požaduje se u dítek v § 3. kánonu 854: »plenior cognitio doctrinae christianae et accuratior praeparatio« a vykládá se ihned »ea scilicet, qua ipsi (t. j. pueri) fidei saltem mysteria necessaria necessitate medii ad salutem *pro suo captu* percipiant, et *devote pro suae aetatis modulo* ad sanctissimam Eucharistiam accedant«.

*) Viz »Vychovatel« 1917 str. 214.

Není správně, jakoby nový kodex žádal více než dekret »Quam singulari« ze dne 8. srpna 1910 (Ord. List č. 9. r. 1910). Neboť v též dekretě ustanoveno jest v odst. III. (Ord. L. 1910. str. 102) totéž týmiž skoro slovy, co čteme v novém kodexu o »cognitio religionis, pro suo captu«, »devotio quam ipsius fert aetas«.

O roku pak ustanoveno bylo ve zmíněném dekretu v odst. I. »aetas discretionis ea est, in qua puer incipit ratiocinari, hoc est circa septimum, sive supra, sive etiam infra.« Ustanovení toho novým kodexem nikterak nebylo zrušeno.

Farářovi za povinnost se ukládá nejen dbáti, aby dívky nepřistupovaly ke stolu Páně dříve než užívají rozumu, anebo bez přípravy, nýbrž také pečovati, aby co nejdříve byly ke stolu Páně voděny, jakmile přišly do rozumu a náležitě byly připraveny, jak praví § 5. téhož kánonu: Parocho autem est officium advigilandi, etiam per examen, si opportunum iudicaverit, ne pueri ad sacram Synaxim accedant ante adeptum usum rationis vel sine sufficienti dispositione, itemque curandi ut usum rationis assecuti et sufficienter dispositi quamprimum hoc divino cibo reticiantur.*

Nyní tudíž možno utvořiti si jasný obraz, že k sv. přijímání *musí býti vedeny* děti tehdy, když mají *dostatečné na svůj věk známosti o pravdách náboženských*, jeví-li se u nich *touha po přijetí svátosti té* a dovedou-li s *náležitou, věku svému přiměřenou zbožností* k sv. přijímání přistoupiti. Rozhoduje *farář*, kterému přísluší, je-li toho třeba a je-li to na místě, i zkouškou *se přesvědčiti o schopnosti* těch, kteří přistupují, a *báti* nad tím, *aby se to dalo záhy*.

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Den 31. října 1517 ve Wittenberce.

Několik historicko-psychologických zajímavostí zprvních let veřejného vystoupení Martina Lutheru.*)

Píše JOSEF KAŠPAR.

I.

Luthерово mládí.

Martin Luther narodil se v Eislebenu dne 10. listopadu r. 1483 nebo 1484. Otec jeho Hans Luther byl před tím rolníkem ve vsi Möhře. V prchlivosti zabil sedláka, který mu na louce pásal, koňským udidlem. V Möhře se proto lidé proti němu bouřili.

Aby zachránil svůj život, prchl nakvap z Möhry, zanechav tam všecko své jmění.

*) Užito: Janssen: Dějiny německého národa od konce středověku. II. díl. 9. vydání.

Kraus: Církevní dějepis. 3. vyd.

Wetzer und Welte: Kirchenlexikon. 8. svazek. vyd.

Winter: Život církevní v Čechách.

Bidlo-Šusta-Hýbl: Všeobecný dějepis. II. d.

Uprchl do Eislebenu. Tam za ním pak v kruté zimě přispěchala jeho žena a povila mu syna Martina. Otec Lutherův živil se chudě jako lamač břídlíce nejprve v Eislebenu, pak v Mansfeldě. Později vedlo se mu lépe.

Mladý Luther prožíval v Mansfeldě těžké a tvrdé mládí, nejen proto, že v rodině byly častými hosty bída a nedostatek, nýbrž snad ještě více proto, že s ním nakládali doma i ve škole až přesměřilš necitelně a přísně. Sám vypravuje, jak jej matka pro pouhý ořech zešlehala až do krvava, a jindy že otec jej tak nelidsky ztrestal, že jej od té chvíle až nenáviděl a že chtěl nadobro uprchnouti z domova. Ve škole býval denně až 15krát bit a přece, tak si trpce stěžuje, jsem se při všech těch ranách, při všem strachu a bázni nenaučil skoro ničemu. (Janssen, Děj. německ. národa. 12. vyd. II. d. 86.)

Pochopíme, že tento příliš krutý způsob výchovy způsobil u chlapce jakousi přehnanou úzkostlivost. Mladý Luther poslouchal, ale jen ze strachu, nikoliv však rád. Jeho bujná a nepoddajná mysl se tím na

chvíli zastrašila, ale nepolepšila ani nezlomila. Když mu bylo 14 let, Luther přišel na školy do Magdeburku, rok po té na latinské školy do Eisenachu. Byl tak chudý, že si vydělával chléb jako zpěvák po domech. Vypravuje, jak tu na něj mocně působily církevní slavnosti, duchovní hry a zvláště kostelní písně, které lid zpíval za bohoslužby.

V Eisenachu, když Luther dospěl 16. roku, zlepšily se neočekávaně jeho poměry. Přijalť jej ve svůj dům mladá šlechtice, paní Cottová. Oblíbila si jej, jak vypráví Lutherův chvalořečník Mathesius, že pěkně zpíval a upřímně se modlil. Od paní Cottové Luther naučil se výroku: Es gibt kein lieber Ding auf Erden, denn Frauenliebe, wenn sie kann zu Theil werden. (Janssen, Děj. německ. národa II. 67. vyd. 12.)

R. 1501 Luther odebral se na universitu do Erfurtu studovati filosofii a právo. R. 1502 stal se filosofickým bakalářem, při čemž prý mu jakýs bakalář předpovídal, že se stane velkým mužem. O tři léta později je mistrem a přednáší kratičký čas v Erfurtě o aristotelovské ethice a fysice. Mimo to zabýval se tu horlivě klasickými studiemi, přečetl téměř všechny latinské autory, jmenovitě Cicerona, Livia a Plauta, poslouchal humanistické přednášky Jeronyma Emsera a tak vynikal, jak vypravuje jeho životopisec, že všechna akademie divila se jeho duchu. V Erfurtě vstoupil také do kroužku humanistů, kde došel pozornosti jako hudebník a vzdělaný filosof.

Luther v tomto kroužku rád se účastnil společenských zábav, zpíval při nich a hrál. Ale najednou mezi největším veselím upadl ve smutnou chorobnou stísněnost a cítil se trápen výčitkami svědomí. R. 1505 rozrušila jej přes míru náhlá smrt přítelova, který v souboji byl proboden.

Téhož leta zastihla Luthera před Erfurtem tak strašná bouře, že se při ní ocitl v nebezpečí života. Když jsem, tak později psal, s hrůzou viděl, jak se ke mně blíží smrt, složil jsem z donucení a ukvapení slib. Unáhlený tento slib Luther, bohužel, splnil.

Shromáždil své přátele k večerní hostině a bavil je při tom hrou na loutnu a zpěvem. Náhle však přestal a oznámil jim, že se zřekne světa a vstoupí za mnicha do augustiniánského kláštera. Dnes mně ještě vidíte, tak se loučil se svými přáteli, ale pak již nikdy. Všecky domluvy jeho přátel

ničeho nezmožily; s pláčem jej doprovodili ke klášterní bráně.

Jest jistě příznačné, že jediné knihy, kteréž Luther s sebou vzal do kláštera, byly Vergilius a Plautus. I o něm platilo slovo dominikána Petra Schwarze, jenž roku 1477 o tehdejších studentech napsal: »Jak mnozí učí se nyní básním a málokterí evangelii, jak mnoho jich studuje iura a jak málo Písmo sv.!» (Janssen tamže 68.)

Luther sám se přiznává: Byl jsem 20 let stár a dosud jsem bible neviděl (první německá bible byla tištěna 1483) a měl jsem za to, že není evangelii a epíštol mimo ty, které jsou v postilách.

(Pokračování.)

SMĚS.

O mravním úpadku školní mládeže za války praví »Věstník« organis. učitelstva ve svém čísle z 1. února mezi jiným toto: »Není třeba mítí strachu z překypělé bujnosti mladého světa. Kvas mládí sám sebou přináší, že mladé hlavy kypí a bujnost připadá na formy, které se nesrovnávají s veřejným ustáleným pořádkem. Ale co za posledních let v mládeži vyrůstalo, bylo něco jiného. Byl to mor zla, které prýšelo z jedovaté náklady. Byly to poměry, kde nepřekypovala hlava, ale kde kazilo se srdce. Počala se šířit mládež nikoliv jen rozpuštělá, ale nevzdělaná v tom smyslu, v kterém chceme, aby zakládala v sobě prvky budoucího člověka. Pracovala tu také zkáza nesčetných rodin, rodinného tepla ubývalo, v tisícových rodinách zahnizďovalo se neštěstí vedle neštěstí, úpadek společenský, morální propasti. A děti měly nadbytek času, aby v těchto trhlínách lidského žití hodně se mohly pohybovat a ssát z nich otravný jed. Za pravidelných poměrů byla by škola proti mnohým případům rodinných rozvratů mohla aspoň poněkud působiti, nyní byla téměř úplně bezmocná, již proto, že zájem o výchovu mládeže poklesl ve všem našem veřejném životě. Tisíce zájmů jiných vystupovalo v popředí a ty rozhodovaly. Byly to především zájmy hmotné a zájmy, týkající se výživy. Ty pohlcovaly všechno ostatní, až úžasně napětí těchto oborů přivodilo teprve touhu po návratu k hodnotnějším složkám lidského života. Už v třetím roce válečném rostlo v naší veřejnosti přesvědčení, že mládež naše ocitá se na ploše ne-

bezpečně nakloněné, a od těch chvil počíná obrát. Probouzejí se na všech stranách snahy, aby zkáze se čelilo. Uchopí-li se všichni veřejní činitelé tohoto díla, bude moci býti mnoho napraveno.« r.

Profesor gymnasia v Kyjově Valentin Staněk — obět povolání kněžského. Česká sekce profesorů náboženství želi předčasně ztráty věrného svého člena vldp. Valentina Staňka, c. k. profesora gymnasia kyjovského, jenž 19. července 1917 ve věku 43 let zemřel. Zpráva jeho nástupce, Dra Al. Žalčíka kreslí krátkými rysy šlechtnou duši tohoto pravého otce a pastýře tamního studentstva. Otcovskou lásku ukázal v Pánu zesnulý katecheta zvláště v nejtěžších dobách, kdy gymnasium r. 1915 bylo úředně zavřeno, /profesoři povolání k vojsku a studentstvo odkázáno na jiné ústavy. V době této po 2 roky shromažďoval s úředním povolením milované své žáčky u nedělích a svátcích ve školní kapli osiřelé nemoci, v exhortách napomínal, těšil, posiloval; mimo to soukromě vyučoval, u nadřizených úřadů prosil, usiloval o to, by bylo gymnasium opět otevřeno, až se mu dostalo kýženého povolení. Než neměl se těšiti již z ovoce své námahy. Když došla ho zpráva, že gymnasium bude opět otevřeno, ležel těžce nemocen tyfem. R. 1917 při sv. biřmování nakazil se touto zákeřnou nemocí, v spoléhaje na své pevné zdraví, vzdoroval po 10 dní horečkám, až přece podlehl, ulehl, upadl v bezvědomí; ulevilo se mu, přítel jeho profesor Fr. Růžička ze Zábřeha při návštěvě jeho jej zaopatřil, než nastalo náhlé zhoršení a po třídenním bezvědomí v plné životní síle tiše zesnul.

Čím byl v Pánu zesnulý kyjovskému gymnasiu, svým miláčkům studentům a jejich rodičům, ukázal jeho pohřeb dne 22. července, kdy pláč a slzy p. ředitele Klínavy a zvláště studentstva a nesčetného obecnstva tlumočily, jaké zlaté a láskou planoucí srdce otcovského přítele a vychovatele mládeže pochovávají. Ave anima pia!

Dr. Hanuš.

Světový katechismus. Solnohradský katechetský spolek na základě referátu o zamyšleném vydání světového katechismu přijal požadavky, jež mají býti v Římě tlumočeny rakouským episkopátem. 1. Komisi katechismové buďtež zaslány 3 exempl. náboženské knížky Vil. Pichlera. 2. Budiž k tomu hleděno, aby tato knížka aspoň na

obecných školách zavedena byla a byla upravena tak, aby věty, které se světovým katechismem nesouhlasí, byly ve shodu s ním uvedeny. 3. Protože je bezúčelné, když kniha více obsahuje než co k výchovnému a vyučovacímu cíli toho stupně náleží, nechť dbá se toho, aby i v náboženských knížkách pro střední a vyšší stupeň ze světového katechismu jen ty věty se přijaly, které cíli toho stupně odpovídají. 4. Poněvadž každý článek věrouky a mravouky jest něčím samostatným, nechť každá otázka a odpověď světového katechismu tak je upravena, aby sama pro sebe mohla obstáti. 5. Budiž o to postaráno, aby před konečnou úpravou světového katechismu umožněno bylo v různých zemích na zkoušku ve školách jej zavést. —š—

Služební příjmy učitelstva obecných a měšťanských škol v Dolních Rakousích dle zemsk. zákona ze dne 31. července 1917. Definitivně ustanovené učitelstvo obecných a měšťanských škol zařazeno je dle služební hodnosti do tří kategorií. V I. kategorii jsou: ředitelé, ředitelky, odb. učitelé a učitelky škol měšťanských (sem náležejí i všichni defin. katecheti), ve II. kategorii jsou: řídící učitelé a učitelky, učitelé a učitelky I. třídy; ve III. kategorii jsou: učitelé a učitelky II. třídy. Obce za účelem příbytečného jsou rozděleny dle počtu obyvatelstva na 5 tříd. Do I. třídy náležejí obce s více než 15.000 obyv. (1.100 korun příbytečného), do II. třídy s 10.000, ale méně než 15.000 obyv. (1000 K); do III. třídy s 6.000, ale méně než 10.000 obyv. (900 K), do 4. tř. s 2.000—6.000 obyv. 800 K, do V. třídy s méně než 2.000 obyv. (700 K). U učitelek činí zákon rozdíl v příbytečném mezi muži a ženami, mají v I. kategorii, ženy v I.—III. třídě příbytečného 800 K, ve IV. 700 K a v V. 600 K. Také náhrada za naturální byt je u žen menší, všude 800 K (u mužů v I. třídě 1200 K, v II.—V. 1100 K). V druhé kategorii je příbytečné dle počtu obyvatelstva o 200 K menší než v I. Ve třetí kategorii obnáší 400 K. —š—

Náboženská knížka pro nižší třídy školy obecné vídeňského katechety **Viléma Pichlera**, která r. 1912 na vídeňském kongresu pro katechetiku v návrhu byla předložena a pak dle podaných oprav r. 1913 vydána, vyšla nyní znovu jako rukopis (Buchhandl. »Tyrolia« — Wien). Prvnímu vydání, jak známo, nedostalo se

schválení a musila býti splněna podmínka stanovená episkopátem: K biblické dějepřavě s naučeními a modlitbami připojiti malý katechismus, což se nyní stalo, a *v první části knížky je obsažen malý katechismus ve výtahu*. Druhý díl obsahuje biblické dějiny s poučkami a modlitbami, ale i ten podroben důkladné revizi a opravě proti vydání prvnímu. Jak V. Pichler v čís. 11. Christl. paedag. Blätter 1917 oznamuje, došlo ze 42 míst kolem 900 návrhů. Zajímavé, od koho a odkud návrhy přišly. Dva zaslali knížata církevní, tři biskupské ordinariáty, dva profesori teologie, jeden biskupská konsistoř, jeden děkan, jeden dekanátní konference (v Marcheggu v Dol. Rakousích), čtrnáct farářů, 10 kooperatů, 2 profesori náboženství, 2 katechetské spolky (korutanský a slovinský v Lublani), dva katecheti, jeden řádový podpřever, ba i řádová sestra také poslala návrh. Z návrhů těch pocházelo 21 z Dolních Rakous, 4 ze Štýrska, po třech bylo z Korutan, Krajiny, Tyrol a z Čech, po dvou z Horních Rakous a Sedmíhradska, jeden ze Slezska. Mnohé pokyny podal bratr spisovatelův, mnohé ředitel Bergmann z Drážďan. Přihlíženo bylo k posudkům a úvahám na schůzích — solnohradského katechetského spolku — a v časopisech, tak že možno říci, že bylo k tisící návrhů. Tyto návrhy prozkoumala a mnohé přijala katechetská sekce Lvovy společnosti a výsledkem vyšla náboženská knížka v novém vydání, tištěna jako rukopis. V novém návrhu náboženské knížky není jen upraven a změněn text a pořádek, ale i úprava a cena: vydání předválečné z r. 1913 vázané v plátně za 1 K, válečné z r. 1917 brožované za 2 K. první vydání má 118 str., nové 155 (výtah z malého katechismu na 12 stranách). V prvním vydání bylo 55 obrázků většinou v barvách provedených, v novém na obálce poznamenané: 70 barevných obrázků. Zajímavé, že je jich otištěno jen 43 a to černým tiskem provedených, místa ostatních jsou prázdná, takže na první pohled knížka dělá dojem, jako by i v ní pracovala válečná censura. Z těch 43 obrázků je několik nových, mnohé přepracovány a výhodně doplněny. (Na př. Křest. P. Ježíše v řece Jordáně malován správně. Když vyšel z vody, otevřelo se nebe atd.; a ne jako až posud všude, když

byl křtěn; i první vydání má ještě toto chybné znázornění). Jak k vydání došlo a průvod k němu, podává Pichler v čís. 11. a 12. Christl. paed. Blätter. — V čís. 11. oznamují Ch. p. Bl., že z »autoritativního místa« došla redakce zpráva, že biskupská konference dne 8. listopadu se usnesla dovoliti na nižších stupních obecných škol užívati náboženské knížky Pichlerovy, vydané katechetskou sekcí Lvovy společnosti, *pokud to uznají za dobré jednotliví biskupové*. Upuštěno od zásady dříve vyslovené, že učebnice může býti schválena jen s podmínkou, že bude zavedena v celém Rakousku. —š—

LITERATURA.

Kubičkova katolická »Prvouka« a »Výňatek«. Další partie těchto knih byla právě knihařem dohotovena a bude se expedovati příští dny všem, kteří si ponechali »Doprovod«, knižkupectvím R. Prombergovým.

Kazatele jubil. ročníku XXV. vyšla právě druhá část čís. 1. s tímto obsahem: *Od Slavnosti Očišťování Panny Marie až po Velký pátek*: Panna Maria vzorem obětování se Bohu a poslušnosti. Jak máme poslouchati slovo Boží? Sv. Blažej. Pán Ježíš slubuje N. S. O. v Kafarnaum. O slepotě duševní. Hřích a kříž. Pán Ježíš ustanovuje N. S. O. Tři stránky v duši. Jak zneužívá se vzácného daru řeči? S jakým srdcem máme přistupovati k velikonočnímu sv. přijímání. Proč chtěl Ježíš Kristus za nás trpěti a umřítí? Jan Sarkander. O křesťanské pracovitosti. Maria plna milosti. Troji předsevzetí u velkopátečního kříže.

Cyklus postní:

Utrpení Páně a hříh. Kristus krví se se potí — stud v duši. Kristus bičován — naše nestydatost. Kristus trním korunován — neplodnost v duši. Kristus ukřižován — smrt v duši.

K sešitu tomu přiloženy jsou velmi podařené podobizny dosavadních redaktorů »Kazatele«: Dr. Jan Kubiček, Dr. Isidor Zahradník, Method Zavoral a Frant. Jirásko.

Náklad R. Promberga.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 10 kor., půlletně 5.—K. Do krajů německých předplácí se na „Vychovatele“ 11 korun, do ostatních zemí 12 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. Vychovatel se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zaslá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a ne frank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákoví, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. V. Hálka, farář v Liboci u Prahy, pro Věstník katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Sláviček, katecheta na Smíchově 992.

Bolševici. — Úsilí o jednotnou školu v Německu. — Z dějin české katechetiky. Směs.

Bolševici.

Není pro nás poučnějšího a také smutnějšího zjevu nad nynější obraz bývalé carské říše, dřívejšího velikého a »svatého Ruska«. Říše, před níž v posvátném vlasteneckém nadšení jeho velcí lidé padali kdys v údivu na kolena, slovanská říše, jejíž skvělou budoucnost předpovídal před sto lety ušlechtilý německý humanista Herder, činí dojem naprostého rozkladu. Nám zdá se ležeti v ssutinách.

Rusko přejalo velmi záhy politické idey západní a nyní, když svržením cářství chtělo je uskutečňovati, ukázalo se pro ně neschopno. Vnitřní boje, násilnosti, které tu zuří, svědčí o rozkladě veliké říše slovanské.

Ale nechceme zde sledovati politický obrat a život, pod nímž Rusko trpí jako v křečích umírající obr, chceme se dotknouti *kulturního jeho rozvratu*.

Lidé, kteří nemají v sobě ruské duše a krve, kteří odkojeni byli revolučními ideami tříd dělných v cizině, zmocnili se vlády. Jsou to dnes všude známí bolševici, kteří začínají násilně prováděti anarchistický program. Konfiskace velkých statků světských i církevních, odluka církve od státu, vyloučení náboženství ze škol, zrušení všech míst učitelů náboženství, sestátnění matrik, všechny tyto »ukazy« lidové vlády, toť jejich dílo. Téměř přes noc chtí Rusko proměnit v socialistický stát budoucnosti. A kde nejví se ochota k přijetí jich programu, tam násilí, žaláře a zbraně mají mu zjednatí platnost. Pod heslem svobody provádějí nejkrutější násilí. Kdy bude konec této »lidovlády«, pod níž se skrývá krutovláda násilníků, dnes nikdo nemůže se dohádati.

Ale historie tato je velmi poučná. Ukazuje znovu, kam vede politická revoluce. K násilnostem, k potlačení náboženství, k pronásledování církve. Francouzský jakobinismus na ruské půdě v novém vydání. A nezbude, než aby jednou všechny intelligentní třídy se spojily, jsou-li ovšem toho schopny, aby odčinily křivdy a snažili se ozdravěti zmírající říši.

Ale bolševicismus je nakažlivá choroba. Státníci středoevropských říší správně ukázali, že cílem bolševiků je *vnést revoluční kvas do celé Evropy a připravovatí půdu pro idey revolucionářské i u nás*. I u nás pro »kulturní« program bolševiků jsou leckde velmi vnímavé mysli.

I v novém našem státním útvaru má kulturní program beznáboženské školy, odluka církve od státu se uskutečniti. Pro tento program, byť nebyl ještě podrobně vytyčen, dějí se tajné přípravy. Jména mnohých kdo nový politický náš program podepsali, sama mluví pro tyto reformy.

Škola nemá býti již ani interkonfesijní, ale bezkonfesijní. Náboženské výchovy budoucí generaci není prý již třeba. A tam, kde ještě uznává se kulturní síla náboženství, má *nová národní církev nahraditi církev katolickou*. To nyní zcela nepokrytě se hlásá.

Jaké to budoucnosti jdeme vstříc? Jaké nové, vnitrozemské boje máme prožívat, až nastane klid zbraní ve válečných pásmech? —

Škola nová má více dbáti výchovy charakteru nežli jednostranného pěstění intelektuelní stránky člověka. Ale při tom hned se pomýšlí na to, *hlavní sloup charakteru, jeho psychologickou, osvědčenou, protože přirozenou základnu z veřejných, státem zřízených ústavů odstraniti*. Volná, laická, t. j. všeho náboženského vyučování a vychovávání prostá škola, toť prý škola lepší budoucnosti.

»*Religion ist die Ursprache der Seele*«, napsal Förster, kdysi předák beznáboženské výchovy, nyní zkušenostmi obrácený a přední zastánce výchovy náboženské. Tato prvotní řeč člověka má ze škol zmizeti. *Charakter příštích generací má býti založen na sociálním citění, na vědomí pospolitosti a potřebě družnosti*.

Jak toto sociální vědomí nyní vyhlíží, tajná lichva, rozbujnění řetězového obchodování nejlépe dokazuje. A snad nebylo v dějinách doby, která příšerněji ukazovala, jak málo v lidech je vzájemné lásky a družnosti, jako ukazuje přítomnost všudy v zázemí. Zde nejlépe viděti, co lásky k bližnímu zbude v duši, z níž vymizela víra a náboženství.

Jak sociální vědomí v plném světle se jeví, ukazuje ruský bolševičismus. Ale víme, že tento obraz lidí, bolševickými ideami zachvácené, z jich pošetilých snů nevyléčí. Nám nezbyvá, než pracovati a doufati, že bolševičismus u nás nezvítězí. Na nás je prositi: »Od domácích bolševiků chraň nás, Pane!« r.

Úsilí o jednotnou školu v Německu.

(Píše prof. Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Co se onoho »vnitřního jejího vývoje« týká, bude právě jedním z nejnaléhavějších sociálních úkolů sprostředkovati pracujícímu lidu vzdělání, jež by nebylo pouhým podkladem a zlomkem toho, čeho dostává se výše cílicím, nýbrž vzdělání, jež by *s největší pedagogickou péčí, v organické spojitosti se skutečným životem lidovým* snažilo se dáti, pokud možno, celkovou názornou informaci a povznášející i poutavé výhledy do kultury a přírody, při čemž by byl i bicgrafický živel silně uplatněn.

Aby tento úkol byl splněn, *musil by i vzdělání národních učitelů býti dán jiný směr než jest nyníjší*. Většina rozšířené výchovy národního učitelstva srážuje dnes totiž k tomu, *aby se učitel svým vzděláním hodně lidu odcizil*, takže pozbývá víc a více způsobilosti proniknouti lidovou duši i lidový život, a na základě tohoto poznání vybrati a dáti lidu to, čeho jest mu opravdu zapotřebí. *Považují úsilí národních učitelů o universitní vzdělání za cestu úplné pochybenou*. Ne-

vzejde z něho nic jiného, než že se učitel takovýmto rozplynutím v učených zájmech vzdálí lidu a že nutně vejde do zcela jiné oblasti myšlení a citění; způsobilost *»sentire cum populo«*, vžítí se do světa lidí tělesně pracujících vezme tím za své. Jeho všechna čtenba směřuje nikoli ke knihám, obsahujícím skutečnou vzdělávací látku pro lid, nýbrž ke knihám a časopisům vědeckým, jež však dnes právě v pedagogickém oboru poskytují více kamení než chleba a přetěžují zhusta čtenáře tak širokým a neplodným materiálem, že je z toho všeho až úzko o budoucnost pedagogiky.

Jaký užitek vzejde praktickému učitelovu působení z toho, že promrskal na universitě filosofický kurs, že poznal na místě historickou nauku o prameňech, nebo že zkouší v přírodních vědách věci, jichž nebude moci pro dítě z lidu nikdy zužitkovati? Jeho veliké poslání, k němuž potřebuje mnoho četby a mnoho klidného životního pozorování záleží přec spíše v popularisaci, v opravdu lidově-výchovném zužitkování obsáhlé látky dnes po ruce jsoucí, v získání zvláštního taktu v poznání a výběru věcí důležitých, oplodňujících, názorných. Nedostává se nám ještě mnoho a mnoho sil, jež by se této sprostředkující práce ujímaly. *Daleko důležitějšími než kursy universitní byly by pro další vzdělání národního učitele kursy, v nichž by muži z dlouholeté sociální činnosti lid znající, poučovali o skutečných duševních a duchovních potřebách lidu ať venkovského ať městsky-průmyslového, aby učitelstvo získalo nový a hlubší zájem pro správné didaktické a výchovné zacházení se »statickou« silou lidovou.*)*

Ovšem by podobné kursy byly stejně potřebny těm, jimž náleží pracovati o učebních osnovách; ale úřady potřebují zase popudu se strany nového veřejného mínění učitelů samých, a také i nejlíp míněné osnovy učební nebyly by nic platny, pokud by vnitřní účast učitelstva tomuto novému úkolu nebyla získána. Že se tento nový vztah učitelstva k lidu teprv tehdy cílevědomě utvoří, až *leckteré intelektuální omyly ducha času budou překonány* a až národ výchovu statické síly lidu docela jinými finančními a sociálními ekvivalenty bude ceniti a odměňovati, toho ukazují se již mnohé naděje známky. Oč více sociální a pedagogická práce pro tak zvané nejspodnější lidové vrstvy získá právě u nejvzdělanějších tříd národa na přitažlivost, ať již ve formě *»settlementu«* nebo v oboru péče o mládež, o to méně bude národní učitel v pokušení, aby prostou obecnou školu pohrdavě považoval za *»školu chudiny«*, aby měřil cenu své práce dle sociálního původu svých žáků a dle množství učeného vzdělání, jehož nabyl a jež jest s to jiným udíleti. V tom, co *František z Assisi* nazýval *»povertou«*, t. j. *ve zjednodušení života a vzdělávacích prostředků, v odvaze zhostiti se všeho zbytečného, spočívá jediná záchrana naší civilizace mnohostí vedlejších věcí se přímo dusící*. Necht to zní sebe nemoderněji: Jen z hloubi přicházející, silná touha po zjednodušení v tomto očistném slova smyslu, může nám zachovati zdravé vzdělání lidové a může i střední povolání uchrániti před zbytečně složitými podmínkami dosažení jejich, a tím i nejvyšší vzdělávací ústavy před nemírným návalem.

*) Miss Jane Addams, ředitelka Hull-house-settlementu v Chicagu zvlášť horlivě pracovala na pořádání takových kursů. Obrátila se za tím účelem ke dlouholetým residentům amerických settlementů, ježto s universitními učiteli uči i la zkušenost, že *»nejvyšší zdisciplinovaní muži vědy jsou náchylni jíti za neplodnou touhou po holém vědění a zůstávají šarlatánům, aby pojednávali o věcech a učiti věcem, jež nehlouběji se blaha lidí dotýkají«*. Přijde čas, kdy národní učitelé se spojí se settlementy místo s universitami.

Velmi případně praví ostatně *F. J. Schmidt*, že se v propagandě jednotné školní organizace ohlašuje zajisté *nejvyšší účtyhodná snaha učitelského stavu o zvýšení jeho veřejného významu a vážnosti*, a že tento duch ponese i tenkrát ovoce, osvědčí-li se k tomu vyhládnuté prostředky nezpůsobitelnými. Je totiž politování hodný přehmat, že šo docela oprávněná touha učitelstva po zlepšení jeho postavení splétá s věcí jednotné školy. Kdo v zájmu pozvednutí učitelského stavu se přimlouvá za jednotnou školu, zapomíná úplně, že v rámci takové organizace učitel obecné školy zůstává učitelem ve »spodní stavbě«, jež nemá vedle jiných institucí vzdělávacích vlastního a v sobě uzavřeného úkolu. Proto by vřazení obecné školy do organizace jednotného školství rozhodně jen snižovalo *samo-
statné kulturní postavení a poslání národního učitele.* (Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Kníž. arcib. ordinariátem ustanovená užší komise pro zpracování osnovy pracuje nyní o definitivní minimální osnově. Předsedou byl vsdp. prelát Msgr. *Dr. Josef Tumpach* a po jeho smrti r. 1916 jmenován předsedou vsdp. *Dr. Antonín Podlaha*. Zástupci českého Spolku katechetů jsou v komisi *Ant. Benda a Frant. Suchomel*. Obšírné referáty viz: »Katechetská příloha« roč. XVIII. a XIX. a zvláště XX.: *Ant. Benda*: »Základní zásady k definitivní minimální učebné osnově náboženské pro pětitřídní školy národní.«

Dle nové minimální osnovy z roku 1912 i dle návrhů vydaných Spolkem katechetů má se používati na škole obecné vedle katechismu *Panholzerovy Biblické dějeprawy*.)

Před vyjitím českého vydání upozornil na některé nedostatky dějeprawy *Panholzerovy katecheta Frant. Jirásko* ve *Vychovateli* XIX. str. 80: »Nová biblická dějeprava na obzoru.«

»*Malá dějeprava biblická* Starého i Nového Zákona pro katolickou mládež nižších tříd škol obecných,« nařazením k. ar. konsistoře v Praze, dne 23. ledna 1907 zavedena počátkem školního roku 1907—8 v nižších třídách škol obecných. V nařízení tom však se nepraví, které nižší třídy se tu rozumějí, a jest se domnívati, že asi třída první a druhá. Ale porovnáme-li obsah její s předepsanou osnovou, seznáme, že biblická dějeprava je s *osnovou v rozporu*; osnova mnoho vynechává, co je v biblické dějepравě a opět mnohé předpisuje, co v biblické dějepравě není. Nemůže tedy knížka ta býti knihou učebnou pro třídy ty (srov. »Tři malé biblické dějeprawy« »*Vychovatel*« XXVIII. 113 a n.). Tak jako se jevil malý katechismus zbytečným, biskup Brynych diecesní vydání malého katechismu

*) *Jan Panholzer* (zemřel 30. března 1907), farář u sv. Vavřince ve Vídni-Währingen, zakladatel časopisu »*Christlich-paedagogische Blätter*« (nyni vychází ročník XX. jako orgán spolku Vídeňských katechetů), inspektor náboženství ve Vídni a spisovatel mnoha paedagogických a katechetických článků, vydal dvě biblické dějeprawy, které schváleny byly na valné schůzi biskupů rakouských ve Vídni dne 19. listopadu 1901. Česky zpracoval a vydal obě biblické dějeprawy *Dr. Ant. Podlaha* a zpracování obou schváleno bylo k. a. ordinariátem v Praze, dne 27. prosince 1905 č. 16035 a 16036, ostatními biskupskými ordinariáty »velká« dějeprava r. 1908.

v biskupské své tiskárně tisknouti nedal, *ukázala se zbytečnou* u nás i malá blická dějeprava.

Nařízením k. a. konsistoře ze dne 5. srpna 1908 měla býti zavedena počátkem školního roku 1908–9 ve školách měštanských a vyšších třídách škol obecných: »*Veliká dějeprava biblická* Starého i Nového Zákona pro katolickou mládež škol měštanských a vyšších tříd škol obecných.« Byla-li »*Malá dějeprava* Panholzerova« pro nižší třídy zbytečnou, *ukázala se* »*velká dějeprava*« *nevhodnou*.

Pichler napsal o ní: »*Ani katecheta ani děti nemohou si oblíbiti této knihy*« Unser Religionsunterricht str. 49.), a skutečně: žákyně III. třídy se vyjádřila o Panholzrově dějepravě: »jsou tam divná slova!« *Spolek německých katechetů v Budějovické diecesi* na valné hromadě dne 26. července 1910, jednáje o nové učebné osnově náboženské, usnáší se požádati nejduš. p. biskupa, *aby Schustrova »Biblická dějeprava« i na dále byla ponechána a jiná na ten čas zaváděna nebyla, ježto se toho nejeví potřeba.* (Panholzerova dějeprava schválena ordinariátem Budějovickým 6. dubna 1908.)

Na pastoračních konferencích generálního vikariátu v Těšíně na jaře 1915, kdy konány porady o učebné osnově a učebnicích, *biblické dějepravy od Panholzera*, jak velké tak malé, takorka jednohlasně *zamítnuty jako nedětské, těžkopádné a nevhodné učebnice.* Místo něho má se opět vrátiti Schuster, po případě na nižší stupeň Knecht. »Od čtvrtého roku školního budou mít žáci veliký katechismus a velkou biblickou dějepravu, »ale ne onu od Panholzera«. (Vychovatel XXXI. str. 204) Na nové biblické dějepravě se již pracuje a zajímavé jsou články v letošních »Christlich-pädagogische Blätter« (1917. č. 2. a násl.) Dr. Josefa Hollnsteinera, kooperatora v Niederwaldkirchen v Hor. Rakousích: »Průpravné práce k novým biblickým dějinám« (v čís. 5. obšírně vykládá: »Co má obsahovati naše nová bible pro školy národní?«) Dočkáme se však také vypracování původní české dějepravy?

V důkladném posudku, který podal o »*velké dějepravě*« na slovo vzatý odborník prof. *Xaver Dvořák* v Katech. příloze roč. XII. a XIII. (Vychovatel 1909 a 1910) a pak v roč. XVIII. (1915), *varuje před zaváděním knihy té do školy*, vždyť »stanovisko pořadatelů velké biblické dějepravy bylo od začátku pochybeno jen prosté nahlédnutí přesvědčí, že tato kniha je těžká i pro mládež škol měštanských: jest to kniha spíše pro domácí četbu pro dospělé« (l. XII. 26.), »v podstatě zpracování již pochybeno, tak že nemůže o zavedení jejím do škol obecných a měštanských býti řeči. Škoda, že pokus sklamal« (l. c. XIII. 67.). A po zkušenostech s jejím používáním ve škole píše: »Nebylo ani třeba zcela nové dějepravy, postačilo upravit dílko Schustrovo. Srovnána s biblickým dějepísem Schustrovým neobstojí. Rozumím *naléhavé žádosti mnohých katechetů, které už bylo také nejduš. ordinariátem vyhověno, aby směli užívat při učbě biblické bývalého dějepisu Schustrova.*« (l. c. XVIII. 91.) A tak užívá se na školách i biblické dějepravy Schustrovy, která když zaváděna byla na školách Panholzerova, ve školním knihoskladě ještě vyprodána nebyla a stále se prodávala a prodává vedle dějepravy Panholzerovy. Tedy nejednota! (Pokračování.)

FEUILLETON.

Den 31. října 1517 ve Wittenberce.

Několik historicko-psychologických zajímavostí z prvních let veřejného vystoupení Martina Luthera.

Píše JOSEF KAŠPAR.
(Pokračování.)

II.

Luther v klášteře augustiniánském.

Vstoupil jsem do kláštera a opustil jsem svět, píše Luther, protože jsem sám nad sebou zoufal.

Otec jeho tomu rozhodně nechtěl, nevěřil, že by jeho syn měl povolání k řeholnímu stavu, ba přál si, aby svého nadaného syna viděl ve světě ve vysoké důstojnosti a bohatě ženatého. Luther však přes odpor otcův složil v augustiniánském klášteře slib podle řehole sv. Augustina žiti poslušně a čistě až do smrti.

Proti čtvrtému přikázání, řekl Lutherovi otec, když jej světili na kněze r. 1507, opustil jste mne a milou matku v našem stáří, kde jsme doufali, že nalezneme u vás pomoc i útěchu, kdyžžte jsem na vás a na vaše studia naložil tolik peněz. (Janssen tamže 69.)

Luther nevstoupil do kláštera z pravého povolání, nýbrž z unáhleného, skoro násilného rozhodnutí, kteréž jistě také mnoho zavinil vnitřní chorobný jeho stav, t. j. dvojí krajnost: přílišná veselost, až téměř bujnost, pak hned v zápětí skleslost, deprese, úzkostlivost, zádušnicovost. V klášteře chtěl dojíti vnitřního klidu a vyrovnaní, ale užíval k tomu prostředků a dal se při tom na cesty, kteréž jeho vnitřní neblahý stav jen ještě zhoršily.

Klášteří samota nepůsobila na něj dobře, ba naopak Luther jsa příliš sám, více než jeho povaze prospívalo, přemýšlel o sobě a stal se až krajním úzkostlivcem. Aby se prostě, odevzdaně podrobil klášterním pravidlům, toho nedovedl; neuměl se vpraviti do prosté řeholní povinnosti.

Jako řeholník měl se denně modlití bře-viář. Ale dav se uchvátiti nemírnou touhou po studiu, nevzal třeba celé týdne breviře do rukou. Ale pak chtěl najednou dohoniti, co tak zanedbal. Zavřel se ve svou celu, nejedl a nepil a tak se mučil, že jednou 5 neděl ani nespál a málem by byl propadl šílenství.

Asketická cvičení, která mu ukládal zpo-vědník, mu nikterak nedostačovala. Ukládal jsem si ještě sám zvláštní úkony, tak píše, a šel jsem svou vlastní cestou. Staří řeholníci neschvalovali této mé touhy po zvláštnosti a měli dobře. Stal jsem se ohyzným škůdcem svého vlastního života, nebo posíl jsem se, modlil se a bděl a unavoval se a seslaboval nad své síly; byla to opravdu sebevražda. (Janssen tamže 70.)

Propadnuv skrupulantství, Luther viděl na sobě jen samý hřích a v Bohu jen roz-hněvaného mstitele. Jeho lítosti nad hříchy nedostávalo se pokorné lásky a dětinné dů-věry v Boží milosrdenství, které rádo od-pouští pro zásluhy Kristovy. Luther pohlížel k Bohu jen se strachem a bázní a při tom chtěl hněv Boží usmířiti zas jen svými vlastními skutky, »mocí a silou skutků«, kteréž mu měly zjednati odpuštění a stav bezhříšnosti.

Byl jsem, tak píše Luther sám o sobě, »praesumptuosissimus iustitarius« — nej-opovážlivější ospravedlňovač — nemírný sebezposvěcovač, jenž nespolehal na Boží spravedlnost, nýbrž jen na svou.

Ale časté poklesky svědčily zas Luthero-vi o jeho malomoci.*) Luther klesal pak na mysl, stával se malomyslný a záduš-ní. I Boha pak nenáviděl, hněval se na něj a často si přával, aby se nebyl ani na-rodil. Pod touto nepravou důvěrou v mou vlastní spravedlnost, tak Luther se sám při-znává, skrýval se však v mém srdci věčná nedůvěra a zoufalství, bázeň a strach z Bo-ha, ba i nenávisť proti němu. Krista jsem nenáviděl, tak, že když jsem viděl jeho obraz nebo řezbu, jak visí na kříži, zhroutil jsem se toho a zavřel jsem oči a raději byl bych viděl i ďábla. Byl jsem na mysl zlomen, stále smuten, protože všechny útěchy, které jsem čerpal ze své vlastní spravedlnosti a ze svých skutků byly slabé. (Janssen tamže 70.) Luther později se domníval, že smutný tento jeho duševní stav měl svou příčinu v církevním učení o dobrých skutcích, zatím však byl s ním právě v naprostém rozporu.

Každá náboženská učebnice jej mohla poučiti, že právě církev zavrhne domýšlivou farizejskou svouspravedlnost a že právě Krista a jeho zásluhy má za základ veškeré křesťanské spravedlnosti a Kristovu milost za princip všeho bohumilého žití i konání.

*) Sám se přiznává, že pokušení nečistých vášní, hněvu a nenávisti nedovedl překonati. (Kraus, Cirk. děj. 511. III. vyd.)

Luther mohl se tam poučiti, že církev v ascetických cvičeních vidí jen prostředek k vyššímu cíli, totiž k tomu, aby se s pomocí milosti Boží seslabovaly a překonávaly hříšné náklonnosti, ale že v nich církev nevidí samostatných zásluh, na nichž by člověk mohl zakládati vůči Bohu svou vlastní spravedlnost.

Vnitřní tento neutěšený stav Lutherův, jak tomu bývá u chorobně úzkostlivých povah, nenašel žádného zmírňení ani ve svátosti pokání. Nadarmo vykonal v Erfurtě dvakrát generální zpověď, nadarmo hledal úlevu pro svou vnitřní trýzeň v nové generální zpovědi v Římě.

Jeho všechna mysl byla tak přepjata, že mu na př. v Římě bylo svrchovaně líto, že jeho rodiče dosud nezemřeli, aby je byl mohl vysvoboditi z očiště svými mšemi, modlitbami a jinými skutky. Tehdy by byl dal pro náboženství, jak sám ujišťoval, kdyby se mu byla naskytla příležitost, lidi bez milosti zabíjeti a stejně by byl jednal s těmi, kdož by se byli odvažili papeži i jen slabikou odpírati poslušnost.*) (Janssen, tamže 72.)

SMĚS.

Potřeba české demokratisace. »Věstník organis. učitelstva ve svém úvodníku z 15. února t. r. uvádí následující: V našem národním organismu zaráží jedna vada: upřílišněná snaha po třídím a jiném rozlišování se. Více se odštěďujeme, než abychom se sousedovali. Více se při každé příležitosti rozcházíme, než abychom se scházeli.

*) Není proto nikterak odůvodněno tvrzení, že Luther za svého pobytu v Římě stal se nepřítelem papežství. Jest ovšem pochopitelné, že se mu nelíbilo nikterak se svěštění tehdejšího papežského dvora a Luther sám po svém rozkolu s církví věděl mnoho vypravovati o nevázanosti vlastského kléru. Avšak jeho přísné církevní poměr ke křesťanské hlavě byl ještě po mnoho roků po jeho návratu z Říma neotřesen a správný. Také je jistě bezdůvodná předhůzka, kterou Lutherovi učinil věvoda Jiří Saský, že Luther proto se stal papeži největším nepřitelem, protože »tenkrát« papež jej nechtěl zprostiti rehoľní kutny, anebo že mu nechtěl dáti dovolení, aby se oženil, nebo že jej nechtěl hned jmenovati biskupem nebo kardinálem. Luther měl v Itálii též mnohé příjemné dojmy. Zamlouvaly se mu krásné, čisté nemocnice, kteréž dobrodinci vystavěli a kde počestné pani dobrovolně posluhovaly nemocným. U prostého lidu chválil střídmost naproti německému pijáctví. Také byl spokojen se soudním řádem a jednáním nejvyššího papežského dvora, jenž rozhodoval o právních otázkách církevních. (Janssen, tamže 72.)

Snad tímto způsobem mohly by se mezi námi tvořiti samostatné individuality proti typům hromadným, kdyby právě závala nevězela v tom, že snaha rozlišovati se nejeví se sociálně jako odpor proti nadvládě davu, nýbrž jako záškodná trhlina mezi společenskými vrstvami.

Tyto difference existují snad všude, u nás však mají jiný přízvuk a horší vliv. Přenášejí se na různé národní instituce, a to za často tam, kam přenášeny býti nemají. To si zejména uvědomiti musíme dnes, kdy heslo demokratisace tolik se rozevřelo ve všem našem národě a kdy nám tolik jde o to, aby proniklo opravdově do našeho živého těla.

Žádáme-li zdemokratisování společenských řádů, musíme i žádat zdemokratisování vzájemných společenských poměrů. Když demokracie, tedy demokracie úplná, ať již kdo nosí lepší kabát, nebo jen halenu. Odstraniti stupnici těch rozdílů společenských nebude v současné chvíli ani možno, ale demokratickou výchovou všeho národa bude možno aspoň přibližně dosáhnouti toho. Všichni lidé dobrých snah dosáhnou toho ovšem snadno, poněvadž rozhodne o tom jejich uvědomělá vůle a opravdově vzdělání. Ostatní společnost vychovati musí proudy současné doby a silné vlivy, které působiti budou na nové společenské útvary.*

Podepisujeme. Ale řekli bychom krátce: Potřebujeme více vzájemné lásky a důvěry, a potom vše ostatní přijde samo sebou. Nejdříve musí ze srdcí zmizeti ona osudná závist, na niž sám Rieger v závěti své žaloval, a potom snad nastane doba vzájemného porozumění a sblížení. r.

Příprava nejmenších dětí k první sv. zpovědi a sv. přijímání. Před dvěma léty vydali katecheti Fr. Bláha, Fr. Jedlička a Jan Volt v Morav. Ostravě »Učebnici katol. náboženství pro první tři roky obecných škol« za příkladem a vzorem vídeňského katechety Vil. Pichlera (Kathol. Religionsbuchlein). Ukázalo se, že knížka podává příliš mnoho pro ty školní roky, kterým je určena, a knížka zůstává jen vhodnou a dobrou pomůckou pro katechety, kde spojením biblické dějepřevy Doleželovy s katechismem z každého článku biblického je vybráno vše, co z učení náboženského vybrati a spojití se dalo. S tím úmyslem však nebyla učebnice ani pracována ani vydána. Počátkem listopadu oznámeno bylo katolickými časopisy nové dílko ku přípravě

na sv. zpověď a sv. přijímání dítek nejmenších — tedy *dílko právě časové*. Je to: »Příprava nejmenších dítek školních k první sv. zpovědi a sv. přijímání. Upravili katecheté Jan Volf v Klatovech a František Jedlička v Čes. Budějovicích.« Vyšla knížečka ta (32 stran) jako »druhé, opravené vydání« tiskem biskupské tiskárny v Č. Budějovicích s udáním roku 1918. Dobře uvedeno *druhé vydání*, poněvadž knížečka není ničím jiným než přípravou k první sv. zpovědi a sv. přijímání otisknou na str. 134—153 v oně »učebnici«; znovu otisknou s několika doplňky a změnami a přemístěnými slovy a odstavci a rozšířenou o příklad »o malé Helence, miláčku Božím« (str. 19.) a mladičkém mučedníku sv. Tarcisovi, vzoru hodného dítky (str. 27.) a o dva: dítko P. Maria (str. 7.) a sv. *Tarcis* (str. 28.) [Dr. Kar. Vrátný ve svém překladu »Fabioly« str. 337 Knih dědict. sv. Janského čís. 139. r. 1917) jmenuje světce toho *Tarcisius*.] V knížečce nejsou katechese, ale spojeny tu katechismové poučky a modlitby; v osmi článcích obsaženo poučení o první sv. zpovědi (čl. 9. o odpustcích), v osmi o sv. přijímání; v ostatních jsou modlitby před, při a po sv. přijímání, obnovení křest. slibu, odpustková modlitba a způsob duchovního přijímání; vše velmi případné a vhodné pro malé děti. Že by však knížečka byla poučením *nejmladších dítek školních*, jak se mají připravit na první přijetí sv. svátostí, o tom asi sami p. t. vdpp. autoři nejsou přesvědčeni. *Nejmladšími* dítkami myslíme dnes *žáčky druhého a i prvního snad školního roku* a tu i to, co je tu *tučným a ležatým písmem*, za dnešních poměrů, je *na ně příliš mnoho*. Že by to přečetly nikdo nebude tvrdit, co umí přečísti dnes dítě ve II. třídě? V knížečce je tisk čtverý a právě to nad čím dítě se má zamyslet, o čem má uvažovat — zpytování svědomí, nejmenším tiskem. A přece dítko bude si to chtít samo přečísti, a dovede to snad těžko dítko i ze třetí třetí. — Knížečka má »imprimatur« ordinariátu budějovického (11. září 1917), v diecesi kde děti ve třetí třídě poprvé přistupují k svatým svátostem, jsou již sečtenější a těm snad spíše se hodí a jim je asi určena. Líbí se nám případné modlitby před sv. přijímáním (str. 21) a po sv. přijímání (29), ač těchto tisk měl být větší, asi takový jako obnovení křest. slibu (30). *Modlitby ty jsou dětské a hodí se velmi dobře k společné pobožnosti při sv. při-*

jímání. Za tím také asi účelem — aby všechny děti měly stejný text modliteb — knížečka vydána byla, a přejeme ji, aby hojně byla katechety objednávana a mezi mládeží rozšiřována. Zaslouží toho i pro to, že celý výnos věnován na »záchranu opuštěné mládeže československé« jak je účelem »Serafinského díla lásky«, jehož nákladem vyšla. (Cena jednotlivě 40 hal.). S. U. V.

Přijímání sv. svátostí a příprava k němu ve středověku. V mnichovských katechetských listech Jiří Schreiner, kurát v Mnichově, v obsáhlém článku (čís. 10. — 12.) pojednává o tom, jak poučován byl lid ku konci středověku o zpovědi, jak a kým a kde příprava se dala, a píše o přípravě dětí: Ve středověku děti zpravidla již velmi záhy, brzy po vstupu do let rozeznávacích, chodily k sv. zpovědi; na synodách býval stanoven věk ten pravidelně na rok sedmý stáří, ale i na 12. až i 14. Příprava ku sv. zpovědi nekonala se však ve škole, ale doma. Bukovecké zpovědní zrcadlo z r. 1501 žádá na rodičích při IV. přikázání Božím výslovně, aby děti připravili ke sv. zpovědi nejpозději po sedmém roce. A jako v domácnosti se konala příprava k sv. zpovědi, tak i k sv. přijímání. O stáří dětí k prvnímu sv. přijímání přístupujících podává, vzhledem k dekretu Pia X. z 8. srpna 1910, výňatek ze spisu »Himmelstrass«, vídeňského probošta Štěpána Lanzkrana († 1477), kde takto píše: »A tudíž ty děti, které dosti rozumu ještě nemají, aby věřiti a rozeznávací dovedly mezi duchovním pokrmem a tělesným, nemají těla Pána našeho přijímati. Nemá se jim podávat proto, poněvadž jej přijímají jako jiný chléb neb pokrm a ne jako našeho Pána. Ale *jakmile nabyly rozumu, že dovedou rozeznávací a náležitou měrou pochopiti a uvěřiti, že pod způsobou chleba je Kristus Pán náš se Svým svatým tělem a jakmile mohou účast bráti na nějaké pobožnosti, třeba by byly zcela malé, již mohou přijímati tělo Páně*. Tedy i dříve, než k řádnému přijdou věku do 10 neb 11 let, přijímají mohou. Neboť nevinost tu nahradí u takových to, čeho neznají.« V dobách těch byl domov, rodina, pro útlé dítko první školou náboženskou, prvním kostelem. Křestanská rodina vychovávala křestanské dítky.

—š—

(Zasláno.)

Kommutace. Def. katecheta měšť. školy chlap. kommutoval po do kterékoliv diecese. Nabídky do adm. t. l. se značkou: »Výměna«.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 10 kor., půlletně 5.—K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 11 korun, do ostatních zemí 12 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. Vychovatel se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 870-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a ne frank. Rukopisy prohlášení, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. V. Hálek, farář v Liboci u Prahy, pro Vlastník katechetický přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Sláviček, katecheta na Smíchově 992.

Husova lidová universita. — Úsilí o jednotnou školu v Německu. — Z dějin české katechetiky. — Na cestu pravou. — Feuileton. — Směs.

Husova lidová universita.

Naznačili jsme již v předešlém článku, že politické a sociální převraty, které nesporně vyvolá nynější válka, budou mít v zápětí i *převraty v celém systému školském*. A tyto se hlásí aspoň tím, že t. zv. pokrokové strany potichu, ale velmi čile připravují již návrhy na změnu vyučovacích osnov.

S podrobným plánem pro novou školu národní na veřejnost, pokud nám je známo, ještě nevystoupily. Že však na něm pracují, jest zcela jisto. Za to prohlásily již zcela zřetelně, jak si představují *reorganizaci školy střední*. Denní listy přinesly o tom následující zprávu:

»Reforma středních škol jest úplně u nás připravena a do podrobnosti již návrhy byly propracovány pro jednotlivé předměty za účasti odborníků z řad ředitelů, profesorů středněškolských a profesorů universitních. Hlavní rysy vzaty ze školství francouzského, jak je zvláště vykládal na schůzích prof. Drtina. Nižší třídy až do kvarty jsou jednotného typu, od kvarty do sexty jest bifurgace, t. j. v oddělení gymnasiijním jest latina bez řečtiny, v oddělení druhém převládají vědy přírodní, kreslení a rýsování. Poslední dvě třídy (septima a oktáva) mají trifurgaci, t. j. možno žákovi zvolit nejbližší přípravu buď pro techniku nebo universitu nebo vědy obchodní. Náboženství jest z jednotného typu středních škol dle českých návrhů vyloučeno a přenecháno soukromému vyučování jednotlivým konfesím.«

Tato »reforma« nás ovšem nepřekvapuje. Francouzská škola už dávno je ideálem všech našich školských reformátorů. A co je francouzská škola, ví dnes každý, kdo třeba ani o Francii ničeho jiného neví, nežli že je to veliká republika. Francouzská škola znamená dle jména školu laickou, beznáboženskou, ve skutečnosti však školu *atheistickou a protináboženskou*. Laicismus jest pouze jejím vývěsným štítem. Uvnitř je však přímá nenávist pozitivního náboženství.

Je to zcela soukromá pila a práce odborníků z řad laických předmětů, kteří zcela spontánně se seskupili v odbor pro reformu střední školy. Ale máme za

to, že tito odborníci mohli a měli jednati pouze o reformu studia v oněch odborech, které sami představují. Navrhovati však takové reformy, jež vrcholí ve vyloučení jednotlivých předmětů z organizačního školského plánu, znamená mluviti zcela neodborně do cizích odborů.

Neznáme jmén oněch odborníků z řad ředitelů, profesorů středoškolských atd., kteří pro tuto reformu jsou nadšeni; ale nemůžeme vysloviti než svůj podiv, že dávají se k takovému vychovatelskému radikalismu svěsti, aby náboženství ze školního učebního plánu prostě vylučovali. Ale zdvořilosti přece jim neupíráme. Oni aspoň náboženství »přenechávají soukromému vyučování jednotlivých konfessí«. Velmi milostivá concessio! S nimi prostě nelze se dohovoreti. Jsou pro vzory francouzského školství tak nadšeni, že bylo by škoda každého slova na obhájení náboženského vyučování na škole.

Nedávno prošlo též denními listy provolání na finanční podporu pro budoucí lidovou universitu. Po vzoru lidových vzdělávacích ústavů hlavně anglických, chtějí umožniti vyšší vzdělání i těm, kdo nepřinesli si pro ně předepsané vzdělání středoškolské. Aby pak dali budoucím lidovému učilišti výrazné jméno, nazvali je: *Husova lidová universita*.

Pokud jím chtějí označiti národní svéráz budoucí vysoké školy, nelze proti tomu ničeho namítati. Jméno Husovo, jako zastávce a bojovníka za práva českého národu, jako význačného pěstitele a reformatora českého jazyka, bude mítí vždy sympatický zvuk pro každého upřímného Čecha. Ale Husa vlastence nelze odloučiti od Husa bohoslovce.

Hus byl celou svou bytostí theolog a věřící křesťan. Bohoslovec ve svých názorech ne vždy šťastně myslící, ale nábožensky hluboce cítící. U Husa znamenal život vždy žiti v Bohu, žiti z pravdy zjevené víry. Hus byl přece, jak často o něm páni pokrokovci praví, muž středověku, kdy víra s vědou tvořily jednotu; kdy »filosofie byla služkou theologie«. A proto je věru nepochopitelno, jak tíž páni, kterým tane na mysli nynější francouzský školní ideál, mohou novou lidovými novou universitu nazvati jménem Husovým. Vždyť přece oni jsou lidé diametrálně odlišného názoru od názorů toho, jehož jména zneužívají.

Francouzská Sorbonna má ovšem jméno kněze, ale to jest její historický název; jméno jejího dávného zakladatele. Ale naši lidovou universitu chtějí přec v život uvéstí lidé, kteří s Husovou pozitivní věrou naprosto nemají nic společného. Ba, kteří jsou jejími nejzavilejšími nepřáteli.

A tak vidíme všude, kam se ohlédneme, čilý ruch a úsilovnou práci na učebné reformě školy. Práci tichou, jež směřuje k tomu, aby náboženství jako učebný předmět a výchovný prostředek bylo ze všeho školství vyloučeno.

Kulturní bolševici hlásí se k životu. Chystají se k boji za svůj školský program. Na nás je připravovati se k obraně. Nikoli k obraně starých osnov, ale k obraně zásady, že náboženství je přední podstatnou kulturní složkou a základem řádné výchovy charakteru, proto ze škol zmizeti nemá a nesmí.

Úsilí o jednotnou školu v Německu.

(Píše prof. Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Vzhledem k těmto zpětným účinkům jednotné školy na lidové vzdělání jest pochopitelné, že nejvýmluvnější a nejprudší protest proti celému projektu vyšel právě od *národního učitele E. Riese,**) jenž ve smyslu hořejších úvah trpce si stěžuje, že *obecná škola má tímto způsobem pozbyti své vlastní cti a svého postavení v tom přece záležitějšího, aby opatřovala lidem prostého životního povolání vzdělanost přiměřenou jejich zvláštním duchovním, mravním a sociálním potřebám.*

Ries uvádí však i *didaktické* námitky všeobecného rázu proti společné základní škole. Námitky ty dají se lidově-psychologickými úvahami ještě prohloubiti. Ries poukazuje na to, že *dvě duchovně různým způsobem vyvinuté a různě vychované vrstvy žáků potřebují úplně různé školy*, nemá-li oběma způsobena býti škoda a násilí. Rozdíly intelligence, o něž tu jde, nejsou ovšem rozdíly stupňové, nýbrž směrové. Intellektuální síla dochází v obou vrstvách úplně různého upotřebení. Dítě z lidu není méně nadáno než dítě vzdělaných vrstev, ba bývá zpravidla v posudku životních otázek chytřejší. Jeho intelekt jest pouze k jiným úkolům veden a jinak cvičen než intelekt dítěte vyšších tříd, a sice spočívá tento různý vývoj především na dojmech a podnětech prvních dětských let. Intelekt tak zvaného vzdělaného dítěte jest hybnější, takřka z kořene vyvrácenější, schopnější k abstrakci, méně absorbovaný životními nesnázemi, spíše upřený na širší rozhledy, jež s bezprostředním bojem o bytí nemají co činiti. To vše jest však lepší přípravou k požadavkům vyššího vzdělání a vyšších povolání než jest prostředí dítěte z lidu; k tomu přistupuje i větší rozmanitost a snadnost jazykového výrazu; to všechno dává náskok, jenž může býti jen kromobyčejným nadáním dohoněn a i nadání překonává jen velmi zřídka jisté duševní následky prvních dojmů mládí, jež se sice v době školní docházky ještě neprojevují, ale za to tím nápadněji vystupují v povolání pozdějším.

Jest tudíž *s pedagogického hlediska naprosto pochybné, tak různé stavy duchovní po léta podřizovati téměř didaktickému vedení.* Jistě oprávněné rovnostní snahy mají teprv tehdy se uplatňovati, když zdravému a nutnému diferencování bylo zajištěno plné rozpětí, jinak uniformita zabíjí živý život. Jednotná škola by v tomto smyslu poškozovala nejen vzdělání lidové, ale i vzdělání vyšší; hybnější intelekt dětí vyšších vrstev byl by uměle v tempu vývoje zdržován, naproti tomu těžkopádnější, s menším názorovým materiálem pracující intelekt dítěte z lidu byl by rovněž uměle vybičován a v nesprávném směru rozvíjen, místo aby způsobem jemu přiměřeným byl zvedán a rozšiřován. Píše-li *Pestalozzi* znovu a znovu proti *rozumovému moru* ve výchově lidové, doporučuje-li náležitě, aby lid byl ve své vlastní životní střeře vzděláván a nikoli z ní vyváděn — pak nebudiž zapomínáno, že to není zpátečník, jenž takto mluví, nýbrž prvořadý přítel lidu a spolu náruživý pokrokovec. A právě tento jeho protest proti odcizování lidové výchovy od lidového života třeba jest stále míti na mysli, chceme-li věděti, jak by *Pestalozzi* za *dnešních* poměrů soudil o požadavku jednotné školy obecné.

*) E. Ri e s, Nebezpečí povšechné školy obecné, Frankfurt, 1914.

Právem bylo různými protivníky jednotné školy na to poukázáno, že myšlenka společného základu různých učelišť již proto jest pochybena, že podstavba musí přece již od prvního základního kamene býti přizpůsobena hořejš stavbě, již má nésti. Zdůrazňuje-li Ries v uvedeném spise, že zřízení povšechné školy základní by uměle zdržovalo hybnější, dříve probuzené intelektu děti z rodin vzdělaných a že by silná dětská paměť, právě pro mluvnici tak důležitá, zůstala nezužitkována, pak uvádí jménem jen jednu z mnohých didaktických poruch a brzd, jež by ze spětí nestejně vyvinutých a k úplně různým cílům směřujících typů žakovských nutně vzešly.*)

Hlub myslicí zastánci jednotné školy, jako především *W. Rein*, nemohou proto popřít tento didaktický rub jednotné školy a doznávají, že jednocení v základním vyučování jest v příkrém rozporu k *differentcování*, jež jest moderní specialisací funkcí a výkonů stále naléhavěji požadováno. Domnívají se však, že v této otázce jsou *sociálně-pedagogické* důvody důležitější než didaktické požadavky; právě *poněvadž* později dochází k tolikerému rozlišení společenských tříd, musí býti prvních školních let použito, aby společnou výchovou oddělených společenských tříd byla upevněna národní jednotna.

Tento očekávaný sociálně-pedagogický výsledek společného vyučování spočívá však na pouhé domněnce, na jejíž prospěch nemohou býti žádná spolehlivá psychologická pozorování uvedena, spíše jest ona domněnka v naprostém rozporu s určitými základními pravdami znalosti lidí; a proto podobné pouhé domněnky nikterak neopravňují k tomu, abychom se odvažovali tak pronikavého pokusu, jakým jest škola jednotná.

Zajisté jest s národního a sociálního hlediska velmi žádoucí, *aby příslušníci různých vrstev byli uváděni v osobní styk*. Ale podobné styky, mají-li dosíci kýženého cíle, předpokládají s obou stran určitou zralost a jasné porozumění pro smysl takových osobních styků. Navštíví-li student sociální *«settlement»* v dělnických přibytcích, aby jako pomocně účinný a sdílně pozorující soused získal dojmy pro svůj život směrdatné, pak jest tu postaráno o příslušnou psychologickou atmosféru, v níž mohou se potkávat silné protivy životního položení a životních zvyků, aniž by se vzájemně odpuzovaly a urážely.

V mladších letech však prosté společné sedění chudého a bohatého, vzdělaného a nevzdělaného dítěte v téže školní lavici nemá nikterak sociálně vyrovnávacího účinku. Kontrasty jsou příliš veliké, působí zmateně a odpudivě na mnohé základní pudy lidské povahy a mohou býti ještě příliš málo hlubšími názory a přehledy mírněny, aby takové společné sedění mohlo míti očekávaný sociální účinek. Naopak: obě strany nejsou v těchto letech ještě dorostlé pro dojmy, jež z kontrastů jejich různého životního položení vznikají. A tyto nestrávené a neujasněné dojmy mohou se pak státi přímo překážkou pozdějšího lidského třídního sblížení.

(Pokračování.)

*) Ostatně jest nespravedlivě lidem, kteří svůj život v jizbě prosedí, ukládati zbytečně delší školní docházku, aby běh svého vzdělání nedostatečně přizpůsobili všemu tomu, čím své soudruhy z tělesně pracujících tříd po stránce znalostí a duševní pohyblivosti předčí.

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

I. Katechetika v biskupských seminářích.

Podobná *nejednota panuje i v příčině liturgiky*. Užívá se tu a tam Špachtovy, namnoze Žákovy a někde i knihy Xav. Dvořáka: »Liturgika katolická pro školy obecné, měšťanské a vyšší ústavy dívčí.« (Praha »Unie« 1909. str. 118 cena K 1'30 váz.) Posudek o ní ve »Věstníku katechetském« (XIII. 78. příl. Vychovatele 1910) vyzněl, že »je proti všem dosavadním knihám liturgickým pro děti lehká, liturgika s katechismem nepozorovaně se tu snoubí, jedna druhou doplňuje, podporuje a oživuje za šťastného používání dějin.« Nové směry ve vyučování však odstraňují zvláštní samostatné vyučování liturgice a volá se po spojení její s katechismem v jednu knihu.

Máme nyní (koncem školního roku 1916—7) na obecných školách *na vybranou v liturgice, dějepravě i osnově*. V seznamu knih a pomůcek učebných ve »Vládním Věstníku« (1915. str. 89) uvedeny liturgiky: Žákova, Spachtova Dvořákova, ale i A. Krejčího a Dr. Rich. Špačka (této užívá se v arcidiecesi Olomoucké, oně v diecesi Brněnské); Biblická dějeprava J. Schusterova, malá i velká Panholzerova, také však J. Doležalova: »Malá dějeprava« a »Prostřední dějeprava biblická pro katolické školy obecné« (Mor. Ostrava 1903.). K tomu *dvě minimální osnovy* pro školy obecné: konsistorní z roku 1912 a »Spolku katechetů« ve zpracování třetím.

Na škole měšťanské není jednoty ve třídě třetí. Osnova Budějovická a Litoměřická podstatně se liší od Pražské a učebnic užívá se různých: Xav. Dvořák: Katolický dějepis církevní (Praha 1909.); Macek Václav: Krátký dějepis katolické církve (6. vyd. Praha 1904); Pelan Frant.: Dějepis církve katolické (2. vydání Praha 1912, užívá se na Moravě), Tippmann Karel: Stručný dějepis církevní pro školu i dům (5. vyd. Praha 1901) a dvojí vydání dějepisu Šimona Pokoje: Dějiny církevní a stručné dějiny Zjevení božího ve Starém zákoně. Pro 3. třídu škol měšťanských (v Praze a ve Vidni, c. k. knihosklad) a téhož: Dějiny církevní pro třetí třídu škol měšťanských. Přesně podle osnovy (vydáno tamtéž). Nejvíce snad používá se dějepisu Dvořákova, který vyšel již ve třetím vydání.

A tak jedině v katechismu jest u nás jakási jednota, jinak učí každý dle které knihy chce a řídí se osnovou, kterou chce. Žádoucí jednotu, doufejme, zjedná k. a. Ordinariatem ustanovená komise, aby tak při vyučování náboženském v jednotě dosaženo bylo žádoucího cíle, cíle nad jiné důležitého: *dáti pevný, jednotný základ náboženského vzdělání generacím budoucím*. Toho však možno dosáhnouti, jen když všichni srovnávají se budou, *když ve všem způsobu vyučování zachovávána bude jednota!*

Když roku 1783. zrušil císař Josef II. biskupské semináře v Rakousku a a zřídil t. zv. semináře generální, otevřeny byly pro země české dva semináře generální: v Praze, 1. listopadu 1783 a na Hradisku u Olomouce, 21. září 1785. Z pražského generálního semináře chodili bohoslovci na školu normální na Malé Straně na praktickou katechetiku.*) (Vychovatel XXXII. str. 3, Časopis katol. du-

*) V guberniálním nařízení ze dne 15. dubna 1785 se oznamuje, že v Praze na normální škole budou dva kursy katechetské pro výcvik v katechisování, jeden počíná začátkem listopadu a druhý 8 dní před Velikonoci.

chovenstva, r. 1916 str. 426: První professor katechetiky a methodiky v Praze a jeho výklady) a doma řídili se řádem všem generálním seminářům společným.*)

Nedlouhé však bylo neslavné trvání generálních seminářů a krátce po smrti císaře Josefa II. byly r. 1790 zrušeny a dvorním dekretem císaře Františka ze dne 25. března r. 1802 obecně povoleny opět ústavy diecesní a studia klášterní, při závazku, že budou dodržovati studijní osnovu vládou předepsanou. V osnově té se praví (sub 4): »Mějž každý diecesní biskup svůj vlastní seminář, kde by *studium theologicke na tři roky bylo rozděleno* a jemuž by čtyři zkoušení učitelé dle všeobecného studijního plánu učili; z nichž první přednášeti bude církevní dějepis se vzhledem na patrologii a církevní právo; druhý hermeneutiku Starého a Nového zákona s oběma sem náležejícími introdukcemi; třetí dogmatiku a polemiku; čtvrtý morálku a *pastorálku spojenou s katechetikou.*« (Dr. Q. Ficker: Geschichte, Organisation und Statistik des Oest. Unterrichtswesens. Vídeň 1873 str. 233.)

Biskupské semináře znovu zřízeny a počato na nich s vyučováním. *Prvním v Rakousku byl v Hradci Králové, který již 1. listopadu 1802 byl otevřen.* Vždyt biskup královéhradecký *Maria Tadeáš hrabě Trautmansdorf* (1795—1811), opětovanými prosbami na císaři Františkovi I. vyprosil vydání zmíněného dekretu. Semináře v Litoměřicích a v Budějovicích otevřeny roku 1804 (Slovník Bohovědný I. str. 337 a násl.) a započalo tu vyučování tříleté, čtyřmi professory podle všeobecného plánu studijního z té doby, tak že pastýřské bohosloví, *katechetika a methodika vykládány ve třetím ročníku. Katechetice a methodice věnovány dvě hodiny týdně.* Biskupská učeliště nebyla však samostatna. Výsledek zkoušek musil býti v určitých lhůtách ředitelství theologických studií v Praze oznámen, které pak zemskému guberniu a dvorské komissí dalo studijní zprávu. To trvalo až do rozhodnutí ze dne 24. ledna 1830 (guberniální výnos ze dne 2. dubna 1830), jímž stanoveno, že theologický ústav diecesní není více pod ředitelstvím theologických studií v Praze, nýbrž veřejným ústavem učebným a že tudíž všechna podání má činiti přímo zemskému úřadu. (Pokračování.)

Na cestu pravou.

(Dokončení.)

V arcidiecesi pražské zůstane tedy v platnosti vrchnopastýřský výnos ze dne 21. července 1917 č. 9159, uveřejněný v Ord. Listě č. 8 roku 1917.

Žádané však *jednoty*, které si přál papež Pius X., *těžko asi bude dosaženo.* Mnohé okolnosti brániti budou, aby byla uskutečněna. Jinak usuzují o disposici biskupové němečtí, různá mínění mají i biskupové rakouští jak o věku dospělosti tak i stáří dítek přístupujících k sv. svátostem. Kodex sám přihlíží více k poměrům italským; povoluje na př. sňatek mezi těmi, které u nás uvyklí jsme považovati ještě za děti.

A naše vlastní poměry jak se různí v jediné farnosti! Jindy dospívají do rozumu hoši, jindy dívky; jiné jsou děti na vesnici, jiné ve městě; jiné za doby klidu a míru, jiné za shonu životního a války, jiné z rodin vzdělaných, jiné

*) O tomto řádu obsírněji pojednáno bude při semináři v Olomouci. — Viz článek Dr. J. S a m s o u r a: K dějinám generálních seminářů. Hlídka r. 1917 a 1918.

z bohatých, jiné z chudých, jiné ze zanedbaných. Co podaří se katechetovi ve městě na škole, kde jsou děti z lepších rodin, nepodaří se katechetovi ve škole na periferii velkého města; jiných výsledků dodělá se katecheta v krajině zemědělské, jiných v místě průmyslovém. Již tyto okolnosti, nehledě k mnoha jiným dokazují, že ukazovatelem katechetovi nemůže být jednotné určení, ale jeho »dobré vědomí a svědomí«, jímž bude se mu řídit než povede děti k prvnímu sv. přijímání, jež má bezesporně *velký vliv na celý život a na všechna další přijímání*. Jaké první sv. přijímání a sv. zpověď, takové i další. Jako nelze osnovou jednotně se řídit všude, ale dle okolností musí se rozšířit neb zkrátit, tak *bude se různit i doba k dostatečné přípravě* o pravdách potřebných a tudíž i doba prvního přijetí sv. svátostí.

Uvedené okolnosti tím více však padají na váhu při dalším požadavku: *touha po přijetí a náležitá zbožnost*. Kde bude mít katecheta na pomoc zbožnou matku, křesťanskou rodinu, dodělá se výsledků dříve než katecheta, který musí ve škole pracovat od nejprimitivnějších poznatků a začínat tam, kde začínává zbožná matka u dítěte, když toto pronáší první zvuky a dělá první pohyby. A přicházívali dnes do školy takové děti, vyznejme to přímo, které nemají aniž toho nejmenšího pojmu o Bohu. A což v místech, kde rodičové a jiní činitelé katechetovi práci kazí a postaví se i na odpor, buď ze své iniciativy nebo poštívání nevěrechým živly?

Německé listy přinesly oncem listopadu zprávu: »*Cheb* proti nařízení konsistoře. Pražská konsistoř ustanovila, že mají chodit ke zpovědi a přijímání děti ze druhé třídy obecné školy. Proti tomu se ohradily jak městská rada, tak okresní výbor v Chebu a žádají zrušení tohoto nařízení, chtějíce, aby děti směly jít ke zpovědi a přijímání teprve po dokonání 10. roku svého věku.« A české listy nezůstávají pozadu. *Národní Listy* (15. listop.) přináší tento pokyn: »První zpověď dítek. Z kruhu duchovenstva se nám píše: Denním tiskem prolétla zpráva, že arcibiskup Huyn poručil, aby již dítky druhého školního roku vedeny byly ke zpovědi a přijímání. Je tomu skutečně tak. Tedy již nevinné dítky, které mají ještě naprosto nejasný pojem o hříchu, budou musit o sobě říkati: »Já bídný hříšník.« Ježto však dekret papežský v této příčině připouští dorozumění se s rodiči, postačí, když rodičové dotyčných dítek 2. třídy buď písemně nebo osobně projeví katechetovi, že si nepřejí, aby jejich dítky tak záhy byly vedeny ke zpovědnici. Ulehčí se tím způsobem zodpovědnost katechetů a vůbec kněží, z nichž veliká většina s touto novotou nesouhlasí.« Tak *Nár. Listy* *) radí, a katecheta stává se se bezbranným, tu *musí pomoci farář, jak mu to ukládá kánon 854 v § 5*.

Farář je zodpovědným za to, aby děti záhy vedeny byly k sv. svátostem. Nemá-li utrpět jednotu, které tak si přál papež Pius X., nesmí se vše ponechat ve škole katechetovi, ale musí přicinít se i farář, vždyť je jeho povinností bdít nad brzkým sv. přijímáním. *Soukromě, ale i na kazatelně jadrně a jasně musí být vyloženo rodičům a jejich zástupcům, ale i celé obci, proč děti tak záhy sv. svátostí mají přijímati*. Nestačí přečísti pastýřský list, který se neposlouchá; ale *třeba často o věci výklad učiniti*. Farář i jinde při vhodné příležitosti musí věc

*) *Národní Listy* rády se odvolávají na Husa a dobu husitskou vynášejí za vzor. Husité proti katolíkům hájili přijímání nemluvnat. Tak *Nár. Listy* zpronevěřují se svému husitismu.

vyložiti a objasniti, v úřadech samosprávných, jichž bývá členem, a ne ponechatí vše školnímu vyučování kaplana a katechety.

Podaří se vše, ale třeba pracovati společně. Na osadě třeba *nejprve vychovati rodiny* opravdu křesťanské, *matky křesťanské*, které děti povedou od útlého mládí ke Kristu, vzbudí touhu po spojení s Ním v útlých srdcích svých dítek, *matky, které pošlou do školy malého křesťana, a ne pokřtěného pohana!* Pak podaří se katechetovi v čase krátkém připravit dítě dostatečně k sv. přijímání. Podaří se připravit ne lepší a nadanější, ale jak papež Pius X. si přál *všechny děti* a nastane jednota, *nastane časné, ale i časté přijímání sv. svátostí.*

Co platno vésti děti časné k sv. svátostem, když nemožno vésti *je všechny často.* Zákony školní dovolují jen třikrát ve školním roce, a práce kněží je taková, že stěží by všechno žactvo vícekrát do roka mohlo zpovídati. Tak vedou se děti v dubnu nebo v květnu k sv. svátostem a další přijímání odloží se na příští školní rok, za čtyři až pět měsíců, a pak další opět za pět ba i šest měsíců. Nebylo by tu třeba nápravy? Ale to by se muselo začít jinde.

Jednota, pravá cesta, kterou minil papež Pius X., nebude u nás nastoupena dříve, dokud nenastanou změny; veliké změny do základů. O tom třeba by bylo mnoho a důkladně uvažovati a rozvažovati. Mnoho muselo by býti upraveno a změněno, mnozí jak z lidu, tak i z kněžstva museli by býti uvedeni *ze zcestí zpět na rozcestí a na cestu pravou.* Ale k tomu je třeba buď velikého ducha, jako byl sv. František, sv. Ignác, nebo velikého převratu, který by vše přivedl ke Kristu.

K.

FEUILLETON.

Den 31. října 1517 ve Wittenberce.

Několik historicko-psychologických zajímavostí z prvních let veřejného vystoupení Martina Luthera.

Píše JOSEF KAŠPAR.

(Pokračování.)

III.

Luther odcizuje se církevnímu učení, stává se profesorem ve Wittenberce a vystupuje proti Tetzelovi.

Chorobný stav nemírné duševní přepjatosti a úzkostlivosti zvrhá se pravidelně, a je to zcela přirozené, v pravý opak.

Tak tomu bylo i u Luthera. Luther začal upadat znenáhla z krajnosti do krajnosti. Zatím co dosud nesmírně spoléhal na sebe sama a chtěl se hříchů zprostiti a spasiti svou vlastní silou, chtěl nyní zas dojiti spásy bez vlastního spolupůsobení, ospravedlnění věčné blaženosti. Začal věřiti, že člověk se stal dědičným hříchem skrz na skrz špatným, že nemá žádné svobodné vůle, že všechno lidské konání, i to, kteréž

směřuje k dobrému, jest jen výron zlé lidské vůle, a proto před soudem Božím jest vlastně jen těžkým hříchem, a že člověk jen skrze víru může býti spasen.

Věříme-li v Krista, tak učil, přivlastňujeme si jeho zásluhy, činíme je svým majetkem, oblékáme se v roucho spravedlnosti, kteréž pokrývá všechnu naši vinu a všechnu naši hříšnost a nahrazuje mimo to nadbytečně všeliký nedostatek lidské spravedlnosti. Proto není třeba, věříme-li, abychom byli ve svém svědomí příliš starostliví a úzkostliví. Kdo se odevzdává Kristu s pevnou věrou, tomu skrze touž víru odpouštějí se všechny hříchy; ten je zbožný, naplnil všechna přikázání a je prost všech vin. (Janssen, tamže 73.)

Nové toto učení o ospravedlnění pouze věrou (sola fide Glaube) Luther pokládal za *střed a základní článek všeho křesťanství*. Pro něj bylo toto učení »Písmem svatým«, které tak dlouho leželo skryté pod lavicí. Luther učení to jmenoval zkrátka »*evangelium*« a hlásal o něm, že jest jediným lékem k záchraně křesťanství.

Nové toto evangelium Luther vzdělával a podrobněji upravoval po r. 1508, kdy se stal profesorem filosofie na universitě ve

Wittenberce, kam jej povolal kurfirst Bedřich Saský. Luther věnoval se tu zejména biblickým a bosloveckým studiím; stal se r. 1512 doktorem teologie a četl na universitě za veliké úchvály o listech sv. Pavla. Jmenovitě o listech k Římanům, o žalmech a sv. Augustinu. Také jako kazatel v fádovém kostele zjednal si znamenitou pověst. Tento bratr má hluboké oči — pravil o něm tehdejší rektor universitní ve Wittenberce Martin Pollich, ten bude mít zvláštní fantasi.

Již několik roků před vypuknutím odpustkového sporu Luther se svými názory o milosti, ospravedlnění a nesvobodě lidské vůle stál mimo učení obecné církve. Již r. 1515, jak jeho chvalořečník *Mathesius* sděluje, proslychalo se o něm, že je bludař. Naše spravedlnost, tak kázal o druhém vánočním svátku r. 1515, je jen hřích; každý musí proto přijmouti milost Kristem nabízenou. Uč se, milý bratře, tak psal 7. dubna 1516 augustiniánskému mnichu Jiřímu Spelenovi do Memming, zoufati nad sebou samým a říkati: »Ty, o Pane Ježíši, jsi má spravedlnost a já jsem tvůj hřích. Ty jsi přijal, co je mé, a mně dals, co je tvé. Jen skrze něj, skrze důvěřivé zoufání nad sebou samým a nad svými skutky nalezněš pokoj. Kromě toho od něj se uč, že, jakmile tě přijal, učinil tvé hříchy svými, vzal je za své, tak i svou spravedlnost učinil svou. — Luther byl pak již tak přesvědčen o pravdivosti tohoto učení, že v dopisu připojuje i anathéma: Proklet budiž, kdo tomu nevěří.

Ve strohé formě jsou obsaženy Luthrovy věty v disputaci, kteráž se konala na universitě v září r. 1516 a pro niž Luther si vyžádal, aby jí předsedal. Jedna z thesí, kteréž tu hájili, zněla: Člověk hřeší, koná-li, co na něm jest, ježto sám ze sebe nemůže ani chtít ani mysliti.

Ze 24 thesí, jež Luther psal v srpnu r. 1517 pro jakéhosi doktoranda, zní čtvrtá: Je pravda, že člověk, když se stal shnilým stromem, nemůže ničeho chtít ani činiti jen zlé. A pátá: Je bludné, že svobodná vůle se může rozhodnouti na obě strany; opakem není svobodná, nýbrž spoutaná vůle.

I v kázáních pro lid Luther jal se v počtích r. 1517 hlásati své věty. Horlil v nich zle proti prázdným mluvkám, kteří svádějí ubohé lidi svými řečmi s kazateli, jak si má člověk zjednat i mít dobrou vůli a

dobrý úmysl. Člověk má totiž spíše nad tím zoufati, že by někdo mohl mít anebo si zjednat dobrou vůli nebo dobrý úmysl. Kde není žádná vůle, tam je jen jediná vůle Boží — a ta je ta nejlepší.

Již v červenci r. 1517, tři měsíce před počátkem odpustkového sporu, vévoda Jiří Saský netajil se se svými obavami, že toto učení bude zle působiti na lidi. Luther 25. července měl totiž po přání vévodově kázání a v něm vykládal, že nikdo, kdo jen má víru, nemusí zoufati nad svou spásou. Vévoda pak při hostině několikráte se vyjádřil, že by byl mnoho za to dal, kdyby byl toto kázání neslyšel; to že učiní lid nevázaným a bezbožným.

Učení Lutherovo, pro něž Luther hledal také oporu ve sv. Augustinu a jež proto nazýval »vyznáním Augustinovým«, ovládalo jak sám Luther píše, již r. 1516 veškerou wittenberskou universitu.

Po celém Německu se rozšířilo *po dni 31. října 1517*. Na tento den Luther přibíl na dveře zámekské kaple ve Wittenberce 95 thesí jednajících o účincích (moci) odpustků a žádal, aby o nich vedla se disputace na universitě. Příčinu k tomuto veřejnému vystoupení Lutherovu zavdala odpustková kázání dominikánského mnicha Jana Tetzla. Tetzel, oblíbený to lidový řečník, byl jmenován arcibiskupem mohučským Albrechtem komisařem, aby v severním Německu hlásal odpustky, kteréž dal papež Lev X. vyhlásiti na stavbu chrámu sv. Petra v Římě. Tetzel kázal všude za velikého návalu lidstva.

Instrukce, kterou Tetzel doručoval farářům a zpovědníkům, připomínala věřícím, kteří si chtěli odpustky získati, důtklivě povinnost, aby se napřed zpovídali a přijali svátost oltářní a aby se den před sv. zpovědí postili. Kazatelům odpustků bylo naříděno, aby vedli počestný život, aby se sstřežili hostinců a všeho nepočestného styku a aby nečinili zbytečných výloh. Než přes to přese vše staly se tu vážné přestupky a vystupování některých kazatelů a nemírné nabízení a velebení odpustků budilo dosti pohoršení. Ale tyto nepořádky nebyly toho příčinou, že Luther vystoupil proti odpustkům, nýbrž způsobily to jeho názory o ospravedlnění pouhou věrou a o nesvobodě lidské vůle, kteréž se s církevním učením o dobrých skutcích nikterak nesrovnávaly.

(Pokračování.)

SMES.

Veliké obzory budoucnosti. Věstník organis. učitelstva přináší ve svém úvodníku z 1. března tato slova:

Rekněme si: nynější válka znamená ráru, která přišla v té ohromné své velikosti po prvé na svět. Rána otřásla od základů vším, co na světě jest. Tvoří se propasti mezi starými a novými názory, vždyť konečně počínáme už žítí i zcela jiným životem fyzickým. Ve všem se jeví změny, které rozvinou se poněkud v úplné nový život, jenž nám bude neúprosnými zákony přičin a následků diktován hned po válce. Ale lidské statisíce oslepují se dobrovolně, aby neviděly, co přijde, ba, co už přichází a co je hodné viditelné. Na pokrajích propastných trhlin hlásají své pochroumané věcičky a stavějí z nich obnovené stánky pro své malichernosti.

Nikdo by neuvěřil, jakou konservativní sílu mají v lidstvu malé myšlenky, malé snahy, malé vědomí a malá vůle.

Nikdo by neuvěřil, kolik setrvačnosti má v člověku všecko to, co jej nepovyšuje, ale znehodnocuje. Co z něho tvoří jepicový hmyz, který žije jen pro jeden den a jehož obzory nemíní dále sahati, nežli za obzor takového jednoho dne.

Že by záhy tyto široké obzory staly se skutkem, v to nemáme právě nejpevnější víru. Pohled na nynější ruský stav je velmi smutný. Bolševici také přicházeli s programem širokých obzorů a ohromných reform. Ale obzory ty jsou krvavé a málo slibné.

r.

Uznání práce vychovatelské. Krásná a časová slova pronesl mistodržitelův rada p. K. Pacák při odevzdávání rytířského kříže řádu Františka Josefa p. profesoru reálky P. Václ. Davidkovi, řediteli konviktu mladoboleslavského. Oslovil vldp. rektora: »V uznání zásluh, jichž jste si šlechetným a obětavým snažením jako kněz, učitel a obojský přítel studentstva získal, propůjčil Vám mocnář rytířský kříž řádu nezapomenutelného zvěčného císaře a krále Františka Josefa I. Oslavujeme uznání Vašich snah lidumilných v době, kdy vezdejší statky a s nimi i způsobovaná na nich zpyšnělá kultura v nivec se bojí, oslavujeme trvale dílo tiché, trpělivé práce, zde dochází ocenění a uznání láskou a soucitem prodchnuté snažení. Přál bych si, aby dojem dnešní slavnosti vryl se

v srdce Vašich chovanců ne po stránce vnější, dekorativní, ale po stránce hlubšího jejího důvodu, t. j., aby *nabyli přesvědčení, že vážná a dobrotivá, vírou v křesťanskou ideu posvěcená práce dojde v životě jednotlivců i národů své odměny a uznání, že pravá kultura srdce jako trpělivost růže přináší*. Tímto směrem neslo se výchovné působení oslaveného a že símě jeho nepadlo na půdu neplodnou, dokazuje zřízení nadace bývalými chovanci zdejšího konviktu v obnosu 5500 korun pro válečné sirotky.« — Světým obrazem harmonie mezi profesory reálky a profesorem náboženství P. Václavem Davidkem, byla řeč profesora Fr. Strejčka, který pravil: »Jediný ze všech, vzácný příteli, náležíte sboru od jeho počátku, od založení našeho ústavu, t. j. od r. 1899, a Vaše jméno čte se na každém listě nedlouhé kroniky jeho jako jméno člena zvlášť vynikajícího. Plníte úkol z nás nejobtížnější, plný sebezapření a sebeobětování. Vám, jako zástupci učení Kristova, musilo vždy jíti o to, abyste byl zářivým vzorem křesťanských ctností a abyste všude šířil apoštolské semě lásky k bližnímu. A to jste vždy konal s plným zdarem. Jste od počátku svého působení zdejšího správcem fondu chudých, všechny dobročinné podniky procházejí Vašima rukama, vše uslechtilé a krásné má ve Vás horlivého podporovatele, konáte nesčetná dobrodíní, abyste šel ve šlépějích toho, jehož službě zasvětil Jste svůj život a svoji práci. Žáků Jste odchovával na sta a všichni pohlížejí za Vámi, jako za vzorem nezištnosti, tiché práce a horlivosti učitelské a vychovatelské, za otcem laskavým a dobrotivým. Než také my, kteří delší nebo kratší dobu působíme po Vašem boku, ctíme ve Vás vzácného druhu, který dovede pevně kráčet za svým cílem a buditi respekt i u protivníka, jenž jest jiného smýšlení. My, kteří jsme Vám nejbližší, poněvadž Jste z nás, radujeme se upřímně z toho, že jako nejděle zde působící a při tom i mimo ústav zvlášť horlivě činný, byl Jste vyznamenán z míst Nejvyšších za svoje veliké zásluhy, jichž Vám nikdo upříti nemůže a jež zůstanou zapsány nejen v kronice ústavu, než i v srdcích těch, kteří jdou s Vámi, nebo jež Jste kdy vedl!« — Slova ta zanechala mocný dojem u přítomných.

Česká sekce středoškolských profesorů náboženství konala schůzi 27 února 1918 v Křesťanské Akademii za pří-

tomnosti 16 kolegů. — Předseda uvítav přítomné dává čísti zápis minulé schůze, jenž schválné. Dále oznamuje, že podal žádost k nejd. konsistoři ohledně suplujících kolegů, by užíváno bylo úředního titulu suplující učitel, a spolu aby zakročila proti bezpráví páchaném na suplujících katechetech, že pro jakýsi tajný výnos upírány jim drahotní válečné přídavky a jiné ještě výhody na př., že jsou ustanovováni na 10 měsíců místo 12 čímž jsou v nebezpečí přerušení služby. Spolu by přihlížela ku zkoušeným kandidátům a jim zajistila celou supplementuru jmenováním jich třeba na dva ústavy. Jednatel sestavuje výkaz hodin nábož. a jejich zastoupení na všech ústavech středních v Praze a předměstích a pak seznam suplentů a čekatelů.

Na to předčítá jednatel nové memorandum, které odevzdalo ústředí 1. února 1918 posl. Dr. Kemetherovi jako referentu o pragmatice státních učitelů s proslovem jich pojetí do prováděcích nařízení.

Spolek náš žádá, jak dříve v lednu jménem sekce na to upozornil Msgr. Wolnyho jednatel, by do § 53 vložen byl doadek o započítání 8 let po aprobaci duchovní správy a pod. a polovičky doby od vysvěcení do nastoupení státní služby.

Žádost odůvodněna podobně jako v prvním memorandu. Pak žádá spolek, by do sada ní výhody započítání 8 let po zkoušce katechetů na ob. a měšť. škol byly povolovány všem katechetům zkoušeným, ať jsou definitivní nebo ne, neboť úzkoprsý výklad zákona z 28 července 1917 by se vztahoval na nepatrný zlomek katechetů a byl by vlastně poškozením proti dřívějšímu zákonu z r. 1907. Katecheté ustanovení na *obecných* školách jsou v celém Rakousku pouze v Čechách a z měšťanských škol vídeňských skoro žádný katecheta nepřestupuje na střední školy zro velké výhody, které mu dává zákon dolnorakouský. Spolek žádá v této petici, by oněch 8 let započítáno bylo každému knězi, který má zkoušku pro střední školy *byl zaměstnán* v době té na ob. a měšť. školách. Jednatel vydal ústředí za tuto novou akci jménem sekce dík. Na to podává zprávu o činnosti sekce r. 1917 a o katechetském museu, jak uveřejněno ve Vychovateli zvláště. Jednatel jménem sekce požádá ústředí, by žádalo o prázdno na školách 26. března nebo aspoň by rozhodnutí dříve bylo uveřejněno k vůli určení doby pro velkonoční rekollece.

C. k. zem. šk. radou doporučen byl časopis Cyrill (nákl. Křesť. Akademie v Praze pro knihovnou profesorskou. Necht se kolegové odvolají na to a odebírají.)

Když bylo ještě pojednáno o důležitých otázkách stavovských předseda schůzi s poděkováním ukončil.

Dr. Hanuš,
jednatel.

Otázka úpravy katechismu jeví se tak potřebnou, že ne jen časopisy odborné jí se obíraly, ale i jinde pozornosti došla. Tak v loňském ročníku *»Archy«*, v dubnovém čísle, píše K. Dostál-Lutinov v článku *»K reformě katechetického vyučování«* o snahách o reformu katechismu a o nedostatku znalosti katechismu u lidu a pravi: rozdělil bych vyučování náboženství na tři díly: 1. Čtení biblických článků pokud možno věrně dle bible vypravovaných, a stručného přehledu biblických dějin. 2. Čtení čítanky obsahu katecheticko-liturgického se zřetelem na náboženské zvyky národní. 3. Memorování stručného výtahu katechismu, jenž by na 4 stranách obsáhl nejdůležitější pravdy a mohl by být odevzdán v tisku a v paměti odcházejícím ze školy do života. Tento výtah by se aspoň jednou měsíčně v kostelích recitoval a od snoubenců by se přísně žádal. — Jak by si představoval ona čtení v čítance (č. 2.) podává ukázkou o svátosti křtu (str. 114—115). V čísle srpnovém (7.) podává výtah katechismu, vyjádřený v šesti modlitbách pro sborové říkání před službami Božími. První obsahuje známky víry, základní pravdy a apoštol. vyznání víry. Druhá vlastnosti Boží, o třech božských osobách, o andělech a lidech, o druhé a třetí božské osobě, o darech Ducha sv. a o církvi. V třetí obsaženo katechismové učení o náději, modlitbě, Otče náš, Zdrávas, anděl Páně, tajemství sv. růžence a Zdrávas Královno. Čtvrtá o křesťanské lásce s desaterem a jeho stručným výkladem, (který je pěkným zrcadlem zpovědním). Pátá začíná modlitbou: *»Milostí Svou prosíme,«* poučuje o milosti a o svátostech a je tu vložena obecná zpověď. Šestá začíná modlitbou: Pod ochranou Tvou, poučuje o hříchu vůbec, o hříších hlavních a cnostech, které jsou opakem těchto hříchů, o hříších do do nebe volajících, o cizích hříších, o božských hlavních ctnostech, osmeru blahoslavenství, evangel. radách, dobrých skutcích a končí modlitbou: *Anděle Boží.* — Návrhu tomu dostalo se schválení olomoucké k. a. konsistoře č. 11291 ze dne 25. čer-

vence 1917 s dodatkem: »Myšlenka, opakovati celý katechismus, jest velmi dobrá a vykonaná práce jest velmi záslužná.« (»Archä« čís. 7. — 8. listopad.) Autor dodává: »Čekáme na pokyny a přání duchovenstva a duchovní správy, abychom katechismus tento vydali ve zvláštních levných otiscích pro lid k užívání při bohoslužbách.« Myšlenka ta je opravdu velmi časová a zajisté byla by jen na prospěch znalosti pravd katechismových. U nás již r. 1723 arcibiskup Ferdinand hrabě z Khünburku vydal při svém katechismu výtah, jehož část každou neděli byla čítána před službami Božími. Levné otisky byly by zvlášť vhodné k rozdávání mládeži vystupující ze školy, a říkání jedné neb druhé části v kostele při mši sv. na pf. do evangelia, bylo by jen ku prospěchu.

—š—

Nový kodex práva kanonického. Překlad kánonu 854. § 1.—5. a kánonu 860 a sv. přijímání dětí přináší Ss. Eucharistia v čísle březen-duben. V »Christ. paedag. Blätter« prof. *Schmöger* ve Sv. Hypolitu v článku zvláštním v čísle 1. přináší překlad a poznámky ke kánonům o náboženském vyučování (1329—1334 a 1336), o školách (1372—1382), o dětské zpovědi (906) a sv. přijímání (853, 854, 959, 863), o birmování (786, 788, 793) o postu (k 1254). Kan. 1365 jedná o vědeckém předvzdělání náboženských učitelů a středoškolských profesorů, o právních poměrech náb. učitelů, katechetů a profesorů na středních školách (ústavech učitelů) jednájí kánony 152, 455, 477, 192 § 3. Zajímavé jeho výklady a srovnání zasluhují pozornosti.

—š—

Diecesní školní rada ve Vídni. Za příkladem Lince i vídeňský ordinariát zřídil školní radu a jmenoval 20 členů rady s působností do konce července 1923. Členy jsou nejen známí katech. pracovníci bratři Pichlerové, děkan Minichthaler, univ. prof. Dr. J. Svoboda, kurát Em. Holzhausen i katecheti měst. škol: Arnošt Müller a Václ. Jaksch (redakt. Christ. paed. Bl.) První schůze této diec. rady konána 20. února.

—š—

Učitelové obecné školy — povýšení do stavu šlechtického. Bavorským učitelům obecné školy Scheererovi a Rudolfovi byl udělen nejvyšší bavorský řád

vojenský — řád Maxe Josefa. Se řádem je kromě pense spojeno osobní šlechtictví.

—š—

Učitel ministrem. Ve Švédsku stal se ministrem vyučování v nové liberálně socialistické vládě řídící učitel obecné školy Baerner Rydén: Je 39letý a vůdcem švédského učitelstva.

—š—

Pro zlepšení školního vyučování za války. Ministerstvo rozeslalo zemským školním radám výnos, dle něhož musí býti zanedbané vyučování řádně dohnáno. Prázdnou nesmí se dávat na žádné jiné dny než zákonitě stanovené a také tyto prázdniny budou zveřejňovány. Co se týče sbírek školní mládeží dosud konaných, bezvýjimečně se zrušují.

—š—

Výrok inspektora o dětech za války. »Našinec« v čís. 22. píše: Jistý moravský okresní školní inspektor se vyjádřil, že již na své školní inspekci poznal válečné děti t. zv. »Kriegsdioten«. Děti jsou plaché, nechápou a ve IV. třídě 1. odd. obecné školy nevěděl hoch, kolik je 2×2 . Jsou to hrozná příznaky. Při »všelijakém« vyučování, dodává »Našinec«, jest to však zcela přirozeno!

—š—

Mládež a žalář. Rakouský ministr spravedlnosti dozal ve schůzi sněmovního rozpočtového výboru, že mládež za války mravně klesá. Od r. 1913 do letošního roku zvýšil se počet odsouzené mládeže ze 17.700 na 24.300. Denní listy takřka denně přinášejí zprávy o pustnutí a znemarnělosti mládeže.

—š—

Děti z Bosny a Hercegoviny v Chorvatsku. V Chorvatsku je 3360 dětí z Bosny a Hercegoviny na výživě. Z dětí je 2428 římsko-katolických, 810 pravoslavných a 122 mohamedánských. I jinde pro nedostatek posílají děti jinam na výživu.

—š—

(Zasláno.)

Příprava nejmenších dětí školních k první sv. zpovědi a sv. přijímání rozeslali jsme od listopadu 1917 do března 1918 již přes 18 tisíc výtisků; denně docházejí objednávky na 3—500 exem., lářů, zásoby naše však jsou již nepatrné, proto snažně prosíme ony vldpp., kteří zaslaných exemplářů na ukázkou nemíní podržeti, aby nám je možno-li obratem laskavě *vrátili* na adresu: *Serafinské dílo lásky* v Č. Budějovicích.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 10 kor., půlletně 5.—K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 11 korun, do ostatních zemí 12 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta, Vychovatel se jim dává toliko za hotové. Alumům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamacie, jež se nepočítají a ne frank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. VI. Hálek, farář v Liboci u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Kulturní program mládeže České státoprávní demokracie. — Úsilí o jednotnou školu v Německu. — Z dějin české katechetiky. — Feuilleton. — Směs.

Kulturní program mládeže České státoprávní demokracie.

O programy nebylo u nás nikdy nouze. Návrhů byly vždy spousty, že by věru zasloužily, aby byly katalogisovány a v české bibliografii bylo jim vyhrazeno zvláštní oddělení. Zejména na kulturní programy byli jsme vždycky bohatí. Od těch dob, kdy škola stala se zápasštěm politických stran, či jak se obvykle říká, stala se »*politicum*«, každá větší strana vsunula do programu politického též svůj návrh na organisaci školy.

Minule zmínili jsme se o programu středoškolském, který sestavili samozvaní, ale »povolání odborníci« pro příští reformu nynější střední školy a který vrcholil ve vyloučení náboženství a přenechání jeho soukromému vyučování jednotlivých konfesí. Dnes máme před sebou: »*Programové zásady mládeže České státoprávní demokracie.*« Kulturní její cíl je vyjádřen těmito slovy:

»*Vycházejíce z přesvědčení, že vybudování nové společnosti předpokládá výchovu budoucích generací od prvního kroku do školy, žádáme, aby veškeré školní vzdělání vedeno bylo myšlenkou sociální solidarity*

Uvědomujice si jasně, že význam každého národa spočívá především v jeho mravním a kulturním snažení, chceme povznést osvětový odkaz předků k novým vyšším metám. V českém státě musí státí pěstění vědy, umění i výchovy a její radikální reforma na místě prvním, i pokládáme proto za jeden z nejpřednějších úkolů reformu našich škol národní počínaje a universitou a technikou konče. Chceme, aby vzdělání bylo v mnohem větší míře než se dosud dělo, demokraticky zpřístupněno a všechno školství autonomisováno. Uznávajice výchovný význam náboženství a jsouce k vyznáním snášeliví, chceme, aby mravně-výchovná funkce státu nebyla na určitou církev přenášena, aby dnešní církve byly radikálně zreformovány a znárodněny a vyučování náboženství ve školách aby neslo se duchem tolerantním. Chceme dále budovati na kulturních ideálech svých předků a mítí svobodného českého člověka, rozvitého harmonicky jak tělesně, rozumově, tak i citově a mravně.

*Za tento svůj program hodlá bojovati mládež České státoprávní demokracie nezištně, pevně, bez kompromisů a bez ohledu na dočasnou situaci v ideovém i praktickém souručenství s každým Čechem dobré vůle.**

(*Národní Listy 24. března 1918.*)

Ač program je psán frasovitě — jako bývá dědičný los všech programů — přece uznati musíme, že česká mládež neupadla zde v chorobné zbožňování francouzského programu školního do té míry, jako to učinili tvůrcové středoškolského programu. Ona aspoň uznává výchovný význam náboženství a žádá, aby vyučování jeho na školách neslo se duchem tolerantním.*

Mládež České státoprávní demokracie nevylučuje náboženství ze škol a neopouchává je soukromému vyučování jednotlivých konfesí. Chce, aby ve školách náboženství se vyučovalo, ale zato žádá, aby dnešní církve byly radikálně zreformovány a znárodněny. Tedy církve do školy; ale zreformovány a pod kontrolou státu. Je dobře, že však návrhů na zreformování církve neuvádí. Ani by to mládeži neslušelo, by návrhy podobné dávala. To snad ponechává úřadům církevním samým, by přihlížejíce potřebám doby reformovaly, co reformovati možno.

Zaznamenáváme tento program jenom proto, abychom ukázali, že mladí vystupují s programem zcela jiným a namnoze opačným nežli radikální jich otcové. Nechtí zakládati novou národní církev. Chtějí stávající církve podrobiti státnímu dozoru. Tedy ne odluku státu od církve, ale spíše postátnění jejích.

Zatím jsme jen žádostivi, co řeknou otcové, zakládající budoucí program kulturní, synům, kteří vystupují tu s programem vlastním a namnoze jiným. Není to porušení disciplíny a zneuznání otcovské autority? Zajisté zajímavé a pozoruhodné.

r.

Úsilí o jednotnou školu v Německu.

(Píše prof. Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Fr. W. Förster, jenž prošel obecnou školou velkoměstskou, vzpomíná s velmi jasně, že potřeboval dlouhých let než zase zaujal správný poměr k lidu, jehož jako hoch byl mnohými, tehdy ještě nepochopitelnými dojmy pozbyl. Velmi případně podotýká *Ries*, že o dětech obou tříd, jež v těchto letech v bližší styk byly uvedeny, platí slovo: »A byly jim oči otevřeny.« Chudé dítě trpce poznává na mnohých drobných známkách, ku př. na teplejším oděvu a lepší výživě, co znamená náležitosti k zámožným lidem; bohaté dítě naproti tomu dospívá svým nahlédnutím do různých zanedbaností a nedostatků, nyní náležitě k pyšnému vědomí toho, co má v životě za přednosti.

Výkladem dají se arci leckteré tyto dojmy správně objasniti a v dobro obrátiti. Ale právě tam, kde bohatý a chudý spolu sedí, jest neobyčejně stíženo mluvit s každou z obou stran o druhé třídě a správném vztahu k ní. Máme-li však jen zámožné děti před sebou, můžeme neomezeně rozhovíti se o všech přednostech bohatého dítěte, o nebezpečnostech, jež z majetku hrozí jeho charakteru, o sociálních povinnostech, a takovým způsobem daleko lépe přispívati k překlenutí třídních protiv, než jest to pouhým společným seděním dětí z různého společenského ovzduší pocházejícího možno. Rovněž *mylna jest domněnka, že pouhé společné sedění v těžké škole musí prostě proto míti zuslechťující účinek, že vzdělanější děti výchovně působí na své chudší druhy svými lepšími způsoby*

a chudší děti na bohaté zase svými zvláštními přednostmi mravními, jimž se v chudobě lépe daří. To jsou illuse, možné jen tam, kde bdělé pozorování skutečného života jest znemožněno samým theoretisováním.

Zkušenost učí, že se *obě strany svými špatnými zvyky zpravidla jen nakazí*. Vzdělané dítě osvojuje si hrubé mravy dítěte chudého a bez dozoru vyrostlého, zvláště vidí-li, s kolikerymi cennými vlastnostmi charakteru mohou býti tyto hrubé zevnějšky spojeny. Naproti tomu chudé dítě nakazí se zvláštními chybami dítěte bohatého, jež mu mohou po případě býti mnohem nebezpečnějšími než bohatšímu dítěti hrubosti, z přebytků chudoby vzešlé. Děti potřebují nedvojakých hesel a příkladu — promísení velmi krajních třídních protiv v mnohahodinném denním styku působí proto zmatek v obou vrstvách; v tomto věku není ještě dítě způsobilé, aby spracovalo podobné dojmy. *Očekávaná vzájemná výchova různých společenských tříd v jednotné škole jest tudíž zrovna takovou illusi jako vzájemná výchova pohlaví ve škole koedukační.*

Každá zvláštnost musí v jisté odloučenosti dospěti nejprve k sobě samé, musí rozvinouti svůj vlastní sloh, aby mohla výchovně působiti na druhé. Bez takové předcházející průpravy působí si obě strany jen vzájemný zmatek a kazí se vzájemně slabšími stránkami své bytosti. Pro činnost ve vůdčích vrstvách společenských jest jiných mravů třeba než pro prostší obory pracovní, a již z toho důvodu jest naprosto zvráceno slučovati děti z tak různých životních sfér právě *v těch letech, v nichž se zvyky utvářejí*. Zde jest spíše žádoucí jistá uzavřenost atmosféry, jisté oddalování mylících příkladů. Proto *lpí i Angličané houževnatě na svých stavovských školách*, a přece jsou jeho vůdčí třídy ve svém smýšlení vůči dělnické vrstvě daleko před námi. Jest třeba zamyslit se nad tím.

Jistě velmi potřebnou národní *jednotu* různých tříd dovedli Angličané vytvořiti právě docela jinými prostředky než umělou jednotou obecné školy. Že by zcela *mechanická* jednota ze společného vyučování v prvních letech školních vznikla byla s to řešiti tak těžký úkol, jakým jest *sjednocení mravní* — tato naděje jest na každý způsob s mravně-pedagogického a psychologického hlediska velmi nedostatečně opodstatněna. Veliké sociálně pedagogické úkoly, jimž mylně takovýmito methodami chceme prospěti, musí býti daleko hlubšími prostředky řešeny

Ve všech návrzích na prospěch nejvolnějšího přestupu z jedné společenské třídy do druhé činěných byla zcela opomenuta otázka, zda takovému vzestupu stačí prostá pomoc pedagogická a hospodářská, či zda tu překonati jest ještě docela jiné nesnáze, a zda se ve většině případů rychlý přechod do daleko vyšší třídy vůbec jest žádoucí a radný.*) Nebo není všechna souhrn určitou třídní tradicí a třídní sférou vytvořených zvyků, mravů, schopností a úsudečností, tedy dědičný statek specialisace snad něčím, čeho nedostatek může býti jen kromobyčejným a všestranným nadáním vyrovnán a dokončen, a jehož osvojení si příslušnému jednotlivci dává právě zcela mimořádný náskok? (Pokračování.)

*) Otázka, ve kterých mezích rychlá změna společenské třídy místo nenáhlého, generacemi dokonávaného vzestupu jest vůbec zdráva a doporučení hodna jak pro jednotlivce tak pro společnost — tato otázka náleží jistě k nejdůležitějším »předběžným otázkám« vzestupu nadaných; jest však v citovaném právě díle z Teubnerova nakladatelství o »předběžných otázkách« našeho problému úplně mlčením pominuta.

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Na základě roku 1811. vydané instrukce c. k. dvorní studijní komise ze dne 2. února č. 208., musily na všech biskupských ústavech theologických přednášky theologické dle stávajícího všeobecného studijního plánu a pro university schválených učebnic zařízeny býti. Dne 7. ledna roku 1814 nařídila dvorní komise studijní, aby *katechetice a methodice theoretické i praktické* bylo věnováno místo dosavadních 2 hodin nyní 5 hodin v každém témdni. (Kryštůfek: Dějiny církve v Rakousku I. 344.)

Klade důležitý onen dekret dvorní studijní komise důraz na praktickou výchovu katechetů: »Důležitost katecheticko-pedagogického studia pro vzdělání duchovního správce je nepopíratelná. *Pouhý přednes pravidel však nestačí, ale mladý kněz musí svého učitele viděti jednat s dětmi a pod vedením učitele před dětmi sám učiniti několik pokusů.* Všeobecně se uznává, že toto důležité odvětví nebylo dosud dostatečně projednáváno. Dvorní dekret pak ustanovuje :

1. Katecheticko-pedagogické vyučování theologů posledního ročníku ve všech bohosloveckých ústavech má konáno býti *před mládeží a s mládeží* buď na školách normálních nebo hlavních. Týdně 3 hodiny mají býti věnovány katechetickému vyučování, 2 hodiny pedagogickému.

2. Profesor pastorálky není povinen vyučovati katechetice.

3. I pedagogické vyučování má se konati prakticky.

4. Za vyučování katechetice se povoluje roční remuneration 200 zl. z náboženského fondu a za vyučování pedagogice 100 zl. odměny z normálního školního fondu.

5. Vyučovati jsou pravidlem povinni katecheti normální hlavní školy té země, a hlavní školy toho města, kde se diecesní seminář nalézá,*) ale může se svěřiti i jiným zasloužilým mužům za tuto remuneration. (Schulfreund Böhmens r. II. sv. 3. str. 13.)

Nemělo tudíž býti vyučováno jen všeobecným zásadám těchto věd, ale prakticky před žáky, aby bohoslovci nabyli největší zručnosti při katechisování. (Schulfreund B. I. c. 20.)

Po rozumu nejvyššího rozhodnutí ze dne 6. září 1814, vydaného dvorním dekretem ze dne 27. října r. 1814 čís. 13825 a guberniálním výnosem z 21. listopadu 1814, bylo bohoslovecké studium v seminářích, počínaje již školním rokem 1815, rozšířeno na čtyři ročníky a předměty rozděleny byly jako na vysokých školách.***) Bylo nyní šest řádných profesorů. Nauka o vychování, katechetika a metodika neměly však zvláštních profesorů, ale byly přidělovány řádným profesorům dogmatiky, morálky nebo pastorálky za onu roční odměnu.

*) Dekretem ze dne 14. června 1811 byli osvobozeni katecheti hlavních škol, kteří vyučovali bohoslovce, od farního honkursu.

**) Bohovědný slovník I. 338 při semináři královéhradeckém uvádí zavedení čtyřletého studia nařízením císaře Františka ze dne 6. září 1814, při semináři litoměřickém na str. 337. dnem 27. října 1814. Obojí jest správné, v tomto případě je uveden dvorní dekret, v onom nejvyšší rozhodnutí. Mají v dobách těch výnosy trojí datování: nejvyš. rozhodnutí, dvorního dekretu a guberniálního výnosu.

Roku 1856 vypracovali biskupové rakouští ve Vídni nový studijní plán pro kněžské semináře, kterýž vynesemím ministerstva záležitostí duchovních a vyučování dne 29. března 1858 byl vyhlášen.*) Změna záležela v tom, že některé disciplíny byly jinak na ročníky rozděleny; toto rozdělení trvá v podstatě až posud.

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Den 31. října 1517 ve Wittenberce.

Několik historicko-psychologických zajímavostí z prvních let veřejného vystoupení Martina Luthera.

Píše JOSEF KAŠPAR.

(Dokončení.)

IV.

Luther připravuje se k roztržce s církví.

Proti thesím Lutherovým Tetzel koncem r. 1517 uveřejnil ve Frankfurtě nad Odrou, kde promoval na doktora bohosloví, 106 protithesí. Krátce a jasně vyložil tu církevní učení o odpustcích a vytkl zejména: Odpustky neodpouštějí se hříchy, nýbrž jen časné tresty za hříchy a to ještě jen tehdy, jestliže jsme svých hříchů upřímně litovali a kajicně se z nich vyznali. Odpustky nejsou na ujmou a nesedlabují Kristových zásluh, nýbrž dávají právě náhradou za dosti činící tresty dosti činící utrpení Kristovo (staví utrpení Kristovo na jejich místo).

Tetzel během těchto zmatků s pozoruhodnou bystrostí brzy postřehl, že Lutherem začatý spor není jen, jak někteří mysleli, pouhou školskou hádkou, nýbrž do hloubky sáhající zásadní boj o základy křesťanské víry a církevní autority. Již r. 1518 Tetzel vyjádřil se o Lutherově článku »O odpustcích a milosti«, kterým Luther odpověděl na jeho antithese, že články podobné jsou jen na potupu papeže a církve; v budoucnosti že lidé nebudou chtít věřit církevnímu učení a že si budou vykládati Písmo sv. po své libosti. Proto prostý křesťanský lid upadne do velikého nebezpečení

ství pro své duše, protože bude pak každý věřit, co mu bude libo. (Janssen tamže 78.)

Také císař Maxmilián prohládl veškerou vážnost nastalého sporu a ve svém listu k papeži ze dne 5. srpna 1518 prohlásil, že novoty Lutherovy, nebude-li se jim vážně čelit, poruší jednotu víry a postaví na místo podaných spasných pravd soukromá mínění.

Luther od svého prvního vystoupení pokládal svou věc za věc Boží. Všecka jeho tvrzení zdála se mu samozřejmou pravdou, od níž neustoupí nikdy. Když 11. listopadu r. 1517 posílal první své odpustkové these svému příteli Janovi Langemu, psal mu: Vyčítají mi unáhlenost, pýchu a odsuzovačnost; avšak nelze vytvořit nic nového bez pýchy nebo aspoň beze zdání pýchy a hašteřivosti. Pro své tvrzení dovolával se příkladu Kristova a sv. mučedníku. Proč byli Kristus a všichni mučedníci usmrceni, proč že jako učitelé uvalili na sebe zášti a nenávisť? Zdáliž ne proto, že v nich viděli pyšné pohrdáče dávné staroslavné moudrosti, nebo že hlásali své novoty sami, aniž si přibrali na pomoc ty, kteří starých věcí byli znali? Na listu Luther se podepsal jako »Martinus Eleutherius«, t. j. Osvoboditel.

Jako Martinus Eleutherius Luther psal o málo měsíců později Spalatinovi, dvornímu kaplanu saského kurfirsta Bedřicha, že pohrdá každým úzkostlivcem, kterýž se strachuje, že Luther propadne klatbě. Luther sám že se tak málo bojí církevních dekretů, těchto lidských ustanovení, že chce se proti nim odvážit i boje; jej že chrání Boží milosrdenství. Luther učí prý nejčistší teologii, jež ovšem je pohoršením nejsvětějšímu Židu a pošetilostí nejmoudřejšímu Řeku. Všecko, co má a proti čemu útočí jeho protivníci, to vše prý obdržel od Boha.

*) Toto ministerské nařízení jest jen provedením biskupských porad z roku 1849 a provedením článku 16. a 17. rakouského konkordátu prohlášeného císařským patentem z 5. listopadu 1855. — O biskupských poradách na vídeňském sjezdu biskupů r. 1849 a návrhy jejich v příčině vyučování, viz: Dr. Fr. Kryštofek: Dějiny církve v Rakousku, díl II. str. 79 i tamtéž str. 163. a n.: Znění konkordátu.

Pokládali-li Luther své nové »evangelium« v ospravedlnění jen pouhou věrou bez dobrých skutků a o nesvobodě lidské vůle za úplně shodné s křesťanskou pravdou, ba za křesťanskou pravdu samu, pak pochopíme, že Luther svému prohlášení, jež v prvních letech svého sporu častěji činíval, že se chce totiž podrobiti i papeži i církvi, rozuměl tak, že církev má jeho osobní názory uznati za pravé a k jeho novému evangelium se přidati. Proto ani odpovědi odpůrců, kteří Lutherovi na jeho these odpovídali, ani vyjednávání, která z papežova rozkazu vedli s ním kardinál Kajetán a Karel z Miltizů, nevedla k žádnému konci. V jisté předtuše, že její stihne církevní klatba, Luther měl v červenci r. 1518 kázání o moci klatby, kde proti katolickému učení postavil nový názor: Podstatné společenství s církví není viditelné, nýbrž neviditelné, a z toho společenství (obcování) nemůže nikdo býti vyloučen klatbou, nýbrž jen hříchem.

Lutherovo mínění, že jej Bůh povolal, aby hlavní křesťanské učení, od apoštolských dob prý zatemnělé a znetvořené, znova hlásal, přimělo jej za nedlouho, že prohlašoval: Nechci, aby mé učení někdo soudil, ani andělé nikoliv; kdo nepřijme mého učení, nemůže býti spasen. Mínění to svedlo jej i k tomu, že po způsobu všech ostatních bludařů 15. století viděl v papeži jen antikrista a o církvi tvrdil, že úpí pod papežem v babylonském zajetí.

Věty, že učení jeho je mu Bohem samým sděleno a je jedině spasné a že papež je antikrist, staly se Lutherovi utkvělými myšlenkami, kteréž potom ovládaly všechny jeho život a všechnu jeho činnost.

Ježto Luther měl za to, že sám Bůh mu oznámil evangelickou pravdu, sám pak že ji má hlásati lidu, šlo nyní o to, jakým způsobem má pravda ta býti hájena proti papežství jako sídlu antikrista a jak jí pomoci k vládě nad světem. Luther aspoň v prvních letech neděšil se ani prostředků násilných. Zapřísahám tě, psal v únoru roku 1520 Spalatinovi, rozumíš-li správně evangelium, abys nemyslel, že jeho věc lze provésti bez nepokojů, pohoršení a bouří. Nezměníš meče v péro ani boje v mír! Slovo Boží je meč, je boj, jest zkáza, je pohoršení, je záhuba, jest jed, a jak Amos praví, tak jako medvěd na cestě a lvice v lese staví se naproti synům Efraimovým. (Janssen tamže 86.) Když Luther psal tato slova, měl pro své evangelium již mocný spolek

svých přátel za sebou, a o ten se opíraje, pohrdal vším, hrozbami i klatbou.

Načrtli jsme několik historických a více ještě psychologických momentů z prvních let veřejného vystoupení Lutherova. Viděli jsme, jak Luther z jedné krajnosti upadá v jinou. Napřed chce se ospravedlniti jen sám, pak když vidí, že nestačí, odkládá stranou všechno spolupůsobení lidské a přenechává všechno Bohu, všechno pouhé víře, uchyluje se čím dál tím víc od církevního učení, až se s církví rozchází úplně. Tento vnitřní proces odehrává se u něj a je téměř dokončen již před r. 1517.

Den 31. října téhož roku ve Wittenberce vynesl jen na širokou veřejnost, co až dosud Luther víc jen v soukromí hlásal, co však už delší dobu před tím v jeho mysli bylo uzrálo. Tetzl a odpustková bulla papeže Lva X. poskytl jen nahodilý námět k veřejnému jeho vystoupení. Nebýti těchto, naskytla by se byla za těch dob k tomu jiná příčina. Luther tak sám dosvědčuje, když na adresu Tetzlova, jenž se z toho velmi rmoutil, že jest snad sám jediný příčinou novotného protestantského hnutí, píše: Er solle sich unbekümmert lassen, denn die Sache sei von seinem wegen nicht angefangen, sondern das Kind habe viel einen anderen Vater. (Janssen tamže 77.)

Luther při své ohnivé a nepoddajné povaze a při přesvědčení, že je Bohem poslán, aby své nové evangelium hlásal, byl by po našem skromném soudě se svým učení a svými opravami vystoupil sám i beze všeho vnějšího podnětu. Jeho názory: Papež je antikrist, církev úpí v jeho porobě, světlí páni mají církev z této poroby vytrhnouti a Lutherovu novému evangelium pomoci k vítězství, nevedly a nemohly ani vésti k smírnému vyrovnání, nýbrž přirozeně k boji mezi církví a novým tímto hnutím a rozdělily až dosud spojené západní křesťany na katolíky a protestanty

V.

Lutherův poměr ke kališným Čechům.

Na konec několik slov o Lutherovu poměru ke kališným Čechům.

R. 1519 při lipské disputaci, kterou Luther měl v červnu a v červenci téhož roku s profesorem Eckem, vyčetl mu dr. Eck, že jeho názor o papežském primátu není vzdálen názoru husitských Čechů, a že Čechové se radují, že v Lutherovi našli

zastánce. Luther odmítal tehdy všecko společenství s husity, on že, tak ujišťoval, nikdy neschvaloval žádného schismatu a na věky nebude schvalovati. Ještě v únoru 1519 psal: *Není nižádné tak veliké přičiny, byť i snad byla sebe větší, abychom se odloučili od římské církve, ba ani pro žádný hřích, ani pro sebe větší zlo nemá se trhati duchovní společenství a společná láska. I v Lipsku ještě pravil: Husité jednali zle, když se otrhli od římské církve! (Janssen tamže 85.)*

Luther však brzo změnil své mínění, když pokračoval dále na dráze odporu proti církvi a když začal dostávat z Čech pochvalná a povzbuzující psaní, jejichž ohlas byl: *»Co kdysi byl Hus v Čechách, tos ty, Martine, nyní v Sasku! Nedej se uchvátiti antikristem, ten má tisíce cest, aby škodil! Kristus tě zachovej!«*

SMES.

Těžko rozuměti. Věstník *Organis. učitelstva* píše dne 15. března toto: Okresní školní rady posílají správám škol výnos ministeria kultu a vyučování ze dne 5. ledna 1918, že *»nebude napříště osob učitelských škol obecných a měštanských používáno již k takovým zaměstnáním, pracím a úkonům, které se školskou službou nesouvisejí a které, byť i byly ve veřejném zájmu, přece mohou mít škodlivý vliv na školství a mohou poškoditi vážnost školy i osob učitelských«* atd.

Jisto tedy jest, že dle přiznání ministeria kultu a vyučování používáno bylo dosud osob učitelských k úkonům, které měly *škodlivý vliv* na školství a *porušovaly vážnost učitelstva*.

Opravdu: revise zavazadel, prohlídky domácností při soupisu mosazných klik, sbírání kovů a pod. patří do oborů činnosti, kde učitelstvo vycitfovali musilo své hluboké ponížení. K takovým funkcím hodil by se kdejaký obecní strážník, ale pro učitele to nebylo.

Ale pro učitele nebyly ani ty nespočetné funkce jiné, kterých ministerský výnos nevytýčuje.

Mohli bychom říci: díky nebesům, že na nejvyšších místech přišli konečně k tomuto poznání! Bohužel toto vyšší poznání má trpký rub. Prošli jsme branou hlubokého, pokořujícího ponížení a co se vykonalo, je hotovo. Nic nezvratí, co jsme vy-

konávatí musili v úloze nedůstojného služebnictví. Veřejnost nás viděla ve funkcích, v jakých nás neviděla nikdy. Všecky ty funkce měly bezprostřední důsledek, že jsme zanedbávali školu a po druhé, že jsme byli od pravého povolání svého odvrženi do kolejí nejméně žádoucích. Náhrady ze jedno a druhé pro dnes není. Neblahé využívání sil učitelských odnesla školní mládež i učitelstvo. Kdyby se o věci smělo veřejně psáti, uvidělo by se, jak ostře a hluboce pronikla pro válečné funkce nenávisť proti učitelstvu.«

K tomu poznamenáváme, že byly doby, kdy *»Věstník«* s pravou chloubou poukazyval na vše, co učitelé v těžké době nynější vykonali mimo své povolání. Také bylo to vždy argumentem pro materiální zlepšení příjmů. Nyní se na to láteří. Že by ony práce však učitele pokořovaly, je prostě nepravdou. Jich funkce v různých komisích cti jim nikterak neubraly.

Základní chyba při zpovídání školních dětí. Ve *»Věstníku katolického duchovenstva«* v čís. 11. vytýká nepodepsaný autor, že děti nejsou vedeny k praktickému náboženskému životu. *»Školní děti vodí se ku sv. zpovědi a ku sv. přijímání třikrát do roka: na počátku a na konci školního roku a v době velikonoční. Starý systém sice, ale nepraktický.«* Autor si přeje, aby vedeny byly děti k sv. svátostem nejen v době velikonoční, ale místo na začátku roku v době adventní, aby si tak navykly pro život, a chce, aby naváděny byly v památné dny v roce sv. svátosti přijímati. Tak by místo troji společné školní zpovědi byla za rok dvojí a třetí byla dobrovolná. Do let šedesátých m. stol. chodily děti čtyřikrát i vícekrát k sv. svátostem a *teprve při tvoření nových zákonů úřady školní stanovily tento rozvrh.* Nač sami bychom od něho upouštěli a zkracovali tuto povinnost? Na mnoze první zpověď konává se až v advent, a kdyby všude posunuta byla na advent neškodilo by, a k dobrovolné zpovědi snaživý katecheta každý vybízí a sám zpovídá. Mohlo by se tak díti všude a činil by tak každý svědomitý katecheta, ale *musely by mu pomáhati ušlé osoby*, aby na př. na každé měštanské škole byla kaple, aby katecheta vedl si své děti od obecné až na měštanskou, aby nebyly přeplněné třídy a m. j. Pokud může, každý katecheta si počíná tak, jak autor za třetí uvádí a *hýbatí s třetí společnou zpovědí*

na konci roku školního za dnešních dob je více než povážlivé. — de P.

Hlavní prázdniny na měšťanských a středních školách. Již několik let počínají hlavní prázdniny na středních školách před 15. červencem, ale na obecných a měšťanských školách končí se školní rok teprve 15. července, ačkoli řád školní a vyučovací výslovně stanoví, že v městech, kde jsou střední školy, mají hlavní prázdniny na ob. a měšť. školách začínati a končiti současně se školami středními. Z toho plno zmatků ve školách i rodinách. Poslanci Wedra a soudr. podali v podzimním zasedání říšské rady interpelaci, jest-li ministr vyučování ochoten naříditi, aby doba příštích hlavních prázdnin byla přesně zachovávána. — Některé denní listy počátkem března přinesly zprávu, že prý letos hlavní prázdniny nastanou všude dnem 29. června.

—š—

Nové vydání Mackových učebnic.

Václav Macek, katecheta v Soběslavi, vydal v Praze roku 1882: »Krátké poučení o katolických obřadech pro žáky měšťanských škol« a r. 1883 »Krátký dějepis katolické církve.« Obě školní knihy dočkaly se několika vydání a užívalo se jich při vyučování na školách ve všech diecích českých a užívá se jich posud v diecesi budějovické. Autorské právo na obě bylo od dědiců kanovníka Macka předáno spolku »Serafinské dílo lásky« v Č. Budějovicích. Aby odpovídaly knihy ty nynějším osnouvám a požadavkům bylo přepracování jich svěřeno katechetovi měšťanských škol v Klatovech Janu Volfovi. Po schválení a jak tiskové poměry dovolí, vydá je Spolek svým nákladem a ve svůj prospěch. Obě knihy Mackovy se zamlouvaly pro svou stručnost a dětský sloh a doufáme, že i nové vydání těmi vlastnostmi bude se vyznačovati a tím přibude našim školám nových vhodných knih k náboženskému vyučování. —š—

Příprava na první sv. zpověď. Maje připravovati nejuťlejší mládež k sv. svátostem ohlíží se katecheta po nějaké praktické a vhodné pomůcce, která by mu práci usnadnila a poučila jej, jak zvláště těm nejmenším svatě nauky má vštípit. A tu upoutá pozornost nejnovější spis z literatury německé: »Erstbeichtunterricht — 18 ausgeführte Katechesen zur Vorbereitung der Kinder auf die erste heilige Beichte für Seelsorger und Lehrer von Pfarrer Bitter. Verlag Laumann

in Dülmen; 144 S. M. 2. — Je zde 18. katechesí; každá přes tři strany tisku, dlouhých, obsáhlých! A naše osnova předpisuje na přípravu tu 12 hodin! Katechese ty vysvětlí: první tři pojem svátosti, 7 hodin vysvětlení části theoretické a 8 hodin části praktické! Co tu krásných myšlenek! Ale co by si ubohý český katecheta počal s tak dlouhými katechesemi, kde by nabral na ně času, při našem skrovném počtu dvou týdenních hodin, které za války ani namnoze nejsou celé. Proto nezbyvá mu, než krátce a stručně vyloužiti vše, zvlášť u těch malých, které nyní připravuje. Je-li správná a dobrá tato praxe, ukáže budoucnost. Ukazuje se vždy na náboženský život v Německu, na větší náboženské pohnutí a prohloubení, ale v Německu vždy větší váhu kladli na přípravu, více času jí věnovali a rozvahy. Co lépe dítě pochopí, toho více si váží! — Katechese Bitterovy jsou pěkné, je v nich mnoho krásného a mnohou radu z nich načerpá katecheta. A to jsme vlastně chtěli říci. S. U. V.

Stejná práva a stejné povinnosti učitelů a učitelek vystavuje nyní v téměř každém čísle »Škola měšťanská«, nařikajíc jak jsou učitelové po odborné zkoušce odstrkování proti učitelkám. Učitelové mají zkoušky třeba i 10 let a místa nedostanou, kdežto učitelky tři definitivně ustanoveny v téměř měsíci, kdy vykonaly odbornou zkoušku na škole měšťanské (na Roudnicku, »Škola měšťanská« číslo 3.). Také učitelé poukazují na obsazování ředitelských míst na školách. Zajímavo v té příčině vzít do rukou starší ročníky téhož časopisu a srovnávat! Válka mnohé změnila a k jiným názorům přivedla. —š—

Péče o mládež nadanou. V poslední době ukazuje se na to, že vedle péče o děti abnormální a choré třeba věnovati zvýšenou péči výchově mládeže nadané. Zvláště válka která tolik cenných životů vyžádá si za obě, zdůraznila nutnost zvláštní výchovy jedincův, aby nikdo nebyl pro práci ztracen a aby síly každého byly rozvinuty k nejvyššímu stupni dokonalosti. V Lipsku se myšlenka ta uvádí ve skutek. Z obecné školy vybírají se zvláště nadaní žáci a zřizuje se pro ně zvláštní třída, která nesmí mít více nežli 20 žáků. Ve školní budově je pro ně zřízena zvláštní pracovna, kde za dohledu učitelova mohou pracovati své školní úlohy. Pro nemajetné je roční podpora 4000 mk. —š—

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 10 kor., půlletně 6—K. Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 11 korun, do ostatních zemí 12 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta, „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a ne frank. Rukopisy prohlášení, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákoví, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. V. Hálek, farář v Liboci u Prahy, pro Věstník Katechetický přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Šlaviček, katecheta na Smíchově 992.

Zbytečná disharmonie. — Úsilí o jednotnou školu v Německu. — Z dějin české katechetiky. — Výroční zpráva o činnosti českého odboru spolku profesorů náboženství za rok 1917. — Škola podle nového církevního zákonníku. — Feuilleton. — Směs. — Literatura.

Zbytečná disharmonie.

Denními listy prošla v těchto dnech zpráva, že c. k. okresní školní rada pražská žádala kníž. arcib. Ordinariát, aby z příčin paedagogických a zdravotních upuštěno bylo od zpovědi dítek v 2. školním roce. A když ordinariát odvětil, že učitelé náboženství zajisté vystříhají se všeho, co by paedagogickým a zdravotním důvodům při zpovědi mládeže se přičilo, a spolu odvolal se na dekret lateránského koncilu z r. 1215, který mluví o brzké zpovědi dítek, čili, když stanoviska svého nepozměnil a nařízení neodvolal, *okresní školní rada pražská rozhodla se proti výnosu ordinariátnímu odvolati se k c. k. zemské školní radě*.

Celé této disharmonie mezi církevními a školními úřady upřímně litujeme. Svědčí zajisté o tom, že okresní školní rada porozumění nechce. A bylo by vlastně celé naší veřejnosti milo, aby školní úřady přesně uvedly ony vychovatelské a dokonce též zdravotní důvody, jež mluví pro zrušení ordinariátního ustanovení. Vychovatelské důvody má přece též na zřeteli ordinariát, jemuž jde o to, brzkou zpovědi svědomí dítek přestiti; vychovatelské protidůvody má okresní školní rada. Jak je to možno, jestli i jí jde o mravně-náboženskou výchovu dítek školou povinných?

Nelze nedorozumění odstraniti? My zajisté v duchu církevních zákonů trváme na tom, aby dítky záhy učily se sv. svátosti přijímati, a to tehdy, když *„pervenerunt ad annos discretionis“*. Když jsou s to *„jasně rozeznávatí mezi dobrem a zlem“*, t. j. chápati, čím je hřích pro jejich duši. Ovšem pojem, kdy dospějí dítky k letům rozeznávání snad není pro různá hlediska dosti jasný. Chce říci církevní zákon, když rozeznávatí *začnou*, anebo když v rozeznávání již *„pokročily“*? Když mají jakousi neurčitou představu o hříchu, anebo když jasně chápou hřích jako jediné mravní zlo a mají touhu po očištění?

Zákon církevní nesporně mluví o prvním hledisku. Neboť jsou přece lidé, kteří přes nejsvědomitější výchovu intelektuální často po celý život nedospějí k jasnému poznání těžkosti a následků hříchu. Schází jim *„moral sense“*. Ti by podle druhého výkladu vlastně po celý život nebyli zralí přistoupiti k sv. zpo-

vědi. Jak o mnohém dospělém platí slovo sv. Anselma: »Nondum considerasti, quanti ponderis sit peccatum!«

Ale na druhé straně nelze zatajiti, nač již zde častěji bylo poukázáno, že *naše mládež duševně i tělesně pomaleji dospívá než mládež italská*. Na jihu již v 14. roce mládež dozrává k manželství a také sňatky velmi záhy bývají uzavírány. Chtěl by snad někdo tyto poměry, spočívající v ponebí, aplikovati i do našich krajů? A jestli důsledně i mládež vlašská dříve je vedena k sv. svátostem, nelze zákon v tom smyslu uplatňovati i u nás.

První zpověď je pro mládež rozhodující. Má se jí přivoditi mravní ořes, lítost, opravdový úmysl polepšiti se. Dovedou-li to dítky ve 2. školním roce, nechť jsou k sv. zpovědi vedeny. Nedovedou-li toho, nechť se nezpovídají. To však záleží v prvé řadě na jich učitelích náboženství. *Kde by rodiče přes všechnu práci katechetovu byli jiného názoru a žádali katechetu, by jich děti k sv. zpovědi nevedl, a nebyli přístupni důvodům katechety, tam ovšem katecheta naléhati nebude*. Nesouladu a jistému napjetí mezi školou a domovem jest v každém případě se vyvarovati. Doufáme však, že budou i rodiče, kteří s nařízením ordinariátu budou souhlasiti. Zkusíme a přičiníme se. Teprve budoucnost ukáže výsledky; a ty budou rozhodující.

A co může c. k. zemská školní rada na podání okresní školní rady pražské odpověděti? Zajisté jenom tolik, že neshledává v nařízení ordinariátu ničeho, co by stávajícímu řádu školnímu a vyučovacímu odporovalo. Jinak vlastně ani odpověděti nemůže, poněvadž ona není a nemůže býti kompetentní v rozhodování, kdy mládež k přijetí sv. svátosti je zralá. O tom jediné sluší rozhodovati církvi. I evangelický sbor sám určuje, kdy žáci evangeličtí jsou zralí k přijetí večere Páně, zralí ke konfirmaci atd., a světské úřady školní v tuto vnitřní záležitost jejich naprosto se nevměšují.

Proto jen vždy lépe uvážiti, pochopiti anebo aspoň se dorozuměti. Každý spor mezi úřady církevními a světskými působí dnes velmi trapně. Je to vždy vítaná voda na mlýny nepřátel církve.

r.

Úsilí o jednotnou školu v Německu.

(Píše prof. Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Nepochybuji, že *sociologie*, jež nechce uvážniti v abstraktnu a jež chce vskutku přihlížeti k různosti funkcí a ke všem z toho vznikajícím sociálním rozčleněním a duchovně mravním přizpůsobením, *musí se naprosto opřítí tomu, aby změna sociální třídy stala se přímo principem pedagogické organizace*, místo aby obráceně při všem pěstění obecného lidství, výchovný význam pevných zděděných kruhů životních byl nanejvýš ceněn a místo aby přizpůsobení jednotlivcov k těmto životním kruhům bylo postaveno do středu všech didaktických a výchovných snah. Návrat k rozváznému hodnocení všech rozíšek a všech ohraničení, jež zoveme »třídami« a jež nutně vyplývají z principu ldielby práce, náleží přece nesporně ke zdravému, kritickému zpětnému účinku našeho věku proti abstrakcím století osmnáctého. Tento vyrovnávací protiúčinn jest právě nutný jako provedení určitých, dosud nesplněných odkazů oné veliké doby. Potřebujeme zajisté s jedné strany odstranění pouhého prázdného privi-

legia, musíme se vším důrazem k tomu působiti, aby ze společenské dělby práce vznikající hodnostní třídy osobním nadnášením nestaly se ostnem a hospodářským nedostatkem nestaly se kletbou vykonavatelům nejprostší práce společenské — ale právě bude-li duch příkázanosti důsledně ze všech těchto společenských stupňů vypuzen, nesmí nás naproti tomu abstraktní úsilí o rovnost činiti k tomu slepými, že třídní rozdíly se svými specialisacemi jsou složité sociální dělbě práce nevyhnutelně nutny.

Jest to právě americký sociolog, *Chatterton Hill*, jenž ve své knize *»Individuum a stát«* (Tübingen, u Mohra, 1912) sociologické funkci *»třídního rozlišování a třídním tradicím«* věnuje zvláštní kapitolu a snaží se ukázati, kolik pedagogicky cenného, ba nepostradatelného dědictví vytvořeno jest na tomto poli ode dávna působícím výběrem a specialisací. Ve tvorbě tříd se projevující *»psychická specialisace«* záleží podle něho v *»přizpůsobení kapacity funkci«*. Tato výzbroj pro určitou funkci, se vším souhrnem fysických a duševních disposic a mravních sil, k onomu výkonu potřebná, není zajištěna biologicky, děděním, nýbrž sociálně, t. j. výchovným přenášením *»patrimonia«* z generace na generaci. V této tradici ztělesňuje se vedle přenášení fysických pohotovostí a duševní osobitosti nezvažitelný mravní kapitál třídy, jímž jednotlivci se ukážou a inspirují. *Vytváření tříd na půdě společenské dělby práce není jev libovolný, nýbrž organický.* Bez tradice, míní Chatterton Hill, bez takového patrimonie dědičných hodnot, jež bylo předky utvořeno a každou novou generací rozmnoženo, upadá člověk do ničivého rozporu se svým životním prostředím, pozbývá vši opory a není již způsobilý k soustředěnému životu.

»Z tohoto vychází na jevo,« končí Chatterton Hill (str. 96), *»jakému nebezpečí podléhá, kdo násilně a bez jakékoli přípravy jest ze svého prostředí vytržen a vržen do prostředí nového, cizího. Z toho vyplývá i nesprávnost oné theorie, jež pouhým školním vzděláním dosíci chce fantastické rovnosti lidí.* Zděděných hodnot v přirozeném prostředí obsažených takový z kořene vyvrácený člověk nezná, zděděným hodnotám nového prostředí, tradici nového okolí neumí se však přizpůsobiti, poněvadž jim nerozumí, poněvadž se pro něho nehodí. Tradice musí býti člověku skutečností, a jest jí jen tenkrát, byla-li zděděna, tvoří-li atmosféru, již člověk od kolébky vdechuje.«

Tento nezvažitelný a přec tak mimořádně skutečný prvek všech podáním určených duševních disposic toho kterého člověka, jeho všechen způsob vypořádati se se životem, s lidmi a sebou samým, jeho pojmy cti a slušnosti — jest to, co jednostranní podporovatelé volného přechodu z třídy do třídy úplně pustili s očí. Zajisté bude nutno všem lidem pro duchovní nebo technická povolání vskutku velmi nadaným s cesty odstraňovati všechny zbytečně zdržující překážky, a to mnohem pečlivěji než dosud se dalo — v celku a povšechně však byly tyto dosud trvající brzdy dobrým a nutným prostředkem, aby pouhé ctižádosti rodičů nebo tak zvaných dříčů vsunuta byla do cesty závoru, dopouštějící projíti jen oněm opravdu mimořádným nadáním, jež měla dost síly a hybnosti, aby v novém prostředí pomohla si z nedostatku příslušné tradice.*)

*) Ostatně jen zběžné nahlédnutí do matrik vysokých škol přesvědčí nás, že dnes již všechny vrstvy, i dělnické, mají účast v akademickém vzdělání i ve vůdčích postaveních průmyslových, obchodních nebo hospodářských.

Jakmile podstatně rozšíříme volnost přestupu z třídy do třídy, zjistíme brzo vážné nezdarý a poznáme, jakým neobyčejně důležitým prvkem pro přizpůsobení se určitým společenským funkcím jest třídní tradice a jak málo sebe skvělejší intelligence dovede nahraditi tyto nezvažitelné předpoklady určitého povolání. Příkladem mohou posloužiti tak zvané způsoby (společenské), ač nejsou nikterak nejdůležitějším prvkem takovýchto tradic. Zjemnělé formy v obcování jsou nevyhnutelně nutny oně nervosní podrážděnosti, jež vytváří se v intenzivní nervové a duchovní práci hořejších povolání. Takové formy potřebují však třídní atmosféry velmi ranně všechen život prostupující; kdo si jich tímto způsobem nepřisvojil, nabude jich jen s velikými nesnázemi a dožije se následkem toho manka v životních stycích — a ne v poslední řadě i v manželství, — těžkých nezdarů. Duševní pohotovost k úkonům složité práce, k složitým vztahům a odpovědnostem vyžaduje docela jiné velmi časně celkové výchovy duševní než jest průprava ke prostšímu způsobu života, jeho pokušením, konfliktům a problémům; toto duševní úhrnné vzdělání jest však vždycky výsledkem zkušenosti generacemi nahromaděných a musí býti osvojeno těsným duchovním kontaktem s nimi.)*

(Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

A. Hradec Králové.

O svátku *Všech Svatých roku 1802* začal v hlavním městě *biskupství královéhradeckého první školní rok bohosloveckého učení* v bývalém kněžském domě, z něhož právě byl zřízen nový seminář. Dějiny tohoto viz: J. Solař: Dějepis Hradce Králové nad L. a biskupství hradeckého; Praha 1870, a Dr. Jan N. Soukup: Klerikální seminář a bohoslovné učiliště v Hradci Králové. Časop. Kat. Duchovenstva 1891.)

V první době (1803—1814) byl tříletý běh a katechetika s metodikou vykládány ve třetím roce 2 hodiny týdně. V té době profesor dogmatiky *Josef Ulrich* přednášel i katechetiku a metodiku (1802—1804) a po něm v témž spojení prof. *Josef Hájek* (1804—1810) a pak *Vincenc Veber* až do roku 1827. Působení tohoto spadá již do druhé doby, kdy od roku 1815 zavedeno studium čtyřleté. Po něm profesor pastorálky *Václav Valenta* vykládal katechetiku

*) Jednou z nejdůležitějších organizací pro vzestup nadaných jest system katolické církve. Tu rychlý vzestup z dělnického stavu k nejvyšším hodnostem nemá svrchu uvedených rubů. To však souvisí se zvláštností církevního povolání. Právem poukázval Tolstoj stále na to, že právě lid svými zvláštními životními poměry má mnohem více porozumění pro náboženské a církevní pravdy, formy a tradice než bohatci, vzdělanci a učenci. Křesťanství ve své podstatě jest voláním od složitosti k podstatě; pro práci ve službě tohoto úkolu přináší si třída pracující a i životem tvrdě zápolící mnohem víc způsoblosti než třídy hořejší. Výjimky potvrzují pravidlo. Stejně jest pravda v příčině jiných povolání, že složitější duchovní a sociální prostředí hořejších tříd zvláštním způsobem predisponuje i děti v něm rostoucí ke složitějším povoláním, dává jim náskok po stránce pudového přizpůsobení, zvyků, zájmů, znalostí, jež z dola vstoupující člověk jen výjimečně může za jedinou generaci dohoniti. Pouhý talent v učení není tedy ještě rozhodujícím důkazem způsoblosti ke vstupu do vyšších povolání.

a methodiku krátký čas (1827—1828) postoupiv místo profesorovi *Ant. Stránskému*. Jak tito profesori katecheti a methodiku vykládali, nedovedeme povědět; teprve profesor Stránský dává nám nahlédnouti do svých výkladů.

Antonín Stránský narodil se 20. října 1793 ve Velké Řetové na Landškrounsku, studoval v Morav. Třebové, pak filosofii v Praze, bohosloví v Hradci Králové. Tam po vysvěcení i kaplanoval a roku 1819 stal se katechetou na gymnasiu. Roku 1829 povolán za profesora bohosloví pastýřského, katechetiky a paedagogiky a přednášel až do roku 1847, kdy stal se děkanem v Chrudimi. Roku 1848 povolán zpět do Kr. Hradce, kde stal se rektorem semináře a roku 1858 tam zemřel.

Stránský byl velice literárně činným. V *»Příteli mládeže«*, jež roku 1823 začal vydávati *Josef Liboslav Ziegler*, tehdy profesor královéhradeckého semináře. V programu nového časopisu *) bylo přinášeti:

„8. Skumné úlohy (čili theoretické problémy) z umění vychovatelského, z katechetiky a z návodu (čili methodiky); dílem zároveň zkrátka a důkladně zodpovídané, dílem školním osobám k přemejšlení a k zodpovídání zůstavené.“

„9. Praktické katechesi o rozličných předmětech veřejného učení na příklad způsobu sokratického.“

Stránský hojně psal do časopisu toho. Roku 1827 (v roč. V.) začal vydávati katechese: *»Desatero Božích příkázání, kteráž děd vnukům svým v rozmluvách vykládá a skrze příběhy vysvětlňuje.«* Výklady ty prodloužily se i do ročníku VI. (1828). Úvodem píše: *»Jestli sice dosti katechetických knih na světě a výkladů skoro až nazbyt; nicméně doufám, že mnohým světským a duchovním učitelům dobře bude poslouženo i tento výklad desatera příkázání přečísti.«* Výklad ten není pracován pro školu, ale pro hodiny opakovací.

V prvním ročníku (1823) *»Příteli mládeže«* upozorňuje na *»Prostředek k dosažení tichosti před školou a pozornosti při cvičení«*, kde vykládá, že třeba upoutati pozornost mládeže již před vyučováním napsáním na tabuli nějakého moudrého výroku, přísloví a před hodinou vyučovací je vyložití a rozebírati. Příklad takových přísloví podává ve *»Zlaté abecedě«* (svaz. 1.) a ve *»Stříbrné abecedě«* (sv. 3.). V druhém ročníku (1824) ve sv. 3. jest od něho: *»Vysvětlení politického zřízení obecných škol v cis. král. zemích IX. oddělení str. 97. § 3.«* Výklad to a rozbor věty: *»Učitel budiž bohabojný muž, příkladem svým školákům v řeči, skutcích a ve všem chování.«* Ve třetím ročníku (sv. 3. str. 41.) vykládá, který jest: *»Prostředek k vychování poslušných a ctnostných dětí.«* Nemají se děti strašiti, nemá se jim lháti, je popuzovati, raději použití mírného trestu.

Když roku 1835 přestal J. L. Ziegler po ukončení dvanáctého ročníku vydávati *»Příteli mládeže«* a časopisu toho ujala se konsistoř královéhradecká a začala jej po více jak dvouleté přestávce vydávati, vedl redakci, ač nikde podepsán nebyl jako redaktor, Antonín Stránský až do roku 1846. Že Stránský úřad ten skutečně zastával, patrně z úvodního slova k ročníku XIII. (1834), pod nímž

*) O časopise tom a pracech v něm uveřejněných důkladně, ale jednostranně pojednání je v *Pedagogických Rozhledech* r. XXIV. a XXV.: Josef Pešek: *České časopisy pedagogické v době obrozenecké*.

je podepsán.*) Také v ročníku XVIII. na str. 227 (r. 1843) je »od redaktora« článek »Cvičení o šestém přikázání Božím« a v »rejstříku« stať tato uvedena pod jménem Stránského.

Stránský napsal řadu článků z různých odborů do »Přítele mládeže« a mnohé přeložil. Roku 1842 v ročníku XVII. sebral různé příklady pro vyučování: »*Povídatel příběhů poučujících a výstražných*«; a v letech 1838, 1839, 1840 a 1842 napsal řadu drobných příkladů v článku: »*Otázky paedagogické, katechetické a národopisné*«. Do ročníku XVI. (1841) napsal pěkný článek: »*O vzdělání národního učitelstva skrze učitelské konference*«,*) od nichž Stránský mnoho očekává dobrého pro stav učitelský.***) V roč. XVIII. (1843) a XIX. (1844) napsal: »*Cvičení o šestém přikázání Božím*«; příklad to dvojí katechese o smilstvu: a) pro mládež školní, b) pro mládež dospělou. V řadě jiných článků, které nespádají do našeho pojednání, je v »Příteli mládeže« i jeho překlad z Josefa Schamma (gymnasialního prefekta v Chebu, z něhož často překládáno do »Přítel. ml.«): »*Jsou-li školy naše ústavy toliko k vyučování, anebo spolu k vychovávání mládeže?*« (roč. XIV. 1839). Pro zajímavost zaznamenáváme z prací Stránského i dvě řeči v roč. XIII. »*Promluva k dětkám na začátku školního roku*« (šv. 1.) a »*Promluva k žákům ze školy vystupujícím*« (sv. 2.).

Stránský vydal několik modlitebních knih, na př. »*Naučení a modlitby pro malé děti*« od Jaisa (Jiljí Jais, mnich benediktin, pedagog, n. 1750, zem. 1832); přeložil Tomáše Kempenského spis: »*Zlatá kniha o následování Krista Pána*«, který vyšel ve třech vydáních v Hradci Králové (r. 1828, 1842 a 1845).

(Pokračování.)

Výroční zpráva o činnosti českého odboru spolku profesorů náboženství za r. 1917.

V členské schůzi odboru dne 27. února 1918 jednatel podal zprávu o činnosti spolku a rozsahu příjmů a vydání v minulém roce 1917.

Odbor profesorů náboženství konal v roce 1917 celkem 6 schůzí členských: 24. ledna, 7. a 28. března, 9. května, 26. září a 21. listopadu za hojně účasti (14—20) kolegů ze středních škol pražských a předměstských v místnostech Křesťanské akademie, jejímuž ředitelství budiž tímto za vzácnou ochotu vzdán veřejný, zasloužený dík. Podrobné zprávy o jednotlivých schůzích byly uveřejňovány ve spolkovém časopise »Vychovateli«. Jako všude jinde, tak i činnost

*) J. Pešek v uvedeném článku v *Pedag. Rozhl.* vytýká Stránskému neschopnost redaktorskou. Uvážíme-li, že to byl tehdy jediný paedagogický časopis český, musíme souhlasit s tím, co napsal Pospíšilův »*Obzor*« r. 1885 str. 145: »Mnozí se nemohou zdržeti trpkého úsměchu při pouhém jméně »přítele mládeže«; nám je ctihodné! Nebyl tím, čím býti měl; ale snažil se seč byla jeho síla a snažil se dlouho jediný.« Přítel mládeže zašel r. 1848.

**) O učitelských konferencích té doby píše Škoda ve své *Katechetice* (III. vyd. str. 110): Byly to krotké konference učitelstva toliko v diecesi Královéhradecké; mají na sobě ráz doby tehdejší, což je patrné dle »rozkazu biskupské konsistoře« 5. srpna 1847 (uveřej. v *Příteli mlád.* 1848, str. 7—16), dle rozličných konferenčních pojednání, uveřejněných v tehdejších »Příteli mládeže«. — Byly až do r. 1848; pak r. 1851 nařizeny za vlády Bachovy, vládní; od r. 1867 konány na základě práva společenství, spolkové; za nových zákonů školních nové vládní.

***) K povzbuzování a vzdělání učitelstva zavedl konference Frant. A. Vacek (n. 1779 zem. 1854), když stal se r. 1834 vikářem v Kopidlně.

sekce byla velmi ochromena tísnivými poměry válečnými. Ale přece u kolegů jevil se čilý zájem o otázky stavovské na schůzích přetřásané a to nejen u kolegů místních, nýbrž i mimopražských v Čechách a na Moravě, kteří obraceli se v různých dotazech k sekci o rady a pokyny.

Jednáno bylo o působení katechetově na školách středních, probírány otázky pedagogické a katechetské, pojednáno o obtížích v nynější době, hledány a dávány pokyny, pokud se týče metody, kázně a nábožensko-mravní výchovy. Rokováno o četbě zákovské (revisi knihoven žákovských), o přijímání sv. svátostí, obcování službám Božím (dispensi atd.), o církevním zpěvu, o pomůckách náboženských, o knihovně profesorské, o paušálu na bohoslužebné potřeby (vyzváni členové, by žádali zvýšení ročního paušálu z 200 K na 400 K pro mimořádné zvýšení cen všech potřeb kostelních).

Vedle těchto odborných školních otázek pečovala sekce hlavně o zlepšení sociálního postavení katechetů středoškolských.

Více než 15 let usilovala peticemi a memorandy na příslušných místech o zákonitě započítání let ztrávených na ob. a měšť. školách i v duchovní správě do služby středoškolské. Konečně svým přičiněním částečně vymohla v pragmatice státních učitelů ze dne 28. července 1917, že katechetům započítáno nyní do služby 8 let ztrávených na ob. a měšť. školách po zkoušce středoškolské, a s ostatními světskými kolegy započítání suplentské doby středoškolské polovičkou před úplnou aprobací.

Než mnoho přání i nároků zůstalo dosud nesplněno. Proto ještě o prázdninách sestavilo předsednictvo odboru žádost za započítání aspoň 8 let z duchovní správy po aprobaci a započítání polovičky let z duchovní a školské činnosti od vysvěcení (doplnění § 53). Memorandum zasláno poslancům říšským, velezasl. Msgr. dru Ant. Stojanovi, Dr. Lukavskému, dv. r. Setunskému, referentu Dr. Kemetterovi. Rovněž ústředí bylo vyzváno k podobné akci, kterou spolek vídeňský vskutku podnikl u svých poslanců a opis její sekci zaslal. K zamýšleným 'prováděcím nařízením znovu podobnou petici zaslalo ústředí dne 1. února 1918 do rukou referenta Dr. J. Kemettera.

Dlužno vyčkati ještě, jak rozhodne komise o těchto požadavcích katechetů v prováděcích nařízeních a novele, slíbené c. k. ministrem kultu a vyučování. Kolegové vyzváni, by se svými žádostmi počkali, a až bude věc vyřízena, dány budou pokyny k ev. žádosti o započítání let z dřívější služby duchovní.

Dle dosavadních norem překážkou započítání jest vysvědčení o aprobaci středoškolské. I uvažováno bylo o možnosti, by aprobace byla dle některých zemí (Tyrol a pod.) dána po vysvěcení, byť i zkoušky odborné zůstaly v platnosti.

Rokováno o neurované dosud otázce suplentské a u nejd. kn. arc. konsistoře usilováno, by výpomocným katechetům na středních školách byl dán a zachován úřední titul supplujícího učitele, by takoví nebyli zkracováni o drahotní přídatky a jiné výhody, jakož aby zkoušení pouze byli na taková místa jmenováni, kteří chtějí se věnovati povolání středoškolskému, by jim třeba na dvou ústavech byl doplněn předepsaný zákonný počet hodin (16). V této věci vyšla nejd. kn. arc. konsistoř odboru blahovolně vstříc.

Odbor měl r. 1917 79 členů; zemřel kol. Val. Staněk, prof. c. k. gymnasia v Kyjově, nakaziv se tyfem 19. července ve věku 43 let. Kolegové povstáním

uctili jeho památku s kněžským Memento při mši sv. Vystoupil 1 člen (Dr. J. Palička) a přistoupilo nových 5 členů: Jindřich Skopec (Minerva Praha), Frant. Strnad (Vyšší dívčí škola Praha), Jan Kaucký (gym. Slané, nyní voj. kurát), Jan Kučera (reál. gymn. a reálka Kr. Vinohrady) a ThC. V. Seifert (reál. gymn. Praha VIII.).

Příjmů měla sekce 282.42 K (po 3 K placených členy) vedle příspěvků po 2 K, zaslaných ústředí. Vydání 212.79 K (50 K splátka na zakládající členství Akademii křest., 50 K pro Museum katech., 20 K dar akad. Lize, odměny za schůze sluhovi v Akademii, za knihy, tiskopisy, legitimace, pozvánky, frankování atd.). Zbývá 69.63 K. Jméni má sekce vedle hotovosti 569.99 K v Městské spořitelně pražské, *úhrnem 639.62 K*.

Prostřednictvím sekce odebíralo 31 členů Vychovatele za sníženou cenu 5 K ročně, která zvýšena r. 1918 na 8 K, Chr. Paed. Blätter odebíralo 12 kolegů za 4 K ročně. Obojí předplatné bylo u administrace obou časopisů přímo zapraveno. Český odbor náš stal se zakládajícím členem Křest. akademie (vědeckého odboru) s 200 K příspěvkem na 4 roční splátky.

Dlouhotrvající válka a mimořádné poměry zdržely rozvoj zřízeného *katechetského Musea*. Jednatel má dosud ve svém opatrování nakladateli darované sbírky biblických a náboženských obrazů v loňské výroční zprávě uvedených. Přibýly nové dary: Piloty a Lochle (Mnichov) 12 obrazů ze Sv. země, 5 histor. obrazů V. Kotrba Praha, Förstrova Křížová cesta, Podlahovy Obrazy mariánské, sochy a skulptury mariánské, Panoráma ukřižování, Učebnice nábož. od nakl. Bachem Kolín n. R., Kurs des katech. Kongresses 1912, takže *Museum* má nyní téměř všechny obrazy biblické zavedené na školách. Ostatní možno za sníženou cenu koupiti nebo slíbeny až po válce. {K zřízení katech. musea dostal jednatel dar 50 K od ústředního spolku, 50 K bylo r. 1917 povoleno odborem. Při tom dlužno vzdáti zasloužený dík za dary museu ct. firmě V. Kotrbově, Prombergově a 16 nakladatelstvím německým v Rakousku i Německu, které buď celé sbírky nebo nejkrásnější ukázky obrazů poslali zdarma.

Dr. Jos. Hanuš, jednatel.

Škola podle nového církevního zákonníku.

(Píše Dr. JOSEF ČIHÁK.)

Církev považovala vždy za svoji povinnost pečovati o školu a náboženskou výchovu mládeže. Také nový církevní zákonník věnuje škole svou pozornost (can. 1372—1383) a stanoví tyto hlavní zásady katolické školy a výchovy:

Výchova musí býti nábožensko-mravní; škola konfesijní nebo aspoň nábožensky neškodná; náboženské vyučování řídí Ordinariát. Všimněme si blíže uvedených zásad a textu zákonníku.

Kanon 1372. stanoví první zásadu o nábožensko-mravní výchově a spolu s kanonem 1335 určuje, komu jest o ni dbáti. Kanony tyto jsou: Can. 1372. »§ 1. Tak jest vychovávat od dětství všechny věřící, aby se jim netoliko nepřednášelo nic, co odporuje katolickému náboženství a mravní bezúhonnosti, nýbrž aby první místo mělo vzdělání náboženské a mravní. § 2. Ne pouze rodičové podle zásady can. 1113, nýbrž i všichni, kdož zastupují jejich místo,

mají právo a velmi těžkou povinnost pečovati o křesťanskou výchovu dítek.* A can. 1335 zní: »Ne pouze rodičové a jiní, kdož zastupují místo rodičů, nýbrž i zaměstnavatelé a kmotrové jsou vázáni povinností pečovati o to, aby všichni podřízení neb svěřeni byli vzdělávání v katechetické výuce.« Tudiž výchova musí býti nejen nábožensky nestranná, nýbrž pozitivně náboženská a mravní, o níž musejí pečovati vedle rodičů i jiní.

Ovšem tomuto prvnímu požadavku může škola vyhověti jen tehdy, je-li postaráno o vyučování náboženství a netrpí-li toto vyučování újmy se strany jiných vyznání. Touto zásadou zabývají se kanony: Can. 13/3. »§ 1. V každé obecné škole jest vykládati dětem podle jejich věku náboženství. § 2. Mládež, která navštěvuje školy střední neb vyšší, budiž vzdělávána hlouběji v náboženském nauce, a místní biskupové pečujtež o to, aby se to dělo kněžími, vynikajícími horlivostí i vzděláním.« — Tudiž podle znění tohoto kanonu ve škole obecné má býti vyučování náboženské, a mládež škol vyšších nemá zůstatí bez náboženských výkladů. Postup má býti přiměřen schopnostem mládeže a vyučování mají kněží vynikající. Tento požadavek však netýká se — jak soudím — škol obecných, kde může vyučovati náboženství i laik, a kněz připravuje k sv. svátostem. Neboť zákonník jinde doporučuje *laické katechese* a can. 1330. nařizuje faráři (debet parochus), aby každý rok svým časem připravil děti k řádnému přijetí svátosti pokání a biřmování, a zvláště (peculiari studio) k prvnímu sv. přijímání, možno-li, v době postní (si nihil obsit, quadragesimae tempore). Hlubší výklady náboženské studentstvu konati mají výhradně kněží; tedy nikoliv laikové v nějakých kroužcích.

Can. 1374 stanoví: »Děti katolické ať nenavštěvují škol akatolických, neutrálních, smíšených, které totiž jsou přístupny i akatolíkům. Jedinému pak Ordinariátu místa přísluší rozhodovati, podle pravidla návodů Apoštolské Stolicе, za jakých okolností a za kterých záruk, aby se předešlo nebezpečení zkázy, jest možno trpěti, aby tyto školy byly navštěvovány.« — Podle tohoto kanonu by si bylo přáti, aby školy byly konfesijní katolické, pro katolické děti; kde však jsou školy smíšené, mohou se trpěti za jistých podmínek.

Co však činiti, nejsou-li splněny katolické požadavky náboženské výchovy a nejsou-li tu školy katolické? Pro ten případ ustanovuje kanon 1379 toto: »§ 1. Nejsou-li katolické školy ať obecné ať střední podle zásady kan. 1373, jest se postarati zejména místním ordinariátům, aby byly založeny. § 3. Věřící necht neopomenou podle sil svých pomáhati při zakládání a udržování katolických škol.« Tedy nutná náboženská svépomoc.

Ať jsou školy státní nebo soukromé nebo i klášterní, vždy náboženské vyučování řídí a na ně dohlíží ordinariát. Tato zásada jest jasně vyslovena v kánonech 1381 a 1382. Can. 1381.: »§ 1. Náboženské vyučování mládeže ve školách jakýchkolivěk podléhá auctoritě a dohledu cirkve. § 2. Místní ordinariáty mají právo i povinnost bděti, aby v žádných školách jejich území se nepřednášelo nebo nedálo nic proti víře neb dobrým mravům. § 3. Rovněž mají titíž právo aprobovati učitele a knihy pro náboženství; a rovněž — k vůli náboženství a mravům — žádati, aby buď učitelé buď knihy byly odstraněny.« V kanonu 1382. pak čteme: »Biskupové (ordinarii) mohou buď sami nebo skrze*) jiné

*) Z toho patrno, že biskup může svým zástupcem v dozoru na školství jmenovati kněze, jež za vhodná uzná, a není jeho zástupcem »vi muneris« místní farář.

dohlížeti k tomu, co se týká náboženské a mravní výchovy, ve všech školách, modlitebnách (kaplích), útulcích, besídkách atd.; z kteréhožto dozoru nejsou vyňaty ani školy kterýchkoli řeholníků, leč by se jednalo o vnitřních školách pro složivší sliby (profesy) řehole vyňaté.*

Z uvedených kanonů o školství jest patrné, že novým církevním zákonníkem nezavádí se u nás nic nového; vše již jest u nás zavedeno a také státními zákony podepřeno. Máme — aspoň v teorii — výchovu školní nábožensko-mravní, máme školy smíšené státní a soukromé školy konfesijní jak obecné tak i střední, mužské i ženské, máme katolickou fakultu theologickou a vysokoškolskou kolej mužskou, veškero náboženské vyučování podléhá Ordinariátu. Povinností katolíků a kněžstva jest, aby pečovali, by školní zákonodárství státní v budoucnosti neodchýlilo se od norem práva kanonického, a aby morálně i hmotně všichni katolíci svorně s Ordinariáty podporovali naše české katolické školy a katolické školní ústavy.

FEUILLETON.

Katechetická výstavka za války.*)

V dnešní době, kdy všecek život duchovní poklesl a vše žene se za hmotným, kdy chléb a zábava je heslem tisíců, příjemně překvapila zpráva, došla z Moravy, že tam v *Uherském Hradišti* uspořádána byla dne 20. března *katechetická výstavka*.

Konají se na Moravě v arcidiecesi olomoucké občasné schůze kněžstva jednotlivých neb několika spojených děkanátů, na nichž rokuje se o důležitých věcech duchovní správy a školního náboženského vyučování. V klášteře Otců sv. Františka v Uh. Hradišti konána rekollece kněžská dne 20. března a zároveň uspořádána výstavka katechetická s přednáškou katechetickou. Hlavním pořadatelem byl dp. *Leopold Reček*, katecheta z Kunovic. Schůze byla jednou z nejčtetnějších a nejzdařilejších; lákala hlavně výstavka. Refektář kláštera byl naplněn různými obrazy, mapami, diagramy a knihami.

Z biblických obrazů vystaveny byly obrazy Schreibrovy, Pezlerovy, Herderovy, Schumacherovy, Fuglovy, biblické pohlednice od Prombergera a mnohé jiné biblické obrazy a obrázky; liturgické obrazy Svobodovy, dějepisné obrazy, vybrané z různých děl,

obrazy a fotografie posvátných měst, obrazy zeměpisné a mapy Palestiny, diagramy církevního roku doplňovaly toto oddělení. Prof. Dr. Tauber vystavoval svou krásnou sbírku biblických mincí.

Zajímavé byly vlastní práce katechetů: 4 různé diagramy mše sv., mapa misí, diagram rozšíření náboženství, diagram různých náboženských sekt a společností a m. j., svědčily o vzácné pili a horlivé snaze katechetů.

Veliká řada obrázků, hlavně pomůcek k prvnímu sv. přijímání a přechetná katechetická literatura doplňovaly vystavené věci, jichž bylo tolik, že prostranný refektář kláštera hnedle by byl nestačil.

Že ve výstavce literatury přední pozornost upoutalo nejnovější české dílo katechetické svým pojetím, provedením i seskupením čistě původní, svými příklady, básněmi a úryvky písní úplně naše, něco, *co nám skutečně náleží* — *Kubičkova: Prvouka*, netřeba snad ani zvlášť připomínati.

Dopoledne o 10. hodině za účasti asi 50 kněží zahájena byla schůze vdp. Josefem Bartákem, děkanem z Uh. Ostrohu a slova ujal se vdp. pořadatel Leop. Reček, aby promluvil o pomůčkách katechetických.

Ve své řeči ukázal, čeho třeba, aby vyučování náboženství bylo pro děti zajímavé. Doložil, že v první řadě jest to *osoba katechety* samého; katecheta má se snažiti, aby svůj předmět učinil zábavným, aby děti na náboženství se těšily, a ne aby

*) Upraveno dle přátelského dopisu dp. P. Stanislava Kolka O. S. F., jemuž vřelě vzdány buďte díky za milou ochotu

se katechety bály a bázeň a z ní plynoucí odpor přenesly pak později i na náboženství. Pomůlkou jsou katechetovi obrazy a to *obrazy umělecké*. Vybízí k objednávání a používání obrazů, ale »jen žádnou mazinu, obrazy umělecké zakupujte!« Ukazuje přednost obrazů barevných, zvlášť pro třídy nižší, doporučoval Herderovy a nejvíce Fuglovy.

Přešel v přednášce své ku *kniham učebním*, žaloval na *nedostatek řádných, pěkně vypravených českých učebnic*. Vybízel katechety ku *zhotovování diagramů* a budil náladu, aby spojenými silami *vydávány byly pěkné, případné a laciné diagramy*. Zmínil se o pomůlkách k církevnímu dějepisu a zeměpisu, jichž jest tak málo, poukázal na vystavené mapy a obrazy Svaté země a staré biblické (finské) peníze. Doporučením některých pomůlek a obrázků zvlášť vhodných ku prvnímu sv. přijímání, zakončil svou přednášku pobídkou k hojnějšímu používání pomůlek, jich zhotovování a zakupování schválených a uměleckých.

Po přednášce konána prohlídka vystavených předmětů.

Se schůzí spojena byla duchovní rekolekce kněžstva a odpoledne přednáška a rozhovor »O péči o mládež školy odrostlou«. Příští schůze stanovena na 1. května a na programu je přednáška dp. Rečka o *praktickém používání křídy v hodině náboženské*.

Radostí plesá srdce katechety nad zdařilou touto výstavkou, která byla ne výstavkou, ale pěknou výstavou a v srdci našem ozývá se touha, aby i u nás po krajích českých zavedeny byly podobné schůze kněžské, schůze katechetské spojené s hody duše i s hody pro praktickou práci ve škole. Učiněn byl jednou u nás kdesi náběh k něčemu podobnému, ale válka a více ještě nepřízeň, pohodlnost a snad i něco jiného zavinily, že od dalších pokusů upuštěno.

Kdo zavede u nás *katechetské rekolekce s praktickým katechetickým rozhovorem* o otázkách časových, stavovských, otázkách, kterých je tolik a jichž řešení vyžaduje součinnosti katechetů na základě zkušenosti a poznatků z praxe. Či máme jen plnit i konati, co se nám nařídí, jen jako síla výkonná a ne jako spolu rozhodující a spolu zodpovědná? Neskládáme ruce v klín, doba je veliká a vážná a třeba

se připravovat i katechetům na úkoly příští — a o těch necht *svobodně a volně* hovoří se na volných schůzích kněžstva. *Kšš.*

SMĚS.

Sladkovodní optimismus. Těmito poetickými slovy charakterisuje úvodník »Věstníku« organis. učitelstva z 5. dubna náš kulturní život před válkou. Pravit: »Před válkou slyšali jsme o výchově řečniti, vidali jsme, že se o výchově i psávalo, naše revue měly rubriky speciálně školské, v nich se tisklo, co tu a tam se stalo, i co by se snad mělo státi, bývaly to rubriky začasto ne nepodobné sbírkám smíšeného zboží, které se pečlivě očišťovalo, upravovalo, třeba také zpracovalo; měli jsme listy, které občas přinášely články z oboru výchovy, články svým obsahem i podáním tak zajímavé, že jich nikdo nečetl, ale které se otiskovaly jen proto, že bylo nutno je tiskem přivést na světlo boží, protože v tom spatřována byla jakási vlastenecká a žurnalistická povinnost, vlastenecká proto, že je nutno v mládeži vychovávat kvádř národa, a žurnalistická, protože jsme vždy žádali, aby žurnalistm byl obrácen ke všem našim všeobecným potřebám; mívali jsme mezi sebou i nadšence, kteří předstupovali před lid a kázávali o tom neb onom, o různých pravdách, na př. že je nutno, aby pěstována byla do posledních důsledků rodinná disciplína, čistota, pracovitost atd. atd., všechno to, co prováděly naše maminky už před padesáti a víckrát padesáti lety — ano, to jsme všechno měli, ale věci zůstávaly týmiž, jakými byly před tím. Jenom když jsme se někdy za chladného rána, někdy za nevlídného počátku denního probudili z omámení, které se jinak jmenovalo životem národa českého, tu protírali jsme si oči a dívali se na holou, prostou skutečnost trochu jinak, nežli včera večer při bengálském ozáření. Viděli jsme ne siláky, ale morální chromce, kulhající na obě nohy, ne intelektuelní siláky, ale lidičky ponižené a potlačené také v těch místech, kde bývá mozek, místo mládeže viděli jsme jen nedochůdčata, místo velikánů trpaslíky, místo lidí s velikou vůlí jen poslušné, ze slámy a koudele zhotovené hasroše, místo přímých lidí jen skrčené Polonie, místo lidských živých bytostí jen sestrojené loutky, které vyžadovaly vždy jen nějakého principála, který by s nimi lidskou komedii do-

vedl hrát. Jednou, kdy naše ranní probuzení bylo ošklivější, než kdy jindy, kdy zimnice z poznání přítomnosti námi lomcovala hůře než kdy jindy, kdy odporný pocit ze špatné prožitě minulosti byl nejsilnější, tenkrát za toho sychravého rána drala se nám na jazyk slova: Co jsme? Odpověď, kterou si daly svědomím otřesené hlasy naše, zdravý pesimism, v němž bylo více číno-rodé než síly v sladkovodním optimismu, ta odpověď byla zdrcující. — Nevíme věru, kolik obrodné práce čeká autor po válce a je věru vážné nebezpečí, že upadne v sladkovodní pessimismus. Ani válka neučiní z lidí anděly. Homines sumus. r.

Zajímavé srovnání. »*Věstník*« organizovaného učitelstva srovnává ve svém čísle z 5. dubna platy učitelské, jak byly permanentní komisí školskou na sněmu král. Českého v r. 1913 navrženy, s mzdovými požadavky, jak je uvádí »*Český dělník*« z 8. března 1918, a dochází k těmto přesným zvěřům: U srovnání s učitelstvem znamená mzda učedníka v prvním roce (tedy hocha čtrnáctiletého) téměř odměnu výpomocného učitele (je-li ovšem placen i za prázdniny, jinak by měl méně než učedník); mzda učedníka ve třetím roce (hoch a šestnáctiletého) více než příjem učitele se zkouškou způsobilosti; mzda ženy do 18 let dvojnásobnou odměnu výpomocné učitelky; mzda ženy přes 18 let téměř slušné učitelky s 19letou služební dobou od zkoušky způsobilosti (tedy ve věku nejméně 40 let); mzda svobodného pomocného dělníka do 20 let slušné učitele s 25 služebními lety (tedy nejméně 44letého) ve IV. třídě aktivního přídatku; mzda ženatého bezdětného pomocného dělníka více než slušné řídícího učitele se 20—40 lety služebními od zkoušky způsobilosti ve IV. třídě aktivního přídatku; mzda ženatého pomocného dělníka s dětmi více než slušné řídícího učitele se 30—40 lety služebními od zkoušky způsobilosti ve III. třídě aktivního přídatku; mzda svobodného vyučeného dělníka do 20 let více než slušné 60letého ředitele měšťanské školy ve II. třídě aktivního přídatku; mzda ženatého bezdětného vyučeného dělníka více než slušné řídícího učitele v Praze na konci působení; mzda ženatého vyučeného dělníka s dětmi téměř slušné 60letého ředitele měšťanské školy v Praze.

Pokání malých. Sestavil *Ant. Audeřický*, katecheta v Golčově Jeníkově. Tiskem a nákladem tiskárny Bonifacia. Schvá-

leno 31. října 1917 čís. 13154 tak označeno v Ordinari. Listě pražské arcidiecése v čís. 2. Je to malý trojlíst opatřený v předu obrázkem hlavy trpícího Krista a na čtyřech stranách tu otisknuto: návod k zpytování svědomí — 32 krátkých otázek na dětské hříchy — k vzbuzení lítosti a dobrého předsevzetí, ku zpovědi a dostiučinění. Modlitby jsou krátké a případné, ale mohly býti otisknuty větším tiskem. *Trojlistek velmi dobře se hodí k rozdáni dětem a bude dobrou pomůckou katechetovi* připravě dětí malých k sv. zpovědi ve druhé třídě, kdy děti ty nemají ani katechismu, ani modlitební knihy. S. U. V.

Válečný vtip o učitelích. »Opavský Věstník« otiskl tento vtip: Metař na hlavní třídě velkoměsta opřený o své koště k druhému: Ty, Ferdo, víš co nového? — Ferda: Co pak? — První metař: Učitelům přidali. — Ferda: Tak? To už pomalu budou mít jako my!

Pokus o samostatný katechetický časopis učiněn byl v Čechách již r. 1884, kdy katecheta Aug. Fischer vydal provolání o založení »*Školy katechetické*«. Obsírněji o tom psáno v letošní Vlasti v čís. 1.—4. ve článku: »Katecheta před padesáti lety.«

—š—

LITERATURA.

Promluvy. Cyklus 4. *Sv. Ludmila*. Sepsal P. Frant. Žák T. J. Schváleno kníř arcib. ordinariátem v Praze a řádovým představenstvem. 70 h. V Praze 1915. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba.

Promluvy dp. P. Fr. Žáka vydávané svrchu jmenovanou knihtiskárnou dospěly k cyklu čtvrtému, jenž věnován jest sv. Ludmile, liče v feči první velice pěkně její život, v feči druhé ukazuje, že světice tato byla kněžnou jak rodem, tak i duchem a srdcem, v promluvě třetí pojednáno o tom, čím byla sv. Ludmila našim otcům a čím má býti nám, ve čtvrté promluvě vylíčeno, jak světice tato oslavovala Boha a jak Bůh oslavil ji, v feči páté vystavena jako vzor choti, kněžny a matky, v promluvě pak poslední poukázáno na některé obtíže, které bylo sv. Ludmile překonati (předsudky, v nichž sama byla vychována, tak zv. veřejné mlčení atd.). Netoliko pro kazatele, ale i pro řečníky zvlášť v ženských spolicích hodí se tyto promluvy výborně. Doporučujeme. *Fab. Budil.*

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 10 kor., půlletně 5.—K. Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 11 korun, do ostatních zemí 12 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. Vychovatel se jim dává toliko za hoto-
vové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a ne-frank. Rukopisy prohlav-
list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďže Em. Žákovi, prof. na Smíchovské, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. V. Hálek, farář v Liboci u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Sláviček, katecheta na Smíchovské 992.

Náboženská psychologie Lutherova. — Úsilí o jednotnou školu v Německu. — Z dějin české katechetiky.
— Péče o mládež škole odrostlou. — Směs.

Náboženská psychologie Lutherova.

Píše EM. ŽÁK.*)

Na paměť 400leté reformační činnosti vyšla v různých listech evangelických i katolických řada článků, které se snažily motivy Lutherova vystoupení objasniti a tak všechnu jeho činnost dnešnímu člověku, svým celým cítěním a nazíráním 16. věku dalekému, učiniti pochopitelnou.

Je zajímavé sledovati, jak tyto články jdou do hloubky a neustávají již na povrchních, paušálních obviňováních, jež vyvolávaly náboženskou nesnášlivost a dlouhý boj. Protestantská polemika neznala míry v líčení domnělých i skutečných zlořádů, které na konci středověku opravdový náboženský život v Evropě dusily. Z katolické strany často se přehlíželo, že to byly vážné náboženské motivy, jež vyvolaly neblahé rozdělení. Zdůrazňovaly se jenom politické, sociální a národohospodářské, tedy ryze světské úmysly, které reformačnímu hnutí daly podklad.

A tak místo snášlivosti rostla nenávisť, poněvadž nebylo často dosti dobré vůle k porozumění a vzájemné účtě. Už veliký katolický theolog *dr. J. A. Möhler* napsal, že by vzájemná účta křesťanských vyznání jenom získala, kdyby si ona uvědomila, že to nebyly malicherné, materiální, ale hluboko sáhající zájmy náboženské, které v boji mezi katolicismem a protestantismem měly hlavní úlohu; a že všechn rozpor ve svém nejhlubším kořeni vycházel z neupřímnější snahy zachovati lidstvu *pravdu*, t. j. ryzího křesťanského ducha.

Kdo s vyššího hlediska pohlíží na reformační činnost Lutherovu, vystupujícího v době, kdy renaissanční kultura vážně ohrožovala křesťanského ducha i v samém středu víry, v Římě, pozná, že jeho vystoupení bylo ovšem hořkým, ano příliš hořkým lékem, který církvi valnou část věřících odňal, ale spolu roznitil omlazující sílu v celém jejím organismu.

Veliké, do té doby v církvi neslýchané a nikdy potom nepřevyšované reformy, na tridentském koncillu (1545—1563) založené a učiněné, jsou toho nejlepším

*) Některé myšlenky vyňaty jsou z Kiefova článku »Martin Luthers religiös Ps y c h e«, uveřejněného v katol. revui: »Hochland«. Říjen 1917.

svědectvím. A tolik musíme si přiznati, že by sotva k takové sněmovní činnosti církevních otců bylo došlo, kdyby široké hnutí Lutherem vyvolané nebylo k tomu dalo podnětu. V tom nelze jinak, než viděti dílo Prozřetelnosti, jež zraňuje, aby léčila; dopouští pronásledování, aby očistovala. »Luther byl nástrojem Prozřetelnosti v tomto očistném díle církve, Ježíšem Kristem založené, a to v tom smyslu, že skutečné závady daly mu podnět, ve svém východisku opravdově založený, že církev prožila hrozný boj, který základy jejími otrásal, ale také je navždycky upevnil a utvrdil.«

Už *Savonarola*, muž nesporně nadaný, nadšený horlитель pro reformu mravní, který se stal obětí svých politických snah, varoval před renaissančním duchem. Ukazoval na nebezpečí, jež s ním do církve se ukrývá. A tento renaissanční duch, který se vzmáhal na úkor ducha evangelia, jenom rostl. Luther, navštíviv Řím, pojal hluboký odpor proti renaissanci. Snážil se ducha renaissance z církve vypuditi. To byl první a hlavní *vnější* motiv jeho reformatorských snah. Toužil po obnově ryziho křesťanského ducha.

Ovšem netoužil po obnově, po reformaci *trvajících* církve, ale *pokoušel se o úplnou její novostavbu*, jejíž základní myšlenkou měla býti, jak později naznačím, jeho nesprávný, ale z jeho povahy přirozeně vyplývající názor o nesvobodě lidské vůle, skrz na skrz hříchům nakloněné, o všemoci Boží milosti, jež bez spolupůsobení člověka jej ospravedlňuje.

Svoji celou výchovou v domě otcovském, svým temperamentem a studiem přiklonil se k názoru, že jediný Bůh všechno v nás působí a činnost člověka nikterak nepřispívá k ospravedlnění a náboženskému jeho posvěcení. To jest stěžejný bod, který celou soustavu jeho učení nesl.

Nietzsche ve svém *Antikristu*, psaném v době, kdy mlhy šílenství již pomalu se ukládaly na jeho mysl, zle se horší na Luthera, že svojí činností upadajícího a již dokonávajícího ducha křesťanství vzkrísil k novému žití. Právě takto: »Německý mnich, Luther, přišel do Říma. Tento mnich se všemi mstivými instinkty nešťastného mnicha v těle, vzbouřil se v Římě proti renaissanci. Místo aby s hlubokou vděčností porozuměl tomu ohromnému, co se dalo, *přemožení křesťanství* v jeho sídle, jeho nenávisť z tohoto divadla čerpala jen novou potravu. Luther viděl porušené papežství, křesťanství nesedělo více na stolici papežské, ale život. A Luther postavil církev znovu: útočil na ni Ach, ti Němci, co všechno již oni zavinili!«

Nietzsche správně tu vycítil, že reformační hnutí, jež církvi přineslo takové ztráty, vyvolalo zase onu opravnou činnost, jež budovu církve Kristovy očistilo a upevnilo.

(Pokračování.)

Úsilí o jednotnou školu v Německu.

(Píše prof. Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Novější pathologie a psychoanalýsa upozornila nás zajímavými doklady velmi důrazně *na mimořádný dosah a plastickou sílu prvních dětských dojmů*. Tyto dojmy a jejich duševní důsledky jsou pro způsobilstv v povolání v nejširším slova smyslu mnohem více rozhodující než všechno školní vzdělání. Intelkt dítěte z lidu, právě proto, že jest mnohem více zaměstnán zmáháním bezprostřed-

ních životních problémů než intelekt zámožného dítěte, jest od prvopočátku méně volný v chápání objektivna mimo úzký boj o bytí ležícího — zrovna tak, jako ve všeobecném kulturním vývoji filosofie vznikla teprv tehdy, až duši zajištěno bylo jakési otium za hranicemi nejhrubšího zápasu životního. Dítě z lidu právě tím, že upírá své myšlenky na konkrétní životní bídu svého okolí, přes mnohem vnější zanedbanost, může býti průměrně v lepším *mravním* stavu než dítě zámožné přes svou vnější způsobilost, — ale pro vyšší povolání na duchovním, technickém, hospodářském poli jest větší duchovní volnost zámožného dítěte, jeho životními podmínkami umožněná, větší povznesení nad tísnivý účín každodenního zápasu životního, nesporně disposicí, jež nemůže býti nahrazena sebe skvělejšími úspěchy školními. Kdo nezavírá oči před těmito prostými psychologickými fakty, každým důkladnějším pozorovatelem mládeže potvrzenými, ten bude chtít řešiti otázku způsobilosti žákovy k budoucímu vstupu do vyššího povolání nejen podle *intelligence v učení*, ale bude chtít, aby i původ ze sociálně vyšších tříd byl uznán za velmi rozhodující příznivou predisposici k vyšším povoláním; predisposici, jež s to jest vyrovnati leckteré intelektuální nedostatky. Z takového pozorování nesmí arci býti vyvozována oprávněnost privilegií nebo dokazován rozdíl v duchovně-mravní ceně jednotlivých tříd; *nejde jen o to, aby předností nebo závady z určitých životních poměrů pro určité společenské funkce vyplývající, náležitě byly zjištěny.*

Že v propagační literatuře na prospěch jednotné školy vada, na niž jsme právě ukázali, nebyla ani zmíněna, neřku-li vážně zodpověděna, běže všemu hnutí vědeckou důkladnost a činí je hnutím v podstatě agitačním, jež spokojuje se důvody nejbližšími a pro své cíle nejúčinnějšími a hloub ležících nebezpečí a rubů vůbec nedbá.

Do jaké míry má přestup z jedné společenské třídy do druhé — zvláště přeskok všech přechodných vrstev z dola nahorů — býti podporován a s ním i příslušná školní úprava, nesmí býti řešeno jen dle duchovních potřeb výjimečně nadaných národních učitelů nebo dle přání ctižádostivých rodičů nebo dle abstraktních teorií o *»vzestupu nadaných«* nebo konečně dle sociálních a národně-politických důvodů, nýbrž musí býti především a velmi důkladně prozkoumána otázka: *Může-li jedině školní nadání a pomoc nadacemi ospravedlniti tak dalekosáhlou organizaci společenské třídní změny, jak zastánci jednotné školy jest zamýšlena, či tkví-li v různých třídních tradicích se společenskou dělbou práce se shodujících snad přece určité, školsky sice nezměřitelné, ale zcela rozhodné závady i vzpruhy pro vyšší povolání, jež doporučují, aby dosavadní rozčlenění škol bylo podrženo, ba aby princip rozlišovací i na nejnižších stupních byl spíše ještě důsledněji proveden?* A neměl by vzestup nadaných — o určitých oprávněných a dobře uvážených výjimkách nemluvic — býti řešen snad vůbec mnohem méně se stránky vnější školní organizace, ale spíše cestou živého školení, účasti ve výstavbě demokratických institucí a úzce s ní spjatým voleným vzděláním lidovým?

Takovým způsobem mohla by *lidová intelligence* býti zachována a *postavena za důležitou protiváhu intelligenci měšťácké*. Bylo by i velmi žádoucí, aby výjimečně nadaní touto cestou vcházeli do nejvyšších úřadů státních a tam svým zvláštním, konkrétnějším způsobem vzdělání tvořili cennou korekturu oproti jiným živlům vůdčím. V Dánsku v novější době byli častěji dřívější národní učitelé zvoleni ministry.

Ve všem jednání dnes v zájmu vzestupu nadaných lidí zamýšleném, neuvědomujeme si vůbec jasné, že hlavní překážka vzestupu opravdu velmi nadaných lidí, kteří téměř vždy svým okolím bývají zneuznáváni a jako rušivý živel stranou odstrkáváni, spočívá právě v oné neblahé *uniformující tendenci*, jež nyní i ve školní organizaci zcela různé potřeby vzdělání do jednotné organizace chce vměstnati. Není-li to spíše úsilí o uniformaci, obava před vzrůstem svéráznosti, nesnášlivost ke všemu odchylnému a zvláštnímu, neustálý strach, aby přílišnou rozmanitostí nebyly ohroženy jednota a pořádek, co se v dnešním hnutí o jednotu školy projevuje a co se ve všem našem životě každé osobnosti od pravidla a schematu se pohybující vzpírá?

Talent a genius jest vždy fanatikům jednoty podezřelým a kázni odporujícím. Proto čím jednostranněji projevuje se v lidu myšlenka jednoty, tím silněji vyvíjí se i organizovaná nesnášlivost kompaktní prostřednosti ke všem lidem svérázně nadaným. *Velmi nadaným lidem může příslušné místo v životě a společnosti jediné zajistiti právě výchova veřejného mínění k vážnosti před vším individuálním, zvláštním, původním.* Proto všechna organizace jednotné školy, zdánlivě talentům dráhu razící, musí konec konců přec jen vésti k tomu, že jim život jak náleží strpčí. A proto sotva kde existuje rozpor větší tragikomiky než v pokuse, aby v zájmu nadaných byl mechanisující princip jednoty v národním životě ještě více posílen. Propaganda tak nepsychologický způsob myšlení prozrazující jest sama již výkladem schematismu, jenž podstatu a životní podmínky osobnosti přezírá a ohrožuje, a proto nikdy nemůže býti rozvoji mimořádných lidí skutečně přízniv.

Právě náboženské kruhy mají nejméně příčiny, aby takoveto směry ve školství podporovaly; tím posílena nivelizační snaha mohla by se snadno zvrhnouti v tyranii jednoty, jež by pak měla neblahé důsledky i pro pedagogickou volnost konfesí.

(Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

V diecesi Královéhradecké od let pracovalo se o úpravě katechismu císařského, který shledáván těžkým a neúplným.^{*)} Tak r. 1821 vydal vrchní škol. dozorce v diecesi Královéhradecké *Josef Čeněk z Vartenberka*^{**)} (nar. 1765 v Novém Bydžově, zemř. jako děkan kapitoly solnohradské r. 1843): *»Vysvětlení a přídavek ku katechismu«*. Stránský první česky^{***)} *odvážil se k veřejnému*

*) Příčiněním Josefa Čenka z Vartenberka zřízen v Čechách první ústav pro vdovy a sirotky po učitelích. Když německý školský časopis »Schulfreund« r. 1821 zanikl, pečoval o to, aby český list »Přítel mládeže« byl vydáván, k čemuž r. 1823 došlo.

**) Frant. Al. Vacek, farář v Kopidlně, píše v »Schulfreund« (r. l.), aby se začínalo s bibl. dějinami: to je základ nábož. vyučování!

***) Se strany německé posoudil katechismus zavedený za vlády Marie Terezie kaplan šluknovský A u g. H i l l e, v Pařížkově školském časopisu »Schulfreund«, roč. 1. (1816—7) sv. 4. str. 92 a roč. 2. sv. 1. str. 94 v článku: »Einige gute Wünsche, die in unsern vaterländischen Schulen noch auf ihre Erfüllung warten.« Navrhované jeho reformace jsou: 1. reformace katechismu, 2. aby se mládež ve škole učila více myslet, 3. aby děti dospělejší byly naváděny poslouchat kázání v ko-

posudku katechismu. Napsal do třináctého ročního běhu (Sv. 2. a 3.) »Přítele mládeže«, roku 1838 článek: »*Náš školní katechismus aneb nestranné uvážení jeho nedostatků i předností vzhledem k mnohostranné žádosti po novém.*«

V článku tom podal Stránský stručně, co asi přednášel obšírně bohoslovci o katechismu a jeho výkladu, jak si mají při učení počínati. Píše: »Od katechety se především žádá, aby sám pravdy náboženství náležitě znal, kteréž jiným přednášeti a vykládati má; nebo nemůže slepý slepého vésti, aby oba do jámy nepadli.«

»Má však obzvláště vědět, které články víry a mravů z celého náboženství pro své vyučování vybrati a maličkým, jež silného pokrmu ještě nesnesou, podle míry jejich schopností a okresu jejich činnosti přednášeti má.« Aby katecheta v takovém výboru se nezmýlil, k tomu má mu sloužiti katechismus.

Vykládá krátce dějiny vyučování náboženství a přichází ke Kanisiovi, k jeho roku 1545 ve Vídni vydanému katechismu: »*Summa doctrinae christianae sive Catechismus major*«, na pět dílů rozdělenému a ke katechismu roku 1777 v zemích rakouských zavedenému z nařízení císařovny Marie Terezie, k docílení jednoty vyučování. »Jeho však celé spořádání a rozdělení na částky stalo se zúplna podle katechismu Petra Kanisia.« Hned pak připojuje, že nelíbí se všem: »jednomu obsah, druhému způsob se nelíbí, ten žaluje na výměry (definice), onen na řeč a sloh, ten na spořádání v jednotlivostech, onen v celku«. Bylo asi jako nyní! Stránský trefně připomíná, že u nás se nařiká a v cizině se za posledních let o katechismech mnoho pracuje a mnoho katechismů vydává, »každý z novějších katechismů menší, větší nedostatky má, ani jediného dokonalého není.«

Tuto různost katechismů Stránský neschvaluje, je na škodu jednotě víry a »ač náš katechismus skutečně není bez vady« a dětem i katechetům nejednu těžkost působí, přece zdá se mu zavádění nového katechismu ve školách býti nebezpečným. Lid prostý těžce rozeznává skořápku od jádra, jiné vyjádření, jiný pořádek, neobvyklé slovo pokládá za novotu učení a což nejdůležitějšího *jestiť samo v sobě těžké, nový, ze všech stran nevádný, přiměřený katechismus složiti.*«

Probírá proto »příčiny a nesnadnosti, které zhotovení a zavedení nového katechismu překážejí«. Počíná výklad svůj o *způsobu přednášení, vysvětlování a dokazování*. »Co vyslanec Boží, nikoliv co učitel lidské moudrosti, stůj katecheta před žáky svými a zvěstuj jim milostivé slovo Boží k lidem a při tom jeho tvář, jeho hlas, celá jeho postava na jevo dej, že co vyslanec Boží mluví.« »A tu již zřejmo, že všechno křesťanské vyučování toliko jest vypravování příběhů, do nichžto svrchovaná moudrost Boží vzešené pravdy naší víry položila a takofka zavinula. Smysl těchto příběhů vyvinouti, odkryti, vysvětliti, uložit Bůh

stele a aspoň jednou za měsíc bylo kázání pro děti. — Jak by tu škola spolupůsobiti měla, aby mládež s užitekem poslouchala, vykládá v jiném článku v roč. IV. sv. 2.—4. — 4. aby mládež seznamována byla s časovými neštěstími a varována, 5. aby zřizovány byly okresní školní knihovny. *Reformaci katechismu* žádá ne v učení, ale ve formě, nazývá katechismus aritmetickým, který jen vypočítává a nijak nepůsobí na rozum a srdce; je sokratický, nebéře náležitý zřetel na biblické dějiny, co má z nich má mnoho ze Starého zákona. Dle jeho úsudku není upraven pro děti, zvláště pro malé děti; katechismus měl by býti trojlí — Zajímavý to úsudek o katechismu před sto lety! — Aug. Bart. Hille (n. 1786; zemř. 1820) stal se profesorem pastoračky v litom. semí pak kanovníkem a r. 1832 biskupem v Litoměřicích († 1865).

učitelskému úřadu.« *Klade pak důraz na biblické dějiny* a praví: »Všeliké tedy křesťanské učení má svůj základ v svaté historii, od ní musí počítí, má-li dosti světlé a důkladné býti.« Historie církevní čili *biblické dějiny nemohou ovšem býti v katechismu, byl by příliš obširným*, to musí katecheta sám doplniti. Když na základě biblických dějin postupuje, »brzy zkusí, že lehčí a užitečnější práci koná, jako dosavad při obyčejném tak nazvaném sokratickém vykládání katechismu nemalou obtíž pocítil a málo pořídil«.

Stránský *zavrhne metodu sokratickou* a stojí na stanovisku dnešním, *vychází od příkladu z biblických dějin a doporučuje pilně všimati si biblické historie, na ní základy učení náboženského podávati*, vždyť »nejenom jest nepřiměřenější přípravou ke katechismu, nýbrž i podstatnou, ano první částkou vyučování v křesťanském náboženství«. »*Biblická historie tedy budiž základem každého učení z katechismu, od ní vezmi jedenkaždý výklad počátek svůj!*« A proto katecheta »*nesmí vyučování své aneb katechismus biblickými příběhy doprovázeti, nýbrž musí ho zrovna na ně zakládati*«. »*Apoštolské vyznání víry jest ten nejkratší nástin svaté historie dle hlavních jejích příběhů, ano malická historie světa, jež od stvoření světa začíná se skončením světa se zavírá a tento svět jen co přípravu na jiný, věčně trvajíc svět představuje*«. Stránský znovu *odsuzuje metodu sokratickou* a připomíná »při pravdách zjevených, v historii svůj původ i důvod majících, tak nazvané sokratické metody, prve než se historie přednesla, dokonce užiti se nedá. *Vyplávati lze se na to, co mládež zná; jinak je to bezsmyslné, pošelilé jednání*«. Když však katecheta naučí se vyučovati na základě biblické historie, »*nejenom s větší chutí, ale také s lepším prospěchem katechismus vykládati* a na jeho ostatní nedostatky málo více dbáti bude«.

Výtky katechismu, jež se vyskytují, týkají se formy, t. j. rozdělení na pět částí; to děje se od té doby, co »náboženství zjevené v lehkost přichází« a co se stalo zásadou, »že se z dětí musejí napřed lidé a napotom teprve křesťané udělati«. Ale ani tu není Stránský příznivcem opravy, protože »lid se snad domnívati bude, že se mu v novém rozvrhu také nová víra podává«, a pak napřed »dobře rozvážiti slušno, zdali ten starý pořádek a rozvrh dokonce neužitečný jest, dříve nežli se zavrhně a nový se způsobí«. Odůvodňuje pak oprávněnost rozdělení katechismu Kanisiova a obsažnost tohoto.

(Pokračování.)

Pěče o mládež školy odrostlou.

Napsal EM. CÍVKA.

S bolestí pozoruje každý katecheta, že přemnoží ze žáků, jež osm let učil a vychovával, jakmile ze školy vystoupí, rychle na svého katechetu zapomínají, mnozí v mravech pustnou a svých povinností náboženských zanedbávají.

Která je příčina tohoto smutného zjevu a kterak mu odpomoci?

Pan autor článku »Organisace mládeže a katecheta« v 2. č. »Vychovatele« navrhuje, aby se zřizovaly za tím účelem spolky, čili organisace mládeže. Dříve než o tomto, v podstatě velmi dobrém, návrhu zevrubněji promluví, povšimněme si, v jakém prostředí žije hoch, který školu opustí.

Kromě těch, kteří odejdou na odborné, nebo jiné školy, vstoupí hoši, když dokončili svou osmiletou povinnost školní, do učení buď k samostatným mistrům, nebo do továrny, nebo do obchodu.

Všichni učedníci i učednice — dívky, jež se učí u švadlen, modistek, v továrně nebo v obchodě — jsou povinni chodit do tak zvané živnostenské pokračovací, nebo do obchodní pokračovací školy. Za vyučování učedníci ničeho neplatí a též všechny potřeby školní dostávají zdarma. Vyučuje se tam pravidelně večer od 5—6—8 hodin a v neděli dopoledne od 8—12. První kámen náboženského úrazu!

Poněvadž se v těchto školách náboženství neučí, domnívá se učedník, že již náboženství nepotřebuje, a protože celé dopoledne v neděli je zaneprázdněn vyučováním, soudí, že jest sprostěn také povinností, aby byl v den sváteční přítomen službám Božím. Že nejde do chrámu Páně ani v zasvěcený svátek, zvláště má-li mistra a rodiče ve víře vlažné, jest snadno vysvětlitelné.

Povolání činitelů chybí, že se nestarali, když byly zřizovány tyto pokračovací školy, aby se tam vyučovalo také náboženství, aspoň jednu hodinu týdně. Vím z vlastní zkušenosti, že by se bylo tehdy tomuto přání na mnohých školách vyhovělo. Vyučoval by ovšem katecheta, který zná žáky z minulých let, ne přesně dle nějaké učebnice, nýbrž byly by to spíše promluvy na perikopě evangelijní zbudované a praktickými výklady a rozhovory doplňované.

Možná, že by se dalo někde i nyní dohonit, co bylo zanedbáno. Stálo by za námahu, pokusit se o to. Nejsou v kuratoriích těchto škol všichni členové nepřáteli náboženství. Aspoň toho by se dalo dosíci, aby nedělní vyučování — kde se nedá úplně odkliditi, začínalo až o 9. hodině, aby se mohli učedníci účastniti ranních služeb Božích.

Na odpolední pobožnost, na požehnání, v neděli odpoledne nemůže též učedník jíti, poněvadž bývá v tu dobu pravidelně schůze tak zvané »učednické besídky«.

Tyto »besídky« jsou řízeny kuratoriem ze živnostníků, továrníků a učitelů škol pokračovacích. Vydřovány jsou místními spolky, společenstvy, závody a subvencí okresu a c. k. vlády. Též čistého výtěžku z divadelních představení a zábav učednických užívá se jenom ve prospěch besídky.

V »besídce« pořádají se společné hry, přednášky, vycházky, výlety, divadelní hry, učí se tanci atd. Účastníkům se dává zdarma svačina nebo nějaké občerstvení, platí se jim jízdné na výletech, vstupné do museí atd. Také děvčata se jich účastňují.

Mám po ruce zprávu o »učednické besídce« z r. 1916 v městě N. Přednášek bylo konáno 5, z nichž 2 se světelnými obrazy, vycházek a výletů 9, tělocvičných her a pochodových cvičení 6 a jiné zábavy. V jiných letech bylo přednášek a vycházek ještě více. »Besídka« sešla se 36krát a navštívilo ji 1074 hochů, průměrná návštěva jedné besídky 30 hochů. Ze 36 besídek navštívilo 126 děvčat 24 besídky, průměrná návštěva jedné besídky 5 děvčat. — Činnost zajiště dosti bohatá a rozmanitá!

Že »besídky« řádně vedené přispívají k poučení a vzdělání mládeže, nelze popírati. K posílení a utvrzení ducha náboženského ovšem nepomáhají, nejsou-li mu spíše na závažu.

Již to, že v nich učedník neslyší ničeho o Bohu a o náboženských povinnostech, působí neblaze na mysl mladistvou, a jsou-li některé přednášky nebo celé řízení v duchu a s tendencí proticírkevní, pak nelze se diviti, že mládež je navštěvující jest nábožensky lhostejná a chladná.

I kdyby některý z hochů měl pevnější základ zbožnosti a dobrý příklad od rodičů, velice je nesnadno, aby v takovém prostředí a mezi druhy, z nichž mnozí mají pro víru a úkony zbožnosti jenom posměch a pohrdání, zůstal v pravdě věřícím a zbožným. Tuto lhostejnost a odpor proti náboženství a s tím spojenou volnost a zpuštělost mravní podporují též špatné knihy, některé veřejné přednášky, divadla, kinematografy a jiné zábavy.

(Dokončení.)

SMĚS.

Úkol budoucí školy líčí *»Věstník«* organis. učitelstva ve svém čísle z 26. dubna t. r. mezi jiným těmito slovy: *»Ze zboženin starého světa vystupuje nová ideová bytost, kterou nezalekne více žádná persekuce, nepotře žádné násilí, nezničí nijaký konec válečného napětí, ať skončí válka vojensky tak nebo tak. Žádné vítězství jednoho státu nad druhým není s to, aby zabránilo renesanci nové doby. Tato jistota proniká všim našim životem. Toto naše vědomí nám dodává síly, abychom své rostoucí naděje nevěšeli na žádné vnější události, jako jsou na př. vojenské úspěchy nebo neúspěchy na té či oné straně.*

Není bezpředmětné před ukončením války mluvit o *nové* výchově, o světech *nových* myšlenek národní výchovy, o *nových* cílech, jež musíme již dnešní výchově pevně vytýčovat.

Nikdy jindy než dnes je svrchovaně třeba, aby mezi výchovou české mládeže a sebeurčovacími potřebami našeho národa nebylo ani za stébka rozdílu. Dnes musí výchova mládeže české přímo a žhavě vyvěrat se z českého života. Dnes, kdy vědomí českého učitelstva tolik vzrůstá, musí nám býti jasno, že vzrůstá neobyčejnou měrou závažnost každého nejmenšího hnutí v práci výchovné.

Mládež ze závodů, které jsou pod vojenskou správou, na nedělní služby Boží. C. k. vojenská správa vydala továrnám tuto vyhlášku: *»Válečné poměry působí na mravy mládeže zhoubným způsobem. Mládež však jest budoucnost vlasti. C. k. ministerstvo války, ve snaze odvrátiti mladistvé dělníky od hroziící mravní záhuby, vydalo 1. III. 1918 výnos č. 54.982, jímž ukládá se vojenským velitelům továren a závodů věnovati přísnou péči náboženské výchově mladistvých dělníků v jich závodech zaměstnaných. Na základě tohoto výnosu v dohodě s příslušnými farními úřady*

a ředitelství továrny nařizuje c. k. vojenské velitelství: Všichni mladí 15—19letí dělníci, v továrnách pod vojenským dozorem stojících, jsou povinni v neděli a svátek, pokud služba tomu dovolí, účasteniti se bohoslužeb a vykonávati všechny povinnosti, jež náboženství přikazuje (přijímání nejsvatosti a pod.). Dále jsou povinni účastniti se přednášek, jež budou ohlášeny. Kdo neuposlechne toho rozkazu, bude potahován k zodpovědnosti, po případě potrestán. C. k. vojenské velitelství.« — Ordin. List. praž. a cidičese v č. 4. přináší oznámení o těchto přednáškách a bohoslužbách, jež budou povinni konati vojenští duchovní. — š—

Hranice příjmů pro střední stav. Zemská vláda v Salcburku vydala vyhlášku o státní péči pro střední stav. Podle ní pro město Salcburk a okolí vřazují se do středního stavu osoby, které mají příjem do 5000 K a domácnosti o 2 nebo 3 osobách s příjmem do 8000 K, domácnosti se 4 nebo více osobami s příjmem do 12.000 K.

—š—

Válečné přídatky zaměstnanců podléhají dani z příjmu a z vyššího služného dle výnosu min. financí ze dne 5. března 1918 ať již se jmenují jakkoliv a jsou jakéhokoliv druhu a jakkoliv omezeny, i když jsou označovány jako dočasné a přechodné zvýšení služebních příjmů. Platí to též o úřednících státních. —š—

Proč chtějí Němci sestátnění škol v Rakousku. Poslanec Dr. Waldner, předseda svazu něm. nacionálních stran, vyličoval na schůzi voličů ve Sv. Mohoru v Korutanech nebezpečí, které znamenají pro stát velezrádné snahy Čechů a Jihoslovánů, zastírané heslem o právu sebeurčování a dovolával se sestátnění obecného školství. —š—

Němčina ze škol v Haliči. Organizace učitelské i schůze rodičů v Krakově usnesly se, že se má němčina odstranit z obecných škol polských v Haliči. Podobná schůze ve Lvově byla úřady zakázána. —š—

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva in král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 10 kor., půlletně 5.—K. Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 11 korun, do ostatních zemí 12 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta, Vychovatel se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítají na frank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. VI. Hálek, farář v Liboci u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Sláviček, katecheta na Smíchově 992.

Náboženská psyche Lutherova. — Úsilí o jednotnou školu v Německu. — Z dějin české katechetiky. — Péče o mládež škole odrostlou. — Zbytečné rady. — Směs. — Literatura.

Náboženská psyche Lutherova.

Píše EM. ŽÁK.

(Pokračování.)

Co Luther podnikal, nebyla snad pouhá oprava toho, co v církvi bylo lidského. Odstranění závad, jež vlivem doby v ni vnikly a jimž se neubrání, co lidmi je spravováno. Ale jak se nyní všeobecně vidí, byl to vlastně *pokus církve naprosto přestavěti*. Nikoli oprava, ale *novostavba* byla jeho úmyslem tak, jak z jeho individuality vyplývala.

Základní myšlenka jeho, nade vši pochybnost vycházející z náboženských motivů, dotýkala se celé soustavy církevní věrouky a chtěla ji zvrátiti. Jeho názory o Bohu, světu, člověku byly vlastně zcela jiné, nežli církev katolická od času svých učitelů a vykladačů Písma byla hlásala.

V otázce o Bohu vnořil se Luther tak hluboko v biblický pojem všemohoucnosti Boží, že ji zcela proměnil *ve všepůsobnost Boží v člověku*.

Že Bůh je vše a ve všem, že v něm žijeme, dýcháme, a lidská vůle jest jako hlína v rukou nebeského hrnčíře, to již *sv. Pavel* ve svém listě k Římanům znovu a znovu zdůrazňuje. Že Bůh i při naší svobodné vůli hlouběji a niterněji působí v naší duši nežli my sami, to jest základní myšlenka velikého myslitele *sv. Augustina*. A lze to vysvětliti z velikého, mravního obratu, který oba tito veleduchové sami na sobě zažili. Jak se stal z nejzarytějšího nepřítele Kristova jeho nejhorlivější a největší apoštol? Zázrakem před branou Damašku. Jak se obrátil od svého života neklidný a těkavý, stejně nadaný Augustin? Poznal sám na sobě, že Bůh svojí milostí dokonil jeho obrat. Tento světec pocítil v sobě jako jen málo lidí účinky milosti Boží; ale přece byl dalek názoru, že by ospravedlnění člověka bylo výhradně a jediné výsledkem milosti Boží. Památná jsou slova jeho: Deus, qui te creavit sine te, non te justificabit sine te; fecit nescientem, justificat non nisi volentem. Bůh, který tě stvořil bez tebe, neospravedlní tě bez tebe. Stvořil tě bez tvé vůle, ospravedlní tě jediné s tvou vůlí.

Ale oba tito velcí myslitelé, uvažující o všemoci milosti Boží v duši, přece nikdy nepopírali lidské svobodné vůle. Nevylučovali součinnost člověka na díle

spasení. A také nebyl to ani sv. Pavel ani sv. Augustin, na něž Luther tak rád se odvolává, ale byli to vlastně někteří *němečtí mystikové*, kteří ve svých knihách součinnost člověka na jeho ospravedlnění a omlouštění skoro úplně vylučovali. Byla to hlavně ona známá, malá knížečka: *»Theologia deutsch«*, kterou Luther zval ušlechtilou duchovní knížečkou a spisy Taulerovy. Co v těchto spisech jej nejvíce poutalo, bylo ono bohatství vnitřního světa v duši člověka, hlas srdce a vnitřní prožití a procítění. Ale tito mystikové stále měli na zřeteli soulad jednotlivce s církví, podřízení se individua celku. Luther však prohlašoval náboženskou neodvislost jednotlivcovu na pomoci a sprostředkování církve.

Jeho základní myšlenka byla: *Bůh sám působí v náboženském člověku jednotlivci vše a jednatelce nepůsobí ničeho*. On jest takorika sám v sobě uzavřeným jedincem, který nepotřebuje žádného vnějšího okna, jímž by světlo do něho mohlo proudit, poněvadž světlo z jeho vlastního nitra v něm žije. Bible jest jediný vnější rozžehovač tohoto života v člověku.

Zpytuje vnitřní svoje rozechvění, svůj strach před Bohem, svoji neschopnost z tohoto stavu se vymaniti — a tento duševní stav Lutherův snadno si vysvětlíme z jeho kruté výchovy, jeho osudů, jeho sklonu z krajnosti upadat i v krajnost, tedy z excentrického jeho povahy — líčí nejednou hrůzy, které v duši své prožíval, když na př. uvažoval o 30. žalmu Davidovu: *»Zavržen jsem já od obličeje očí tvých. Proto vyslyšel jsi hlas medlitby mé, když jsem volal k tobě.«* V jeho duši, jak píše, nebylo koutečku, který by nebyl pln nejhorší hořkosti, hrůzy, zděšení a smutku. Zoufal sám nad sebou.

Viděl jenom jedinou záchranu. Vrhnutí se cele v náručí Boží a a vzdáti se každé myšlenky na lidskou svobodu. *Jenom Bůh svoji milostí může pomoci, člověk nemůže ničeho, poněvadž je hřích sám*. Z toho snadno pochopíme, že Luther pojem hříchu dědičného tak rozšířil a přepjal, že neváhal tvrditi, že vše, co člověk může konati, jest před Bohem jenom hřích a hřích. Tam dospěl, pozoruje ve vlastním nitru onen hluboký stav lidské ubohosti, všeobecné hříšnosti a potřeby vykoupení, jež se stalo smrtí Spasitelovou na kříži. *»Ty máš svobodnou vůli krásy dojiti, domy stavěti a podobně, ale nic více,«* praví drasticky o svobodné vůli.

V této krajní zoufalosti nad sebou samým vzešlo mu světlo ze slov sv. Pavla (Řím. 1. 17.): *»Spravedlivý živ jest z víry«*. Praví sám *»Klepal jsem dotěrně na toto místo Pavlovo a žíznil jsem poznati, co znamená. Konečně poznal jsem z něho, že spravedlnost je darem Božím. I cítil jsem se jako nově narozen, a věřil jsem, že vstoupil jsem otevřenými dveřmi do ráje. Toto místo Pavlovo bylo mi opravdu branou do ráje. Jediná víra ospravedlňuje.«* (Pokračování.)

Úsilí o jednotnou školu v Německu.

(Píše prof. Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Potud Foerster. Jisto jest, že tento věhlasný pedagog snesl tu proti jednotné škole mnoho vážných a věcných důvodů.

Ale jako každá věc, i jednotná škola má nepopíratelně také své *světlé stránky*, a pravili jsme již nahoře, že má, aspoň v určitém slova smyslu, i mezi katolickými pedagogy mnohé vřelé zastánce. Patří k nim i würrburský univer-

sitní profesor *Dr. Remigius Stölzle*, jenž v »*Zeitschrift für christliche Erziehungswissenschaft*« (květnový sešit 1917) ve článku »Prof. Fr. W. Foerster als Gegner der Einheitschule« podrobil vývody Foerstrovy přisnému a zevrubnému rozboru.

Majíce důvodně za to, že sporné otázky a jejímu pochopení jen prospěje, bude-li slyšena »et altera pars«, uvádíme zde v podstatě obsah zmíněného Stölzlova článku.

Univ. prof. Stölzle uvádí nejprve různá hlediska, od nichž jednotná škola dostala své jméno. Krátce uvedli jsme je již na počátku této stati. Že však Stölzle hned podrobuje hlediska ta případné kritice, neváháme tu jeho názory reprodukovati přes to, že bude takto nutno některé věci v našem článku již uvedné aspoň z části opakovati.

Jednotná škola může býti v úvahu vzata ve smyslu sociálním, náboženském, sexuelním, vyučovacím, organickém a politickém.

V *sociálním* smyslu jednotnou školou rozumíme školu, do níž mohou docházeti děti nejrozličnějších stavů. V ní sedí tedy děti rodičů bohatých i chudých, vznešených i prostých, vzdělaných i nevzdělaných; dítě nádeníkovovo vedle dítěte profesorova, dítě dělníkovovo vedle dítěte továrníkovova, dítě nájemníkovovo vedle dítěte majitele domu. Jednotnou školu v tomto smyslu pojímanou máme již ve mnohých zemích od několika desítek let. Také v Čechách. U nás i škola obecná i střední i vysoká jest jednotná. Jest přístupna všem vrstvám lidu a nezámožné žáky osvobozuje od školného. Tato škola, v sociálním smyslu jednotná, osvědčila se v každém směru a její zásluhou jest, že i nezámožným nadaným dětem přístupna jsou nejvyšší místa v církvi, státě a obci.

Jednotnou školou v *náboženském* smyslu rozumíme školu, jež společně vyučuje děti různých náboženských vyznání. Jak lze tu jednoty docíliti? Trojím způsobem. Předně tak zvanou školou *neutrální* nebo *ryze světskou*. Dětem různého vyznání dostává se společného vyučování; náboženství však jako vyučovací předmět jest ze školy úplně vyloučeno. Nazývá se neutrální, že každé vyznání ve stejné míře vylučuje. Nevzpírá se však tomu, aby mimo školu různé náboženské společnosti v kostele nebo jiných místnostech svým příslušníkům náboženské vyučování udělovaly.

U nás neexistuje; jest však programovým požadavkem socialistických a pokrokových stran. Požadavek tento musí býti již z důvodů ryze pedagogických odmítnut, ježto náboženský cit, člověku vlastní, kategoricky vyžaduje, aby ve výchově byl brán k němu zřetel. Kromě toho jest úlohou výchovy, aby dítě seznámila s hlavním obsahem dosavadní kultury. Podstatnou část kultury tvoří však náboženský činitel. Proto nesmí býti náboženství z vyučování a z výchovy mládeže vylučováno. Tento způsob jednotné školy tudíž zavrhujeme.

Druhý způsob jednotné školy jest škola *simultánní*. Žáci různých náboženských vyznání docházejí do téže školy a mají ve všech předmětech vyučování společně kromě náboženství, jemuž žáky téže konfese ve škole vyučují učitelé nebo duchovní jejich vyznání. Náboženství dochází v nich svého práva. Naše školy jsou simultánní a celkem není slyšeti do nich stesku.

Třetí způsob umožňující přes různost vyznání zachovati jednotu školy, jest interkonfesionální vyučování náboženství. Dětem různých vyznání dostává se téhož vyučování nejen ve světských předmětech, ale i v náboženství. Náboženské vyučování musí však přezíráti zvláštnosti jednotlivých vyznání. Také tento způsob jednotné

školy bývá tu a tam doporučován. Vedle námitek povahy náboženské lze však proti němu uvést, že jen v nejvýznamnějších případech shoduje se s přáním rodičů. Rodiče přejí si totiž z pravidla, aby dítěti dostalo se náboženského vyučování jejich vyznání. Vzpíráti se tomuto oprávněnému přání rodičů bylo by *nesnášlivostí* a také chybným rozpoznáním úkolu učitelů a školy. Ti nemají totiž právo vnučovati dětem svoje náboženské nebo beznáboženské názory, nýbrž musí býti pamětlivi toho, že děti nejsou pro školu a pro učitele, nýbrž obráceně, že škola jest pro děti a rodiče a jejich potřeby. (Dokončení.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

»Podle školních nařízení a ku prospěchu mládeže i vyučování náboženského má katecheta každoročně v každé třídě celý katechismus přejít a vysvětliti.« V té příčině doporučuje Stránský *užívání dvojího, v učení se úplně srovnávajícího katechismu, většího a menšího dle oddělení žáků*. Katecheta sám měj více katechismů větších a obšírnějších při ruce »nasbírej z nich sobě světla, důkazů, pohnutek, příkladů, podobenství, obrazů, způsobů mluvy a všeho vyučování atd. a užívej všeho toho při vykládání katechismu předepsaného a dovedeš pak snadně obšírné věci zkrátiti a krátké rozšířiti.«

V části čtvrté svého článku uvádí Stránský *skutečné vady katechismu* tehdejšího.

»*Katechismus v otázkách a odpovědích pro nejmenší děti je těžký a nehodí se pro žáky*; je spíše pro učitele, podává mu výbor toho nejdůležitějšího pro děti, co jim vstřípiti má, »arci že ani prutem ani hladem, nýbrž světlým a přívětivým výkladem a častým opakováním«. »Výklad ten však buď dětinným, teprv se rozvíjejícím schopnostem přiměřený, totiž *historický*, jakž naň hned první otázka: »Kdo všechno stvořil?« ukazuje.«

Druhá chyba katechismu je, že první a druhý díl čelí přímo proti zásadnímu pravidlu katechetickému: že, se totiž od lehčí věci k těžšímu pokračovati má a »tudy ve školách ne malých těžkostí působí, začínaje každou částku s výměrem a míchaje přetěžké a nepotřebitelné věci se snadnými«. Ukazuje k tomu, že Písmo sv., vyučující kniha zajisté pro všechno člověčenstvo, nezačíná s výměrem, ale prostě vypravuje: »Na počátku .«. Kristus a sv. apoštolové také neskládali pravidelných výměrů a ukazuje, jak Pán Ježíš lásku k bližnímu vyložil příběhem o milosrdném Samaritánu. »Methoda Boží, Ježíšova a svatých apoštolů měla by právě mezi námi rozhodnouti, nejenom čemu, ale i kterak učiti máme.« »*Definici katechetovi přísluší skládati a napřed z historie vyvinouti*.«

Třetí, co vytýkati lze katechismu, je *řeč*. Ta! ovšem přejata od Kanisia a tak mnohé podáno v učené mluvě, ve formě scholastické. Mnohá slova jsou tu starší, ale ctihodná a namnoze ani nových slov užívatí nelze. Co neznámo, má však katecheta vyložiti. *Vykládá pak o řeči při vyučování*. »Slovem, když chceš sobě i dětem práce ulehčiti, těmto prospěti a sobě po namáhání radost připraviti, bedliv buď řeči dětem přiměřené. Řeč tvá pokračuj vždy s přibývajícím hbitostí jazyka tvých vychovanců. Nepromluv slova ještě neznámého bez vysvětlení. — Nemluv o věcech umění žáků převyšujících bez přípravy! Vždycky

mluv srozumitelně, avšak nikdy bez pokroku; vždy něco výše než žáci, aby se pořád trochu namáhali musili a výše se vznesli; spouštěti se též tak škodí, jako příliš vysoko lítati. — Říď se podle slabších v každé třídě! — Měj zřetel na stupeň vzdělanosti celé obce! Velkýť je rozdíl v řeči mezi dítětem městským a dítětem chudého vesničana! Není sice povolání katechetovo, děti řeči učiti; ale k svému vlastnímu prospěchu musí jim v tom nápomocen býti a *proto vždycky dobře, pravidelně, čistě, určitě, vážně a živě mluvit*.» Stránský končí tento článek o katechismu, v němž podal asi hlavní obsah i svých přednášek míněním, že katechismus oprav nepotřebuje, »přílišná změna spíše by škodila, než jeho nynější uspořádání.«

Po Stránském na dlouhou řadu let (1848—1882) přejal výklady o katechetic a methodice profesor mravovědy *Dr. Jan Nep. Stárek* (nar. r. 1795 zemi r. 1883). Stárek vyučoval až do r. 1856 na biskupském ústavě*) také české řeč. a literaturu a byl u svých posluchačů velmi oblíbeným. Napsal velmi mnoho článků poučných a theologických, ale málo katechetických. Do »Přítele mládeže« přeložil několik článků paedagogických. Tak roku 1840 přeložil ze Schamma: »Kterak má učitel náboženství mládež křesťanskou o šestém přikázání Božím poučiti« (roč. XV. str. 129). Stárek napsal několik knih, jež týkají se biblického studia, patrologie, dogmatiky a mravovědy a vydal i zajímavou sbírku mudroslovnou (v Praze 1881).

V »Příteli mládeže« roku 1848 první *ukazuje na potřebu výkladů liturgických ve školách*, když (roč. XXIII. str. 116) rozepisuje se »*O jednom posud málo užímaném úkolu škol národních*« a žádá, aby byla ve školách »litera obřadů církevních ojasňována a mrtvost jich oživována«. Jak by se to díti mělo, ukazuje na »významu svěcených hromniček« a »svěcených ratolestí na Květnou neděli«.

Roku 1883 počal vykládati katechetiku a methodiku profesor pastorálky *Eduard Jan Brynych* (nar. 1846 z. 1902).**) Z bohaté jeho literární činnosti dlužno uvést *»Soustavná katechetická kázání«*, uveřejňovaná od roku 1880 až 1883 v »Posvátné kazatelně« a samostatně poprvé vydaná ve čtyřech svazcích 1889 a 1890 (v Praze, Cyrillo-Methodějské knihkupectví), jež vyšla pak ve třech vydáních a byla přeložena i do němčiny. (Vyšla v Řezně.) V letech 1884—1886 uveřejňoval tamtéž Brynych *»Soustavná liturgická kázání«*, která vyšla ve třech svazcích samostatně r. 1890—92 (tamtéž, dvě vydání) a první díl přeložen do němčiny. V obou dilech hojnost látky nalézá katecheta ku katechesím i exhortám. Když se stal Brynych kanovníkem na Vyšehradě v Praze r. 1888, chtěje vyhověti žádosti některých svých bývalých posluchačů, napsal dle svých přednášek a vydal (v Praze, Cyr.-Meth. knihkup.): *»Katechese pro první (po případě i druhou) třídu školy obecné«* (90 stran, 72 hal.). Jsou z nejlepších katechesí pro nižší třídy škol obecných; jsou jasny, přesvědčivý, poutavý, dětem nepodávají jen slova, nýbrž věc. V šesti katechesích podáno tu nejdůležitější o Bohu, jeho vlastnostech a dále jen naznačeno vyučování biblické od příslibení Vykupitele až do jeho vtělení. »Podává se tu jen to, co jest nejnutnější, aby se stále a stále udržovala idea messiánská a tak již i maličkým vštěpovalo přesvědčení, že ten

*) V letech 1716—1825 byl profesorem bohosloví pastýřského, řeči a literatury české v Hr. Králové Liboslav Ziegler.

**) Životopis: Bohovědný slovník II. 530.

podivuhodný vývin zjevení Božího, ta jednota a shoda Starého zákona s Novým, jest božskou známkou pravosti náboženství křesťansko-katolického. *Tyto věci opomenouti jest chybou, tuším, velikou z uvedené právě příčiny*; (tak praví Brynych v poznám. uvedeného spisu str. 14). Probírá: Kaina a Abela, potopu, modloslužebnost, Abrahama, Isáka, Josefa, Mojžíše, desatero, Davida, proroky (v 11 odstavcích). Nový zákon probrán v jedenadvaceti katechesích s pokynem čeho šetřiti při opakování. — Dle velkého spisu svého *»Štít víry«* (1890), vydal stručnější *»Světlo pravé«* (Praha 1890 a 2. vyd. 1892) »k vycvičení birmovanců katolických (nebo po prvé Tělo Páně přijímati majících) na osadách smíšených«.

Dle katechesí, jež Ed. Brynych svým posluchačům jako profesor diktoval, vydal roku 1903 v Hradci Králové farář v Uhersku, Karel Janský: *»Katechese dle přednášek J. M. † Nejdůstojnějšího Pána biskupa Eduarda Jana Brynychy«* (stran 193, cena K 1.80). Je to zlomek obsahující katechese zpracované na znění: *»První katechismus . . sepsal Dr. Ant. Skočdopole«*, a obsahují kapitoly druhou: O křesť. spravedlnosti a povinnostech k Bohu a kapitoly třetí: O službách Božích (o modlitbě, o mši sv., společných pobožnec, o svátostech). Vynikají po stránce věcné i formální, řídili se spisovatel zásadou »ut veritas pateat, placeat et moveat«.

(Pokračování.)

Péče o mládež škole odrostlou.

Napsal EM. ČÍVKA.

(Dokončení.)

Čeho má se kněz uchopiti, aby mohl účinně působiti na mládež škole odrostlou a navázal opět přátelské styky s bývalými svými žáky?

Kde je založena a dobře řízena katolická organizace dospělých, tam se dá i pro mládež mnoho vykonati. Katecheta z chlapecké neb z dívčí školy ať se uchopí práce. Mládež jej zná a má k němu spíše důvěru než k jinému knězi. Ať se účastní spolkových schůzí a nabídne se, že bude mít ve spolku přednášku, jež by se i pro mládež hodila, a požádá rodičů, aby na tuto přednášku přivedli též své dospívající syny a dcery. Jindy ať se pořádá divadelní představení, zpěv neb jiná slušná zábava, na kterou i mládež ochotně se dostaví.

Již tím se mnoho získá. Hoši setkají se opět se svým katechetou, potěší se, když s nimi katecheta laskavě promluví a upamatují se na jeho slova a rady. Katecheta příležitostně je vybibne, aby aspoň o nedělích a svátcích, kdy není pokračovací škola, šli na služby Boží, aby aspoň jednou za rok vykonali sv. zpověď a přijali nejsv. svátost oltářní atd.

Velmi dobrou službu prokáže *spolková neb farní knihovna*. Dobrá kniha rozseje mnohé dobré sítě a utvrdí v ctnosti nejen dospělého, ale i nestálého mladíka. Kolik mladých duší otrávi se a zahubí nemravnými a protináboženskými knihami, jež někdy i ve veřejných knihovnách se nalézají! Proto Brynychovo heslo: *»Dobrou knihu proti špatné knize.«* *»Dobrý časopis proti špatnému!«* *»Dobrou brožuru proti špatné!«* Hromadné rozšiřování a rozdávání laciných, dobrých brožur, na př. *»Časových úvah«* z Hradce Králové, zajisté mnoho může prospěti.

Kde jest silná a dobře řízená katolická organizace, kde by rodiče souhlasili a slušný počet členů byl zajištěn, tam by snad mohl katecheta zříditi zvláštní

odbočku organisace: »*Sdružení katolické mládeže*«. Dříve však, nežli začne, ať si pojistí hmotnou i morální podporu všech kněží-katechetů i z duchovní správy — a některých dobře smýšlejících laiků.

Ačkoliv jeden musí býti hlavou a vůdčím duchem, přece nesmí všechna práce a starost jenom na jeho bedrách spočívat. I na to jest třeba pamatovati, kdo by převzal vedení a řízení spolku, kdyby hlavní organisátor jinak byl povolán. Jednotlivec může býti hlavním sloupem spolku, ale spolek nesmí toliko jím trvati nebo padati.

Všichni kněží jsou povinni zakladatele organisace mládeže podporovati.

Jedná se o získání a záchranu mládeže, z níž vyrostou budoucí otcové a matky. Jaké názory a zásady vssaje mládež do svých duší, zvláště na rozhraní věku dospělého, tak bude smýšleti a jednati až dospěje a bude samostatnou. Kdo si tedy nakloní a získá mládež, ten si získal i budoucí pokolení. Proto tak horlivá i úsilovná snaha různých politických stran, aby mládež sobě naklonily.

Kde však není silná, katolická organisace a kde není bezpečné naděje, že by sdružení mládeže prospívalo, *tam není radno organisaci mládeže zakládati*. Kolik členů se přihlásí? Kolik pak jich vytrvá? Budou boykotováni a pranýřováni. A pak lépe jest spolek nezakládati, než aby založený bídně živořil a za krátko zanikl.

Tam, kde není katolické organisace, ať se katecheta pokusí, aby si zjednal přístup do *učednické besídky*. Snad se zná s některým členem z kuratoria, nebo s učitelem z pokračovací školy, který mu zjedná dovolení, aby se mohl účastniti schůzí besídky. Tam uzří zase své bývalé žáky neb žákyně. Promluví s nimi a snaží se obnoviti bývalý přátelský poměr. Hoši poznají, že katechetovi dosud na nich záleží, těší je, že se k nim hlásí a že není nepřítelem slušného vyrazení. Ochotně přijmou od něho soukromé přátelské povzbuzení a napomenutí. Ponenáhlu získal si zase kněz jejich důvěry a může k nim míti časem nějakou zajímavou přednášku literární, historickou atd. Súčastní se též některého výletu a zavede žáky do chrámu a upozorní na jeho památnosti. Tím pozná lépe některé, kteří k náboženství dosud lnou, těch si zvláště povšimne, je povzbudí, jim půjčí vhodnou brožuru, knihu atd.

Styk se žáky, který byl vystoupením ze školy přerušen, bude zase obnoven a katecheta může aspoň tímto způsobem na mládež působiti. Tato činnost nevyžaduje tolik práce a námahy, jako vésti a řídit spolek, a katecheta sám bude ušetřen mnohých mrzutostí a útoků, jimž by neušel jsa správcem katolického sdružení. Takové působení zdálo by se mi též prospěšnější než založiti organisaci, jež čítají málo členů pouze by živořila a která by zůstala vždy zvláštním sdružením, vystaveným stálým útokům a pronásledováním.

Ostatně již pouhá přítomnost kněze na schůzích besídky bude na prospěch. Zabrání se tím mnohé nepřístojnosti, mnohé nejapné nebo zlomyslné poznámce a urážky proti náboženství.

To jsou některé skromné myšlenky a návrhy, jež by se daly snad i v nynější době provést a mládeži by prospěly. Jsou zajisté ještě jiné cesty a prostředky, jež vedou k témuž cíli. Bylo by si přáti, aby ti, kteří v tomto oboru pracovali a zkušenosti nabyli, sdělili je též s ostatními kollegy.

Zbytečné rady.

V nedávném čísle v článku »Zbytečná disharmonie« vyloženo nejnovější nařízení církevní o prvním přijímání sv. svátosti a správně zdůrazněno, že spor mezi úřady církevními a světskými působí dnes velmi trapně a je to vždy vítaná voda na mlýny nepřátel církve.

A kdo za těchto sporů trpí? V první řadě nižší kněžstvo, které ve školách vyučuje a v duchovní správě působí.

Klademe si však otázku, kdo vlastně ty spory vyvolává? Kdo jest jejich příčinou? A tu musíme přiznat, že v tomto případě byla to část kněžstva, která s věcí čistě církevní šla do liberálních listů. Nařízení v arcidiecesi o první sv. zpovědi a sv. přijímání *není ničím novým* a pro ty, kteří věci si všímali a uvažovali a srovnávali, *není také ničím nepředvídaným*, jako nejsou nepředvídaná mnohá jiná nařízení, která už vydána byla. Na kolika vikariátních schůzích kněžstva bylo o věci jednáno, *vážně a věcně vyloženo a objasněno stanovisko kněží o nařízení tom?* Jak »Ord. List« v čís. 3. referuje, *pouze na třech.*

Nařízení dalo se předvídati, mnoho bylo napsáno o tom od vydání dekretu »Quam singulari« papežem Piem X. r. 1910, až do dnešního dne, kdy jasně praví zákoník církevní, že *úsudek o schopnosti dítěte k přijetí sv. svátosti náleží na prvním místě knězi dítěte připravujícímu.* A přece našli se někteří, kteří snad nedůvěřující svému úsudku, hledají rady a pomoci a to v listech nepřátelských.

Bývá to smutné a obyčejně hodně podezřelé, když katolický kněz rozepíše se o záležitostech svého stavu v protináboženském tisku. A dosti často setkáváme se v listech těch s lokálkami nadepsanými: »Z kněžských kruhů«, ve kterých pisatel chce ukázati svou povznešenost nad nějakým nařízením církevním, svou pokrokovost a lidovost. Pražský »Čech« nazval jednou takového dopisovatele »vousatým velebníčkem« a »Český Západ« nazývá takového dopisovatele, který na rychlo na papír hozenou prací svou v liberálním listě se blýskne, obyčejně popálí a zapadne »žurnalistickou jepicí«.

A takových hojně se vyrojilo po nařízení, aby již dítky z druhé třídy k sv. svátostem byly vedeny. Marně sháníme se v některém časopise katolickém po učeném článku, který by důvody uvedl proti; za to četné jsme četli lokálky, z nichž jednu z »Národ. Listů« (14. března t. r.) uvádíme:

První dětská zpověď a přijímání. (Z kruhů kněžských.) Ve věci první dětské zpovědi a přijímání školní mládeže v základě církevních předpisů jsou rozhodujícími faktory: rodiče, zpovědník, farář a katecheta (učitel náboženství). Nový codex církevního práva (canon 854) praví, že dětem, které nemají ještě známost (vědomost) o svátosti a neprojevují touhu po ní, nemá se udělovati. Ostatně praxe ve věci té i po vydání papežského dekretu »Quam singulari« není všude stejná, na př. v Itálii 7 let bere se za dobu k prvnímu sv. přijímání, v diecesi limburské však až 11. rok. Kardinál Fischer v Kolíně n. R. se svolením papeže Pia X. zavedl přijímání až v 10. roce, tedy ve čtvrtém školním roce, což jako přiměřený věk platí také u nás. Netřeba proto vázati se na rozkaz pana arcibiskupa Huyna. O schopnosti dítek k prvnímu přijímání náleží rozhodovati podle církevního zákona *také rodičům.* Necht tedy rodičové užijí svého práva a neústupnost arcibiskupská musí pominouti sama sebou; neboť docílí pravého opaku, že rodičové budou své dítky posílati k zpovědi a k přijímání až v 10 letech. Dle rakouského školského zákona náboženská cvičení oznamují se správním školním prostřednictvím školních úřadů, které jsou oprávněny zkoumati, shodují-li se s předpisy zákona. V pří-

padě záporném nejsou uvázány takovátó cvičení dále oznámíti, resp. na vědomí vzíti. Zdá se vůbec, že v poslední době v církevních poměrech českých vyvolávají jisté kruhy v obyvatelstvu zbytečné roztrpčení, za jehož důsledky ovšem také budou zodpovědny.

Neupíráme správnosti v první části v lokálce uvedeným věcem; ale divíme se, proč pisatel své právo rozhodovati o schopnosti dítek přenáší na rodiče a vybízí je, aby práva svého užili. Rodičové přece většinou dítek nepřipravují, věc tu ponechávají katechetovi a *proč ten jim přepouští své právo?*

Dnes jedná se o děti ve třídě druhé a nikde nestojí, že mají jiti všechny; katecheta *má vybrati ty, které připravil tak, že mají známost o svátosti a projevuji touhu po ní.* To snad pozná sám. Nač v novinách vyzývati rodiče a jim raditi, co dosud ponechávali rodičové katechetovi?

V minulých letech vodili jsme děti ze třetí třídy k sv. svátostem po prvé, a nebylo námitek; letos prvně máme vésti druhou i třetí třídu, a hle, ač minulá léta nikdo se neozval, letos máme již několik případů, že *děti třetí třídy přicházejí se slovy: »Maminka řekla, že mě k zpovědi nedá!«*

A tu dáváme pisateli za pravdu: *»zdá se, že v poslední době v církevních poměrech vyvolávají jisté kruhy v obyvatelstvu zbytečné roztrpčení, za jehož důsledky ovšem také budou zodpovědny.«* Ale pravíme, že *těmi jistými kruhy jsou právě dopisovatelé z kruhů kněžských* do listů náboženství nepřátelských, kteří sobě i druhým v povolání trpké chvíle působí a tak těžkou a namáhavou práci ještě zvětčují a znesnadňují svými zbytečnými radami.

Poukážům na školní rakouské zákony o náboženských cvičení a nevzeti jich na vědomí, musí se usmáti každý, kdo příslušná nařízení zná a ví, že se neoznamuje náboženské cvičení s každým jednotlivcem, ale v celku, a právě zákon ponechává církvi rozhodovati, kdy mládež má sv. svátosti přijati. Zde se dopisovatel popálil a ukázal svoji neznalost.

I my poukazujeme k tomu, co již ve »Vychovateli« několikrát bylo vyloženo, že *naše mládež duševně i tělesně pomaleji dospívá než italská*, ale o věci té třeba mluviti *vážně a opravdově na schůzích kněžstva.*

A není li takových, pak třeba po nich volati, o ně žádati, na nich účast bráti a ne vyvolávati zbytečnou disharmonii a zbytečně raditi těm, kteří rádi ponechají starost tomu, kdo na přijímání svátostí připravuje. Nač zbytečnou a nemístnou radou znesnadňovati sobě i jiným plnění povinností?

Neberme věc od zadu a zálučně, ale hledejme pravá místa a prostředky — *de P.*

SMĚS.

Vládou vypracovaný návrh na reformu učitelských ústavů setkal se se všeobecným protestem všech organizací učitelských, které žádají, aby kandidát učitelského ústavu absolvoval nejprve střední školu a po ní odborně byl vzdělán na universitě. V memorandu, v tomto smyslu vypracovaném mezi jiným se praví:

»Jako dosud zůstává hranicí věku žáka vstupujícího do učitelského ústavu rok 15.,

ale připouští se, že do ústavu s více než pěti ročníky postačí už 14. rok, ba dokonce se níže mluví i o tom, že v případech zvláštního zřetele hodných může zemský úřad školní svoliti k promínutí nedostatku věku nejvýše do šesti měsíců, tedy přivolit k přijetí žáka 13 a půlletého! Uvažme proti tomu faktum dávno známé, že učitelské povolání patří k těm, jež vedle důkladného vzdělání obecného i speciálního vyžadují obzvláštních schopností a jmenovitě i lásky k dětem a úkolu vychovatelskému (tvrdíva se často dokonce, že se k učitelství musí

člověk narodit a že není-li přirozených vloh toho druhu, všechno vzdělání teoretické je marno): lze si myslit, že se takové pedagogické nadání a láska k učitelskému povolání objeví zřejmě již u dítěte třináctiletého a čtrnáctiletého? Nebudou tu při volbě učitelského povolání ke škodě osob a věci rozhodovat zase především jen důvody místní, finanční a konjunktura hospodářská? A co se stane, jestliže hoch nebo děvče se po nějakém roce přesvědčí, že se k povolání tomu nehodí? Ústavy jsou od počátku zařízeny ve své osnově docela odlišně než jiné školy střední a tak nebude možno, aby kandidát přešel včas na jinou dráhu, leda s velikými obtížemi a nesnáze. Sveden tedy klamnou predestinací povolání, zůstane na ústavě a rozmnoží jednou řady nespokojenců — budiž nám to slovo odpuštěno — učitelských nádeníků. Oč lepší jest po té stránce návrh českého učitelstva, který také u příštích učitelů požaduje jako přípravy absolvování celé střední školy a odkládá tedy volbu povolání až do doby, kdy se již téměř s nepochybnou určitostí může poznati speciální sklonnost jednotlivce!

Aby mladík, který v kritickém věku sám nejvíce potřebuje vlastního vychování, byl již vychovatelem, bylo a je i nám vždy proti mysli. U Židů v Starém zákoně mohl býti učitelem pouze ten, kdo překročil 30. rok svého věku. Toho ovšem dnes žádati nelze. Ale stanoviti vyšší hranici věku pro úřad učitelský je nutným požadavkem reformy učitelských ústavů.

Česká sekce spolku profesorů náboženství konala členskou schůzi 24. dubna t. r. o 5. hod. odpo. v Křesťanské akademii za účasti 15 kolegů. Po přečtení schválení zápisu schůze minulého předseda Dr. L. Petr podává zprávu o valné hromadě spolku ve Vidni, uveřejněné v Christlich-Paedagogische Blätter ohledně pragmatiky státních učitelů. Ač spolek i sekce naše učinila, co bylo možno, nebylo dosaženo splnění našich požadavků, rozšíření totiž § 53 zákona z 28. července 1917 také na kolegy předsedí z duchovní správy a započítání polovičky doby kněžské před úplnou aprobací. Zůstává v platnosti pouze text § 53, kde zákonem nyní započítána doba 8 let ztrávených po zkoušce na obecných a městanských školách do přidavků pětiletých i do pense. Ku zprávě té dodává jednatel, že obrátil se dvakrát na ústředí, když prosly-

chalo se, že již prováděcí nařízení jsou hotova a rozesílána. Z ústředí byl zaslán podrobný referát prof. Ringbergera, přednesený na valné hromadě. Prof. Ringberger zaslíben byl do jednání o věci této v samém ministerstvu a v užším komitě pro úpravu prováděcích nařízení a usiloval při projednávání oněch nařízení o vložení známého dodatku do § 53. Než sekční chef Dr. K. Kelle nejen požadavek tento zamítl, nýbrž i znění § 53 proti všem zákonům logickým vykládal, jakoby slovo: »den Religionslehrern wird die an Volks- und Bürgerschulen zurückgelegte Dienstzeit an gerechnet Religionslehrer vztahovalo se i na katechety definitivní na ob. a měšť. školách a ne pouze na profesory, kteří dříve zaměstnání byli na ob. a měšť. školách, tak že dle tohoto nesprávného základu byli by zahrnuti do tohoto § jen def. katecheté ob. a měšť. škol a ne také ti kněží, kteří v době té učili na ob. a měšť. školách. Tím by dobrodiní již zákonem z r. 1907 přiznané, že započítává se dle dobrozdání ministra doba 8 let kněžím třeba z duchovní správy vyučujícím na ob. a měšť. školách, bylo novým zákonem popřeno a tím i nynější pragmatika byla by zhoršením dřívějších výhod. V tomto smyslu bylo také již memorandum zasláno komisi u ministerstva, ale téměř nepovšimnuto zůstalo — a prováděcí nařízení vydané ku konci ledna v 21 kusech skončila celé zákonodárství o služební pragmatice. Nyní nezbyvá než buď žádati rozhodnutí nejv. správního soudního dvoru o výkladu § 53 nebo usilovati o upravení požadavků našich vytčených v obojích peticích zaslanych užšímu komitě u c. k. ministerstva kultu a vyučování v zamýšlené novele, která jest vymáhána i od jiných světských kolegů podobně citelně zkrácených a poškozovaných. Referent Dr. Kemetter a prelát Dr. Stojan jsou přesně o těchto požadavcích informováni. Proto prof. Ringberger navrhuje ve svém referátu valné hromadě, by zřídila k projednání této věci stálou komisi 3—4 členů, kteří by byli ve stálém spojení jak s ministerstvem tak i s komitěm při ministerstvu, by v čas i bez svolání spolku ve vhodné chvíli mohli zasáhnouti do jednání a uplatniti požadavky naše. Novela pravděpodobně by asi v půl roce mohla býti uskutečněna. — Dr. D. Orel navrhuje, by byla vypracována sekci petice o našich požadavcích a vytištěná by byla zaslána poslancům příznivcům resp. klubům

poslaneckým a biskupům, jako se obdobně děje u kolegů jiných odborů středoškolských. Návrh schválen a vypracován svěřeno předsednictvu. Rovněž navrhováno, by v petici společně byly uvedeny všechny sekce zemí rakouských by bylo patrné, že za ní stojí všichni katecheté. Jest samozřejmo, že odbor náš nebude podnikati něčeho samostatného, nýbrž ve shodě s ústředím, které se celou silou ujalо spravedlivě věci naší. Proto jednatel dohodne se s ústředím. Stěžováno dále do nespravedlnosti protizákonné, prováděné na učitelích provisorních; světských kolegů provisorů již domáhají se, by cestou právní byly provisory zrušeny a zaměněny za definitivní jmenování. — Jak známo z novin a časopisů, čelní odborníci na poli školství sestoupili se v komisi k projednání návrhů na reformu středního školství. Za úkol si vytkli připravit osnovu a rozvrh učiva pro novou školu střední, když by k nové úpravě školství došlo. Vzorem jest hlavně moderní školství francouzské. Jak již vidno, nevzala v úvahu výuky náboženské, čímž možno vysvětliti, že katecheté nebyli pozváni k součinnosti. Opomenutí toto bylo vysvětlováno, že komise tato jest rázu soukromého a že odborníci některých odborů vyučovací sami se přihlásili do ní a že snad není zásadního odporu proti vyučování náboženství. Proto sekce naše požádá předsednictva komise, by také katecheté byli při-uštěni do schůzí jejích, ač nelze mnoho očekávat od zásadních mnohých odpůrců náboženské školní výchovy v komisi. K žádosti jednatelově darovala čes. graf. akc. společnost Unie v Praze katechetskému museu 5 reprodukcí českých mistrů: Anděla strážce, Madonnu a Matičku míru od mistra Dvořáka, Špillarovu Českou Madonnu a Tkalíkovu Madonnu a sv. Jana Křtitele. Za tento vzácný dar (v ceně přes 100 K), jenž bude velkou ozdobou celého Musea, předseda poděkoval vřelě sl. ředitelství Unie. Obrazy byly se živým zájmem ve schůzi uvítány, prohlédnuty a svěřeny jednatelem k prozatímnímu opatřování, čímž sbírky náboženských obrazů Musea obohaceny uměleckou tvorbou českých mistrů.

Dr. Jos. Hanuš.
jednatel.

Rozdíl v povolání. Za války mnoho se nyní srovnává a v nynějším nedostatku na jedné straně mnoho počítá, na druhé zase téměř rozhazuje a plýtvá penězi. Nedávno předložili v Praze na př. truhlářští

dělníci následující požadavky: Nejnižší mzda pro vyučence za hodinu 1 K 20 h, pro dělníka dva roky po vyučení 1 K 70 h, pro samostatně pracující dělníky 2 K 20 h. *Za práci přes čas platí se 100 proc. příplatky.* Dle toho má truhlářský vyučenc ročního platu při osmihodinové době pracovní 2995 K 20 h, po dvou letech 4243 K 20 h a samostatně pracující dělník 5791 K 20 h. Kolik kapitálu bylo vloženo do učení se řemeslu a jeho výsledek u jinocha 18letého? Kolik kapitálu vloženo bylo na studia středoškolská a universitní a výsledek u jinocha 24letého? Státní úředník s úplnou střední školou a vysokoškolským vzděláním (skup. A a B) má první tři léta 600—800 K p po 25 letech (sk. A) nebo až po 33 letech (skup. B) dosahuje služného 5400 K; ve skupině C se vzděláním středoškolským je po 35 letech služné jeho 4500 K! A učitel nebo katecheta? Ve 24 letech má katecheta na obec. škole 1600 K a na měšťanské 2000 K. Uyučuje-li nad »míru vyučovací povinnosti«, náleží mu za dobu školního roku za jednotýdenní hodinu vyučovací 50 K, je-li to hodina zastupování za každou skutečně vyučovanou hodinu 1 K (§ 5. zák. ze dne 8. září 1899 č. 60 z. z.). Kněží z duchovní správy náleží pak (dle zákona z 16. května 1908 § 7. od. 3.) 1 K 20 h za každou hodinu a náhradu cestovního při vzdálenosti větš. než půldruhého kilometru dle poměrů 20—30 haléřů za každý kilometr. Za války udělen k tomu přídatek (viz Vychovatel t. r. str. 8), ale co je to proti platům v předu uvedeným. Srovnávejte sami dále!!

Bezplatné opatřování učebních pomůcek. Školský výbor poslanecké sněmovny dne 20. prosince 1917 se usnesl, aby učebné pomůcky dávány byly žactvu všemu zdarma. V důsledcích tohoto usnesení vydala c. k. zem. šk. rada oběžník ze dne 28. ledna 1918, jímž vybízí okr. šk. rady, aby se vyjádřily, je-li potřebno nebo aspoň žádoucnо, aby pomůcky byly všem dětem bezplatně vydávány, a maji-li zůstat učebnice a škol. potřeby trvalým vlastnictvím škol. dětí. Okr. šk. rady mají se vyjádřiti, zůstávají-li část žáků v nynější době bez učeb. pomůcek a k jakým poznatkům dospělo se při bezplatném podělování šk. mládeže učeb. pomůckami, zejména ve větších městech a místech průmyslových. — V Bosně dostávají všichni žáci učebné knihy zdarma

a ponechávají se jim v jejich vlastnictví i po odchodu ze školy. —š—

Křesťanské cvičení v Itálii. Jak koná se v Itálii křesť. cvičení, líčí V. M. Za slavnostního vyzvánění dovedl si kněz dítky do kostela, kde bylo shromážděno zbylé tam obyvatelstvo. Po krátké modlitbě společně rozdělil kněz děti o čtyř lavic. Pokynutím ruky vybíral si z přítomných mladé ženy a hlavně dívky a přiděloval jim vždy jednu skupinu dětí z lavice. Z připravených katechismů počaly dívky zkoušet mladé přidělence. Při prudkém temperamentu Italek brzy byl tichý chrám proměněn jako v hluchou tržnici. Děti hlasitě a o překot odpovídaly a nebylo žádnou zvláštností, že »učitelky« používaly písního práva. Celé cvičení pak zakončeno u oltáře P. Marie Lourdské za zpěvu »Ave Maria«. Připadalo mi to vše hodně originální a mnohdy bezděky jsem se musel horlivému zkoušení i usmát. Hlavní asi užitek spočívá v opakování katechismu u dospělých. A to jest dnešní dobou ne bezvýznamné. —š—

Pětiletá zvýšení služného zatím-ních odborných učitelů — důležité i pro katechety. Mnohý katecheta školy obecné jsa tu definitivně ustanoven, působí po řadu let na škole měšťanské za plat i kvinkvenálky školy obecné, ač mu náleží i plat i zvýšení dle školy, na které působil. »Škola měšť.« (č. 4. str. 123) uvádí případy rozhodnutí správního soudního dvoru u odb. učitelů, kde *správní soud uznal vzhledem na stavbu českého zákona o platech učitelských (§ 51. zemského zákona z r. 1903), že záleží na tom, kde učitel působí. Definitiva byla mu zachována na škole obecné, příjmy mají se mu počítati podle druhu školy, na níž působí.* Známe jest nám případ katechety na obecné škole defin. ustanoveného, který již osm let působí na škole měšťanské — má tam 20 hodin a exhortu, na obecné má 2 hod. přespočet, a běže plat školy obecné, ač má nárok dle rozhodnutí správn. soudu na 2000 K služného a 250 K přídávky. —š—

Obrázky udělené dítkám na památku prvního sv. přijímání, jak píše poručík V. Č. v »Našinci« č. 47., zůstaly i v domech naprosto zrušených ušetřeny; před touto památkou se surovost zastavila, Vzdává při tom díky katechetům, kteří nedbajíce obětí hmotných, dítkám tuto

památku vkládají do rukou v okamžiku tak posvátném, mnohdy pro celý život rozhod-ném. —š—

LITERATURA

Květnice. Kniha pro dívky. Napsal K. Balík. Knih »Dědictví Svatojanského« čísl. 138. Cena 2 K. Nákladem »Dědictví sv. Jana Nepomuckého«. Tiskem k. a. knihtiskárny.

Roku 1915 vydal dp. děkan Karel Balík v »Dědictví Svatojanském« knihu pro dospívající jinochy pod titulem »Dědův odkaz« (256 str.; cena 1 K 40 h.). Zmínili jsme se tehdy o výborné knize této a vřele ji doporučili našim jinochům. A to, co napsali jsme o »Dědovu odkazu«, platí plným právem také o »Květnici« věnované našim dívkám. D čtou se tu všeho, čeho třeba jim k zajištění jak vzdejšího, tak věčného života. Jest ovšem třeba na knihu tu upozorniti, k čemuž naskytne se dpp. katechetům zajisté nejednou vhodná příležitost, při které možno doporučiti mládeži »Dědictví Svatojanské« (ředitelství téhož jest v Praze IV., na Hradčanech), jež za vklad 20 K jednou pro vždy dává svým údům každého roku několik krásných knih. Doporučujeme.

Jos. Fabian.

Přítel opuštěných. Dvouměsíčník věnovaný blahu osob opuštěných. Redaktor: Václav Chlumský, kaplan u nejsv. Trojice v Praze. Ročník VI. V Praze. Nákladem »Domova opuštěných«. Tiskem Družstva »Vlast«.

V ohledu charitativním koná se nyní u nás bohudík hodně — ač ovšem ještě daleko ne tolik, kolik by bylo třeba. Jestliť známo, co jest ještě ubožáků (slepců, hluchoněmých, epileptiků atd.), pro které není posud místa v přeplněných ústavech. Ale na jedny ubožáky dlouho se zapomínalo: na staré, úplně opuštěné osoby! Konečně vzpomenu i na ty a založen »Domov opuštěných«, k jehož snažšímu vydržování vydáván kalendář »Přítel opuštěných« i tento časopis. Vychází sice jen šestkrát za rok, ale přináší přece dosti zajímavé četby, jak svědčí i tento ročník, v němž nalézáme poutavé články od Al. Dostála, A. B. Štastného, L. Grossmannové-Brodské, Lad. Fialy, Jul. Vlasákové a j. Doporučujeme šlechtným duším co nejlépe.

Fab. Budil.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 10 kor., půlletně 5—K. Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 11 korun, do ostatních zemí 12 korun. — Pánům kněžským slevujeme 25 procenta, Vychovatel se jim dává toliko za hoto-
vost. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamacce, jež se nepečetí a ne-
frank. Rukopisy pro hlav-
list, zprávy časové, knihy
a časop. zasílány buďtež
Em. Žákovi, prof. na Smi-
chově, Ferdinand. náb. 8.
Pro učit. přílohu přijímá
rukop. Vl. Hálek, farář
v Liboci u Prahy, pro
Věstník Katechetský při-
jímá rukopisy redaktor
Jaroslav Slaviček, kate-
cheta na Smíchově 992.

Náboženská psychologie Lutherova. — Úsilí o jednotnou školu v Německu. — Z dějin české katechetiky.

— Směs. —

Náboženská psychologie Lutherova.

Píše EM. ŽÁK.

(Pokračování.)

Dle našeho katolického názoru je potřeba k ospravedlnění člověka *před-
chozí milostí Boží*. Milost vniká jako duchovní paprsek v nitro člověka, pro-
bouzí dřímající síly v duši hříšnickově, posvěcuje jej a dává mu nový život, da-
leko povýšenější nad hranice jeho přirozenosti. Člověk, sám neschopen k tomuto
vyššímu životu se povznést, musí však s touto božskou posilou upřímně, ze svo-
bodné vůle spolupůsobiti. *Musí se chopiti tohoto nebeského lana*, aby se z bída
své, z propasti tmy, dostal ke světlému a těšil se z jeho blahodárného působení,
z jeho požehnání.

Věčně krásným toho důkazem je památný výrok Kristův nad Jerusalemem.
Jeda na oslátku, blíží se Spasitel k městu. A vida je s Hory olivetské ležeti
před sebou, zastavuje se. Zrak jeho kalí se slzami a ústa pronášejí ona nejvyš-
ší tklivá, krásná, o lásce Kristově k národu svědčící slova: »Jerusaleme, Jerusa-
leme, kolikrát jsem chtěl shromáždit syny tvé, jako slepice shromáždí ku-
řátka pod křídla svá, *ale tys nechtl.*« Každá cesta Spasitelova do města byla
milostí městu. Každá skýtala národu příležitost poznati a přijati to, co bylo mu
k spasení. Ale národ příležitosti se nechopil. Jediné jeho zaslepenost, odpor, ba
vzdor, byly příčinou zahynutí.

Tento výjev opakuje se v nitru každého člověka. Každý má »čas navštívení
svého.« Bůh tlučne na bránu jeho srdce a chce vejíti. Neotevřel-li jemu, ne-
otevře-li příchodu světla, sám je vinen svým duchovním zahynutím.

Luther, abych se vrátil k tematice, vycházel ovšem z vážného, nábožen-
ského, ale přece nepravého hlediska. Přeháněje, dospěl až k názoru, že by to
bylo urážkou velebnosti Boží a znamenalo popírání zásluh Kristových, *kdyby
člověk měl i nejmenší účast na díle svého ospravedlnění*. Hříchem dědičným
přímo vyhubené mravní síly v člověku nemůže prý ani Bůh vzkřísiti k novému
působení. Spravedlnost Boží, t. j. Kristova, nevniká a neproměňuje nitro člověka,

ale zůstává mimo ně. Ona takofka vrhá svůj stín v duši, tak že Bůh pro zásluhu Kristovy prohlašuje duši za spravedlivou, ačkoli vniterně spravedlivou vlastně není.

Proto dle Lutheru *jenom víra, jež žije se zásluh Kristových, může člověka spasiti*. A proto též s neslýchanou prudkostí útočil Luther na církevní učení, že víra, která se projevuje čínorodou láskou, čili dobrými skutky, je potřebna k spasení. — Tato Lutherova víra důvěřivá, *fides fiducialis*, je výhradně dílem Božím. »Bůh vlastně věří v nás.« Aby pak zdůraznil svoje přesvědčení, Luther neleká se nejostřejších protikladů, jež nám všem jsou dnes skoro nepochopitelné, na př.: *Žádný hřích nemůže člověka zabít, pouze nevěra*. Nebo: »Kdyby kdo ve víře mohl se dopustiti cizoložství, nebylo by hříchem.«

Nebylo by však správně v tomto názoru Lutherově spatřovati *mravní nějaký laxismus*, v němž by chtěl Luther člověku věrou ospravedlněnému vše dovolo-ovati dle hesla: »Fortiter pecca, sed fortius crede.« Ale Luther chtěl těmito názory postavit vedle sebe čin všemocí Boží a čin nicoty lidské; bohatství Boží milosti oproti bídě člověka. Proto i Luther pohrdá onou domněle mrtvou věrou, která je mu neužitečnou, ztrouchnivělou, mrtvou věcí, která »jako mrtvá moucha skrývá se v zimní době ve skulině, až milé slunce v ni pronikne a ji přivede k životu.« —

A poněvadž je víra v nás jediné dílem Božím, ona stále je v nás činna, zcela neodvislá na naší vůli. A z toho vyplývá bezprostředně ona druhá, základní věta Lutherova, která je jako milníkem jeho učení, a to jest ona *naprostá jistota a bezpečné vědomí budoucího spasení*.

My věříme, že nikdo z nás, byť vykonal sebe více dobrých činů, není naprosto jist svým spasením. Sv. apoštol volá, abychom »s bázní a třesením přičiňovali se o svoji spásu,« poněvadž při vši své pevně, neochvějně naději v milost Boží nikdy nejsme si jisti, zda se své strany učinili jsme již vše, čeho jsme učiniti mohli a měli. Proto o svém budoucím losu nikdo není si jist. Luther však učil, že člověk věrou v Boží milosrdenství dospívá k radostné a bezpečné jistotě své spásy. Tato důvěra jest v podstatě totožna s pevnou věrou, ona jest skálou a kotvou našeho spasení.

A přes to, že Luther učil této bezpečné jistotě o budoucí spásě člověka, co zatím církev praví, že nikdo spasením svým nemůže si býti jist, vidíme průměrně vzato, v psychologii věřícího katolika a věřícího evangelika podstatný a učení obojímu zcela odporující rozdíl. *Upřímný katolik je člověk plný naděje, plný radosti a vnitřního uspokojení*. Je sdílný, přívětivý, klidný a veselý, kdežto evangelík bývá *vážný, zasmušilý, do sebe uzavřený*. — Jak si vysvětlíme tento zjev? Jediné tím, že časté přijímání sv. svátostí, hlavně sv. zpověď, v níž nabýváme z úst kněze slovy: »*Ego te absolvo*« mravní jistoty, že jsou nám hříchy odpuštěny, působí v nás onu mocnou důvěru v odpuštění, že nám zjednává vnitřní klid, spokojenost a radost. Evangelický křesťan, nemaje těchto prostředků duševního očistění a obrodu, této radosti nemá a míti ji nemůže.

Vzpomínám zde přímo na klassický příklad, který uvádí přední německý theolog *Vilmar* ve svém díle »*Theologie událostí*«. Vypravuje takto: Duchovní byl volán k smrtelnému loži kteréhosi hříšníka, který jal se činiti pokání a toužil po odpuštění hříchů. Evangelický duchovní, vědom toho, že může mu pouze odpuštění zvěštovati a nikoli sám, vyšší mocí od hříchů jej rozhrěšiti, jal se

v tomto smyslu k němu mluvit. Poukázal mu na neskončené zásluhy Kristovy a končil: Doutej, že jsou ti hříchy odpuštěny. Ale tím se umírající nespokojil. Právil: »Prohlášení, že jsou mi hříchy odpuštěny znám již dávno, a bylo mi jinými často a kratěji připomenuto. Já však chci vědět, zda vy máte právo a moc mé hříchy mně odpustiti.« Toužil vidět před sebou nikoli hlasatele odpuštění, ale *soudce s mocí rozhřešovací*. Soudce, který svojí vlastní mocí, od Boha skrze apoštoly mu svěřenou, může právoplatně vynést rozsudek osvobozovací. V tom je právě ona nesmírná útěcha, že kněz sám hříchy mi odpouští. Jeho slovo je rozsudkem nad mými hříchy.

Právě v této naší víře, že můžeme bezpečně dojiti odpuštění hříchů svých na zemi a Kristus na soudě svém nebude nás znovu z nich souditi a nám jich připomínati, v častějším přijímání, jež je nám dle slov Kristových zárukou slavného vzkříšení, a dále v úctě Bohorodičky, Marie Panny, kterou nazýváme ochránkyní trpících, útočištěm hříšníků, a která v nás stále rozněcuje onu čistou radost, jakou pocituje dítě v náručí mateřském, v těchto všech věcně krásných, svěžích, nevysychajících zdrojích milosti spočívá onen vnitřní klid, radost a spokojenost katolického křesťana.

(Pokračování.)

Úsilí o jednotnou školu v Německu.

(Píše prof. Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Jednotná škola dle pohlaví. Rozumíme jí koinstrukci a koedukaci hochů i děvčat. V obecných školách vesnických jest pravidlem, na středních školách jest pokusně zaváděna, na vysokém učení trvá. Svého času pod tlakem emancipačního ženského hnutí byla tato škola naruživě požadována. Dnes, kdy moderní *diferencialní psychologie* psychické rozdíly pohlaví dopodrobna zná a zdůrazňuje, soudíme již o společném vyučování hochů a děvčat střízlivěji a vracíme se zase ke středním školám dle pohlaví odděleným, zvláště když i zkušenosti po stránce mravní nebyly nikterak příznivé a povzbuzující.

Jednotná škola ve smyslu vyučovacím a organická jednota školní. Rozumíme jí uclánkování různých školních typů v jednotný celek, tedy organickou souvislost a stavbu různých druhů škol. Obecná škola si stěžuje, že nemá správného zakončení a řádného připojení ke škole střední; střední školy si stýskají po nedostatečné přípravě žáků z obecné školy přicházejících. University ve filosofických a právnických fakultách zase nařikají, že předběžné vzdělání reálných gymnasií a realek nepostačuje, ježto neuschopňuje k vědecké, na pramenech spočívající práci v různých oborech, naproti tomu lékařské, přírodovědecké a technické fakulty nejsou zase spokojeny s gymnasiem, poněvadž příliš málo učí matematice a přírodním vědám a žáky příliš málo vychovává k pozorování a k životu přítomnému. Rodiče si stěžují, že škola jejich děti příliš záhy rodině odvádí a že se musí příliš brzo pro určitý druh školy rozhodovati. Studenti si stýskají do potíží přestupu z jedné školy do druhé, na př. z reálného gymnasia nebo realky do pouhého gymnasia nebo obráceně, když chtějí povolání svoje změnit. Jak vidíme, s jedné strany chceme školu pro všechny žáky společnou, jež by všem poskytovala *totéž vědecké* předběžné vzdě-

lání — jmenujeme to *jednotnou školou v učebném smyslu* — s druhé strany stesky jsou pronášeny do nedostatečné souvislosti různých škol, do nedostatečného skloubení školy obecné, střední a vysoké.

Jednotná škola po stránce učebné, t. j. jediná škola s toutéž učební osnovou pro všechny, jest nemožna. Různost životních potřeb podmiňuje školy s různými cíli a různými učebními předměty. Proto máme a potřebujeme škol měšťanských, realek, řemeslnických, hospodářských, technických, průmyslových škol atd. Přes různost cílů a oborů lze však přece potud mluvit o *jednotném cíli* různých těchto škol, pokud vedle odborného vzdělání prostředkují výchovu nábožensko-mravní a výchovu národní. Považujeme-li tudíž jednotnou školu se stejnou učební osnovou pro všechny žáky za utopii, můžeme nicméně mluvit o jednotné škole, jež přeje si obnovy organické souvislosti různých školních typů. Chceme ji jmenovati jednotnou školou v *organickém* smyslu. Rozumíme jí takovou souvislost, v níž střední škola vybudována jest na škole obecné a vysoká na škole střední. Střední škola předpokládá tedy absolvování určitého počtu tříd školy obecné, a tím i určitou míru vědomostí, a vysoká škola zase absolvování určitého počtu tříd gymnasijských nebo reálních. Bylo již nahoře řečeno, že v *požadavku počtu tříd se mínění rozcházejí*. Na čem záleží, jest však, aby vyšší škola při přijímacích zkouškách žactva navazovala na jeho dosavadní stav vědomostí a aby nekladla na ně požadavky, s nichž žáci se svou školní minulostí nejsou. Jsou-li požadavky tyto vědomostem žáků přizpůsobeny — jak zákon káže — pak střední škola nezasahuje rušivě do chodu školy obecné. Obecná škola opatřuje těm, kdo na školu střední přestoupiti chtějí, po určitém počtu let vědomostí k přestupu potřebné, vyzbrojuje však i ty, kdo jí celou procházejí, potřebnými vědomostmi, aby mohli vstoupiti do života praktického, do školy pokračovací nebo do některé školy odborné. Taková organická souvislost nižších a vyšších škol, jakási architektonická výstavba různých školních druhů, jest nejen možna, ale i žádoucí.

Jednotná škola v politickém smyslu neboli říšská škola jednotná. Tou rozumíme školu, říši pro celé Německo jednotně organisovanou. Myšlenka ta má něco svůdného. Uvážíme-li, čeho docílila jednotná organizace na př. ve válce a co vůbec jednota v organizaci znamená, mohli bychom od říšské jednotné školy jistě očekávat velikých věcí. A přece bych se za ni nepřimlouval. Výhody decentralisace zdají se mi na školním poli většími než výhody centralisace všeho školství. V duchovních věcech jest příliš daleko jdoucí uniformita spíše na škodu, poněvadž brzdí a podvazuje volnost vývoje. Právě různá střediska, umělecké a technické výtvořky a vědecká práce při knižecích dvorech německých způsobily bohatost a různotvárnost německé kultury. V duchovní práci nedoporučuje se polní šedivá barva, nýbrž střídání, individualismus a pokud možná nejvíce volnosti. Aby tato svoboda, jež ve školství německých států spolkových vládne, nezvrhla se v roztržitost, o to pečují potřeby praktického života, jenž při vší různosti a mnohotvárnosti školních zřízení umožňuje jakousi příbuznost všeho školství spolkových států. Ostatně odmítáme jednotnou školu říšskou i z důvodů státoprávních; neboť úprava školství jest dle říšské ústavy věcí spolkových států.

(Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Brynych dělil vyučování náboženství na dva díly: *poznání Boha* (Apoštol. vyzn. víry, přikázání, křesť. spravedlnost) a *ctění Boha* (modlitba, obět, svátosti, obřady a církevní rok); kterouž zásadu uplatnil biskup roku 1896 ve vydaném »*Oltáři*, poučné a modlitební knize i zpěvníku pro diecesi královéhradeckou«.

Již roku 1880 touže po tom, aby lid s porozuměním přítomen byl posvátným úkonům, vydal Brynych »*Mešní a obřadní knihu pro lid*« (Praha, Cyr.-Met. knihkup.), která vyšla zpracovaná a upravená roku 1896 v Oltáři. Oltář má tři části: *Katechismus*, modlitby a zpěvník, vše pohromadě a logicky spojeno, což jest nejen velmi vhodné, ale i praktické. Kniha počíná větou: »*Náboženství jest poznání a ctění Boha*« a dle tohoto výměru dělí se celá kniha na dvě hlavní části. (Přednosti tohoto rozdělení katechismu proti katechismu Pražskému vykládá Frant. Halbich ve Vychovateli 1897 str. 262 a 298.) Výměry, rozdělení a postup katechismu Brynychova mají mnohé přednosti; škoda, že zavedením katechismu Rakouského upadl v zapomenutí.

K »Oltáři« vydal biskup Brynych roku 1899 (Hrad. Králové) podrobnou »*Instrukci o katechismu a Oltáři*«, v níž nejprve pojednává »o katechisování vůbec«. Katecheta »má pravdě získati rozum, má pravdou budit náboženský cit a pravdou pohnouti vůli«. Vše tu poněkud obšírněji vykládá a ukazuje, že na těch základech byl sepsán »Oltář«, pokud měl býti i katechiismem a zůmyslně bez otázek byl sestaven, aby nesváděl k mechanickému memorování. »*A bylo pomýšleno na to, aby se vydávaly katechese dle něho sestavené, které by byly snad nejlepší apologií zásad právě předložených* a Oltáře samého.« »Když Oltář již vyšel a dříve než zmíněné katechese vyjiti mohly, vydán katechismus z usnesení většiny episkopátu předlitavského.« K vůli jednotě i v diecesi své zavádí Brynych katechismus, v diecesním vydání Škoda veliká, že nedošlo k vydání oněch katechesí, jak to bylo v úmyslu velikého biskupa Brynychova! V »instrukci« vykládá ještě o Oltáři, krátce o osnově a o zkoušce při visitaci. Jeho výklady o katechetice a methodice došly po smrti jeho oživení.

Po odchodu Brynychově do Prahy r. 1888 přednášel pastorálku a s ní i katechetiku 1889—1892 Dr. Gabriel Pecháček, který záhy přešel na universitu do Prahy jako profesor pastýřského bohosloví. Po něm rok profesor Petraň a pak Dr. Josef Mrštík 1893—1901. Ten v »Knihovně sv. Vojtěcha« v Hradci Králové r. 1895 vydal velmi dobrou příručku pro katechety: »*Soustavný přehled zákonů a nařízení občanských o působení orgánů církevních ve škole obecné a měštanské*. Na základě pojednání Dr. Ant. Skočdopole, uveřejněného v Kalendáři duchovenstva českoslovanského na rok 1894, obšírněji zpracoval Dr. Josef Mrštík.« (181 str. 1 zl.). Kniha ta všem kněžím ve škole působícím jistě prokázala velmi platné služby.

Roku 1901 počal přednáseti katechetiku profesor Dr. Jan N. Jindra a přednášel ji až do roku 1915, kdy vstoupil na odpočinek. Th. dr. Jan Nep. Jindra nar. 5. října 1863 v Hoře Kutné, vyniká jako spisovatel a řečník na slovo vzatý (Životopis a podobiznu viz »Vlast« XXXIII. str. 1 a násl.).

Již r. 1892 napsal ve »Vychovateli« (str. 267 a 278) článek: »*Katechismus a modlitební kniha pro mládež*«, v němž obojí srovnává a dochází k závěru, že bylo by přáním, aby »oprávněné k tomu orgány sestavující a vydávající katechismus, dbaly náležitě srovnalosti a shody katechismu s modlitbou. Duch církve svaté jest duchem harmonie. Modlitba kněžská, oltář i kazatelna musí zůstatí ve shodě. Každá nesrovnalost svědčila by o chybném pojetí roku církevního, jenž nejen představuje, ale i obnovuje vykupitelskou činnost Páně. Této trojici odpovídá ve škole trojice jiná: biblická dějprava, katechismus a kniha modlitební. Kéž nastane žádoucí shoda a srovnalost i v této trojici! Roku 1894 uveřejňuje tu článek »*Ze školy života*« (str. 66), několik pokynů pro katechety, jak vésti mládež k nábožnému životu. V též ročníku (str. 488) v čl. »*Dvě poznámky k našim katechismům*« podává některé poznámky k úpravě katechismu, (aby moment apologetický v katechismus byl uveden, aby učivo bylo upoutáno k věcem známým). Ve článku: *Vzhůru k dílu!* (»Vychovatel« 1895, str. 527) upozorňuje, aby při náboženské výchově nezapomínalo se na: obnovu dobrého úmyslu, modlitbu rozjímavou, duchovní sv. přijímání i návštěvu nejsvětější Svátosti. V »Katechetské příloze Vychovatele« (1901, str. 109) pod jménem Jan z Hory v článku »*Cíl výchovy a cesta k němu*«, podává výklad § 1. říšského zákona ze 14. května 1889 vzhledem k výchově. Do »Vychovatele« napsal i jiné články praktické. Řadu článků napsal do »Časopisu katolického duchovenstva«, »Rádce Duchovního«, »Vlasti«, »Kazatele«, »Obrany Víry«, »Eucharistie« a »Českého slovníku bohovědného«. Vydal i samostatné spisy mezi jinými i *nejlepší českou katechetiku*. »*Katechetika*« prof. Dr. Jindry vyšla v Hradci Králové r. 1904, »rok po smrti velikého Čecha a apoštolského biskupa Eduarda Jana Brynychy.« V předmluvě píše Dr. Jindra: »Zachovejme díla, jímž žil, jímž i vše obětoval. Jest jich dosti; ale následovala by ještě četná jiná. V důvěrných hovorech se nejednou o tom stala zmínka. Mezi jiným i to bylo přáním Jeho biskupské Milosti, aby na základě přednášek, jež mívá, jsa professorem pastorálky a katechetiky, byla zpracována učebná kniha časová dle nejlepších pomůcek. »Dejte se do toho,« — řekl rázovitě, — »já vám pomohu a o náklad se již nějak postarám.« Tak stalo se, že jsem se odhodlal napsati »*Katechetiku*« na základě přednášek J. b. Milosti dle četných spisů jiných.«

Dr. Jindra připomíná, že pracoval výhradně a pouze pro své posluchače. »Tím vysvětlen budiž i výbor látky i stručnost mnohdy až nesmírná, jež nejednou slovem o věci se zmiňuje, předpokládaje živou přednášku.« *Jest však přece »Katechetika« ta nejlepší českou katechetikou tiskem vydanou, shrnujíc vše, čeho katechetovi věděti třeba.* Že přihlíží předem k ustanovením a nařízením diecese královéhradecké, je jasno, vždyť psáno pro budoucí katechety této diecese. Po úvodu, v němž pojednáno o školách, jejich vzniku, účelu a rozdělení, jejich poměru k církvi a státu s připojením přehledu zákonodárství školního, přechází k vlastní katechetice, kterou dělí na *katechetickou didaktiku a katechetickou paedagogiku*. V díle prvním v části první jedná o vyučování katechetickým a o katechetovi, část druhá probírá předmět katechetického vyučování a osnově; část třetí obsahuje metodiku obecnou i zvláštní. V druhém dílu předeslav zákony říšské a diecesní bohoslužebný řád, jedná o vedení mládeže katolické bohoslužbou, exhortami a přiměřenou kázní k Bohu. (Cf. rozdělení »Oltáře«.) Vše tu podáno sice stručně, ale s četným citováním pramenů k dalšímu poučení a

studování dle nich, upraveno přehledně a jasně a zvláště vytknouti musíme prakticky. Ať vykládá o pozdravu (§ 77), nebo o zpěvu (§ 84), či o ministrantech (§ 90) nebo kázni školní (§ 109), hned připojuje příslušná nařízení a zákony, tak že katecheta vždy v knize nalezne poučení a rady. »Katechetika« profesora Jindry *zasloužila by upravení a doplnění, hledíc ke všem diecesím, abychom měli dobrou a praktickou katechetiku českou, vyhovující potřebám doby přítomné.* Doplnků těch nebylo by tak mnoho a *profesor Dr. Jindra vykonal by práci záslužnou a zajisté trvalou, kdyby učinil přístupným všemu kněžstvu českému dědictví velikého biskupa blahé paměti Eduarda Jana Brynycha a znovu vydal v doplněném a upraveném vydání »Katechetiku«.*

Od roku 1915 přednáší katechetiku a methodiku bývalý spirituál semináře královéhradeckého, profesor *Jan Černý*, dle svých skript, která sestavuje a bohoslovci si je dávají litografovati.

O praktická cvičení v katechisování postaráno velmi skrovně. V druhém semestru IV. ročníku (po velikonoci) má každý bohoslovec *jeden výstup* před několika žáky — asi osmi — ze 4. třídy obecné chlapecké školy, kteří za tím účelem do semináře ve středu a v sobotu odpoledne na hodinu přijdou, aby vždy jeden bohoslovec měl s nimi praktickou katechesi. Že to je málo a velmi skrovná příprava na praktické katechisování ve škole je zřejmo a bylo by záhodno, aby po válce docházeli bohoslovci po celý rok do školy některé, aby poznali směr a postup vyučování v praxi a dokonaleji se vycvičili k úkolu nejobtížnějšímu, ale také na výsost důležitému. Měl by býti vzat náležitý zřetel na praktické vyučování a o řádný výcvik pečováno, jak toho žádá dekret dvorní studijní komise, který sice nedávno slavil stoleté jubileum, ale pro náboženskou výuku a výchovu jest velmi důležitý, nejpotřebnější a nejčasovější. Jen prakticky vychovaní a vyučení katecheti vychovají a vycvičí nám nové pokolení řádných a dobrých křesťanských jinochů a dívek, budoucí dobré katolické matky a otce.

(Pokračování.)

SMĚS.

Osnova zákona o platech učitelských z r. 1913 nabude právní platnosti zpětně od 1. ledna 1918. Organisované učitelstvo české i německé podalo zemské správní komisi žádost, aby osnova učitel. platů z r. 1913 byla finančně provedena. K této jednomyslné žádosti odpověděla zemská správní komise takto:

K tamnímu dotazu z 15. dubna 1918 s. n. sdělujeme Zemskému Ústřednímu Spolku Jednot Učitelských jménem všech podepsaných organisací učitelských, že zemská správní komise království Českého v souhlase s c. k. vládou učinila ve schůzi konané dne 1. května 1918 pod č. 45.254 následující usnesení:

Vedle dosavadních výhod, povolených na základě zdejších usnesení ze dne 22. pro-

since 1913 č. 134.111, ze dne 12. července 1916 č. 82.518 a z 12. června 1917 č. 60.246 poskytují se učitelstvu za současného zrušení jednotného rozhodného dne, počínajíc dnem 1. ledna 1918 ostatní výhody provedené v osnově zákona permanentní komise školské za rok 1913, pokud výhody tyto týkají se okresních školních fondů, učitelského fondu pensijního resp. zemského fondu.

Tim dochází k úplnému provedení materiálních výhod osnovy zákona o platech učitelských. President: *Schönborn. r.*

Katechetický kurs na moravském Slovácku. Po čem již několik let v českých katechetských kruzích se touží a marně volá, to skutečně bude na Moravě. Zárukou toho je nám horlivost a nadšení a zdárné výsledky, jichž jsme svědky. V čís. 8. Vychovatele (str. 78) podali jsme zprávu o zdařilé katechetické výstavce v Uherském

Hradišti, která přičiněním *dp. Leopolda Rečka, katechety z Kunovic*, v březnu při kněžské rekolekci byla uspořádána a nad očekávání se zdařila. Jak tehdy bylo stancováno, konána tamtéž, při rekolekci dne 1. května dopoledne katechetská přednáška téhož *dp. katechety o praktickém použití křídy v hodině náboženské* a odpoledne po rekolekci schůze, v níž mimo jiné zajímavě promluveno o kostelním zpěvu a modlitbách a v poutavé a čilé debatě jednáno o tom, v čem třeba vědomosti doplňovati a v čem pokračovati a projednán návrh *P. Rečka*, aby v době příhodné (buď začátkem neb koncem prázdnin) uspořádán byl *v Uh. Hradišti aspoň jednodenní katechetický kurs o nejpotřebnějších věcech z katechetiky*. Navrhovatelé má býti listkem oznámeno, jaké otázky by měly býti na kursu tom projednány a které partie prakticky probány. Navrhovatele čeká tu práce obrovská, ale doufáme, že se jí nezalekne a jako se mu podařilo za přispění dpp. spolubratří v době vážné a těžké uspořádati tak zdařilou výstavku katechetickou, že podaří se mu uspořádati i katechetický kurs, který snad bude jiskrou k vzplanutí chuti a nadšení pro *velký český kurs katechetický* a vůdčí hvězdičkou, která povede k uskutečnění toho, po čem dávno se volá. Přejeme *dp. navrhovatelé*, aby za pomoci Boží úmysl jeho se mu podařil a byl vzpruhou našim *katechetským spolkům*, aby *myšlenky velkého kursu se chopili a ji provedli* a nedali se zahanbiti jednotlivcem!

Kš.

Změna prováděcího nařízení k řádu školnímu a vyučovacímu. Zemskou šk. radou k čís. 1 524 a 1917 z 24. dubna 1917, 20.149 a 1917 zem. škol. r. bylo oznámeno správám a ředitelstvím škol: Jeho císařské a královské Veličenstvo ráčil nejmilostivěji naříditi, aby dny Nejvyšších jmenin a narozenin Jeho Veličenstva císařovny (27. duben, 9. květen) byly oslavovány účasti úřadů na oficiálních službách Božích, případně na jiných slavnostech církevních jakož i poskytnutím prázdná od vyučování. (Výnos minister. kultu ze dne 21. dubna 1917 čís. 1465 KUM — v ty dny účastní se mládež školní slavných služeb Božích a dny ty jsou dny feriálními.) Již před tím výnosem c. k. minist. kultu a

vyučov. ze dne 16. března 1917 č. 6861 oznámena změna prováděcího nařízení řádu školního a vyučovacího (c. k. zem. šk. r. ze dne 13. června 1907 čís. 25704) k § 56, kde se stanoví za dny všeobecně prázdné: 1. Svátek jmenin Jeho Veličenstva císaře 4. listopadu, svátek jmenin Jeho Veličenstva císařovny 27. dubna a svátek narozenin Jeho Veličenstva císařovny 9. května. Letošního roku den 9. května, narozeniny Jeho Veličenstva, připadly na svátek Božího vstoupení. Podle starého, samozřejmého zvyku slaven měl býti tento den prázdným na školách ve středu předchozí, analogicky dle ustanovení onoho prováděcího nařízení: »připadá-li některý z těchto dnů na neděli, tedy sobota před tím« (v prováděcím onom nařízení r. 1907 nemohla býti zmínka o svátku, poněvadž na dny tam jmenované svátek připadnouti nemohl!). Na mnohých českých školách řídíce se *samozřejmým výkladem* prováděcího nařízení, oslavily jmeniny Jeho Veličenstva, s radostí i pro její dobré snahy, pokud o nich veřejnost se dovídá, ve středu tak jako bylo byčejem službami Božími a dnem feriálním. Na jiných pro pobožnosti v ten den (prosebný) připadající, odložili oslavu na den 10. května. Zatím však pospíšilo si ministerstvo vyučování s nařízením, že prý je v den 9. prázdná tak jako tak, a kde by se oslava nemohla dobře konati ve čtvrtek, ať se koná ve středu nebo v pátek, že však na ni má býti věnována *toliko jedna hodina vyučovací*! Na různé sbírky a prodávání různých odznaků, při kterých mládež učila se jen nezbednosti a smělosti, bylo během války promarněno celých dnů vyučovacích bez počtu, a najednou taková šetrnost k loyální oslavě narozenin císařovny, jež svými lidumilnými snahami zapisuje se dobře v srdce veškeré uvažující a myslící veřejnosti. Co je nařízení a výnosů, kterými zemská i okresní školní rady a sám říšský zákon nařizuje pěstování úcty k Nejvyššímu císařskému domu a pojednou oslava narozenin Jeho Veličenstva vstupuje a snižuje se nařízením samého ministerstva vyučování. Veřejnost byla překvapena a srovnávala, že už o jmeninách Jeho Veličenstva bylo pozoruhodno, co se dalo či vlastně nedalo s prapory na německých budovách v Praze i jinde.

—š—

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 10 kor., půlletně 5.—K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 11 korun, do ostatních zemí 12 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. Vychovatel se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratelů dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a ne frank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. VI. Hálek, farář v Liboci u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy, redaktor Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 992.

Náboženská psyché Lutherova. — Úsilí o jednotnou školu v Německu. — Z dějin české katechetiky. — Síla vůle. — Feuilleton. — Směs. — Literatura.

Náboženská psyché Lutherova.

Píše EM. ŽÁK.

(Pokračování.)

Přicházíme nyní k poměru Lutherovu k církvi. Ve svém listě k Českým bratřím píše Luther, že jedině Duch sv. svým duchovním pomazáním každého všemu naučí, a beze vší spolupráce lidské *»jedině potřebné«*, t. j. víru v každém působí. Proto není potřebí sprostředkování milosti skrze služebníky církve. Tito také nemají žádné duchovní moci býti orgány milosti Boží. Církev jest Lutherovi pouze *společností věřících před příchodem Ježíše Krista*.

Podle našeho názoru nejsou dary Ducha sv. propůjčeny každému údu církve, t. j. jednotlivci v plnosti zvlášť, ale církvi jako celku, již Kristus je byl příslibil. Vyšší duchovní život neproudí v duši bezprostředně, ale uděluje se přijímáním sv. svátostí, jimiž přísluhy kněží. *Luther prohlašuje každé přísluhování, sprostředkování milosti kněžstvem za zbytečné a neužitečné.*

Tento názor a s ním i nenávisť proti nejvyšší hlavě církve, římskému papeži, léty stále víc a více v duši Lutherově se stupňuje, až vyvrcholí v jeho spise, který napsal nedlouho před svou smrtí: *»Proti papežství v Římě od ďábla založenému«*. Luthera přímo dohání k zuřivosti všeobecná víra křesťanů o duchovní moci papežově, o moci klíčů, jimiž odpouští hříchy i tresty, uděluje odpustky, a svým prohlášením, že lze je přivlastniti i duším v očistci, může zasahovati i v říši nadpřirozenou. Všechn ohnivý temperament Lutherův se zrcadlí v tomto jeho spise a v dějinách proticírkevní polemiky není druhého spisu, který by výbuchem vášnivosti dal se srovnati s tím, co Luther zde byl vyjádřil.

Tento spis má jenom v jediném spise svůj obraz, plný hněvu a útoků. Je to poslední dílo Nietzscheovo *»Antikrist«*. Ale jestli v Nietzscheovi tento výbuch nenávisti jest již ovíván známkami blížícího se šílenství, jemuž Nietzsche na konec propadl, jest u Luthera vše jasné, určité, ba rafinované. Německá řeč nemá u něho dosti přiléhavých výrazů, jimiž by svoji nenávisť vůči papežství vyjádřil. Proto svůj spis ani nedokončuje, *ale vymýšlí ony smutné známé obrazy na papežství, jež nazývá svým testamentem*. A každému z nich připisuje účinek

za celou knihu; hlavně u oněch davů, které neumějí čísti. V tom se jeví Luther nesporně jako dobrý psycholog doby, který tu jednal dle své zásady: *»Jakmile zuřící dav slyší skvostné nadávky, hned přizvukuje a neptá se po příčině.«* I jeho přátelé žasli nad těmito »figurami«, jež Luther považoval za vnuknutí Boží, a přál si, aby mistr Lukáš Kranach v jich vytváření byl jen ještě více ďábelštějším.

A jak *Grisar* ve svém díle o Lutherovi praví, nebyly to jenom překypující výbuchy zlomyslného pohrdání, ale byly v úzkém spojení s celým názorem Lutherovým na papežství. Neboť jestli Luther každé spolupůsobení člověka na vlastní spáse nazýval rouhavou myšlenkou, pak ovšem v církvi, t. j. v papežství, jež je sprostředkovatelkou milosti, viděl též něco protibožského, ba ďábelského. *Tato nenávisť papežství byla u něho nejkrasnějším důsledkem jeho názoru o ospravedlnění člověka.* Sám též na to poukazuje, že *Hus* neútočil na vnitřní podstatu papežství, ale káral jenom časové jeho vady; »já však jsem vyvrátil samo učení a papeži vykousl srdce. Nevěřím, že papež znovu poroste. Učení o ospravedlnění vyvrátilo blesky papežovy.«

Luther, který spočátku dovolával se papeže a později církevního sněmu, aby obhájl svoje učení, byl si později jasně toho vědom, že jeho učení každou vnější církev popírá. A když církev se chystala na obecném sněmu zasednouti na soud nad jeho učením, Luther na sklonku života vzpírá se proti tomu, chce svoje učení stůj co stůj ušetřiti a útočí na papežství, srdce a ústředí církevní jednoty. Při tom je přesvědčen, že koná dílo Boží. *»Bůh mne k tomu určil.«* Vše, co koná, koná z vnuknutí Božího, co zatím vše to plynulo z vnitřního, osobního názoru, který s neobyčejnou silou ovládal jeho nitro a byl neviditelnou pružinou jeho vytrvalého hněvu a nenávisti.

V neklidných, bouřných hlubinách jeho mocného, nábožensky založeného nitra byl všude jasný paprsek logického usuzování. Neboť byl-li přesvědčen o pravdivosti svého učení, že jediný Bůh beze všeho spolupůsobení člověka dokonává v nitru každého ospravedlnění, pak ovšem i církev se všemi svými právy a svojí duchovní mocí byla mu rouháním majestátu Božímu, dílem ďábelshým a apež nikoli zástupcem Kristovým, ale Antichristem.

Luther byl si též vědom, jaké následky budemíti jeho učení pro národ německý. Vidí, že doutná již požár, aby ztrestal zemi, že upadne všeliká spravedlnost, bude ořesen všechen vládní řád, konec říše. Praví: *»Ďábel našeptává mi ve svědomí, že svým učením popletl jsem všecken život.* Ale já mu namítám: Učení to není mé, ale Syna Božího. Bohu nezáleží na celých světech, i kdyby jich skonalo deset. Učení o ospravedlnění musí z vůle Boží zůstatí neporušeno, a jestli lidé je přijmou, žádná říše a žádná správa se nerozpadne. Pakli nepřijmou, necht příčinu neštěstí připíší sami sobě.«

(Pokračování.)

Úsilí o jednotnou školu v Německu.

(Píše prof. Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

V otázce jednotné školy jsme tudíž tohoto názoru: K jednotné škole v *sociálním* smyslu hlásíme se bezvýhradně. V příčině jednotné školy ve smyslu *náboženském*, odmítáme i školu laickou i školu s interkonfessionálním vyučováním náboženským. Naproti tomu *dožadujeme se konfessionální školy obecné*, připou-

štějice za jistých okolností simultání školu jako pomocný prostředek z nouze. Ve školách středních může zůstat jednotu ve smyslu školy simultání.

Jednotná škola ve smyslu koedukačním zdá se nám do desíti let a na vysokých školách nezávadnou; zavrhujeme ji však od desíti let do přestupu na školu vysokou. Jednotnou školu se stejnou osnovou učebnou považujeme za nemožnou; za možnou a žádoucí prohlašujeme však organickou souvislost škol nižších s vyššími. Jednotnou školu říšskou nepovažujeme za výhodnou. Toto naše hledisko může zajisté schváliti a uznati každý rozvážný učitel a každý přítel lidu. I každý křesťan bude je moci srovnati se svým náboženským názorem.

Pro tomto úvodě zabývá se *prof. Stölzle* článkem Förstrovým, jež jsme zevrubně uvedli a snaží se dokázati nesprávnost jeho vývodů. Hned na počátku odmítá Stölzle Förstrovu výtku, že katolické kruhy osvědčily vůči propagandě jednotné školy příliš málo zdrželivosti. Förster shledává při mnohých moderních katolicích nápadným, že se snadno přizpůsobují a že nemají dost křesťanské zdrželivosti vůči hluku a samolibosti ducha času, a soudí, že právě v naší době toto přizpůsobování povážlivě překáží pravému poslání křesťansky orientovaného myšlení. Od úsilí o školu jednotnou obává se tyranie jednoty, jež bude míti osudné důsledky — pro pedagogickou volnost jednotlivých vyznání. Proto dle jeho mínění mají náboženské kruhy nejméně příčiny, aby tyto snahy ve školství podporovaly.

K tomu Stölzle poznamenává: Förstrovu výtky jsou naprosto nepřipadné. Ponechají-li zastánci jednotné školy žákům konfesionální nebo simultání náboženskou výchovu, jak si ji rodiče přejí a jak ji pravá snášlivost vyžaduje, pak otázka jednotné školy jest prostě *pedagogickým*, sociálním problemem, k jehož řešení každý člověk praktické zkušenosti, zdravého rozumu a lidu přátelského smýšlení jest bez ohledu na své vyznání stejně oprávněn. A křesťanské a katolické kruhy nemají příčiny, aby se k otázce té chovaly zdrželivě. Spíše musíme si přát, aby zmíněné kruhy braly na těchto úvahách náležitý podíl. Náboženské citění jim v tom nepřekáží. My nespátřujeme pravou missi křesťansky orientovaného myšlení v plaché, úzkostlivé a příliš opatrné zdrželivosti, jež naopak dává podnět k výtkám o katolické zaostalosti. Pravé poslání křesťansky orientovaného myšlení vyslovil apoštol ve slovech: »Všecko zkoušejte a co dobré jest, podržte« (k Soluňským I, 5. 21).

Pro této výtky katolicům učiněné přechází Förster k námitkám proti jednotné škole, jež desud jen nedostatečně byly uváženy a probádány. Než námitky tyto uvedeme, předešleme jim jednu poznámku. V otázce jednotné školy uváděny jsou důvody pro i proti. Každá strana prohlašuje své důvody za přesvědčivé. K dorozumění dosud nedošlo. Tu může rozhodnouti jen *pokus* a sice pokus na dlouholeté zkušenosti spočívající, t. j. *skutečné zavedení jednotné školy*. Skutečnost bude pak směrnatnou. Rozhodujícím bude, co se z důvodů pro jednotnou školu mluvících osvědčí; co se z pronášených obav neuskuteční, stane se bezpředmětným.

Takový neklamný zkušební kámen máme však již od mnohých let, t. j. *jednotnou školu v sociálním a organickém smyslu*, jež několik desetiletí již existuje. Zkušenostmi této jednotné školy obecné, střední i vysoké chceme měřiti vývody Förstrovu, jež tak blízko ležící skutečnosti si nepovšimly.

1. Tato jednotná škola v sociálním a organickém smyslu již leckde existující, usvědčuje z nepravdy tvrzení Förstrovo, že jednotná škola odnímá lidu nejlepší hlavy. V Bavorsku, praví Stölzle, máme v dělnických a řemeslnických spolcích, v Raiffeisenovkách, v politických spolcích, v obecních a okresních radách, v magistrátech i sněmu velmi mnohé vzdělané a obratné zástupce zájmů užšího jejich kruhu, kteří vyšli z prostých vrstev lidových a ze školy obecné. Neodňala-li u nás jednotná škola lidu inteligenty a zástupce jeho zájmů, pak lze říci, že *Förstrem obávané ochuzení lidu o jeho dobré hlavy není naprosto nutným následkem školy jednotné.*

A právě tak nesprávné jest i druhé tvrzení Förstrovo, že z lidu do vyšších vrstev se vyšinuvisi jednotlivci starají se málo o zájmy svých bývalých stavů a že zvláště národní učitelé se lidu odcizují. Nadané hlavy, jež postoupily do vyšších a nejvyšších vrstev, slouží zájmům lidu a vrstev, z nichž byly vzešly, přímo i nepřímě. Přímě: Vzpomeňme jen duchovních, kteří jsou většinou synové prostých kruhů lidových. Jsou nejen duchovními správci, ale i rádci svých osadníků ve hmotných jejich záležitostech. Kolik jich slouží sociálním cílům jako předsedové nebo členové různých jednot a spolků! Nepřímě prospívají lidu z něho vzeší soudci, správní úředníci, lékaři, profesori, technici a průmyslníci. Zkušenosti a sociální citění, jež si z dřívějšího svého prostředí přinášejí, velmi podporují jejich činnost a slouží i zájmům lidu i jejich společenským třídám. Tak ku př. správní úředník z rolnických nebo dělnických tříd vzešlý má lepší porozumění pro potřeby lidu a projevuje více sociálního smyslu než úředník z vyšších vrstev pocházející, jenž hospodářství nerozumí a jenž na sobě a na své rodině potřeb lidu nikdy nezkusil. A co se *národních učitelů* týká, i ti většinou pocházejí z prostých vrstev lidových a jsou právě tím již lidu a lidovým zájmům bližší a hájí jich také ve svém povolání. Zvláště učitel na venkově zná dobře skutečné životní potřeby lidu a osvědčuje svůj zájem na nich také prakticky jako rádce, jako obecní tajemník, jako učitel ovocnářství, včelařství a svou ženou i v ručních pracích.

(Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

B. České Budějovice.

Císař Josef II., vida rozsáhlost pražské arcidiecése, ustanovil se pro dobro věřících na tom, že v Budějovicích zřídí nové biskupství a jmenoval dekretem z 5. prosince r. 1783 olomouckého kanovníka *hraběte Jana Prokopa Schaffgotsche prvním biskupem*. Arcibiskup pražský Antonín Petr Příchovecký z Příchovic podporoval záměr císařův a postoupil část svých důchodů na dotaci nového biskupství a papež Pius VI. vydal 20. září 1785 zřizovací bullu o budějovickém biskupství a potvrdil nového biskupa (27. září), který byl 11. prosince na biskupství posvěcen a 26. února 1786 nastolen.*) Kandidáti kněžství z budě-

*) Srovnej D r. K l. B o r o v ý: Dějiny diecése pražské, str. 399 a Dr. Frant. X. Kryštůfek: Dějiny církve katolické ve státech rakousko-uherských. Díl I. str. 197.

jovické diecése studovali od r. 1786 až do r. 1803 v semináři pražském. Ku probám biskupa Schaftgotsche byl z rozkazu císaře Františka I. *r. 1803 zřízen v Budějovicích také kněžský seminář* a počátkem roku školního 1804 studovali theologové již v Budějovicích. S počátku měl ústav theologický jen tři ročníky, v nichž vyučovali pouze čtyři profesori. Vyučování bylo upraveno tak, že ve III. ročníku přednášela se mravouka, pastýřské bohosloví a katechetika.

Prvním profesorem katechetiky a methodiky byl *Josef Hablesreither (1804 až 1810, profesor morálky a pastorálky.*)* Po něm svěřeno vyučování této vědy kněžím řádu Piaristů, kteří tuto vědu suplovali až do roku 1851. Byl to nejprve rektor kolleje Piaristů *Rupert Trinks* a po něm kněz řádu a ředitel reálky *Kajetán Bernert*. Roku 1851 na rok převzal vyučování na *Dr. Frant. Lober-schiner* (zemřel jako intul. prelát v Krumlově) a pak přednášel *Dr. Frant. Jechl* 1852 až do r. 1862. Od roku 1815, kdy byl zaveden ročník čtvrtý, pastorálka a katechetika přednášena v ročníku čtvrtém. Roku 1862 počal o katechetice a methodice přednášeti na slovo vzatý pastoralista, prelát Antonín Skočdopole, čestný doktor pražské Karlo-Ferdinandovy university.**)

Antonín Skočdopole narodil se 2. prosince 1828 v Soběslavi a po svém vysvěcení 1854 působil na několika místech v diecesi budějovické, až r. 1861 ustanoven suplujícím a roku následujícího skutečným profesorem pastorálky a téhož r. 1862 i profesorem katechetiky a methodiky na theologickém ústavě v Českých Budějovicích. Vedle svého profesorského působení byl činným politicky, národnostně i literárně a napsal hojně článků do různých časopisů a vydal několik knih, z nichž nejdůležitější jest *»Příručná kniha bohosloví pastýřského«* ve dvou dílech (první vydání 1872 v Č. Budějovicích; druhé v Praze 1890, nákladem Dědictví sv. Prokopa), která jest v rukou snad každého českého kněze.

Skočdopolova všestranná činnost patrná je z velké řady jeho článků v českých i německých časopisech, článků vzdělávacích, politických, náboženských, z pastýřského bohosloví, dějin, školství, výchovy, právních i časových, v *Blahověstu*, *Školníku*, *Časop. katol. duchovenstva*, *Vychovateli*, *Křesťanské Škole* a v m. j. Mnoho dobrého ve prospěch uvědomění náboženského i vlasteneckého způsobil svými lidovými časopisy Václav, Ludmila a Anežka, které založil v letech 1880.

Z obsáhlé řady článků katechetických uvádíme: *O úloze katechetové vůbec a v našich školách zvláště* — *Školník* 1871, *Modlitba ve škole* — *Kalendář duchov. československého* 1889, *Zpověď školních dětí* — *Časopis katol. duchov.* 1897, *Myšlenky o působení katechetové ve vyšších třídách školy obecné a ve škole měšťanské* — *Vychovatel* 1899, *Jak zacházeti s obrazy ve vyučování biblickém* — *Katech.* příloha *»Vychovatele* 1899*; z článků katecheticko-právních: *Školní prázdniny za příčinou výkonů náboženských a Odkud bráti plat katechetů samostatných* — *Časop. katol. duchov.* 1883, *O novém zákoně katechetském v Čechách* — *Čas. K. D.* 1889, *O místním dohledu ve škole* — *Kalend. duchov. českoslov.* 1900. V tomto *»Kalendáři duch. českoslov.«* vydal r. 1887 *»Soustavný přehled zákonů a nařízení občanských o působení orgánů církevních ve škole obecné a měšťanské«* a opět rozšířené a doplněné v témž kalendáři r. 1894. Výbornou tuto

*) Hablesreither stal se pak děkanem a vikářem v Trhových Svinech, kde zemřel r. 1820.

**) Viz spis: Dr. L. a d. Dvořák: Biskupský kněžský seminář v Čes. Budějovicích. V Čes. Budějovicích 1905.

příručku pro katechety, poučující je, jak si mají ve škole v mezích zákona počínati, vydal obšírněji zpracovanou r. 1895 *Dr. Josef Mršlík* v Hradci Králové, jako 2. číslo »Knihovny sv. Vojtěcha«.

Své přednášky a výklady o katechetice vydal Skočdopole zhuštěně v německé B. A. Egger's Correspondenz-Blatt-Bibliothek, sbírce to praktických theologických příruček, jako svazek IV. »*Compendium der Pastoral u. Katechetik*« (Videň 1900, dva díly).

Česky vydal nákladem vlastním r. 1909 v Česk. Budějovicích »*Rukověť pro katechety*«, kde po krátkém úvodu o škole křesťanské probírá v díle I. Obecná ustanovení zákonná o povinné škole dětské a její správě. O činnosti výchovné a vyučovací vůbec (str. 7—91); v díle II. je: Methodika o vzdělávání mládeže v náboženství katolickém čili *katechetika* (str. 92—158); v díle III.: Navádění a navykání mládeže ku praktickému životu křesťanskému (str. 159—204); načež v dodatku podává 9 příkladů methodického znázorňování pojmů nadsmyslných.

V této nejkratší české katechetice slovy nehladanými a prostými poučuje slovnutný autor o všem, čeho z této vědy třeba jest znáti kněží ve škole vyučujícímu. Za nejlepší odporučuje »*metodu historickou*, které se drží sv. Augustin ve spisku »De catechizandis rudibus« a *metodu analytickou střídavě se synthetickou* sv. Cyrilla Jerusalemského«. Aby cíle dosáhl, má katecheta řádně se připravit a pak jednotlivé děje, předeslav *úvod*, aby děti na věc připraveny byly, *vypravovati* zdlouha, jasně, srozumitelně, šetře mluvy biblické, názorně, živě, zajímavě, pravdivě a věrně. Na nižším stupni příběhy rozdělí na části. Pak má vypravované *objasňovati a vykládati*, pokud k účelu je třeba, načež otázkami nejprve na hlavní body příběhu, potom na další podrobnosti se vyptávati a tak *opakováním děj vštěpovati*. Otázky směřují k tomu, aby věc žáci dobře pojali, obsah příběhu si osvojili a důležitá místa v paměť si vštípili. Odpovědi mají býti vyjádřeny celými větami a z nich sestavuje se znovu celé vypravování. Z příběhů vypravovaných, objasněných a v paměť vštípených *vyvozují se obsažené v nich nauky dogmatické a nauky o mravech*, na nižším stupni tormou dotaznou, na vyšších často i připomenutím a poukázáním na znění katechismové. Zakončuje pak katecheta *praktickým naučením* mravním, jež klade dětem na srdce spolu s některou pohnutkou vážnou. (§ 59.—64. Rukověť katechety str. 132 až 138.).

V biblických událostech mají základ svůj i naučné věty katechismové, vyučování liturgické i dějepisu církevnímu.

(Pokračování.)

Silou vůle.

ANTONÍN JEŽEK.

Zodpovědnost mravní za činy nastává, když člověk počal užívati rozumu. Když počíná rozeznávati dobré od zlého, teprve tehdy mohou se mu jeho činy přičítati k dobru nebo zlu.

Dříve však, nežli rozum zaujme vládu, již dávno na prestol se usadil jiný činitel, a to jest vůle, která chce rozkazovati celému člověku. Jako okovy svírá člověka, železnou nutností snaží se dosáhnouti, po čem dychtí a čeho si žádá.

Síla vůle bude snad řízena částečně rozumem, až tento přihlásí se ke slovu; u dítěte vládne za tím sama. Či neviděli jste nikdy dítě, které dupáním, pláčem a křikem snažilo se vynutiti žádané na rodičích? Nevzdali se před vůlí svého miláčka, jen aby zachován byl klid a mír?

A přec síla vůle, zabočila-li na cestu nepravou, musí býti zlomena; musí se vzdáti svých tužeb a přání, která snad vedou pouze k nešlechtnosti, po případě k mravní záhubě. Vůle, která chce znáti »musíš«, musí stejně užívatí »nesmíš«! Jen tehdy bude silnou jako smrt, aby povznášela, ale i zachraňovala.

Nesmírné množství trestných činů lze přičítati tomu, že *lidstvo stalo se otrokem vůle*, která touží jen po tom, co se jí líbí, co jí lahodí, jak by ukojila všechny tužby, aby člověk cítil se šťastným, byť by to bylo i za ztrátu čistoty, cti, dobrého jména. Výchova silné vůle roztála by okovy a pohrdla jimi, zbořila by žalární kobky, rozlámala by zamřížovaná okna trestnic. Což nedostačuje, že vůli lidské zdálky hrozí prikázání Boží a trestní zákonník? Jistě jen proto, že od přirozenosti nakloněna jest ke zlému. *Slabá vůle kopá hrob jednotlivcům i celému lidstvu.*

Silnou nestává se však vůle rázem a sama. Potřebuje patřičného vedení hned, jak rozprostírá křídélka k letu. Aby nevzlétla až ke slunci všeho ždání, nutno ji křídélka přistříhnouti. Přistřihuje je obyčejně matka, když vůle všeho žádá, co vidí, bez rozmyslu, zda to med nebo jed.

»*Jen hvězdu mít a slunce činu svému*«, volá Jaroslav Vrchlický. Hvězdou i sluncem co do silné vůle budiž matka, aby hned od malička dítě v ní vidělo svůj vzor a odřikání. Nemá-li matka silné vůle, musí-li míti vše, co jí lahodí, ať již puze smyslností či aby se ve všem vyrovnala ostatním, s nimiž se stýká, jak může něco odepřítí dítěti, byť i věděla, že mu to neprospěje, ale uškodí? Matka sama musí míti silnou vůli, směřující vždy k mravnímu dobru, musí ji sama umět ovládati jako zkušený jezdec svého koně, a potom také dovede pěstovati ji v malém a slabém dítěti. »Duše dítěte podobna jest prázdné tabuli, na níž písař napsati nebo namalovati může bez nesnáze všechno, co chce, když jen umí. Sotva bude tabule drsná tak, aby se vždy nějak na ní nemohlo psáti nebo malovati. I zrcadlo, když jest zašpiněné, temné, třeba utřítí, vypulervovati. Tak i mládež vždy může cvičena, broušena, pulerována býti všecka a budou se jedni vedle druhých brousiti a pulerovati« (*Komenský*).

Nestačí pěstovati silnou vůli v dítěti tím, že se mu vše z mládí povolí s poukazem »že nemá ještě rozum«, ale zároveň s tušením, že později se to nebude moci dovoliti. Ba ani tím, že bude se dítěti mluvit o nemožnosti dosíci něčeho, o zapření sebe sama. Nedosáhne se účelu, bude-li se poukazovati, k jakým koncům se dospěje, nebude-li vůle silnou k přemáhání sama sebe. Nutno rázně přikročiti k činu. Vůle jest mocnou paní, na kterou nutno působiti odvahou železnou. Tuto odvahu zocelí *náboženství*, které *imperativům zákona vtiskne ráz posvátný*. A teprve pomyšlení na přestoupení vůle Boží zlomí hrob vůle, která touží po zapovězeném ovoci.

Jistý profesor napsal: »Žádná radikální politika, žádné státní právo, ani věda, ani filosofie, ani umění nepomůže, jestliže dorůstající pokolení nevybaví se z osidel nečistoty, nečistoty života a literatury.« Čím se může vybavit z řečenných osidel, dotyčný profesor neřekl, třebaž že snad tužil, že k tomu nutna bude

silná vůle na základě náboženském spočívající, která by zdeptala v srdcích lidských to, k čemu jest od přirozenosti nakloněno.

Snad i silný někdy klesne, dá se ošáliti lesklou cetkou, pestrým motýlkem, světlouškou, která v močál ho zavede, ale vzpamatovav se, silnějším stává se pro budoucno. Jest jako Petr, který Krista zapřel na dvoře Kaifášově. Ale pohled Spasitelův dodal mu takové síly, že se nebál o letnicích veřejně Židům vyčísti zločin spáchaný na Messiáši, ba neohroženě káže přes zákaz velerady, až pro Krista obětuje život svůj na dřevě kříže. Vůle lidská musí se podobati lásce sv. Jana, který bez bázně následuje svého Mistra až na horu Golgothu, by uslyšel pro lidstvo spásné: Dokonáno.

Aby vůle byla silnou, nutno střežiti hlavně smysly, které vůli často svádějí k rozporu s vůlí Boží. Oči obrazejtež se s odporem od nahoty, kterou svět před nás okázale staví! Práví jistý profesor universitní: »Nečistota, toť zkáza naší společnosti.« Uchem býváme svedeni, abychom zabývali se tím, co jsme slyšeli a tak obcujeme s lidmi, stáváme se horšími. Čichem býváme sváděni, bychom si ničeho neodepřeli ani tehdy, když máme projeviti pouhou poslušnost sv. církvi, jejímiž jsme členy. A ústa, neprozřetelné slovo bývá zkázou často tobě jako Samsonovi. Pán praví, že z každého slova vydávati budeme počet. Jak se zodpovíme za nesčetné urážky proti nebi i bližnímu? Nehřešíš tím, co ti dal Hospodin jako vyznamenání před ostatními tvory, svými rukama? Nepozdvily se nikdy k nebes báni? Místo aby pozdvihovaly bližního, podpíraly a léčily, netiskly ho k zemi jako zvíře? Nohy tvé neukazují ti cestu k tilitu, do špatné společnosti, ke ztrátě nevinnosti? Kolikráte kráčel jsi kolem chrámu, ale nikdy ti nezapadlo, že tam Spasitel opuštěn čeká skryt ve svatostánku? Snad ani v neděli tě neviděl, když to bylo tvou svatou povinností!

Tak tě svádí vlastní tělo a podporuje vůli k špatnému. Ty však sám musíš býti přesvědčen, že tvé tělo má býti chrámem, v němž Duch sv. přebývá svou milostí. Krotiti jest nutno sebe sama a býti si vědom, k čemu jest koruna tvorstva, člověk, na světě!

Potom teprve bude lidstvo — až silné vůle bude — hledati na světě dobro, pravdu a krásno. Šťastno pak lidstvo, bude moci zvolati slovy básníkovými:

»Ach, snažím se vyprostiti
perlu zázračných těch krás!
Přál bych všemu světu míti,
by krasochuť přešla v žití
a to žití v krásu zas!«

FEUILLETON.

Baron Gautsch, české školství, boj proti náboženství.

Dne 20. dubna t. r. zemřel ve Vídni náhle, raněn mozkovou mrtvicí, jak německý liberální tisk napsal, jeden z největších rakouských státníků z doby císaře Františka

Josefa. V národě našem vyvolává jméno to smutné vzpomínky a nám připomíná, že nepřátelé dobře si navzájem porozumějí, jedná-li se proti náboženství. Pavel baron Gautsch z Frankenthurnu, rakouský státník směru německo-liberálního byl třikrát ministerským předsedou a pětkrát členem kabinetu.

Narodil se 26. února 1851 v Medlinku a uveden byl do státní služby, do mini-

sterstva vyučování, roku 1874 ministrem Stremayerem; roku 1881 stal se ředitelem Tereziánské akademie, v letech 1885 až 1893 a pak po druhé v l. 1895 až 1897 byl ministrem vyučování.

Baron Gautsch nastoupil dne 5. listopadu 1885 po ministru Conradovi úřad ministra vyučování podal v krátké době svého úřadování přehojně důkazů své *nepřízně vůči českému školství*. Dne 30. července 1886 vydal nařízení, jímž se školné na středních školách zvyšuje o 100 proc., brzy po té *kázal vymístiti ze školních knihoven českých všecky knihy, v nichž se děje zmínka o zemích koruny svatovlavské*; 31. srpna 1886 zakázal telegraficky otevření českého nižšího gymnasia v Příboře, a to způsobem neobyčejně příkrým. Téhož dne nařídil, aby měšťanská škola ve Výškově byla rozpuštěna. Dne 1. října 1886 zakázal rozšíření českého gymnasia v Kromětčizi (mělo v nižších třídách 319 žáků, nejvíce v Rakousku); dne 15. března 1887 nepovolil paralelku při první třídě českého gymnasia ve Valašském Meziříčí a prohlásil, že vůbec nepovolil paralelek při přeplněných gymnasiích českých. Dne 15. dubna 1887 nepovolil teplické škole obecné po čtyřletém jejím trvání právo veřejnosti; dne 20. června 1887 proti zákonu zrušil paralelní třídy při české škole v Krumlově; dne 30. července prohlásil, že nepřipustí, aby na Moravě zřizovány byly další školy české, a dne 3. srpna vydal své nařízení »dislokační«, jež v tisku českém správně nazýváno »ordonan-cemi Gautschovými«. Úřední Wiener Zeitung přinesla dne 10. srpna 1887 sdělení o nejvyšším rozhodnutí ze dne 29. července t. r., které ohlašovalo opatření daleko sáhající v oboru správy školské, z nichž zvláště uvádíme zrušení tříd vyšších reálék na kombinovaných státních středních školách v Litomyšli, Plzni, Táboře, Kutné Hoře a Přerově.

Velké vzrušení ve veřejnosti české způsobilo, když ministr Gautsch nařídil, že *třísté výročí narození Jana Amose Komenského*, připadající na 28. března 1892, na školách obecných oslavovati se nemá, že den ten nemá býti dnem feriálním a že školní mládež slavnosti k tomu účelu pořádaných nesmí se účastniti.

Když sešla se dne 25. ledna 1888 říšská rada a jmcnem německo-konservativních poslanců podal kníže Liechtenstein návrh na *opravu říšského školského zákona ve*

směru školy náboženské, ostře a svorně se živlu pokrokovými potíral jej ministr vyučování Gautsch. Vláda, poněvadž byly stesky na školství se strany církve a obecnstva, podala v panské sněmovně dne 14. května 1887 návrh zákona ze 4. května 1887, který některé paragrafy zákona školského ze 14. května 1869 a z 2. května r. 1883 ve prospěch církve jmenovitě ve příčině náboženství (§ 5. předlohy), a úlev od osmileté návštěvy (§ 21.) nejen vevkovu, ale též městysům poskytoval. Byl odevzdán na návrh hraběte Falkenhayna 21členné komisi, která byla 19. prosince 1889 zvolena. Členy jejími byli též František kardinál Schönborn, arcibiskup pražský; kníže-biskup Missia z Mariboru a kníže biskup Zwerger ze Štýrského Hradce. Dne 12. března 1890 v zasedání této komise *proti náhledům ministra kultu biskupové se stanoviska náboženského protestovali*.

Brněnská »Hlídká« věnujíc několik poznámek nebožtiku bar. Gautschovi, lituje, že jsme tehdy nepochopili, jak potřebné by pro nás byly *odborné školy*, píše: »Zásadní chybou odporu proti liberalisujícím záměrům Gautschovým bylo, že odpor ten veden příliš povšechně bez určitého propracování jednotlivých požadavků, jimiž by získalo to, oč jediné šlo, vzdělání školské, právě vzdělání národní, že příliš málo učitého podáváno, jak náboženské vzdělání ústrojně včleniti v celkové vyučování. Na jedné straně křičeno o područí církve, na druhé při otázce školského dozoru zapomínáno. Že pokrok školy již nemůže býti svěřen bývalému dozorcímu diletantismu a jeho osobním nahodilostem, nýbrž jen vedení též odborně vzdělanému a didakticko-pedagogicky postupujícímu. Že ostatně Gautsch takovými otázkami si hlavy nelámá, jež měli řešiti odpůrcové jeho směru, jest pochopitelné též odtud, že mu mohl jeden z nich vytknouti, že je *svobodným zednářem*. Za trest bylo smělcí tomu vzdáti se učitelské činnosti na řádovém gymnasiu. nemělo-li toto býti poškozeno nebo zrušeno, Odtud také vysvětlitelné, že *ani v českých pokrokářských kruzích neměl tolik opravdových protivníků*, jak by se dle křiku novinářského bylo zdálo; to bylo jen tak pro národ, aby zůstal dále »rozčileným« — *jinak si pánové dobře rozuměli i do karet hráti*.«

Že tomu tak, jak »Hlídká« ku konci píše, toho pěkný doklad dal by se uvést

na př. i z bojů o rukopisy, jak to líčí ve svých »Pamětech« sv. II. 463 a násl., V. V. Tomek.

Křivdy, jež za ministra barona Gautsche na školství českém byly spáchány, podařilo se odčinit teprve dlouhými boji. České školství bylo jimi pošk. zeno, ale přirozený vývoj jeho nedal se už zadržeti K.

SMĚS.

Vnitřní upevnění a sjednocení. »Věstník« organis. učitelstva píše ve svém čísle ze 7. června t. r. v úvodním článku následovně:

»Kdybychom chtěli charakterisovati současné události, které propukají v nás a mimo nás, řekli bychom: Jde o existenci českého národa, o jeho přítomnost a o jeho budoucnost. Hledáme k tomu potřebné prostředky. Mezi jinými především: **vnitřní upevnění**. Všecky vůdčí hlavy v našem národě přímo i nepřímou naznačují, že v takovém vnitřním upevnění jest podstata naší síly. Kdybychom nepocítovali, že jsme schopni vytvořiti takovýto celek, musili bychom zbaviti se utkvělé domněnky, že představujeme národ. Celistvý národ. Pak bychom byli jen násypem ojedinělých zrnek, kterýchž nelze stmeliti ve velikou skálu vzdorující síly. Kdybychom nebyli více, než několikamilionovou hromadou lidí, mluvící jedním společným jazykem, hromadou lidí pod jednou výšešní tabulí, pak by marny byly všechny snahy, dáti se proniknouti velikou vnitřní ideou, z které by vyrostl národ ve vyšším smyslu. Národ s vyšším vědomím, s vyšším posláním. Představovali jsme dosud národ z valné části roztržštěný. Nejen roztržštěný davovými, bezmyšlenkovými, jen heslovými politickými stranami, ale národ, rozbitý protivnými skrytými silami a snahami českými. Škola sice není s to, aby vychovala celého člověka, ale je s to, aby tímto směrem vykonala mnoho. Je s to, aby se mohlo říci, že přispěla velikým dílem k výchově české povahy. Povahy nezlomné, přímé. Povahy otevřené, se snahami viděti ku předu.«

Theorie zajisté správná; škoda, že právě ještě ji neopovídá. Volá se po sjednocení, ale při tom strannické škorpeni, polemika, nesnášlivost a neucta k odlišnému názoru vesele žije dále. Kdo chce však reformo-

vati, musí začítí u sebe. Duší každé reformy je reforma vlastní duše. r.

Stanovisko Fr. W. Förstera ku křesťanství. Pod tímto titulem vydal děka i při Řezenském dómě, dr. Kiefl, poutavou brožuru, v níž duchaplně pojednává o stanovisku známého pedagogického spisovatele dra Fr. W. Förstera k pozitivnímu křesťanství. Poukazuje, že hlavně anglický filosof, zakladatel pozitivismu, *Aug. Comte*, a americký myslitel, zakladatel pragmatismu, *James* byli Försterovi pramenem názorů, a byť Förster sympatisoval s křesťanskou věrou, jako základem vši ethické kultury, přece je našeho názoru o křesťanství jako náboženství zjevně velmi dalek. Brožura velmi dobře informuje čtenáře o současných směrech filosofického pozitivismu a pragmatismu, a lze ji všem vřele doporučiti. r.

Pustnutí mládeže. K tomuto thematic píše »Věstník« organis. učitelstva takto: »Zní to dnes hodně paradoxně, když člověk čte, aby mládež bez nadbytečného upívání na školních pravidlech vedena byla k volnosti pohybu, bujarosti . . .« Má ta dnešní mládež bujarosti až nadbytek a netřeba jí dávat ostruh, ale uzdu. Válečná léta udělala z některých opravdu hodných a způsobilých dětí rozpustilce a obávané uličníky obojího pohlaví. Nebyla to jen přirozená náklonnost dítěte k zlému a všeobecná uvolněnost kázně, kterou válka přináší. Příčiny byly tu hlubší. Na mládež vzneseny mimořádné úkoly. Aby obdělávala pole, aby vypomáhala v živnostech, aby sháněla aprovisaci a chodila do front. Tím vymkla se mládež z dozoru učitelův i rodičů, přišla ve styk se »zkaženými jablky« — a počala hnit také. A když i nepřišla, kazila se i proto, že dítě stalo se v rodině mimořádným činitelem a mnoho mu bylo promíjeno. Tak se zlo podporovalo. Učitelé odvolání byli ze škol a mládež zbavila se školy — ale také kázně. Otec rovněž nebyl doma a matka — zápasíc s obtížemi doby a se starostmi o muže — nechávala děti žíti na volné noze. r.

Česká sekce profesorů náboženství konala schůzi členskou 5. června t. r. o 5. hod. odp. v Křestanské akademii za účasti 14 kolegů. Předseda Dr. L. Petr po přečtení a schválení zápisu minulé schůze oznamuje, že s jednateltem sestavili *novou petici*, již minule odhlasovanou, a zašlou ji českým členům komise pro úpravu praxe, by požadavky naše byly splněny

v očekávané novele. Podobné memorandum bude zasláno v těchto dnech nejd. episkopátu českému a moravskému. Ústředí bude žádáno, by totéž podniklo u svých biskupů. Z ústředí vítána jest naše činnost a slíbená podpora; než více jest si žádati: by totiž silou znovu se chopilo akce pro lepší úpravu našich požadavků. Rovněž vybidnuto ústředí, by usilovalo o *slíbené zvýšení drahotního přídávku* (II. tř. jako bezdětných manželům) pro katechety, kteří mají vlastní domácnost a starají se o nejbližší příbuzné.

Předseda oznamuje, s jakým výsledkem potkala se žádost sekce o připuštění jejích delegátů k jednání v anketě o reformu středních škol. Předseda šk. rada a ředitel Fr. Vykoukal předložil žádost sekce a rozhodnutí plně schůzi, přez se konala 8. května. Ze 36 přítomných hlasovali pouze 4, aby žádosti bylo vyhověno. Zamítnutí bylo odůvodněno tím, že se anketa nezabývá reformou předmětu náboženství. Ostatně ze zpráv o jednání ankety ve Věstníku profesorském patrné, jak různé a někdy příliš jednostranné a nepropracované jsou návrhy, které podávají jednotliví zástupci odborů vyučovacíh a naopak že jsou mnozí členové ankety, kteří úkol školy nejen naučiti, nýbrž i vychováti a zušlechtili charakter pojímají v celém a pravém rozsahu a náboženství dávají místo, které mu patří ve škole. Ku konci projednány byly ještě některé důležité otázky stavovské.

Dr. Jos. Hanuš,
jednatel.

LITERATURA.

Dějiny arcidiecése pražské od konce století XVII. do počátku století XIX. Napsal Dr. Antonín Podlaha. Díl I. Doba arcibiskupa Jana Josefa hraběte Breunera (1694—1710). Část první. Nákladem Dědictví sv. Prokopa. Tiskem družstva Vlast Cena 10 K.

Jak poznamenává v předmluvě vsdp. pisovatel, vybidl ho roku 1897 blahé paměti zvěčnělý arcibiskup J. E. Frant. de Paula kardinál ze Schoenbornů, by na základě pramenů chovaných v archivu arcibiskupském napsal zevrubně dějiny arcidiecése pražské od konce století XVII. do počátku století XIX. — než pro četné jiné práce po 20 letech mohl vsdp. kanovník

vydati tuto první část dílu I. této obsáhlé a velice zajímavé práce v »Dědictví sv. Prokopa« jakožto podíl LX. Kéž by jen bylo možno, by se mohlo ve vydávání dalších částí pokračovati! Doporučujeme knihu tuto (572 str.) všem. Š. Rada.

O mši svaté. Část všeobecná. Sepsal P. Frant. Žák T. J. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba v Praze. Cena K 1-20.

Autor spisů »O Bohu a jeho vlastnostech«, »O nebi«, »O modlitbě prosebné«, »Sedmero postních řečí o oběti mše svaté« atd. počal svého času vydávati sbírku »Promluvy«, v níž všeobecná část »O mši svaté« vyplňuje cyklus VI. (92 str.). Obsahuje pak dlo toto deset promluv, a to: »O oběti vůbec«, dvě o mši sv. jakožto pravé oběti, dále o mši sv. a jejím vztahu k obětí kříže. o obětní povaze mše sv., v čem tato povaha záleží, o Pánu Ježíši-veleknězi, o ceně mše sv. a o ovoci jejím dle obsahu a dle rozsahu. Při dnešní lhotejnosti náboženské potřebí zajisté často kázati o této oběti Nového Zákona — a tu promluvy tyto mohou býti mnohemu kazateli vydatnou pomůckou. Doporučujeme co nejlépe. P. Zalehl.

Ave Maria. Promluvy o Panně Marii. Sepsal P. Frant. Žák T. J. Schváleno kníž. arcib. ordinariátem a řádovým představenstvem. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba v Praze. Cena K 4-80.

Sbírka tato. jež vyplňuje v »Promluvách« p. Fr. Žákových cyklus 3. (408 str.) podává 45 duchovních řečí o Rodičce Boží a sice v promluvě první pojednáno o obraze neposkvrněného početí P. Marie na základě slov Písma sv.: »I ukázalo se znamení veliké na nebi: žena, oděná sluncem a měsíc pod nohama jejím, na hlavě její koruna dvanácti hvězd...«, načež následuje pět kázání o neposkvrněném početí P. Marie, jež tu dokázáno z Písma sv., z podání, odůvodněno z rozumu, podle českých památek; poslední pak z těchto 5 jest příprava na svátek P. Marie. V další promluvě vyvrácena námitka, že »církev prý potupuje ženu« a dokázán pravý toho opat. Dále promluveno o »Marii-dennici«, o důstojnosti P. Marie, o P. Marii a českém národu, o Marii jakožto matce a vzoru svých pozemských dítek, o sedmi slovech P. Marie, dvě promluvy věnovány jsou Bolestné P. Marii, dvě svátku Hromnice, dvě Královně přesvatého růžence, čtyři Navští-

vení P. M., dvě obrazy P. M., dvě pojednávají o P. Marii a prozřetelnosti Boží, jiná o P. Marii a naší opuštěnosti, o P. Marii a našich bédách, o P. Marti, pomocníci při smrti atd. Prdmluvy p. Fr. Žákovy jsou známy a nepotřebují zajisté zvláštního doporučení — doporučují se samy Kateřelé mariánští uvítají je rádi.

Šeb. Rada.

Dr. Konstantin Holl: Sturm und Steuer. Fünfte und sechste Auflage. 12°. Freiburg im Breisgau. Herder. (304 S.) V plátně váz. M 2'40.

Pro studenty, z nichž velká část zabředá do hříchů nečistých, jistě zlatá knížka. Než pro širší kruh našeho středoškolského studentstva sotva bude přístupnou. Za to je výtečnou pomůckou pro katechety škol středních a měšťanských. V nad míru obtížné povinnosti varovatí jinochy před mravním poblouzněním skýtá knížka vodičko, jak si vésti, aby poučení bylo dostatečné a účinné, přece však ne pro mládež nebezpečné. Vděčné by bylo použití též této knížky k cyklu exhort jistě velmi prospěšných o 6. a 9. přikázání. Kniha je rozdělena na tři díly. V prvním dílu se poukazuje na krásu čistoty a její odměnu pro život časný i věčný; ve druhém dílu se jedná o nečistotě a její následcích; ve třetím díle se uvádí přirozené i nadpřirozené prostředky k dosažení čistoty. Hojnými příklady, četnými výroky z Písma sv., ze svatých Otců i z literatury světské kniha stává se zajímavou, ale též působivou.

Od téhož autora a v témže nakladatelství vyšly ještě: *Wahn und Wahrheit*. 2. u. 3. Auf. 12°. (VIII u. 388 S.) V plátně váz. M 2'80. Podobným způsobem pojednává o základním problému víry a nevěry.

Die Jugend grosser Männer. 6. und 7. Auf. 12°. (X u. 400 S.) S 18 obr., v plátně váz. M 3'00. 40 životopisů z mládí vynikajících mužů ze stol. 13.—19. skýtá jinochům cittažlivý vzor, jak přemoci nebezpečí, jež hrozí jejich víře a mravnosti.

Dospívající dívky naleznou v bojích denního života podobné vzory ze života 40 znamenitých žen od stol. 13. až 19. v knize: *Die Jugend grosser Frauen*. 4. u. 5. Auf. 12°. (X u. 449 S.) S 20 obr., v plátně váz. M 3'60. Všecky tyto knihy lze mládeži dospívající, ale též těm, kteří mají o ni péči, vřele doporučiti.

—l.

Rajská Zahrádka. Obrázkový časopis pro mládež. Uspořádal: Václav Špaček. Vydavatel a odpovědný redaktor: Václav Kotrba. Ročník XXVI. Tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba.

Ročník tento, jenž jest prvním v novém čtvrtstoletí tohoto časopisu, přinesl opět množství (60) něžných básniček od známých pěvů, jako Fr. L. Zelinky, Fr. Libora, Vlad. Hornova, A. M. Kadlčákové, Marie Boženy, Olgy z Podhradí, Frant. Šebestíka, a m. j. Rovněž četné a velice vhodně volené jsou povídky, pohádky, bajky a články poučné a různé, jež mají zde spisovatelé osvědčení, jako: Václav Špaček, Alois Dostál, A. B. Šťastný, Ignát Zhaněl, J. Milota, Anna R. Husova, Otok. Jakoubek, Vinc. Drbohlav, Anna Simerská, Karel Waldhauser, K. J. Zákoucký atd. Doporučujeme vzorně vedený časopis tento naší mládeži co nejvřeleji.

P. Zaletěl.

(Zasláno.)

Slovutnému Pánu

p. Tomáši Josefu Jirouškoví,

1 místopředsedovi a řediteli družstva „Vlast“
a redaktoru v Praze.

Družstvo „Vlast“, vzpomínajíce u příležitosti Vašich 60letých narozenin dne 30. května r. 1918 velikých a neocenitelných zásluh, jichž jste si o jeho založení a rozkvět získal, projevuje Vám vděčně své upřímné a oddané blahopřání, by Vás Všemohoucí zehnal, sílil a zachoval na mnohá a blahoplná léta pro práci v družstvu „Vlast“

Oddaný výbor družstva „Vlast“.

V Praze, dne 20. května 1918.

Jan Voborský,
jednatel.

Vlastimil Hálek,
předseda.

Výměna.

Kdo by z def. dp. katechetů chtěl měniti kdekoliv a v kterékoli diecesi, napiš do adm. t. l. pod značkou: 18 hod. týdně.

Český Gratulant.

Jednota katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy v království Českém v Praze vydala svým nákladem sbírku různých přání, památných nápisů, jakož i příležitostných a slavnostních proslavů pod jménem **Český Gratulant**. Cena s váln. přirážkou K 1'44, poštou K 1'64.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 10 kor., půlletě 5.—K. Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 11 korun, do ostatních zemí 12 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamacce, jež se nepečetí a ne frank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákoví, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. V. Hálek, farář v Liboci u Prahy, pro Věstník Katechetický přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Náboženská psyche Lutherova. — Úsilí o jednotnou školu v Německu. — Z dějin české katechetiky. — Celibát učitel. — Feuilleton. — Směs. — Literatura.

Náboženská psyche Lutherova.

Píše EM. ŽÁK.

(Pokračování.)

Hledati kořeny Lutherova učení in touze po osvobození z duchovní kázně, po pohodlném životě, bylo by křivdou. *Luthерово učení, vytrysklé z jeho povahy a výchovy, mělo základ upřímně náboženský.* Učený Möhler, nejlepší znalec konfesionálních rozdílů mezi učením katolickým a evangelickým, praví: »Náboženský prvek nebude nikdo, kdo si uvědomí názor Lutherův o Boží prozřetelnosti, v protestantismu přehlížeti. Dle něho jsou všechny jevy na tomto světě vlastním dílem Božím a člověk pouhým nástrojem.« Všechno v dějinách jest neviditelnou prací Boží, jež skrze lidi stává se viditelnou.* Kdo v tom nemůže neviděti náboženské nazírání na všechny věci? Všechno jest zde uváděno na Boha. »Bůh je vším ve všem.«

Někteří protestantští bohoslovci, na př. *Taube*, chtěli z toho vyvozovati, že Luther měl o Bohu jakýsi nekřesťanský, fatalistický, mechanický názor. Ale nelze s tím souhlasiti, poněvadž právě Luther svobodu, svatost a všemohoucnost Boží jenom chce často tím zdůrazniti. A byť takto stál na hranicích pantheismu, Luther těchto hranic nikdy nepřekročil přes to, že výroky mnohých mystiků jeho obraznost k tomu často sváděly.

Týž živý náboženský cit jeho přičil se tomu, aby zbudoval učení o nějaké *absolutní praedestinaci*, naprostém předurčení člověka v tom smyslu, jako to učinil na př. Kalvín. Když čteme výroky tohoto ženevského reformátora, nebo jeho nástupce *Theod. Bězy*, že Bůh je vlastně původcem zla a hříchu, a srovnáme je s názory Lutherovými, musíme doznati, že posvátná bázeň před majestátem Božím Luthera vždy zdržovala před krajním a hrozným tvrzením, jaké shledáváme na př. u Kalvína. Tento na př. nehrozil se tvrditi, že Bůh takofka se vkrádá v mysl těch, které předurčil k věčnému zavržení a sám je k hříchu pobádá, aby měl záminku k jejich záhubě.

Také nelze souhlasiti s tím, že základním úmyslem Lutherovým bylo *každý* článek *víry porazit, podkopati* a na jeho místě prohlásiti jedině pouhou a pevnou

víru v ospravedlnění. *Luthera je vždy posuzovati s přesného hlediska středověkého a nikoli s hlediska moderního, jež chce v křesťanství spatřovati pouhé mravní učení; mravouku bez věrouky. Takové bezdogmatické křesťanství nikdy netanulo a nemohlo Lutherovi na mysli tanouti. Filosofické proudy 18. a 19. století byli reformátoru z 16. století naprosto cizí. O nějakém osobním, individuálním smýšlení, dle něhož každý náboženský člověk čistě podle své osobní větší či menší způsobilosti upravuje svůj poměr k Bohu, nemůže býti u Luthera řeči, poněvadž dle jeho učení o dědičném hříchu v člověku všechny kořeny vyvráceny, aby sám mohl se účastniti díla svého ospravedlnění. Luther právě názor o pevném spojení všech článků víry mezi sebou tak zdůrazňuje, že proti známému Erasmus Rotterdamskému tvrdí, že kdo je v nezaviněné nevědomosti ohledně nejmenšího článku víry, musí býti před svoji smrtí osvícen, aby jej poznal a v něj věřil, chce-li býti spasen. »Jestli jediný článek řetězu se zlomí, celý řetěz je zlomen. Proto nezbyva než vše pevně a v celku věřiti, nebo nevěřiti.«*

Myslí-li proto někdo, že Luther byl hlasatelem a zastáncem moderní náboženské snášlivosti v tom smyslu, že by klidně trpěl různé náboženské názory a přesvědčení vedle sebe, je naprosto na omylu. *Středověk této snášlivosti naprosto neznal. A nikdo ze scholastiků s takým ohněm a prudkostí nebojoval proti rozkladnému anarchismu v náboženském smýšlení, jak my jsme jeho svědky, jako právě Luther.* Mezi ním a novověkými názory je nepřekonatelná propast.

Po velikých náboženských, politických i místních obtížích svolán byl konečně *všeobecný sněm církevní do Tridentu* (1545—1563), který opráti širícímu se protestantismu jasně a stručně vymezil katolickou nauku, jak v Písmě sv. a v tradici církevní byla založena. O tomto sněmu církevním dlužno poněkud se zmíniti.

Církevní všeobecné sněmy v dějinách církve jsou nejvýznačnějšími událostmi. Vždycky vyvolány v život nezbytnou potřebou doby, když šířilo se učení duchu církevní stávající nauky odporující, měly vnitřní zmatky, pochybnosti a nejistotu odstraniti. Měly zažehnati nebezpečí rozkolu a zachrániti vnitřní jednotu víry, zavésti svornost a klid v lůně církve samé. Kristus ve své modlitbě velekněžské, jda svému utrpení vstříc, modlil se za všechny věřící, za všechny budoucí údy církve, volaje: *»Otče svatý, zachovej, kterých jsi mi dal, aby byli jedno, jako i my.«* *»Ut omnes unum sint,«* to slovo, pronesené v závěti Kristově, je vroucí prosbou za jednotu víry, za její stejnost, která má býti základem spokojeného, klidného života na zemi.

Sněm tridentský to byl, který s ohromnou, obdivuhodnou pílí a důkladnou prací duchovní položil *pevné základy oněch článků*, které Luther v odporu proti tradici učinil základnou svého učení. Tento sněm pečlivě rozlišil působení milosti Boží a lidskou součinnost v díle spasení. A tím nejlépe vyvrátil učení Lutherovo.

Sněm tento prohlásil, *že dílo spásy počíná milostí Boží*, kterou Bůh každému propůjčuje bez jeho zásluhy. A člověk uznáváje svoji slabost a nicotu, odevzdává se Bohu, přijímá tuto první milost jako dar nezasloužený. Touto svojí pokorou, uznáním své slabosti, kterou tak krásně vyjadřuje sekvence svatodušní, pravíc: *»Sine tuo numine, nihil est in homine,«* — *»Bez tvé pomoci není ničeho v člověku,«* staví se člověk v pravý poměr hříšného tvora, vinníka, k Bohu nejsvětějšímu.

Kdyby chtěl Bohu nabízetí své dobré skutky, aby jimi zasloužil si jeho milost, stál by tu k Bohu pouze v poměru sobě rovných dvou bytostí, dlužníka a vě-

řitele. V tomto poměru byla by skryta tajná pýcha člověka. Nestál by tu jako tvor, ve všem závislý a za vše děkující stvořiteli. Tím, že Tridentinum tak prohlásilo, zachránilo, jak dí *Harnack*, onen nezbytný základ každého náboženství, vědomí slabosti a nehodnosti lidské.

Ale tridentinum též zdůraznilo, že člověk nepřijímá tuto milost Boží zcela passivně, jako na př. kámen přijímá teplo slunečních paprsků, ale přijímá ji jako pokleslý, ale vnitřně přece živý a svobodný tvor. V něm dřímající, řekl bych doutnající jiskra duše, o níž tak vroucně dovedla mluvit mystika, pod dotekem milosti Boží zaplane, tak jako pod záplavou slunečních paprsků hlásí se k životu směr, dřímající v klínu země. Duše, jež dlouho čekala na paprsek milosti, náhle ožívá, aby s pomocí milosti Boží svobodně spolupůsobil, schopna byla žiti vyšší život duchovní. V tom smyslu církev prohlásila, že součinnost svobodné vůle s milostí Boží je nutná. A tak *tridentskému sněmu náleží onen dík a chvála, že v oně mocně bouří duchovní, kterou vyvolala reformace, zachránila a zdůraznila mravní svobodu člověka, toto palladium veškerého vzdělání.*

S neobyčejnou vytrvalostí, kterou jedině osvícením Ducha sv. lze si vyložit, tridentinum jasně definovalo všechny články víry, které vystoupením L. zakolísaly ve svém základě. *V dějinách církevních není druhého sněmu, který by pro věrouku a mravouku křesť. tolik vykonal, jako tento sněm.* »Mezi množstvím prostředních duchů nebyl na žádném sněmu tak účtyhodný počet nejučenějších theologů své doby. Zde byli mužové, kteří svým duchem a geniem, skvějíce se, zbožností a znalostí starověku, každé době činili by čest a zaslouží si místo mezi předními církevními otci a bohoslovci, jako na př. Dominicus Soto, Bartoloměj Caranza, Alfons a Castro, Melchior Canus atd., doznává protestantský historik *Marheineke*. Je pochopitelné, že přítomní preláti, když dne 4. prosince r. 1563 naposled byli pospolu, byli dojati radostí i vděčností z vykonané práce. V očích těchto mnohých a starých mužů zachvěly se slzy. A nyní s omladlými, novými silami vystoupila církev proti hrozící záplavě protestantismu. *Církev byla očištěna a posílena.* Stala se tím, čím je podnes: pevně založenou, obdiv vzbuzující, nezměnitelnou budovou duchovního života. Od této doby protestantismus nečinil dalších pokroků, ale znovu rostla církev katolická.

Sv. Jeronym vida, kterak v 4. století arianismus je rozšířen a potom prohlášením církevního sněmu nicejského ztrácí náhle na své rozpjatosti a zdánlivé síle, krásně napsal: »Lodička apoštolů byla v nebezpečí, útočily větrové, lodička přikrývala se vlnami. Ale Pán byl probuzen, poručil bouři, šelma utichla, vrátil se klid.« Totéž možno říci o 16. století. Bouře protestantismu vysoko vyšlehla jeho vlny zalévaly loď Kristovu. Ale Kristus, ochrana a záštita církve, svým neviditelným, duchovním přispěním na sněmu tridentském zachoval církev.

(Dokončení.)

Úsilí o jednotnou školu v Německu.

(Píše prof. Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

2. Jiná skupina Förstrových námitek vyčítá *jednotné škole*, t. j. škole obecné, jež jest společnou základní školou pro děti všech stavů, že *obecnou školu rozvrací a hubí*. — Förster tu málo kriticky přijal za své argumenty *Leitlovy*, *Riesovy* a *J. F. Schmidlovy*. Förster činí jednotné škole o vzestup nadaných dětí

usilující, čtyři výtky. Předně obecná škola přílišnou látkou svých učebných osnov zpronevěruje prý se vlastní úloze, majíc přece sloužiti vzdělání těch, kdo do sféry výš kvalifikované práce nepostupují. Co bude prý ze školy, bude-li příště ve větší ještě míře míti zření k potřebám těch, kdo míří vysoko nad vzdělanostní cíle školy obecné? Mnichovský učitel *Dr. Leill* ve své knize: »*Mnichovské školství a ohrožení obecné školy vůbec*« (Mnichov, 1916) mluví prý již docela »o zániku školy obecné«. A podobně soudí i *V. Classen* v knize »*Kázeň a svoboda*« (Mnichov, u E. H. Becka).

K této výtce podotýkám: Upřílišněnostem a jednostrannostem *Leillovým* Förster přikládá příliš mnoho váhy. O míře a způsobu, o zmenšení nebo změně učiva lze míti různá mínění a lze snad i pomýšletí na pedagogické odzbrojení nebo na jinou volbu učebné látky. Ale mluvit o zániku obecné školy jest bezměrným přestřelováním. Neosvědčila-li se tolik kaceřovaná obecná škola opět plně ve světové válce? Co pak týká se názoru, že obecná škola přizpůsobuje svou učebnou osnovu jen příštím žákům středoškolským, platí tato výtka o *průpravkách*, nikoli však o škole obecné, aspoň ne v Bavorsku. Obecná škola má vlastní program, vlastní vyučovací cíl a vyhovuje plně svému úkolu, prostředkovat pracujícímu lidu a jeho potřebám přiměřené duchovní vzdělání. Spolu však dostačuje i druhému svému úkolu, činit své žáky způsobilými, aby mohli po třech, čtyřech nebo šesti letech přestoupiti na školu střední. Střední škola neurčuje tedy postup a cíl vyučování školy obecné.

Po druhé Förster vytýká s *Riesem* (Ries: »*K zápasu o povšechnou elementární školu*«; Frankfurt, 1914) jednotné škole, že stává se *školou průchodnou*, poněvadž ji cele ovládá ohled na budoucí žáky středoškolské a poněvadž prý duchovní péči o vlastní lid staví zcela do pozadí. Dále nazývá ji Förster místem škodlivé ctižádosti: prostý žák obecné školy jest společnou prací s těmi, kdo dál a výš cílí, ustavičně pošleháván; a i kdyby sám klidným zůstal, pohání ho ctižádost rodičů, aby rovněž vytkl si své cíle daleko za školu obecnou. Zůstati v obecné škole stává se pak za takových okolností skvrnou, příhanou, tíživě jak v intelektuálním tak mravním ohledu působící, již s krajním napětím všech sil i ten uniknouti chce, kdo jest naveskrz pro prostší životní povolání stvořen a jen v něm může býti šťasten. Co jest o těchto vývodech Förstrových souditi? Všecky tyto námitky jsou pouhou fantasií. Skutečnost existující již jednotné školy neví o tom ničeho. O škodlivé ctižádosti a nezdravém, vysilujícím závodění není v ní potuchy.

Za třetí vytýká Förster s *Riesem* a *J. F. Schmidtem* jednotné škole obecné, že stává se jen *prosivacím* ústavem pro vyšší povolání, že pozbývá tím samostatnosti a cti, a že zařazení obecné školy do organisace školy jednotné rozhodně umenšuje samostatné kulturní postavení a poslání národního učitele. Učitel obecné školy zůstává pak vždy jen učitelem ve spodní stavbě a nemá vedle jiných ústavů vlastního a v sobě uzavřeného úkolu vzdělávacího. Také tyto výtky jsou úplně bezpředmětny. Pozbývá-li matematika své zvláštní cti a samostatnosti, že slouží fysice a astronomii? Pozbývá-li profesor gymnasia nebo reálky svého samostatného kulturního postavení a poslání proto, že pracuje ve spodní stavbě škol vysokých? Kdo by chtěl se odvážiti takového nekritického tvrzení? Podobně neztrácí ani obecná škola ani její učitel na cti a samostatnosti, umožňuje-li svým žákům přestup na školu vyšší. Jistě u nás nikomu nenapadá obecné školy a je-

jích učitelů proto méně si vážiti, že jejich práce vedle hlavního cíle, prostředkovati totiž lidové mládeži příslušné vzdělání, ještě nadto dodává střední škole dobře připravené žáky. A ještě méně jest naše škola pouhým prosivacím ústavem pro vyšší povolání. Obecná škola má i po přestupu jedné části žactva na školu střední svůj samostatný úkol a také ještě i dost nadaných žáků.

Po čtvrté dle Förstra, resp. dle Riese mluví proti jednotné škole i námitky *didaktické*, ježto jednotná škola poškozuje nejen vzdělání lidové, ale i vzdělání *vyšší*. Vývoj dítěte z lidu a tak zvaného vzdělaného dítěte jest prý různý účinem dojmů a podnětů prvních dětských let. A proto jest doporučení hodna nikoli jednotná, nýbrž různá škola. Intelekt vzdělaného dítěte (rozuměj dítěte vzdělaných rodičů) jest prý hybnější (?), odpoutanější, způsobilější k abstrakci (?), méně absorbovaný životními nesnázemi, k širším obzorům vedený, jež s bezprostředním bojem o bytí nemají co činiti. To je lepší (?) přípravou k požadavkům vyššího vzdělání a vyšších povolání než prostředí dítěte z lidu, to dává náskok (?), jenž může jen mimořádným nadáním býti dohoněn (?), a i takové nadání překonává jen zřídka jisté duševní následky prvních dětských dojmů, jež v době učení nebývají ještě patrný, ale za to tím frapantněji vystupují ve výkonech pozdějšího povolání (?). Proto jest prý s pedagogického hlediska naprosto nesprávně, podrobovati po dlouhá léta tyto tak rozdílné duševní stavy témuž didaktickému vedení; pohyblivější intelekt dítěte vyšších tříd jest uměle v tempu svého vývoje zdržován, kdežto těžkopádnější (?) s chudším názorným materiálem pracující intelekt dítěte z lidu jest stejně uměle vyšleháván, v nesprávném směru rozvíjen, místo aby byl přiměřeným způsobem vzděláván a rozšiřován. K tomu poznamenávám: Jak mnohé otázky k Förstrově charakteristice dětského intelektu připojené již prozrazují, *neshledávám případnou Förstrovu domněnku o velikém rozdílu intelektu dítěte vyšších tříd a dítěte z lidu*. Ze své zkušenosti bývalého gymnasijsního učitele nemohu ji potvrditi. Společné vyučování obou skupin dětí nemá oněch škodlivých účinků, jež Förster naznačuje. Naopak, zápolení více a méně nadaných dětí — a méně nadanými nebývají vždycky děti z lidu — oživuje vyučování. A skutečnost v našich školách učiněná potvrzuje toto moje pozorování.

3. *Jednotná škola nevyrovnává prý sociálních protiv.* Očekávají-li zastánci jednotné školy od společného vyučování dětí různých společenských stavů *vyrovnání sociálních protiv a posílení národní jednoty*, prohlašuje Förster tuto nádeji za pouhou domněnku, pro niž nemohou býti uvedena spolehlivá pozorování psychologická; ba tato domněnka jest v nejsilnějším rozporu se základními pravdami znalosti lidí, a proto nesmíme se odvažovati takového experimentu, jakým jest škola jednotná. Neboť prosté společné sedění chudého a bohatého, vzdělaného a nevzdělaného dítěte v téže školní lavici nemá vyrovnávacího a sociálně prospěšného účinku (?). Chudé dítě poznává trpce na různých dovolených známkách, ku př. na teplejším oděvu, lepší výživě, co znamená, náležitosti k zámožnějším; naproti tomu bohaté dítě nahlédnutím do všech zanedbaností a nedostatků, jež u nezámožných druhů pozoruje, dospívá jen k pyšnému vědomí, oč je v životě napřed. Také nezušlechťuje společné ono sedění v jednotné škole v tom smyslu, že by vzdělané děti svými lepšími způsoby výchovně působily na své chudší druhy a že by zase chudší děti svými mravními přednostmi, jimž se v chudobě daří, měly vliv na děti bohaté. To jsou iluze: spíše se prý obě strany svými špatnými návyky vzájemně kazí. Vzdělané dítě přejímá hrubé

způsoby chudého, bez dostatečného dozoru rostoucího dítěte, a nevzdělané dítě přisvojuje si chyby dítěte bohatého (?). Mísení krajních třídních protiv v mnohých hodinách denního styku mate obě strany (?). Očekávaná vzájemná výchova národních tříd v jednotné škole jest velikou ilusí. K odborné činnosti vůdčích tříd společenských jest zapotřebí jiných mravů (?) než k prostším oborům práce. Proto jest zvráceným počínáním, slučovati děti z tak různých životních sfér v letech, v nichž se návyky vytvářejí. Tu jest naprosto místná jistá uzavřenost atmosféry, jisté vzdalování matoucích příkladů (?). Proto prý Angličan houževnatě lpí na svých stavovských školách a přec jeho vůdčí třídy nesporně nás daleko předčí (?) ve svém sociálním smýšlení vůči třídám dělnickým. Slovem, zcela *mechanická* (?) jednota společného vyučování v prvních školních letech nemůže vytvořiti *mravní* jednotu tříd. Tato naděje jest s mravně-pedagogického a psychologického hlediska zcela nedostatečně opodstatněna. (Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Věty katechismové mohou se projednávatí postupem dvojím: analytickým neb synthetickým. Postup synthetický sluší náboženskému vyučování lépe než analytický, který snadno vede k mechanickému rozbírání vět; ale stálá synthese zabíhá do rozumářského sokratisování věku 18. *Postup třeba střídati* dle učiva a vždy *při výkladu třeba šetřiti pravidel: připojovati věci nové ku věcem povědomým, těžší ku snadnějším a držeti se stále slov katechismu.* (§ 66. Ruk. katech. str. 140—142.)

Souvisle o liturgice možno učiti až na školách měštanských. Knížka (liturgická) není učebnicí nařízenou, jen doporučenou žákům; jí užívá katecheta —; *na školách obecných* dává se poučení jen o těch obyčejích, které jsou s životem spojeny, *příležitostně*. Toto vyučování budiž jak jen možno *názorné, a cílem liturgie jest naváděti a navykati mládež ku praktické nábožnosti.* (§ 69. str. 147 až 148.)

Církevní dějepis váže se věcně i chronologicky k dějinám biblickým a má přispěti k tomu, aby se v žácích utvrzovala víra v jednotné a nepřetržité působení otcovské Prozřetelnosti Boží ku spáse člověka. Na školách obecných dospělejším žákům podává se příležitostně, na měštanských vypravuje se *pořadem chronologickým v obrazech* (v roč. III.; Ordin. list budějov. z r. 1889 č. 27.) (§ 70. Rukov. kat. str. 148.)

Dějínám biblickým i církevním a liturgice učí se děti ze slyšení ve škole, častým opakováním; *větám z katechismu*, zvlášť děti dospělejší, *doslovně*. Katecheta věty naučné na tabuli zapisuje, několikrát dává čísti a poučuje, jak samy by v paměť vštípití je měly. Vedle dějin biblických vypravuje katecheta *příklady ze života svatých, cvičí modlitby*, jež v učivo vsouvá, jakož i *nábožné písně*. (§ 71 až 74. Rukov. katech. str. 150—158.)

Základem tudíž veškerého náboženského vyučování jsou biblické dějiny. O vyučování biblickým dějinám vykládá Skočdopole ve svých přednáškách:

»Ve vlastním vychovávání a vyučování školním (škola mateřská, obecná, střední) shledáváme *trojí užívání obsahu biblického* :

1. Vštěpují se a vysvětlují formule biblické, aby sloužily dítěti a později člověku dospělému *za formuláře modliteb a byly základem vyučování dogmatického a morálního*.

2. Jednotlivé věty (texty) biblické uvádějí, vysvětlují a vštěpují se, aby byly *za důkaz naučným větám katechismu* a vůbec ve školní knize.

3. Části, obyčejem a později církevním zákonem za jednotlivé neděle a svátky *ke čtení bohoslužebnému* ustanovené (perikopy), čtou a vykládají se na školách obecných a měštanských.

Žáci obecných, měštanských a středních škol vštěpují sobě výbor dějin a události biblických, čili učí se dějepřavě biblické a dějinám zjevení Božího. Na škole obecné a měštanské *biblická dějepřava jest samostatným učebným předmětem v prvních dvou až třech a potom zase v posledních dvou až třech letech návštěvy školní* (na nižším a na vyšším stupni); ve čtvrtém pak a pátém anebo ještě i v šestém roce návštěvy školní *(na středním stupni)* biblické dějiny jsou *nejpřednější pomůckou k vyučování dle katechismu*, pokračující s ním zároveň, aniž učitel může hleděti vždy a všude k jejich souvislosti a časovému postupu. Že u žáků nejmenších (na nižším stupni věku a dospělosti) biblické dějiny jsou nejvhodnějším předmětem učebným v oboru náboženském, jde na jevo z úkolu, žákům na stupni tom vyměřeného. Mají totiž, pokud dopouští jejich chápavost, osvojit si sobě první základy a počátky učení a smýšlení křesťanského. Toho však nejlépe nebo snad jediné dospěti lze vypravováním přiměřených příběhů biblických. *Katechismus, byť i stručně a srozumitelně obsahoval počátky učení křesťanského, přece útlým dětem málo by prospěl, poněvadž by svojí abstraktností, nehledíc ani k nedostatečně zběhlosti žáků ve čtení, netoliko ztěžoval zdárné učení, ale budil k němu i nechut.* Že pak na stupni vyšším dějiny biblické jsou také samostatným předmětem vedle katechismu, to jasně ukazuje se z účelu, pro kterýž vyučuje se biblickým dějinám. Účel ten zajisté jest, aby mladí křesťané poznali jednotlivé, v ohledu dogmatickém a mravoučném důležité události božího zjevení a jejich souvislost vnitřní a časovou, aby je sobě pamatovali, tak aby jim znázorňovaly a potvrzovaly nauky křesťanské, jakož i pomáhaly ke vzdělání ve mravnosti a zbožnosti.

V jakém rozsahu by se vyučovati mělo biblickým dějinám na každém stupni věku a dospělosti, o tom širě vykládá katechetika, pro jednotlivé diecese platně ustanovují biskupové dílem osnovou vyučování katechetického, dílem i schvalováním a nařizováním školních knih biblické dějepřavy. Obecným vodítkem tu jest zásada, že *na nižším stupni* sluší přihlížeti k Novému zákonu, nežli ke Starému, ze kteréhož postačuje vypravovati o stvoření světa i člověka, o pádu prvních rodičů, o trestu za hřích v ráji spáchaný, o zaslíbení Vykupitele, o desateru přikázání daných na hoře Sinaji. Z Nového zákona vypravuje se o narození a mládí Ježíšově, o jeho životě a působení, o jeho umučení, smrti a vzkříšení, o seslání Ducha sv. a prvních křesťanech v Jerusalemě (počátkové církve). *Na stupni druhém* již hledí se k tomu, aby žáci měli školskou knihu biblických dějin, ze které jim katecheta obzvláště ty děje k domácímu čtení ukládá, které při katechismu znáti jest potřebí. Jsou to hlavně ty, které byly vypravovány na stupni prvním a vedle nich jednotlivé události a příklady, které

se dobře hodí ke znázornění a objasnění vlastností Božích, jednotlivých příkazů a povinností kladných i záporných atd. Aby tímto více příležitostným užíváním dějin rozšířil se kruh na prvním stupni podaný, katecheta slučuje v duchu a paměti žáků nové děje a příklady s povědomými již ději a osobami, k tomu vezdy přihlížejí, aby dívky pomalu navykaly urovnávat své biblické vědomosti dle času a společného významu. *Na třetím stupni* vyučování biblické má se doplniti a péče pak učitelova směřuje k tomu, k čemu nesla se již na druhém stupni, ale kromě toho také, aby žáci pochopili předobrazný a prorocký ráz Starého zákona, dále že a která se vyplnila i skutkem stala předpovědění, předobrazení a zaslíbení jeho v Zákoně novém.

Takto *biblické dějiny jsou počátkem všeho vyučování náboženského, provádějící je ustavičně*, když samo se žákům předkládá větami, přesně formulovanými. *Jsou vzácným světlelem, kteréž objasňuje veškeré pojmy a povinnosti náboženské i všechen význam posvátných dob a dní roku církevního; jsou i pojištěním, kteréž víže v jednotu všechny četné a každému potřebné vědomosti náboženské ne méně, nežli posvátnou minulost dávnověkou s náboženským životem křesťana.*

(Pokračování.)

Celibát učitelů.

Koncem dubna m. r. přinesly některé listy zprávu, že *spolek učitelů na berlínských školách* obecných projednával otázku sňatků učitelů a usnesl se na resoluci, vyslovující se *proti zrušení* celibátu učitelů.

Resoluce praví: *Spolek učitelů na berlínských školách obecných prohlašuje se proti všeobecnému zrušení klauzule v dekretě, stanovící celibát učitelů. Obává se, že by zrušením klauzule té byla zhoršena výchovná činnost ve škole a nastal další úpadek života rodinného, jakož i že by byla poškozena vážnost stavu učitelů a že by to bylo na úkor populační politiky a zdatnosti státu. Spolek spatřuje v přehnaném požadavku po osobní svobodě nebezpečí pro mládež.*

U nás otázka tak zv. »celibátu« učitelů mnoho se přetřásala v denních listech i v listech učitelských a zatahována sem i otázka celibátu úřednické snazšímu dosažení zrušení celibátu.

Nespadá v rámec našeho listu tato otázka, ale poněvadž dotýká se výchovy mládeže, z povinnosti referentské třeba si povšimnouti oněch snah aspoň přehledně.

»Die deutsche Schule« sestavila jakousi *bilanci důvodů pro i proti zrušení celibátu učitelů*, která k informaci budiž uvedena ve výtahu.

Abstraktně feministické zástupkyně zrušení celibátu praví: Osobní práva učitelčina nemají se omezovati. Není sociální, stíhá-li se sňatek trestem. Vdaná učitelka bude míti daleko více porozumění pro děti a bude moci na ně lépe působiti nežli učitelka svobodná. Nevdaným učitelkám hrozí nemravnost, vdaná učitelka mohla by vyučovati méně hodin, před narozením dítěte i po něm má býti od vyučování osvobozena.

Naproti tomu se praví: Už kratičký tento seznam hesel, jich násilná šroubovanost, činí celé hnutí málo sympatickým. Veřejný úředník musí strpěti všechna

omezení v zájmu veřejném mu uložena. Celibát učitelů jest omezením, vyvolaným v zájmu školy. Žena buď musí se věnovati práci, nebo domácnosti. Jednomu i druhému musí se věnovati cele. Spojení obého bylo by polovičitostí v obojím směru. V tom právě vězí zvláštnost ženina zaměstnání v domácnosti, že, má-li býti úspěšnou, vystřebává všecken čas a všechny síly ženiny. I školské povolání vyčerpává velice síly tělesné i duševní. Jest proto nemyslitelné sloučení učitelství s mateřstvím.

Omezení to není pokutou učitelky. Učitelka provdávši se neztrácí úřad učitelský, nýbrž vzdává se jej. Byť pak se i musila jej vzdáti, není tato ztráta úřadu trestem, nýbrž prostě passivním ziskem vdavek. Se stanoviska populační politiky nemá otázka zrušení celibátu učitelů naprosto žádného významu. Mnohé z těch, kdož mohou se beze všeho vdáti, nebudou pravděpodobně moci tak učiniti v prvních letech po válce. Učitelky by tu pouze rozmnožily řady neprovdaných.

I kdyby se však učitelky vdaly, jest skoro jisto, že každá z nich bude pečovati o manželství bezdětné, nebo nejvýše přidrží se systému jednoho dítěte. Zlý tento příklad způsobil by více škody, nežli zrušení celibátu dobra. Škola by pak trpěla velmi značně. Matka učitelka nejvila by o děti ve škole více zájmu, nežli učitelka svobodná, nýbrž dle všech dosavadních poznatků, právě méně. *Matka cení nejvýše své děti.* Ostatní více méně přezírá.

Učitelka-matka byla by i jinak z tysických důvodů škole málo platná. Poskytnouti jí jisté úlevy bylo by nezbytno. Úlevy tyto by škole neprospěly; nad to pak dráždily by poplatnictvo a ztěžovaly tak úspěch školské politiky.

Všechny tyto důvody uznávají také všechny ženy, jichž ideál ženství není ještě zatměn.

Tak činí na př. časopis »Frauen-Ztg.« ukazuje, že zrušení celibátu učitelů vedlo by k týmž polovičatým rodinám, jichž se tak hrozíme mezi dělnictvem. Tam chceme vadu odstraniti, vrátiti ženu domácnosti a dětem, a zde měli bychom se střemhlav do týchž nesnází vrhati? Zrušení celibátu není žádoucí, nýbrž škodlivé, aspoň se stanoviska veřejného. Zájmu veřejnému musí ustoupit zájem soukromý.

Tolik z důvodů pro i proti celibátu z onoho německého školského listu, s kterýmiž proti uvedenými souhlasí učitelky škol berlínských.

Nám zdá se, že celé hnutí vyvoláno spíše trochu pro sensaci a trochu z touhy po titulu jiném, snad lepším než slečna, a tomu u nás vláda vyhověla tím, že řídícím dala titul »paní«, a jak denní listy oznámily, děje se tak i jinde. Tak chorvatská vláda nařídila, aby definitivním učitelkám byl ve služebních stycích dáván titul paní. Důvod by to byl sice trochu malicherný pro boj o celibát, ale snad celá akce je malichernou, poněvadž vlastně o žádný »celibát« se nejedná, ale o plnění povinnosti s úřadem spojené.

K.

FEUILLETON.

Umění ve škole.

Několik poznámek napsal JOSEF HRONEK.

Často byla již přetřásána otázka zdravé výchovy umělecké, která ve školství jiných národů jest dávno rozřešena. Slibné pokusy

a vážné diskuse neměly praktického účinku do té míry, abychom na příklad pozorovali jej mohli v okolí žáků — ve škole anebo v čítárnách a učebnicích.

Jest sice možno spatřiti tu a tam značný krok ku předu, ale ten dlužno přičísti vždy ojedinělému, zvláště inteligentnímu učiteli, který ex privata industria osvojil si zname-

nitě vědomosti umělecké, kterých neopomíjí při každém předmětu paedagogickým způsobem dítěti vštěpovati. Jak ovšem odměněn jest v důsledcích takové výchovy umělecké, byť jen příležitostně, shledává nejlépe sám, přesvědčili se o krasocitu žákově. Vycvik oka, smysl pro tvary a barvy po stupních pěstěný obohacuje pozorovací talent žákův, zabraňuje nevkuasu a živí zájem pro krásu, ušlechtilost a pravdu.

Přítomnou dobu strhuje sice mnohem vyšší zájem, ale ten nevyklučuje, abychom nemohli uvažovati o této jedné z nejdůležitějších otázek výchovných, která po otázce výchovy náboženské následuje. Veliký význam a důležitost zdravé výchovy umělecké vytčena byla mnohokrát. Tak na příklad *Hostinský*, jako *Ruskin* v Anglii, u nás hlásal, že umění hospodářsky znamená ohromný obrát peněz a životní zaměstnání tisíců a tisíců lidí, jakožto zábava jest nezbytným doplňkem práce, jehož povaha celku společenskému nemůže býti lhostejná; jednak poskytuje spolehlivé měřítko vzdělanosti národa a doby, jednak zase k této vzdělanosti a jejím pokrokům samo přispívá povznášením a třibením schopností lidských; a jako jednotlivé umělecké dílo bývá výmluvným projevem osobnosti svého tvůrce, tak i v celku *umělecká činnost vydává nejlepší svědectví o povaze národní a o duchu doby*.

Avšak zdravý, přirozený rozvoj a plný, trvalý zdar umění není možný bez jakési vzájemnosti mezi umělci a ostatním národem. Záleží tudíž nemálo na tom, jak staví se k dojmům uměleckým nejen nejužší vybrané kroužky obecnstva, nýbrž i nejširší vrstvy společenské, a jak k těmto dojmům upravuje se cesta vychováním.

K tomu třeba si doznati pravdu, že stárali jsme se dosud skoro výhradně jen o hlavu, ale na srdce zapomínali, byť nadšení hlasatelé stejného duchovního rodu *Ruskinova* snažili se mítí *člověka netoliko vzdělaného, ale také ušlechtilého*; škola nepěstovala v mládeži vnímavosti a lásky pro umění.

Nenalézáme správnějších zásad a cílů umělecké výchovy, jimiž docíliti lze ideální výše v tomto oboru kulturním, nad uplatněním příznivé dispozice, všímavosti a vnímavosti dítěte. Výstižně na to upozornil prof. *Hostinský*, jehož myšlenky aforisticky podané naznačují směr, kterak si vésti.

V rodině — praví — sluší mítí především zřetel k hračkám a hrám dítěte a jestliže někdy dítě samo jeví chut k nějaké ruční práci, nebraňme mu v tom, ale dopřejme, aby učinilo pokus, třebaš nevalné podařený. Hračkou přímou neocenitelnou je kus papíru a tužka. Všude, kdekoliv se naskytuje příležitost, hleďme povzbuzovati, podporovati a třibiti vlastní pozorování dítěte. Do přímého styku s uměním přivádí již nejtětlejší věk obrázková kniha; ovšem dlužno voliti jen takovou, kde jest nejméně rušivých detailů, spíše obrázky schematicky podané.

Ve škole každý předmět bez výjimky hodí se k tomu, aby se působilo na krasocit a smysl pro umění, třeba ne každý stejnou měrou. Zaplavuje-li nás dítě otázkami, neodbyvejme to jako všetečnost, nýbrž odpovídejme, pokud možná tak, aby dítě z toho mělo nejen zisk, ale i chuť k otázkám dalším. Všechno poučováním a věcech uměleckých budiž jen příležitostně a to nikoli aestetisováním, nýbrž zcela prostým výkladem věcným, neboť pěstovati smysl pro umění neznamená vyučovati dějinám umění nebo aestetice. Škola má uvěsti do výchovy umělecké, v níž má býti pak v životě pokračováno.

SMĚS.

Příští dvojčíslo »Vychovatele« vyjde 1. srpna t. r.

Husa předbojníkem národní církve prohlásil *»Věsňík«* organis. učitelstva ve svém čísle z 28. června t. r. Právě mezi jiným toto:

»Hus neustal na tom, aby opravnou teorii jenom *hlásal* jako reformní program. Proniknut poznáním a přesvědčením, jednal podle tohoto přesvědčení, vyvozuje *faktické, aktivní důsledky z uenané teorie v prostředí svého života*. Přejal-li zásadu úměrné autonomie národní v církvi projádnou vyhlášením svobod církve galikánské, promítl prakticky ideu v domácích poměrech v účinný boj proti zaostalému tradicionelnímu universalismu a uplatnil dekretem Kutnohorským národní ráz pražské university. Uznal-li potřebu odstraniti suverenitu autority hlavy církve a prospěšnost zdemokratizování církevní správy, šel mezi lid, vytvořil ideovou spojitost universitní inteligence se širokými vrstvami českého lidu, umožnil národní ortografii vzdělání lidové národním jazykem a

národní literaturou a osiloval o lidovou osvětu, povznesení lidové mravnosti, vůbec o dokonalou výchovu lidovou.

Co vše se nyní jako Husův program nehlásá! Hus zatím jenom horlil pro opravu katolické, universální církve, a jako středo-věký bohoslovec byl dalek hlásati nějakou formu církve národní.

Slovo včas. Medicinální rada berlínský prof. dr. *Vojtěch Czerny* (Černý) vydal prozoruhodný spisek: *»Die Erziehung zur Schule«*, v němž se vzácnou otevřeností promluvil o nedostatech domácí výchovy a zastává též kaceřovaný názor o prospěšnosti tělesných trestů u malého dítěte. Praví:

»Školní vyučování vyžaduje na prvním místě uznání autority. Tomuto staví se dnes v domácí výchově překážky. Je to zvláště politováníhodná soustava jednoho dítěte. Je zřejmo, že při jednom dítěti rozvíjí se jen podmínečné a nedokonalé uznání autority a že to pak při školní návštěvě zavádá často příležitost ku mnohým srážkám. »Avšak uznání autority a s tím spojená subordinace jsou důležitými a výchovnými prostředky pro nervovou soustavu. Podřizovati se znamená ovládnouti sebe sama, a to jest nutnou podmínkou pro výkony nervové soustavy v pravidelných mezích. Mají-li však sebeovládání nabýti žádoucí pevnosti, musí býti jeho vývoj podporován již v nejčasnějším dětském věku.

Nemalý jest počet dětí, kterým pojmy autority a subordinace zůstávají úplně cizími, poněvadž jejich rodičové sami si utvořili nebo odjinud přejali názor, že neomezená svoboda a sebeurčovací právo dítěte jest nutným požadavkem naší doby a pokrokem nové výchovy... Děti, jež takto vyrůstají, nejsou vychovány pro školu. Pro některé z nich však jest školní nucení po-žehnaním *škola účinným lékem nedostatků domácí výchovy*. Za to pro jiné z nich jest počátek školní doby koncem šťastného dětství, neboť tímto okamžikem nastává zklamání... Rodičové jsou rozhořčeni, když se dovídají, že jejich záračné děti jsou jen prostředními nebo špatnými žáky. Vina připisuje se pak ovšem učitelům a škole.

O tělesných trestech praví: »Nikterak nestačí vždycky síla slova. Bez mírnějších i tvrdších trestů, ano i tělesných trestů nelze se mnohdy obejiti. Připuštění tělesného trestu vzbuzuje u mnohého člověka hrůzu... Avšak dobře uvážená rána v pravý čas ještě nikdy neuškodila malému dítěti,

za to však odstranila nejjednodušším způsobem mnohou výchovatelskou obtíž. Že připomínám zvláště tělesný trest, má svou příčinu. Jako lékař sledal jsem, že takoví rodičové, kteří pokládají i nejmenší tělesný trest za nedůstojný člověka a za všech okolností nedovolený, nikdy nezustanou na tomto stanovisku, nýbrž chtějí vyloučiti i každý jiný druh trestu pro své děti. Přirozeně jsou také školní tresty v jejich očích pochybným skutkem... Výchova bez trestu a bez bázně před trestem dá se uskutečniti jen v ojedinělých případech. Všeobecně však zůstávají tresty a odměna nepostrádatelnou pomůckou účelné výchovné techniky.

Přípravou k vytrvalosti je dále výchova k vytrvalosti při zaměstnávání jedním předmětem. Spisovatel odsuzuje tu množství hraček, jež vytvořil moderní průmysl a umění. Jimi děti již v prvních letech svého života zvykají si rychle změně dojmů, těkají s předmětu na předmět a neucí se nijak soustřediti pozornost na jedinou věc, což ovšem jest špatnou přípravou pro školu. Proto nutno využití účelně i dětských her ke cviku pozornosti a přidržování dětí, aby se zaměstnávaly vytrvale jednou hrou.

Podobně ukazuje dr. Czerny, jak třeba vychovávat malé děti k samostatnosti, svědomitosti, společenskosti, pracovitosti. *Va-ruje, aby se nevodily do divadel, kin, cirkusů a podobných atrakcí.* »Musí zůstat předností prvního dětství, že pro ně nevinná hra stačí již k největší životní radosti, a není k tomu třeba dráždel, jež jsou vynalézána pro pozdější věk.« Za to se naskytuje množství příležitosti při hře, doma i venku, aby se cvičila pozorovací schopnost a ruční pohotovost dětí.

Moderní účta ostatků. Básník Ma-char, jak známo, navrhl, aby sbírány byly rukopisy a autografy českých spisovatelů v alba, jichž výtěžek by náležel fondu lidové české Husovy university. F. X. Šalda ve »Kmeni« z 13. června odmítá tento návrh a prohlašuje, že se nehodí akce súčasniteli. Důvody má pro to tři: 1. Nerad by byl s určitými lidmi v albu. 2. Návrh Ma-charův nemá zdravého jádra, čpí malichernictvím, je to tanec kolem zlatého telete, a posléze 3. má pochyby o celé lidové universitě a prospěchu, který z ní poplyne. K druhému důvodu právem poukazuje F. X. Šalda na to, že alba po 100, 200 neb 500 K koupí si jen válečný zbohatlík, který si chce dodat zdání kultury a chlubit se

kulturním ličidlem. Takové album bude mu jen kusem nábytku. Kdo však činí nárok na kulturnost, nechť seznámí se se spisovatelem z jeho spisů. I třetí bod je zajímavý. F. X. Šalda tu tvrdí, že »vědomostmi jsme tak právě saturováni«, zasytění. Škola nedá víc než vědomosti, výcvik rozumu, ale nám je třeba především vzdělání duše, srdce, obraznosti. Vědomosti bylo vnášeno v poslední době až Bůh brání; ale co scházelo, je vyšší dar lásky, výchovatelská genialita, kterou se vědomosti stravují a přeměňují v životní blaho a nové tvůrčí dílo. Z této mravní a duševní bíd, v jejímž bezednu dnes toneme, může nás — soudí Šalda — vyvést jen spojené úsilí dvou velikých ctností, ozdravených a obrozených: náboženství a umění. — Těší nás, že docent Šalda nebál se ukázat na hlavní zdroj nynějšího rozvratu. Náboženství je člověku možno zavrhnouti, je zapřít, ale při tom není mu možno zabrániti, aby tím člověka znehodnotil a vnitřně sebe sama nerozvrátil.

Drahotní přídavek státním profesorům náboženství bude vyplácen dle třídy II. — Jednatele sekce došla zpráva od ústředí spolku, že žádostem, opakovaným úřednickými spolky konečně vyhověno. Poslední odstavec paragrafu 4. nařízení ministerstva financí ze dne 12. června 1918 zní: »Ledige Staatsbedienstete, die mit Grosseltern, Eltern oder Geschwistern im gemeinsamen Haushalte leben, können den verheirateten ohne Kinder gleichgehalten werden, wenn sie erwiesenermassen den Unterhalt dieser Verwandten zum überwiegenden Teile bestreiten.« Třeba nyní na tento odstavec § 4 ředitelství ústavu, které podává zprávu, upozorniti. Snad dojde ještě nějaký předpis o tom od příslušných úřadů. Současně oznamuje předseda spolku Dr. Zehentbauer, že ustavilo se komité z výboru spolku 4členný, by usilovalo o splnění nároků na zlepšení pragmatiky pro katechety, jak prof. Ringbergerem bylo navrhováno valně hromadě spolku. Právě rozesílají se sekční petice a to členům subkomitétu i n.e.d. českému episkopátu. Kéž i zde dojdou katecheté středoškolské kýženeho cíle. Zajímavé jest, že suplentům náboženství ve Vídni, kteří jsou kaplany nebo katechety na měst. školách, vypláceny jsou drahotní přídavky jako ostatním suplentům vedle jejich vlastních přídavků. Bude třeba vyšetřiti, odkud tento dvojitý loket vychází.

Dr. Hanuš.

Do studentské koleje Arnošta z Pardubic v Praze bude nově přijato pro studijní rok 1918—19 asi 30 katol. posluchačů vysokých škol. Za režijní měsíční poplatek 10 K obdrží chovanci byt a posluhu. Otop, světlo, snídane a večere obstará za zvlášť ujednaný poplatek správa koleje, pokud ovšem bude možno zakoupiti potraviny a topivo. Žádosti, adresované správni radě koleje, jest zaslati nebo podati u ředitelství koleje nejpozději do konce července t. r. a mají míti přílohy: křestní list, vysvědčení maturitní (ověřený opis), vysvědčení o majetkových poměrech, vysvědčení lékařské, doporučení duchovního a pošt. známku na odpověď. Bližší ochotně sdělí ředitelství koleje Arnošta z Pardubic v Praze II-144, Voršilská ul. č. 1.

LITERATURA.

Ráj. Časopis věnovaný zájmům katolíků československých. Redaktor: Antonín Kostka. Redakce, administrace a expedice: Videň IX.—4. Pulverturm-gasse čis. 18. Ročník VI. Vydává spolek sv. Zity ve Vídni. Tiskem papežské knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně.

Katolíci čeští ve Vídni se tuží v každém ohledu! Avšak jest toho také třeba, uváží-li se, co našeho lidu tam zanikalo jak v národním, tak v náboženském životě... Vítán jest proto každý nový spolek, každý nový list a podnik, jenž chce jen onomu čeliti a na záchraně lidu našeho ve Vídni pracovati. Výborné služby koná v tom směru i měsíčník »Ráj« jak uveřejňováním služeb Božích pro Čechy a jinými oznámeními, tak zvláště svými literárními pracemi: krásnými básněmi, zajímavými články poučnými a poutavými povídkami od spisovatelů dobře již známých a oblíbených. Doporučujeme rádi. *Šeb. Rada.*

Český Gratulant.

Jednota katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy v království Českém v Praze vydala svým nákladem sbírku různých přání, památných nápisů, jakož i příležitostných a slavnostních proslovů pod jménem »Český Gratulant«. Cena s vál. přírážkou K 1'44, poštou K 1'64.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 10 kor., půlletně 5.—K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 11 korun, do ostatních zemí 12 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. Vychovatel se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sberatel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamac. jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákoví, prof. na Smíchově, Ferdinand náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. V. Hálek, farář v Liboci u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 992.

Úsilí o jednotnou školu v Německu. — Náboženská psyché Lutherova. — Z dějin české katechetiky. — Směs. — Literatura. —

Úsilí o jednotnou školu v Německu.

(Píše prof. Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Nehledíce k různým, velmi pochybným tvrzením Förstrovým, musíme tyto jeho námitky oproti jednotné škole a jejím sociálně-pedagogickým účinkům prohlásiti za neudržitelné. *Právě skutečnost mluví proti Förstrovi.* V naší jednotné škole neobjevily se výhody společného sedění bohatých a chudých dětí Förstrem obávané. Nepozorujeme ani roztrpčení chudých dětí, ani pýchy dětí zámožných, a ještě méně pozorujeme, že by se děti ty svými chybami vzájemně kazily. *Skutečnostmi* jest vyvrácena i Förstrova pochybnost o sociálně-pedagogickém vlivu jednotné školy. Že si v Bavorsku jen velmi zřídka a jen u velmi omezených lidí stěžujeme na ošklivý zjev stavovských předpojatostí a kastovního ducha, o to má vedle jiných příčin i společná obecná a střední škola bavorská nemalou zásluhu. Před touto skutečností rozplývají se všechny mravně-pedagogické a psychologické úvahy Förstrový pouhý dým.

Podporování vzestupu nadaných žáků z nižších tříd odporuje významu třídní tradice. Förster bojuje proti jednotné škole tím, že v pochybnost uvádí její dobré účinky a zdůrazňuje její stíny. Hlavní důvod proti ní běže však *ze vlivu třídního prostředí, z rodinné a stavovské tradice.* S toho hlediska nezdá se mu zastánci jednotné školy dožadovaný vzestup nadaných ani žádoucím ani radným. Förster zastává se této podivné myšlenky: O způsoblosti žákově k vyššímu povolání nemá rozhodovati pouze jeho *nadání*; i *provenience ze tříd sociálně vyšších budiž uznána* za velmi příznivou predisposici k vyšším výkonům, predisposici, jež s to jest i leckteré intelektuelní nedostatky nahraditi. Celá řada zvyků, mravů, schopností a úsudkových způsobů určitou třídní tradicí a třídní sférou vytvořených, tedy dědictví specialisace, může tam, kde jí není, jen při mimořádném a všestrenném nadání býti dohoněna a vyrovnána a poskytuje tomu, kdo ji má, mimořádný náskok. I při bedlivém pěstění všeho společně lidského musí býti nejvyšší ceněn výchovný význam pevných zděděných kruhů životních a přizpůsobení jednotlivcov k takovýmto životním kruhům musí býti postaveno do

středu všech didaktických a výchovných snah. Třídní rozdíly se všemi specializacemi jsou složité sociální dělby práce nepostradatelné

Tento nezvazitelný a přec tak mimořádně skutečný prvek povšechné, tradicí určené duševní dispozice člověka, všechen jeho způsob, jak se s životem, lidmi, sám sebou vypořádá, jeho pojmy cti a slušnosti — to vše pustili jednostranní zastanci volného přechodu ze třídy do třídy úplně s očí. Jest zajisté nutno živlům pro vyšší duchovní a technická povolání opravdu velmi nadaným ještě víc s cesty uklízetí všechny zbytečně je zdržující potíže — ale dosud existující potíže byly dobrým a potřebným prostředkem, aby pouhé ctižádosti rodičů a tak zvaným *učivým* talentům položena byla přes cestu závora, dbající, aby v podstatě přece toliko ona mimořádná nadání prošla, jež měla dost duševního napětí a duševní hybnosti, aby v novém prostředí přenesla se přes nedostatek příslušné tradice. Rozšíření volného přechodu (z jedné sociální třídy do druhé) povede k těžkým nezdarům a k poznání, jak důležitým prvkem jest *třídní tradice* a jak málo i nejskvělejší intelligence může nahraditi tyto nezvazitelné předpoklady určitých povolání (?).

Jen příkladem buďtež zmíněny tak zvané způsoby (manýry), ač nejsou zrovna nejdůležitějším prvkem těchto tradic. Zjemnělé obcovací formy jsou bezpodmínečně nutny. Tyto formy potřebují však třídní atmosféry velmi záhy všechen život pronikající; kdo jich tímto způsobem nenabyl, bude je jen s největší potíží doháněti (?) a dožije se následkem toho nepřekonatelného (?) nedostatku v soužití těžkých nezdarů — v neposlední řadě i v manželství. Duševní pohotovost k výkonům složité práce, ke složitým vztahům a odpovědnostem žádá velmi raného a naprosto jiného duševního vzdělání povšechného než ho žádá příprava k prostšímu životu a jeho svodům, konfliktům a problémům; toto povšechné duševní vzdělání jest však vždycky výsledkem nahromaděných zkušeností celých generací a musí býti získáváno v těsném duchovním kontaktu s nimi. Složitější duchovní a sociální prostředí vyšších tříd predisponuje obzvláštním způsobem i děti v něm vyrůstající ke složitějším povoláním (?), dává jim náskok v instinktivním přizpůsobování, zvycích, zájmech, znalostech, jež z dola vzestupující může v rámci jediné generace jen výjimečně dohoniti (?). Pouhá způsobilost k učení není tedy ještě rozhodujícím důkazem způsobilosti ke vzestupu do vyšších povolání (?).

Když uvedli jsme tu zevrubně hlavní důvod Förstrův, sociologické hledisko o významu třídní tradice a rodového původu pro vzestup z dola nahoru, budiž několik slov věnováno důkazu, jak nesmírně Förster tento důvod přeceňuje. Na omylu je Förster, vysvětluje-li hnutí o jednotnou školu a úsilí o vzestup nadaných ze spodnějších vrstev lidových duchovními potřebami výjimečně nadaných národních učitelů nebo přáními ctižádostivých rodičů. Nikoli ctižádost, nikoli marnivost jest příčinou, proč rodičové nižších stavů tolik obětí přinášejí, aby svým dítkám učinili dostupným studium a tím i vyšší kruhy povolání, nýbrž jest to naprosto čestná a uznání hodná snaha, pojistiti svým dětem lepší úděl. Také hnutí o jednotnou školu nevďečí za svůj vznik a své trvání několika pedagogickým morousům, nýbrž hlubším a úplně oprávněným důvodům: lidumilnosti učitelů a vlastenectví všech těch, jimž jednota a blaho vlasti nejsou lhostejny. Obé jest totiž vzestupem nadaných z nižších vrstev lidových obzvláště podporováno.

(Dokončení.)

Náboženská psyché Lutherova.

Píše EM. ŽÁK.

(Dokončení.)

O hlubokém a opravdovém citění Lutherově svědčí jeho touha po lidovém chrámovém zpěvu. Žalmy a jich parafrase zdály se mu nejprůhodnější látkou k založení církevních písní. Proto sám, a to se zdarem pokusil se o jich přizpůsobení lidovému zpěvu. Z četných jeho písní až dosud zaznívá evangelickými chrámy Lutherův chorál: *„Ein feste Burg ist unser Gott, ein gute Wärr und Waffen!“* Je to básnický opis žalmu 45., který nám tak krásně tlumočil J. Sládek:

»Kdo Boha má za pevný hrad,
nic nemusí se zlého bát;
i v bouři může kliden být,
neb nad ním drží Bůh svůj štít!«

Píseň Lutherova, plná síly a vzdoru, stala se chorálem protestantů. »V ní již na století napřed zpívají hlasy oněch všech, kteří teprve přijdou. V ní znějí polnice vojsk Gustava Adolfa a hřímání děl u Lützenu. Zní v ní hlas Torsten-sonův a Coligniho, Kromvelův a Viléma Oranžského.«

Ovšem nelze též přehlédnouti, že v těchto písních, jimž vřelosti náboženské nelze upřít, všude též zní onen polemický ton proti církvi katolické, ba vkrádá se v ně i ton nenávisti proti papeži. Otcem lidového zpěvu německého Luther ovšem nebyl. V duchu velikých německých mystiků skládali již dávno před L. němečtí veršovci lidové písně duchovní. *Ale otcem evangelické písně chrámové Luther opravdu se stal.*

Luther ve své nezměrné pili vzal si za úlohu *přeložit též bibli do jazyka německého*. Ovšem byly již před ním překlady bible pořízeny, ale překlady tyto držíce se úzkostlivě původního textu, nebyly lidové, nebyly v duchu německého jazyka. Že při tom Luther nepočínal si vždy s náležitou objektivností a pietou, nebudiž zamlčováno; ba že sám svůj názor o ospravedlnění vkládal do překladu, jako na známém místě listu sv. Pavla k Římanům (3. 28.) je všeobecně známo. Při jeho vzdorné umíněnosti, v níž toužil, by vše šlo po jeho hlavě a jeho rozumu, spíše ovšem to psychologicky vysvětlíme, nežli omluvíme. *Chtěl zajisté Luther, aby toto místo »o víře, jediné ospravedlňující« stalo se palladiem celého jeho učení.* A jestli Luther sám doznává, že překladu bible věnoval největší pili a věrnost a nikdy neměl v úmyslu vsunouti do bible některou nepravou myšlenku, přece katoličtí znalci a překladatelé Pisma sv. správně na to poukázali, že nejmírněji řečeno, bylo to »subjektivní falšování«, jemuž Luther zde podlehl.

»Luther vnesl do bible svoji dogmatiku právě tak, jako středověci jeho předchůdci vnesli do ní svoji,« praví protestantský theolog Zahn. A sami protestantští bohoslovci, hlavně známý orientalista *Pavel de Lagarde*, velmi často vyslovují se proti vědeckému významu Lutherova díla. Ale Luther snažil se, a to se mu též podařilo, duchem německého lidu a rázovitostí řeči svůj překlad vypravit. Jenom tak si lze vysvětliti oblíbenost jeho překladu v širokých vrstvách lidových.

Po stránce jazykové i nejvěrnější katolíci beze vší předpojatosti uznávají, že Luther stal se spolutvůrcem nynějšího německého jazyka. Tak známý pro-

bošt mnichovský *dr. Fr. Tiefl* ve své studii o Lutherově náboženské duši zcela otevřeně píše: »Nechceme ani nadhoditi otázku, co by byl asi Luther mohl vykonati, kdyby právě dogmatická základní idea (o ospravedlnění pouhou věrou) neovládala celý jeho život. Muž tak vzácného náboženského citu, který tolik vzácných perel ve svých písních a spisech byl rozsíl, muž tak silné vůle, který svoji věc s takou nezměrnou energií provedl, s jakou jenom zřídka kdy v dějinách některá idea byla prováděna, muž s velikolepým geniem řeči, který náleží k opravdovým tvůrcům naší mluvy. Právě v tom spočívá všechn neblahý, ale mohutný jeho vliv na široké kruhy lidu, a sám Nietzsche, který neustává Lutherovi láti jako sprostému a hrubému sedláku, jemuž prý scházela jihoněmecká jemnost a citovost řeči, své nejlepší v obrazech a barvách své mluvy čerpal ze studní Lutherových. Hlavně *Lutherova německá bible byla hlavní školou Nietzscheova stilistického umění.*«

Protestantismus smířiti s katolicismem je sen nemožnosti. Každý staví na zcela jiných, odlišných základech. O čem snili jinak výborné hlavy, jako znamenitý biskup *Bossuet* a v Německu velký filosof *Leibniz*, spojení obou náboženství zůstane vždy utopií.

Ale jedno je možno a toho všichni čekáme. *Je nejvyšší na čase, aby ustalo ono staleté nepřátelství a nenávist proti katolicismu, jež od počátku mezi evangeliky panovaly.* Nenávist z Lutherovy povahy vytrysklá, odkaz všem jeho ctitelům a vyznavačům oproti katolicismu a papežství. Čas k náboženské jich snášlivosti již nadešel.

Proslulý dějepisec na berlínské universitě, *Kurt Breysig*, napsal nedávno: »Jsme již znaveni oním šablonovitým láním a horlením protestantských bohoslovců, jsme rozhořčeni oním způsobem mluvy, kterým svobodné volnomyšlenkářství nižšího řádu častuje katolicismus, a který ukazuje, že nikdo vlastně nebyl nesnášenlivější než tito předbojníci nejširší snášenlivosti. Katolická doba našeho národu byla dobou jeho nezlomného, nerozumářského a proto silnějšího mládí. Živoucí katolická církev jest živým svědkem tohoto mládí, a proto měli bychom ji nikoli cizími anebo nepřátelskýma očima posuzovati, ale měli bychom se snažit jí rozumět jeho dědictví, a svatyni svých předků, ji chápati jako matku i všech pozdějších forem naší víry, našeho nazírání jako starou naši církev.« (»Tag.« 1914. 130.)

Kdo by zde neslyšel ohlas slov velikého *Görresa*: »Kopejte hlouběji a všudy přijdete na katolickou církev.

Jsou to nejbystřejší hlavy v evangelické církvi, které na základě nepředpojatého studia historického pochopili kulturní, osvětové působení církve katolické, a projevíly pro ni obdiv, uznání a úctu. Jmenují aspoň největší autoritu v tom oboru, *Harnacka*. Tento ve svých »*Dějínách dogmat*« na nejednom místě vyslovuje obdiv velikolepé organizaci, důslednosti a neochvějně stálosti církve katolické. Jsou též mnozí, kteří bolestně pocítují, že v jich církvi není úcty mariánské, není zpovědi, není mše sv. Ozývají se hlasy: »Zpět k sv. církvi!« (*Ruville*.)

Ale jednoho je potřeby. Na brány budoucnosti klepe nepřítel, stejně nebezpečný katolicismu jako protestantismu, nepřítel naprosté nevěry, který dává si vědecké jméno *monismu*. Nadejde čas, kdy všem, kdo ve víře své spatřují nejvzácnější poklad své duše, kotvu života a hvězdu svého spasení, bude nutno se

spojiti k boji proti společnému nepříteli. Nutnost postaví muže obou táborů k společné obraně víry dohromady. Kéž z tohoto boje vyjde křesťanská víra vítězem. Neboť kdyby lhostejnost u víře a nevěra měly na čas slaviti své vítězství, nastala by pro křesťanskou kulturu a vzdělání pohroma větší a další, nežli ji způsobila nynější světová válka.

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Dle těchto ve svých přednáškách vykládaných zásad počal Skočdopole již r. 1878 ve »Školníku« otiskovati řadu »*Úplných katechesí pro nižší ročníky obecných škol*«, které pak rozšířené a upravené vydal ve dvou knihách.

R. 1882 vyšly v Č. Budějovicích »*Biblické katechese*« (428 stran) ve vydání prvním. Ve druhém r. 1896 Dr. Skočdopole tu připomíná: »Na nejnižších stupních má se vyučovati na základě biblickém, *plán vyučování katechetického při žácích nejmenších jest vytýčen Apoštolským vyznáním víry*. Již na prvním stupni obecné školy podán býti musí souvislý celek vyučování náboženského, musí se pěstovati v podstatě i praxe života katolického. Tento celek se rok od roku rozšiřuje a prohlubuje a činí se tak se zdarem, když neruší se první celkový dojem, kterého žák nabyt na začátku svého katechumenatu.

Každý katecheta vynasnažuj se, aby každý rok došel až k poslednímu soudu. Modli se s dětmi před každým vyučováním a po něm, nechat vyučuje katecheta v kteroukoli hodinu. Je to prostředek naučiti děti modlitbám a ukázati na svatost náboženství. Hojně užívej katecheta obrazů biblických (při prvním opakování); piš na tabuli věci nejdůležitější, dbej správnosti odpovědí a často opakuj!» Tato pravidla zvláště připomíná. Vytýká také: »Někteří katechetové libují sobě zavírat každou katechesi při maličkých průpovídkou rýmovanou a třeba i několika. Věnujme raději ten čas, kterého žádá papouškování tolika průpovídek, na vštěpování pozitivní nauky ve znění mluvě katechismové a církevní podobném a jistě mnohem lepší základ položíme dalšímu vyučování pokračovacímu, než jakýmikoli průpovídkami položit lze.« (Autor sám však na mnohých místech ve svých katechesích uvádí průpovídky rýmované!)

Za dvě léta po prním vydání katechesí biblických vydal Dr. Ant. Skočdopole: »*Vypracované katechese k vyučování na středním stupni obecné školy*.« (V Budějovicích 1884, stran 871.) Je tu methodické pokročení ze stupně prvního k druhému. »Katechismus a biblická dějprava ruku v ruce krácejí pospolu od doby, kdy dítky dostatečně čisti se naučily. Opakováním má se v dětech utvrditi znalost biblických příběhů na nižším stupni vypravovaných, nové příběhy připojují se bez ohledu na chronologický postup k naukám katechismovým.«

Methodické katechese Skočdopolovy neztrácejí na ceně a jsou dnes po více jak třiceti letech nejen hledanými, ale i praktickými a časovými pomůckami k náboženskému vyučování na stupni nižším, ve třídách první až třetí školy obecné.

Nejznámějším však stal se professor *Skočdopole svými katechismy*, které po třicet let byly předepsanými náboženskými učebnicemi v diecesi budějovické a královéhradecké a s nimiž i v jiných diecesích ve škole často, při stěhování se dětí, kněz-katecheta se setkával.

Když v letech šedesátých se všech stran ozývaly se hlasové po novém katechismu, který by více než dosavadní přiměřen byl časovým potřebám, ale i lépe vyznamenával se vlastnostmi, které má a musí mít kniha, která je rukověti a vodítkem katechety, a nedostatečnost katechismu i samým sněmem provincie české byla uznána (Cf. Acta et decreta concilii provinciae Pragensis. Tit. II. c. VI. str. 59.), biskup budějovický *Jan Valerian Jirsík*, předložil r. 1866 pastorálním konferencím otázku: »Které náhledy má konference o obyčejném katechismu ve školách národních, a sice: A. stran toho co obsahuje a B. stran toho, co by ještě obsahovati měl?«

Ve 32 vikariátech jednáno v poradách o této otázce a 45 písemných prací zasláno ordinariátu. Uznává se nedostatečnost dosavadního katechismu a jeví pilná potřeba nového, důkladnějšího. Úvahy ty odevzdány profesorů katechetiky Ant. Skočdopolovi, který shrnul je ve článku »*O katechismu*«, jež uveřejnil v Časop. katol. Duchovenstva r. 1867 (str. 321 a násl.). V první části úvahy »o nynějším katechismu«, posuzuje jej co do řeči, pořádku a obsahu. Poslednímu vydání z r. 1865 vytýká místem až otročský překlad textu německého, proti duchu jazyka českého.

Nejslabší stránkou katechismu jest mu pořádek; rozdělením na pět částí rozdrobuje se učení křesťanské na velikou škodu jasného přehledu, mocného dojmu a užitečného zažití. Nemá žádného plánu, nikde není vnitřního pořádku, ani jaké vnitřní, logické vazby. Hned na začátku je pochybený jednaje o víře (cituje Hirscher: Katechetik, 4. vyd. str. 157). Pokud obsahu se týká, má katechismus mnoho nedostatků, dovolává se tu oněch výtek, které činěny byly katechismu v Časopisu katol. duchov. r. 1860 (str. 458) a již r. 1849 (sv. I. str. 113.)*) Poněvadž tedy je nedostatečnost katechismu patrna, třeba je nového. Biskup budějovický vyzval r. 1866 některé správce duchovní, aby jednotlivé části katechismu vypracovali a a jemu zaslali, sám že se postará o konečnou redakci díla, a tu praví Skočdopole »myslím, že tato jest jediné pravá cesta, po kteréž se konečně řádného katechismu dodělati můžeme.« »*Člověk jeden, byť i sebe více učený byl, dokonalého katechismu podati nedovede*« a proto souhlasí Skočdopole s výrokem (ČKD 1849 sv. 1. str. 124), že »kdo by pro mladý a prostý lid dokonalý katechismus vyhotovil, největší by sobě získal zásluhy.« Široce vykládaje o dispoici nového katechismu dokazuje po otázce: kolik katechismů potřebujeme, že »*má-li katechismus požívatí náležitě vážnosti, musí býti jenom jeden!*« (str. 432 ČKD. 1867). »Potřebám a schopnostem jednotlivých katechumenův má se vyhověti ne tak menším a větším objemem knihy, ale vždy důkladnějším rozvinem jednotlivých a zvláště oněch pravd, které pro náboženský život křesťana velikou důležitost mají.« (Str. 435.) V první a druhé třídě přeje si jen vypravování katechetovo, ve třetí teprve přistupuje kniha, katechismus. *Pro čtvrtou třídu škol hlavních navrhuje děje písmu církevní.*

Zajímavý náhled pronáší pak v článku svém, jehož provedení i dnes nebylo by na škodu, ale přáním a k velikému prospěchu. Žádá totiž Skočdopole *pro nejmenší třídy (1. a 2.) knihu*, ne však pro žáky, *ale pro katechety*, — *příruční knihu počátečního vyučování náboženského* — dle níž na všech místech jednostejně by se vyučovalo. Byla by kniha ta zvlášť pro začátečníky a pro učitele výpomocně náboženství vyučující (str. 436 l. c.).

*) Srovnej náš článek »*Katechismus*« ve Vychovateli 1917 str. 84 a 94.

Představuje sobě tuto *methodickou knihu pro katechety* tak, že »by krok za krokem ukazovala katechetovi, která je úloha jeho při naučné větě katechismu a spolu by naznačila materiál a chod, kterak jednotlivé naučné věty objasňovati, dokazovati, jak při nich na srdce, mysl a praktický život katechumenův působiti, před čím tu a onde varovati, co vyvrátiti, před čím mládež ohraditi má. *Nebyly by to katechese, ale právě jenom methodická kniha.* Až by dobrý katechismus byl hotov, brzy by ke konci se provésti dala; dříve však o ní řeči býti nemůže, poněvadž ona list za listem katechismus sledovati, k jeho obsahu a formě co nejpečlivěji patřiti musí.« Praktické takové knihy posud nemáme, ač potřeba její je zřejma; — snad proto ne, že nemáme dosud dobrého a dokonalého katechismu. Slíbil sice professor Skočdopole v Časopise katol. duchovenstva r. 1872 (str. 380 a n.) ve článku: »*Na místě předmluvy k novému katechismu*«, že by vydal knihu k počátečnému vyučování pro katechety, a ukazuje tam, že vyučování za prvá tři leta obecné školy musí zároveň býti systematická příprava na katechismus.« Knihy však, která by se kryla s návrhy v Čas. katol. duch. r. 1867 pronesenými nevydal, snad náhradou za ni byly jeho dvě knihy katechesí.

Roku 1872 vydává prof. Skočdopole: *Katechismus náboženství katolického pro školy obecné*. Sepsal *Antonín Skočdopole*, profesor bohoslovi pastýřského a katechetiky na bohosloveckém ústavě v Budějovicích. Nákladem spisovatelovým. Tiskem Al. Landfrasa syna v Jindřichově Hradci 1872. Str. 191. O katechismu tom píše *Tomáš Novák*, kaplan v Lužci*) v Časop. katol. Duchovenstva r. 1872 (str. 465): »prací tou učiněn značný pokrok v našem katechetickém vyučování *ale jen první krok*, neboť nebude možná, místo dosavadního katechismu hned zavéstí nový tento katechismus již v této formě; bude třeba ještě mnohých změn, oprav a doplňků.«

A vydává Skočdopole katechismus ten v druhém vydání r. 1873 tamtéž (stran 213) a téhož roku jiný: »*Malý katechismus náboženství katolického pro školy obecné*« (str. 92), upouštěje od své zásady, že má býti jen jeden katechismus.

Zatím vyšlo v Praze první vydání nového katechismu t. zv. pražského**) a tu píše o 2. vydání katechismu Skočdopolově v Časop. katol. duchov. 1873 (str. 313), katecheta real. gym. m. Prahy *Jan Drozd*: »Porovnali jsme toto vydání s vydáním prvním a shledali jsme mnohé opravy v něm. Nicméně však i toto nové vydání zdá se nám býti spíše příručnou knihou učitelům náboženství, než způsobitou k tomu, aby mohla býti rukověť mládeže. O výbornosti toho, co v této knize sneseno, nelze ani dost málo pochybovati. Avšak nepřehlížeje i ku zvláštnímu rozdělení látky, kteráž se zdá nám býti málo přehledná, mohlo by i z věroučné a mravoučné části i z liturgické leccos vynecháno býti a pak by se kniha ta hodila co kniha náboženská do první třídy gymnasiální a realní.« Srovnává pak katechismus Skočdopolův s pražským a soudí: »pražský hodí se pro děti, onen pak Skočdopolův zůstanež v rukou katechetův.«

(Pokračování.)

*) *Tomáš Novák* nar. 1834, zem. 1876 napsal mnoho článků v Blahověstu a Čas. kat. duch., založil »*Knihovnu kazatelskou*« a vydal v Dědict. sv. Jana N.: »*Obrazy z dějepisu církve Páně*« (2 díly).

**) Viz Vychovatel 1917 str. 111.

SMĚS.

Příští číslo »Vychovatele« vyjde dne 1. září t. r.

K otázce reformy české školy. Ve *Věstníku* organis. učitelstva v řadě článků uvažuje známý učitelský pracovník F. V. Moravec o příštích reformách našeho školství. Zde mezi jiným praví toto:

»Kterak školy rozčleniti, toť otázka, kterou se vždy s oblibou zabývali i zabývají povolání i ochotníci oprávcí školství, teoretici odborníci, praktické učitelstvo i široká veřejnost. Budme připraveni, že přerodná doba, kterou bezpečně očekáváme, rozvíří otázku rozčlenění škol a že právě v tom, jak mají být školy diferencovány, bude se spatřovati základ reformy školské. Budme připraveni, že vyplynou v tomto opravném ruchu na povrch mnohé návrhy upřílišené, jednostranné a neuskutečnitelné. Proto bylo by prospěšno, kdybychom si ve svých řadách tuto otázku objasnili tak, abychom dospěli k určitým, *základním principům*, které by nám v příhodné době byly bezpečným ukazatelem do nových poměrů. Vzdle obecných zřetelů uplatňovaly se až dosud při úvahách a návrzích o diferencování škol namnoze i stavovské zřetele jednotlivých kategorií učitelských. Zastírali bychom skutečnost, kdybychom nepřiznali, že v příslušných diskusích a návrzích spolurozhodovalo i to, působí-li navrhovatel na škole obecné nebo měšťanské, je-li učitelem gymnasia nebo reálky či školy odborné a spatřuje-li ve svých opravných návrzích stavovský, sociální prospěch své kategorie anebo zhodnocení určitého druhu škol. Víme, jak kdysi rozvířena byla naše učitelská veřejnost, když v našem kulturním programu označována byla škola měšťanská jako vyšší *škola obecná*, jaké kdysi byly zápasové povahy takofka stavovské mezi učitelstvem gymnasií a reálky o zrovnoprávnění a co všechno spolurozhodovalo ve školách odborných proti volnému přestupu absolventů měšťanských škol nebo kursů při těchto školách zřízených do škol odborných. Nad všechny tyto zřetele bude potřeba nyní se povznést a řešiti otázku rozčlenění škol především se zřetelem k myšlence demokracie a zvýšení kulturní úrovně lidové. Ovšem vždy přihlísní se o slovo vžitě tradice, zakořeněné, ustálené útvary a zřetele k sociálnímu rozvrstvení národa. *A proto nedoufejme, že sebe mohutnější*

změny doby poválečné způsobí tuze překotné a náhlé změny ve školské organizaci. Pro nás je především důležitá otázka, jak bude organisována *škola obecná*. Ve svém programu žádáme osmifidni, po případě devitifidni školu obecnou, rozdělenou v nižší oddělení pro pět školních roků a v oddělení vyšší (školu měšťanskou) o třech, po případě čtyřech třídách. Žádáme, aby od dokonáního 6. roku do dokonáního 11. roku byli žáci povinni docházeti do nižší školy a chceme, aby od dokonáního roku 11. do dokonáního 14. roku *všichni* žáci byli povinni docházeti do nižší školy obecné. Pro ty, kdo chtějí dále se vzdělávati vůbec a zvláště na škole střední, přejeme si, aby zřízen byl ještě poslední, čtvrtý, nepovinný ročník při vyšší škole obecné. Žádali jsme s důrazem, aby nejen nižší, ale i vyšší škola obecná byla povinnou a představovali jsme si uskutečnění tohoto požadavku tak, že země budou rozděleny na újezdy, v jejich středu budou vyšší školy obecné. V zájmu lidového vzdělání vyslovili jsme přání, aby při každé vyšší škole obecné (měšťanské) zřízena byla škola pokračovací.»

Názory tyto jsou zajisté hodny vážné úvahy. Aspoň jeví se v nich jisté všeobecnější a vyšší pojmání účelu školy obecné pro vzdělání lidu nežli onen blouznivý radikalismus, který chce školství příští postaviti na základ beznáboženský, který chce revoluci a ne evoluci.

LITERATURA.

Za štěstím. Povídka. Pro českou mládež napsal Karel J. Zákoucký. Nákladem. »Dědictví Maličkých«. Krámská cena 80 hal. Tiskem bisk. knihtiskárny v Hradci Králové.
»Dědictví Maličkých« pod ochranou sv. Karla Boromejského v Hradci Králové přineslo svým údům v čísle 80. tuto pěknou povídku (112 str.) K. J. Zákouckého, jenž zajímavě tu vypravuje, jak někteří Tasovičtí rodáci rozjeli se do světa za štěstím a svou poctivostí a příčinlivostí také ho tam našli, při čemž nikdy nezapomínali, že jsou Čechy a proto také pamatovali vždy na vlast a národní účely! Nejen údové »D. M.«, ale každý zajisté s uspokojením přečte si knížku tuto, kterou, jakož vůbec »Dědictví Maličkých« vřele doporučujeme. Za vklad 5-50 korun dostává dítě po 16 let každého roku pěkný podíl; podíly od čís. 39.—59. možno dostati ve snížené ceně po 30 hal.

S. Rada.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 10 kor., půlletně 5.—K. Do lajejin německých předplácí se na „Vychovatele“ 11 korun, do ostatních zemí 12 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. Vychovatel se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasláti se předpl. a adresy reklamace, jež se nepečetí a ne frank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand.náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Hálek, farář v Liboci u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Šlavíček, katecheta na Smíchově 992.

Kulturní program budoucí naší školy. — Úsilí o jednotnou školu v Německu. — Z dějin české katechetiky. — Feuilleton. Směs. — Literatura. —

Kulturní program budoucí naší školy.

V nedaleké budoucnosti rýsují se hlavní formy státního útvaru naší země. Počítá se s *decentralisací našeho školství*, t. j. s kulturní autonomií každé země. A naše pokrokové učitelstvo již přispěchalo s programem budoucí české školy.

Organisované učitelstvo rozeslalo prostřednictvím svých důvěrníků po všech českých školách *„návrh na organisaci českoslovanského školství národního ve vlastním státě“*, v němž se prohlašuje:

„Mravouce neučí se ve zvláštních hodinách, neboť mravnost a ušlechtilá lidskost jsou nejvyšší metou výchovného a vyučovacího plánu školy národní. Jednotlivé složky mravouky buďte vhodně umístěny do čítanek, učebnic a veškeré soustavy vzdělávací, aby žádná z důležitých stránek mravních se nepomíjela neb nedoceňovala.“

Náboženství jako předmět výchovný a vyučovací má z budoucí osnovy školské býti vymýtěno. Zcela dle francouzského vzoru. A byť bychom neupírali našemu národnímu učitelstvu práva a povinnosti pracovati na revidovaném programu naší národní školy, přece zase musíme akcentovati, že *národ sám svými povolanými zástupci bude jednou o tom rozhodovati, jakým směrem výchova mládeže bráti se má; zda náboženským či atheistickým.*

Učitelstvo jest ve službách národu a nikoli národ ve službách učitelstva. A že by národ rychle se rozhodl pro školu bez náboženství a bez Boha, to *„národ Husův“* sotva v dohledné době učiní. Aspoň byl by to největší mravní protiklad, aby onen prvek, který byl hlavním kvasem velikého obrodného národního hnutí za doby Husovy, náhle zmizel z ducha a směru výchovy budoucí generace. Tak daleko ještě národ náš neklesl.

V tomto bodě reformního hnutí pro novou osnovu školy národní páni z pokrokového učitelstva rozhodně přestřelili. V našem školství panuje mnoho frasovitosti. A kdo je do něho zasvěcen, ví, jak skutečnost programu často odporuje. V prohlášení našeho *„pokrokového učitelstva“* je však rekord v hnětení krásných frází, za nimiž nejednou se skrývá ošklivý fakt. —

Pokrokoví profesori mají pro budoucí střední školu týž dárek¹ do její kólbky: vyloučení náboženství ze školní osnovy. »*Věstník českých profesorů*« č. 9. a 10. uvádí několik návrhů z úst pokrokových pánů, jež srovnávají se v tom, aby náboženství jako vyučovací předmět, bylo vypuštěno ze školních osnov. Právít:

»Náhrada za náboženství, morálka spolu s výklady o ušlechtilém životě a chování (vyučovali by češtináři nebo dějepisci), měla by ve všech čtyřech třídách po 1 hodině a neklasifikovala by se.«

Páni učitelé národní školy věří, že není třeba ani zvláštních hodin, věnovaných morálce. Jich mládež, jakmile vstoupí do školního prostředí, bude jeho umravňujícími vlivy tak obklíčena, že k metě všeho vzdělání bezděčně bude klusati. Středoškolské profesori jsou v tom méně optimističtí. Ale v čem všichni se srovnávají, je: »*Náboženství budiž ze školy vyloučeno. Kněz do školy nenáleží.*«

Bojujati proti tomuto radikálnímu školskému programu na tomto místě, zdá se nám již zbytečno. Věnovali jsme tomuto předmětu již mnoho úvah. Také nechceme se pokoušeti o to, abychom pánům z pokrokového tábora jich názory vyvraceli. Jsou proti náboženství zaujati, a proto neschopni jiných, lepších názorů. Ale jedno dáváme pánům na uvažanou: *Nebylo by žádoucí s takým programem vyčkat na dobu, až touženou autonomii budeme mít pod střechou?* Je potřeba již nyní návrhem pro laickou školu házet Eridino jablko do našich řad po dlouhé době těžce a namáhavě spojených?

Stavme od základu. Hleďme, abychom pracovali na přirozené evoluci a nikoli revoluci ve výchově mládeže. Kulturně-socialní bolševismus, tak jak se ve své vlasti rozvíjí, nebude přece snad vzorem pro náš národ. Jeho obraz je jistě varovný.

r.

Úsilí o jednotnou školu v Německu.

(Píše prof. Dr. LUB. PETR.)

§ (Dokončení.)

Zcela chybným jest i Förstrovo přeceňování třídní tradice a jeho nedoceňování učivé inteligence. Jeho tvrzení, že pouhá učivá inteligence není rozhodujícím důkazem žákovy způsobilosti ke vstupu do vyšších povolání, musí býti rozhodně odmítnuto. Co má býti rozhodujícím, ne-li inteligence a píle? Jestli ve společnosti vzestup k vyšším povoláním podmiňují jiné důvody a jiná hlediska než inteligence, charakter a zdatnost, pak pravíme, *vládne v ní nespravedlivost a korupce.*

Förster hovoří nepochopitelnému názoru, že již *vnější formy, způsoby*, jak ve vyšších kruzích jsou tradicí, zajišťují dětem těchto kruhů náskok; že složité duchovní a socialní prostředí vyšších tříd predisponuje děti v něm žijící zvláštním způsobem k vyšším povoláním a že nejskvělejší nadání není s to, aby nahradilo tyto nezvažitelné předpoklady určitého povolání. Nechceme vnější formy zlehčovat, ale jsou jen rámem obrazu. Hlavní věcí jest obraz, t. j. neobrazně řečeno nadání a výkon.

Rám bez obrazu jest prázdný a bezvýznamný. Formy bez značné inteligence, bez důkladné odborné znalosti jsou bezcenné a nemohou, jak Förster

upřilíšňuje, nahraditi leckteré nedostatky intelektuální. Co prospějí správnému úředníku nejménějši způsoby, nerozumí-li hospodářství, národní ekonomii? Co nejpěknějši rodinné prostředí generálu, chybi-li mu inteligence a věcná znalost? Co prospěje profesorů všechna třídní tradice, nemá-li kritičnost v krvi? Nebo sebe urozenějši původ diplomatu, nemá-li rozhledu a předvídavosti?

Ale *obraz bez rámu* jest rovněž cenný. Znalost a inteligence podržují svou cenu a uplatňují se, i když vnější formy nejsou bezvadny. Docela nechybějí dnes již nikde a jsou snadno dostupny. A jest nespravedlivým podceňováním významu inteligence, odvažuje-li se Förster tvrditi, že i nejskvělejši inteligence není s to, aby tyto nezvažitelné předpoklady určité odborné zdatnosti (t. j. formy) nahradila.

‘Kdo chtěl by úkosem pohlížeti na dovedného lékaře, že nedbá příliš vnějších forem? Nebo nevážiti si proto spisovatele, že je mu milejši býti přirozeným, třeba trochu obhroublým hochem než saloním lvem?

Förster sice rovněž nechce výsad a prohlašuje přímo, že přeje si vzestupu nadaných, ale jeho úplně převrácené hodnocení třídní tradice a jeho nedoceňování inteligence zdůrazňují přece dětem vyšších tříd výsadu vyšších povolání a vedou k brzdní vzestupu dětí z lidu do povolání vyšších. Ba, jeho zřejmá sympatie k stavovským školám anglickým, jeho pochvalování překážek, jež dosud vzestupu nadaných z nižších vrstev stály v cestě, jeho sklon neměnni nic na rozčlenění školství, ba víc, diferencovati je spíš ještě v nejnižších stupních, ukazují zřetelně, jak bezvýznamna jest jeho blahovůle vzestupu nadaných osvědčovaná. Tím hrouť se tento hlavní Förstrův argument proti jednotné škole.

Okolnost, že zastánci jednotné školy ani se nezminili o třídní tradici Förstrem tak vynášené, nesvědčí o nedostatku vědecké důkladnosti, nýbrž o smyslu pro právo a spravedlnost, jenž děti hodnotí nikoli dle původu, nýbrž dle jejich inteligence.

Po těchto vývodech jsme oprávněni k závěru: Förstrovo potírání jednotné školy a vzestupu nadaných jest naprosto nezdařené. Jest *vzdáleno skutečnosti*. Förster nezná s dostatek ani děti ani rodičů, ani jejich vlastností a pohnutek. Jeho kritika a odmítnutí jednotné školy není dále *lidu přátelské*. Chybí mu smysl a porozumění pro děti z lidu, a chybí mu zvláště potřebný smysl spravedlnostní, jinak by nemohl třídní tradici a rodový původ místo inteligence a výkonnosti prohlašovati za zkusný kámen vzestupu k vyšším povoláním. Jeho potírání jednotné školy jest konečně zcela *zaostalé* a v době, kdy víc a víc uplatňuje se heslo: ‘Volná dráha zdatným’, opravdovým anachronismem.

*

*

Při mnohém významu, jež slovo jednotná škola má, jest zhola nemožno prohlásiti se kategoricky buď pro ni nebo proti ní. Ale jak z obou článků vede sebe postavených vyplývá, i při určitém vymezení slova ‘škola jednotná’, bude třeba ještě mnoho všestranného zvažování jejich výhod i nevýhod, než bude možno o ní pronésti soud definitivní, aby to, co je na ní opravdu dobrého, mohlo býti uvedeno v život ve prospěch mládeže a tím i všeho národa.

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Profesor Skočdopole sestavil svůj katechismus, použil oněch biskupem Jiršíkem vyžádaných prací duchovních správců o částech katechismu a vzav si za vzor katechismus Bellarminův.*) Roku 1868 v Časopise katol. duchovenstva (str. 447) podal »*Nástin nového katechismu*« a v letech 1869 a 1870 otiskl tam »*Ukázky z nového katechismu*«, načež před vydáním jeho ve Školníku roku 1874 uveřejňuje »*Slovo o mém novém katechismu*«.

Skočdopole *rozděluje svůj katechismus na čtyři kapitoly*, z nichž každá rozdělena *na rozdíly* a tyto opět *na články*. (Není to katechismus v otázkách a odpovědích; ale katechismus v článcích.) Kapitola první: *O Bohu jednom ve třech osobách a skutcích jeho*; rozdíl I. o třech božských osobách a o vlastnostech Božích; rozd. II. o Bohu Otci, stvořiteli a zachovateli nebe i země (v 5 článcích); rozd. III. o Bohu Vykupiteli člověčenstva (ve dvou článcích, druhý »o osobě P. J.« je rozdělen na 4); rozd. IV. o Duchu sv. Posvětiteli; rozd. V. o církvi sv. obecné neb katolické (ve 4 článcích).

Kapitola druhá: *O křesťanské spravedlnosti* jedná v rozdílu I. o křesťanské spravedlnosti vůbec (články 4) a v roz. II. o křest. spravedlnosti zvláště, čili o příkázáních Božích a církevních (4 články).

Kapitola třetí: *O službách Božích*. Nejprve jedná ve třech článcích o tom, co jsou služby Boží, co působí, co prospívá k důstojnému jich konání a o rozdílu služeb Božích. Ve druhém článku je v pěti částech zařazena celá liturgika (o cír. roku, o posvát. místech, o svatých obřadech, o sv. obrazech, bohoslužeb. rouchách, náčiní, o zpěvu a hudbě při službách Božích). Potom teprve následuje rozd. I. o úkonech pocty Boží (4 články — o modlitbě, o mši sv., o kázání, spoělč. pobožnostech) a rozd. II. o svátostech a svátostnách (9 článků).

Kapitola čtvrtá: *O posledních věcech člověka, obcování svatých a skonání světa*, má tři články, z nichž první má pět částí: o smrti, o soudu zvlášt., o pekle,

*) Robert Bellarmin, S. J. (n. 1554, z. 1621) z nařízení papeže Klimenta VIII. sepsal v jazyku vlášském r. 1598 katechismus: »Compendio della dottrina cristiana composta dal V. C. Roberto Bellarmino.« V největší stručnosti pojednává se v něm 1. o cíli křesťana a znamení kříže, 2. o Věřím v Boha, 3. o Otčenáši a Zdrávasu, 4. o příkázáních Božích, 5. o příkázáních církevních a radách, 6. o svátostech, 7. o hlavních a božských ctnostech, 8. o darech Ducha sv., 9. o skutcích milosrdenství, 10. o hříších, 11. o čtyřech posledních věcech a o růženci. K tomuto katechismu přidán jest výklad učení křesťanského Dichiarazione della dottrina cristiana — určený pro ty, kdož dítka a jiné prosté osoby sv. náboženství vyučují. Katechismus Bellarminův schválen a doporučen byl brevem Klimenta VIII. ze dne 15. července r. 1598 a později konstitucí Benedikta XIV. ze dne 7. února 1742. Dle nařízení papeže Klimenta mělo se katechismus tohoto užívatí při vyučování náboženství v Římě i v obvodu jeho s vyloučením všech jiných podobných spisů. V krátké době přeložen katechismus Bellarminův do rozličných jazykův. Do češtiny přeložil jej Jiří Ferus S. J. (n. 1583, z. 1659) pod názvem: »Křesťanské učení« r. 1636. Příčinu tohoto neobvyklého rozšíření hledati sluší více ve výkladu, nežli v katechismu samém. Užívá se ho posud v diecesích italských a všude tam, kde misijnáři učení křesťanské hlásají. Nového významu dostalo se katechismu Bellarminovu sněmem vatikánským, kde jednáno o jediný katechismus v celé církvi. Při sestavování nového katechismu, určeného pro veškerou církev katolickou, především ohled vzat měl býti na katechismus Bellarminův. — Srov. »Pastýř Duchovní« VI. Dr. Jos. Rydvan: Kardinál Bellarmin a jeho katechismus. Viz i »Vychovatel« 1917 str. 95.

o nebi, o očištění; třetí pak má čtyři části: o druhém příchů Páně, o vzkříšení těla, o posled. soudu a o skonání světa.

V *závěru* je napomenutí k plnění povinností a k poslušnosti církve a k vytrvání až do konce. Potom připojeny jsou »modlitby, ježto katolický křesťan umětí a často říkati má«. Ku konci každého článku je připojeno pravidelně buď naučení neb rozjímání drobným tiskem; texty z Písma sv. jsou v souvislosti v článku a pod řádkou jen udáno, odkud jsou vzaty.

Tato dvě první vydání katechismu Skočdopole nebyla však zpracováním katechismu definitivním. V roce 1875 vydává dva katechismy.

První katechismus náboženství katolického pro školy obecné (v Budějovicích, druhé vydání v Praze 1894) a *Druhý katechismus náboženství katolického pro školy obecné* (v Budějovicích, druhé a třetí vydání v Praze 1890 a 1894). Těmto katechismům dostalo se schválení ministerstva*) pro školy a zavedeny v diecesi budějovické a královéhradecké.

V nových dvou katechismech ponechává Skočdopole totéž hlavní rozdělení na čtyři kapitoly, ale zkracuje a mnohé spojuje v jeden článek a mnohé jinam zařazuje. Hned na př. v kap. I. roz. 2. nejprve mluví o Bohu a jeho vlastnostech a teprve o třech božských osobách; v roz. 5. po učení o církvi přidává hned o obcování svatých (dříve kap. IV. čl. 2.).

V druhé kapitole do prvního přikázání Božího zařazuje o klanění se Bohu, o ctění andělů a svatých, svatých obrazů a ostatků (dříve při II. přik. Božím a v kap. III.). V kap. III. vynechává obširnou liturgiku, předeslav jen krátce výčet, přechází k modlitbě a oběti mše svaté. Bral tu zřetel na katechismus pražský. Ještě více zhuštěn a zkrácen jest »*První katechismus*«, v němž vypuštěno vše, co v »druhém« je označeno hvězdičkou a křížkem a co tištěno drobnějším tiskem. Do tohoto »prvního« katechismu zařazuje na mnohých místech (na př. při vlastnostech Božích a i jinde) veršiky.

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Kubíčková »Katolická prvouka.«

Prvouka jako pokus o jednotnou náboženskou učebnici pro nižší stupeň t. j. první tři školní roky je šťastným a zdařilým řešením nesnadného a ožehavého kompromisu mezi pregnantně úsečným, abstraktním spádem malého katechismu a širokým proudem náboženské čítanky. Splnutí malé biblické dějepřavy a malého katechismu je celkem nenucené a neumělkovaně jednotné.

Hned při zřejmém pohledu do knížky je patná, že práce vyrostla skutečně z praxe.

Každý český kněz s povděkem práci přijme a v duchu si pomyslí: Škoda jen, že často mnohaleté zkušenosti tak četných jiných starších pánů putují s nimi do hrobu! Dvojnásobný dík proto autoru, že ovoce dlouholeté praxe uveřejnil!

Nejcennějším při »Prvouce« je všestranné využitkování a přílehlavé upotřebení pro náboženskou výchovu bohatého pokladu lidových náboženských modliteb, přísloví, učení a též básní! To je jediná cesta k tomu, aby náboženská knížka nešetlivala pouze v prachu školních škamien, nýbrž aby byla milou dětem a též dospělým; aby opravdu zlidověla. Velikou před-

*) Od roku 1877 po dvacet let vydávány katechismy ty nákladem c. k. škol. knihoskladu. Výnosem minist. vyučování ze dne 20. června 1877 č. 8777 vybidnuta správa školních knih, aby katechismy nákladem spisovatele Ant. Skočdopole převzala a pokud polebí pro školy v diecesi budějovické a královéhradecké vydávala. Přetisky katechismů těch vydávány v knihoskladu od r. 1877 každoročně a mnoho tisíc exemplářů rozšířeno.

ností knížky je také konkrétní mluva. Zvláště pedagogicky správné a českému duchu odpovídající je konkrétní formulace titulů biblických příběhů slovesnou činnou formou a celou větou. Se změnami výrazů dosud obvyklých a nesnadno srozumitelných jako místo »koflík« »čiče«, místo »ošítka« »košík«, místo »štoudev« »vědro« a »podržením« »mláta« v podobnosti o marotravném synu lze souhlasit. Jen by bylo záhodno ještě vymýtit slovo maličkým nesrozumitelné »žalář«. Čipera chlapec upravil si slovo to přiměřeně svým mluvidlům a představovému okruhu v »kalamář«. S vážnou tvář mudrce doma vypravoval, že se učil ve škole, jak Josefa v Egyptě zavřeli do »kalamáře«. Factum, non fictum! Není toho však nezbytné třeba.

Ve shonu po dětských výrazech v učebnicích často se zabíhá v dětinskost. Učení se je vážná práce. Každý předmět, i náboženství, má korigovat, doplňovat a nově vytvářeti představy dětí o věcech, a tu se škola neobejde bez nových představ a nových slov. Nové musí se připínati ke známému, ale musí se též rozšiřovati duševní obzor dítěte a obohacovati též jeho slovní fond. Je třeba k dítěti nejen se skláněti, ale též je povznášeti. To platí o všem učení školním i o náboženském.

S názorem Kubičkovým o ranní a večerní modlitbě nutno rovněž souhlasit. Němečtí katechetičtí pracovníci právem nám závidí starobylého obyčej lidového, modlit se ráno a večer modlitby od Otce náš až ... Zdrávas Královno. S veršováním zvláštních ranních a večerních modliteb, jež by byly formou opravdu dětské, a jež by též v pozdějším věku aspoň poněkud vyhovovaly, mají Němci opravdu svízeli.

V uspořádání článků měla by zřetelněji vyniknouti na nižším stupni bezpodmínečně a bezvýhradně rozvojem dětské duše zdůvodněná trias osvojovacích stupňů: *empirický*: pedagogický názor, konkrétní vypravování nebo rys: *racionální*, abstraktní, na fantasmii a cit působící pravdy konkrétními výrazy formulované, ne učené definice, z názoru vytryskající a více k rozumu se obracející; *technický* — především cvičení dětské vůle bezprostředním buzením náboženských aktů hned ve škole, dokud je železo žhavé, a životným vypravováním tvořiti praktické asociace v dětské mysli, aby děti v přítomném již životě náboženské pravdy v skutek a čin uváděly, aby je

v životě prováděly. Důsledným a pronikavým uspořádáním látky dle osvojovacích stupňů docílilo by se jednoty v rozmanitosti, niterné spojitosti, organické semknutosti — shrnouti jednotlivé náměty pod jednu vignetu nestačí — a předešlo by se místy strakaté pestrosti a opakování v článcích. Ostatně katecheta může sám z bohatství článků si vybrati a organicky uspořádati v katechesi, jak autor sám v »Doprovodu« připomíná. Podstatná soustava celku není tím nikterak dotčena. I na nižším stupni musí mít učebnice myšlenkový, logický podklad, musí mít systém, — ovšem ne theologicky vědecký, — má-li látku podat přehledně a aspoň poněkud ji vyčerpáti. Jen při jednotlivých pravdách třeba i v učebnici dbáti bez odporu psychologicky opodstatněného pravidla: od názoru k duševnímu proniknutí a provedení pravdy náboženské.

V jednotlivostech pro nové vydání navrhuji:

str. 16. z hlíny zemské — »zemské« pro děti postrádatelný pleonasmus, třebaš o text Písma sv. se opírající.

Str. 17: Rostete — kostrbaté.

Str. 19: rozdrť — lépe rozšlápně. Palicí, kyjem, kladivem se drť, nohou, patou se šlape.

Str. 40. k čl. 31. doplněk: Habakuk, 2, 20: »Hospodin pak jest v chrámě svatém svém: umlkniž před ním všechna země.« Citát uvádím dle bible vyšlé v Děd. Svatoj. 1888. Přesnější překlad, možná, najde se u Hejčla, jehož nemám právě před sebou. Citátu toho případně použil prof. Meyenberg na katech. kursu v Lucernu, jak jsem se dočetl ve zprávě o kursu tom.

Str. 41. navrhuji změnu: *Poslouchá rodičů*, a to hned, na první poručení bez odmluvy, právě tak, jak se poručilo, a s jasnou, veselou tvář: »Veseloho dárce, miluje Bůh.« Ústy hodných rodičů mluví k dětem Bůh: ...

Str. 74, 75: lépe: »Vytasil« nebo »Vytáhl« meč, »rozdělil« nebo »rozťal« plášť — vyndáváním, nandáváním, sundáváním atd. se hyzdí jen jazyk; rozsekati lze maso, dříví, ale ne plášť.

Str. 75. ke čl. 3. vhodný a často se vyskytující příklad: dítě ve třídě pro tělesnou vadu a j. hrubými živly šzíravým výsměchem stíhané — lepší živly — samaritáni — milosrdné se ujímají vysmíva-

ného, snaží se je rozebrati, rozesmáti, těší je, baví je, hrají si s ním.

Str. 107: abychom se Ježíši Kristu klaněli. Ježíši Kristu nebo Jezu Kristu zní zdomácněleji. Na gymnasiu v S., v arcidiecesi autorově, upozorňoval prof. náb.: říká se Pán Ježíš, Ježíš Kristus, Kristus Pán.

Str. 121. Odprošení rodičů před zpovědí lze doporučovati jen tam, kde je to zvykem. Jistě ne v krajích průmyslových, zachvácených nevěrou a náboženskou vlažností, kde rodiče by dítku nerozuměli nebo aspoň nechťeli je chápati, ba dokonce by se mu i vysmáli.

Str. 121.: Ve formulí zpovědní slova »své malíčkosti« nacvičí-li se dobře, říkají je děti stále i při následujících zpovědích; děti odvykají jim nesnadno. Proto je lépe slova ta vůbec vypustiti. Zpovědník zpravidla ví, že má před sebou děti zpovídající se po prvé.

Str. 123. V nejnovější době po všech možných krkolomných pokusech — forma kladná nebo záporná, otázky v druhé nebo prvé osobě, otázky s ne a — li — ustálil se konečně názor, že do zpovědního zrcadla patří heslo a možné dětské poklesky v základní formě slovesné, *infinitivní*, z níž nacvičením děti snadno tvoří otázky při zpytování svědomí a věty sebeobžalovací pro zpověď. Forma záporná pro nižší stupeň je méně vhodná — ku př. autorovo: »Nechodíval jsem na kázání?« Neposlouchal jsem rodičů? — protože děti pak snadno se vyznávají, že se něčeho nedopustily.

Adolf Vašek.

SMĚS.

Tendenční pohádka, V belletristickém týdeníku »*Cestě*« (sešit 11.), který vydávají spisovatelé kol zastavených »Národních Listů« dříve shlukli, vypráví p. *Rich. Hofmeister* krátkou, ale velmi štiplavou pohádku: »Na zemi a na nebi. Pohádka pro rodiče.« Její stručný obsah je asi tento: Roztomilá Mařenka, plná života, od těch dob, co začala chodit do třetí třídy, se-smutněla, sestarala, zhubla. Jednou z rána našli ji v postýlce mrtvou — s knížkou v ruce. S ní přišla Mařenka i do nebe, a zde Pánu Bohu, který se diví její předčasně smrti, žaluje, že umřela strachem. »Nemohla jsem se naučit náboženství, já tomu nerozuměla a náš pan katecheta je tak náramně

přísný.« »Tu je katechismus, a zítra jsem měla umět článek o vlastnostech božích.« Pán Bůh začne potom čísti v Mařenčině katechismu, díví se tomu, co v něm je psáno a praví: »Tohle všechno že vám maličkým ukládají k naučení? Ale to není ani k uvěření! Vždyť ani já sám tohle o sobě nevím!« A potom uklidňuje plačící Mařenku, říká: »Zapomeň na knihu i na vše, co jest v ní! Zde budeš šťastna, i když nebudeš z paměti umět článek o vlastnostech božích, neboť jej neumí v celém království nikdo a přece jsou tu všichni blaženi.«

»Pohádka« — je založena na nejedné nepravdě. Předně té, že katecheta přísně žádá doslovné odříkání článku o vlastnostech Božích. Za druhé: že jich výkladu »ani Pán Bůh nerozumí«. Je věru s podivem, že p. Hofmeister, který vymýšlí takové pohádky, najednou tak rozumově seslábně, že sám článku o vlastnostech Božích nerozumí. Za třetí: že by někdo tvrdil, že k spasení je potřebí doslova znáti katechismus. Fantasie autora by rozhodně byla zdravější, kdyby jeho Mařenka zemřela s mluvnicí nebo počtecnicí v ruce. Anebo s jeho vlastní knihou.

Spisovatel Ant. Macek vydal ve vkusné úpravě, ale pouze v 60 výtiscích *čtyři církevní hymny*: »Veni, creator spiritus, Stabat mater dolorosa, Stabat mater speciosa a Dies irae« spolu s vlastním svým překladem, který snaží se též zvukem slova co nejvíce se přiblížiti jich vzácnému originálu. Vlastní překladatelova báseň: »De profundis saeculo XX.«, vroucí a hluboká, složená v metru Dies irae zakončuje tuto zajímavou edici. Je zajímavým, byť ne ojedinělým zjevem, že moderní básníci začínají si všimati těchto vzácných, ale na široké veřejnosti ještě nedoceněných památek středověkého básnictví. Kež jednou i spisy scholastiků středověkých a mystiků dojdou jich pozornosti.

Zvýšení nezabavitelného existenčního minima. V zasedání říšské rady ve Vídni bylo českými poslanci navrženo, aby existenční minimum, jež by bylo chráněno před zabavitelností, bylo zvýšeno na 4000 K.

O následcích světové války napsal švédský list »Aftonbladet« toto: »Zatím co válka pomalu spěje ku svému konci, splňuje se vývoj, který vlastně znamená sociální revoluci. A neutrálové budou touto neméně zasaženi, nežli válku vedoucí státy. Všude ztrácí peníze svoji cenu a všude jdou

střední stavy vsťíc svému schudnutí. Velká část středního stavu bojuje s touto krizí doby, jako proti prozatímnímu zlu, ale zánik středního stavu jako majetné a vlivuplné třídy jest již faktem a dělníci sklídí ovoce. Inteligence, vědci, pokud nestojí přímo ve službách průmyslu, umělci, spisovatelé, žurnalisté jsou stlačováni na nesnesitelně nízkou hospodářskou úroveň a právě tak se děje se zřizenci s jejich malými úsporami. Tak klesá celá společnost ke dnu, zatím co noví boháči objevují se nad hladinou. Zatím, co moderní střední síly ztrácejí na své moci a svém vlivu, zosťují se třídní protivy a není nikterak nepravděpodobno, že nastane exploze napětí, panujícího mezi kapitálem a dělnickou třídou. Ale sociální exploze nepřinese dělnické třídy trvalého posílení. Tato nebude se moci zmocnit výrobních prostředků, a když stane se to, co vidíme v Rusku, dělnické mzdy po několika letech ztráví akciový kapitál průmyslových podniků. Může se opakovati: Duchové vystávají. Není však žádnou radostí žít. Velké síly, které počátečně vystoupily, zanikly ve špíně a krvi, a ztřeštěností jest, viděti ve válce vykupitele a doufati, že přinese nové a lepší kulturní hodnoty. Válka přináší jen ztráty, ze kterých ovšem pouze ony materiální dají se opravovati.

LITERATURA.

Záchrana mládeže opuštěné a zanedbané. Spolkový časopis »Serafinského díla lásky« pro země československé. Zodpovědný redaktor: Jan Seidenglanz, správce bisk. knihtiskárny. Pořadatel: František Jedlička, katecheta. Ročník XI. Nákladem »Seraf. díla lásky« pro země československé se sídlem v Č. Budějovicích. Tiskem bisk. knihtiskárny v Č. Budějovicích.

Vedle tří básní a zpráv týkajících se záležitostí »Seraf. díla lásky« přinesl ročník tento pěkné články poučné i zábavné od Mojmiry Lepaře, c. k. rady z. s., Václava Kosmáka, V. Beneše-Třebitzského, Antonína Ježka a j. Také příloha: »Mládeži československé« vykazuje vedle 20 básniček hojnost poučné i zábavné četby v próse, jakož i četná vyobrazení, hádanky a pod. Přílohu tuto možno odebírat i též zvlášť za

celoroční předplatné pouze 1 K (na oba listy předplácí se ročně 3 K), na čez dpp. katechety zvlášť upozorňujeme, by ji svým žákům doporučili a hleděli co nejvíce rozšířiti. Zaslouhuje toho. Šeb. Rada.

Poklad věřících. Lidový list k učení nejsvětější Svátosti oltářní. Řídí P. Václav Švec, farář ve Slatině. Zodpovědný redaktor Josef Řehoř. Ročník osmnáctý. V Praze. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba.

Jestli kdy, tož zvlášť v dnešních těžkých dobách utíkat se třeba ke Knížeti pokoje v nejsv. Svátosti přítomnému, k tomu Beránku Božímu, jenž snímá hříchy světa — vždyť tyto právě uvalily na nás to dnešní hrozné zlo . . . Vydatnou pomůckou jest k tomu tento měsíčník vedený nyní nadšeným pěvcem Klem. Mariánským, jenž sám má v tomto ročníku nejvíce vzletných básní i úvah; k němu druží se pak celá řada jiných, jako: Frant. Kašpar, Jan Tagliaferro, Jos. Tichovský, Boh. Kyselý, Karel Rada, P. Gustav Hans, František Kolář, Vojt. Otavěnský a j. Četná vyobrazení zvyšují ještě cenu tohoto časopisu, na něž tímto upozorňujeme a každému rádi doporučujeme. J. F. Křtěnovský.

Do života. Obrazek ze života učitelky na vesnici od Anny Simerské. V Praze 1918. Tisk a majetek Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba. Cena brož. K 2.10.

»Zábavy večerní«, sbírka to zábavného a poučného čtení pro lid, jižto rediguje vldp. Em. Žák, započaly ročník XXXVIII. tímto obrázkem (166 str.), v němž dosti poutavě vylíčeny strasti a slasti Marie S., jichžto zažila jako venkovská učitelka na svých dvou působistích, zvlášť na prvním, kde pobyla dva roky a kde cítila se v rodině p. řídícího, k jehož staříčkému otci přilnula celou duší, jako doma; hůře tomu bylo na štaci druhé! Zdá se mi, že práci tuto, neb aspoň část její jsem již kdesi četl, ale nemohu se upamatovati, kde. Na str. 30. místo »spolu s žlutoučkými housatky« lépe »se žlutoučkými«; na str. 49. místo »umí jej užívat« správně: »umí ho —«; na str. 103 místo »neposmívajte se mu již« atd. Jinak odporučuji povídku tuto i celou sbírku: »Zábavy večerní« co nejlépe. Jos. Fabian.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTÖR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 10 kor., půlletně 5.—K. Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 11 korun, do ostatních zemí 12 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta, „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklama, jež se nepočítá s náfrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákoví, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. V. I. Hálek, farář v Liboci u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 982.

Náboženský pragmatismus. — Psychologie školních zpovědí. — Z dějin české katechetiky. — Škola a zdraví mládeže. — Feuilleton. — Směs. — Literatura. —

Náboženský pragmatismus.

Píše EMANUEL ŽÁK.

Známe již po celých 50 let historického bádání t. zv. dějinný, *historický pragmatismus*. Metodu *kritického* dějezpýtu, který hledá *vnitřní*, duchovní, ideové příčiny jednotlivých historických zjevů. Zpytuje duchovní proudy národů, jež se vybijí vnějšími událostmi literaturou, uměním, spory, válkami asi tak, jako nahromaděné páry a tekuté proudy z nitra země projevují se výbuchy sopek.

V posledních 20 letech ohlašuje se tak zv. *náboženský pragmatismus*. Jeho vlastní je Amerika. Jeho autorem je americký filosof *William James*. Jeho heslem: *„Vše je dobré, co je užitečné.“* Vše zaslouží mé pozornosti, práce a pěstění, co mi prospívá. *»A poněvadž náboženství mi prospívá, proto se ho držím.«*

Náboženský pragmatismus Jamesův netáže se kriticky po původě a objektivní ceně náboženství. Bere vše z *utilitaristického měřítka*: Prospívá mi ta či ona nauka či škodí? Prospívá-li mi, dobře. All right!

Jak viděti, amerikanismus má na vše zcela jiná hlediska nežli analytický kriticismus evropský.

»Náboženské zjevy, praví James, jsou již zde a proto musíme s nimi jednati jako se všemi jinými duševními zjevy. Náboženství vzato ryze se subjektivně-psychologického hlediska, netážíce se po vnitřní pravdivosti jeho věl, musíme řaditi mezi nejdůležitější biologické funkce lidstva již proto, poněvadž má velmi důležitý vliv na naše jednání a naši sílu odporu.« Ono nás silí, těší, uklidňuje. Je teplem naší duše.

A když člověku je zima, hledá jenom teplo a netáže se po tom, z kterých pramenů, z jakého paliva tepla nabyt.

Ale James přes svůj výslovně americký názor na důležitost a cenu náboženství přece se nespokojuje s tímto ryze utilitaristickým axiomatem.

Nedá mu, aby se netázal po původu náboženských myšlenek a citů.

Rozumuje takto: 1. *»Není úkolem vědy zpytovat, jaký původ mají náboženské představy. A není jim též nikterak k necti, prameni-li z výstředního, patologického, hysterického nebo jinak ještě chorobného stavu člověka. Ba právě*

naopak, nikoli zdravý a spokojený člověk, ale člověk chorobný, ať fysicky či duševně, se všemi svými sklony je klassickou půdou pro sledování a zpytování náboženských jevů, poněvadž jeho duševní stav nejlépe nám otevírá onu průlinu, kterou můžeme nahlédnouti do tajemného zdroje, z něhož náboženství pramení, *do podvědomí*.

2. James rozeznává v náboženství dvojí jeho stránku. *Institutivní*, společovací, seskupující, a *ryze osobní*.

Prvá obrací se k Bohu jako svému cíli. Projevuje se modlitbou, obětmi, poučkami, obrady. Druhá má na zřeteli vnitřní náladu, duševní stav člověka. Tato utváří náladu jeho mysli.

A rozumí se, že jen tato subjektivní stránka náboženství je u Jamesa předmětem studia. Druhou, kterou nazývá »technikou, která si získati přízeň bohů,« důsledně opomíjí.

3. Z toho patrně, že pragmatismus netáže se po vnitřní pravdivosti náboženských představ, po objektivní hodnotě a ceně náboženských pouček, ale po jich vlivu na duši člověka a vytváření charakteru.

Jak viděti, zcela po amerikánsku. Ve světě materiálním honba za dolarem jako prostředkem k získání si lepších podmínek života. Ve světě duchovním trochu víry, třeba sebeklamu, na utvrzení a posílení své mysli a vůle. — —

Není potřeba poukazovati na slabiny tohoto náboženského pragmatismu. Stačí připomenouti, že nám je náboženství zjevem všelidským, nutně souvisícím s lidskou přirozeností. Člověk dospívá k němu probouzejícím se vědomím, činností rozumovou, a proto nemožno souhlasiti s Jamesem, který původ náboženství klade v podvědomí.

Pokud pak pozitivního, nadpřirozeného náboženství se týče, je nám ono *darem s nebe*. Sv. apoštol Pavel v listě k Židům výrazně a jasně praví: »Mnohokrát a mnohými způsoby mluvil někdy Bůh otcům skrze proroky a nejposléze v těchto dnech mluvil k nám skrze Syna, jež ustanovil dědicem všech věcí. (Žid. 1. 1.—2.).

Pragmatismus netáže se po vnitřní pravdivosti jednotlivých dogmat.

Ale není hledisko toto zcela povrchní a přímo immorální? Nepodobá se tu Amerikán člověku, který kupuje od podezřelé osoby a netáže se, jak k tomu, co nabízí, přišla? Není ona vnitřní hodnota náboženských pravd oním nejdůležitějším a rozhodujícím?

Pragmatismus staví se na stanovisko ryze a hrubě utilitaristické. Přijímá náboženské pravdy, protože blaží. Ale nejsou též mnohé náboženské pravdy, které otřásají nitrem, je znepokojují, hrozí a děsí? Na př. zlé svědomí, o soudu Božím, pekle atd. Ty se ovšem v system náboženského pragmatismu nehodí. Ostatně vidíme též i u nás a nemusíme naslouchati Americe, že lidé nejraději a nejúporněji popírají ony náboženské pravdy, které jsou jim nepohodlny. Které je děsí.

Pragmatismus v náboženství, pokud máme jeho objektivní stránku na zřeteli, je pro nás naprosto nepřijatelný. A správně o něm napsal přední německý filosof *W Wundt*, že »má všechny charakteristické známky každého filosofického systému, jenž ocitl se v rozkladě, totiž onoho eklekticismu, který zcela různé a opačné názory snaží se stůj co stůj spojit v jednotu a je smířiti.« Pragmatismus chce paktovati mezi atheistickou filosofií a pozitivním náboženstvím. Staví most z oné k tomuto. Ale most nesnese tíhu ni jediného opravdového chodce.

Psychologie školních zpovědí.

Píše Prof. Dr. JOSEF ČIHÁK.

Protestantský misionář *Hoffmann* píše v listopadovém čísle minulého roku „*Evang. Kirchenzeitung*“, jak na ostrově Nias u Sumatry přicházeli k němu domorodci se zpovídati. Vyznávali, že týdny a měsíce žalovali své hříchy bohu, a přece nedocházeli pokoje; musili se také vyznati lidem, cítili nezbytnost soukromé zpovědi.

Skutečně zpověď jest něco lidskému duchu přirozeného, i mezi evropskými protestanty jsou stoupenci soukromé zpovědi, jako ji mají katolíci. A jak soudí mnozí katolíci? Myšlení moderního katolíka vystihuje bez odporu na př. *Viktor Hugo* ve svých *Bidnících*. Jejich hrdina *Jean Valjean* jest muž dobrých skutků, lidumil, jest i zbožný návštěvník chrámu a vyznavač Boha; avšak zpověď pro něho není, ani před smrtí nepřeje si kněze a odpovídá ženě domovnici „mám ho již“, vzpomínaje biskupa lidumila, svého zachránce.

Odkud tento kontrast? Pohan a evangelík touží po zpovědi, již nemá, katolík o ni nedbá, ač jest mu vyznáním katolickým poručena. Jako mnohé jiné jevy duchovního života, tak i zpověď jest nám záhadou psychologickou. Zpovědi zabývá se mnohý myslitel, a ne jeden vychovatel-kněz se táže: Proč se mnozí katolíci zpovědi vyhýbají? Proč naše studentstvo má tak málo úcty k svátosti pokání? Proč i u dětí nejví se účinky sv. zpovědi, jaké bychom právem mohli očekávat? Touto otázkou chci se zabývat v tomto pojednání, pokud se týče zpovědi školních, ponechávaje další na jiné místo.

Nebude sporu o to, že *zpověď jest nejdůležitější součástí náboženské výchovy*. Výchova každá a náboženská zvláště musí vycházeti z poznání duše vychovancovy, musí mít základ psychologický a vésti k praktickému životu. Také zpověď školní mládeže musí respektovati dětskou duši a dávatí návod ke ctnostnému životu; tudíž i tyto řádky sledují zpověď po stránce psychologické a didaktické.

Jak se vyvíjí a na čem spočívá náboženský život dítěte a mladého člověka vůbec? Jsou to dva činitelové, dvě různé složky. *Jednak sama psyché*, individuální duše dítěte se svými vrozenými schopnostmi a náklonnostmi, vývojem poznávacími dětské a představivostí, vývojem života citového, budováním snaživosti a povahy, jedním slovem vnitřní individuální základ budoucího člověka *) jest první činitel. A k němu pak přistupuje *druhý, vnější, výchova* se svými rozmanitostmi. Tudíž i v našem pojednání nutno nejdříve seznati duši dětskou ve směru náboženského vývoje ať již metodou sebepozorovací nebo statistickou nebo výpovědní **) a pak si uvědomiti působení vnější na duši dítěte při sv. zpovědi, totiž působení domova, katechety ve škole a kněze ve zpovědnici.

Bylo by také nesprávně, stejným měřítkem posuzovati zpověď školní dítek různého věku a různých krajín. V tomto článku mám na mysli mládež naši, českou, hlavně městskou, a zmíním se zvláště o zpovědi dítek školy obecné pak o zpovědi dětí v letech puberty, konečně o zpovědi vyspělé již studující mládeže.

*) Tyto základy výchovy byly pěkně osvětleny kursem přednášek o vychovatelství, pořádaným r. 1918 Křesťanskou akademií v Praze.

**) Srovnej článek o Psychologii nábož. pochybovačností ve *Vychovateli* r. 1917 str. 104.

I. Psychologie a pedagogika zpovědi v obecné škole.

Mám-li mluvit o zpovědi v obecné škole, musím od počátku lišiti *první zpověď dítěte* a zpovědi další.

První sv. zpověď jest něco velikého, směrodatného, nezapomenutelného v životě dítěte. Na této zpovědi záleží mnoho: celý další náboženský vývoj dítěte. Jest tudíž samozřejmo, že první sv. zpovědi musí platiti naše největší pozornost. Chceme poznati psychologii a pedagogiku první sv. zpovědi, t. j. chceme nejprve seznati, jak zpracovává duše dítěte náboženské jevy, jak chápe řeč katechetovu o hříchu, lítosti atd., jaké představy, city, snahy, v něm vznikají, když má přijímati svátost pokání, čili chceme znáti psyché, duši svěřencovu, do které máme sítí símě milosti Boží.

Pedagogika přijímá psychologický výsledek a podle něho volí prostředky k cíli, tedy pedagogika zpovědi ukazuje, čeho se jest varovati při přípravě k sv. zpovědi, k čemu jest nejvíce přihlížeti, jak přípravu zaříditi, aby sv. zpověď měla u dítěte žádaný výchovný a náboženský cíl. Nesmíme však přehlížeti, že náboženské jevy, a zvláště u dítěte jsou velmi nesnadno poznatelné, že individualita výchovy a dítěte značně tu vystupuje v popředí, a že tedy není lze stanoviti nějaké přesné normy a zákony, jimiž by se mohl katecheta mechanicky řídit. Můžeme pouze naznačiti všeobecné poznatky a cesty, katecheta pak musí sám býti psychologem i pedagogem a rozpoznati, kterou cestou má vésti ditky v daném kraji a dané třídě k dobré sv. zpovědi. (Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Dokončení.)

Když *Petr Kopal**) r. 1882 v Pastýři Duchovním roč. II. uveřejňoval své zajímavé a ostré *»Aforismy o katechismu«*, háje katechismus Kanisiův a jeho rozdělení a vytýkáje nejednotnost katechismů v Čechách, a žádal biskupy *»aby tomuto chaosu vydáním nového, pro všechny diecese společného katechismu udělán byl konec«*, tehdy Dr. Skočdopole cítil se dotčen těmito aforismy a napsal do Časopisu katol. Duchovenstva r. 1882: *»Poznámky k aforismům o katechismu«* (str. 98) a *»Obranu poznámek autorových«* (str. 231). Kopal odpovídal, a ač od obou spisovatelů proneseno mnoho zajímavých myšlenek o katechismu a vyučování náboženství, spor se zvrhl, zašel do osobních nájezdů a proměnil se ve vášnivou půtku. Proto redakce hleděla jej ukončiti.

Kopal vytýkal katechismům, že žádají příliš mnoho a tato výtka ozvala se brzo potom i v diecesi budějovické. Roku 1885 byla totiž konsistoří budějovickou vikariátním pastorálním poradám předložena otázka: *»Jakých zkušeností nabyli učitelé náboženství stran osnovy nařízené r. 1877 a kterak osvědčuje se tato v praxi?«* Roku 1877 zaveden byl totiž katechismus Skočdopolův v diecesi a vydána osnova náboženského vyučování. Za první pravidlo stanovila osnova ta: *»Ditkám se má podati co nejdříve možná celek nauky katolické, jehož nejstarší obrazec jest Apoštolské vyznání víry. Celek tento zavírá v sobě nejprve jenom*

*) Petr Kopal, nar. 1834 zem. 1917, všestranný spisovatel a katol. žurnalista, založil r. 1885 Vychovatele a byl jeho redaktorem až do konce r. 1890.

základní body učení křesťanského, předkládá se dítkám v prvních třech letech školské povinnosti *každým rokem*, napotom však obyčejně ve dvou letech; . . . v opětovacím předkládání jest ale onen celek obsahem rok od roku bohatější, víc a více rozšířený, na způsob kruhů soustředných!«

Z odpovědi na otázku konsistoří předloženou jedna (děkana Jana Fischera) otištěna v Časop. katol. Duchovenstva r. 1890 (str. 65 a n.) v článku: *»Myšlenky o praxi katechetické«*. Posuzuje vlastně katechismus Skočdopolův, jež / v postupu chválí, ale vytýká, že žádá příliš mnoho. Závěrem článku byla žádost, aby *pro celou českou provincii církevní ustanovena byla jedna a tatáž katolická kniha*.

K splnění této žádosti došlo, když počátkem školního roku 1898—9 zaveden v Čechách jednotný katechismus rakouský. Nastala jednota, ale nářky na katechismus neustaly. Katechis Skočdopolův za svého třicetiletého užívání ve školách mnoho přispěl k náboženskému poučení lidu a byl velmi oblíben. Při zavádění nových katechismů oceňovány zvláště přednosti katechismů Skočdopolových a na *»První«* a *»Druhý katechismus«* jeho vzpomíná starší kněžstvo dodnes.

Papežský prelát professor Dr. Ant. Skočdopole přednášel v budějovickém ústavu theologickém katechetiku a methodiku plných 50 let, až do roku 1913. K potřebě svých posluchačů vydal jako rukopis (tiskem v biskup. tiskárně v Č. Budějovicích r. 1886) německé svoje přednášky pod názvem *»Schulpaedagogik und Katechetik«*. Přednášel německy, odpovídati dovolil česky. Na zdatnou praktickou výchovu katechetů v diecesi měly velmi veliký vliv jeho methodické příručky: *»Biblické katechese«* a *»Vypracované katechese«*, které vykládaly jeho *»První katechismus«*. Příručky ty byly spolehlivým vodítkem pro každého kněze katechetu i v příčině osnovy i metody. Dle jeho příruček vyučovali již theologové při praktických výstupech ve IV. ročníku a tak si přinesli do duchovní správy zásobu katechetického materiálu. Každému bohoslovcí posledního ročníku přidělil Dr. Skočdopole vyučování náboženství v nižších třídách německých i českých škol obecných (v soukromé české škole Školských sester u sv. Josefa — na tamním paedagogiu učil také prelát Skočdopole — a na matiční škole na Linneckém předměstí). Obyčejně měla každá třída školní přiděleny dva bohoslovce, každý z nich půl roku vyučoval 2 hod. týdně, druhý hospitoval a opravoval a po případě i kážeň udržoval.

Profesor Dr. Skočdopole přicházel několikrát za rok do každé třídy na inspekci, opravoval, poučoval, vykládal, ukazoval a sám vzorně katechisoval. Bylo tedy v diecesi budějovické o praktický výcvik příštích katechetů výborně postaráno.*)

Po odchodu profesora Dr. Skočdopole na odpočinek počal přednášet katechetiku a methodiku *Dr. Karel Petrsilka*.

*) Za potřebné informace a milé odpovědi na dotazy upřímně díky vzdány budtěž vdp. biskupskému notáři Janu Volfovi, katechetovi v Klatovech, a vdp. Frant. Javůrkovi, katechetovi v Pelhřimově. Podobné díky i příteli Frant. Dvořákovi, katechetovi v Kardašově Řečici. —

Škola a zdraví mládeže.

(ANTONÍN JEŽEK.)

Pokrokem ve školství stalo se zření ke zdravotní stránce mládeže a za tím účelem ustanovení *školní lékařů* (lékařky), kteří mají za úkol občas zjistiti zdraví mládeže, zvláště tehdy, když se vyskytne nějaká choroba nakažlivá a jest obava, aby právě zatajenými případy mezi mládeží se nerozšířila.

Ale i tehdy, nemá-li škola svého lékaře, jest nutno, aby jeho místo zaujal učitel a bedlivě přihlížel k zdravotní stránce mládeže. Nejenom že jest jeho povinností nakažlivou nemoc, která se lehce pozná dle známek učiteli známých, hlásiti správě školy, která učiní o tom oznámení další, on bude zajisté pozorovati mládež, aby chyby zdravotní vyšetřil a k jich nápravě byl nápomocen.

Mládež ráda tají své nedostatky zdravotní, za něž v mnohých případech ani nemůže. Učiteli jest bdíti, aby je našel. Jedním z nejcennějších orgánů jest — *zrak*. Co jen lidí nosí za našich dob skla z nutnosti, odezíraje od těch, kteří jimi chtějí buditi sensaci! Mnoho-li z nich potřebovalo skla již ve škole, ale stud před ostatními, z nichž valná většina jich nemá, brání jim skla si zaopatřiti? A rodiče také nepečují o tuto důležitou stránku zdravotní, tak že dítě stále více si zrak kazí. Poruchu zraku poznáme ve škole snadno. Žák namáhá zrak, dlouho dívá se na tabuli, nežli něco může přečísti; při psaní a kreslení sklání hlavu nízko k sešitu nebo kreslicímu papíru a opisuje-li se něco z tabule, pomáhá si opisováním od souseda.

Na deskách sešitů v Německu byla *otřesena pravidla směřující k zachování zraku* a uvedeno, mnoho-li centimetrů má býti sešit nebo kniha od očí, aby nevzaly poruchy.

Okna ve škole buďtež pro dobu letní opatřena záclonami, aby prudké světlo nevrhalo své paprsky na obličej mládeže a jimi se mohlo mírniti.

Dítě krátkozraké posadme do první lavice, aby se nemusilo mnoho namáhati, a je-li porucha vážnější, ať jde k prohlídce na oční kliniku (zdarma) a dle vyšetření zaopatří si skla, která mu budou jistě k dobrému.

Upozorněme také mládež na *sluch* a na nebezpečí, která přináší neomalené vzkřiknutí někomu do ucha, což bývá zálibou mládeže. Protržení bubínku ušního má za následek hluchotu, za níž se lidé obyčejně stydí a nežli by se znova ptali, raději na otázku naši neodpovídají. I vniknutí sliny do orgánu ušního od člověka nějakou chorobou stíženého může mít vážné následky pro budoucnost.

Při zpěvu a modlitbě nutno dbáti, aby se nekřičelo, ale vždy aby vládla úměrnost a vážnost, které si vyznačené úkony právem zaslouží. Též pozdrav tlumocený žactvem při vstupu učitelově do učebny i odcházení má se diti najednou a slušným způsobem, ne hulákáním, jak se často děje.

Také čistota má býti předmětem pozornosti učitele. Obličej a ruce mají býti čisté a po čas vyučování chovány v čistotě. Některé děti přicházejí do školy umazané, nedbale umyté. Zvláště ruce mají »zafiti« čistotou, a zatím vidíme, že se děti o ně nejméně starají. Zaslá špína stěží dá se najednou vyčistiti a což teprve nehty, kde nalezneme stále hluboký »smutek«, jak nazýval jistý učitel pruh špíny za nehty. Upozorněme mládež na nebezpečí, které hrozí, když rukama vše se dělá, do vší špíny sáhá a potom se zasedne ke stolu. Již podívání na dítě umazané odpuzuje.

A jako třeba přihlížeti na čistotu těla, neméně nutno míti zřetel na čistotu šatu. Nevadí, je-li šat chudičkový, záplatovaný; ale má býti vždy čistý, vykartáčovaný. Často vidíme, že ze šatu se rozletí po třídě pravý sloup prachu a ostatní žáci musí ho vydýchat k svému neprospěchu. Boty mládež nerada si čistí. Jest bláto, mokro, ale počasí se změní často rázem. Mládež jde do školy, před vraty čeká často i půl hodiny napřed, ale na obuv nevzpomene, třebaž že slyšela mnohokrát, že hodné a pořádné dítě večer, nežli se uloží ke spánku, vyčistí si obuv. Potom se nedivme, že obuv zkornatí, láme se a brzo se roztrhá. Ze zabláčených bot ofřásáním povstává prach, který jistě nebývá plicím osvěžujícím lékem.

Co může nás ve škole více uspokojiti nežli čistý, všeho zápachu zbavený vzduch? Větrá-li školník malou chvíli, hned ráno, při vstupu do třídy upozorní nás čichový orgán, že jest tam cítiti »zamořený vzduch« od minulého dne. Není možno stále větrati, ale přece v přestávkách nutno, aby se okna na několik minut otevřela. V zimě stačí 3—5 minut jedno okno, vzduch špatný prchne, učebna se naplní vzduchem čerstvým, který rychle se zahřeje a plicím lehčeji se dýchá než ve vzduchu kyselosti naplněném, který povstává po několika hodinách, nevětrá-li se vůbec. V létě, neruší-li učení hluk pouliční, můžeme nechat okna otevřená při vyučování, s čímž obyčejně i mládež souhlasí.

Dbejme také ve jménu čistoty, aby *hoši nenosili dlouhých vlasů*, které, nejsou-li dobře učesány, tvoří »vrabčí hnízdo«. Také dlouhé vlasy stěžují řádné mytí hlavy. U děvčat nutno přihlížeti, aby byly vkusně učesány, v první třídě nebude marno prohlédnutí hlavy děvčátek, zda se tam nezahnízdila špína. Kde byla shledána, buďtež na to upozornění rodiče, vlastně matka, aby více dbala čistoty svého dítěte. Snad to nebude mnoho milo a vysvětlí učitelce, že ona si dává záležeti na svém dítěti atd.; ale to ji neodstrašuj pro dobro školy.

Věnujme pozornost i sedění dítek, aby zbytečně se nehrbily a neklónily na jednu stranu. U děvčat nutno upozorniti, aby si sukénky stejnoměrně rozhrnuly, aby mohly seděti rovně. V některých třídách mění každý týden svá místa, jednou sedí na pravé straně, podruhé na levé.

V žádné škole neměla by scházeti příruční lékárníčka, která by mohla býti použita v nutné potřebě.

Z uvedeného patrně, že učitelstvo zastává ve škole i úkol lékařův v jistém slova smyslu, že musí dbáti, aby zachován byl zdravý organismus mládeže. Až opustí mládež školu, nesmí říci, že tam vzala ujmu na zdraví; jak jsme ji přijali, aspoň v téže stavu vracíme ji dalšímu, samostatnějšímu životu.

Jen ve zdravém těle zdravý duch!

FEUILLETON.

O pražském katechismu z roku 1722.*)

(Historicko pastorální črta. Napsal VÁCLAV OLIVA.)

Počátek osmnáctého století v Čechách v příčině náboženské vyznačoval se mno-

*) Úplný jeho titul zněl: »Catechismus archidieceos Pragensis iussu reverendissimi ac cel-

hými neutěšenými zjevy. Ještě nebyly nadobro vyhlazeny následky z dob minulých a všechny jich důsledky, a již začínal objevovat se duch přímo náboženské výchově

sissimi domini, domini Ferdinandi, Dei et Apostolicae sedis gratia archiepiscopi Pragensis, legati nati S. R. J. Principis e comitibus de Khünburg etc., editus et in tota archidieceosi Pragensi uniformiter pueris et rudibus in doctrina christianae explicandus. Vetero Pragae, Typis Wolfgangi Wickhart, archiepisc. et inclyt. regni Bohem. statuum typogr.«

protivný. Neboť absolutistické směry, které z příkladu francouzského šířily se po všech evropských státech a zásady hlášané od tehdejších anglických a nizozemských filosofů, že stát má rozhodovati o církvi, docházely vlivného přijetí daleko široko.

Proto katolická církev v Čechách neměla tehdy na různých ustláno. Vždyť jednak směry husitské, českokobratrské a protestantské, posud dosti ještě v lidu zakořeněné a strhující jej v trpnou resignaci, jež stupňovala se u mnohých až v náboženskou zášť a jednak zase směry liberální, zbarvené febronianismem a naukami, hraničícími téměř v bezvěří, jako dvě kladiva dopadaly na každý počín, jehož cílem bylo v Čechách postavení církve uspořádat dle nauky a vůle Kristovy. K tomu pak ještě přidružovaly se nedostatky far, nedostatky duchovenstva, nedostatky církevních dotací, nedostatky učitelstva, škol a fondů k jich vydržování, neuvědomlost lidu a malá vzdělanost vůbec ve všech vrstvách venkovských i městských³⁾

A v této době, v pravém slova smyslu velmi kritické, stal se arcibiskupem pražským hrabě *Ferdinand Khünburg*, narozený roku 1649. ve Štýrském Hradci, který »vzpíraje se novému tomuto proudu, musil se v činnosti své omezovati na věci ryze církevní, jimž za to plnou hořlivost věnoval«⁴⁾ a dodělal se výsledků velmi dobrých jak v duchovní správě lidu vůbec, tak při vzdělání mládeže zvláště. Alespoň historik *Svátek* píše: »Zmínky zasluhuje, že arcibiskup hrabě Khuenberg velice byl bedliv toho, aby se mládeži i lidu dostávalo vyučování v náboženství, k vůli čemuž dal dle vzoru římského katechismu roku 1722. sestaviti zvláštní katechismus pražský, který pak o rok později vyšel tiskem u arcibiskupského impressora Wolfganga Wickharta pod názvem »Katechismus arcibiskupství pražského« a od té doby stále až do roku 1784 vydáván byl.«⁴⁾

Poněvadž tedy katechismus Khünburgův po celých osmdesát let a více let byl základem lidové výchovy náboženské v Čechách a to v době pro náboženství katolické velmi vážné, zasluhuje zajisté všim právem bližší pozornosti zvláště v časech

nynějších. Prve však, nežli tak učiním, chci připomenouti, co sám arcibiskup o vyučování katechismu jako úvodem k latinskému vydání, jež určeno bylo kněžím, připojil ve zvláštním dekretu.

Arcibiskup dne 22. června 1722 píše: »Protože nad světlo poledního slunce jasnější jest pravdou, že velice jest nejen užitečno, ale i nutno, aby dítkám byl lán duchovní chléb a aby náboženství katolické v duších, pastýřské správě Naší svěřených, bylo živeno a pěstováno a tím, aby všickni dospívající v pravé a spasitelné víře byli posilováni, v naději a v křesťanské lásce utvrzováni, proti všem bludům a kacířstvím sílení a posléze, aby žijíce životem křesťana a člověka důstojným až do posledního svatého vydechnutí, dosáhli života věčného, nic zajisté prospěšnějšího k dosažení této věčné blaženosti vymysleti se nedá, než aby ovečky Naše, předrahou krví Ježíše Krista vykoupené, již od útlého mládí libezným mlékem náboženství křesťanského pečlivě byly napájeny. Proto dle úřadu a dle povinnosti z péče pastýřské celou duši vybízíme v Pánu všechny ty, jimž duchovní správa jest svěřena, vikáře, faráře, katechety a správce škol arcidiecese Naší, aby tomuto tak svatému, tak nutnému a tak Bohu milému dílu, k němuž je ve svědomí zavazujeme, co nejpilněji, nejsnaživěji a bez ustání se věnovali, katechetické vyučování dítkám, k nimž připočítí dlužno i ty, kdož jsou neuvědomělí, byť i věkem již dospěli, co nepečlivěji udíleli, vykládali a na způsob chleba rozdávali, aby až nejvyšší pastýř a Pán náš Ježíš Kristus jako soudce na soud zasedne, nemohouce vydati počtu pro nebdalost při díle tak významném a z toho o plynoucí záhubě duší, jež jich péči byly svěřeny, nemusili pykati tresty věčnými.

Protože jsem dále zvěděl, že katechetické vyučování až posud na rozličných místech diecese bylo sice udíláno, ale že žádného, anebo jen nepatrného výsledku tím bylo docíleno, a to že bylo zaviněno buď nestejností a růzností při vyučování anebo bez příslušného způsobu a řádu vyučovacího, ježto každý dle svého způsobu a názoru brzy tak, brzy zase jinak, brzy tou, brzy zase jinou metodou katechisoval tak, že dítky z náboženství křesťanského po odchodu katechetů jinam buď málo anebo ničemu se nenaučili, proto tento katechismus vytisknouti jsem rozkázal z důvodu, aby jedině jemu v celé Naší arcie-

²⁾ Sr. doklady toho u Josefa Svátka v »Českomoravské kronice« v díle VII. na rozličných místech.

³⁾ Svátek, d. c. VII, 185.

⁴⁾ Svátek, d. c. VII, 191, poznámka.

diecesi jednovorně se učilo a jeho články se vykládaly.

Z této příčiny tedy všem, kdož v Naši arcidiecesi pražské duchovní správu vedou, přísně nařizujeme a z celé duše své poroučíme a v Pánu nakazujeme:

I. Ve všech farních kostelích budiž o všech nedělích a zasvěcených svátcích, pokud ovšem bude možno, po celý rok vyučováno křesťanskému náboženství. Podobně ve školách obecných správcové škol nechtě ve třech dnech každého týdne, a to v pondělí, ve středu a v sobotu dítkám dvě nebo tři otázky s odpovědmi určí, aby tyto se jim naučily a nechtě dbají toho, aby dítky uložené otázky častěji z paměti odříkaly.

II. Dvě budou oddělení či třídy při vyučování katechismu. První oddělení bude pro dítky větší a již břížované, jimž budiž vykládán delší katechismus tak, jak v této knize se nalézá. Druhé oddělení bude pro dítky pětileté nebo šestileté, jimž budiž menší katechismus, jenž jest výtahem z většího, rovněž v této knize uvedený, vysvětlován.

III. Ti, jimž tento úkol jest svěřen, nechtě o to pečují, aby dítky celému katechismu po částkách se přiučily. Dítky však větší nechtě znenáhla naučí se většímu katechismu nazpaměť počínajíc od třetí částky o svátostech.

IV. Potom nechtě přiučí se tomu, co obsaženo jest v první částce, totiž stručnému náboženství s vysvětlením symbola.

(Pokračování.)

SMĚS.

Jihoslovanské učitelstvo o náboženské výchově. Svaz jihoslovanského učitelstva na sjezdu, konaném v prvních dnech měsíce září v Lublani učinil významné toto prohlášení:

»Kulturní základ Svazu jihoslovanského učitelstva je mravní zákon ethiky křesťanské, protože jsme přesvědčeni, že poslední a rozhodující slovo o celé budoucnosti naší mají sily mravní. *Realisace ideálu mravního je však bez náboženství nemožná.* Čím výše stojí mravnost a právo, tím snáze se povznese národ též sociálně a hospodářsky. Pro nás slovinské učitele může býti směřodátnou jen taková ethika.«

Zda jednou též Svaz českého učitelstva dopracuje se k témuž hledisku na náboženství a jeho nutnost pro mravní obrození národa?

r.

Vyjasněte tvář! Mnoho se nám ztratilo v době válečné. Něco se může jednou navrátiti, až bojovný Mars uráčí meč schovati do pochvy; něco musíme oželeť nadobro. A to jest asi to, co nám bylo nejmilejší. Než postrádáme také něčeho na tváři člověka, co ji činilo příjemnou, tak že lidé toho druhu byli vyhledávání a vážení. Byla to *radost ze života — vyjasněná tvář*. Potkáváme lidi bez úsměvu, zadumané, jakoby zítra měla guillotina odříznouti jim hlavu od trupu. Zmizelo veselí s jich čela a zůstaly jen vrásky; dokument, že starosti o vše možné honily se hlavou do té chvíle, až milordný anděl spánku sevrěl pevně oční víčka.

Najdeme-li někde smích, není to již přirozený, zvonící jarem mládí, nýbrž vynucený, který hledají lidé v divadle, kinu, variete a různých podřadných podnikcích, kde rozbil svůj stánek. A ten, který v divácích smích budi, sám se nesměje, neboť hraje komedii jen pro ty, kteří za každou cenu chtějí se smát.

Vyjasněte tvář, vždyť radost lidí jest znamením, že Bůh jest u nich a v nich.

I to bude otevřený boj s sebou samým a vítězství bude sladké pro další život. Kde rmoutí se člověk pro malou příčinu, kterak obstojí před dneškem, který má přinést obrození lidstva v nejednom směru? Sebezápor, že nedáme přístupu k sobě kleslé mysli, přeneseme nás hravě přes stráž a rokliny, vynese nás letem orla přes velehory časových převratů.

»Již to dál nejde,« slyšíme co chvíli, ale hodiny se nezastaví. Běží čas ... a jde vše dále svým směrem ... i my s ním. Oč lehčeji by se nám kráčelo, kdybychom nalezli to, co jsme válkou ztratili, — více radosti!

A kdyby dnes z hrobu vstal Abraham a Sancta Clara, bez výtky bychom od něho neošli. Řekl by opět s důrazem jako kdysi: »Proč bychom byli smutní, vždyť pečujeme o nás Otec nebeský? Mnohý divá se tak kysele na svět, jakoby pil ocet ze džbánu, škře se za ušima jako pudlík v červenci, vzdychá celé noci jako stará bryčka, které nenamazali kol kolomazí, jest melancholický, že v kalendáři jeho čela stále čteme: »deštivo ...« »Co mám začít?« ptá se, nařiká, povídá. Není peněz v kapse, není vína v láhvi, není žita ve stodole, není chleba v domě, nic nemám. Co mám počít? Jsem opuštěn! O, ty blázne! Jsi opuštěn? Ano, jsi opuštěn, ale ne od

Boha, nýbrž od svého rozumu! Umiš se modlit? Umím! Co se modlíš? Otčenáš! Máš tedy Otce v nebi. Proč se tak zbytečně trápíš? Máš otce a ten jest nejobtíhlejší, jest nejmocnější, nejdobrotivější, nepustí tě, ponech mu, aby se o tebe staral. Jsi více než vrabec a havran a přece pechuje o ně Bůh. Proč by tebe opustil, když jest tvým otcem a ty jeho dítětem, když jest tvým Stvořitelem a ty jsi stvořen k jeho obrazu a podobnosti, když jest tvým pastýřem a ty jeho ovečkou?»

Nuže, vyjasněme svou tvář, vkouzleme na ni radost ze života, která jí kdysi tolik slušela, a podíváme li se na sebe do zrcadla, poznáme, že nám to lépe sluší. Či chceme tak učiniti, až obloha zaleskne se duhou míru? Až zazáří slunko spokojeného života? Ne, učiníme tak již nyní, bude pomalu pozdě učiti se opět usmívati! Pohlédme na sebe; jak jsme za válečnou dobu sestárli a mnozí jsme ani v zákopech nebyli.

Kdybychom i po dobu martyria válečného radost si byli ze života zachovali, mohli jsme býti neméně mladými, byť tu a tam ve vlasech zaleskla se stříbrná nitka!

Ant. Ježek.

Zaměstnavatel a zaměstnavatel. Znám, jak v *Rakousku* stát postaral se v době války o své úředníky, podúředníky a sluhy, jimž ponechal nejen nezkrácený plat o různé kolky, poplatky a taxy, za něž zaplatil i daň z příjmů, ale kterým udělil i řádné a dosti slušné drahotní přídavky a uděluje je i vícekrát do roka. Ve třicáté první výroční zprávě českých škol národních v *králi městě Plzni* za škol. rok 1917—18 čteme: »Válečné poměry přivodily i úpravu platů školníků a přiznány školníkům i dva pětilété starobní přídavky po 200 K ročně. Mimo to vzala na se *místní školní rada* povinnost platiti za ně až do odvolání poplatky z úpravy služného, ustanovení, postupu služebního a daně z příjmu. Také válečný přírůstek ve značné výši byl všem — 19 — školníkům vyplacen. Nové upravené platy činí letos 41.000 K, válečný přírůstek 42.076 K.« A jak postarala se *zemská správa* i *komise v bohatém království Českém* o své učitelstvo? Učitelstvo platí poplatky ze služného i z ustanovení (dříve než jsou mu příjmy vyplaceny, dostává výměr o poplatcích) kolky, daň z příjmů atd. a drahotní

výpomoc učitelstvu nerovná se ani výpomocí, které dostává se státnímu sluhovi. — Š —

Práce katechetů. Z »Třicáté první výroční zprávy českých škol národních v *králi městě Plzni* za šk. r. 1917—18« (vydané nákladem místní školní rady v Plzni) vybíráme několik zajímavých dat k ocenění práce katechetů na školách tamních. V Plzni je na školách národních 10.332 katolických dětí (jinověrců 99), v 19 školách obecných a v 10 školách měšťanských. Školy obecné mají 150 tříd, měšťanské 75 tříd, celkem 225 tříd. Vyučovacích hodin náboženských je 450 a 10 exhort s 20 hodin., tudíž 470 hodin. Na těchto školách je ustanoveno celkem 19 katechetů a to na měšťanských 10 definitivně; na obecných 9, definitivně 5, zatím 4. Jeden katecheta školy obecné slouží již po celou dobu války na vojně, jako polní kurát, za něho vyučuje řeholník OSF. Ve školním roce 1917—18 odešel po půl roce jeden katecheta do ruse, jeden v dubnu zemřel a tři měli částečnou dovolenou (8 měs., a 5 dní) pro nemoc. Hodiny jejich rozděleny jako přespočetně; část převezali výpomocně dva řeholníci a dva pensionov. faráři, jakož i učitelé a učitelky. Na konci školního roku vyučovalo 16 katechetů, 3 řeholníci, 2 pens. faráři a výpomocně učitelové. Systemisovaní katecheti vyučovali nad svůj zákonitý počet hodin: dva v jednoruč. učebním kursu po dvou hod. týdně, dva na škole pomocné (po 2 hod.), jeden na hospodářské škole, jeden na reálce (2 třídy), jeden na gymnasiu (6 tříd a exhort) a jeden na lyceu (2 exhorty a 5 tříd). Práce katechetů zajisté nebyla malá. — Š —

Krajské rozdělení a škola. Z úřední vyhlášky o pravomoci krajských hejtmánství (vydané 19. května 1918 ministerstvem vnitra »ku blahu vždy vládě milého království Českého«) vychází na jevo, že *těmto hejtmánstvím předány budou i záležitosti školské* (kromě věci vysokoškolských). V té příčině však, ač jinak s nadšením, nevitají Němci krajské rozdělení. V 10. čísle »Deutsch-böhmischer Bürger-schulzeitung« ptá se odborný učitel Spatzal: »Jak může býti nižší školství »pokrajštěno«? Dle toho důležité úkoly, které dosud připadaly zemské školní radě odstupeny by byly krajské školní radě. Byl by tedy zřízen nový úřad, vsunutý mezi okresní školní radu a zemskou školní radu. Šťastná škola,

šťastné učitelstvo, o která zřízení, o který státní stav stará se tolik úřadů jako o vás? Místní, okresní, krajská, zemská školní rada a ministerstvo vyučování. Nedávno četli jsme také o biskupské školní radě! Znamá historka o služce a telátku. Dokud je opatrovala služka jedna, prospívalo výborně; ale jak dvě služby dělily se o práci, zahynulo pro nedostatečnou péči. A není tomu jinak ani ve veliké politice. Každý vyjme pro sebe, co mu příjemno a o nepřijemné ať se stará ten druhý. (Srovnej drahotní výpomoc pro učitelstvo, jejíž náklad dojemně si předávaly stát a země.) Novým úřadem stará zkušenost bude jen nově utvrzena. Učitelstvo snaží se ze všech sil již dávno zbaviti se malicherné vázanosti, závislosti na poručících, býti prosto sociálních a politických proudů a různých Petřů a Pavlů. Dnes stěžují si učitelé i školní úřady na ohraničení okresní, které přechod do jiného okresu nesmírně stěžují! Nyní přistupují k tomuto ještě nové mezníky a to krajské ohraničení: tu pak nebylo by přecházení vůbec možné. Každý kraj by byl pro školství totéž, čím je nyní korunní země. Učitel z jižních Čech nemohl by nikdy přijíti do severních a naopak, neboť každý kraj staral by se o sebe a své učitele právě tak, jako činí nyní korunní země — nebo nečiní! A ty mnohé nové úřady jistě nezlevnily veškeré správy. — Tak vyplývají pro obecné a měšť. školy z této novoty jen nevýhody. A je této novoty třeba zvláště v oboru nižšího školství? Z důvodů samostatnosti národní snaží se německý lid o národnostní ohraničení: krajské rozdělení má je přinést. Ale čeho v těchto oborech teprve má být dosaženo, máme již ve školství i v zemské školní radě: národnostní samosprávu. Jmenováním dvou vicepresidentů zemské školní rady v minulém roce bylo toto rozdělení skoro úplně provedeno — jistě ne ke škodě německého školství. Chybí nám ještě rozdělení vydržovatele škol zemského výboru, pak můžeme my Němci svůj vlastní dům dle vlastní vůle stavěti a vysvětěti. Bude-li však politický školství decentralisováno, nikoli však samosprávně, zhorší se v něm poměry. Proti rozdělení a tím oslabené státní moci postaví se nerozdělená samosprávná zemská moc jako vydržovatelka škol. Kdo pak bude zkrácen? V tomto smyslu jsou tyto řádky psány, aby ukázaly též rub konečného rozhodnutí. — Tolik německý učitel. Je patrné, že ani

všichni Němci nejsou nadšeni nejnovějším vládním opatřením. — Š —

LITERATURA.

Serafinské Květy. Časopis terciářů českoslovanských. Ročník XV. Pořádal P. Jan Rubringer, ř. kap. v Třebíči. Zodpovědný redaktor František Švábeník. Požehnáno sv. Otcem Piem X. Schváleny ndp. provinc. řádu Minoritského, Františkánského a Kapucinského. Nákladem redakce. Tiskem tiskárny J. Fr. Kubeše v Třebíči.

Následkem nynějších poměrů a pak úmrtím dp. redaktora P. Jana Rubringa opozdil se značně tento ročník a ukončen posléze již dvojčíslem 9.—10., by lednem t. r. počínaje vycházeti mohl ročník nový. Než vzdor tomu přinesl i zkrácený ročník XV. vedle tří básní dosti článků jak rozjímavých a poučných, tak zábavných a různých, jako na př. »Pokoř duš«, »O trpělivosti«, »Sv. František a válka«, »Ze života sv. Františka«, »První klekání«, »Sv. František a mír«, »Velký pátek«, »Dvě matky«, »Prvotiny«, »Ledové květy«, »Tři perly« a m. j. Doporučujeme měsíčník tento nejen terciářům, ale každému vůbec.

J. F. Křténovský.

Hlasy Svatováclavské. Sběrka časových brožur. Majitel a vydavatel Družstvo Vlast v Praze 570-II. Redaktor Vlastimil Hálek, farář v Liboci u Prahy. Administrace Praha-II., Žitná ulice čis. 26 n. Tiskem a nákladem družstva Vlast. Ročník XV.—XVIII.

Číslo 1.—2. roč. XV. přineslo pojednání »O sv. Janu Nepomuckém«; čis. 3 až 4. »Stručné dějiny církevní«, jež pro žáky obecných škol napsal Václ. Oliva (48 str.); čis. 5.—6. historickou hru »Vojín Kristův« (smrt sv. Šebastiana), jiho napsal Aurelius Tacitus. Roč. XVI. vykazuje v čis. 1.—3. práci »Josef Ehrenberger, kanovník a spisovatel český« a v čis. 4.—6. úvahu »Po stopách prozřetelnosti B. ži« od Jos. Hronka. Čis. 1.—4. roč. XVII. vyplňuje práce Tom. Jos. Jirouška »Tomáš Škrdle. Jeho život, práce a působení ve družstvu Vlast a v katol. životě v l. 1880—1913«. V čis. pak 5.—6. pojednáno »O sv. Václavu«. Ročník posléze XVIII. přinesl pojednání: »Zpověď, záchrana v bouři života«. Napsal Jan Fährnich, farář v Krnsku. Ač o před-

mětu tomto vydáno již mnoho kratších i objemných spisů, vítáme přece rádi tuto knížku (80 str.), jež velmi jasně pojednává o tomto vždy časovém temat, odpovídajíc v části první na otázku: »Jest zpověď vynálezem lidským?« V části druhé dokázáno, že »zpověď jest Bohem ustanovena«. V části třetí dovedeno, že »zpověď jest potřebou lidského srdce«. V části čtvrté jest »Patero částí svatosti pokání«. V části páté poukázáno na »Užitek zpovědi pro jednotlivce«, v části šesté na totéž pro stát a konečně v části sedmé uvedeny »Různé námítky proti zpovědi«. Četné příklady jsou velmi vhodné voleny. Kromě několika tiskových chybiček dovolil bych si upozorniti, že slůvko »ale« jakož i »avšak« má se klásti na počátek věty (jako lat. »sed«), kdežto »však« na druhé místo (jako lat. »autem«), že po »s to« má následovati »by, bych« atd. (místo neur. způsobu), že slovo »Boží« psáti jest s B (božský s b), místo »vice« (něm. »mehr«) spíše užívati slůvka »již«, na př. na str. 57: »nikdo z poddaných by netasil více díky —, což zní jako germanismus »nicht mehr...«; tedy správněji »netasil by již díky«. Podobně též: »Ani nejsv. věc není před tím jistá... místo: »I nejsvětější věc není« — netoť v češtině užíváno dvou záporů; při slově »absoluce« mohlo se aspoň do závorky dáti slovo rozhršení, ježto obyčejný čtenář z lidu sotva bude věděti, co jest to absoluce atd. To jsou ovšem maličkosti, jež veliké ceny práci této nijak neubírají. I doporučujeme ji k hromadnému rozšíření.

Fab. Budil.

Knihovna naší mládeže vydávaná tiskem a nákladem benediktinské knihtiskárny v Brně — přinesla v čísle 21. »Výbor ze spisů Václava Kosmáka« — a sice již díl třetí, jež pro mládež upravil Edvard Elpl. Obsahuje pak díl tento (168 str.) následující obrázky nezapomenutelného kukátkáře moravského: »Princezny«, »Alleluja«, »Dobrá pomoc«, »O ptačí svatbě«, »Procházka v máji«, »Kdo naučil ptáky zpívat«, »Kříž a jablko«, »Osamelý kvítek«, »Krásný hrob«, »Pohádka o otrocku Dobroději«, »Babičky«, »Pohanka«, »Studenti«, »Hraběnka Kristina Belcredi«, »Starý ministrant«, »Sirotek«, »Herr von Švarc na lontě«, »Podzim«, »Fonograf«, »Lichvář«, »Malý Slovaček«, »Starý drátař«, »Věrný pastýř« a »O štědrém dni«. Výbor tento jest opravdu zdařilým — a nejen mládež, nýbrž i dospělý čtenář rád si zajistí tyto obrázky přečte,

i kdyby je byl třeba již jednou četl. Cena knihy 2 K. Doporúčujeme. *Šeb. Rada.*

Vychovatelská Rozhledna. Upravil František Janovský. Tiskem benediktinské knihtiskárny v Brně. Cena 3 K.

Bibliotéka poučná a zábavná — vydávaná »Dědictvím sv. Cyrilla a Methoděje« v Brně — přinesla členům svým v čís. 66. tuto pozoruhodnou práci slovatného spisovatele vldp. Frant. Janovského, jenž podává tu, co nejlepšího kde z oboru tohoto nalezl za dlouholeté své činnosti. Čtete kterýkoli odstavec, na př. hned první: »Církev a školství« nebo »Z paedagogiky sv. Augustina«, »Cudnost«, »Čistotnost«, »Dětské duše opora«, »Cvičba dětského svědomí«, »Jak si získati lásku dítek«, »Proč se děti mnohdy nezvedou«, »Katechismus«, »Krasocit«, »Láska k Bohu — k bližnímu — k povolání — k vlasti — k zemřelým«, »Cti otce svého i matku svou«, »Matčin vliv«, »Pravdymilovnost a upřímnost«, »Sebeucta«, »Spisy pro mládež« atd., všude obdivovati musíte tu mravenčí píli a šťastnou volbu p. autorovu. Jest to skutečně »Vychovatelská rozhledna«, kterou vřele každému doporučujeme. *Prok. Zaletl.*

Pohřební právo náboženských společností v Rakousku po stránce státního zákonodárství. Ceny štolového patentu kdys a dnes. Napsal Jan Pauly, farář basiliky sv. Václava na Smíchově. V Praze. Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustav Franc. Cena 1 K.

Nedávno zmínili jsme se o práci dp. faráře J. Paulyho: »Právní poměr mezi farním úřadem a pohřebními ústavu« (32 str.; cena 30 h), a již máme v ruce jiný spis jeho — neméně důležitý a časový! Vykládá v něm právo státní uznání církví na obstarávání pohřbů jich příslušníků i všeho, co s tím souvisí; zmínjuje se o tom, že obec jako taková nemá práva vykonávati pohřebnictví, vyličen poměr k živnostenským pohřebním podnikům, uvedeny pohřební třídy, učiněna zmínka o převozech mrtvol, jakož i o tom, kdy má lékař právo naříditi, by mrtvola byla uložena do umrlčí komory, o pohřbu z kostela a zdravotnictví, o zákonitých normálkách, o pohř. ústavech živnostensky vedených, o rozhodnutí c. k. spr. soud. dvoru o ukládání urny na hřbitovech v Rakousku a posléze o lékaři a hodině pohřbu. Zvláště upozorňujeme na řádky o ceně štolového patentu kdys a dnes a přiložené tabulky! Doporúčujeme knížku tuto (46 str.) vřele. *Fab. Budil.*

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 10 kor., půletně 5.—K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 11 korun, do ostatních zemí 12 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. Vychovatel se jim dává toliko za hotové. Alumům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítají a ne frank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand.náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. V. Hálka, farář v Liboci u Prahy, pro Věstník katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 992.

Výchova charakteru ve škole. — Kněžstvo a venkov. — Feuilleton. — Směs. — Literatura. —

Výchova charakteru ve škole.

(Napsal prof. dr. LUB. PETR.)

„Veliká doba potřebuje velikých charakterů; veliké doby plodí veliké lidi.“

V nejružnějších variantech opakuje se tato moudrá sentence. — Je to pravda?

Lichotíme si, že žijeme ve veliké době a že budoucnost jednou s respektem bude vzhlížeti k nám, kteří jsme velikou tuto dobu prožívali. Ale kde zůstali velicí lidé této veliké doby? Rozhlížíme-li se kolem sebe, jaká pozorování činíme po této stránce?

Jest vytýkáno neodůvodněně a pomluvačně náboženskému řádu, že ve svých jednáních řídil se netištěnou regulí: Účel světi prostředky. — Řekněte mi dnes prostředek sebe špatnější, jenž by nebyl. dosti dobrým a jenž by nebyl nejochotněji použit, sloužil-li jen touženému cíli? Jmenujte mi lež, již nebylo v této válce použito, aby zastřením skutečného stavu věcí docílen byl úspěch at veřejný at soukromý? Jmenujte mi podvod, jehož se lidé nedopustili, vedl-li jen k dosažení úmyslů sebe hodnějších zavržení?

Lidé, kteří měli plná ústa vlastenectví, přistihováni jsou při podvodech, jimiž okrádán jest stát o milliony. Lichva, shon po rychlém zbohatnutí, po vlastním prospěchu staly se takovou horečkou, že lidé bezohledně šlapou po lásce, právu, slušnosti i po životě bližních. A do nejširších vrstev šíří se tato horečka. Nic již není svato. Čtete jak pro několik korun utrácen jest lidský život, jak chudá žena úskočně obírána jest o poslední sousto, jež přivázela svým hladovějícím dětem. Polovička zásilek poštovních jest rozkrádána, sebe bezpečnější zámek nechrání byt před krádeží denně se množící, rozedraná mládež krade nerušeně na ulicích před zraky veřejnosti, jež desorientována jsouc případy neuvěřitelné bíd, přihlíží netečně nebo i přejně k tomuto pychu tak úžasně se šířícímu, že bezpečnostní úřady neví si již jiné rady k jeho zastavení, než že střelci dávají po dětech z nádraží kus uhlí odnášejících!

Je li opravdu velikost lidí v přímém poměru k velikosti doby, pak jest naše doba věru mizivě malá. K hospodářským spoustám, jež způsobila válka, druží

se ještě hroznější spousty mravní a odstraniti tuto mravní rozvrácenost nebude ani snazším ani méně důležitým dílem než napraviti škody vzniklé na poli hospodářském. Bude to jistě jeden z nejtěžších úkolů poválečné doby.

Že v této obrovské práci o vzpřímení povalené morálky lví podíl bude mít škola, jest samozřejmo. Ji především zůstaven bude nesnadný úkol, vrátiti mládež bohabojnosti, práci, pravdě, poctivosti a položití pevnější základ k výchově a rozvoji charakteru.

Způsobu, jakým si tu učitel, zvláště náboženskému učitelu počínati, věnováno budiž několik těchto skizz.

*

»Počátek moudrosti jest bázeň Boží.« Necht jest úsudek o užítku přirozené morálky jakýkoli, jisto jest, že nejspolehlivější pohnutkou dobrého jednání mravního jest zřetel k věčnosti, vědomí odpovědnosti před věčným Tvůrcem, vševědoucím svědkem všech činů a spravedlivým jejich odplatitelem.

Přirozená morálka a praktická filosofie nedovedou nahraditi motiv bázně Boží.

Což nemáme tisíc zkušeností toho, jakým kaučukovým pojmem jest praktická filosofie a jak si ji člověk dovede upravití úměrně ke svým přáním a choutkám? *Praktickou filosofii dovede člověk omluviti sebe špatnější skutek.* Ale nejen to. Jde zajisté o to, aby každému člověku, i nejširším vrstvám dáno bylo spolehlivé *vořítko mravnosti*. Je možno očekávati, že praktická filosofie stane se úrodným majetkem i té většiny lidí, jež prací fysickou vydělává si chléb svůj vezdejší?

Katecheta a duchovní správce ví, jak málo pozitivního vědění náboženského těmto vrstvám zbývá přes všecko úsilovné vyučování náboženské a přes všecku jeho přístupnost mozku i srdci sebe prostšího člověka, a jak u velmi mnohých lidí náboženské vědění sesychá se na pouhé, ač důležité vědomí odpovědnosti před trojjediným Bohem.

Kolik by jim asi tak zbylo z praktické filosofie! A pak nezapomínejme, že mravnost musí býti budována již v dítěti, svou chápavostí praktické filosofii naprosto nepřístupném, a že by bylo pozdě zasvěcovati je do jejích poznatků tehdy, až by zlé náklonnosti a vášně v něm vyšlehly v nebezpečný žár. *Zkušenosti učiněné s přirozenou dobrouvědou nebyly ani v normálních dobách valné.* Co bylo by lze očekávati od ní nyní, kdy mravní cit v lidech je tolik otupen a kdy bude třeba nejsilnějších a neúčinnějších podnětů, aby mravnost zase pevněji zakotvila v lidských srdcích?

Proto nemůže býti dost hlasitě v nynějších smutných dobách doporučováno, aby v zájmu šťastné budoucnosti národa upuštěno bylo ode všech pokusů vyloučiti náboženství z mravní výchovy dětí, vzdáliti je ze škol a omeziti se na pouhou morálku laickou. Ovšem bude nutno, aby i náboženské vyučování přizpůsobilo se novým naléhavým potřebám doby a aby přejíc vši zdravé osvětě zvláště zdůrazňovalo mravovědnou stránku svoji a stranou zůstávalo vši plaché a bezduché formálnosti, jejíž jalovost a neužitečnost byla tak žalostně dokumentována současnými událostmi na Rusi.

(Pokračování.)

Kněžstvo a venkov.

Podává ANT. JEŽEK.

Venkov honosí se převážnou většinou těmi kněžími, kteří život svůj zasvětili Ježíši Kristu, ale zároveň zachovali svou lásku a pomocnou ruku těm, z jejich středu vyšli. A zajisté spěchali na svůj milý venkov raději než do měst, kde musili očekávat, že se o ně otře každý nevázanec a darmochleb.

Venkov zavázán jest tisícerými díky kněžstvu, v první řadě řeholnímu, že s láskou ujal se práce, aby učinilo ho tím, čím nyní jest. Kdebyl klášter, tam bývala vzdělávána i půda, která přinášela hojného požehnání v podobě nesmírných lánů obilí. Ba, byly a jsou ještě dnes řády jako Trapisté, kteří výhradně zaměstnávají se prací polní. Stejně Františkáni v Bosně již po dlouhá desetiletí věnují své práce i životy tamnímu lidu. Při klášteře svém mají i vzorné hospodářství.

Živým vzorem takového mnicha — dle Al. Hlavinky — byl do nedávna *Fra Grga Martič*. Byl knězem, učitelem, básníkem, vojínem, hospodářem a rádcem svého lidu. Když po dobytí Bosny přišel s deputací do Vídně, budil všeobecnou pozornost. Zjevil se pojednou, jakoby byl někde v horách zbyl ze středověku. Kostnatá postava, zvětřalé tváře, zrak sokolí, rekovský vzhled, — k tomu františkánský hábit, vojenské a občanské řády — hotový mnich ze středověku, až na ty řády, čili abychom tak mluvili slovy novověkými, hotový apoštol kultury, ale pravý apoštol a pravé kultury.

Velice bychom se klamali, kdybychom mysleli, že se kněžstvo za práci tělesnou snad stydělo nebo ji konati nechtělo. V létě na mnohých místech jest zřítí bohoslovce, kterak pomáhají na poli svých rodičů nebo příbuzných. Ani vysocí hodnostáři prací polní neopovrhovali. Arcibiskup kanterburský, *Beckert*, kdykoliv o žních navštívil klášter, pracoval s řeholníky na poli. Opat veremontský dle zaznamenání ctihodného Bedy vázal na poli obilí.

Ve středověku Benediktini a Cisterciáci vymýtili klavně pralesy v Německu, vysušili bažiny, pěstovali orbu. Ve Francii — jak sděluje Mirabeau — byli to první řeholníci, kteří celé lány půdy obdělali a proměnili v úrodnou půdu. Dle Menzela podobně prosluli Kartusiáni. Podobné svědectví vydává i Palacký (Dějiny I): »Kláštery zajisté sloužily středověkosti za semenišť netoliko náboženství, ale i nauky a umy, osvěty a průmyslu; ba i hospodářství samo i řemesla všeliká jimi se více a více vzdělávala.«

Mnohé řády dosáhly i vysokého vyznamenání — zlaté medailie — pro své neskonale zásluhy o vzdělání půdy.

Anglický socialista *Hyndmann* praví: »Věrnou pravdou jest, že kněží a mniši v Anglii byli nejlepšími zemědělci a že lid neznal bíd a strádání, dokud katolická církev měla své statky. Jakmile však statky církve přešly do rukou nových držitelů, staly se nástrojem ujařmování. Vydírání zemědělských dělníků a lichva byly potom dovoleny a protestantismus stal se přímou příčinou lichvy v Anglii.«

»Kdo přišel do míst dříve mnichy spravovaných a zří na mohutné sosny a vyskytující se mezi nimi po různu buky, uznává, že mužové modlitby a pokory byli zároveň muži práce a jest jim povděčen, že v poušti holých, pustých pahorků kol do kola se rozprostírajících zachovali oasy nehynoucí zeleně. Lesní

ty ráje, naplněné líbezným zpěvem ptactva, oživené hukotem vodopádů, řek, vystlané koberci pestře zbarveného kvítí, vlídně zvou unaveného pouťníka, nabádajíce ho k odpočinku a ku vděčnosti a podivu darům přírody ve chrámu lidskou představu daleko předstihující (Italy of the Italians).

Ještě v našich dobách na venkově nalezneme farnosti, jež obdařeny jsou polnostmi. Jsou kněží, kteří pronajímají pole za nepatrný peníz, zatím co by se doporučovalo, aby sami ujali se řízení pozemků. Tím, že budou pečovat o zvelebení půdy a zdokonalení hospodářského stavu, neklesnou v očích lidu, nýbrž sblíží se s ním spíše, nežli když zůstanou zahrabáni ve spoustě knih. Lid venkovský rád kněze vidí a jest to snad právě povznesení hospodářství kněžími, co mu zůstavilo vážnost a úctu. Kéž by si ji kněžstvo zachovalo i nadále a neodcizovalo se lidu. Vždyť Morava většinou statků se honosí, že z nich vyšel — »panáček«!

A konečně kněz při mši sv. obětuje dary — chléb a víno —, plodiny polní; zdalíž tím není již práce kněze v hospodářství posvěcena?

Nevzpomínáme ani různých nepříjemností, pronajme-li pole, že nájem bývá nepatrný, půda se vymrská, nevěnuje se jí případné hnojení, vždyť po uplynutí »pachtu« se vrátí. Nač kdy má nájemce pečovat o cizí majetek? Lidé váží si kněze, který má s nimi něco společného, který se jim neodcizuje. K němu přichází o radu, poněvadž věci rozumí, ba někteří zasedli na lavicích poslaneckých, aby hájili stav rolnický. Hle, důvěra lidu!

Německý spisovatel *Petr Rosseger* napsal: »Naši kněží jsou většinou synové rolníků. A ježto kněží jsou z lidu venkovského, znají též jeho slasti a strasti, jeho duševní stav, jeho potřeby domácí. A lid zase má důvěru ke knězi, který je z jeho středu a který pro své vzdělání má širší rozhled po světě, pro své postavení pak má podstatný vliv na věci nadzemské. Pochopivě snaží se farář uhájiti výhod svým rolníkům, a rolník ví, že nyní není na celém světě nikoho, komu by zachování rolníka tak na srdci leželo jako katolickému knězi... Osobní egoismus se u našeho duchovenstva neukazuje, nižší klerus musí se důkladně cvičiti ve strádání.«

Nechce-li kněžstvo, aby lid se odcizil chrámu, musí hleděti s ním stále se stýkati, jemu raditi, jemu pomáhati, zkrátka býti duši své celé osady. Při tom zůstane arcib. v první řadě knězem, který vzorně koná své povinnosti vůči svému Bohu a nadřazené vrchnosti. Jen tím způsobem nakloníme si lid, jinak jako druhdy přijdou různí »tlampačové«, převedou snadno svou mnohomluvností lid do tábora nepřátelského církvi a v osadě zůstane kněz osamocen jako Robinson na pustém ostrově.

FEUILLETON.

O pražském katechismu z roku 1722.

(Historicko-pastorální črta. Napsal VÁCLAV OLIVA.)
(Pokračování.)

V. K dosažení toho předpisujeme následující pořádek: Až dítky dobře se vyznají v tom, co obsaženo jest v menším kate-

chismu, nechť důkladně jsou poučeny o tom, co nejvíce jest nutno z našeho náboženství věděti. Proto důsledně bude slušno a spravedlivě, aby po menším katechismu se jim vysvětlovalo to, čemu učí náboženství o svátostech a o modlitbě; pak budtež vykládány morální zásady o hříších, ctnostech, příkazích Božích a církevních. Opatrný a moudrý katecheta může také řídit se pořadem oněch tří částí, v něž katechismus se dělí, počínajíc částkou první u těch dítek, které již

privátně poněkud byly vyučovány a jež mají větší schopnosti. Kdyby však snad někdo chtěl tuto metodu podržeti při vyučování dějinám náboženství u všech dítek školních bez rozdílu, stalo by se, že dítky téměř ničemu pro praktický život by se nepřiučily. Aby však přece první část katechismu, jednající o dějinách náboženství, naprosto se neopomíjela od těch, kdož mají rozum již jasný, nakazujeme všem správcům škol, aby při čtení používali této částky katechismu, počínajíc od první stránky.

Nechť také správcové škol toho jsou dbalí, aby dítkám, jež již čísti umějí, dle jejich schopností srozumitelně tuto částku katechismu vykládali, a dítky takto čísti se učily, ježto čtením, opakováním čteného z katechismu a vyslechnutím potřebných výkladů naučí se náboženství spíše, nežli aby jen z paměti je odřikávaly. A v tom právě spočívá základ správného vyučování. Žák totiž, který zná katechismus jenom z paměti, nepochopí zajiště to, co v paměti si vštípl, když tatarsá věc jinými slovy se mu uloží a tak vlastně ničeho z náboženství neví. K tomu ovšem jest potřebí pravé horlivosti a důkladného studia školních správců, kteří, budou-li se tímto našim nařízením jednovorně řídit, v krátku veliký užitek Naší arcidiecesi práci svoji způsobí.

VI. V každém městě, městečku anebo v kterékoli osadě budež zřízena čtyři oddělení pro chlapce a čtyři pro dívky, protože již slušnost nedovoluje, aby chlapci s dívkami pohromadě byli. Budou tedy dvě oddělení chlapců a dvě oddělení dívek.

VII. V těch farnostech, kde pro malý počet chlapců a dívek není možno čtyři oddělení zavést, nechť při katechesi toliko dvě oddělení jsou, a to tak, že chlapci nejmenší usednou v první lavici, v druhé zase chlapci větší atd. Pokud však bude možno, nechť chlapci jsou od dívek oddělení.

VIII. Jest žádoucí, aby faráři, jsou-li sami ve farnosti, v jiný čas, možno-li to ovšem, vyučovali katechismu chlapce a v jiný zase dívky. Ale toto jen radíme, ničeho nenakazující. Nemůželi tomu tak býti, nechť chlapci zaujmou místo na jedné straně a dívky na druhé.

IX. Učitelé, anebo kde jsou, i učitelky, nechť chlapce a dívky k vyučování katechismu doprovází, při něm setrvávají a dítky v dobrém pořádku za ticha a slušnosti udržují.

X. K tomu však naprosto jest nutno, aby pro chlapce a dívky byl pořízen dostatečný počet lavic. Jinak není možno vyhnouti se rozruchům.

XI. Kdo katechesi koná, ať vykáže každému chlapci a každé dívce místo. Toto místo nesmí nikdo změnit bez svolení katechety.

XII. Venkovským vikářům Naším co nejdůkladněji doporučujeme a nařizujeme, aby nejen o kanonické visitaci, ale několikráte do roka dle možnosti katechese visitovali a u podřízených sobě farářů toho dbalí, aby správně vše se konalo. Nechť katechesím jsou přítomni, aby ji sledovati mohli, a kde shledají, že toto nařízení naše se nezachovává, nechť ihned o tom Nás nebo Naši konsistory zpraví, aby totiž ve věci tak důležité sáhlo se ihned k nápravě.

XIII. Na konci každé katechese nechť farář nebo katecheta, jako jest na př. kaplan, zkouší chlapce a dívky, jak kdo prospěl ve svém oddělení, aby v nižším oddělení byli zadrženi ti, kteří, byť již přijali sv. biřmování a věkem pokročili, nezdaří se býti způsobilými pro oddělení vyšší a tak alespoň v malém katechismu aby se dobře vycvičili.

XIV. Na konci každého roku nechť se koná hlavní zkouška a pořídí se podrobný seznam všech chlapců a dívek, jež v roce následujícím mají postoupiti do vyššího oddělení. V tomto seznamu budež jména, příjmení, věk a obydlí jednotlivých žáků. Stále jest nad tím bdíti, aby nikdo katechesi se nevzdaloval a bude-li přece někdo nepřítomen, nechť katechista vyšetří u rodičů příčinu toho a zavede pořádek.

XV. K biřmování nechť není nikdo připuštěn, kdo dobře nezná alespoň malého katechismu a k prvnímu svatému přijímání zase ten, kdo dobře se nevyzná alespoň ve druhé a třetí částce velkého katechismu. Vyskytnou-li se však přece někteří, kdož budou méně nadaní, ale ukáží alespoň nějakou soudnost a budou-li při katechesích pilní, mohou se připustiti k svatému přijímání, jen když dobře se vyznají v malém katechismu a v těch otázkách velkého katechismu, kde se jedná o Nejsvětější svátosti.

XVI. Rozpustilci, ať chlapci ať dívky, byť i dobře se vyznali v katechismu, nechť se nepřipustí k těmto svátostem tak dlouho, pokud se nepolepší. (Pokračování.)

SMĚS.

Otevřený list zemské správní komisi království Českého, vládě a říšským poslancům uvěřujíci zemští důvěrníci učitelstva ve »Věstníku« z 27. září 1918, v němž si plným právem stěžují, že učitelstvu nedostává se přes všechny sliby a ujišťování aspoň onoho minimalního přídatku, o němž stalo se již na říšské radě usnesení. Otevřený list mimo jiné praví: »V červenci letošního roku byl sněmovnou poslaneckou schválen návrh poslanců Staňka, dra Korošce a druhů, aby se učitelstvu i na rok 1918 dostalo alespoň téhož nákupního příspěvku jako v roce minulém. Avšak vláda Hussarkova činí jeho poskytnutí závislým od toho, jak pokročí práce finančního výboru o zavedení nových daní, ač pro povolení jiných zlepšení hmotných, na př. státního úřednictva, takových podmínek pro letošní rok nečinila. Takovéto zacházení s učitelstvem, takové soustavné průtahy a oddalování svědčí o neslýchané bezohlednosti a bezpříkladném napínání trpělivosti těžce zkoušeného stavu, činí strádání jeho jen ještě nesnesitelnějším a vzbuzuje ve všech postižených bez rozdílu kategorií národnosti opravdové a plně odůvodněné rozhořčení. Zemští důvěrníci učitelstva království Českého obou národností, osvědčujíc tuto veřejně toto roztrpčení, protestují se vši rozhodností proti takovému jednání a vyzývají zemskou správní komisi, c. k. vládu a poslance říšské rady, aby tomuto bezohlednému a krutému zacházení s učitelstvem učinili přítrž. Činíce je zodpovědnými za následky, jež z toho pro školu a lidové vzdělání vzejdou ohlašují, že učitelstvo je odhodláno sáhnouti k nejkrásnějšímu prostředkům boje, nastane-li v brádku změna v tomto bezohledném s ním zacházení a nebudou-li jeho oprávněné požadavky konečně splněny. Pánů říšských poslanců žádáme, aby se učitelstva ujali.« r.

Provedení hmotných výhod osnovy zákona o platech učitelských, jak ji navrhla permanentní školská komise v roce 1913. Ve druhé příloze k »Věstníku vládnímu« v věcech škol obecných v království českém (roč. 1918 část VII.) otištěno vyřízení c. k. zemské školní rady ze dne 24. července 1918 č. II-A 3622/51.614, v němž ono usnesení otištěno, ježto budou prove-

deny hmotné výhody osnovy zákona o platech učitelských. Zajímají nás tu § 82. a § 157. o platech do pensijního fondu, které se podstatně zvyšují. *) — § 82. Do pensijní pokladny v prvním roce platí všechny osoby učitelské 20 procent svého ročního do odpočívání vpočitatelného služného, které jim nejprve bylo vykázano a právě tolik jsou povinny, aby splácely z každého zvýšení služného, z přídatku funkčního nebo z přídatku osobního a z části aktivního přídatku, která je do odpočívání vpočitatelná; mimo to mají v každém dalším roce odváděti do pensijní pokladny 4 procenta svých ročních příjmů do odpočívání vpočitatelných. — V přechodných ustanoveních zákona stanoví se pak v § 157. o těchto příspěvcích: Učitelské osoby se zkouškou způsobilosti, které ve službě školní již jsou ustanoveny, zaplatí v prvním roce po nabytí platnosti tohoto zákona 20procentní pensijní příspěvky pouze z oné části svých v § 82 označených požitků, která přesahuje dosavadní jich požitky, pensijnímu fondu podrobené; z ostatní části zaplatí v tomto roce pouze 4procentní pensijní příspěvek. — Vezmeme-li tužku a počítáme dosavadní příjmy a poplatky do pensijního fondu a zvýšení příjmů a poplatků těch po uplatnění nové osnovy, shledáme, že zvýšení příjmů zmizí úplně v nových poplatcích, ba bude ještě značně zkráceno!! Takovým způsobem by se špatné zlepšily hmotné poměry učitelstva. Neměla by i tu při učitelstvu v platnost vejít analogie platná u státních úředníků, jimž poplatky do pensijního fondu platí stát sám? Jinak by výhody v úpravě platů u učitelstva byly jen na papíře.

—š—

Vliv války na školu. V XXXI. výroční zprávě českých škol národních v Plzni čteme o chování žactva v Plzni (str. 50): »Na chování žactva působily zhoubně špatné příklady z ulice při nakupech životních potřeb. U některých starších dětí jevílo se drsnější chování, lhovost, klamání, roztržitost, neklid, sklon ke lži. Veškerá kázeň žactva se uvolnila. Četní žáci chodili mimo školu. Ve vyšších třídách postrádán vliv zušlechťující četby, protože knihovny zázkusné staly se po čas války z důvodů zdravotních nepřístupnými. Pozorováno po-
važlivé rozmnožení krádeží ve škole, účast na demonstracích v srpnu 1917, u několika

*) Obšírnější výňatek, pokud se týká katechetů, přístě.

žáků i urážlivé chování vůči učitelům, rozmáhá se kouření, toula. O chování žactva na okrese (str. 43), že *»vlivem války ocillo se na šikmé ploše a šine se nezadržitelně níže a níže,* jak svědčí souhlasné, zprávy všech ředitelství a zpráv škol. Ve škole nepozoruje se zvláštních poklesků v mravním chování žactva; hůře je tomu mimo školu, kde ponechány jsou děti samy sobě, bez dozoru otců, matek. Děti vyhledávaly společnost výrostků škole odrostlých, mravně zkažených a zpustlých, a tím doznaly úhony na mravnosti. Stěžováno bylo na hrubé odpovědi dětí, neposlušnost, neobalost, bezcitnost oproti přírodě, majetku i člověku, nevázanost, sprostotu a mravnost v řeči i skutcích, žebrotu, utrácení peněz v různých mlstcích, hru v karty o peníze, návštěvu hospod i muzik. Děti sbíraly i kradly uhlí pod ochranou dospělých na trati i stanicích, kradly také brambory a různou píci. Mládež toula se s výrostky dlouho do noci, účastnila se činné i různých výstupů dospělých. Častá byla hra na válku mezi mládeží sousedních obcí. Pěkně to naděje do budoucna! —š—

Jak úžasně se šíří zpustlost mládeže. »Škola měšťanská« v čís. 8. píše: Ředitelství jistě měšťanské školy na periferii Prahy bylo ve škol. roce 1917—18 dotazováno 71krát od c. k. soudů po mravním chování bývalých žákův ústavu. Ve škol. roce 1913—14 (tedy v posledním roce před válkou) bylo podobných dotazů za celý rok 6. Tato čísla nemluví, ale křičí!

—š—

Šatstvo pro uherské učitele. »Neuer Pester Journal« oznamuje, že společnost Hangya nakoupila sukna v ceně čtyř milionů korun, jež je připraveno k výhradnímu ošacení učitelstva. Školní inspektoráty vstoupily již ve spojení se společností a žádaly za zaslání vzorků obleků. Také jest pamatováno na členy rodin učitelských.

—š—

Přídavek a přídavek. Jak lze čísti ve vypsání konkruse v Nár. Politice č. 150, dostane školník měšťanské a obecné školy ve Zlonicích na okr. Slánském sto procent drahotního přídavku válečného. Ani ředitel na této škole nemá poměrně takový drahotní přídavek.

—š—

Kulturní bída. Pro nedostatek učitelů charvátských bylo v Charvátsku r. 1915 až 1916 na 16.000 dětí školou povinných bez vyučování. Aby se čelilo nedostatku

učitelů, budou prý nyní zřízeny školy s výpomocnými silami. Osoby, které umějí číst a psát, muži i ženy, budou učit děti čtení a psaní. Za odměnu dostanou peníze nebo na vesnicích potraviny. —š—

Učitelé do ministerstva kultu a vyučování. Vyučovací výbor rakouské poslanecké sněmovny se usnesl, aby při nastávající nové úpravě vyučovací správy byli na místa se směřovatým vlivem v ministerstvu vyučování povoláni také vynikající učitelé obecných a měšťanských škol, aby se napříště zabránilo politováníhodným omylům, k nimž opětovně došlo. —š—

Drahotní přídavky státních úředníků a zaměstnanců zvýšeny byly usnesením říšské rady od 1. srpna o polovici. Všem zaměstnancům započítá se nejméně 1200 K do pense. Válečná léta počítati se budou při vyměřování pense dvojnásobně. Pokud nebude pro státní zaměstnance dostatečně postaráno o životní potřeby a o oděv, dostanou *nákupní přídavek* v nynější výši čtyřikrát do roka. —š—

Drahotní přídavky učitelstvu povolené zákonem na rok 1918 nemohou býti vyplaceny najednou, ale bude dána nejprve záloha a ostatek vyplácen bude ve lhůtách měsíčních, po odražení dosavad vyplacených přídavků. Katecheti dostanou zálohy 540 K. —š—

LITERATURA.

Nový časopis pro mládež »Dorost«. V těchto dnech bylo vydáno a do prodeje dáno první číslo měsíčníku »Dorost«, časopisu pro mládež dorůstající za redakce dp. Václava Vajse. Časopis veden jest směrem nepolitickým a obsahuje pečlivě vybrané statě rázu národohospodářského, výchovného i zábavného, mládeži přístupného, s tendencí zušlechťující. Obsah jest bohatý a zajištěna jest spolupráce četných odborníků i literátů renomovaných jmen. Číslo první i čísla následující přinesou práce P. Biliánové, Vlasty Pittnerové, V. Šlosara-Doubravského, J. Košnáře, pomologa J. Kynčla, JUDra Frant. Noska, Jiřího Sahuly, dra Dobr. Orla, předseď českých včelařů pana Kebrle, Běly Pečínkové, Boh. Ryšavého atd. atd. Četné zprávy časové, různé náměty a drobnosti doplňují organický obsah listu, po něm jistě ráda sahne nejen česká mládež, nýbrž i rodičové a příznivci. Číslo 40 hal., celý

ročník 3 K 50 hal. Dotazy zodpoví »Dorst«. Spálená ul. č. 15.

Vzdělávací četba katolické mládeže. Vydává »Jednota čes. katol. učitelstva« v království Českém. Redaktor Alois Dostál. Administrace v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n. Ročník XV. Tiskem a nákladem družstva Vlast.

Kromě četných básniček od Dr. M. Kováře, L. Grossmannové Brodské, V. Poledne a j. mají v ročníku tomto pěkné práce: Alois Dostál »Vděčné žákyně«, »Mládí Karla IV., Otce vlasti«, atd., dále Otokar Jakoubek »Srňčí rodina« a několik přání, Ant. Ježek »Již přilétly .«, »Panenka od Ježíška«, »Mamička nesmí plakat« a »Výborná hospodyňka«, A. Simerská: »Březový lupínek« a »Květy života«, L. Grossmannová-Brodská: »Odkud k nám co přichází«, »Syn vodníků« a m. j. Upozorňujeme mládež na tuto krásnou sbírku, jež vychází šestkrát do roka (ve volných lhůtách) a na niž předplácí se na celý rok toliko 1 korunu. Doporučujeme.

Šeb. Rada.

Obrana víry. Vydává Tisková Liga v Praze. Redaktor Vlastimil Hálek. Ročník XII.—XIII. Knižtiskárna družstva Vlast v Praze. Nákladem Tiskové Ligy v Praze-II., Žitná ulice č. 26 n.

Sbírka tato, jež vychází čtyřikrát do roka za předplatné 1 K na celý rok — přinesla v čís. 1.—2. roč. XII. časovou a důkladnou práci pilného spisovatele V. O. Hložiny: »Monismus a křesťanství« (120 str.; cena 80 h), v čís. pak 3.—4. úvahu Ant. Ježka: »O jsoucnosti lidské duše« (36 stran; cena 40 haléřů). Týž má zase v roč. XIII. v čís. 1.—2. pojednání »Kněží ve světle pravdy« a »Žena a vzdělání« (str. 64; cena 60 h), v čís. pak 3.—4. jest osm populárně-obranných úvah: »Hora osmera blahoslavenství« od dp. faráře Jana Fährnicha z Krnska (76 str.; cena 60 h). Jako všechny práce zde uvedené, tak i tato poslední jsou velice zdařilé — i můžeme je proto, jakož »Obranu víry« vůbec každému vřele doporučiti; zasluhují toho plnou měrou.

Jos. Fabian.

Časové Úvahy. Periodický měsíčník věnovaný časovým otázkám. Redaktor Karel Kepl. Ročník XIX. a XX. Majitel a vydavatel Politické družstvo tiskové. Biskupská

knihstiskárna v Hradci Králové. Nákladem vlastním.

V roč. 19. tohoto měsíčníku dokončena jest v č. 1.—2. práce Dr. Frant. Šulce: »Byl Hus odsouzen jenom pro 30 článků z jeho spisů?« V č. 3. jest pojednání J. Sáhuly: »Sociální postavení kněžstva v době husitské«; v č. 4.—6. má týž úvahu: »Vzdělání kněžstva v době předhusitské a husitské« a v č. 8.—9.: »Husitské ženy«. V č. 7. pojednává Fr. Jirásko »O křesťanské charitě«, v č. 10.—11. jest rozhovor J. Bělíny: »Úpadek vědy« a v č. 12. práce: »O ruském pravoslaví«. V roč. XX. jsou tyto práce: V čís. 1.—2. »Jan ze Želiva« od J. Sáhuly, který má v č. 6.—8. ještě »Český obchod v době předhusitské a husitské«; v č. 3. má Dr. Jos. Novotný úvahu: »Mimo církve není spásy«, v č. 4.—5. Pozorovatel: »Pozérství«, v č. 9. Dr. J. Novotný pojednání: »Bůh Stvořitelem a Pánem světa« a konečně v č. 10.—12. Filip Šubrt »Umění a náboženství«. — Bohužel jsou »Č. Ú.« následkem nynějších poměrů a zvláště nedostatku papíru na rok zastaveny Škoda! Doporučujeme rádi.

J. F. Slavečský.

Bibliotéka poučná a zábavná, vydávaná »Dědictvím sv. Cyrilla a Methoděje« v Brně vydala pro údy své v čís. 68. podíl: »Obrázky z katolických misii«, jež napsal Erantíšek Všetěčka, farář v Lovčicích (na Moravě). Obsahuje pak podíl tento (370 str.) toliko díl I. (Asie) těchto obrázků, jež sice otištěny již byly v různých časopisech, jak u každého článku poznamenáno, ale vzor tomu uvítají je členové »Dědictví Cyrillo-Methodějského« v tomto souborném vydání jistě s radostí — vždyť mnozí listů, kde byly již uveřejněny, neodebírají — a i kdyby některý je odebíral, rád si je zajisté přečte pro jich zajímavost i po druhé. Vedle předmluvy, poznámky spisovatelovy a doslovu pojednáno v části první (»Po stopách missionáře«) o missijním ústavu »Sv. Gabriel« v Möllingu u Vídně, o rozloučení se missionářů v ústavě a cestě do ciziny vlakem i na moři. Dále podány poutavé obrázky z misii v Japonsku, Číně, Korei, Kočínčině, Ceylonu, Indii, Persii, Turecku a Sibiři . . . Doporučujeme knihu tuto (3 K) každému rádi.

Fab. Budil.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof., EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází i. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 10 kor., půlletně 6.—K. Do krajů německých předplácí se na „Vychovatele“ 11 korun, do ostatních zemí 12 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklama, jež se nepečetí a ne frank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchovské, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. V. Hálek, farář v Liboci u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchovské 992.

Fr. W. Foerster a křesťanství. — Výchova charakteru ve škole. — Znamení českosti — křesťní jména. — Psychologie školních zpodob. — Směs. —

Fr. W. Foerster a křesťanství.

Podává EM. ŽÁK.

Četné pedagogické spisy Försterovy vzbudily v celém světě zájem a našly své nadšené chvalořečníky a ovšem i vášnivé odpůrce. Poutalť každého jich čtenáře již sama osoba spisovatelova. Neboť Foerster, sám beze vši náboženské výchovy, ale v zásadách ethiky křesťanské doma vychovaný, později generální sekretář široce založené: »*Gesellschaft für die ethische Kultur*«, svými studiemi a svojí bohatou zkušeností stal se později neunavným hlasatelem potřeby náboženské výchovy. A spisy jeho svědčící o podivuhodné znalosti světové literatury pedagogické, vynikající stejně skvělou formou jako hloubkou myšlenek, staly se hledanými studnicemi vychovatelských názorů, myšlenek a aforismů.

Foerster rozdělil své čtenáře ve 2 tábory. Na jedné straně byli to dřívější jeho přátelé, stoupenci beznáboženské výchovy, kteří překvapeni názory Foersterovými, stali se jeho odpůrci. Na druhé straně byli to zastánci staré, osvědčené výchovy náboženské, kteří jeho spisy přijímali s nelíbeným nadšením, nalézajíce v nich nejenom hluboké poučení, ale i vítanou zbraň proti svým programovým nepřátelům.

Nyní, kdy celá řada Foersterových prací jasně a opětovně dává nám náhlédnouti v jeho názory, soud o Foersterovu poměru k pozitivnímu křesťanství se ustaluje. Je jasno pokud lze názory jeho bezpodmínečně přijati a pokud nelze s jeho hlediskem na původ a ethické hodnoty křesťanské víry souhlasiti. V poslední době byl to učený děkan při dómě řezenském, *dr. Kiefl*, který vyzbrojen stejně vzácnou sečtělostí jako duchaplností, všechny dosavadní spisy Foersterovy podrobil s hlediska církevního věcné kritice, a výsledek svých studií uveřejnil v katol. vychovatelském měsíčníku: *Pharus* (seš. 5.—6., 7.—8. 1898) a mimo to ještě vydal svoji studii ve zvláštní brožůře.

Dr. Kiefl ve svém pojednání jde takorba po stopách Foersterových studií a poukazuje na duševní příbuznost Foersterovu s cizími filosofi a pedagogy. Právě zcela jasně: »Kdo sleduje spisovatelskou činnost Foersterovu, v níž nepopíratelně jeví se veliký talent a skvělá forma, až na sám základ, pozná, do jaké

míry jeví se ona štipením, t. j. přenesením anglo-amerikánské kultury na německou půdu.

Katolík, který přešel z lektury radikálních prací moderní pedagogiky k spisům Foersterovým, cítí se jako v novém světě: Otevřené, nezakryté sympatie Foersterovy ku křesťanství a církvi, neohrožené zřikání se zakořeněných, protináboženských předsudků krajního vědeckého směru, prozrazují se na každé stránce jeho spisů. Ba jsou i místa, jimiž vane vřelé náboženské citění, dostupující takového ideálního nadšení, které v ničem se neliší od nejčistších květů katolické zbožnosti, takže se zdá jako by Foerster sdílel osud velikého *Leibnice*, který často byl tázán, proč při také blahověl ke katolické církvi nevyvodí poslední z toho důsledky a sám do ní nevstoupí.*)

Kdo však jde na sám základ filosofických názorů Foersterových, brzo pozná, že jeho názor na křesťanství je *dalek našeho názoru na původ a cíl náboženství*. Že ono kulturní prostředí, z něhož Foersterův výchovný systém takorba vyrostl, ono uznání nedostižných, světodějných výsledků katolické církve na poli výchovy národů právě od těch předchůdců Foersterových bylo hlášáno, kteří se snažili křesťanství z kulturního jeho vlivu vytlačit a většinou toho též dosáhli.

(Pokračování.)

Výchova charakteru ve škole.

(Napsal prof. dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Bázeň Boží není než nadpřirozený motiv, nadpřirozené zdůvodnění našeho úsilí o vyšší mravní dokonalost. Uznávajice závaznost zákona Božího, chceme usilovati o vypěstění svého charakteru, o vypěstění pevné a účinné vůle vždy smýšletí a jednati mravně dobře, t. j. ve shodě se zákonem Božím. Z toho je patrné, že *obsah dobře vybudovaného charakteru kryje se s obsahem křesťanské mravouky, jež nás s mravním zákonem Božím seznamuje*.

Poněvadž pak modlitba jest nejúčinnějším prostředkem, aby bázeň Boží, v lidském srdci byla živena a rozmnožována, jest *v mravním zájmu mládeže*, aby byla *škola k modlitbě a zbožnosti vedena*. Učitel náboženství dbej toho, aby mládež znala modlitbu ranní, večerní a běžné modlitby křesťanské; občas si je dále opakovati, žáky modliteb znalé pochval, ostatní povzbud a o významu a důležitosti modlitby pro život častěji poučuj. — Lépe bude, spokojí-li se katecheta modlitbou kratší, ale vroucí, než modlitbou dlouhou, dítě unavující. Jde o to, aby dítě s láskou k modlitbě přilnulo, jako zdroji tiché duševní radosti, již už dítě vycítuje a tuší.

Totéž platí i o jiných úkonech bohoslužebných, Služby Boží nebudte zbytečně protahovány, děti buďtež při nich zaměstnávány vhodným zpěvem. Také promluvy buďtež chápavosti dětí přiměřeny, hojnými příklady oživeny, poutavy, a ne dlouhy. Při omluvě zameškaných bohoslužeb postupuj učitel náboženství vždy s rozumnou mírností a shovívavostí. Dbej toho, aby duch příkázání byl plněn, a nikoli pouhá litera, a nezapomínej, že po několika letech horlivost dítěte v návštěvě bohoslužeb bude velmi závislá na vzpomínkách, jež si dítě v té příčině ze školy bylo odneslo.

*) F. W. Foerstes Stellung zum Christentum. Von Domdekan dr. Kiefl, Regensburg.

Modli se a pracuj. V modlitbě a práci představujeme si správně prožitý život. Nikoli jako na břímě, jako na kletbu, nýbrž jako radostnou výplň života, jako na svůj úděl Bohem člověku stanovený máme se dívat na práci. Tu ovšem nestačí přestávati ve škole na pouhých abstraktních úvahách o potřebě lásky k práci, nýbrž nutno jest žáky vésti a zaměstnávat tak, aby si již ve škole své předměty oblíbili a s láskou i nadšením v nich pracovali. K pracovitosti a svědomitému plnění povinností v životě nejbezpečnější základ dá škola tím, že již své žáky těmto ctnostem naučí; a je možno říci, že zdatnost učitelovu lze měřiti stupněm lásky, již dovedl učitel v žácích pro svůj předmět vznítiti.

K tomu je třeba učiteli několika vlastností.

Především, aby svůj předmět náležitě ovládal. *Učitel musí žáku svým věděním imponovati*, t. j. žák musí býti proniknut bezděčným přesvědčením, že se od svého učitele mnoho užitečného a zajímavého doví. Pak má žák bezděčnou disposici k pozornosti. Čím rozmanitější jest vzdělanost, již učitel bez jakékoli okázalosti projevuje, jsa jen upřímnou snahou veden svým žákům prospěti, tím větší bude úcta žákova k němu a tím živější zájem. Ovšem i sebe větší vzdělanost může zanikati bez užitku, chybí-li živost, vroucnost a přiměřenost jejímu podání. Dejte si jednu a tutéž věc vypravovati dvěma lidmi. Při jednom vám budou oči zájemem plát, při druhém budete nudou usínati. To měl asi na mysli, kdo pravil, že pedagog se musí naroditi. Ale i tam, kde příroda neobmyslila příliš štědře učitele touto pedagogickou předností, dá se mnoho nahraditi upřímnou snahou a horlivou svědomitostí.

Aby chuť k práci v žáku byla udržována, jest vedle této vnitřní podmínky nutná i jiná vnější, bez níž vyučování nemůže se dařiti. Myslím *kázeň*. Ne kázeň strachem vynucenou, ale kázeň, o níž žáci ani nevědí. *Jest ovocem autokritiky učitelovy a přísné důslednosti*. Autokritiky, jež všímá si sebe sama a nedopouští vzniku návyků at v řeči at v gestě, jež by podnět dávaly úsměšku nebo nevážnosti, a přísné důslednosti, jež hned v začátcích dovedně každou možnost nekázně dusí. Když učitel po prvé předstupuje před své žáky, ti na něho pohlížejí se zvědavostí sice, ale spolu s úctou, jež z poměru žáka k učiteli přirozeně vyplývá. Vplíží-li se v několika hodinách nekázeň do jeho vyučování, musí si učitel říci, že stalo se to jeho chybou. Důsledností lze i za nejnepríznivějších poměrů naprosté kázně docíliti. Dokladem toho jsou dost časté případy na středních školách, kde se každou hodinu učitelé mění. Titíž žáci, kteří vůči jednomu učiteli dopouštěli se největších nezvedeností, očekávají bez dozoru, v naprostém tichu učitele příští hodiny, jehož si váží a jenž je dovedl ukázniti. (Pokračování.)

Znamení českosti — křestní jména.

(ANTONÍN JEŽEK.)

Národ český pracuje horečně ve vlasteneckém duchu, když se jedná o jeho práva, o bytí a nebytí. Když nepřátelé vrhli se mu v týl, — když tupili jeho vlast, tenkrát procitl a poznal, jak vznešenou jest národní hymna »Kde domov můj«. Lid bouří potleskem, když na jevišti objeví se znak se lvem, symbol síly a nezdolnosti jeho národa.

Jestli však národ český ukázal, že chce bojovati za svou českost, *necht začne vychovávat své děti od plének v českosti*; totiž necht rodičové nestydí se svým dětem dávat na křtu svatém jmen českých světců a světic.

Se jménem českým kráčí úcta a oslava českých svatých patronů, jež česká vlast zrodila a odchovala v křesťanské víře, aby je přivedla v kůry vyvolenců Božích. Za starých dob vážili si naši předkové jmen těch, stavěli k počtě jejich svatyně, oltáře, dávali dětem svým jejich jména. *Děti viděly ve svatých své země vzor náboženského i vlasteneckého charakteru* a hleděly ho následovati.

Kam se poděla jména: Václav, Vojtěch, Prokop, Jan Nepomucký, Hroznata, Ivan, Ludmila a Anežka?

Jakoby do vody zapadla. Místo nich dávána jsou dětem jména často tak zkomolená, že jim na první pohled nikde nerozumí. V kom mají míti svůj vzor, mají-li jména často pohanská nebo mytická?

Prýč se jmény, která nemají momentu výchovně náboženského a národnostního!

Dítě, které, až bude choditi do školy, uslyší dějiny, jež jednají o jeho patronu, jehož jméno nosí, bude povznešeno a hrdě, ba dějiny jeho vlasti přirostou k srdci jeho, srostou s celou jeho bytostí.

Ve jménech českých patronů jest kus našeho svérázu, o které by se měl každý Čech zajímati.

Lidé svedeni dobou zapomněli na své národní světce. Nuže, nyní když rozžiháme světlo vlastenectví, rozžehneme je i v tomto oboru a hodně vzhůru vznesme pochodeň své národní soběstačnosti.

Nalezneme-li mezi 301 katolickými žáky jednoho ústavu 37 Janů, 21 Václavů, 2 Vojtěchy a 1 Ivana, jest to vlastenectví tak chudičké a nepatrné.

»Svůj k svému« nechť platí i zde.

Katolickému dítěti patří jméno ryze české a katolické. Jen tím dokážeme, že vlastenectví naše nejsou planá slova, nýbrž, že vtěleno v čin, neboť jen činy budeme moci imponovati nepřítelům, jen činy budeme se blížit k uskutečnění svých snah a ideálů. Jen činy povedou národ český k vítěství a růžemi posypou mu cestu, aby šel znovu zpět do dob velikého Karla IV., Otce vlasti, a zakotvil v ní k svému dobru a štěstí.

V znovu uvedení jmen českých patronů do rodin všech věrných Čechů nechť slavi národ český sklenutí se duhy míru!

Psychologie školních zpovědí.

Píše Prof. Dr. JOSEF ČIHÁK.

(Pokračování.)

1. Psychologicky předpokládá zpověď u dítěte, že má *poznání hříchu* jakožto něčeho, co nemá býti; co jest nesprávné, co porušuje nařízení a povinnost. Toto porušení povinnosti musí si uvědomiti ve vztahu k Bohu, jakožto původci zákona a soudci duše. Dítě musí také nahlédnouti, že takto již jednati nesmí; že se má polepšiti. Jinými slovy: dítě zpovídající se musí býti schopno poznati vlastní hřích, litovati ho a učiniti předsevzetí, že se polepší.

Sledujme tedy duševní vývoj dítěte v tomto směru. Které hříchy si dítě nejspíše uvědomuje? V útlém mládí dítě nezná zákona Božího, nemá mravních pohnutek, zná sebe a své okolí čistě smyslně. Znenáhla vystupuje mu před oči autorita vychovatelů a povinnost poslušnosti; autorita se opírá o Boha, jenž tak velí, jenž všechno ví a vidí. Tu objevuje se u dítěte, ještě před vstupem do

školy jakási mravní povinnost, založená na náboženském motivu, uvědomuje si potřebu poslouchati a mluvit pravdu a nečiniti ničeho, co Bůh nechce. Avšak zároveň postřehuje neposlušnost, lež, krádež jako něco nesprávného, co nemá býti, co Bůh nechce a trestá, čili vyvíjí se v jeho útlé duši pojem hříchu. První jeho hříchy jsou pak neposlušnost a lež; ty si nejlépe uvědomí.

Tento úsudek potvrzuje i pokusná statistika. Weigl*) zkoumal u nových školáčků, které hříchy znají, a ti jmenovali mu: lež (42%), krádež (37%), neposlušnost (15%), klení (12%), nestydatost (4%), něco zlého dělati vůbec (4%). Tyto poklesky tedy chápe dítě ještě v útlém věku.

Mezi 6.—10. rokem stáří utvoří si dítě již spolehlivý pojem o zákonu a své vůli; uvědomí si jasně spory vlastní své vůle zákonem a povinností. Vedeno svou myšlenkou, podléhající vlivu soudruhů a pod. odváží se vědomě jednati jinak než mu velí zákon, příkaz rodičů, učitelů, Boha, čili hřeší. Za neposlušností jdou pak poklesky jiné; z dětské samolibosti nebo obrazotvornosti snadno dítě upadá ve lhaní, z pohodlnosti oddává se jistému mechanismu na př. při modlitbě, okolím svedeno odváží se klení, neslušnosti, nadávky. Při tom jeho duše jest citlivá tak, že představuje se mu jasně rozpor mezi vlastní vůlí a vůlí zákona; dítě vycítuje a poznává, co jest hřích i jeho nejbližší následky, má vědomí hříšnosti a mravní své zodpovědnosti.

Dvě věci tu působí dítěti obtíže svědomí. Především rádo *přenáší své nynější poznání hříšného skutky do minulosti*, a tak snadno vidí v sobě hrozného hříšníka a upadá v jakousi skrupulositu. Těžko si uvědomuje, že tu rozhoduje subjektivní stav hřešícího, že jen tam byl hřích, kde tehdy bylo poznání zlého a vůle svévolně je činila.

Druhá překážka téměř nepřekonatelná dětskému rozumu jest *rozdílnost hříchů smrtelných a všedních*. Dítě poznává hřích jako něco velkého; proto jest náchylné všechny hříchy považovati za těžké, za které by je Bůh zavrhl do pekla.

Pojem hříchu v dětské mysli přivádí jakýsi strach před trestem Božím, úzkostlivost, aby vše dobře bylo vykonáno při sv. zpovědi. Odtud zabočuje dítě do vnějších podrobností; při sv. zpovědi jest velmi opatrné, aby žádného hříchu nevynechalo, dává si záležeti na modlitbě zpovědní, mnoho si dělá starostí se zpovědníkem, jak mu věc řekne, a jak se zachová zpovědník.

Při takové svědomitosti může se státi, že dítě se viní ze všech možných i nemožných hříchů, jež nalezne ve zpovědním zrcadle, že v dlouhé zpovědní formulce se zmate a mluví pak nemysly, že na nic jiného nemyslí před zpovědí, než aby uniklo, aby se nemusilo zpovídati u toho velebného pána atd. O lítosti z pohnutky lásky k Bohu není tu ani památky, k tomu nestačí již starostmi přeplněná dětská hlavička.

A účinek po sv. zpovědi? Co prožívá po zpovědi dětská duše? Těžký kámen spadá tu dítěti ze srdce, oddechne si smířeno s Bohem. Avšak nebude se oddech jeviti všude stejně. U jednoho dítěte bude vnější pohnutí, snad i upřímné slzy lítosti a vděčné radosti, u jiného bude sice vnitřní změna mocná, ale na venek se tolik neprojeví, u některého nebude působiti nijakým zvláštním dojmem. *U největší části bude dojem sv. zpovědi takový, jaký způsobí svým stavem a jednáním katecheta nebo zpovědník.*

*) Weigl: Kind und Religion. Paderborn 1914.

Jest tedy nyní našim úkolem uvažovati, jak by měl katecheta-zpovědník si počínati, aby *připravil dítě co nejsvědomileji k první sv. zpovědi*. Prve než úvahu počneme, uvědomme si, jaký význam má první sv. zpověď a první sv. přijímání, jsou bez odporu nezapomenutelné a podle jejich dojmu mnoho si vykládá i dospělý křesťan. Sv. přijímání vyniká svou slavností a jaksi zatlačuje do pozadí význam sv. zpovědi; než *v psychologicko-pedagogickém směru má sv. zpověď větší význam než sv. přijímání* a proto vyžaduje co největší svědomitosti katechetovy, aby se stala sv. zpověď prostředkem výchovy náboženské a mravní. A jako katechetova zodpovědnost jest tu veliká, tak ne menší jest zpovědníkova.

Dva konkrétní případy připomenu. Dva vzdělanci mluvili o první sv. zpovědi. Jeden vyznával: s úctou a radostným dojmem vzpomínám dosud té chvíle; bylo mi pak tak nevýslovně volno a díkem jsem zavázán laskavému zpovědníku: A druhý trpce poznamenal: Já mám nemilou vzpomínku; pater N. dal mi pohavek a doprovodil slovy: jdi, darebáku! Na zpověď nikdy jsem se netěšil... Kolik dobra a kolik zla může způsobiti kněz první sv. zpovědi!

Pět částí náleží k hodnému přijetí svátosti pokání a podle těchto částí sledujme přípravu dítěte na první sv. zpověď.

Zpytování svědomí jest první úkon a to velmi těžký pro dítě. Tento úkon předpokládá již v duši pojem hříchu a vědomí vlastní viny, třídění povinností a různost hříchů. Úkon velice složitý nemůže býti výsledkem několika málo vyučovacích hodin, nýbrž musí přirozeně vyplývat z náboženského učiva vůbec, dítě musí býti dávno vedeno k tomu, aby znalo, co hříšného vykonalo a z čeho se mu bude zpovídati. *Dítě nezná mnohých hříchů ani podle jména a zpytováním svědomí jich nesmí poznati.*

Jestliže probíráme hříchy podle zrcadla zpovědního, nebo čte-li dítě samo takové zrcadlo, nerozumí mu, se slovy spojuje nesprávné pojmy a tak se může státi, že dítě klidně se viní, že »cizoložilo« několikrát za týden! Dítěti jest připomenouti pouze ty hříchy, jichž pojem si osvojilo dříve než snad zná pravé jejich jméno, hříchy, jichž se mohlo a pravděpodobně dopustilo; a při tom užívati jest mluvy dětské mysli srozumitelné, tedy nikoliv mluvy zpovědních zrcadel určených pro dospělé.

Musíme se tu dotknouti otázky *zpovědního zrcadla*. Jest možno neb radno doporučiti je dítěti? Jsou jistě hlasy pro i contra. *Birkenfeld**) uvažuje důvody oboje a uzavírá: Získneme-li se ho, vychováváme snadno bludné svědomí, neboť buď budou děti užkostlivé, naleznou-li později, že se nezpovídaly z toho neb onoho hříchu, nebo budou povrchními. Univ. profesor *dr. Engert***) píše však o tom: »Die Praxis ist pädagogisch und psychologisch falsch, weil sie die Gefahr mit sich bringt, in das Kind unverstandene Worte einzuprägen...« A dodává pak »wie oft hat der Beichtspiegel schon die Kinder dazu gebracht, dass sie die Sünden sogar in Frageform aufschrieben!«

Z vlastní zkušenosti mohu jen potvrditi správnost úsudku Engertova, aniž bych podceňoval poznámky Birkenteldovy. Psychologicky a didakticky bych považoval za nejvýhodnější asi tento postup, který jsem po vlastních zkušenostech si zavedl: Při výkladu bible i katechismu mám stále na paměti dětský způsob

*) Birkenfeld: Gewissenerforschung bei Kinderbeichten. V časopise Pastor bonus, 1918.

**) Engert: Psychologie und Pädagogik der Erstbeichte und Erstkommunion. Donauwörth, 1918,

myšlení a budoucí zpověď. Vytvořím v dětské mysli pojem toho neb onoho hříchu; při zpytování svědomí proběhu přikázání Boží stručně se zřetelem ke známým již hříchům, uvažuji s dětmi, zdali jsem se toho hříchu dopustil, napíši na tabuli stručný přehled hříchů jako na zpovědní lístek. Zakáži předem dětem čísti si zpovědní zrcadlo, když pak si osvojily přehled desatera a hříchů spáchaných, dovolím jim, aby se podívaly do zpovědního zrcadla, při čemž otázky nerosumitelné dítěti vynechám nebo stručně vyložím, aby dítě poznalo, že se ho netýkají.

Nejsem příliš úzkostlivý, aby dítě nic nevynechalo, raději méně hříchů — jež jsou celkem pouze všední — uváděti a hleděti se jich zbaviti, než vyplýtvati čas a vnitřní nadšení na vymýšlení hříchů.

Jinou praktickou otázkou jest, *mají-li si děti hříchy psáti či je říkati z paměti*. Jsou i v této otázce dva různé názory, někteří zavrhuji psaní hříchů, jiní je doporučují, jisto jest, že obtížím se nevyhne. Když dítě hříchy nenapíše, při mocném vzrušení ve zpovědi snadno je zapomene, musí se rozpominati, zůstává mu pochybnost, že něco zapomnělo. Když hříchy napíše, nemůže je přechísti, myslí jen na papírek a nikoliv na hříchy. Birkenfeld se přimlouvá, aby se hříchy psaly u dětí, aby jim tak byla práce zlehčena, také Engert ničeho nenamítá proti této praxi. Ordinariátní list pražské arcidiecese r. 1918 str. 2—4 nedoporučuje psaní hříchů. Ze své zkušenosti uvádím toto: Zpovídal jsem děti na venku, které neměly psaných hříchů a hodně se zpovídaly; zpovídal jsem děti ve městě, z nichž některé si psaly hříchy, jiné říkaly je z paměti, ale s jakousi obtíží a to děti nadanější. Myslím, že jest tu přihlížeti k různému prostředí a individuální vyspělosti dětí, snad i k dovednosti katechetově. V theorii bych doporučoval, aby se děti zpovídaly z paměti, avšak v praxi nelze to vždy provésti a bystrý katecheta sám rozhodne, jak se dívky mají zpovídati. (Pokračování.)

SMĚS.

Upozornění. Technické obtíže tiskárenské, hlavně nouze o papír jakož i stále stoupající jeho zdražování, nutí administraci listu omeziti rozsah jeho i v číslech dalších. Naši odběratelé zajisté nutnost toho opatření v této mimořádné svízelné době rádi uznají. Jakmile poměry se změní, přičiní se vydavatelstvo ze všech sil, aby náš list vycházel v neztenčeném rozsahu dřívějším. —r—

Nucené prázdniny zimní. Všeobecný nedostatek uhlí doléhá již do té míry, že rozhodně se již mluví o tom, aby naše školy v prosinci a lednu byly uzavřeny. Jaké v tom nebezpečí pro všechnu výchovu mládeže, ví nejlépe ten, kdo sleduje nynější její úpadek mravní i intelektuální. Správně k tomu poznamenává »Věstník« organisování učitelstva:

Což ti pánové, kteří nyní disponují tak mimořádnou mocí nad našimi osudy, neu-

vědomili si dosahu *veliké krise*, do níž škola naše byla válkou vržena, že by chtěli nový, nesmírný balvan dáti do cesty naší učebné a výchovné práci? Což neuvaží, že několikaměsíční nucené prázdniny v době zimní, tedy v období nejintenzivnější školské práce, znamenají vlastně *zničení celého jednoho školního roku*? Což právě škola je tak nicotné anebo luxusní zařízení, že *první* padá do oka všude tam, kde se jedná o úsporu?

Rozhodující pánové měli by si nejprv uvědomiti *příšerný stav, ve kterém škola za války se ocitla*, než se rozhodnou ke kroku tak osudnému, jakým je dlouhodobé uzavření učebných síní školních. Poznali by, že škola *dalšího zatížení válečnými důsledky nesnese*, nemá-li nastati kulturní a především mravní katastrofa u našeho dorostu.

K politické svobodě učitelstva. Několik katechetů přítomných důvěrné schůzi kněžstva dne 3. září v Reprezenční domě pražském bylo nízce denuncováno a obvi-

něno z velezrádných úmyslů. Vyslovujeme své největší rozhořčení nad takým nízkým a podlým jednáním neznámého darebáka a ohrážujeme se proti takovému podezřívání. I my připojujeme se k projevu, který zastupci státního úřednictva a učitelstva učinili na schůzi dne 26. září a který zní:

»Státní úřednictvo všech kategorií, jakož i učitelstvo, shromážděné na společné schůzi s výkonným výborem České státoprávní demokracie, pojednalo o zjevech, jež nás svědčují, že k dosavadní perzekuci strany chce připojiti vláda i perzekuci státního úřednictva a učitelstva a usneslo se na tomto projevu: Shromáždění protestují co nejrozhodněji proti protiprávnímu omezování politických svobod veškerého státního úřednictva a učitelstva a účasti jeho na veřejném životě ve prospěch vlastního národa a jeho ideálů a prohlašují, že žádným úsilím nedají se svěsti, aby svobodně a nezávisle neprojevovali svoje politické a národní přesvědčení tak, jak jim to dosavadní základní zákony státní právně zaručují. Naopak pevně jsou rozhodnuti plniti v souhlasu s národem svým úkol, který jim jich vzdělání a společenské postavení ukládá.«

Česká sekce profesorů náboženství v Praze konala členskou schůzi 25. září 1918 o 5. hod. odpol. v místnostech Křesťanské Akademie. Velmi četné kolegy (18) uvítal vřele předseda Dr. L. Petr s přáním hojněho zdaru v novém, snad již posledním školním roce válečném, do něhož tolik nadějí skládáme. Vítá nové členy kolegy Dra. Fr. Kováře (R v Karlíně), J. Boháče (Rg v Křemencově ul. a v Libni), J. Kratinu (Rg na Smíchově), dává čísti zápis minulé schůze a po schválení jeho oznamuje, že vykonáno, co bylo předsednictvu uloženo. — Memorandum žádající doplnění § 53 služební pragmatiky jednatelem zasláno bylo nejd. českému episkopátu a pp. poslancům Dru. Msgru Stojanovi, Dru. Lukavskému a dv. radovi Setunskému, jakož i ústředí spolku ve Vídni se žádostí, by zaslalo totéž svým biskupům a poslancům. Od nejd. pp. biskupů došli předsednictvo připsy většinou vlastnoruční, slibující ochotnou pomoc a podávající některé rady a pokyny. Vzdány byly jednatelem ihned uctivé díky. Předseda spolku Dr. Zehentbauer v dopise jednati vítá naši akci, žádá, by sekce ujala se vůdčí role a sestavila petici k biskupským konferencím.

Jednatel sestavil petici, v níž se žádá za udělení aprobyace středoškolské na základě ordinace, i když zůstanou v platnosti předepsané zkoušky zvláštní. Tím odpadne obtíž § 53 započítávající službu od plné aprobyace. Zároveň nejd. episkopát požádán, by u c. k. ministerstva zdůraznil úlohu katechet středoškolského jako vychovatele a nejen učitele t. j. aby vzat byl zřetel k službě z duchovní správy vedle obvyklé podmínky k započítání let ze školní praxe z ob. a měšť. škol.

Žádost latinsky sepsaná zaslána byla ústředí, by ji dala otisknouti a všem rakouským biskupům zaslala.

Předseda oznamuje výhodu minist. nařízení, týkající se svobodných úředníků ve zvýšení drahotního přídavku těm, kdož žijí ve společné domácnosti a kryjí z větší části výlohy svým nejbližším příbuzným. Žádost kolkovaná a stvrzená obecním, městským — policejním úřadem, v Praze magistrátem, zašle se c. k. zem. šk. radě. Výhoda ta poskytnuta na rok od 1./VII. 1918—30./VI. 1919.

Zem. škol. rada provádí nyní důsledně rozdíl suplujícího a výpomocného katechety ohledně přídaveků. Dle pokynu sekce někteří kolegové se svolením nejd. konsistoře vzdali se svých kaplanských míst, by byli pouze suplenty a tím uznáni byli jak za suplenty se všemi nároky drahotními tak i za budoucí kandidáty míst středoškolských profesorů.

Ohledně započítání 8 let ztrávených na ob. a měšť. školách zavádí c. k. ministerstvo a v jeho intencích zem. škol. rada nespravedlivou praksi, že do osmi oněch let počítá i suplentskou dobu na školách středních, tak že řada kolegů, kteří byli činní jako katecheté a pak suplenti ztrácejí protizákonně často značnou dobu z let katechetických.

Zem. šk. rada žádosti důsledně zamítá a nepřímo vybízí k rekursu u ministerstva.

V otázce této nesmíme ustoupiti, ale věsti při dále; i kdyby bylo třeba k nejvyššímu správnímu soudu. Proto třeba právního obhájce a tu předseda žádá, by ústředí oznámilo sekci podmínky k vstupu za člena »právní ochrany«, bychom mohli se sami na onoho obhájce obrátiti. Jednatel rovněž ústředí o tom spraví.

Když nebylo jiných návrhů, předseda poděkovav četné shromážděným za účast, schůzi ukončil. Dr. Jos. Hanuš, jednatel.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamacce, jež se nepečetí anofrank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákoví, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. V. Hálek, farář v Liboci u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 992.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 10 kor., půlletně 5.—K. Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 11 korun, do ostatních zemí 12 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

Náboženství v příští národní škole. — Výchova charakteru ve škole. — Fr. W. Foerster a křesťanství. — Feuilleton Směs. —

Náboženství v příští národní škole.

Vývoj politické samostatnosti jde rychlými kroky ku předu. Čechoslovenský samostatný stát rýsuje se v blízké budoucnosti. A byť ústavní jeho forma dosud tonula v mlhách, čekajíc svého rozluštění na kongresu mírovém, přece *čítíte již všude zavanutí nového jara v českém životě.*

Nám, orgánu pro náboženskou výchovu mládeže, vždy ovšem vrací se otázka: *Jaké místo v nové úpravě školství bude dáno náboženství?* Pomýšlí tvůrci budoucího školního plánu na vyloučení náboženství z národní školy po vzoru školní politiky francouzské?

Oficiální program přirozeně nemohl býti ještě uveřejněn. Napřed samostatný státní útvar, a teprve potom kulturní jeho program. Napřed novou budovu, a teprve potom její vnitřní zařízení. Ale pokud soukromé naše informace sáhnají, možno říci: *Krajní protináboženský proud nenalezl v návrzích na příští úpravu školy vrchu; reforma školská má míti ráz umírněný, kompromisní. Náboženství má býti ve škole ponecháno, ale jako předmět neobligatní; t. j. rodiče sami mají rozhodnouti, zda jich dítě ve škole má býti náboženství vyučováno, či nic. Tak di. fama.*

Z tohoto návrhu jenom jedna část se nám zamlouvá. A ta jest, že tvůrčové školského programu a všichni, kdo na organizaci budoucího státu chtějí pracovati, citíce nesmírnou důležitost přítomné doby i tíhu zodpovědnosti, kterou na sebe vzali, *nechtí kulturními reformami, jež by vyvolaly odpor a způsobily nesvár, nynější situaci komplikovati.* Nechtí bojem o školu náboženskou či beznáboženskou hned na počátku rozsévati zmatek a politické reformy tak jenom zatěžovat. To s uznáním kvitujeme. K zachování potřebné svornosti byl to krok moudrý a nutný.

Ale my též douáme, že povolání znalci školství povznesou se ve svém nazírání na účel a poslání národní školy na stanovisko vyšší, moderní, a *náboženství jeho důležité místo jako výchovnému předmětu také zajistí.* Všichni zajisté jsou toho přesvědčeni, že naše škola trpěla a dosud značně trpí intelektualis-

mem; výchovou rozumu, při němž výchova vůle a citu byla značně přehlížena. Tímto intelektualismem, vzdělávajícím pouze rozum, byly prosyceny *všechny předměty* naší školy ani náboženství nevyjímaje. Jednostranný intelektualismus, symptomatická choroba doby, přirozeně vnikl i do školy a učinil z ní skoro výhradně pouhý ústav vyučovací.

Jednomyslný soud všech moderních vychovatelů jest ten, že škola mnoho učí, ale málo vychovává. Rozum se obohacuje, ale srdce při tom stydne. A přece je něco, co stojí nepoměrně výše, nežli intelekt a jeho nadání, je to *výchova k poctivosti, blahovůli k soucítí a lásce*. Věda sama o sobě není nikterak schopna člověka učiniti lepším a mravnějším. Jak často byla ona pouhou »zlodějskou lucerničkou«, která špatnému charakteru pouze svítila na jeho potulkách za špatnými činy! *Výchova vůle a citu, toť hlavní otázka moderní výchovy*.

Toho tvůrčové nového programu školního, povýšení nad všechnu jednostrannost, která bývá slabostí všech stavovských odborníků, jistě budou pamětlivi. Že výchovu charakteru nelze založiti na sociologii, či biologii, anebo aspoň tolik, že dosud výchova beznáboženská neosvědčila se nikde, kde v národních školách byla zavedena, sami doznávají. Proto věříme, že nutnost náboženské výchovy pro vzdělání charakteru uznávají, a v školním programu náboženství zaručí ono místo, které mu jako eminentně výchovnému předmětu náleží.

Až nadejde doba, kdy československý stát bude politicky zřízen, *potom otázka školní reformy stane se akutní*. Potom, jakož doufáme, tvůrčové školního programu k poradám svým zavolají také odborné a osvědčené učitele náboženství, kněze a paedagogy, a s nimi budou se raditi o reformě náboženského vyučování v programu školním.

Jich dobré vůli, smírnému duchu chceme upřímně věřiti. Mohou věřiti i nám, že blaho příští generace a budoucnost samostatného, kvetoucího národu stejně máme na srdci jako oni.

r.

Výchova charakteru ve škole.

(Napsal prof. dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Klíčem k umění kázně jest pravidlo: principiis obsta. Přidal bych, prudenter obsta. Není třeba přísnosti, tím méně křiku a zlosti, jež jsou špatnými strůjci kázně. Spíše důsledné trpělivosti jest třeba a vědomí převahy učitelovy, vědomí, že mám před sebou *mládež*, již mám *vychovávat*. Tam, kde žák chybil, klidně ho poučím, klidně k pořádku zavolám, v prvních hodinách raději přísněji než mírněji; pak teprv, když již kázeň mám, mohu s přísností slevovati a postavit kázeň na podklad lásky. Že i učitel touží po lásce srdcí žákových, jest přirozeno; ale nesmí jí chtiti naráz a nezasloužené.

Bývá chybou mladých učitelů, že v touze po rychlé popularitě, sestupují příliš ke svým žákům; dopouštějí, aby se jim žáci příliš přibližovali. Hoch na prahu výchovy jsoucí vybočí snadno z pravé míry a nutí pak učitele, aby přeběhl k druhému extrému, zbytečné přísnosti, již se učitel činí nenáviděným. *V otázce kázně není možno dost doporučovati, aby učitel vždy si byl vědom, že má státi vysoko nad žákem*. I kdyby přeteknutím nebo jiným lapsem dal podnět.

ke skutečnému úsměšku, k němuž jest mladá duše velmi náchylna, nedá se učitel strhnouti k ješitné příkrosti, nýbrž dle okolností buď věc přehledně nebo klidně žáka poučí. Tím méně smí učitel každý úsměv, každé šeptnutí žákovo hned vztahovati na sebe. Zbytečně by tím jen prozrazoval svou Achillovu patu. To jsme již jako děti věděli, že zlobiti se pro výsměšek znamená vydávati se na pospas opakovaným škádlením.

I žák je za to vděčen, nepoužil-li učitel jeho poklesku ke konfliktu, nýbrž k poučení. Vzpomínám si, jak jednou v septimě vyvolal jsem žáka a nabyv přesvědčení, že není připraven, posadil jsem ho a zapsal jsem mu známku nedostatečnou. »Já jsem se učil,« namítl mi žák spurně, posadil se, něco bručel, odstrčil knihu prudce od sebe a celou hodinu hleděl zmařeně před sebe. Mlče jsem k tomu, odhodlán věc urovnati, až se žák uklidní. Příští hodinu jsem hoča vyvolal znovu, dal jsem mu příležitost známku si opravit a řekl jsem mu: »Poslední hodinu jste se nechoval pěkně. Nechtěl jsem vám to na místě vytýkati, poněvadž jste byl rozčilen a obával jsem se, abyste se v rozčilení nedal strhnouti ještě k větší nerozvážnosti, již už by nebylo možno nechati nepovšimnutou. Musíte se umět po druhé lépe ovládati, jinak byste v životě častěji narazil. Ve vlastních věcech nebýváme dobrými soudci. Neuměl jste, na to jest jiná pomoc, ke které jste sáhl dnes: dobře jste se připravil a tím je to spraveno.« Ještě po maturitě z vřelosti stisknuté ruky a z vroucnosti pohledu jsem cítil žákovu vděčnost za to, že v oné chvíli jsem se zachoval jako vychovatel, t. j. měl jsem lepší rozum než on. Rozumí se, že žák tím spíše rozvážnost očekává od kněze, a že rozhněvaný katecheta sotva srovnává se s představou žákovou o dobrém učiteli.

Ale nejsilnější vzpruhu k chuti a lásce k práci zůstavil jsem si naposled. *Jest to osobní poměr žáka k učiteli, spočívající na lásce.* Jest známá pravda, že žák osobní lásku nebo osobní nechutenství k učiteli nevědomky přenáší na předmět učitelem přednášený.

»Jest-li práce ráda konána,« praví *F. Kahl* v »*Charaktergefahren im Schul-leben*«, »pak jest jistě účinným prostředkem ke tvorbě a posile charakteru; děje-li se však *nerada*, pro (domnělého) přemocného tyрана, jenž stále jen hrozí tresty a také vskutku trestá a to často pro chyby, jimž žák dle svého domnění se ani vyhnouti nemůže, pak vyvíjí se snadno zahořklost, nenávisť, ba i mstivost.

Nedá se zapřítí, že se to ve škole často děje; učitelé jsou často žákům nejnemávilnějšími osobami. Povrchnímu pozorovateli mohou se nenávisť a zatrpkllost slabých dětí arci zdáti bezvýznamnými a nikoli nebezpečnými, ale to nic na věci nemění. Co se vrylo do dětské duše, zůstává nesmazatelnou stopou pro všechn život. *Becker* nepraví tak docela neprávem: »*Nenávisť k učiteli tvoří nepomijivý příspěvek k lidské nenávisti a k nenávisti vůči lidské společnosti, do níž se dospělý musí upravit. V učiteli již učí se často dle nenáviděti státní moc.*«

I kdyby se vám toto poslední tvrzení zdálo poněkud upřílišněným, jest jisto, že o chuti a lásce k práci nemůže býti řeči tam, kde žáci učitele nenávidějí. — Jest těžko udávati zde návod, jimž se láska dětí získává. Závisí to příliš na individualitě učitelově. Ale jedno, nejdůležitější a společné pravidlo, lze přeci říci: *má-li učitel své žáky opravdu rád, pak rychle se v srdcích žáků ozve ozvěna lásky vzájemné.* Cítí-li žáci, že jsou svým učitelem milováni, že učitel jim upřímně přeje a jejich prospěchu chce, pak půjdou brzo do ohně pro něho a odpustí mu

i nejprísnejší požiadavky. Naopak, budú mu za ňe vdční, pretože záhy poznávajú, že se u takového učiteľa mnoho naučí a že jest v tom jejich opravdový prospěch a užitek. Jen ať se učitel nedomnívá, že ulehčováním až na zanedbávání povinností hraničícím, získá si lásku dítěte. Za tou se rychle dostaví neváznost.

Je radost podívat se do třídy, kde tento vzájemný vztah lásky vládne. Děti učí se z lásky k učitelu; myšlenka, že by mu nedbalostí způsobili zármutek, bezděky je povzbuzuje k domácí pili, radostně běrou účastenství ve vyučování, s důvěrou se hlásí k odpovědem, vědouce, že učitel není veden snahou dokázati jim, že nic neumějí, jak se s tím u domyšlivých učitelů setkáváme, ve vlastních očích tímto způsobem svoji důležitost a vševědoudnost zveličujících, nýbrž že jim trpělivě a vhodnými otázkami bude pomáhati, aby se mohli osvědčiti, aby sami na mnohé věci radostně připadli, že je dalek každého tvrdého sesměšňování se své strany, jest-li se jim odpověď nepodařila, a že je bude chrániti hned v počátcích i od každého pokusu výsměchu se strany ostatních spolužáků. Tak vyvine se ve třídě zdravá atmosféra vzájemné důvěry, v níž práce je radostí a požitkem. Je přirozeno, že žáci tímto způsobem vychovávaní, přenesou pak svou chuť k práci a svou radost z práce i do života, když byli školu opustili, zvláště když učitel při vhodných příležitostech je přesvědčivě poučí, že tak zvané *šestí životní* není něčím co, jak praví Skoch, jako hmyz za kamny čeká, nýbrž *přirozeným důsledkem pracovitosti, zdatnosti, dobré přípravy pro život* a jak se každý, když mu byl již kus životní dráhy uběhl, pohledem zpětným může přesvědčiti: že totiž ti spolužáci, kteří opravdu a vytrvale za svým cílem šli, také ho vždycky, byť i někdy malou oklikou, dosáhli a že ti, kdo již ve škole nedbali práce a povinností, zpravidla daleko i v životě za nimi zůstali. Zvláště učitelu náboženství v probírané látce naskýtá se mnoho příležitostí, na tyto povzbudivé pravdy často ukazovati.

Nemusím zde ovšem podotýkati, že co bylo řečeno o lásce k předmětu z osobní lásky k učitelu vyplývající, platí v nejvyšší míře o náboženství, v němž citová stránka duše zastoupena je víc než v kterémkoli jiném předměte. Úcta k náboženství, zbožnost, bohabojnost do pozdního věku dochovaná, bývá nejčastěji důsledkem milých a vřelých vzpomínek na osobu katechetovu. Proto lze říci bez obavy nadsázky, že katecheta, jehož žáci ve škole nenávidějí, minul se svým povoláním a že jest škodnou, jejíž neblahý účinek projevuje se daleko za školu, jistě v příštích rodičích a dětech.

(Pokračování.)

Fr. W. Foerster a křesťanství.

Podává EM. ŽÁK.

(Pokračování.)

Tak již známý fedrovatel socialismu, hrabě *Jindřich Saint-Simon*, který se účastnil pod prapory Washingtonovými pěti válečných tažení v americké výpravě za svobodu a který stanovil si za cíl úplné odkřesťanění veškeré kultury na pevně, prohlášoval: »Katolická církev je nejdokonalejším společenským usku-tečněním křesťanství. Ona byla nejrozšířenější společností, která kdy existovala. Či jest něco, co by srdce lidumilovo potěšovalo v prvých 15. stoletích, co by by nebylo dílem katolické církve? Ba není vše, co ještě dnes lidstvo opravdu

činí šťastným, co mluví k citu a uspokojuje rozum, dědictvím katolické církve, Co ještě zde jest z náboženství, vyšší vědy, lepších mravů, lidumilných zařízení? upomíná na ni. Jsme ještě všichni bez jasného vědomí katolíky. Žijeme a dýcháme v duchu nenáviděné církve! Vše, co ideálního bylo v křesťanství usku- tečněno, vykonala katolická církev, nejvelkolepější ze všech zařízení, kterými svět byl oblažen.*

Při vši této chvále, jakou Saint-Simon katolické církvi vzdává, je nám věru jako záhadou, proč Saint-Simon o potlačení všeho vlivu katolické církve tak usi- luje. Jemu tanulo patrně na mysli »*nové křesťanství*«, které by se staralo nejenom o blaho duchovní, ale mělo na zřeteli i materiální a sociální potřeby lidstva. (»Viz jeho dílo »*Nouveau Christianisme*«.) A k této přeměně sociálních poměrů Saint-Simonu nynější křesťanství nestačilo!

Žákem Saint-Simona byl zakladatel filosofického pozitivismu *August Comte*. Jeho objemné, šestisvazkové dílo »*Cours de philosophie positive*« (1830—1842) stalo se celé filosofické škole stěžejním dílem. Cílem jejím i zde bylo naprosté vyměnění budoucí kultury ze všeho vlivu náboženství křesťanského. Comte vy- chází z hlediska, jež prohlásil slovy:

»Všechna politická a mravní krise nynější lidské společnosti vychází v po- slední své příčině z *intelektuální anarchie*. *Hlavní zlo nynější doby spočívá v hlubokém rozporu, který o všech základních pravdách mezi mysliteli zavládl a jichž pevnost a neochvějnost je první podmínkou každého pravého sociálního po- řádku. Pokud jednotliví inteligenti jednomyslně nebudou se přiznávati k určitému počtu všeobecných ideí, které jsou s to všeobecnou sociální nauku založiti, ne- smíme si zatajovati, že stav národů navzdor všem politickým nařízením zůstane revolucionářským*«.

Comte spatřuje v organizaci katol. církve nepřekonatelný, ideální obraz spo- lečenské jednoty. Sociální její system v středověku byl mu největším mistrovským dílem lidské moudrosti. Církev právě tím dokázala své umění vychovatelské, že rozluštila podivuhodným způsobem poměr mezi duchovní a světskou mocí, že *ve své hierarchii umožnila vzestup nadaných svých údů, a uchránila svobodu a svědomí, tyto dva základní činitele výchovy lidstva, před zničením tyranii světské moci*. Katechismy církve byly mistrovskými díly tehdejší filosofie. Její schopnost býti orgánem společných názorů bylo tajemstvím její uzpůsobující, soustřeďující a přetvořující síly.

Comte neváhal oproti protestantismu hlásati, že je naprosto falešným pro- hlášovati památné věky církevní vlády za dobu temnou a tmářskou, poněvadž všechen duševní, mravní i industrialní rozkvět vycházel ze srdce katolické církve. Ona v očích každého nestranného bádání byla v středověku jediným, všeobec- ným pramenem západní kultury. Protestantismus, stav logické polovičitosti a po- litické mlhavosti, rozvrátil křesťanství, protože zničil jeho nezbytné podmínky života; všechny revoluční idey jsou jenom aplikací jeho principu o volném bá- dání. Protestantismus odňal zrušením celibátu a ušní zpovědi duchovenstvu jeho čistotu. Zvrátil základní podmínky vši kultury, zničil duchovní moc, onen nevy- hnutelný korrekтив státního tyranství, a porušil morálku. Založil anarchii v in- telektuálním oboru. (Cours V. 298 a násl.)

Tak nazíral Comte na zásluhy katolické církve a na zásluhy protestantismu.

Nyní však každý zajisté se podiví, proč Comte po tak krásném preludium dospívá k závěru, že církev své poslání v lidstvu dokonala; že lidstvo obejde se nyní bez církve, bez křesťanství a bez náboženství?

Úsudek Comtův pochází odtud, že on ve vývoji lidstva rozeznával tři stavy čili tři stupně. Nejprve vysvětlovalo si lidstvo všechny zjevy na světě působením bohův a božství (*stav theologický*). Na druhém stupni nahradilo bohy abstraktními, skrytými příčinami, silami, potencemi atd. (*stav metafysický*). Nyní vysvětluje si úkazy ty všeobecnými zákony a takty, z nichž nutně plynou (*stav pozitivistický*). Tento stav nyní nastal, lidstvo náboženství již nepotřebuje.

Dle nezměnitelných zákonů sociální dynamiky rozvoj lidstva dospěl tam, že ono všechny náboženské fikce překonalo. »Nebesa nevypravují již slávu Boží, ale slávu Keplerovu a Newtonovu.« *Tohoto názoru však Förster nesdílí. On stále prohlašuje, že náboženství i modernímu člověku je potřebno, že ono k mravnímu vzdělání člověka tvoří nepostradatelný základ.* A tak si vysvětlujeme, proč Förster ve svých názorech o církvi s hlediska Comteova dospívá ku zcela jiným závěrům než jeho mistr.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

O pražském katechismu z roku 1722.

(Historicko-pastorální črta. Napsal VÁCLAV OLIVA.)

(Pokračování.)

XVII. Katechizující nechť dítčám tak klade otázky, aby rozuměly tomu, co odpovídají. Toho zvláště dbáti jest u žáků dospělejších a u těch, kteří počínají soudně mysliti, neboť u menších žáků pravidlem postačí, znají-li z paměti odpovědi menšího katechismu. Ostatně u menších dítek nemůže se ani více žádati.

XVIII. Katechese nechť vždy začíná modlitbou. Všickni chlapci a všechny dívky klečce, když jeden z nich byl vyvolen, aby jasným a srozumitelným hlasem se předmodlival, pomodlí se Otče náš, Zdrávas Maria, Věřím v Boha, Vyznávám a deset Božích přikázání.

XIX. Potom každý žák zaujme své místo a budou-li obě oddělení chlapců spojena, počne zkouška se žáky menšími. Tito budou se modliti a budou odpovídati dle malého katechismu, ale odpovědmi jen všeobecnými a snadnějšími. Potom začnou odpovídati žáci starší až k těm, kdož dobře již jsou vycvičeni. Budou-li však oddělení každé z jiné třídy, vždy bude se konati zkouška pro každé oddělení zvláště anebo budou dotazováni dva žáci o společných otázkách katechismu, aby tak tyto lépe se v paměti všípily. Vždy bude vyzkoušeno tolik žáků, kolik

vůbec bude možno. Bude-li však veliký počet chlapců a dívek, mají všickni žáci býti dotazováni alespoň průběhem dvou katechesí.

XX. Jest dbáti toho, aby žáci, jakmile obdrží otázku, ihned se poznamenali sv. křížem, nežli odpovědí. Také žák může vyslychati žáka mezi tím, jen když nezpůsobí se tak hluk. Nebude-li možno při katechesi probrati celou kapitolu katechismu, může se tak státi ve dvou katechesích.

XXI. Není dobře, mluví-li katechizující příliš mnoho a pouští-li se do dlouhého výkladu morálního. Ale také není dobře spokojovati se jen odpovědmi. Vždy doporučuje se kratší úvaha o pravdách, jimž se vyučuje. Proto nechť o některých odpovědích vykoná se, ovšem co nejkratší, křesťansko-mravná úvaha, jejímž účelem jest rozhniti srdce a slova nechť se zkrátí.

XXII. V jednotlivých měsících nechť dítky opakují, čemu se až potud naučily. Při tom velmi vhodně mohou se žákům, kteří dobře a znamenitě odpovídali, rozděleti menší dárky odměnou.

XXIII. Každá katechese nechť potrvá alespoň hodinu. Při skončení jejím budou se říkati tytéž modlitby jako při jejím počátku. Ve vyšším oddělení nechť se říká vždy deset Božích přikázání.

XXIV. Po modlitbě žáci zase usednou na svá místa. Potom za ticha po dvou odejdou. V kostelích, kde bude přítomno více oddělení a tříd žáků, jednotlivé třídy odejdou různými východy, pokud poměry tomu dovolí. Dívky půjdou předem a chlapci tehdy, až dívky odejdou. Dívky provodí učitelka,

chlapec učitel. Menší žáci půjdou před většimi.

XXV. Protože však ani ten kdo sází, ani kdo zalévá. ale ten jedině kdo dává vzrůst, Bůh, všechno může, proto katechisté často, ba ustavičně k Bohu nechť se utíkají a Jej o milosrdenství žádají, aby je učinil hodnými a způsobilými, ba aby Svou milostí mluvil k srdci dítek, když oni budou mluvit k jich uším. K modlitbě a k poučování dítek nechť připojí katecheti svatost života v přesvědčení, že poučování mládeže jest největší službou, již se slouží církvi Boží, že Sám Duch sv. nás poučil, že ti, kdož učí cestě pravdy a spravedlnosti, budou se stkvíti jako hvězdy na obloze nebeské do nekonečných dalek, že Ježíš Kristus hlásal, že kdo učí jiné, dobře činí a že velikým bude v království Božím, ba že královský prorok napomíná, že i hříšník, kdož poučuje jiné, takto sám sobě hlásá, čeho jest se mu báti, jak čteme v žalmu 49. ve verši 16—22: »Hříšníkové pak řekl Bůh: Proč ty vypravuješ spravedlnosti mé a bereš smlouvu mou v ústa svá? Ty, jenžto nenáviděl jsi kázně: a zavrhl jsi řeči mé za hřbet. Když jsi viděl zloděje, běhal jsi s ním: a s eizoložníky kladls díl svůj. Ústa tvá oplývala zlostí: a jazyk tvůj skládal lsti. Usadiv se, proti bratru svému mluvil jsi, a proti synu matky své kladl jsi úraz. To jsi činil a mlčel jsem. Domníval jsi se, nešlechtníče, že já tobě podoben budu: trestati budu tebe a postavím to proti tváři tvé. Srozumějtež tomu, kteří zapomínáte na Boha.«

Vlastní catechismus z roku 1722 dělí se ve dva samostatné díly, z nichž první nadepsán je: »Catechismus seu doctrina christiana in compendium reducta in usum inventutis in archidiecepsi pragensi« a druhý: »Catechismus minor pro pueris, qui non sunt confirmati«. Jsou to tedy dva catechismy, větší a menší, obsažené v jedné knize.

Větší catechismus má tři části (partes) a každá část rozdělena jest ve hlavy (capita). První část má 36 kapitol, druhá 18 a třetí 24. Každá kapitola má několik otázek (interrogatio) a odpovědí (responsio). Menší catechismus, aniž by činil zmínky o částech, dělí se prostě v 29 kapitol.

Větší catechismus v první části začí kapitolou: »De beatitudine hominis a končí 36 kapitolou: »De symbolo Apostolorum, quod est compendium eorum, quae hactenus explicata sunt«; v druhé části začíná kapitolou: »Norma generalis vitae christianae«

a končí: »De consiliis evangelicis, et octo beatitudinibus«, a v třetí části začíná kapitolou: »De gratia« a končí: »Debemus adesse precibus publicis ecclesiae«; čili v první části jedná o víře a Apoštolském vyznání víry, v druhé o křesťanské spravedlnosti a přikázáních a ve třetí o milosti, svátostech a modlitbě. Menší catechismus má postup zcela totožný s větším, ač ovšem v měřítku co nejmenším. (Pokračování.)

SMĚS.

Machar v rozmluvě s Amerikánem
V »Cestě« z 18. října mezi »Videnským profily« uvádí básník *Machar* svoji rozmluvu s Amerikánem. Amerikánovy poznámky a otázky ukazovaly, že je to člověk jednolitý, neroztržštěný, jemuž je záhadou, jak by mohla lidská bytost žít s nějakou teorií morálky a s praxí docela jinou. Tento Amerikán bystře ihned usoudil, »že protestant a žid, který si platí náboženské potřeby své církve sám, platí k tomu jako státní poplatník i potřeby církve katolické, a to prý není správné«. Rozhodně není to správné. Ale p. Machar Amerikána špatně informoval. Ze společné správy státní jsou i potřeby duchovních protestantských i židovských placeny a nikoli jenom potřeby církve katolické. Či myslí p. Machar, že ve státní škole duchovní protestantů a židů platí si dotyčné konfesce samy? P. Machar mohl též zmíniti se Amerikánu o konfiskaci církevního jmění správou státní. Co by tomu Amerikán řekl, jistě by p. Machara překvapilo. Mohl mu též dáti otázku, zda by se v amerických školách učilo náboženství, kdyby v nich bylo na 90%, ba někdy i 100% dítek téhož vyznání. Amerikán by jistě udiveně se tázal: »A vy jste za těchto poměrů v Čechách proti vyučování náboženství ve škole? Amerikán by zkrátka názory p. Machara nepochopil. r.

Nedostatek uhlí pro školy. Uzavírání škol v době zimní pro nedostatek uhlí je kulturní ostuda a choroba zároveň. Následky toho správně ličí »Věstník organis. učitelstva«, z 23. října, když praví: »Školy odnesou uhelnou krizi na prvním místě. Okresní školní rady vyzvaly správy škol, aby si vyzdvihly na hejtmanství odběrní listy na uhlí. Když se tak stalo — zůstala škola bez uhlí tak jako byla. Odběrní list má obec, místní šk. rada, správa školy, na papíře mají dohromady vagon uhlí, ale ve

sklepě ani kilogram. Ani za aprovisací na některých dolech nechťejí již uhlí vydati, takže stalo se cennější nežli chléb. Přerušené vyučování přes zimní dobu bude mít dalekosáhlé následky. Vyučování pro nedostatek učitelů bylo již tak dost omezeno. Sotva pak školní rok započal, vznikly nakažlivé nemoci, i učitelstvo podlehl tak zvané »španělské chřipce« a školní vyučování hned v počátcích bylo podváženo. A v zimě nastane krise uhelná a škola zavře se zas. Děti budou mít zimu doma a to jediné místo, kde v suchu a v teple mohly posedět i v příjemném zabavení protrávit den — bude pro ně ztraceno. Budou hledati teplo jinde a třeba je najdou, ale na takových místech, kde jejich zkáza započne nebo bude v ní pokračováno. Každý vážný člověk lomí rukama nad dnešní kázní dětí. A učitele přivádí kázeň dětí takřka k zoufalství. Darebácké kousky se množí, případy mravní a citové otrockosti vyskytují se denně, disciplína uvolňuje se vůčihled a k tomu všemu zavřené školy.

Nezdravý vzrůst žactva na českých středních školách. Je pro nynější doby příznačno, jak stoupá počet žactva na středních školách. Bezprostředně před válkou bylo na českých gymnasiích 12.120 žáků, na reálkách 9.835 žáků, celkem tudíž v šk. r. 1913—1914 21.995 žáků. Na lyceích studovalo v témže roce 1378 žákyň. Počet tento stoupl v prvním roce válečném na 22.385 žáků (+ 390 ž.), a na lyceích na 1413 žákyň (+ 35 ž.), ve 3. roce válečném (1916—17) celkem na 22.595 žáků (+ 800) a na lyceích na 1544 žákyně (+ 166). Ve čtvrtém roce války (1917 až 1918) bylo na čes. gymnasiích a reálkách 25.497 žáků a 1774 žákyně na lyceích, celkový přírůstek činí tudíž za 4 roky válečné 3502 žáky a 396 žákyň, úhrnem 3898 žáků a žákyň. Ročně vstupuje tedy o 875 žáků a o 100 žákyn více na střední školy. To je úkaz rozhodně nezdravý a tím smutnější, že denně vidíme, kterak cena duchovní práce oproti práci fyzické klesá, a každý dělník je lépe honorován než učitel, kněz, úředník atd. Je viděti, že v hlavách mnohých rodičů dosud nezasvitlo světlo poznání. Tam stále straší vidina o pánech v úřadě.

Zločinnost mládeže. Zajímavé a významné prohlášení učinil před časem ministr spravedlnosti ve schůzi rozpočtového výboru, dokázav číselně, jak mravnost mlá-

deže za války poklesla. Od roku 1913 do roku 1918 zvýšil se počet odsouzené mládeže ze 17.700 na 24.300. Toť číslce opravdu smutné, dokazující nezvratně, jak zločinnosti mládeže za války úžasně přibývaly.

Platební osnova pro učitele z roku 1913 přijata v plném znění. Tento fakt provází »Věstník organis. učitelstva«, který tolikrát již poukazoval na její nedostatečnost pro nynější životní poměry následující úvahou: »Jednou se pozná, že dosáhli jsme tímto aktem pevné materiální a právní základny, o kterou budou se budoucně opírat i úspěchem další naše úsilí o pokrok našich věcí. Po této stránce má osnova v platnost uvedená pro nás nevyvažitelnou důležitost, přes to, že některé části učitelstva nepřinášá nových platebních zvýšení. Vzpomeňme si, že žijeme v době přechodné, která by nás nebyla minula nikdy a že nepřijemnostem poplatných ustanovení bychom se byli nikdy nemohli vyhnouti, chceme-li už zajištění se pro budoucnost ohledně pensí. Přijetí osnovy zákona z r. 1913 přichází později, než jsme si přáli, přichází v posledním roce těžkého pětiletí hrozné války, ale přichází konečně včas. Postupně dobývali jsme vymoženosti této osnovy kus po kus a tak dosáhli jsme konečného cíle: uplatnění celku. Také v tom jednou doznán bude náš rozhodný úspěch, že dosáhli jsme všeho ještě v r. 1918, který dle nás od budoucnosti, jejíž konkrétní rysy nejsou nám ve všem ještě úplně jasny. Snad bylo by úplně neuplatnění této osnovy nyní, na přechodu do doby další, znamenalo nesažné velmi nepřijemné a těžké, protože bychom musili základních svých požadavků v nové formaci státní znovu a znovu dobývat. Takto věc naše před námi leží jako hotový zákonný akt, na kterém se v Čechách k našemu nedobru měniti již nic nemůže.«

Český Gratulant.

Jednota katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy v království Českém v Praze vydala svým nákladem sbírku různých přání, památných nápisů, jakož i příležitostných a slavnostních proslovů pod jménem »Český Gratulant«. Cena s vál. přírážkou K 1'44, poštou K 1'64. Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 10 kor., půlletně 5.—K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 11 korun, do ostatních zemí 12 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. Vychovatel se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratelů dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a ne frank. Rukopisy pro hlavní a časop. zasílány buďtež Em. Žákoví, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. V. Hálek, farář v Líbči u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 992.

Na počátku kulturního boje? — Výchova charakteru ve škole. — Psychologie školních zpovědí. — Směs. Literatura. —

Na počátku kulturního boje?

Rychleji nežli jsme čekali došlo ke zhroucení staré říše Rakousko-uherské. Té říše, která vedle slov nezapomenutelného historika a politika Frant. Palackého měla v sobě spravedlivě spojovati své národy na základě naprosté rovnosti a rovnocennosti. *Říše nesplnila svého poslání.* Na úkor národů slovanských protěžovala národ německý a uherský, tvrdé jármo inferiority stále udržující na naší šíji. Trpěli jsme ustavičně. Trpěli politicky, kulturně i národohospodářsky. Trpěli tak, že mnohý již jhu utrpení přivykl a žil v té trudné víře, že jinak již ani snad býti nemůže.

Ale dějinná Nemesis, či spíše Prozřetelnost, jež řídí osudy národů, šla tiše, neslyšně. Jenom duchové nejprozíravější cítili její kročeje. Šestí válečné se obrátilo na stranu našich přátel v táboře čtyřdohody, a s jich vítězstvím byla nucena stará říše naprosto likvidovat. Musila uznati právo sebeurčení národů, musila přistoupiti na zřízení samostatných států, československého, polského a jiho-slovenského.

Válka rozlámala staré, těžké okovy. Buď za to Bohu chvála!

Samostatným národům dáno na vůli ustanoviti si svobodně formu příští vlády. Vedoucí činitelé naší politiky, jakož i v oblastech čtyřdohody žijící českoslovenští politikové s Masarykem a Benešem v čele, jednomyslně rozhodli, že *československý stát má míti zřízení republikánské.*

I to s radostí přijímáme, věduce, že pro nynější kulturní stav lidstva tato forma vlády je nejvhodnější. Monarchové dědiční nedostatkem smyslu pro národnost spravedlnost, sociální rovnost, — nechceme-li již vzpomínati jiných vad a chyb — zkompromitovali způsob monarchické vlády sami.

Církev katolickou v její božském původu a světovém povolání tato změna ani neleká ani nepřekvapuje. *Forma vlády jest ji věcí vedlejší. Žádá jen, aby vláda byla spravedlivá, dbalá časného blaha poddaných. Proto i my, věrní katolíci, vítáme novou formu vlády nad osvobozeným, volným národem československým.*

Škoda však, že nemůže plnou, čistou, nedílnou radost prožívatí svorně a jednomyslně s ostatními politickými stranami. Tak zv. pokrokové strany hned na počátku nové naší československé republiky ohlašují počátek boje kulturního.

Manifestační schůze učitelstva Velké Prahy, konaná dne 4. listopadu, usnesla se vyzvatí Ústřední radu učitelskou, aby vymáhala:

• Ustavení československého státu jako občanské republiky, prohlášení interkonfesijního rázu veřejné správy a škol, i záruku zásad o zřízení veřejného školství v nové ústavě. Pomoc státu nemajetným při vzdělání dětí, státní péči o dozor na školství, všeobec. povinnost vzdělání občanského, bezplatnou přístupnost veřejných škol, *nepřípustnost konf. soukr. škol jako náhrady škol veřejných*, úpravu školství menšin. zákonem zvláštním, sestátnění učitelstva, právní a sociální nezávislost učitele a vyučovac. svobodu ve veřejných školách, součinnost ústavně vybudované samosprávy učitelské při organizaci a správě školství (uč. komory), *světský ráz školy a výchovu podle výsledků vědeckého bádání, odstranění náboženské přísahy a povinného označování konfese na veřejných listinách.*«

To ovšem není nám program neznámý, nový. Ale nové je, jak se k jeho uskutečnění pracuje.

Učitelstvo považuje svůj program již za přijatý, vládou Národního Výboru již proklamovaný zákon a dle něho již jedná. Odstraňuje modlitbu ze školy, ne. dozírá na žactvo při školní bohoslužbě, leckde odstraňuje z učeben i kříže, ano byly jednotlivé správy a ředitelství škol, která od 4. listopadu nechťela katechetu pustiti do školy.

Pravíme důrazně a krátce: *Učitelstvo dotyčně jednalo zcela neprávem. Proti zákonu.*

Národní výbor svým prvním zákonem z 28. října článek 2. jasně a krátce prohlásil: »Všechny stávající zákony a nařízení zůstávají zatím v platnosti.«

Z toho následuje, že všechen školní řád dosud trvá a zůstaveno je jediné zákonodárnému sboru na nich co měniti.

Učitelstvo jednalo samovolně. Zda za tichého souhlasu a vůle Národního Výboru, nechceme pátrati. Ale tímto faktem zahájilo počátek kulturního boje. Jednota nutná na počátku nového našeho státu brzo bude pochována. Kulturní boj je ohlášen. Budeme tedy bojovati.

Do vínku nového státu nemohl býti položen dárek nepříjemnější. r.

Výchova charakteru ve škole.

(Napsal prof. dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Druhým hlavním pilířem, na němž charakter spočívá, jest pravda, *pravdy-milovnost*. A proto úsilí učitelovo musí se nésti k tomu, aby ji učinil žactvu drahou a hledanou.

Zde nadpřirozený motiv bázně Boží jest obzvlášť účinný. Žáku budiž častěji, zvláště příklady vhodnými připomenuto, že před Bohem a před svým svědomím nic není lze skrýti a že založiti život na pravdě, znamená smýšleti, mluvíti, jednati ve shodě se zákonem Božím a ve shodě se svědomím. Co bys neučinil před lidmi, ani před Bohem, ani před svým svědomím nečin, neboť Bůh je víc než všichni lidští svědkové dohromady, je tvůj tvůrce, zákonodárce

i soudce. *Všecka mravní velikost, všecka vážnost' k sobě závisí na shodě tvého jednání s tvým svědomím.* Žiješ-li ve shodě s ním, jsi bohat i v nouzi, šťasten i v neštěstí, neboť tvou vnitřní spokojenost z čistého tvého svědomí plynoucí, nedovede nikdo vzíti. To je onen pokoj, jež svět ti dáti nemůže; pokoj, o němž Kristus řekl: »Svůj pokoj dávám vám, ne jak svět dává, ale jak já dávám.«

Naproti tomu, vpustil-li jsi lež a neupřímnost do svého nitra, založil-li's svůj život na přetvářce, zmatek a nespokojenost brzy ovládnou tebe, nespokojenost tím větší, čím víc rozcházíš se s tím, co bys po zákoně Božím býti měl. Neboť přetvářkou dovedeš snad oklamati lidi, ale nikoli sebe a své svědomí.

A jako každá veliká mince, jsouc upotřebována, musí býti proměňována v drobný peníz, tak i každá veliká pravda musí býti uskutečňována v oněch drobných každodenních příhodách a vztazích, jež přináší život.

Hned ve škole žák budiž navykán mluvití vždycky a za všech okolností pravdu. Již v prvních hodinách učitel pouč žáka, jak je nemuzno a přímého charakteru nedůstojno, uhýbati se odpovědnosti lži a zapíráním, zvláště jestli tvou lží upadá v podezření někdo jiný, tvůj spolužák nebo celá třída. Je špatně pochopenou solidaritou, žádáš-li na třídě, aby kryla tvůj čin a odpovídala za tebe a za tvé skutky. Chybil-li jsi, znej se k tomu upřímně a uměj nésti i následky svého jednání. To je jediné mužné a charakterní. A jednáš-li tak, pak nejen můžeš počítati se shovívavostí těch, jimž náleží souditi tě, ale prospěješ si i jiným způsobem. Kdo uvykl za své činy státi, k nim se hlásiti a za ně odpovídati, uvykne i rozvážnosti a snáze uchrání se neprozřetelných činů, za něž odpovídati by mu nebylo milo.

Učitel počínej si v té příčině s obezřetnou důsledností: netrp žalování a udávání se strany druhých, trvej na tom, aby žák sám dobrovolně se přihlásil, zvláště v případech, kde vinníka znáš. Neučiní-li toho, zahanbi ho a potrestej ho. Přihlásil-li se, zachovej se k němu shovívavě, za upřímnost jeho ho pochval a je-li možno, promiň mu trest úplně. V každém případě za přiznání trest docela promíjeti by nebylo rozumné, ježto žáci by snadno zvykali přihlašovati se ke své vině nikoli z upřímnosti a z lásky k pravdě, nýbrž z vypočítavosti, aby unikli trestu. Ale na každý způsob, i když trest jest nutný, budiž shovívavější, aby žák nedošel k přesvědčení, že si lži poslouží líp než pravdou. Dítě je méně přístupno vývodům o užitečných účincích pravdomluvnosti ve vzdálené budoucnosti a měří výši svého prospěchu spíše okamžitými následky svého činu. Bude ostatně menším zlem, uvykne-li dítě z prospěchových pohnutek mluvití pravdu, než z prospěchových pohnutek mluvití lež.

S podobnou důsledností nechť učitel potlačuje i *každý pokus podvodu*. Nestačí jen ukazovati na to, že život nás často přivádí do okolností, kde jest nutno osvědčiti skutečnou *vlastní* zdatnost, a že tudíž špatně si posluhuje, kdo ve škole pomáhá si podvodem, opisováním, vyčítáním z knihy, napovídáním.

Žáka musím pedagogickým faktem brzo přesvědčiti, že jest lépe dávatí pozor na to, kam ho učitel otázkami vede než na rychlo schytávatí, co mu náhodně nápodobí k sluchu dolétá a těší ho opravdově, dopracoval-li se vlastní pozorností a vlastní duševní práci odpovědi, o níž myslí, že jest mu neznáma.

Netrpí-li učitel na žádný způsob ani toho, aby se žák zaměstnával při jeho hodině předmětem jiným, pak snadno docíljuje součinnosti všech žáků, vědoucích, že nemohou spoléhati než ve vlastní pozornost a duševní práci. (Pokračování.)

Psychologie školních zpovědí.

Píše Prof. Dr. JOSEF ČIHÁK.

(Pokračování.)

V praxi nutno zdůrazňovati, aby sv. zpověď nejen odpouštěla hříchy dítek nýbrž aby *působila na jejich duši výchovně*; vedla je k životu ctnostnému a zbožnému, čehož dosáhneme lítostí, zpovědí a předsevzetím.

Nejdůležitější součástí přípravy k sv. zpovědi jest lítost a předsevzetí. Bez lítosti nemůže býti odpuštěn žádný hřích a předsevzetí jest vlastně známkou a výsledkem lítosti. Málokteré dítě dovede říci, co jest lítost, a naučí-li se definici lítosti napamět, nepochopí jí. Dítě musí nejprve mítí poznání své hříšnosti; musí si uvědomiti, že jeho čin byl neposlušností k Bohu a tudíž trestuhodný, že Bůh trestá vyloučením od sebe a uvržením do očištky nebo pekla. — Jak unikne dítě tomuto trestu? Jedině zásluhou a přimlůvou Pána Ježíše u Otce nebeského, jenž dobrotivě odpouští, jestliže se dítě opravdu chce polepšiti. I umínuje si dítě, že se polepší, že bude poslouchati Boha. To jest asi psychologický děj lítosti a předsevzetí. Motiv bázně Boží i vděčné lásky se tu uplatňují způsobem dětským.

Jak vyvodíme v duši dětské jasné představy lítosti? Obyčejně se to činí z podobenství o marnotratném synu. Avšak nezdá se býti tato parabola zrovna nejvhodnější pro malé dítky. Psychologickou studii o ní vydal Wunderle*) a pokusem zjistil tato fakta: 151 hochů a 194 dívek odpovídalo, čemu se učí z podobenství toho. 4 hoši a 53 dívky si vzaly poučení, že se musejí také vrátiti od hříšné cesty na cestu pokání; a sice vysvětlovaly to, že chtějí se polepšiti, že poprosí za odpuštění hříchův, že budou důvěřovati v Boží milosrdenství, že se vyznají ze svých hříchů. 57 hochů a 70 dívek si vzalo všeobecné mravní naučení a učinilo předsevzetí: napodobovati dobrého otce nebo dobré vlastnosti staršího bratra a nejednati jako mladší bratr. Jest zajímavé, že z těchto všech dětí jen 1 hoch a 3 dívky si vzpomněly na svátost pokání. Tato zkušenost potvrzuje, že dítě nedovede plně prožiti náboženský děj o marnotratném synu, zvláště když se podává slovy bible bez nutného upozornění na sv. zpověď.

Přiznávám se, že jsem nedovedl vyvoditi z uvedeného podobenství u dětí psychologický zjev upřímné dětské lítosti, a proto jsem ho ani neuváděl později při vzbuzování lítosti. Snažil jsem se nejprve vštípití dítěti poznání hříchu jako něčeho ošklivého, neposlušnosti k Bohu, kterou Bůh trestá jako otec neposlušnost dítěte. Připomenu dále, co by s ním bylo, kdyby právě umřelo a Bůh jí poslal do trestů. Odtud pokročím ke kříži Kristovu, ukáži s pohnutím, co Ježíš vytrpěl a jak bolestně patří s kříže na dítě hřešící. Obrátím pozornost na některý hřích dětský, a soustředím na tento předsevzetí, že se ho dítě nebude dopouštět.

Formule lítosti, uvedená v katechismu, jest jistě theologicky i psychologicky výborná. Avšak několik slov v ní lze vypustiti s výhodou, že obsah zůstává nedotčen a dětem se věc usnadní. Tak lze vypustiti slova »svého nejlepšího Otce, nejvyšší a lásky nejhodnější dobro«. Rovněž slova »činím opravdové předsevzetí« atd. možno nahraditi stručně na př. slovy »s pomocí Boží se chci polepšiti a už nehřešiti«. Ovšem opět připomínám, že katecheta se zařídí podle prostředí, v němž působí.

*) Wunderle: Die Parabel vom verlorenen Sohn in ihrer Wirkung auf Schulkinder. V Christliche Schule, r. 1916.

Z lítosti vyplývá zcela psychologicky *předsevzetí*. Jest v něm část negativní, totiž rozhodnutí, že spáchaného hříchu se již nedopustím, a část pozitivní, upřímná vůle plniti věrně, co mi Bůh přikazuje. Předsevzetí ve své části záporné musí se prakticky omeziti na jeden hřích, který jest směrodatný ve psychickém vývoji dítěte. Musí přihlížeti k individualitě dítěte a opírat se o mocné motivy nadpřirozené. Předsevzetí se osvědčí upřímným, jestliže bude spojeno i s praxí. Proto musí se zpovědník osvědčiti dobrým lékařem choré dětské duše; musí předepsati lék snadný a účinný, kterým by dítě dovedlo se uvarovati recidivy do hříchu. Zpovědník tedy musí psychologicky rozpoznati směrodatný hřích dítěte, k němu soustředí jeho pevné předsevzetí a uloží pokání, odpovídající tomuto hříchu a předsevzetí. Proto předsevzetí úzce souvisí se zadostiučiněním čili pokáním, které ukládá zpovědník.

Nemůže postačiti jen vůle varovati se určitého hříchu; předsevzetí musí býti všeobecné a to v tom směru, že dítě se rozhoduje žíti správně, plniti své povinnosti a sloužiti Bohu. Toto rozhodnutí jest nutný důsledek dobrého zpytování svědomí a lítosti, k němu má směřovati dobrá sv. zpověď a náboženská výchova dítěte vůbec. »Jedině správné působení je praktický návod ke mravnímu činu, ne pouze ve smyslu polepšení se, nýbrž spíše v pozitivním smyslu jako pobídka k osvědčování všech osobních i altruistických ctností, jak se právě v okolnostech života najde příležitost« — píše Jana Huberová.*)

Poněvadž dostiučinění tak úzce souvisí s předsevzetím, zmíním se ihned také o něm. Jsou tu dvě základní myšlenky: *pokání nesmí býti těžké a musí odpovídati stavu dítěte*. Nesmí býti těžké, neboť zpověď nesmí se dítěti ztěžovati a nesmí se dítě vydávati v nebezpečení bludného svědomí a neklidu. Dítě nebude-li snad moci vykonati těžké uložené pokání, bude si mysliti, že se neplatně zpydalo, nebude si vůbec věděti rady. Proto zpovědník uloží to za pokání, o čem jest přesvědčen, že to dítě zná a dovede vykonati. Dostiučinění má též odpovídati individuálnímu stavu dítěte, má býti v souvislosti s vyznáním hříchů a předsevzetím. Proto jest psychologicky i theologicky nesprávné, jestliže zpovědník ukládá za pokání šablonovitě na př. 3 Otčenáše každému dítěti bez rozdílu jeho hříchu a myšlenek. Ovšem prakticky jest to velmi pohodlné. Obtížnější jest jistě, avšak správnější, jestliže se ukládají za pokání i jiné dobré skutky než modlitba, avšak takové, aby je dítě mohlo snadno vykonati a mělo v nich lék proti svým hříchům. V praxi se nejlépe osvědčí, jestliže zpovědník uloží malé pokání ať již modlitbičku nebo jiný skutek, a pak doporučí jistý skutek nebo cvičení jako prostředek k životu bohumilému.

(Pokračování.)

SMĚS.

Ve svobodném státě československém vítá »Škola měšťanská« čis 10. svobodu školy a končí slovy arcibiskupa národů Jana Komenského, jenž psal ve veslavním starším veleslavní obce Vratislavské, pánům konšelům, komořím, syndikátům a

ostatním radním, zvláště všem kuratorům a dozorcům škol: »Zdraví buďte, světla a sloupové vlasti!« Nejvyšší pán světa, třikrát nejdobrotivější a nejmocnější Bůh kéž dá, aby všechno, co Vaše jest, veřejné i soukromé, především pak církve a školy, kvetly na věky! Kéž paprsky Vaší moudrosti a rozumnosti rozšiřují své světlo dále a svítí zdárně až do pozdního času!« — A »Šk.

*) »Die religiös-sittliche Unterweisung des Kleinkindes«, Kempten 1916.

měšť.* si stěžuje jménem učitelstva na dosavadní školu: »My čeští učitelé denně byli nuceni zapíratí pravdu českým dětem. My nesměli vysloviti, co jsme mysleli a cítili, zadávali-li jsme se na přední stěnu učebny. O dvou symbolech, jež denně mělo české dítě ve škole na očích, směli jsme buď mlčetí anebo — lháti. A proto došlo ke krizi! Nemohlo obstáti dílo založené v srdci Evropy na hrubé moci, přetvářce a lži. Na jedné straně hlídaly nás duše vychované v jesuitském pokrytectví a nesnášenlivosti, lidé bez vlasti a rodiny, kteří za zlatý peníz se přetvařovali dnes v Praze a zitra v Olomouci...« Na manifestační schůzi učitelstva Velké Prahy dne 4. listopadu, svolané zem. svazem měst. učitelstva předneseny jak Nár. P. z 5. t. m. oznamuje pokyn pro zahájení obnoveného vyučování, pro očištění škol od církevního poručíkování žactvu a učitelstvu a ustředn. rada učitelská vyzývá vymáhati prohlášení interkonfesijního rázu veřejného školství, nepřipustnost konfes. soukr. škol jako náhrady škol veřejných, vyučovací svobodu ve veřejných školách, světský ráz školy, odstranění náboženské přísahy a povinného označování kontese na veřejných listinách. —k.

Zemská školní rada podřídila se Národnímu výboru. Nár. L. oznamují 30. října: Včera konala se schůze českého odboru zem. šk. rady pro království České. Vicepresident Navrátil zahájil ji projevem radosti nad přijetím všech Wilsonových podmínek vlády bývalé říše rak.-uherské a nad prohlášením československého státu. Prof. dr. B. Němec z uložení a jménem Nár. výb. prohlásil, že zem. šk. rada ode dne 28. října má nejvyšší instanci Národní výbor. Veškeré styky s Vidní a s ministerstvem vyučování jsou přerušeny, zem. školní rada bude na dále konečnou instancí ve všech věcech, jež dosud bylo nutno zasílati ministerstvu vyučování. Vicepresident Navrátil prohlásil za celou zem. školní radu, že všichni chtějí neunavně pracovati ku prospěchu českého školství v československém státě a podříditi se Národnímu výboru.*) — Školská komise Národního výboru československého v Praze ustavila se na schůzi dne 2. listopadu a zvolen předsedou p. prof. dr. O. Srdínko, místopředsedou p. prof. dr. Fr. Drtina. —k.

*) Brzo po tom udělena byla p. vicepresidentu Navrátilovi na pokyn Nár. výboru »dovolená«.

Universitní profesor Dr. Fr. Krejčí a Fr. Drtina o škole a náboženství. V Pedagogických rozhledech (č. 7.—8.) čteme: »Ve všech svých projevech jeví se Krejčí rozhodným stoupencem školy volné, laické, beznáboženské. Také on je sice přesvědčen, že škola má vésti žáky k životu mravnímu a tím zároveň k lidství, k humanitě. Ale ježto náboženství podle jeho mínění není vůbec již nezbytnou podmínkou mravního života, Krejčí docela důsledně žádá, aby ze škol našich bylo vyloučeno a nahrazeno učení morálce na stupni nejvyšším, kdežto by duchovním na přání rodičů bylo ponecháno právo, aby ve zvláštních hodinách mimo vyučování konali náboženské cvičení a pobožnosti. Škola sama nijak by se nedotýkala náboženského citění žáků a nežádala by také na učitelích nějaké oběti náboženského přesvědčení, ovšem za to bezúhonnou mravnost. A tak škola zbavena jsouc styků s církvemi, bude moci užiti s tím větším účinkem těch prostředků, jež jsou v souladu s vědeckým poznáním. Mravní duch bude prochvívat všechno vyučování; žáci poněkud pochopí, že jen v mravnosti je cena člověka — zkrátka: škola bezkonfesijní přestane právě proto býti hříčkou snah konservativních a zrátečnických.« — Jak bylo sděleno v »Čechu«, přednášel universitní profesor Dr. Drtina ku konci října v Obecním domě v Karlíně o otázkách náboženských a církevně politických, při čemž napověděl, jak se utváří asi poměry v nynějším samostatném českém státě. O škole řekl toto: »Výchova ve škole bude sice náboženská, ale bez ohledu na jakékoliv náboženství; bude zavedena laická morálka. Rodičové, kteří budou chtít, budou si moci soukromě dáti vyučovati své děti v některém náboženství!« Na počátku své řeči uznal p. profesor, že náboženství je nejdražší poklad člověka a připomenul Francii, kde se rozluka církve a státu neosvědčila. —k.

Moravské učitelstvo. Ústřední spolek jednot učitelských na Moravě vydal toto provolání: Obecné i měšťanské školství bylo a je národní. Dnes zbaveno bylo rakouského vlivu, takže podléhá jen vládě československé. Národnímu výboru nabídli jsme i veškeré jiné služby všeho československého učitelstva na Moravě. Okamžitým příkazem českého svědomí budiž nám: odpoutati se od školy rakouské jak po stránce vnitřní (vyučování a výchova), tak vnější

(obrazy, učebnice). Školské oslavy české samostatnosti dějeť se *bez jakýchkoli účasti na církevních obřadech*. Česká škola od této chvíle *přestává se účastniti církevních úkonů a bohoslužeb*. Učitelé-varhaníci nechť ihned i ve svém zájmu složí tyto funkce. Dne 4. listopadu jest řádné školní vyučování (oslavy jmenin bývalého mocnáře jsou bezpředmětné). Pokyny tyto činíme za souhlasu Národního výboru v Brně. — Příštího týdne poučte ve všech vyučovacích předmětech české děti o dosahu dnešní události, o československé samostatnosti, o československé vlasti, československých legiích, Masarykovi, Wilsonovi, Národním výboru atd. Učte vlasteneckým písním (Hej Slované a j. v.), promluvte o našich bratřích Slovanech a našich spojencích! Nabádejte mládež k důstojnému chování. — *k.*

Jak se píše. Ve Večerníku plzeňského českého deníku v čís. 237. píše v úvodu: »Školy v Českém státě« ředitel T. Bizek a zakončuje článek svůj: »Je samozřejmo, že nesrovnává se s myšlenkou naší republiky, aby zůstal ve školství dále ten nešťastný byrokratismus, a to nejen ve školství obecném a měšťanském, ale ve středním, odborném i vysokém, bujel báječně. Kdo to nezažil, ani by nevěřil. Všechna energie, všechna vznět jednotlivců utloukaly se byrokratismem, jen abychom vychovávali shrbené povahy poslušné slepě poslouchati všechny ty vymyšlenosti c. a k. vlády, směřující k našemu ohlupování a poddanství. Češi to byli, kteří nás činili osobně zodpovědnými za skvělý výsledek úpisů na válečnou půjku. Našli se bohužel lidé, kteří chodili dům od domu a vyhrožovali občanům, zejména závislým na c. a k. vládě, aby upisovali, dávali, blahopřáli atd. A my musili mlčet, báli jsme se hlesnout — ale teď mlčet bylo by zradou, teď nutno jednat. Kdo nebyl s námi, byl a jest proti nám, ten musí pryč, zvláště ze škol — protože tam by rozsival zhoubnou nákazu dále. Omluvy, že se změní, bych vůbec neuznával, protože necharakter zas jen necharaktery vychovává a to být nesmí.« — Trochu ukvapeně, pomíchaně a jaksi v obavě z nedávné minulosti řečeno, či napsáno. — *k.*

Kdo rozhoduje? Profesor Drtina ve své přednášce o budoucnosti katolické církve a náboženství dal na srozuměnou, že náboženství sice není překonané a odložitelné, ale že nebude mít v státě československém

místa. Dokonce odmítl navržené reformy a uvedl, že církev, má-li existovati, musí býti si soběstačnou. Na školách má býti zavedena »laická« morálka. — Máme to, že nebylo promluveno poslední slovo. Co se týká reformy, na tu nikdy a v ničem není pozdě. A konečně, což nebude dáno v první řadě slovo — rodičům? A což pedagogové? V úvahu sluší uvést i aspoň výroky dvou *protestantských* paedagogů o náboženství ve škole. *Dörpfeld* praví: »Nutiti rodiče, aby posílali děti do takové školy, ve které by se víře svých otců odcizovaly, k tomu nemá žádná autorita, ani majorita, žádný král, ani parlament právo.« A jestliže prof. Drtina připouští soukromé vyučování katolického náboženství, nechť vzpomene slov *Troztendorfových*: »Slunce s nebe trhá, roku jaro běže, kdo vyučování náboženství ze školy vyhání aneb pouze podřízené místo mu chce vykázati.« — *žek.*

Emil Zola o soucitu k zvířectvu. Za našich dob vidíme častěji nežli jindy na ulicích nesoucit se zvířaty, která při nedostatečné a skoro nepoživatelné stravě jsou týrána nesvdomitým kočím, přesahuje-li náklad jich síly. *Emil Zola* o té věci roku 1900 napsal spolku k ochraně zvířat v Paříži toto: »Jednou z nejkrutějších ran v strašné pro mě době, kdy jsem dlti musil ve vyhnanství daleko od své vlasti, mi zvěst o náhlém skonu milého mně zvířete, které mi bylo 9 let nerozlučným druhem a jež při útěku za hranice jsem doma zanechal. Onoho večera, kdy jsem se musil zatčení vyhnouti rychlým odjezdem z Paříže do ciziny, nemohl jsem již zajetí pro svého malého věrného psíka do svého bytu střeženého vojskem a policií; i nebylo mi již možno se s ubohým pro mě tesknícím tvorem tím ani rozloučiti... Moje choť mně potom psala, jak psíček můj od milného pána opuštěn a osiřelý, hledal mne ve všech koutech bytu s žalným kňučením a plazil se všude za ní, sleduje každý její krok, sklíčen neskonaleým zármutkem. Potom náhle skonak jak by zasažen bleskem. A tu mi tak připadlo, že jej snad usmrtil můj odjezd. I sevřela mi srdce tak prudká lítost, že jsem se dal do pláče jako malé dítě. Ještě teď nemohu na svého psíka pomysliť, aniž by mne slzy polily. A věru, že ze všech obětí, které jsem přinesl svému přesvědčení, smrt mého psa byla jednou z nejbolestnějších.« Nuže, soucit ke zvířatům vštěpujme již školní mládeži! — *žek.*

Bude naň vzpomenuť? V posvátné chvíli ustavení československého státu mělo by býti vzpomenuť i na K. Havlíčka Borovského, který více než před 60 lety odešel jako průkopník dneška. Všem jeho počínání věnovala láska k svobodě a k české půdě zkropené krví českou. Chtěl mít národ svobodný v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, pracoval i pro národní jednotu na uherském Slovensku. Nemilosrdně tepal všeliké bezpráví, šel zpřímá a otevřeně. Neznal obojakosti a povolnosti. Poučoval národ, aby dbal svého vzdělání a jako takový vymohl si, co mu přináležejí právem božským. Dával přednost revoluci ve hlavách a srdcích před revolucí se zbraní, pečoval o zdokonalení školství a vzdělání lidu. Chtěl svobodu pro národ český, neupíral jí však ani ostatním národům, nikdy neznal povýšených a ponižených. Všem spravedlnost, všem rovné právo! Když viděl, že šalebná hra provádí se s národem českým, zahrml rozhorleně: »Vy tam nahore pášete bezpráví a násilí na českém národě!« Kéž dědictví Havlíčkovo »poctivost a síla« vede národ k novému žití a dovede ho až k těm metám, aby jeho jméno zářilo zlatým písmem všem národům! —žek.—

LITERATURA.

Husitství ve světle pravdy. Vydává Tisková Liga v Praze. Redaktor Vlastimil Hálek. Ročník XII. a XIII. Knihtiskárna družstva Vlast v Praze. — Nákladem Tiskové Ligy v Praze II., Žitná ulice č. 26 n. Jako všechny předešlé ročníky této sbírky, tak i tyto dva poslední vykazují pozoruhodné práce, a to v čís. 1. roč. XII. pojednání »O svátku a oslavě Mistra Jana Husa«, jež dle dějepisných pramenů vypravuje V. O. Hložina (str. 72., cena 40 h), v čís. pak 2.—4. počal dp. Frant. Teplý uveřejňovali »Nárky husitské« (str. 104, cena 80 h), poznamenávají, najde-li tento sešitek porozumění, že vydal by i ostatní chované v Třeboni. V ročníku pak XIII. má Václav Oliva důležitou práci pro každého Čecha a katolíka vůbec, totiž: »O beatifikaci a kanonisaci vůbec. Před beatifikací sv. Jana Nepomuckého« (čís. 1.—2.; str. 82, cena 60 h), v čís. 3.—4. pojednává pak »O blahověčení sv. Jana Nepomuckého«

(str. 136, cena 80 h). Doporučujeme sbírku tuto, jež vychází čtyřikrát do roka (předplatné jen 1 K na celý rok!) všem přátelům pravdy vše. Šeb. Rađa.

Breviář eucharistický. Díl I. Eucharistická velepíseň. Napsal Klemens Mariánský. Tiskem Československé akciové tiskárny v Praze-II., Spálená ulice č. 15. — Nakladem vlastním. S krásnými básněmi Kl. Mariánského (vp. Václ. Ševce, kaplana v Poličce) shledávali jsme se již více let v různých listech, jako ve »Vlasti«, v »Novém Obzoru« a zvláště v »Pokladu věřících«, jehož jest nyní pořadatelem; kromě toho vydal již dvě sbírky svých nadšených veršů, »Před svatostánkem« (1 K; str. 148) a »V září kříže« (2 50 K; 216 str.), k nimž připojil nyní tento první díl třetí sbírky (184 str.) Jest to opravdu píseň eucharistická opěvující veršem lahodným Krista svátostného. Kéž by vkusně vypravená s obsahem svým velecenná kniha tato došla zasloužilého povšimnutí a hojněho rozšíření, bychom dočkali se co nejdříve dalších dílů! Doporučujeme přátelům poesie katolické co nejvřeleji. P. Zaletěl.

Česká národní církev. V době, kdy volá se u nás po zřízení t. zv. církve národní, jejímž hlavním účelem má býti boj proti církvi katolické, podává miletinský farář a bisk. notář vldp. *Filip Šubrt*, českým čtenářům do rukou spis, v němž slohem každému přístupným vymezuje pojem slova národní a ukazuje přesvědčivě, že církev katolická není nepřítelkyní národů ani svérastností, naopak že tuto podporuje. Husitství, jehož se dovolávají budoucí zakladatelé církve národní, toužilo vždy po spojení s Římem a dnešní církve protestantské, nepřihlížeje ani k jejích vlastních nejednotě, jsou původu německého, jako cizího původu byla i bývalá jednota bratrská. Pokus o založení církve národní nemá nejen důvodu opírajícího se o ustanovení Ježíše Krista, ale je zároveň pokusem o vnesení náboženského boje do svorných řadů národa a proto jest třeba i před pokusem tímto včas varovati. Jest si přáti, aby spis tento došel rozšíření nejhojnějšího. *Cena 1 K 25 h, poštou 1 K 40 h, 10 kusů 10 K, poštou 10 K 40 h.* Objednávky přijímá: »Česká sekce diecéšního komitétu v Čes. Budějovicích.«

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází i. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 10 kor., půlletně 5.—K. Do krajů německých předplácí se na „Vychovatele“ 11 korun, do ostatních zemí 12 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta, „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

Administrace „Vychovatele“ je v vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamacce, jež se nepečetí a ne frank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. V. Hálek, farář v Liboci u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 992.

Zatímní most. — Na okraj velké doby. — Výchova charakteru ve škole. — Psychologie školních zpovědí. — Směs. Literatura.

Zatímní most.

Universitní profesor, *dr. Frant. Krejčí*, podal Národnímu shromáždění návrh na *neodkladnou* změnu školního zákona, týkajícího se vyučování náboženství a nábož. cvičení na školách středních a národních. Návrh jeho zní takto:

1. Teologické fakulty buďtež osamostatněny a vybaveny ze svazku s ostatními fakultami jako samostatné, autonomní státní ústavy se všemi právy (jmenování doktorů) a privilegií universit.

2. Budiž zrušen úřad kancléře university jakožto zbytečný.

3. Vyučování náboženství na školách středních budiž prohlášeno za neobligátní, jakož i na odborných, kde bylo dosud zavedeno.

4. Cvičení náboženská (služby Boží, exercicie, chození ke zpovědi atd.) buďtež na všech školách (i obecných i měšťanských, středních a odborných) konána nezávazně a mimo hodiny vyučovací.

V ohledu formálním navrhuji, aby návrh přikázán byl školní komisi.

My jménem katolíků protestujeme co nejrozhodněji proti tomu, aby tento návrh Nár. shromážděním byl uzákoněn, a to z následujících důvodů:

1. *Národní shromáždění není řádným a bezprostředním projevem vůle celého národu, poněvadž jedna jeho část, bývalí poslanci na říšské radě mocnářství rakouského, samovolně své mandáty si prodloužili, a tím vlastně nemají legitimní moci zákony nyní měniti, a druhou větší jeho část tvoří členové, kteří pouhou kooptací té které politické strany byli v ně přijati, a proto vlastně nikdy ani nebyli a nejsou hlumočníky vůle národu.*

Jestli v politickém nynějším intervallu bylo nutno, aby dřívější poslanci právo zákonodárné na čas svéprávně podrželi, stalo se jistě jen proto, aby nebylo bezvládní, ale stála zde reprezentace národní moci. *Národní shromáždění má jedině poslání: zabezpečiti pořádek, připravití volebním řádem půdu zákonnému sněmu a provisorně uzákoniti ony nutné změny, na nichž všechny politické strany v něm zastoupené jednomyslně se usnesly.*

2. Otázka školská není však ani tak bezodkladně nutná, aby s jejím řešením nemohlo se posečkat, ani netvoří onen soubor úkolů, v nichž všechny politické strany jednomyslně souhlasí,

3. *Uzákoněním předlohy prof. dr. Krejčího byla by vržena nová pochodeň sváru do našeho národu, poněvadž převážná většina katolíků s takou změnou zákona školního, jak ji navrhopatel formuloval, rozhodně nesouhlasí a proti ní protestuje.*

4. *Touto předlohou je svoboda katolíků ohrožena, poněvadž jejich názor na poslání školy je zvrácen ba znásilněn. Ve jménu svobody bylo by jediné spravedlivé, aby školy byly zřízeny tak, by pro věřící byly založeny školy konfesionalní a pro nevěřící školy bezkonfesionalní, jak příklad Be'gie nejlépe dokazuje.*

5. *Žádná vláda, která svobodu nemá pouze na programu, ale chce ji také činy provádět, nemá práva školství považovati za svůj nedotknutelný monopol a bránit ať rodičům, nebo korporacím nebo jednotlivcům, aby v rámcovém zákoně školy nezřizovali. A jestli na účet státu mládež ve všech jeho školách se může učit všem předmětům, o jichž výchovné ceně zatím nelze prohlásiti dle nynějšího způsobu vyučování již konečný soud, má též stát za povinnost postarati se o řádné a závazné vyučování náboženství na všech školách všeobecně vzdělávacích a to z vlastních prostředků.*

Profesor Krejčí svým návrhem chce národní školu připravit k naprostému jejímu zlaicisování ve smyslu a přání Volné myšlenky. Staví most pro školu beznáboženskou, pro niž uzákoněním jeho návrhu má býti připravena bezpečná půda.

Přijetím návrhu prof. Krejčího Národní shromáždění ztratilo by důvěru všech katolíků, postavilo by se na půdu ilegální a vyvolalo by spory, jichž mladý, ještě ústavně neorganizovaný stát náš musí býti co nejpečlivěji ušetřen.

Na okraj velké doby.

(Některé doklady sbírá KK.)

I.

Stará říše Rakousko-uherská se shroutila a národové její tvoří samostatné státy. I národ náš má svůj československý stát a všichni radujeme se z něho, radujeme tím více, že dosáhli jsme samostatnosti v takovém rozsahu a takové míře, že se nám o tom ani nemohlo zdáti, a málo je těch, kteří dovedou se opravdově a jasně v to vmyslit, tím méně vpraviti, jak velikého dosahu je to pro nás událost.

Žel Bohu však, že někteří lidé převrat ten, z otroctví do úplné svobody nedovedou s rozvahou a klidem snést. Vždyť nejbližší události po dosažení svobody ukázaly, že někteří mají chybný pojem o svobodě, a události ty zkalily čistou radost naprosto. V Americe, nejsvobodomyslnějším to státě, v jehož čele stojí osoba dnes ve státě našem tak ctěná, *Wilson*, jemuž my za svobodu svou děkujeme, zahajuje se parlament modlitbou. V Anglii, v nejliberálnějším konstitučním státě, předseda *Lloyd George* vyzývá parlament k děkovným službám Božím po dosažení vítězství. Ale náš lid kácí barbarsky úctyhodnou a historicky i umělecky cennou památku na důkaz své svobodomyslnosti, přílišní hrdlivci pak dávají obléhati, prohlížeti a vyprazdňovati naše přední kláštery.

Dej Bože, aby se alespoň vůdčí osobnosti, v jichž rukou spočívá příští blaho, ale i neštěstí naší vlasti, vzpamatovali a odvrátili od národa všechno to, čím by jedna část jeho mohla trpěti a dotčena býti, a nechť pečují o to, aby popřána byla úplná svoboda všem.

»Je naší pevnou vůlí, aby československá republika byla zemí opravdově demokratické svobody, kde by nebylo utiskovaných ani politicky ani sociálně ani

národnostně, tak pravil předseda Národního Výboru *dr. Karel Kramář* v první schůzi Národního shromáždění ve čtvrtek 14. listopadu 1918.

A je zajisté třeba, aby nebylo útisků a násilí, aby naším lidem nebyla zarmoucená ani jedna část národa, aby naši lidé nebyli dotčeni nikým a žádným nerozvázným činem ne tak hmotně jako mravně. Dej Bůh, aby zachována byla jednota a svornost v celém národě, aby všechny paže radostně stavěly na naši budoucnost.

Ukvapené řešení otázky náboženské bylo by jistě novému státu československému na nejvyšší osudno. Národní výbor svým prvním zákonem z 28. října v článku druhém jasně a krátce prohlásil: *»Všechny stávající zákony a nařízení zůstávají zatím v platnosti.«* A přece již v ustavující valné schůzi *Jednoty československého duchovenstva* bylo nutno k projevu Národnímu Výboru připomenouti: *»Není to edy jen vlastní zájem, upozorňujeme-li, že vzdor prvnímu zákonu státnímu již nyní jsou odstraňovány ze škol kříže, modlitba a katecheti nepřipouštění k vyučování. Podobnými zjevy ohrožuje se klid a důvěra veliké většiny občanstva.«* *A zemská školní rada* ve schůzi své dne 12. listopadu usnesla se *upozorniti správy všech škol na první zákon Národního výboru, podle něhož zůstávají prozatím v platnosti všechny posavadní osnovy a předměty učebné, jakož i vůbec všechna dosavadní školská nařízení.*

Jeden z předních našich filosofů, nyní státní sekretář v ministerstvu vyučování, prof. dr. Drtina, na něhož mnozí z učitelstva spoléhají, pravil na schůzi profesorské, že nezná vznešenějšího vzoru a příkladu nad Ježíše Krista, krásnější ozdoby příbytku a učebny nad obraz Ukřižovaného a vznešenější modlitby nad modlitbu Páně. A ty chtěli a již odstraňovali mnozí z jeho citelů!

Tak jednali v první dny svobody mnozí, zapomínající, že náboženství katolické popřává a zastává svobodu všech a že jak český ministr věcí zahraničních *dr. Beneš* sdělil dru Hrubanovi, byl to zvláště hlavní *orgán francouzských katolíků »Journal des Debats«*, který byl získán pro československou propagandu ve Francii a který *prokázal československé radě v Paříži velké služby* v její energické práci pro zmezinárodnění československé otázky.

Tento ministr zahraničí *dr. Beneš* měl v říjnu v Ženevě rozmluvu s poslancem, dnes ministrem, *dr. M. Hrubanem*, při níž, jak dr. Hruban oznamuje: *»Ve směru náboženském dostalo se mi ujištění, že svoboda náboženská má býti zaručena a náboženských bojů a svárů má býti vyvarováno.* Zástupcové národa v tom směru počali vyjednávat s Římem prostřednictvím londýnského kardinála Bourneho, *otázky náboženské budou upraveny konkordátem státu s Římem.«*

V témž smyslu mluvil i *dr. Kramář* dne 14. září 1918 na cestě z Havírný do Vysokého u přítomnosti dra Pekaře, jak sdělil na ustavující schůzi Jednoty katol. duchovenstva vdp. farář Václ. Holub z Pasek n. Jiz., ze své rozmluvy s dr. Kramářem při jeho výletu Krkonošemi. Pravil dr. Kramář mezi jiným: *»Nejsem pro rozlučku církve od státu, jsem pro její spojení se státem. Nechci boje s Římem, ale dohodu — konkordát. Chci všeobecnou reformu výchovy kněžstva, seminářů. Kněz má býti úplně vrácen lidu a ex officio se má starati o sociální péči, která mu bude přikázána. Chci církevní autonomii a zdemokratizování církve. Náboženství se neodstraní, ale upraví shodně s ustálenými poznatky moderní doby. Ontologičnost a dogmaticčnost nebudiž ve vyučování uplétána, ale toto budiž postaveno na základnu, myslícímu intelligentu přijatelnou čímž*

náboženská a zvrucnění tohoto citu se užije a mravní hodnota jedincova a tím i celku se zvýší a zevšeobecní. Církev národní, exklusivní, nechci. Vzhledem k náboženskému citění části Čechů — Moravy a Slovače — přeju si mír s Římem.»

Je ovšem každému zřejmo, že nastane u nás podstatně změněný poměr státu k církvi. A dobře řekl na ustavující schůzi Jednoty katol. duchov. děkan *Krojher*: »Pro poměry v našem státu ovšem bude rozhodujícím slovo příštího presidenta Masaryka, jenž si tento vliv zasloužil svými bezpříkladnými pracemi o naší samostatnost. Jaký je Masaryk nyní, to ovšem nevíme, ale jeho náboženský sklon jistě nebyl zeslaben pobytem v Anglii a v Americe, kde sice není skoro oficielních pobožností, ale kde president Wilson*) se nerozpakuje v neděli v pokračovací škole vykládati bibli.« Má-li však nastati pravá svoboda v republice československé, může to býti jen taková, o jaké mluví *usnesení schůze kněžstva v Olomouci*, dne 13. listopadu, žádající: »Poměr státu k církvi v československé republice budiž upraven tak, aby církvi dána byla *plná svoboda* hlásání slova Božího v kostele, vyučování náboženství ve škole a konání díla křesťanské lásky také ve veřejných ústavech.«

Spisovatel a poslanec Národního shromáždění, člen české státoprávní demokracie *V. Dyk*, na schůzi dne 11. listopadu v *Merkuru* v Praze VII. pravil, že »nadvláda jedné strany, nebo jedné vrstvy znamenala by útlak ostatních a byla by nespravedlností. Všichni chceme užívatí své nové svobody, nikdo nesmí býti utištěn a cítiti se nespokojeným.«

Významná jsou dnes u nás slova, která pravil bývalý anglický premier-ministr *Lord Salisbury* v *New Portu*: »Žádám, aby každý měl *příležitost své dítě vychovávat ve svém náboženství* na místo bezduchých frází, jimiž má býti ve veřejných školách náboženství nahrazeno. Žádám, aby všechna vyznání *směla svoji mládež vychovávat dle své víry* a nikoli dle ubohého systému jakéhosi všeobecného náboženského vychovávání.«

Výchova charakteru ve škole.

(Napsal prof. dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Má-li se však ve škole dařiti pravdomluvnosti, je nutno, aby *žák měl ve svého učitele naprostou důvěru* a proto učitel musí se vyvarovati všeho, čím by důvěru žáků mohl zviklati. Po té stránce učitel musí nutně respektovati i ustálené představy žáků o tom, co je charakterní a přímé.

Je jistě učiteli nemilo, narazí-li na tak zvanou *solidárnost třídy*, jež jest ochotna snášeti raději příkoří než by svého druhu prozradila. Ale řádný učitel, vědomý toho, že v této solidaritě žáků je mnoho účtyhodných a povahotvorných prvků, nemůže-li vlastního viníka přiměti k dobrovolnému přiznání, vždycky dalek zůstane všeho vyzvídání a slídění, zvláště vyzvídání postranního, jímž by sotva docílil čeho jiného, než otřesu důvěry ve svých žácích.

Po této stránce jest nutno leckteré názory pozměniti a přizpůsobiti novějšímu citění. Co před lety bývalo považováno za dovolené nebo za osvědčen zvláštní paedagogické horlivosti, ne-li zdatnosti, neposloužilo by dnes vážnosti učitelově. Učitel, jenž by se neostýchal, třeba s nejlepšími úmysly poslouchati

*) Také v Anglii nynější předseda ministerstva, *Lloyd George*, je předseou laických katechesi.

u dveří, náhle překvapovati žáky ve třídě, vytahovati žáku zápisník z kapsy, nahlížeti do jeho zápisníků třeba někde zapomenutých, vycházeti na ulici, aby za žáky slídl, s kým chodí a kam chodí, vyvolal by v žactvu málo lichotivý úsudek o svém charakteru a podryl by své dobré vztahy k žactvu, na nichž spočívá všecek zdar výchovy.

Je tedy vrcholem učitelské moudrosti tvářiti se nevidomým k chybám žáků? Nikoli. Zde je třeba prostředků preventivních, t. j. výchovou předem působiti k tomu, aby žák pojal ošklivost k určitým způsobům chování a zábavy. Nebudou-li žáci ze svého nitra pocífovati popudy k čestnému a ušlechtilému chování, kdo by se jich, zejména ve velikém městě, chtěl dohlídati? Slíděním, kam žáci chodí, docílil by učitel jen toho, že by se žáci skrývali ještě bezpečněji, t. j. chodili na města slušným lidem ještě méně dostupná. Že by žáci úplně uzavřeli učitelí své srdce, byl by jediný výsledek tohoto počínání.

Jako všude jinde i ve *výchově charakteru víc než slovo rozhoduje čin*. Žák musí býti přesvědčen, že učitel jeho důvěry nezklame. Jenom tehdy otevře mu své srdce dokořán, pak i v nejchoulostivějších případech přijde se s ním poraditi. Chyba vládne i žákem. Kdyby byl dokonalý, nepotřeboval by výchovy. Té pravdy nesmí učitel spouštěti s očí a musí chovati se k chybě žakově s oteckou shovívavostí a jistou diskretností. Někdy doporučuje se, aby učitel žákova nevinného poklesku neviděl, jindy, aby mu v soukromí přátelsky domluvil. Neposluguje si učitel, běží-li hned s každou chybou žakovou ke třídnímu, k řediteli, před konferenci; lépe je, vyřídí-li věc se žákem sám. *Tak správně umístěnou velkodušností učitel dává dobrý příklad charakterního jednání*. — Měl jsem před léty v sekundě neposedného žaka, jehož vrozenou pohyblivost a těkavost bylo těžko znoci kázní. Jednou při přednášce všiml jsem si, že žák na papírek něco čmárá. »Co pak to tam děláte?« přerušil jsem výklad. — »Prosím nic,« lhal žák a rychle smačkával papírek do dlaně.

»Podejte mi papírek, ježž máte v ruce«, nařizoval jsem žaku.

Žák ještě chvíli zapíral, a když stál jsem na svém, aby mi papírek podal, dal se do prosení čím dál tím úpěnlivějšího. Bylo viděti, že hoch psal nebo kreslil něco, co buď samo o sobě nebo aspoň v jeho představě bylo velmi vážným přestupkem. Chvěl se na celém těle a s rukama sepiatýma pravil: »Prosím vás, pro Boha vás prosím, mi to odpustte.«

»Nejprve musíte mne poslechnouti,« odvětil jsem za hrobového ticha třídy, jež s napětím sledovala výstup. Hoch prosil znovu a lístek vydati nechtěl.

»Což nemáte ke mně ani trochu důvěry?« zeptal jsem se konečně.

Hoch upřel na mne své velké oči, chvíli ještě zápasil sám s sebou, a pak mi lístek podal. Vzal jsem smačkaný papírek, roztrhal jsem jej před žáky a útržky hodil jsem do kamen. Mohu říci, že až do septimy neměl jsem pak vděčnějšího a oddanějšího žáka.

Takové případy se hluboko vrývají v mladou duši. Mám toho doklad ve vlastní zkušenosti. Byl jsem tehdy alumnem v semináři, když obdržel jsem od sestry z Polska list, že projíždí Prahou, ale že se bude moci jen asi 2 hodiny zdržeti, abych ji tudíž u druhé sestry, jež bydlela na Malostranském tržšti, vyhledal. Neviděl jsem sestry několik let, rád byl bych přišel. Ale ony dvě hodiny byly mezi 3—5. hodinou odpolední, kdy jsme měli v koleji přednášky. Z nich byl bych dovolení od ředitele semináře nedostal. Vzdálil jsem tedy bez dovolení,

Co však zlá náhoda nechtěla, vycházejí od sestry, potkal jsem na tržišti našeho vicerektora, nynějšího biskupa králové-hradeckého, dra Doubravu.

Druhého dne shromažďovali jsme se u seminářské fortny ke společné vycházce, již zúčastnil se vicerektor s rektorem. Dr. Doubrava sešel o chvíli dřív a spatřiv mne, přistoupil ke mně a ptal se mně: »Kde pak jste to včera chodil?« Vykládal jsem mu celý případ, když Dr. Doubrava si všiml, že stojí náš rektor, výborný Vincenc Mottl, za námi. Dr. Doubrava vpadl mi hned do řeči a začal mluviti o jiné lhostejné věci ve zřejmé snaze, neprozraditi před ředitelem můj přestupek. Už je tomu dobrých třicet let, ale nemohu si pomoci, kdykoli si na Dra Doubravu vzpomenu, vždycky vděčně měřím ušlechtilost jeho povahy touto vzpomínkou.

(Pokračování.)

Psychologie školních zpovědí.

Píše Prof. Dr. JOSEF ČIHÁK.

(Pokračování)

Svědomitá příprava k první sv. zpovědi doplní se ve zpovědnici samé vyznáním hříchů dítěte a činností zpovědníkovou. Několika věcí tu nutno si všimnouti. *Kde konati první sv. zpověď?* Theoreticky by se doporučovalo konati ji v kostele ve zpovědnici, avšak prakticky toho nelze všude prováděti. Dítě zná již zpovědnici, vidí dospělé se zpovídati v kostele, má jakousi posvátnou úctu před zpovědnicí, zde tedy mělo by se zpovídati již od počátku. Kde jest dostatek vhodných zpovědníků, nízkých a světlých, tam bude možno vykonati již první sv. zpověď dítek ve zpovědnici.

Avšak tato podmínka bude velmi řídká. Zpovědnice bývají příliš vysoké, dítěti špatně přístupné, často ve tmavém koutku, kde nemožno čisti hříchů, a zpovědníků málo. Proto v praxi a ve městech třeba si vypomáhati jinak. Někde bývá sv. zpověď sice v kostele, ale mimo zpovědnice, nejčastěji se konává *ve školní kapli nebo i v některé učebně. Tímto způsobem ztrácí sv. zpověď na své jímavosti* a snad i působnosti, avšak těžko jest ji odstraniti.

Ordinariátní list pražský letošního roku nařizuje, aby se sv. zpověď konala buď ve zpovědnici nebo na klekátku opatřeném zpovědní mřížkou. Tento poslední způsob zdá se mi zcela vhodným a také při sv. zpovědi ho bývá často užíváno. Doporučoval bych, aby v každém kostele i venkovském kromě zpovědnice bylo po ruce i zmíněné *zpovědní klekátko*, ve velkých městských chrámech klekátek několik. Uvážíme-li nynější a budoucí zpovědní praxi věřících a dítek, najdeme v počtu kajníků značné procento dítek, a proto bych doporučoval, aby ve chrámech, kde jest více zpovědníků a zvláště tam, kam docházejí dítky, byla aspoň jedna zpovědnice upravena přiměřeně pro dítky. Opatření klekátko a dětské zpovědnice v době mírové jest velmi snadné a laciné, proto by se dalo dobře provésti. *Doporučoval bych pak, aby sv. zpověď konala se v kostele* a jen z vážných důvodů ve škole samé. — —

K formalitě zpovědi u nás náleží políbiti štolu nebo i ruku zpovědníkovou po sv. zpovědi. Co souditi o tomto zvyku? Jest samozřejmo, že tento zvyk není částí svátosti pokání, že jej posuzujeme pouze s hlediska nábožensko-výchovného. V některých krajinách, v cizině, není zvykem líbat ruku ani štolu po sv. zpovědi; u nás leckdy by kajník a zvláště kajnice lépe udělaly, kdyby nelíbaly štolu ani ruku. Často se stane, že dítě ani nevzpomene na tuto »povinnost«

a teprve po chvíli se vrací tak učiniti. Myslím, že by tento zvyk mohl odpadnouti; aspoň nekladme naň důrazu a ponechme to dítěti na vůli. Nechci tento zvyk přímo zakazovati, neboť v jednotlivých případech jest v něm jakýsi dodatek pokání, psychicky dobře vyplývající z duševního stavu kajícího a proto má tu svůj výchovný i morální význam.

Vizme nyní činnost dítěte ve zpovědi. Jest to úkon nevýslovně důležitý a vznešený. *Dítě prodělává ohromnou duševní změnu*, přichází se zpovídat knězi »na místě Božím«, žaluje na sebe s velikým sebezapřením a studem i strachem, chví se nejistotou, jak bude přijato, těší se nadějí, že mu bude laskavě odpuštěno. Bylo-li dítě náležitě připraveno, bude jeho vyznání jistě úplné i upřímné.

Zpovědník nesmí zklamat očekávání dítěte. Musí se přizpůsobiti jeho duševnímu stavu a jako dobrý »otec duchovní« dítě vzpružiti, povznést, přivést k životu bohumilému. Nebude se tedy vyptávat na hříchy; kde nutno něco vysvětliti, požádá o vysvětlení velmi opatrně a ne o věcech 6. přikázání. Přihlédne k duševnímu stavu dítěte, povzbudí, poradí, uloží přiměřené pokání, potěšené, spokojené dítě rozhrěší. Úkon zpovědníkův není tu snadný a předpokládá znalost dětské duše.

Jest otázkou, *kdo má zpovídati děti při první sv. zpovědi*. Z dosavadních úvah jest patrné, že sv. zpověď předpokládá jistou znalost duše dítěte individuálně, ale také vzájemnou důvěru. Proto by se doporučovalo z prvního důvodu, aby každý katecheta sám zpovídal aspoň poprvé děti; avšak důvod druhý, důvěry, by tomu mohl vaditi. *Pokládám za známku dobré přípravy, když děti samy si přejí zpovídati se u svého katechety*. Jest radno předem s dětmi smluviti nebo nenápadně vyzkoušeti, které by se stydělo zpovídati se u svého katechety a podle toho se zaříditi, povolati i jiného zpovědníka, znalého dětské duše.

Tím vyčerpal jsem úvahy o první sv. zpovědi dítek. Jest patrné, jak velký jest význam tohoto úkonu, jaké vyžaduje svědomitosti a pedagogických schopností. To jest v případě pravidelného vyučování školního. Jak ohromná bude zodpovědnost, těžká práce, až kněz nebude smět do školy, až duchovní správa sama bude se musiti starati o náboženskou výchovu dítek. Budou tu působiti laické katechese a kněz připraví v nich nebo v kostele děti ke sv. zpovědi. Práce bude nesnadnější, namáhavější, ale vděčnější než nyní.

Jest rovněž jasno, *že doba první sv. zpovědi musí se řídit duševním vývojem dítěte a že musí především kněz-katecheta stanovit, které děti a kdy pustí ke sv. zpovědi*.

Jestliže první sv. zpověď dítek bude vykonána řádně, pak i další sv. zpovědi dítek školou povinných budou se díti důstojně. Zmíním se o nich jen stručně.

(Dokončení.)

SMĚS.

Českým ministrem vyučování zvolen byl v první schůzi Národního shromáždění socialistní demokrat, poslanec *Gustav Haberman* z Plzně, který získal si mnohé zásluhy o utvoření českého státu. Vyšel z řady dělnické, propracoval se za redaktora («*Nová Doba*» v Plzni) a vážného politika, který

ve vídeňském parlamentě vzbuzoval pozornost. Na táboru socialistických stran v Plzni 17. listopadu řečnil p. ministr a sliboval lidu volnou školu. — Státním tajemníkem v ministerstvu vyučování je univ. prof. *Dr. Frant. Drtina* — Ministerstvo vyučování a národní osvěty je v Rohanově paláci v Karmelitské ulici. Návštěvy přijímají se denně od 11—12 hod. dopoledne, nevyjednané ve středu a v pátek, —š—

Školní služby Boží a list ministra vyučování. Pížeňský deník českoslov. strany sociálně demokratické na českém západě, jehož vydavatelem je Gusta Haberman, »Nová Doba« píše 19. listopadu: »Předsednictví místní školní rady a kuratoria městského ústavu ku vzdělávání učitelů zastavilo, majíc na zřeteli špatné ošacení, nedostatečnou obuv a podvýživu dětí a tím přivoděnou jich zmenšenou zdatnost, vzhledem k nastávajícímu zimnímu období ode dne 17. t. m. až na další ustanovení povinnou návštěvu školních bohoslužeb o nedělích a svátcích dítkami zdejších obecných a měšťanských škol a žákyněmi městského ústavu ku vzdělávání učitelů, o čemž tyto ústavy byly již vyrozuměny. Tážeme se: K čemu takové okolky? V české republice nemůže míti místa pořádek katolického Rakouska, který spočíval v tom, že školní mládež byla honěna do kostelů více nežli do škol. Nikoli z ohledu na špatné ošacení dětí, ale z důvodů *zásadních* musí přestat nucená návštěva kostelů školními dětmi. Kteří z rodičů chtějí, nechť si dítě do kostela svobodně posílají; ale pro školní mládež vůbec nesmí býti návštěva škol nuceným obřadem. Ostatně očekáváme, že do věci té, velice důležité, zasáhne se vší energií ministr vyučování soudr. Gusta Haberman. — Sazečský šotek dal vysázeti sazeči ku konci nač asi myslél »pro školní mládež vůbec nesmí býti návštěva škol nuceným obřadem.« Mnozí i toho si přejí! —k

Křesťanský pozdrav. V »Literární neděli« XXXV., v »Našinci« pod čarou navrhuje změnu křesťanského pozdravu spisovatel (K. Dostál Lutínov) v článku »Nesmrtelnost«: »Myšlenku neustálé oslavy a velebení Krista měli na mysli Jesuité, když (př. r. 1729) zaváděli křesťanský pozdrav, který v tehdejším překladu (z doby nejhlubšího úpadku českého jazyka) zněl: *Pochválen buď Ježíš Kristus. Až na věky. Amen.* Toto znění se časem velmi otřelo a sevšednělo, ba mnohým sesměšnilo. Moderněji, lapidárněji a slavnostněji znělo by »oto věčně památné heslo ve stručném (chorvatštině): Hvalen Isus! podobně): *Sláva Kristu! — Věčná! —*« Návrh dosti dobrý, ale v nynější době asi těžko by se dal provést. —š—

Zástupcové učitelstva u ministra vyučování. Dne 18. listopadu pozdravilo předsednictvo Ústřední rady československých organizací učitelů za vedení předsedy Jos. Smrtky ministra pro správu vyučování

a pro národní osvětu G. Habermana a stát. tajemníka tohoto ministerstva prof. Dr. Fr. Drtinu, žádajíc, aby při rozhodování o věcech školských a stavovských byli bráni vždy v potaz školští odborníci a znalci Ústřední rady jakožto reprezentace 22 tisíc národního učitelstva v ní sjednoceného. Deputaci dostalo se od obou představitelů nejvyššího školského úřadu ubezpečení, že bude jejich snahou, aby se potřebné reformy školské a důležité opatření, týkající se stavu učitelského, dala ve srozumění s uvedenou odborovou organizací a za součinnosti odborných znalců, jak je nutno už proto, že zřízení naší republiky musí býti demokratické.

Ve schůzi zemské školní rady, která konala se dne 12. listopadu oznámil nově ustanovený předseda z. š. r. Jan Šindelář, že Národní výbor udělil dovolenou bývalému vicepředsedě Frant. Navrátilovi a dvor. radovi Otakar. Kalandrovi. Usnesena rehabilitace za války disciplinovaného učitelstva, schváleno odvolati obězák z 23. srpna 1915, týkající se vlasteneckého chování českého učitelstva, přijat návrh na zrušení revise žakovských knihoven, zrušen zákaz všech za války zapovězených písní, usneseno učiniti ihned přístupnými žakovské knihovny, znovu připustiti učebnice a knihy vyloučené ze škol a ustanoveno jak jich užívat. Usneseno upozorniti zprávy všech škol na první zákon Národního výboru, podle něhož zůstávají prozatím v platnosti všechny posavadní osnovy a předměty učebné, jakož i vůbec všechna dosavadní nařízení školská. Zároveň účastniti se tělovcíku u sokolských kursek zrušena. —k

LITERATURA.

»Nechte dítě přicházeti ke mně.« Pod tímto heslem vydal dp. *Ant. Melka* vroucné psanou brožuru, hájící náboženství ve škole. Dokazuje v ní, že rodiče mají právo na školu a jsou také za ni zodpovědní, že laická morálka nemůže býti spolehlivým základem mravnosti a uvádí řadu statistických dokladů, kterak laická škola mravnost dětí zhoršila. Doporučujeme časový a populárně psaný spisek hojněmu rozšíření. O budoucnosti školů chťi dnes rozhodovati samozvaní poslanci. Dokažme, že i rodiče mají a chťi míti vliv na reformy školské. Brožurku lze objednat v biskup. tiskárně v Českých Budějovicích. Cena 40 h, poštou 50 hal., 10 kusů poštou 3:40 K.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 10 kor., půlletně 5.—K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 11 korun, do ostatních zemí 12 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta, vychovatel se jim dává toliko za hotové. Alumům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklama, jež se nepečetí a ne-frank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. VI. Hálek, farář v Liboci u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 992.

Protináboženský absolutismus v československé republice. — Z odboru středoškolských profesorů náboženství. — Směs.

Protináboženský absolutismus v československé republice.

Octl jsme se již nyní, za doby mezivládí, v nejprudším kulturním boji. Ministr vyučování, G. Haberman, vydal zemským školním radám v Čechách, na Moravě a ve Slezsku následující výnosy:

Výnos pro střední školy.

Řiditelství všech středních škol, ústavů učitelských, vyšší dívčí školy v Praze i škol odborných, pokud jsou na nich náboženské úkony zavedeny, necht bez prodlení oznámi profesorským sborům i žactvu, že *náboženské úkony* (náboženská cvičení) *nejsou integrující částí náboženské výuky* na školách středních, jak ostatně výslovně bylo vyhlášeno ministerským výnosem ze dne 28. října 1870 čis. 3264 a že tedy účast nebo neúčast při nich nemá vlivu ani na známku z mravů, ani na známku prospěchovou z náboženství. Účastníci se jich ponechávají se náboženskému citu žáků, po případě vůli rodičů. Všeliké výnosy posavadní ať ministerské, ať od zemské školní rady vydané a náboženských úkonů (cvičení) na školách středních a jim příbuzných se týkající, pozbývají tímto působnosti a přestává tedy také povinnost dozoru profesorského při zmíněných úkonech (cvičeních).

Jakýkoliv nátlak v tom směru na profesory nebo žáky konati není dovoleno.

Výuka v náboženství jako učebním předměť zůstává výnosem tímto nedotčena.

Výnos pro obecné a měšťanské školy.

Dále necht zemská školní rada uloží všem okresním školním radám, aby správám obecných a měšťanských škol jí podřízeným bez prodlení vyhlásily, že účast žáků při náboženských úkonech (cvičeních) jest dobrovolná a že třeba se vystříhati všelikého nátlaku pro účastenství v nich. Zejména v době zimní mohou dítky — mnohdy utlé a chatrně oděné — snadno utrpěti újmy na zdraví pobytem ve studeném kostele nebo v nevytopené kapli. I jest již i proto ponechati na vůli náboženskému citu ro-

dičů a jejich odpovědnosti, chtějí-li, aby se děti jejich účastnily náboženských úkonů (cvičení) čili nic. Účast nebo neúčast při nich nesmí mít vlivu na známku z mravů, tím méně na známku prospěchovou z náboženství. Rovněž dozor učitelstva při úkonech stává se dobrovolným. Všeliké výnosy posavadní v této věci vydané se strany ministerstva nebo zemské školní rady a odpírající smyslu tohoto výnosu, pozbývají platnosti.

Nátlak vykonávati na žáky neb rodiče v tom či onom směru není na-prosto dovolen.

Výuka v náboženství jakožto učebním předmětu zůstává výnosem tímto nedotčena.*

Do náboženské *výchovy* školní učiněn tak prvý a dalekosáhlý průlom. A my neváháme tento čin ministerstva školství a národní osvěty prohlásiti za *svévolný, absolutistický*.

Neoprávněný jak věcně, tak formálně.

Že náboženské úkony nejsou integrující částí náboženské *výuky*, jak se nyní dělá, demokratická vláda naší republiky dovolává výnosu absolutistické vlády starého Rakouska, toho netřeba připomínati. To je samozřejmé. Právě tak může ministerstvo prohlásiti, že praktická cvičení vědomostí žakových v mateřštině, v cizích jazycích, v počtech a fysice nejsou integrující částí výuky těchto předmětů. Lze těm všem předmětům teoreticky učit i bez předepsaných a povinných »praktických cvičení« a komposic. Ale je otázkou, zda by se prakticky takové vyučování osvědčilo.

Při náboženství nejde však jenom o teoretickou výuku, daleko více jde o praktickou výchovu, a tu by mohl pan ministr z pouhé analogie souditi, zda praktická výchova školní na základě náboženství je bez povinných úkonů možna. A jestli se účastnění jich ponechává »citu žáků«, po případě vůli rodičů: proč ne-ponechává se témuž citu žáků po případě vůli rodičů, zda žáci mají se účastniti písemných prací domácích a školních v řečených předmětech, nebo zda chtějí navštěvovati předepsaná tělesná cvičení, praktická cvičení fysikální, chemická atd.? Ponechte žákům svobodnou vůli i v těchto otázkách a uvidíte, jak se ona »cvičení« vyprázdní. Komposice, jak známo, jsou i dnes nejnejpříjemnější hodinou žáků. A proč? Poněvadž nechť se samostatně namáhati.

Každá výchova znamená mravní tlak na duši chovancovu. Tento mravní, výchovný tlak, jistě mravní násilí, všude ve škole p. ministr uznává, jenom při výchově náboženství nikoli. Ó té nežnosti nynější vlády, která každého nátlaku mravního na duše žáků, ještě nedozralé, tak se léká právě v ohledu náboženském!

Z téhož věcného hlediska protestujeme proti tomu, *aby náboženství bylo považováno za pouhou otázku citu*. Tento *pantheistický názor Schleiermacherův* je zcela protichůdným každému křesťanskému náboženství, ať protestantskému či katolickému. Náboženství, založené na pravdách zjevených, na dogmatice a morálce, znamená jich uvědomění si rozumem a jich uskutečňování vůlí, t. j. životem. *Při náboženství výuka a výchova náboženskými úkony jsou integrující částí, nezbytně souvisící, jako vůle a čin, úmysl a jeho uskutečnění.*

Pokud formální stránky výnosu ministrova se týká, je to výnos nedemokratický, poněvadž je dán formou absolutistického nařízení bez souhlasu Národ-

ního shromáždění, rovněž nelegitimní cestou ustaveného. *Je to nezákonnost v nezákonnosti.* Ministr má jediné právo dávat výnosy v duchu řádně přijatých zákonů, tyto vysvětlovati a aplikovati. Tážeme se: Byl již zákon o školské otázce přijat? Po našem vědomí nikoli. Ba naopak, Národní výbor prohlásil, že dosavadní zákony a nařízení až na další (t. j. nové zákony řádně přijaté) zůstávají v platnosti. Takými výnosy jednota a svornost v novém státě na dlouho se neutvrdí.

Že jest to výnos, jenž znamená průlom do náboženské výchovy, tudíž *náboženství nepřátelský*, jest samozřejmo.

Široká veřejnost, většina rodičů není jistě názoru ministerstva, aby souhlasila s tím, že dítky nemají býti školou k náboženským úkonům přidržovány. Svým výnosem p. ministr se závděčil pouze rodičům, kteří o náboženskou výchovu dítek nedbají; ale nikoli těm, kdo na tuto výchovu kladou důraz. A těch jest ještě u nás, bohudík, většina.

Boj o školu je v plném proudu. Nastane třídění duchů. Vyjasní se. A rodiče budou nyní o školské otázky jistě více se zajímati nežli dříve. Velmi vážnou a složitou otázku školskou uvedl nynější ministr svým výnosem do veřejné a všeobecné diskuse.

Z odboru středoškolských profesorů náboženství.

Zpráva o schůzích členských, konaných v listopadu, redakci zaslaná zůstala nedopatřením založena, i jest třeba znovu povšechně zmíniti se o činnosti naší.

Den 28. říjen, oznamující osvobození národa česlovenského ze staleté poroby uvítán jest jásavými projevy celé vlasti naší jako počátek netušené svobody a nové doby demokratické. S krutým bolem v srdci však žalovati nutno, že nedopřáno vždy věrným synům vlasti české, kněžím a zvláště katechetům, cele oddati se jásavé radosti při vzkříšení národním. Prohlášená svoboda československé republiky *ohlásila otevřený boj proti církvi katolické a zvláště proti náboženskému vyučování ve škole.* Tajená nenávisť vůči despotické, nespravedlivé vládě starého Rakouska, ukojená katastrofálním shroucením uměle a násilím udržované nadvlády, přenesla se ještě na církev katolickou, kterou porobila si rakouská vláda nad jiné lidské instituce. Za tuto nezaslouženou vinu své poroby, nepřáteli ještě tak zveličovanou, má církev sv. hlásající nejvyšší zákony lásky a mravních ctností nespravedlivě trpěti.

Svobodou prohlášenou vane duch materialismu a nevázané sobeckosti, hlásaný duchovními zbraněmi všemocného tisku nevěreckého. A tento duch svobody či spíše nevázanosti ovládl téměř přes noc naši mládež; — nepřátelství dosud často tajené v kruzích učitelských a profesorských zjevně vypověděno. Odstranění modlitby před a po vyučování, někde i křížů ze školních síní, zákaz pozdravu křesťanského, odepření dozoru při bohoslužbách jsou první počátky boje. Manifestační schůze učitelstva i profesorstva žádá *odstranění vyučování náboženství*, společných bohoslužeb, bojuje pro úplné sesvětštění školy; zjevná výzva a svolání k odpadům od církve katolické v kruzích učitelských rozšiřované i mezi studenty nese osudné ovoce mnohých odpadů.

Toto hnutí vyvrcholuje úmyslným povoláním největších nepřátel církve z Volné Myšlenky do Národního shromáždění a třemi návrhy podanými komisí školní (vedle návrhu Dra Boučka o zavedení civilního sňatku).

1. Návrh (Tisk 13.) člena Nár. shromáždění *dra Frant. Krejčího* a spol. na neodkladnou změnu příslušného zákona po případě nařízení týkajících se universit a náboženského vyučování na školách středních a nižších. (O tom viz Vychovatel z 1. prosince 1918.)

2. Návrh (Tisk 72.) členů N. shrom. *dra Fr. Krejčího, Housera*, aby školní komisi bylo uloženo vypracovati návrh oněch paragrafů ústavního zákona, které se týkají školství. a) Zjednotnění školství na 1. a 2. stupni zřízením jednotné školy střední místo dosavadních škol měštanských, nižších reálků a gymnasií s vyloučením latiny a řečtiny. b) Zdobornění školství na 3. stupni. c) reforma universit. d) Bezplatnost školního vyučování. e) Povinná návštěva školy vůbec. f) *Odcírkevnění školy tím, že by věrouka konfesijní byla odstraněna ze škol jako předmět vyučovací a náboženská cvičení ponechána na vůli rodičů jednotlivých konfesí*; g) Autonomisace školské organizace volením představených a zrušením inspektorátu. h) Úplná nezávislost a plnoprávnost učitelstva v politickém a veřejnoprávním ohledu.

3. Návrh (Tisk 83) *Fr. Zeminové, dr. Bartoška, Housera, Laubeho* a soudruhů (ze strany soc. dem., nár. soc. a stát. demokr.) na převzetí škol a vzdělávacích ústavů dosud kláštery nebo jinými církevními korporacemi nebo soukromníky řízených, ve státní správu.

I. Školy obecné, měštanské, odborné, ústavy učitelské, školy střední a vysoké nesmějí v demokratické republice československé být ani ve vlastnictví ani ve správě klášterů nebo církevních korporací. II. Uvedené korporace nesmějí zakládati ani spravovati školy mateřské ani jakékoliv pensionáty pro žactvo toho nebo onoho pohlaví. III. Školy, ústavy a pensionáty dosud církevními institucemi vydržované nebo řízené nesmějí býti převedeny ve správu jednotlivců nebo soukromých korporací, nýbrž buďte vzaty ve správu státní a řízeny dále v duchu necírkevním, nebo zjistí-li se jich zbytečnost, zrušeny. IV. Za školy a ústavy ve správě církevní podle tohoto návrhu pokládají se ony ústavy, jež ve správě církevních institucí byly dne 28. října 1918.

Po stránce formální budiž návrh přikázán výboru školnímu.

Mimo to podán dotaz jmenovaných poslanců o *odstranění »pozdravu jesuitského«*: »Pochválen buď Pán Ježíš Kristus« ze škol, o svobodě nábož. přesvědčení resp. odpadu učitelstva a pod. —

Není v tom viděti zavilou nenávist ke katol. náboženství? Takto ohlašována jest svoboda nábož. přesvědčení v našem státě proti všem přirozeným a svatým právům rodin křesťanských rozhodovati o výchově vlastních dětí. Nikde na světě tak hrubým způsobem nebyla znásilněna svoboda přesvědčení!

Pod tímto násilným tlakem veřejnosti a tisku radili se katecheté o krocích, které mají konati proti násilnému ubíjení ducha náboženského ve školách.

Odbor středoškolský konal schůze 4., 13., 22. listop. a 4. prosince za velmi hojné účasti kolegů (přes 30) a za přítomnosti vsdp. preláta Dr. Podlahy.

Za uřadování Nár. Výboru zastupoval zájmy naše prof. dr. Kordač, jenž byl s odbohem našim ve stálém spojení. V komisi školské byl s počátku též profesor Žák a pak měl jím býti sekcí volený dr. Petr. Práce v ní byla beznadějná, ježto zasedala v ní většina členů stojících na příkrém stanovisku laické školy beznáboženské.

Když samovolně některé sbory profesorské usnesly se o dobrovolných bohoslužbách žáků a odstranění modlitby, jednáno o krocích proti tomu. Dr.

Petr a Žák jménem odboru odebrali se k prezidentu z. šk. rady Šindelářovi žádat za vydání nařízení v tom ohledu; prelát Dr. Podlaha hájil zachovávání zákonů dosud platných. Vydáno nařízení zem. šk. rady, že zákony a nařízení dříve daná zůstávají v platnosti. Než, jak bylo slíbeno, nebylo toto nařízení posláno hned a nebyla v něm zmínka o povinných bohoslužbách; proto zůstalo v platnosti usnesení sborů profesorských samovolně učiněné a nesplněno nařízení představených úřadů.

Současně zřízené ministerstvo vyučování s ministrem Habermanem a státním tajemníkem drem Drtinou v čele změnilo ono dřívější ustanovení zem. šk. rady a prohlásilo, že zákony říšské zůstávají v platnosti (o povinném vyučování náboženství), ale nařízení o povinných úkonech náboženských se zrušují a dána svoboda rodičům resp. žákům (vyšších tříd), zdali chtějí nebo nechtějí účastnit se bohoslužeb a nábož. cvičení.

Ve schůzích jednáno o tom, jak má si katecheta vésti. Raděno, by dle poměrů místních zařídil si to katecheta, buď aby ředitel vyzval rodiče skrze žáky, by lístkem oznámili, zdali budou posílati své syny na bohoslužby čili ne, nebo aby katecheta sám si to vyžádal od rodičů a vůbec aby s nimi vešel v čilé spojení, aby získal si lásku a důvěru žáků a rodičů. Výslovně v oběžníku ministerském uvedeno, že žáci nesmějí býti pokáráni pro neplnění náboženských povinností.

Dozor katecheta si zaopatří sám; požádá přátelských a nábož. citících profesorů, by dobrovolně se střídali v doзору. Sv. zpověď a přijímání zařídí dle okolností; nejlépe v sobotu a v neděli, by žáci si zvykali rádi přistupovati ku stolu Páně při nedělních bohoslužbách, postupně podle tříd nebo skupin.

Nejdůst. konsistoř pošle oběžník všem duchovním správám, by s kazatelnými rodiče dítek a studentů vyzvali, by své děti posílali na bohoslužby a je v nábož. duchu vychovávali. V zájmu dobré věci jest, by katecheta měl, až se uklidní poměry, seznam žáků, kteří se dobrovolně nebo dle přání rodičů hlásí ku společným bohoslužbám, by mohl je soustavně vésti k hlubšímu nábož. životu a v nich vybudovati uvědomělé křesťanské charaktery.

Jest také nutno, by žáci zvykli si v učitelství mít náboženské přesvědčení, aby nebyli tupeni neb vysmíváni takoví, kteří plní nábož. povinnosti. Toť i úkol profesorů ve škole.

O vyučování náboženství jednáno ve všech schůzích. Stíženo jest nyní velice uvolněním kázně. Hlavně návrhy v Nár. shrom. na odstranění nábož. výuky vedou hochy již k názoru, že nejsou povinni se učit nebo toho nepotřebují.

V takových přetěžkých poměrech katecheta ať volí střední cestu, rozhovorem, přehledným výkladem, názornými a zajímavými způsoby buditi lásku, přesvědky, námitky otcovským způsobem odstraňovati, klasifikováním dle možnosti blahovolným neodpuzovati těch, kteří jsou ještě v pochybnostech nebo pod tlakem druhých odcizených nebo svedených.

Sekce vyslala ze svého středu předsedu dra Petra a jednatele dra Hanuše k ministru vyučování a osvěty Habermanovi. Dne 2. prosince představili se jmenovaní a jménem odboru žádali za blahovůli a podporu, slibující ze všech sil svých vésti mládež k mravnímu dobru a k sociální spravedlnosti a charitě. Pan ministr zdvořilým způsobem přijal deputaci, ujistil blahovůli, zdůraznil svobodu přesvědčení, oznámil obsah výš uvedeného ministerského oběžníku a naznačil se stanoviska své strany budoucí program poměru státu k církvi po způsobu ame-

rickém (náboženství věci soukromou). K státnímu tajemníku, prof. dru Drtinovi, deputanti dr. Petr a Em. Žák dvakrát se odebrali. Jeho tajemník omluvil pana prof. Drtinu přetížením a vyžádal si pro delší audienci dobu pozdější.

Co se týče návrhu prof. dra Krejčího o změně zákonů a nařízení o náboženském vyučování jednáno rovněž ve všech schůzích.

Předseda s jednatelem dr. Hanušem a prof. Žákem navštívili ve sněmovně probošta dra Stojana jako člena školní komise, předsedu katol. klubu prof. dra Šrámka a ministra dra Hrubana. Ti spravili jmenované o stavu věci a jednání v klubu, vyžádali si návrhy od sekce o požadavcích katechetů.

Usneseno žádati, by pp. poslanci protestovali proti uzákonění návrhu v nynějším shromáždění, zvoleném k vypracování volebního řádu a zabezpečení pořádku a úpravě poměrů nového našeho státu, protože Národní shromáždění nynější není zastupitelstvem celého národu, nýbrž nemalou měrou jest samozvané.

Podány návrhy, by neustoupili poslanci od minima, by vyučování náboženství bylo relativně obligátní (aspoň jako němčina) v rámci školních předmětů, rodiče (po případě žáci nejvyšších tříd) ať rozhodnou, zda. chtějí posílati synů svých k vyučování náboženskému podobně i o bohoslužbách a úkonech náboženských. Budou-li přehlasováni, ať odvolají se proti porušení svobody přesvědčení a citů náboženských k lidu a uvedou, že mladé československé republice zasazena těžká rána nespravedlností a vyhlášen nešťastný boj o svobodu svědomí, který byl našemu národu v dějinách tak osudný.

Jednáno o dalších možných důsledcích v případě znásilnění citů katolických a přijetí návrhů protináboženských, o postavení katechetů v takové protináboženské škole, o hmotném zaopatření. To vše ovšem závisí ještě od budoucího poměru státu k církvi. Tento slibuje v takovém případě spravedlnost, pense, doplnění povinnosti vyučovací jinými předměty světskými. Leč to jsou jen sliby. Proto je nutno starati se k budoucím volbám, by dostaly do příštího, řádně zvoleného parlamentu osoby rozvážné a katolicky smýšlející.

Do komise zřízené u nejd. konsistoře vysláni pro školské záležitosti Dr. Petr a Em. Žák.

Sekce středoškolských katechetů formálně vystoupila z Ústředního spolku rakouských profesorů náboženství a vstoupila jako odbor do Jednoty katolického československého duchovenstva jsouc zastoupena ve výboru svým členem dr. J. Kašparem. Členský příspěvek ročně 20 K, z nichž 15 K odvede se Jednotě a 5 K zůstává sekci, vstupné 3 K; předplatné na Vychovatele ročně 8 K. Možno platiti jednatelem, jenž vše další zařídí a legitimace i se složným lístkem zašle. Ordinariátní list jako stavovský časopis odebrá každý (předplatné sniženo na 10 K).

Sekce informuje se o uvedeném ve Věstniku profesorském započítání 5 let z duch. správy (nebo z katechetské služby po nebo před zkouškou) u p. probošta Stojana, platí-li tento návrh přednesený ve státně-zřízeneckém výboru, ať jest možno, že onen článek Věstniku jest z doby předchozí; ale bude se starati o upravení otázky naší v novém ministerstvu jak jen možno.

Jednáno rovněž o poměrech náboženských ve školách v cizině. Duchov správce trestnice pankrácké dr. Čihal referoval o školství v Itálii a neutěšeném stavu katolického vyučování v tamních školách, ač v dobách nynějších budí se nový zájem o povznesení nábož. výchovy. O francouzském školství promluví Dr. Hanuš,

Dr. Jos. Hanuš, jednatel.

SMĚS.

V boj. Svoboda vyvolala strohý boj, zvláště v řadách učitelských proti všemu, co souvisí s náboženstvím. *Zatím co všechny zákony a nařízení zůstávají až na další v platnosti, zaniká modlitba před a po vyučování ve školách, pozdrav křesťanský pomalu mizí, dozor na službách Božích odřeknut, ba v konferencích činí se návrhy, aby náboženství bylo úplně ze škol odstraněno, katecheta aby se nesměl ve školní budově ani ukázat, tím méně snad po ostatním vyučování tam působiti. A přece prostý lid i intelligence má jiné mínění! Zří v budoucnost a soudí, že bez nejvyšší autority marně bude pracováno na zdárné výchově, že »pohádky Erbenovy« nemohou nahraditi posvátné pravdy, jimž mládež se zatajeným dechem naslouchala. Propukl krajní odpor k náboženství, učitelstvo odhazuje dědictví svých předků a budovati chce na písku naprostého zdeptání náboženského života. Učitelstvo dneška chce býti moudřejší než prezident československé republiky, Tomáš Masaryk, jehož spisy jako nit vine se základní stanovisko — přesvědčení náboženské. Týž dokazuje nepokrytě, že náboženství jest nutno k vývoji jednotlivce i národa a nedá se nahraditi ničím, ani lhotejností, ani liberalismem. (Boj o náboženství.)*

D. B. Strauss, veliký popíratel víry křesťanské byl aspoň upřímný, když napsal: »Pozbytí víry v prozřetelnost Boží náleží věru mezi nejcitelnější ztráty, které souvisí se zřeknutím se víry církve křesťanské. Jest nám, jako bychom postaveni byli do nesmírného stroje světového s jeho železnými ozubenými kolesy, která se shukotem otáčí, s jeho těžkými kladvami a stoupami, jež hlučně dopadají — v tento hlokoz vidí se člověk postavenu bez pomoci a obrany nejso ani okamžení jist, aby při nejmenším, nepatrném pohybu kolem zachvácen a roztrhán, kladivem rozdrčen nebyl. Tento pocit, že jsme všanc vydáni, jest vskutku hrozný. O této aktuální otázce mělo by býti nestranné a aspoň z rozumného stanoviska uvažováno, nežli se učiní něco, co těžko bude lze napravit.« —žek.

Laická morálka. Učitelské kruhy jsou pro laickou morálku nadšeny. Zatím arciť nevědí ani, jak bude vypadati, střízlivější

miní, že naprosto nestačí a nedovedou si představit, jak by se předváděla dětem v nejnižších třídách. Již nyní lze říci, že zaváděti laickou morálku — bude bez výsledku. Spisovatel a politik francouzský Mezieres praví o ní: »Zdá se mi, že již byla učiněna zkouška. Měli jsme kult bohyň rozumu v době revoluce. A netrval dlouho, patrně neodpovídal potřebám národního celku. Nemáme příčiny věřiti, že by pouhý rozum měl u nás více úspěchu. Duše, pro které obřady jistého kultu jsou posilou, podporou, mravní nutností, žádají budou vždy něco méně suchopárného.« To arciť někomu nestačí a snaží se zotročovati mínění jiného, ač sám prahne po svobodě! —žek.

Spolek katechetů v republice československé měl 13., 17. a 27. listopadu t. r. členské schůze velmi četně navštívěné. Debatováno o situaci náboženské na školách ve vytvořených nových poměrech. Stanoveny směrnice a zásady v nynějších rozbouraných dobách. Třeba zachovati klišé a rozvahu a ve schůzích konferenčních upozorniti na první zákon Národního výboru, dle něhož má prozatím zůstat vše při starém a v nejkrajnějším případě podati separátní votum. Konstatováno, že na některých školách staly se politováníhodné zjevy protináboženské na př. obvyklý křest, pozdrav zakázán žactvu, modlitba před a po vyučování odstraněna, povinný dozor při nábož. úkonech odepřen, někde dokonce i kříže z chodeb a síní školních odstraněny. Bolestně se dotkl katechetů, že tím jednáním nebylo dbáno zásad vychovatelských a slušnosti a děi namnoze popuzeny proti náboženství a katechetovi, nedíme-li již, že se to stalo bez vědomí a proti vůli Národ. výboru. Spolek nepouští se zřetele též hmotných zájmů katechetů v době přítomné a budoucnosti. Jos. Janouš, katecheta.

»Přísaha Jihoslovanů«. Přisaháme před Bohem všemohoucím a spravedlivým, že chceme býti věrnými syny matky Jugoslaviie. Nechť jest prokleta vzpomínka na nás, zapomeneme-li kdy na tebe, vlasti naše. Nechť uschne pravice naše, vztáhneme-li kdy ruky své na bratra svého! Nechť nenajdou kosti naše v hrobě pokoje a nechť jsou rozneseny jako plevy, zpronevěříme-li se kdy jednotě Slovinců, Chorvatů a Srbů. Prokletí potomků nechť jest modlitbou za toho, kdo nemiluje svobody svého národa; kdo tě zradí, Jugoslaviie naše, nechť pole

mu nerodí, moře ho pohltí, hory ho zasybou. Zůstaneme ti věrni do poslední kapky krve, Jugoslaviie, láska naše. Slavně slibujeme, že ve všem a vždy chceme se podrobovati svému Národnímu výboru v Záhřebu a jeho zástupcům v našich krajích, jež národ si zvolil se své svrchované moci. K tomu nám dopomáhej milostivý Bůh! (Dle Pravdy.) —žek.

O sv. zpovědi. Stále se usiluje o to, aby ze školy odstraněna byla i sv. zpověď jako něco neužitečného, ba dokonce škodlivého. V této příčině poukazujeme pouze na lorda *Russela* of Killowen, anglického vrchního soudce, který napsal veřejně do časopisu *»Times«*: »Za šedesát let svého života, počítám-li od té doby, kdy jsem byl u svatě zpovědi více než 1700krát, zpovídal jsem se stům rozličných kněží a nikdy jsem nepoznal nic nepravého, ani škodlivého. Vždy jsem věřil, že kněz má moc odpouštěti hříchy ve jménu Božím, jsemť katolík. A přesvědčil jsem se, že povinnosti, které svatá zpověď na mně vyžaduje — dobré zpytování svědomí a upřímná lítost nad hříchy, jakož i rozhodnutí hříchu se již nedopustiti, — když jsem dobře je konal, vždy mi byly užitečné. A ačkoliv by tyto tři úkony duše se mohly státí též beze sv. zpovědi, zvyk zpovídati se častěji způsobí, že budou lépe konány a zabrání, aby snad jich nebylo opomenuto. A tutěž zkušenost vidím splňovati se i na všech členech své rodiny. A totěž přesvědčení má též má matka, sestry, manželka a mé dcery a i mnozí moji katoličtí přátelé. Též jsem zpozoroval i u sebe i u jiných, že pravidelná a častá zpověď a láska k sv. přijímání jdou spolu ruku v ruce.« — Zdá se, jakoby někdo chtěl dokázati, že církev katolická jest zcela zbytečnou a že si sami stačíme ve všem i vsudy, byť by i v srdci svém musil doznati, že tomu tak není a býti nemůže. —žek.

Den Husův zasvěceným svátkem. Ve schůzi správní rady hl. města Prahy dne 29. listopadu 1918 bylo usneseno požádati vládu, aby den 6. července prohlášen byl dnem svátečním, den 16. května pak dnem všedním. Liberálové vracejí se k roku 1886, kdy překvapili svět poznáním, že sochy svatojanské prý byly prvotně postaveny k účtě Mistra Jana Husa. Již v první polovině 19. století vznikla myšlenka, že účta k světcům zavedena byla Jesuity, aby starší účta Mistra Jana Husa byla potla-

čena. Než díky vědecké literatuře tvrzení toto v druhé polovině 19. století bylo vyvráceno a za naprosto nepravdivé prohlášeno. Dokázalo se, že účta svatého Jana Nepomuckého byla v Čechách ve století před příchodem Jesuitů do Prahy a 22 let před Husovou smrtí. Ani záměna soch nemůže se dokázati, neboť sochy svatojanské pocházejí z doby barokové, to jest z doby, kdy nikdo nebyl by směl vůbec postaviti nějakou sochu Mistra Jana Husa. Na tuto závažnou okolnost poukázal architekt a badatel, konservátor Herain, jenž s podivuhodnou znalostí věci potvrdil, že za této doby nikdo nesměl veřejně uctívati M. Jana Husa. Smutná zajisté fakta jest nám znamenati. Rozdrcení sochy mariánské na Staroměstském náměstí, útok davu na rozvalení sochy sv. Jana na Karlově mostě, který se nezdařil, a nyní návrh na odstranění svátku sv. Jana z Pomuka. Zajímavé jest, že se stále bije pouze do katolické církve. Velmi výmluvné. —žek.

Rozumný čin nové vlády. Dne 19. listopadu byly vládou státu československého zakázány všechny pornografické časopisy. Tím byla konečně učiněna přítrž znemravňujícímu vlivu a řádění pokoutných listů, které byly hanbou českého novinařství a českého veřejného života. —š—

Titulatura »Vašnosti«, která na mnohých školách se uhnízдила, počíná se odstraňovati, protože se nehodí do demokratického státu. A což otrocké »ruku líbám«, které tolik bují na školách dívčích zvláště? —š—

Ze Spolku katechetů: *Podpůrnému fondu* darovali dpp.: Em. Balcar, farář Choltice 16 K, Jan Pořícký, katecheta Ledč 15 K, Em. Maule, Vinohrady 3 K, Václ. Kutina, Bubeneč 7 K, Václav Cihlář, Hostomice 16 02 K.

Členové dluhují 1184 K. Z čeho má spolek platiti nutná vydání? Prosím znovu o vyrovnání nedoplatkův!

Ar. Oliva,
t. č. pokladník.

Komutace.

Def. kat. ob. a měst. školy dívčí s III. třídou akt. přídav., ve městě na českomor. hranici se střed. školou a důležit. uzlem, želez. s výjezdem k Olom., Brnu a Praze, by změnil místo nejrad. s kat. dívčí školy neb chlap. i dívčí v kterékoli diecesi.

Nabídky pod znač. L + M do admin. t. listu.

Věstník katechetský

k XXXIII. ročníku „Vychovatele.“

Ročník XXI.

Rediguje :

Jaroslav Slaviček.

V PRAZE.

TISKEM A NÁKLADEM DRUŽSTVA VLAST,
1918.

Obsah „Věstníku katechetského“ v roce 1918.

1. Báseň.

Republice československé k věkopamátnému dni 28. října 1918 str. 125.

2. Články.

Úvodník: Adjutorium nostrum str. 1.
Náboženství a nábožnost. Arnošt Oliva str. 9.
K naší organizaci. Arnošt Oliva str. 13.
Katolická prvouka. Frant. Košák str. 25 a 37.
Ukázky z pastorační katechetovy. Em. Cívka str. 49 a 61.

Za katechetou starožitníkem. F. K. str. 57.
Náboženský život ve Španělsku. r. str. 73.
V klášterní škole za ranního středověku. Dr. J. Kašpar str. 75.

Církev anglikánská. r. str. 85.
Vynesení c. k. zemské šk. rady z 24. července 1918 str. 105 a 117.

První katechetický kurs prázdninový na Velehradě 28. a 29. srpna. str. 125 od N. účastníka kursu.

3. Exhorty.

Frant. Malý: Prospívati moudrostí, věkem a milostí (I. ned. po zjev. Páně) str. 2.
Práce a zahálka (ned. Devítník) str. 4.

Slovo Boží (I. ned. po Devítniku) str. 7.

Duševní hluchoněmí (III. ned. postní) str. 15.

Čtyřicet korunovaných (IV. ned. postní) str. 17.

Em. Cívka: Oslava vzkrísených těl (I. po velikonocích) str. 39.

Vlad. Hornov: Dobrý pastýř (II. po velikonocích) str. 41.

Frant. Malý: O sv. Zitě (III. po velikonocích) str. 44.

Vlad. Hornov: Srdce Páně (III. po sv. Duchu) str. 65.

Frant. Malý: Sv. Jan Kvalbert (VII. po sv. Duchu, posl. ve škol. roce) str. 68.

J. L. katech.: Poslední soud (poslední ned. po sv. Duchu).

Em. Cívka: Vánoce (III. advent.)

4. Exhorty příležitostné.

Vlad. Hornov: Květnová promluva. str. 51.

Em. Cívka: Kabiturientům poslední sv. přijímání. str. 53.

N. N.: O Nejsv. Srdci Páně. str. 63.

J. S.: Hřbitovní kázání o vzkršení z mrtvých. str. 78.

N. N.: Mariánské kázání. str. 87.

L. J.: Anděl strážce. str. 95.

Jos. Hronek: Nad hrobem žákyně. str. 100.

5. Katechese.

Arnošt. Oliva: Život prvních křesťanů. str. 93.

Xav. Dvořák: O prvním člověku v ráji. str. 99.

6. Různé zprávy.

Nádherná publikace str. 11.

Nový dolnorakouský zákon katechetský. str. 11.

Katolická prvouka. str. 12.

Dr. Kadeřávek: Soustava filosofie křesťanské. str. 12.

Přednášky o vychovatelsví. str. 47.

Kriegsidioten. str. 48.

Příprava dítek na první sv. zpověď a přijímání. str. 48.

V Topičově sborníku. str. 60.

Nový církevní kodex. str. 101.

Čeho jsou schopni nepřátelé rukopisů. str. 102.

Válečná nervóza. str. 103.

Pomocní kněží v Pešti. str. 105.

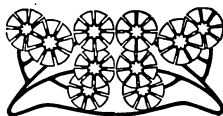
Codex juris a přísaha modernistická. str. 103.

Nový chorvatský katechismus. str. 103.

Dobytí Jerusalema od Jos. Flavia v překladu. str. 103.

Biblické obrazy. str. 104.

Kromě toho po různu v jednotlivých číslech byly uveřejněny: schůze spolku katechetů tu i mimozemských, recenze katolických knih a brožur, zvláště nekrology členů Spolku, komutace, personálie a j. drobné zprávy.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXIII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Adjutorium nostrum in nomine domini. — Promluva na neděli I. po Zjevení Páně.
— Promluva Septuagesima. — Promluva Sexagesima. — Náboženství a nábož-
nost. — Z praxe a různě.

Adjutorium nostrum in nomine Domini.

Post nubila Phoebus! V době těžké, kdy říše krváci, na východě svítá *pd-prsek míru*! Klid zbraní však neznamená klid pro *kněze*. Nepřinesla-li válka knězi odpočinek, mír přinese mu práci *mnouhou*. Snadnější práci bude mít nepřítel víry, neboť snadno je štvátí, ale *nesnadno vzdělávati*. Roztrpčenému lidu bude třeba vštípití poznání, že *trvalou útěchu* v dobách trudných přináší *sv. víra*. To vědomí bude vyhloubeným řečištěm, jímž lze *svést* toky katolické.

Veliký úkol tedy případně *katechetice*. Připravovati to pole, to úkol, který již dávno vedl katechety ke sdružování se.

Podřadným, ale neméně důležitým úkolem jest *péče o materiální postavení*, důstojné stavu. Že dlouhočekaný přídavek válečný vyčerpá zhotovení páru bot, to faktum *zarážející*, které odůvodňuje tu druhou snahu.

Zdá se, že i ti, kteří dosud stáli *mimo* Spolek, začínají si býti vědomi *vážné* chvíle. Liberální vody *stoupají* a začínají se *kaliti* přítoky realistickými. Ti, kteří dosud neviděli nebezpečí, začínají se ohlížeti po *záchranné loďce*. Třeba byla loďka malá, věc svatá, již Spolek slouží, dá záruku síly s nebe. »*Neboj se stádo maličké* . . .«

Kdo zoufale složí ruce, bude ztracen. Bůh ve St. zákoně trestal ty, kteří šíříce zlé zprávy o zemi kananejské, *bouřili* lid. P. Ježíš káral učedníky, kteří *pochybovali* o jeho vzkříšení. Co by řekl těm, jež *ze zásady* kritisují, vše za *marné* považují, *osobních* zájmů hledají, ruky *k dílu* nepřiloží a jen *nařikají* jako Esau nad ztrátou prvorozenství.

Spolku našemu nechybělo nikdy nepřátel. A zvláště *záldudných*, kteří jej chtěli *svést* s kolejí. Ale měl dosud dobré řidiče s kormidelníkem. Ví, že *trpěti* znamená pracovati pro věc *Boží* a *nechtěti trpěti*, znamenalo by pracovati pro věc *svou*. Prohlédl také taktiku nepřátel dle slov Písma: Bíti budou *pastýře* a rozprchnou se *ovce*. Proto budoucí doba jej najde jako falangu *sdruženou* se svým Arcipastýřem. Vztýčme vysoko prapor Kristův v roce 1918! Kristus jde s námi ve své katolické církvi a vede nás duchovními vůdci k jistému vítězství svého messiánského království na zemi a vítězství svých zásad. *Procedamus in pacel*

Redakce.

Promluva na neděli I. po Zjevení Páně.

Prospívati moudrostí, věkem a milostí.

Frant. Malý, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Moji drazí, co myslíte: čím se asi Pán Ježíš zabýval a co dělal od svého roku dvanáctého až do třicátého? Já jsem přesvědčen, že za tuto dobu 18 let vykonal nejeden veliký čin a promluvil mnoho řečí důležitých. Ale o tom všem se Písmo svaté nezmiňuje ani slovíčkem a celou tuto dlouhou dobu 18 let vyjadřuje pouze krátkou větou, která zní: »Ježíš prospíval *moudrostí, věkem a milostí* u Boha i u lidí. Než, drahé děti, i tato krátká věta poskytuje krásné poučení. Či nemyslíte, že je vlastně povinností každého člověka, aby prospíval *moudrostí, věkem a milostí*? Nemyslíte, že je i vaší povinností prospívati *moudrostí, věkem a milostí*? Ale kterak této trojí povinnosti dostojíte? Jakým způsobem máte vy prospívati *moudrostí, věkem a milostí*? Na tu otázku vám hodlám dáti odpověď v této exhortě

Pojednání.

1. *Nejmoudřejším* mužem starého věku byl bez odporu král Šalamoun, který svou *moudrost* uložil v knihách Starého zákona. V knize Přísloví na příklad dí: »Nabuď *moudrosti* a neopouštěj jí! Zveleben budeš od ní, když jí nabudeš. Dá hlavě tvoji rozmnožení milosti a bude tebe chrániti. Blahoslavený člověk, který *prospívá moudrostí*! Neboť lépe jest prospívati v ní nežli těžiti stříbro. Ona je dražší nad zlato i nade všecko zboží. Všecky věci, kterých si lidé žádají, nemohou se jí vyrovnati. . . Pročež blahoslavený je člověk, který *moudrostí* oplývá.« (Kap. 3. a 4.)

Hle, milé děti, tak ohnivě a krásně mluví o prospívání *moudrostí* nejmoudřejší a nejslavnější člověk starého věku! Ale v čem vlastně pravá *moudrost* záleží? Je k ní snad zapotřebí takových vědomostí, jaké měl na příklad sám Šalamoun, který uměl 3000 přísloví a 1005 písní nazpamět a uměl krásně rozmlouvat i o stromech a květinách, o zvířatech a ptácích, o plazích a rybách? Je třeba k tomu znáti spisy slavných mudrců jako Sokrata, Platona a jiných? Je třeba znáti cizí řeči a jména všech hvězd, aby se mohl někdo nazývati *moudrým*? Milé děti, toho všeho třeba není.

V čem tedy pravá *moudrost* záleží? Záleží za prvé v tom, abychom se naučili poznávati Boha a za druhé: sebe samy . .

a) Pán Ježíš řekl: „Tento je život věčný, aby lidé poznali pravého Boha a Ježíše Krista, kterého poslal.“ (Jan, 17, 3.) Nuže, milé děti, zpytujte se, jak jste až posaváde této povinnosti učinili zadost? Jak jste prospívali v této *moudrosti*? Jak jste se naučili znáti Boha Otce? Co jste se naučili ze života Syna Božího? Kterak jste se vzdělali ve vědomostech náboženských? Jen vzpomínejte, prosím! Když jste začali choditi do školy, neuměli mnozí z vás udělati pořádně kříž, nedovedli se pomodlit ani Otče náš a mnozí nevěděli, že jest *jeden* Pán Bůh. Ale během několika roků pomalu a jistě — jak pevně doufám — prospívali jste ve vědomostech sv. náboženství, naučili jste se základním pravdám sv. víry — zkrátka poznali jste Boha —.

b) Avšak, milé děti, zdali jste při tom prospěli také v poznání sebe samých? Chci říci: zdali jste se aspoň trochu přičiňovali, abyste poznali sebe a své nitro? Abyste poznali své základní chyby, poklesky a špatné vlastnosti?

Abyste poznali, čeho se vám nedostává? Co vám chybí k dokonalosti? Co byste měli odložit? V čem se polepšiti? Čeho se vzděti a čeho zřici, abyste byli křesťan-sky *moudři* a mohli býti jednou spaseni?

Já jsem se ze skutečnosti přesvědčil, že je na světě mnoho lidí nemoudrých, kteří sice dobře znají chyby svého bližního, ale své vlastní nedostatky přehlí-žejí! Něco vám povím.

Do jistého ústavu choromyslných přišlo několik cizinců, kteří žádali za dovolení, aby si směli ústav prohlédnouti. Protože vrátný nebyl právě přítomen, nabídl se jim velmi přívětivě a ochotně neznámý jinoch, že je ústavem provede. Vedl je nejdříve do zahrady, ve které se choromyslní procházeli; upozorňoval na jednotlivé z nich a horlivě cizincům vysvětloval, jakou ten neb onen blázen postižen je utkvělou myšlenkou. O jednom na příklad řekl: »Tamhle ten choro-myslný pán si myslí, že je ruským carem. Onen se zase o sobě domnívá, že je už dávno mrtev. Tam ten každému o sobě tvrdí, že nosí v hlavě mlýnské kolo.« Tak a podobně vysvětloval jinoch cizincům chorobné myšlenky interno-vaných bláznů. Konečně ukázal na jednoho z nich a pravil s úsměvem: »Nej-větší blázen je tamhle ten člověk. Neboť se domnívá, že je Synem Božím. Ale on rozhodně není Synem Božím. To bych musil hlavně vědět já; neboť já jsem Bůh Otec.« Po těchto slovech poznali cizinci, že mají co činiti s bláznem, který sice dobře znal chyby svých bližních, ale o svých vlastních nedostacích duše nevěděl. (Spirago.)

Takových nemoudrých lidí jsem, milé děti, ve svém kněžském působení poznal nesmírně mnoho. Neboť opravdu jsou na světě lidé, kteří se až příliš starají o vady svých bližních, ale své vlastní špatné stránky přehlédají. Oč by byli moudřejší a lepší, kdyby nahlíželi více a častěji do svého vlastního nitra, aby napřed poznali sebe samy! O nepřál bych si, věřte, nic jiného, než abyste aspoň vy den ode dne, rok od roku prospívali *moudrostí*!

2. Jako váš vzor Ježíš Kristus, který prospíval moudrostí a *věkem*. Ale kterak mohl Pán Ježíš prospívat *věkem*? Vždyť přece jako pravý Bůh je věčný; byl, jest a bude vždy; nemá začátku ni konce; není ani mladý ani starý! Milé děti, Pán Ježíš neprosplval *věkem* jako Bůh, nýbrž pouze jako člověk. To jest: on rostl, sílil, mohutněl a pilně užíval času, který Mu zde na světě určil Otec nebeský

I vás, milé děti, postavil sem na svět dobrotivý Pán Bůh! I vám určil a dopřál jistého, vyměřeného času, abyste v něm podle sil a schopností svých prospívali *věkem*. Čas našeho života je poměrně dost krátký. Nuže, jak jste až dosaváde použili tohoto krátkého času svého života? Kterak jste v něm prospí-ovali? Vzpomínejte!

První doby svého dětství prožili jste nečinně v kolébce. Pak jste se učili mluvit a začali jste chodit. Pak jste vřichledě rostli, mohutněli a sílili. Mezitím rychle plynula léta vašeho dětství, zapadla do moře věčnosti a už se k vám nikdy nevrátí. Ponenáhlu plynula i vaše léta školní. Jak jste jich užívali? Jak jste kona-li své povinnosti a práce? Neztratili jste zbytečně žádného dne? Jistý císař římský, když za celý některý den nic dobrého neučinil, říkával smutně: »Přátelé, ztratil jsem den.« Kolik dní jste ztratili asi vy? Kolik hodin, dní, mě-sícův a let života vám ještě Pán Bůh dopřeje? Kdo to může vědět? To neví žádný. Ale tolik vězte, že přijde jednou den, ve kterém se váš věčný Soudce

bude takto tázati: »Vydej počet ze svého života! Jak jsi hospodařil a prospíval *věkem*, který jsem tobě dopřál a určil?« Co tenkrát odpovíte? Čím se omluvíte, jestliže jste v životě svém špatně prospívali moudrostí a *věkem*?

3. Či se budete snad moci omluviti, že jste aspoň prospívali *milostí*? Pán Ježíš, náš nejjasnější vzor, prospíval *milostí* u Boha i u lidí. Že v *milosti*, přízni a lásce u svého Otce nebeského prospíval, to víte dobře, neboť o Ném Otec jeho nebeský dvakrát dolů s nebe volal: „Tentof jest můj milý, Syn, v němž jsem sobě zalíbil!“ A že mladičký Pán Ježíš prospíval v *milosti*, lásce a přízni u lidí, kteří jej pozorovali a znali, ani tomu se nedivím. Neboť odjakživa lidé hodní a rozumní mají v lásce děti pobožné, poslušné a mravné.

Ale jiná se tu naskytuje otázka: Zdali prospíváte vy, milé děti, *milostí*? U Boha i u lidí? Čili abych se správněji vyjádřil: Mohou vás milovati vaši rodičové pro vaše chování? Mohou vás chváliti vaši představení pro vaše mravy? Mohou vás ctíti v našem městě ostatní lidé, kteří vás pozorují a znají? Kteří vás vidí a kteří vás kritísuji? Může vás konečně milovati váš Otec nebeský, který zná i nejtajnější vaše myšlenky?

To všecko jsou otázky, na které bych rád, abyste si odpověděli sami. Sami ve svém nitru a ve své duši! Ale odpovězte si, prosím vás, upřímně a pravdivě! Amen.

Septuagesima.

Práce a zahálka.

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Jsa narozen na venkově, procházel jsem se rád mezi poli potem venkovanů vzdělanými. Viděl jsem rolníky, jak před východem slunce orali, seno sekali a žali obilí. Pozoroval jsem, kterak upracování občerstvovali se jednoduchým obědem, ve stínu stromů požívali krátkého odpočinku a pod večer v unavených řadách se ubírali k rodinným prahům. Pohled ten mne, milé děti, vždycky dojíká, a já si myslívám, že sám dobrotivý P. Bůh bude jednou milostiv těmto pracovitým lidem a zaplatí každému spravedlivou mzdu.« (Marchal, křesť. muž str. 88.)

Tu rolnickou, namáhavou, ale nejčestnější a nejzdravější práci měl patrně na srdci také náš milý Spasitel, když vypravoval podobenství o hospodáři, který vychází na úsvitě a v každou hodinu denní, aby najal dělníků do práce. Když pak ještě před samým večerem ušel několik lidí nezaměstnaných, pokáral je slovy: »Co tu stojíte, celý den zahálčíte?«

Milé děti, nepoznáváte-li z těchto slov, jak odporná je P. Bohu *zahálka*, nečinnost? Ano, zahálka je neřest, hřích. Ale za to před obličejem Páně velikou má cenu práce. O tom chci dnes promluvit

Pojednání.

Někteří nerozumní lidé se domnívají, že pracovati musí jenom ten, kdo je nucen svou prací živiti sebe nebo jiné. Ale kdo je majetný a má peněz dosti, ten že se nemusí práce ani dotknout, ten že může složit ruce do klína a blaženě odpočívat. Milé děti, možná, že jste podobný náhled už častěji slyšely, ale *vězte*, že to je obrovský omyl. Pracovati má každý člověk, třeba byl bohatý jako Rotschild a měl tolik milionů, kolik je do roka dní.

Ale proč musí každý člověk pracovat? Za prvé: protože jej práci učí celá příroda, a za druhé: protože práci přikázal Bůh...

Náš český básník Svat. Čech napsal: *»Příroda spasí nás. V té knize čtete!«* Milé děti, kterak můžeme čísti v přírodě? Co chtěl těmi slovy básník naznačit? Nic jiného nechtěl naznačit, nežli, že si máme ke svému poučení hodně všimát života v přírodě. V přírodě totiž je neustálý shon a ruch, ustavičná práce.

Přemýšlejte jen! *Slunce* každý den vychází a zapadá na nebesku, a zeměkoule naše nestojí ani na chvilku. *Měsíc* za tajemných nocí pluje po obloze, nikdy není stejný, ale jednou ho ubývá, po druhé přibývá. *Vzduch* neustále proudí; *voda*, může-li, se vlní; *ohně* plápolá, *stromy* a keře pučí, kvetou a nesou ovoce; i když se zdá, že odpočívají, přece jenom rostou.

Vzpomeňte si na pilnou včelku, která shromažďuje zásoby medu! Každá ta včelka budiž jako vaše učitelka! Neboť jakmile první zábřesk slunka se ukáže, vylétá z úlu a neunavně poletuje z květiny na květinu, sbírá pel a pracuje neunavně až do čirého soumraku. Viděli jste někdy *mravence*, jak se lopotí s nepatrným dřívkem? Písmo sv. volá: *»Jdi k mravenci, ó lenochu, a zpytuj cesty jeho!«* Mravenec se neleká na svých namáhavých cestách žádné překážky. Nemůže-li rovným směrem putovati s břemenem k svému cíli, obchází překážku a nevrací se do svých komnat nikdy prázdný a nikdy nelení. *Krtek* v podzemí neustále prodírá se ku předu. *Pláče* křídloma proráží vzduch, lapá hmyz a hledá zrnka potravy.

Proto, milé děti, básník napsal:

»Zákon práce dán je světu,
všude život, všude ruch.

Synů, jako ptáka k letu,
ku práci tě stvořil Bůh.«

Ano, milé děti! *Bůh vám dal* ruce, dal vám tělo, hlavu a nohy, ale nedal vám těch údů nadarmo, nýbrž abyste jich při práci užívali. Jen pozorujte doma, máte-li, v kolébce svého maličkého bratříčka nebo sestřičku! Jak neustále ručkama a nožkama pohybuje, brzy nahoru, brzy dolů! O vězte, že tomuto vašemu nerozumnému dítěti není protivnější nežli zahálka a nečinnost! Necítíte, nemyslíte, že zahanbuje své starší bratry a sestry, kteří se snad rádi oddávají zahálce?

Pravda tedy jest, že zákon práce dán je světu, čili bych se jasněji vyjádřil: *Pán Bůh práci přikázal*. Neboť, kterak že znělo první přikázání, jež dal nevinným našim prarodičům v ráji? Kterak že čteme v bibli? *»I pojal Bůh člověka a postavil jej v ráji rozkoše, aby jej vzdělával a ošťihoval.«* Nikoli tedy, aby si tam jenom hověli a odpočívali. A zdaliž neobnovil Bůh ihned po pádu toto přikázání práce, když řekl k Adamovi; *»V potu tváře své jísti budeš chléb, dokavad se nenavrátiš do země, ze které jsi vzat!«*

A nyní si, prosím vás, vzpomeňte, co se čte v biblické dějepřavě dále? Prarodiče pilně pracovali, ale i jejich děti práci rukou svých chléb sobě dobývaly. Abel byl pastýřem a živil se tím, že vodil stáda otce svého na pastvu. Kain se zaměstnával rolnictvím a živil se tím, co mu poskytovala půda zemská. Tubalkain byl kovářem, Jubal zhotovoval hudební nástroje atd. A tak to je dosud: zákon práce dán je světu.

Takový jest už ten život na světě, že člověk bez práce nemá ceny. Ovšem Kdybychom byli pouzí duchové, kteří nemají žádných vezdejších potřeb; kdyby

země, na níž přebýváme, nebyla stížena kletbou hříchu Adamova, kdyby zákon práce nebyl dán světu, — mohli bychom se ovšem oddati jen modlitbě a rozjímání, jako to činí blažení duchové v nebesích. Ale zatím tomu tak není. Kdo se chce nazývatí poctivým křesťanem, ten musí pracovat ať duševně nebo tělesně.

3. A také to si, milé děti, zapamatujte: že žádná poctivá práce *tělesná* není nečestná.

Před léty několika četl jsem v novinách tuto událost: Syn ruského spisovatele Tolstého vrátil se domů z university petrohradské, když byl všechny povinné zkoušky složil s výtečným prospěchem. Hrdostí dmula se mu hruď, když ukazoval otci svá vysvědčení. Otec jej objal a pravil: »A teď jsi, milý synu, velice vzdělán. Umiš práva, dějepis a starožitnosti.« Ano, otče! »Znáš mluvnici, řeči a filosofii.« Ano, otče! »Jsem s tebou velice spokojen. Chop se tedy nyní motyky a rýče a nauč se ještě čistotě a práci tělesné a pak budeš celým člověkem!«

Je to pravda, milé děti, že by křesťan bez rýče a motyky nebyl celým člověkem? Ach nikoli! To sice pravda není. Ale jest jisté, že tělesná práce člověka ctí a jest mu prospěšnou.

V Římě byl vydán zákon, dle něhož každý, kdo chtěl získati právo občanské, musel předstoupiti před vrchnost a ukázati ruce. Jestliže byly upracované, bylo mu toto právo uděleno.

Slavní mužové nestyděli se za tělesnou práci. Alexander Vel. říkával: »Pracovati jest královské, zaháleti otrocké.« Císař Josef oral na poli v Rousínově na Moravě. Ruský car Petr na nějaký čas opustil svou říš a cestoval po Německu, Holandsku a Anglii, aby nasbíral užitečných vědomostí. V Holandsku se učil lodnímu stavitelství. Oblékl si tesařskou kazajku, do ruky vzal sekuru, otesával dříví a tesařil jako dělník. Když byl večer s prací hotov, psal své císařské rozkazy a posílal je do Ruska.

Viděl jsem kdysi obraz. Představoval tesaře opásaného koženou zástěrou, který širočinou osekával kmeny lesních stromů. Z jeho skrání stékal hojný pot a jeho pracovitě ruce byly plny mozolů. Hádejte, drahé děti, kdo to byl? Ale dříve nežli mi v duchu na tuto otázku odpovíte, řeknu vám, že tento tesař měl podivuhodného učedníka. Také tento učedník měl kolem beder koženou zástěru. Také jemu se řinul s čela pot. Také jeho sv. ruce byly upracované, neboť se zaměstnávaly prací tesařskou nejméně 18 let. Kdo byl tento učedník? Byl to sv. Josef v Nazaretě a jeho učedníkem byl Pán Ježš, který až do svého úřadu učitelského konal tělesnou práci tesařskou. A když počal ve svém 30. roce konati práci duševní a učil lidi, vyvolil si za své apoštoly pouze dělníky t. j. rybáře. Sám velmi často pracoval až do unavení a na pilné pracovníky takto volával: »Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete! Já vás občerstvím!« Nemyslíte, drahé děti, že tím způsobem Pán Ježš práci tělesnou požehnal a posvětil?

Sv. apoštol Pavel si vydělával živobytí prací tělesnou, neboť byl soukeníkem! Slyšte, co kdysi napsal v listě k Thessalonickým: »Prosím vás, bratři, abyste se snažili pokojní býti a práci svou konati a pracovati rukama svýma... Když jsme byli u vás, to jsme vám přikázali: že nechce-li kdo pracovati, aby také nejedl!« (II. Thess. 3.)

Tohoto výroku by si měli dobře povšimnouti všichni lenivci a zahaleči, kteří bez práce chtějí krmiti své tělo a kteří z cizího potu chtějí trávit život svůj! Kdo nepracuje, ať nejí!.

Milé děti, přivykejte tedy práci a varujte se zahálky! Když si doma napíšete úkoly, které se vám ukládají ve škole, pomáhejte rádi svým rodičům, otci a matce i v práci tělesné! Jak ochotně a rádi vykonáte každou tělesnou práci, ke které vás určí p. učitel — vím dobře! Kéž byste s podobnou ochotností konali práce, které vám doma ukládají rodiče!

Pamatujte si! Jest jeden dovolený odpočinek, a to je odpočinek po vykonané práci. Dovoleno odpočinku požívají lidé staří, kteří se ve svých mladších letech do únavy napracovali. A konečně jest odpočinek, který nás očekává na onom světě. Kdo však zde na tomto světě hoví lenosti a zahálce, ten nemá na odpočinek na věčnosti práva ani naděje. Za toho se marně modlíme: »Odpočinutí věčné dejž mu ó Pane!« Ale kdo zde na světě pilně pracoval ať duchem nebo tělesně a při tom konal povinnosti své k Bohu i bližnímu, za toho můžeme se vši upřímností se modliti: »Odpočinutí věčné dejž mu, ó Pane! A světlo věčné ať tak svítí.« Amen.

Sexagesima.

Slovo Boží.

FRANT. MALÝ, kaplan u sv. Štěpána v Praze.

Krásný je tento svět — není-liž pravda, milé dítky? Kamkoli zvláště z jara pohlédnete, všude se vám jeví utěšené luhy a háje, pole a zahrady. Vidíte rozličné stromoví, keře a květiny a na poli vlnící se obilí. Pohled na to působí nám radost, která se stupňuje, když si k tomu vzpomeneme, že to všechno nám slouží nejen za rozkoš, ale i za pokrm a k zachování života tělesného.

Ale je otázka: Kdo našel takového užitečného semena do půdy této země? Ach, to dobrý P. Bůh stará se tak o nás v každý čas! Ano! Ale dejme tomu, že by P. Bůh nechal vzejíti všelikému semeni, co by se asi stalo? Vyhynuly by háje a luhy, štěpnice i živočišstvo: zpusťlo by vše a tento krásný svět by se proměnil v písečnou poušť.

Není-liž tedy sémě, které P. Bůh rozsívá dává a dozrává nechává, velikým pro nás dobrodiním? Avšak ještě větším dobrodiním je símě slova Božího o kterém krásně Kristus Pán v dnešním evangeliu vypravuje..

1. A vy se tážete: »Což Pán Bůh někdy mluví?« Ach, ano! Mluvil mluví a mluvití bude k lidem až do skonání světa...

Jen si vzpomeňte, kterak na př. ve *Starém Zákoně* osobně mluvil s našimi prarodiči! S Noemem, Abrahámem, Izákem a Jakobem! Kterak mluvil Hospodin k národu israelskému dílem sám dílem skrze proroky! Kterak jim dal skrze Mojžíše na hoře Sinaj s bleskem a hřmáním desatero pravidel života. Kterak je poučoval, jako poučuje otec dítky své. O věřte mi, že v oné šedé dávnověkosti byl to jediný vyvolený národ židovský, který byl obdařen semenem slova Božího, kdežto ostatní národové seděli ve stínu smrti a ve tmách nevědomosti a bludův. Když ale někdy tento vrtkavý národ k pohanským modlám se uchýlil, tu zase mluvil P. Bůh jiným způsobem, totiž hlasem trestův a rozličných pokut, kterými se snažil jej ku polepšení přivést.

2. Konečně v plnosti časů Bůh sám, aby s lidmi mluvit mohl, s nebe sestoupil na zem v posvátné osobě *Ježíše Krista*.

O vzpomeňte si, děti, kterak tento nejlepší učitel lidstva jako nějaký rozsevač símě slova Božího ve Svaté Zemi rozsíval. Kterak obklíčen jsa zástupy pod širým nebem přednášel lidem své učení s nebe. Kterak pohlížeje na úrodná pole, na nichž rolníci rozsévají sémě obilné, vykládal posluchačům nebeské pravdy v rouše krásných podobenství ze života přírody Vzpomeňte si, jak celí zástupové Jej dychtivě poslouchali!

Avšak On nahlížeje vševědoucím okem do jejich srdcí, smutně pozoroval, že u mnohých posluchačů jeho slovo potkávalo se s nezdarem. Kterí posluchači byli tak nevďeční? Byli to za prvé farizeové a zákoníci, jejichž srdce bylo zatvrzelé jako nějaká ušlapaná půda. Proto se símě slova Božího v nich neujalo. Byli to dále posluchači, kteří měli v srdci svém trní t. j. měli přílišnou péči o bohatství a rozkoše tohoto světa. Kdo by se tedy divil, že také u nich slovo Boží nemohlo se nikterak ujmouti? Byli to konečně nepolepšitelní hříšníci, kteří sice byli dojati slovy Kristovými, ale sotva že odešli, hned na všechna dobrá předsevzetí zapomnuli a znova hřešili. I pro ty bylo hlášáno slovo Boží nadarmo.

Pouze u malé části posluchačů padlo símě slova Božího do půdy výborné, dobře připravené a přineslo užitek stonásobný. To byli učedníci a apoštolové. O jak je za to Pán Ježíš miloval!

3. Když pak ukončil svůj úřad učitelský, vykoupil lidstvo, vstal z mrtvých a navrátiti se mýnil do nebeské otčiny, co asi učinil nebeský tento rozsěvač Ježíš Kristus, dříve nežli vstoupil na nebesa? Založil Církev a rozeslal své zástupce — *apoštoly a učedníky*, aby símě slova Božího rozsévají až do nejzazších končin světa. Ach, považte, děti, jaká to byla těžká a velká úloha! Ale oni s pomocí Ducha sv. ji vykonali. Jako nějaké včelky z úlu rozletěly se do celého světa. Někteří z nich pak sepsali a složili učení Kristovo v tak zvaných 4 evangelích a neohroženě rozévali símě slova Božího po všem tehdaž známém světě.

4. A neděje se něco podobného podnes? Dnes se rozsévá símě slova Božího ve všech 5 dílech světa »všemu stvoření«.

To sv. *evangelium*, které se vám předčítá v neděli a ve svátek — není-liž to slovo Boží? Nemluví-li v něm k vám sám Kristus Pán, Bůh náš? Nekáže-li se vám slovo Boží v každé *exhortě*? Ta biblická *dějepis* Starého i Nového zákona, která vám tolik přirostla k srdci a kterou tak rádi čítáte — není-liž to símě slova Božího? Nemluví-li z ní Bůh?

5. Ten velký a malý *katechismus*, ze kterého se učíte, není-liž i on slovo Boží? Neboť v něm není vymyšleného, nic jiného, než co obsahuje sv. Písmo a ústní podání. Ó věřte mi, že všechno, co obsahuje katechismus, je vlastně slovo Boží!

Zachariáš Werner, německý básník a protestant, stal se katolíkem, studova na kněžství a působil za časů sv. Klementa Hofbaura ve Vídni († 1823) jako kazatel. Tento znamenitý učenec brával často s sebou na kazatelnu katechismus a ukazuje ho posluchačům, říkával: »V této malé knížce jest obsaženo více moudrosti nežli ve spisech všech filosofů tohoto světa.« (Spirago.)

Je to, milé děti, pravda? Jest. Neboť katechismus obsahuje nejdůležitější otázky o Bohu. Katechismus učí nás znáti Boha, Ježíše Krista a jeho sv. učení. Učí, že Bůh jest nejvyšší svatý a spravedlivý, který dobré miluje a odměňuje, zlé

ale nenávidí a tresce. Učí, že jest Bůh vševědoucí, věrný a pravdomluvný. Že je nebe a peklo a že budeme všichni hned po smrti souzeni soukromě, na konec pak veřejně. Slovo Boží v katechismu nás poučuje, že jsme povoláni k svatosti a že milost posvěcující je nezbytnou podmínkou spásy věčné. Nejsou tohle důležité otázky života?

6. A co je vlastně, milé děti, každé kázání? Co každá *exhorta*? Není to ic jiného nežli výklad slova Božího. Při exhortě jsem já rozsevačem slova Božího a vaše duše jest půdou, do které je rozsévám. Jaká ta půda asi jest? Urodná či neúrodná?

Jeden z nejslavnějších rozsevačů čili hlasatelů slova Božího byl sv. Antonín Paduanský. Četl jsem v životopise, že jeho kázání poslouchalo někdy až 30.000 posluchačů, takže takovému návalu nepostačovaly ani nejprostrannější chrámy. Sv. Antonín tedy musil kázati na náměstí, hřbitovech a polích. Maje knihu sv. evangelií pod paždí, v ruce kříž a v srdci lásku ke Spasiteli, procestoval jako nadšený hlasatel slova Božího města i vesnice celé Italie a jižní Francie a všude s úspěchem rozsával sémě Boží. Jeho kázání a exhorty ořásaly hříšníky a burcovaly je ze sna hříchů, jako blesk osvěcovaly rozum, zahřívaly srdce posluchačů, těšily a blažily spravedlivé a hříšníky. Stalo se (Ekrť II, 565) nezřídka, že když sestupoval s kazatelny, padali mu lidé k nohám, libali jeho hrubý řeholní oděv a hříšníci prosili ho, aby je vyzpovídal.

Jednoho dne však přišel do pobřežního města Rimini a chtěl tam kázati na ulici. Avšak lidé jej potupili a nechtěli poslouchati. Sv. Antonín tedy poodešel několik kroků až k moři a pokynuv začal kázati rybám: »Pojďte, rybičky, a slyšte vy slovo Boží, když lidé jím pohrdají!« A ejhle, ryby u velikém množství hrnuly se ku břehu, jakoby chtěly poslouchat. Světec pak mluvil k nim takto: »Chvalte Pána Boha, vy tvorové vodní! Hospodin zachránil vás přede všemi jinými tvory v potopě světa. K záchraně proroka Jonáše poslal rybu a k uzdravení slepého Tobiaše také zvolil rybu ...« Tu teprve sběhli se k němu lidé, kteří ho dříve slyšeti nechtěli, posadili se zahanbeni k nohám jeho, prosili za odpuštění a slibovali polepšení ...

Milé dítky, nedejte se zahanbiti němými tvory, ale mějte vždycky v uctivosti slovo Boží, které slyšíte při hodině náboženské i při exhortě! Poslouvejte to slovo Boží pozorně a horlivě! Protože však Kristus řekl: »Blahoslavení, kteří slyší slovo Boží a *ostřihají* je« — plňte také všecka dobrá naučení, jež slyšíte! A tak, věřte, simě slova Božího přinese vám užitek stonásobný. Amen.

Náboženství a nábožnost.

(ARNOŠT OLIVA katech. ve Vysočanech.)

V úvodu k nové osnově píše njdp. kníže arcibiskup mimo jiné: nezapomínejme, že cílem veškeré duchovní správy jest: život a smrt ve stavu milosti posvěcující.

I katecheta jest duchovním správcem své školní drobotiny. Jeho práce tím těžší, čím ovečky drobnější a tím zodpovědnější, že božský Přítel právě ty maličké tolik miluje! Proto nesmí katecheta ani na okamžik zapomenouti na důležitou složku své pastýřské činnosti, na kterou se velmi často zapomíná — caritas Christi urget me —; katecheta klade v útlá dětská srdce náboženský

základ pro celý budoucí život »aby z budoucích občanů stali se praktičtí křesťané katoličtí a tím i lidé mravní, nábožensky sebevědomí a do jisté míry i hrdí, kteří pevní ve víře a mravech stali by se pevnou oporou rodiny, národa i lidstva«, jak krásně píše Václ. Vajs a doporučuje, by se intenzivněji u dětí pěstovala nábožnost. Podepisují oběma rukama a přál bych si, by ta vzácná slova nezůstala jen na papíře, ale by pronikla k sluchům a srdci všech katechetů a proměnila se také ve skutek!

Příznějme si holou skutečnost! Pamatuji se ze svých dětských let, že k nám p. farář přišel na náboženství jednou za uherský měsíc. Teď se vyučuje náboženství katechetickými pravidelně a přece v příčině náboženské jsou poměry horší. Proč? Různé se uvádějí důvody domácí výchova, okolí, tisk, nedostatek autority vůbec atd. Zapomíná se však na to nejdůležitější. Náboženská lhostejnost jest výsledkem mizení pravé nábožnosti. Lhostejnost pak přechází v nevážnost k víře vůbec. Má-li býti lépe, musí duchovní správy i katecheté tuto nábožnost u mladé generace zase přivést k životu, aby atd.

Nábožnost jest praktický výsledek katechetického vyučování. Mnozí vidí celý účel náboženského vyučování jediné v tom, aby obstáli při zkoušce a proto se bojím, že si ani nevšimnou s'ov kol. Vajse a půjdou dále svými cestami. Svědčí to ovšem jenom o nedostatku ideálních pracovníků na poli náboženské výchovy. Každý nejen může, ale má povinnost aspoň »pro budoucí poutníky a poutnice urovnávat silnice.«

Jak povznést nábožnost u dětí? Odkazuji k článku kol. Vajse a dodávám ještě: vésti je často k sv. zpovědi a co nejčastěji k sv. přijímání. Poněvadž společná přijetí sv. svátostí je třikrát do roka, ví každý, že myslím dobrovolné přijetí těchto svátostí. Caritas Christi urget me!

Útlé dětské duše trpí nesmírně vlivem nynějších poměrů v příčině mravní a náboženské. Kdo měl příležitost jíti podle těch různých front a slyšet klení, rouhání a slova oplzlá, která se tu pronášejí hlasitě bez ohledu na školní mládež, žasne nad lidskou spustlostí, která neušetří ani těch malíčkových. Jak to vypadá v duši těch dětí? Mám čekat až na společnou sv. zpověď? Život a smrt ve stavu milosti posvěcující! Caritas Christi urget me! Jak krásná tu příležitost nabídat děti k častému sv. přijímání a tak prakticky pěstovat nábožnost. Snad počátky budou těžké, nebudou odpovídati nadějím, ale nezapomínejme jednu duši zachránit znamená zachránit duši svou!

Dítě, které dobrovolně přijde, zpovídá se z přesvědčení, je lépe připraveno, lépe disponováno, jak ono přijímá poučení a jak se zbožně chová! To pak učí zbožnosti i jiné!

Dejme dětem příležitost k častější sv. zpovědi a velmi častému sv. přijímání, poučujme v tom směru i rodiče, nelitujme ani hmotných obětí (na brožury a poučení o častém sv. přijímání) a práce naše nebudou marnými, neboť Bůh svou milostí doplní, co se nám na síle nedostává!

Kollegy, kteří zavedli mezi dětmi častější sv. přijímání, prosím o dobrotivé sdělení k jakým výsledkům přišli.

Z praxe a různé.

Nádherná publikace. Posuvné umění v Čechách. Sbirka barevných reprodukcí vynikajících výtvorů uměleckých. Vydává dr. Antonín Podlaha. Svazek I. sešit 1. Obsahuje: Jos. Hellich: Sv. Ludmila učí sv. Václava dobročinnosti. — Fr. Urban: Klanění se tří kralů. — Fr. Urban: Odpočinek sv. Rodiny na útěku do Egypta. Cena 6 K. *Deset sešitů bude tvořit svazek, k desátému sešitu bude přidána část textová.* Nákladem vlastním, tiskem Unie v Praze.

Rozměr obrazů cm. 25×18 s okrajem v cm. 40×30. *Dílo bude tvořit nákladné album domácího umění, z něhož vsdp. autor se vzácným porozuměním a obětavostí vybírá »nova et vetera, každý« obraz hodí se za nástěnný obraz pro školu i okrasu příbytku.* Také velice levné a umělecké obrázky pro děti i dospělé a vkusné pohlednice na adresu: Dr. Ant. Podlaha, Praha IV. opětně doporučujeme. Čeliti záplavě nevkusných pohlednic pravým uměním, nábožensky vzdělávat i cit národní povznášeti, to úmysl vsdp. autora, který vyzývá z toho ideálního podniku.

Nový dolnorakouský zákon katechetský. Věstník dolnorakouských zákonů a nařízení zemských pro Dolní Rakousy roč. 1917 č. 82 vyšel a publikovaný 29. srpna 1917 obsahuje pod č. 157 zákon z 31. července 1917, jímž se stanoví odměna za vyučování náboženství na veřejných školách národních. Uvádíme referát o tom z Corresp. blattu č. 22 l. r. Zákon je založen na zákonech z 20. července 1872 a 17. července 1888. Od té doby byly vydány katechetské zákony 26. června 1910, 29. března 1912 a 15. února 1913, takže srovnání nových nařízení s dřívějšími jeví se býti zajímavým.

Je to především otázka t. zv. »gratisstudenten«, t. j. neplacených povinných hodin nejnižších 3 tříd školy národní. Říšský zákon z r. 1888 byl t. zv. rámcovým zákonem pro všechny korunní země. Dle té normy nebylo lze v žádné zemi stanoviti zákonitou cestou honorování všech hodin vyučovacích náboženských. Zemské sněmy mohou jen stanoviti výši těch »gratisstudenten« a ta výše pro Dolní Rakousy byla totiž 10 hodin. Vídeňský spolek katechetský žádal ve své petici r. 1904, aby počet těch »gratisstudenten« byl snížen na

4—5. Žádosti bylo jen částečně vyhověno a počet oněch hodin snížen na 6. Jen krok za krokem bylo možno jakési změny dosíci a to tím, že dolnorakouský sněm usnesením sněmovním povolil remuneraci všech náboženských hodin. Tedy zákonnitě nelze dosud ustoupiti od oněch »gratisstudenten«, dokud říšský zákon se nezmění. Ježto však Vídeň ve školství je autonomní, usnesení sněmovní pro Vídeň neplatí, kde dosud »gratisstudenten« jsou v platnosti. I v té příčině docílil Spolek jistého modu remunerace pro ty, kdo v oněch třídách bezplatných učí.

Druhá otázka je otázka remunerace. Zákonem z r. 1888 bylo stanoveno: Pro měšťanky 40 zl., pro obecné ve Vídni 30 zl., mimo Vídeň 25 zl. Ve jmenované petici žádal Spolek katechetský pro měšťanky 50 zl., pro obecné 40 zl. a při tom po 10 letech zvýšení 10 zl. za hodinu a rok. Nový katechetský zákon stanoví pro měšťanky 100 K, pro obecné ve Vídni 90 K a mimo Vídeň 80 K. Pro nižší třídy jmenované usnesení sněmovní povolilo 50 Ka mimo to před rokem na zakročení katechetského Spolku 20% váleč. přídavku. Proč přídatek nebyl vyšší a proč služné pro měšťanky zůstalo na dřívější výši? Byla to umíněnost vlády resp. sekčního šéfa nevyhověti autonomii. Zvýšení remunerace pro měšťanky a rovnost remunerace obecných s měšťanskými prohlášeno za překážku sankce. Šéf předčasně odešel, ale dílo jeho jej přežilo.

Jiný obraz skýtá úprava definitivních katechetů, kteří co do příjmů postaveni na rovnou defin. katechetům škol měšťanských. Dle nového zákona pro školy mimo Vídeň mají za prvé služné 2400 K, za druhé bytné dle poměru místa resp. obyvatelstva 700—1100 K (dle pěti tříd). Za třetí zvýšení celkem 10, z nichž prvních sedm jsou trienálky a ostatní tři kvadrénálky ve výši 200—250 K. Pro školy ve Vídni po 15 letech 1600 K, za třetí: zvýšení počtem 10, šest po 250 K a čtyři po 200 K. Za čtvrté t. zv. náhradní přídávky 400 K u příležitosti devátého zvýšení. O pensi stanoví § 77: Osoby učitelské, které dokončily 35. rok vpočitatelný anebo 60. rok věku přerkrbily . mohou žádati do pense bez udání důvodů . . . Třeba ukázati na úspěch Spolku katechetů, že se jim léta duchovní správy i do pense i do zvýšení

čítají. K tomu ještě přistupuje »pohřební kvartál«, o který Spolek musil mnoho bojovat v r. 1914, ježto tehdejší referent chtěl jej škrtnouti. A ještě v něm dosazeno zlepšení: V r. 1888 bylo třeba k vypsání def. místa katechetského 18 hodin vyuč., nyní docíleno téhož při 16 vyuč. hodin. Také povinná výše hodin vyučovacích pro katechetu snížena intervencí Spolku ze 25 hodin (zák. 1888) na 21 hodinu týdně (zák. 1904). Ke konci autor želí, že dosud ve Vídni trvají ony »gratisstunden« a dále systému katechetů výpomocných, jimž mimo to vyplácí se remunerace až za rok. Právě však, že ty bolesti převyšují radosti z toho, co Spolkem docíleno a co nejlépe odůvodňuje oprávněnost existence Spolku. Uvádí pak jména těch, jimž Spolek vděčí za pomoc. Jsou to: Excel. Grossmann, Kuntschak, přisedlíci zem. výb., Tomla, radní vídeňský a proslulý dr. Scheicher.

Spolek katechetů v král. Českém konal dne 24. října m. r. *členskou* schůzi za veliké účasti. Zahájiv schůzi a vítaje přítomné sdělil nejprve předseda smutnou zprávu, že o prázdninách z našich řad odešel na věčnost milý kolega vdp. Bedřich Štamfest, katecheta z Karlína a člen výboru našeho spolku. Památka jeho uctěna od předsedy dojemnou vzpomínkou a povstáním přítomných s jejích míst. Pohřbu účastnil se za spolek člen výboru dp. Václav Havelka, katech. z Ml. Boleslavi. Na to předseda sdělil, že výpomocným katechetům na intervenci našeho vsdp. referenta metrop. kanovníka Th. dra Ant. Podlahy povolen drahotní přídavek 140 K na rok. Pojednání o tom, aby petita katechetů byla při nejbližší schůzi náležitě přepracována a stabilisována. Ohledně návrhu drahotních přídavků jednomyslně usneseno, aby Spolek katechetů zasadil se o to, aby pro katechety stanoveny byly na kompetentních místech aspoň tři třídy. Rovněž doporučeno podati žádosti za zvýšení paušálu na školní bohoslužby u místních školních rad. Potřeby k bohoslužbě 3- až 4krát stoupily v ceně. Na dotaz některých kolegů sděleno, že v pořádku služeb Božích jest jediné kompetentní katecheta a nikdo jiný. Na konec sdělil předseda, že gratuloval za spolek Jeho bisk. Milosti vsdp. gener. vikáři Th. dru Janu Sedlákoví k jeho jmenování světicím biskupem, jakož i k výsokému jeho vyznamenání. Modlitebni část nového zpěvníku od dra Sedláka jest již

hotova. Do Spolku se hlásí za nového člena Josef Šafránek, katecheta z Nuslí. — Dne 7. listopadu měl Spolek opět *členskou* schůzi. Zahájiv schůzi a vítaje přítomné, zmínil se nejprve předseda o úmrtí vdp. Aloise Svojsíka, kaplana a katechety v Praze, který též ve spolku katechetském jako zkušený cestovatel přednesl několik zdařilých přednášek. Památka zvěčněního uctěna náležitým způsobem a spolu navrženo, aby k jeho počti výbor spolku poukázal určitý obnos jako dar k fondu Al. Svojsíka k podporování Slováků. Usneseno, aby Spolek za spoluúčasti členů v dějinách pracujících vypracoval nové církevní dějiny, které by se hodily svým rozsahem a zpracováním pro žáky měšťanských škol. Ohledně drahotních přídavků usneseno, aby pro katechety byly stanoveny dvě třídy: s domácností a bez domácnosti. Všichni kolegové, kteří mají zájem a různá přání ve přičině petiti katech., jež budou znova přepracována a dle nichž katechetská místa mají se obsazovati, nechtě podají své návrhy písemně co nejdříve na adresu: Josef Janout, katecheta na Smíchově, Radlická tř. č. 1302. — Do Spolku se hlásí za nového člena kol. Jan Jírsá, katecheta ze Světlé n. Sáz.

Katolická prvouka, návrh učebnice a katolické příručky pro nižší třídy obecných škol. Složil Václav Kubiček. Výňatek, jenž obsahuje přípravu ke sv. zpovědi, přípravu k sv. přijímání a učivo věcné se zvláštním zřetelem na žáky nejmladší. Zásady, dle nichž jest prvouka složena, radí, jak by se dle ní dalo ve škole pracovat, zvláště připravovat k první zpovědi a sv. přijímání a konečně návrhy osnov pro první třídu obecných škol obsahuje doprovod. Cena katolické prvouky K 2-50. Výňatku K 0-80. Doprovodu K 0-80. Po vyřízení objednávek zbývá z nákladu jen omezený počet výtisků. Na druhé vydání nelze v dohledné době pomýšlet následkem obtíží tiskových a zejména pro nedostatek papíru.

Spis Dra Eug. Kadeřávky »Soustava filosofie křesťanské«. Vsdp. dr. Eug. Kadeřávek, univ. prof. v. v. a převor křišť. prem. v Želivě, hodlá vydati svým nákladem celou soustavu filosofie křesťanské. Cena celého díla jest 28 K. Zaslужné a důležité dílo doporučujeme. Přihlášky buďte zaslány vsdp. autorovi do Želiva.

Válečná péče. Ve prospěch válečné péče zaslal dp. Fr. Dvořák, katecheta, Chrudim 29 K 16 h. Arnošt Oliva, t. č. pokladník.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXIII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

K naší organizaci. — Promluva na neděli III. v postě. — Promluva na neděli IV. v postě. — Katolická prvouka. — Z praxe a různě.

K naší organizaci.

Píše ARNOŠT OLIVA.

Před léty nadšenou hrstkou jednotlivců založen náš Spolek k hájení stavovských práv důležitého — i nejvyšší autoritou Církve chvalně uznávaného — stavu katechetského. Má-li se práce spolková dařit, musíme dle zásad nezapomenutelného biskupa Bryncha *postaviti se jeden vedle druhého*, tedy v našem případě: katecheta vedle katechety, mladší vedle staršího a v jednom, svorném šiku, jako acies bene ordinata, hájit svých práv. Spolek musí se stát centrem, ohniskem veškerých našich snah i tužeb. Spojenými silami více se dokáže, roste důvěra i odvaha, budí se chuť a nadšení ku práci a vlastní přesvědčení se utvrzuje. Proto ani jediný katecheta, kdo má na mysli zájem celku, nemá státi mimo Spolek a má všemožně snahy jeho podporovati morálně i hmotně.

Je to opravdu neobyčejně zvláštní doba, ve které žijeme. Vše jako v rozechvění. Nikdo neví, co přinese zítřek. Tolik však všichni víme a cítíme, že první rány dopadnou na nás. Kdo má oči a vidí, uši a slyší, ví dobře, co míním. Je nám tudíž třeba pevného centra, Početní zásada: deset půlek rovná se pěti celým, nemá platnosti v životě praktickém. Život praktický dosvědčuje, že pět celých je více než sta půlek. Proto se vše stejně smýšlející organizuje, seskupuje, schází I Kristus shromažďoval kolem sebe věřící!

Účel našeho Spolku je čistě stavovský. Politiky nepěstuje. Není ani Petrův, ani Pavlův, ale je Kristův. Nezapomínáme, že jsme kněžími. Duchovní blaho členův akceptujeme. I mrtvých členů svých nejsvětější Oběti vzpomínáme! Tento duchovní zisk měl by býti náležitě zvlášť uvážěn všemi, kdo stojí dosud mimo. Smutný bývá osud kněze. Kdo naň vzpomene? Jak blaží vědomí: členové mého Spolku obětují za spásu duše mé mši svatou! Kollegialita a spása vlastní duše toho žádá: počet těchto mši svatých co nejvíce rozmnožiti!

Jak Spolek se staral a stará o hmotné zájmy je tolik známo, že pokládám za zbytečné znovu a znovu o tom se zmiňovati. Kdo chce vidět, vidí a může se o tom dočísti v každém čísle Věstníku, odbírá-li jej totiž. Proč tedy dosud celá řada katechetů není zorganizována stavovsky ve svém Spolku? Jedněm je příliš konservativním, jiným zase málo duchovním, jednomu nelíbí se osoba ta,

jinému ona atd. Nejspíše však bude to lhostejnost, která hledá pro své nepochopení zájmům celku nějakou výmluvu ať už pravdivou či smyšlenou. Kdyby Spolku nebylo, bude rámus v Izraeli, bude deklamováno o útisku, nespravedlnosti a jak se všechny ty fráse jmenují. Je-li Spolek, prostě se ignoruje! Jak by si kněžstvo dnes vážilo své Jednoty, když jí není a jak ji kritisovalo pokud byla! Je to jistě zásluhou kormidelníků našeho Spolku, že dovedli jej zachránit v dobách kritických.

Spolek tu je a pracuje. Jak plní své povinnosti členové? Dvoje jsou povinnosti: morální a hmotné. Nejen býti členem, státí a dívatí se, jak ten lid na Golgotě, ale podat i ruky pomocné. Nedostatky, jsou-li nějaké — a jak by nebyly, vždyť jsme jen lidé — spojenými silami odstranit a společně účinněji pracovat. Jako Spolek hledí zlepšiti materiální postavení svých členů, musí i členové plniti materiální povinnost ke Spolku, máť i on své povinnosti a mohlo by se mnoho dobrého i v tomto směru vykonati. V článku »Pro domo« uvedl jsem některé myšlenky jistě ku prospěchu Spolku i členů, jen kdyby bylo více dobré vůle. Však nervus rerum — pecunia — chybí! Zde se chci zmíniti ještě o něčem. Naše mládež vlivem doby čte a mnoho čte. Co však čte? Víme to a žasneme, kam to takhle půjde! Je nutno vydávati dětský časopis psaný v duchu katolickém. Musil by ovšem vypadati tak, aby už svým zevnějškem a celou úpravou lákal. Pro děti jen to nejlepší. Nemám obavy, že by se neudržel, naopak při dobré vůli členstva musil by prosperovati. Spolek má přes 300 členů a asi dvě stě katechetů je mimo Spolek. Kdyby každý jen 20 výtisků objednal, co tu odběratelů a připočteme-li horlivé kněze duchovní správy, nemuseli bychom se dlouho rozmýšleti. Ani o pracovníky a přispívatele nebyla by nouze, kdyby dobré články byly slušně honorovány. Prospěch byl by ovšem chloubou Spolku a musil by každý šíření listu pokládati za svou stavovskou povinnost!

Spolek musí býti ve svých snahách podporován, jeho usnesení respektována, jeho přání rychle a svědomitě plněna, žádná oběť těžkou, vyžaduje-li to prospěch celku. Více stavovského uvědomění bude jen Spolku ke cti. Kdo měl příležitost nahlédnouti do života spolkového a poznal horlivost členstva jiných organizací, dá mi za pravdu, že bez discipliny stavovské není možným ani pokrok ani rozkvět. Zájmu celku musí ustoupiti mnohdy i zájmy osobní.

Mezi sebou budme upřímnými bratry, nebuď ani sluha ani pán mezi námi, ale za rovné se mějme v Kristu. Je v tom opravdu málo stavovské cti, pomlouvá-li předchůdce svého nástupce ve sboru dříve ještě než tento nastoupí, nebo vychloubá-li se ve svém nerozvážném mluvení: peněz moc a práce žádná! Tyto smutné zjevy musí vymizet.

Letošní valná hromada bude o pololetních prázdninách, by všichni, kdož se o Spolek zajímají se mohli přesvědčiti, že Spolek pracuje a chuť ku práci je. Účastníci necht pak pracují ve svém okolí, aby ani jediný kollega nestál mimo stavovskou organizaci. Spojme se ke společné, svorné práci u vědomí stejného cíle.

Arcibiskup Napotnik zakončil svou řeč na štyrském sjezdě slovy: Ať žije čin!

Ano — ať žije čin —!

Neděle III. v postě.

Duševně hluchoněmí.

FRANT. MALÝ, kaplan u sv. Štěpána v Praze.

Kterýsi básník (Oskar Wilde) napsal: »Srdce lidská jsou k tomu, aby pukala bolestí.« Milé děti, co chtěl onen básník těmito slovy naznačiti? Nic jiného nechtěl povědět, nežli: že na světě bývá utrpení, bolest a žal. Že na světě je mnoho lidí tělesně i duševně nemocných a přemnoho ubožáků. Jsou to na příklad: slepí, mrzáci a hluchoněmí. Ale kteří, myslíte, že z těchto ubožáků jsou nejvíce hodni politování?

Nešťastný je *slepec*, který od narození neuzřel světlo světa anebo který nešťastím zraku svého pozbyl (vojáci). Takový slepec neví, co je rozkoš jara, co je krása léta, jaká štědrost podzímku i půvab zimy. Takový slepec žije ve věčné noci, ve věčné tmě, ve věčném hrobě. Pro něj marně svítí krásné slunce, marně klene se nad ním lazurové nebe, marně vychází měsíc v průvodu nespočetných hvězd. Proň marně rozvíjí se kvítí, marně pokrývají se lučiny drahocenným rouchem a hory temnozeleným pláštěm. Slepec je slovem ubožák.

Podobně i chromý *mrzák* je ubožákem. Ale má řeč a sluch a dovede si tak částečně vynahraditi, oč jej neštěstí připravilo. Má ústa a může prositi; má sluch a může slyšeti; má zrak a může se radovati.

Ale ze všech největším ubožákem je *hluchoněmý*, který od svého narození až do smrti neslyší a nemluví. Žádnému nemůže sdělit radost ni žal. Jako mrtvý kráčí uprostřed živých. Jeho myšlenky a žádosti jsou v něm uzavřeny jako v hrobě... V dnešním evangeliu jsme právě o takovém hluchoněmém slyšeli.

Ostatně, drahé děti, tělesně hluchoněmých t. j. hluchých a němých bývalo na světě odjakživa mnoho. Ale tisíckrát více bylo a jest *hluchých a němých duševně*. A to mi věřte, kdyby se mne někdo zeptal, která hluchoněmota je horší, zda tělesná či duševní, řekl bych rozhodně, že hluchoněmota duševní je nejhorší...

I.

Odpovězme si nejdříve na otázku: koho máme rozuměti *duševně hluchým*?

a) Duševně hluchým byl na příklad náš arcibiskup *Adam*. Hospodin jej napomínal: »To nejez, abys nezemřel!« Ale on výstražného hlasu neslyšel a smutně se svému Pánu odvděčil za jeho dobrotu a lásku.

Duchovně hluchým byl i jeho nejstarší syn *Kain*, který nedbaje napomínání z úst nejsvětějších prolil nevinou krev Abelovu. A následek toho byl? Že znamenán znamením bratrovraždy, jako zběsilce pobíhati musil světem.

Duševně hluchým byl i první národ *před Noemem*. Celých 120 let dal jej Pán Bůh napomínati; ale jakoby měli sluch zatvrdlý, neposlechli. Zahynuli proto za trest vodou z potopy.

Hluchotou duševní postižen byl *Farao*, který přes devaterou hroznou výstrahu propustiti nechtěl z Egypta lid israelský, ježž byl týral. Za to zahynul bídně ve vlnách moře červeného.

A nevíte-liž, jak velice hluchotou duševní raněn byl *národ israelský*, když jej Mojžíš vedl pouští do země zaslíbené? Jak smutně stěžoval si na ně vůdce Mojžíš a bratr jeho Aron! Jak trpce naříkal na ně Hospodin ústy žalmistovými (90): »Neuposlechl lid můj hlasu mého a nehleděl na mne!...

b) Než, nač bychom se zdržovali v minulosti, když vidíme i v době přítomné tolik a tolik duševně hluchých křesťanů? Či nevěříte, že jsou i mezi vámi duševně hlší?

Hle, spravedlivý Pán Bůh jako před staletími volá dosud: »Já jsem Hospodin, Bůh tvůj! Nevezmeš jména Božího nadarmo!« Ale co je mezi námi lidé, kteří jméno Boží neuctivě vyslovují! Kterí klejí! Kterí se Pánu Bohu rouhají! Hospodin jako před staletími volá dosud: »Pomni, abys den sváteční světil!« Ale kolik křesťanů jde v neděli a ve svátek do kostela? Kolik školních dětí zbytečně zůstává doma! Lehkomyslně zanedbávají mše svaté! Hospodin jako před staletími volá: »Cti otce svého i matku svou... Ale kolik duševně hluchých dětí pohybuje se mezi námi! Co je na světě nezdárných synů a nehodných dcer, to nejlépe ví Pán Bůh, který zná i naše nejtajnější myšlenky. Hospodin jako před staletími volá: »Nezabiješ! Nesesmilníš! Nepokradeš! Nepromluvíš křivého svědectví...« Ale kolik křesťanů slyší tato otcovská slova? Kolik křesťanů se podle nich řídí? Málo, věru, že pramálo!

A církev svatá volá: »Pomni, abys nařízené posty zachovával! Pomni, abys v čas velikonoční sv. svátosti přijímal!« Ale kolik křesťanů slyší toto mateřské volání? Kolik jich plní zákony církevní? Co myslíte, drahé děti? Co mi odpovíte? Ach, nemůžete mi odpovědět nic jiného, nežli že jest a bylo na světě odjakživa velice mnoho lidí duševně hluchých...

II.

Ale také mnoho lidí **němých** žije na tomto světě... Jistě, že si mnohý vás už myslíval: proč pak se o někom říká »**hluchoněmý**«? Protože tělesná hluchota bývá obyčejně spojena s němotou. Kdo od svého narození nic neslyší, ten také přirozeně zůstává až na do smrti němý. Právě tak lidé duševně hlší bývají obyčejně i duševně němi. V čem záleží jejich duševní němota? V čem? Jejich duševní němota záleží obyčejně v tom, že nechtějí mluvit tenkrát, když jim káže sv. povinnost, aby mluvili. —

a) Ach, tedy byl jistě duševně němým velekněz *Heli*, který z nepravé lásky synů svých nenapomínal ani nekáral!

Duševně němi byli *Farizeové*, kteří sebe sice dovedli chváliti a vynášeti, ale přiznati se ke svým chybám nechtěli a nedbali.

Duchovně němý byl *Jidáš*. Když za obětním stolem při poslední večeři slyšel prorocká slova: »Jeden ze dvanácti, který se mnou omáčí skývu v jedné míse, tenť mne zradí!« — mohl z toho poznati, že Pán Ježíš je vševědoucí Bůh, který jej může jednou trestat. Měl tedy Jidáš mluvit a měl pokorně vyznati svou hroznou vinu! Ale on zatvrzele míchel jako člověk nějaký hluchoněmý a raději vyšel ven, aby provedl svou zradu. —

Ó, kterak jej zahanbuje onen *publikán*, který přerušil svou němotu a ve chrámě pokorně volal: »Bože, buď milostiv mne hříšnému!« Myslíte, drahé děti, že volal tak nadarmo? Ach, nikoliv! Navrátil se z chrámu ospravedlněn do domu svého....

A co vypravuje evangelium dnešní? Že Pán Ježíš zázračně uzdravil *němého*. Ó jak asi zplesal v duchu tento ubožák, jež zlý duch byl připravil o řeč! Jak asi děkoval Pánu Ježíši, že mu zase řeč navrátil! Sv. evangelium sice o tom nic nevypravuje, ale já jsem přesvědčen, že tento uzdravený němý člověk až

do své smrti neustával Pánu Ježíši býti vděčen a že mu přecasto v modlitbě děkoval. —

b) Ale co je mezi námi duševně němých lidí, kteří mlčívají, když by měli Pána Boha chváliti, jej oslavovati a jemu děkovati za dosažená dobrodíní! Co je mezi námi lidí, kteří se neradi modlívají! Co lidí, kteří se nemodlí vůbec, právě tak, jako kdyby byli němi! Zdali se nepodobají pohanům, kteří podle slov sv. Pavla »poznávše Boha, neoslavovali Boha, aniž jemu děkovali (k Řím. 1, 21).

Duševně němi bývají rodičové, kteří nekárají svých nezdárných dětí. Možná, že přijde doba, kdy nebudou němi, ale naříkati budou: »běda, že jsme mlčeli!«

Kdo jsou ještě duševně němi? Němi jsou všichni ti, kdož se bojí svého bližního zastati anebo jej varováním uchrániti od škody.

Konečně jsou duševně němi všichni ti, kdož se ostýchají ve sv. zpovědi ze svých hříchův upřímně vyznati. Raději se nechají svíratí okovy hříchů, raději zakoušejí výčitky svědomí a působí sobě bezesné noci, nežli aby přemohli svou duševní nemotu a vyznali své hříchy.

V lednu r. 1912 uveřejnil slovník časopis »Soča« zajímavý dopis z města La Platy v Jižní Americe. Chcete, drahé děti, vědět, co v tom dopise stálo? Povím vám to. Jistý Sande Giacomo zavraždil před 30 lety starostu města Kamen v Přímoří a uprchl na to do Ameriky. Úřady hledali pravého vinníka docela jinde a odsoudily nevinného jakéhos člověka k doživotnímu žaláři. Pravý vrah mezitím v Americe zbohatl a stal se majitelem plantáží. Ale neměl nikdy pokojného svědomí; nic ho netěšilo, neboť měl ruce poskvrněny krví a mimo to měl i na svědomí člověka, který byl za něj nevinně odsouzen. Tento nevinně odsouzený totiž v žaláři umřel, zatím co pravý vrah v Americe den ode dne bohatl. Konečně však po 30 letech těžce onemocněl, na smrtelné posteli se ke svému zločinu přiznal a prosil, aby byla ihned o tom podána zpráva do jeho vlasti. Zpráva přišla ovšem už pozdě. Ale vrah si aspoň před smrtí ulehčil. Ach, jak dlouho byl před tím němý! Jak dlouho byl hluchý k výčtkám svědomí! Celých 30 let byl duševně hluchoněmý! Až konečně nemoc rozvázala jeho hluchoněmotu . . .

Drahé děti! Když jste nyní vyslechli mou exhortu o hluchoněmých, povězte mi, který neduh je horší! zda hluchoněmotu tělesná či duševní? Tělesná hluchoněmotu, ač velmi zlá jest, má přece nějaké výhody: hluchoněmý bývá uchráněn před mnohým pokušením a pohoršením, neslyší rouhání, neslyší pomluvy a nemůže páchatí rozpustilé řeči atd. Ale hluchoněmotu duchovní nemá výhody žádné. — Děkujte proto Pánu Bohu, že vás uchránil hluchoněmoty tělesné, ale varujte se hluchoněmoty duševní! S pomocí Boží se jí uchráníte. Amen.

Neděle IV. postní.

O čtyřiceti korunovaných.*)

Frant. Malý, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Kdybyste, milé děti, v této chvíli mohli nahlédnouti do kalendáře, našly byste tam, že dnešního dne, t. j. 10. března, koná se v Církvi svaté památka 40 korunovaných mučedníkův. Kdo as byli tito sv. mučedníci? Slyšeli jste o nich někdy? Četli jste jejich životopis? Znáte-li dějiny jejich památné mučednické

*) Dle Eckerta, Církev vítězná I., 395—397.

smrti? Neznáte. Nuže, mějte nyní dobrý pozor, co vám budu o nich v exhortě dnešní vyprávět! —

Když svého času císař Konstantin Veliký nad křesťany ve své říši konečně se smiloval a na Západě daroval jim svobodu víry, na Východě nepřestal je pronásledovati vladař Licinius, člověk to mravně zkažený. Z nenávisti proti Konstantinovi a proti víře Kristově počal r. 320 týrati biskupy a kněze, bořil svatyně anebo zapovídal v nich konati bohoslužbu. Posléze nařídil, aby všichni vojáci obětovali modlám.

Toho času ležel posádkou ve městě Sebastii v Pontu na hranicích Arménských vojenský pluk řečený »bleskový«; tento pluk se skládal z vojinů obzvláště statečných, kteří svou udatnost osvědčili v několika bitvách. Mezi těmito statečnými vojáky nacházelo se také 40 zbožných křesťanů, kteří pocházeli z rozličných krajů, ale páskou víry křesťanské spojeni jsouce, pevně k sobě drželi. Když uslyšeli, že mají obětovati modlám, vystoupili v počtu 40 ze šiku a pravili svému veliteli: »Jako vojáci sloužíme věrně a poctivě svému císaři a nedovedli bychom se mu nikterak zpronevěřiti. Ale my jsme také křesťany a nechceme se zpronevěřiti ani svému Pánu Ježíši Kristu.« Císařský náměstek Agricola — tak se totiž jmenoval — domlouval jim nejdříve lahodně, aby uposlechli. Sliboval jim hodnosti a vyznamenání, ale marně. Ličil jim hrozné tresty, které je stihnou za neposlušnost, ale marně. Křesťanští hrdinové nedali se ani lichocením, ani sliby ani hrozbami svést ke hříchu. »Vytrpěli jsme na válečných výpravách pro pozemského císaře již tolik nevýslovných útrap,« tak pravili. »Proč bychom nepodstoupili muk i smrti pro vladaře nebeského? Věci vezdejší pominou, ale blaženost nebeská potrvá věčně. A proto nejsme žádostivi pozemských hodností a vyznamenání, ale toužíme obdržeti *korunu* spravedlnosti.«

Rozhněvaný Agricola dal statečné vojiny potupně zhičovati, okovy spoutati a do žaláře uvrhnouti, domnívaje se, že je takto donutí k poslušnosti. Ale kterak se zachovali křesťanští hrdinové v hodině této zkoušky? Co myslíte, milé děti? Víte přece z biblické dějeprawy, kterak se zachovali svého času bratři makabejští! Povzbuzovali se navzájem k vytrvalosti a připravovali se modlitbou k nastávajícímu boji nejhoršímu. Podobně i sv. vojínové. Když tedy jich neoblomily muky žaláře, náměstek císařův je odsoudil k smrti a přečetl jim ortel. Měli umřít smrtí obzvláštní, ne obyčejnou. Co myslíte, jakou asi smrt vymyslel pro ně Agricola?

Tehdáž byla krutá zima. V horských úvalech drsné Armenie ležely spousty sněhu a krajinou bouřil mrazivý vítr severní. Kdo nemusil, neodvážil se vyjít ani z příbytku a zdržoval se v teplé světnici. V této kruté zimě v noci dne 10. března 320 byli sv. hrdinové spoutáni a zavedeni na zamrzlou vodní nádržku, která se nacházela nedaleko městských lázní. Na ledě se musili všichni do jednoho svléci ze šatů. Když se někteří z nich počali chvěti zimou, napomínali je druzí statečnější, řkouce: »Bratři, Kristus Pán byl také svlečen se svého roucha; proč bychom neměli trpět my, co trpěl On? Jestliže jsme byli hotovi zemřít v boji za císaře pozemského, proč bychom neměli zemřít za Pána nebeského?

Když někteří z nich počali zimou omdlévati, ostatní se vroucně modlili takto: »Všemohoucí Bože! *Čtyřicet* nás přišlo sem na toto bojiště, abychom za Tebe život položili! Popřej, prosíme, aby nás *čtyřicet* korunováno bylo korunou nebeskou!« ... Tak se modlili stateční hrdinové Boží.

Aby však, možno-li, ještě v poslední chvíli mohli býti svedeni, rozkázal vladař sousední lázně vyhřátí a osvětliti. Když tedy venku rostl třeskutý mráz a pronikal kosti křesťanských vojinů na ledě; když údy jejich křehly, krev jim stydla v žilách a oči svíraly se omamující mráкотou, nedaleko vábně kynuly příjemné, vyhřáté lázně. Jaké to bylo pokušení pro ubožáky! Což divu, že jeden z nich nemoha snéstí třeskuté zimy, pojednou opustil své statečné soudruhy, zřekl se víry a spěchal se ohřát do lázní. Avšak, jak velice se zmýlil, doufaje, že si pomůže! Neboť slyšte, co se mu přihodilo! Poněvadž ze zimy sestoupil náhle do teplého vzduchu, srdce jeho nemohlo snéstí této překotné změny a ubožák v okamžiku padl k zemi, raněn byv mrtvicí. — — —

Mezitím nadešla půlnoc a 39 hrdinských vojinů zmíralo ponenáhlu na ledě. Na stráži stál pohanský voják, který v duchu podivoval jejich statečnost. Pojednou však ustrnul, neboť uzřel podivný zjev. Jak nám letopisy svatých dosvědčují, spatřil sestupovati s nebes anděly, kteří nad hlavami křesťanských mučedníků drželi zářící koruny. Pohanský vojin v ustrnutí tyto koruny počítá, a napočítal jich 40. Počítal ještě jednou, počítal po třetí a po čtvrté — ale po každé jich napočítal čtyřicet. I pravil sám u sebe: »Jaký to div! 39 je mužů na ledě a nad nimi září korun čtyřicet. Pro koho je asi připravena koruna čtyřicátá? Snad naposledy pro mne? Hle, mužové tito pro svého Boha tak statečně obětují život! Jistě tedy jest jejich Bůh Bohem pravým.« A to promluviv v té chvíli byl tento pohanský strážce osvěcen Duchem svatým a jal se volati: »Věřím v tebe, Pane, v nějž oni věří. Připočti mne k nim a učiň mne hodným, abych pro tebe smrt podstoupil a došel čtyřicáté koruny, kterou onen nevěrný křesťan byl ztratil!« Potom se dobrovolně svlékl se svých šatů a připojil se k sv. mučedníkům. A takhle, milé děti, na místo zrádného Jidáše nastoupil věrný Matěj, jenž uvěřil v Krista Ježíše a došel křtu. Jakého křtu došel? Co myslíte? Kterak byl pokřtěn strážce tento? Pokřtěn byl křtem žádosti a krve...

Teď bych mohl, drahé děti, ukončiti vypravování o 40 sv. korunovaných mučednících. Neboť zajisté očekáváte, že v třeskuté zimě na ledě všichni do rána ducha vypustili. Sám vladař Agricola domníval se podobně. Rozkázal tedy ráno nazítří, aby všem byly přelámány kosti a těla jejich umučená aby byla odvezena a uvržena do ohně.

Když tedy pochopové přistoupili, aby rozkaz nesvědomitého pána vykonali, našli sice 39 mučedníků mrtvých, ale nejmladší, jménem Melito, jevil ještě známky života. Toho chtěli pochopové zachovati na živu a ošetřovati, aby jej světky mohli k odpadnutí. Ale tu přiběhla staříčká matka mladíckého mučedníka a dodávala mu (právě tak jako matka Makabejská) zmužilosti, řkouc: »Synáčku, trp ještě maličko! Hle, Kristus Pán otevírá ti bránu nebeskou a jde si pro tebe!« I pomohla mu sama na vůz, na kterém spočívala těla zmrzlých mučedníků; načež i tento poslední ducha vypustil. — — —

»Něco vám, milé děti, nyní řeknu. V katechismu nacházíme mezi hříchy proti víře, není-liž pravda, také »odpadlictví«. Kdo se prohřešuje odpadlictvím? Odpadlictvím se prohřešuje, kdo se katolické víry zříká. Ach, milé děti, nikdo z nás nemá práva odsuzovati onoho křesťana, který se zřekl své víry; soud náleží jedinému Pánu Bohu. Ale uvažte, jak nešťastný byl jeho konec! Co všechno byl vytrpěl před tím pro Krista! Ale v poslední hodině života svého odpadl! Poznejte z toho, jak slabi, křehcí a vrlkavi jsou mnozí lidé! Dnes se vrouceně

modlí a zítra třeba klejí. Dnes slibují při zpovědi polepšení, ale sotva se navrátíli od sv. přijímání, upadají opět do starých hříchů. Možná, že jsou takoví také mezi vámi! Proto nespolehejte, milé děti, příliš na sebe a na svou sílu, ale prostě ustavičně Ducha svatého, aby vám udělil dar statečnosti, vytrvalosti a síly! Nebudete prositi nadarmo.

A ještě něco vám povím! Nešťastný onen odpadlík vzdal se koruny slávy věčné, aby užil krátké rozkoše tepla. — Zdaž nejednají tak i mnozí jiní křesťané? Pro nepatrný zisk anebo pro kratinkou radost dopouštějí se hříchů těžkých a vydávají se v nebezpečenství zahynutí věčného. Nikdo z vás nespolehej, říkáje: »Však já se zase vyzpovídám!« Možná, že i onen ubohý odpadlík měl úmysl, že se zase jednou ke Kristu navrátí; ale zemřel náhle, bez zpovědi. Nezbyla mu ani chvílečka, aby mohl zvolati: »Bože, buď milostiv mně hříšnému!« Budiž vám to spasitelnou výstrahou! Amen.

Katolická prvouka.

O nové knize uvažuje FRANT. KOŠÁK.

Bylo to v letech šedesátých minulého století, kdy otázka katechismu u nás na veřejnost vyplynula a rozvířila život školního vyučování náboženství, kdy o katechismu psáno, hovořeno a pracováno, Jedním z návrhů, který tehdy na povrch se vynořil, byla *myšlenka katechismu v člancích* (Škola a život 1862). Po čtyřiceti letech opět vynořila se myšlenka ta, probírána, uvažována; ale zůstalo při pouhých návrzích, úvahách, námětech a vydáno během let i několik pěkných, praktických, ale jen jednotlivých článků. (Nejnovejší článek »Křest« napsal Kar. Dostál-Lutinov. Archa 1917 str. 154.) I v katechetických kruzích německých, v Bavorsku, připadli na tuto myšlenku a došla tam svého uskutečnění v Mnichově, v katechismové čítance Stieglitzově. (Vychovatel 1916. Časop. katol. duchovenstva 1917 č. 7.)

Jiná zajímavá myšlenka a návrh podán v letech šedesátých profesorem Dr. Skočdopolem v Časopisu katol. duchovenstva 1867 v článku »O katechismu.« Skočdopole žádá tu *pro nejmenší třídy* knihu, ne pro žáky, ale pro katechety, příruční **knihu počátečního vyučování náboženského, dle níž na všech místech jednotejně by se vyučovalo.** Byla by to dle jeho mínění kniha výhodná zvláště pro začátečníky a pro učitele výpomocně náboženství vyučující. Představuje pak si tuto metodickou knihu pro katechety tak, že »by krok za krokem ukazovala katechetovi, která je úloha jeho při každé naučné věě katechismu a spolu by naznačila materiál a chod, kterak jednotlivé naučné věty objasňovati, dokazovati, jak při nich na srdce, mysl a praktický život katechumenův působiti, před čím tu a onde varovati, co vyvrátiti, před čím mládež ohraditi má. Nebyly by to katechese, ale právě jenom metodická kniha.« (Čas. kat. duch. 1867, str. 436.) Krásná myšlenka Skočdopolova, na výsost potřebna uskutečnění, zapadla v zapomnutí.

Když již snahy katechetské určitými braly se směry, v letech devadesátých Xaver Dvořák projev il přání, *rozšířiti učení biblické dějepřavy na třetí rok a tak položit i přirozené, dle vývoje božského učení Kristova základy historické, k té*

mohutné a veľkolepé stavbē katolícké vĕrouky a mravouky. (Pastýř Duchovní 1891 str. 163). Přání jeho na kongresu katechetickém r. 1912 ve Vídni došlo splnění — beze zmínky ovšem autorství myšlenky českého katechety — a vydána »náboženská knížka« Viléma Pichlera, sestavena na zásadách na kongresu vyložených a přijatých. U nás podle vzoru toho vydali katecheti Fr. Bláha, Fr. Jedlička a Jan Volf: »Učebnici katol. náboženství pro první tři roky obecných škol.« Ku starší biblické dějepřavě Doležalově za vzorem Pichlerovým přidány katechismové poučky. (Vychovatel 1917, str. 188.)

Když jsme téměř před desíti lety pracovali v zamořeném dnes kroužku katechetů plzeňských o osnově pro školu obecnou, bylo vroucím přáním a požadavkem, *by v nižších třídách podáno bylo učivo náboženské v rámci apoštolského vyznání víry na základě biblických dějin* a aby tu podáno bylo dětem pokud možno všechno, co děti ve věku tom pochopiti mohou z nauky náboženské. Pro nepřítel doby, ale i žárlivosti zašel kroužek a jednota a soustředěná práce byla rozbita k radosti těch, jimž kroužek stál v cestě a byl »trnem v oku«.

Brněnská »Hlídka« podávajíc referát (roč. 1917, č. 12.) o novém vydání Pichlerovy »náboženské knížky«, vydané katechetskou sekci rakouské společnosti Lvovy, a zprávu, že biskupskou konferencí tohoto vydání, doplněného přidavkem katechismu dle přání rakouského episkopátu, povoleno užívati na nižších stupních obecných škol, bez podmínky dříve stanovené, že zmíněná učebnice může býti schválena jen s podmínkou, že bude zavedena v celém Rakousku, pronáší požadavek: *»přejeme si pro své nejmladší žáky knížky, jež by byla ve svých článcích, modlitbách a ukázkách písní prodchnuta českým a ne vídeňským duchem!«*

Všechna tato přání a dobré návrhy během let v našich krajinách katechety podaných, docházejí svého splnění. Co bylo od let požadavkem v kruzích katechetických na různých stranách, a co činěny tu a tam pokusy, to nyní vidíme uskutečněno. Ovoce 28letého působení ve škole, z praktických poznatků a poznámek sestavena knížka, jež vyšla v době předvánoční 1917 v Olomouci nákladem R. Prombergrovým: **Katolická prvouka pro nižší třídy obecných škol** složil Václav Kubiček, katecheta v Lošticích.

Vydaná knížka Kubičkova vyplňuje ony výše uvedené touhy a snažná přán, v kruzích katechetických pronášená a již tím podán o ní posudek, že *jest to kniha, po níž třeba s chutí sáhnouti, ji zkoumati, zkoušeti ve škole při vyučování a doplňovati!* Právě sám autor: »Dílo není vlastně hotovo. Byť jednotlivec dal sobě záležeti sebe srdečněji, nemůže v tomto oboru podati více nežli návrh. Aby se návrh formálně uhladil, aby se uzpůsobil obsah jeho ku všestranné spokojenosti, jest potřebí zavést o něm rozhovor. Rozhovor vytkne vady a nedostatky, upozorní na nesnáze, nadhodí pochybnosti, předloží dotazy a vynese na vrch jiné myšlenky snad lepší a vhodnější.« Rozhovor ten však nemůže nastati, po našem soudu, dříve, až po praktické zkušenosti. Bylo by troufalostí raditi po zběžném prohlédnutí, posuzovati tam, kde po 28leté zkušenosti a práci vychází dílo propilované, přezkoušené, vynikajícími odborníky prohlédnuté a radami jejich upravené.

Katolická prvouka Kubičkova je pokusem a návrhem *jednotné učebnice náboženské pro první tři ročníky obecných škol*. Pozůstává z biblických článků, z učiva katechismového a ze článků. K porozumění svého díla vydal autor ve zvláštním sešítku »Doprovod katolické prvouky« (56 stran, 80 hal.), kde vy-

světluje uspořádání, soustavu a úpravu prvouky a podává vzorce soukromých osnov pro první stupeň, podrobně to propracovanou osnovu, která hodinu za hodinou vede katechetu v jeho učitelském úřadě. Již na této osnově patrně, že pochází ne od zeleného stolu, ale ze životní praxe, jejímž trním a bodlácím prošla, aby jiným usnadnila cestu a ji příjemně a životními zkušenostmi osvětlila.

Prvouka samotná po stručném úvodu, v němž uvedeno, co malý žáček má o Bohu vědět — ale málo kdy ví — ze školy mateřské a po textu modliteb, ihned počíná s učením o Bohu postupem apoštolského vyznání víry. Po tom co pověděno bylo v úvodě naší stati, není třeba připomínati, že *se nám zdá postup ten nejlepší a nejvíce přirozenější*. Autor opravdu vkládá na vhodných místech do symbola co děcko má z nauky náboženské vědět a znáti a co pochopiti dovede. (Desatero do prvního článku víry; poslední pomazání do třetího, při bibl. článku P. Ježíš uzdravil služebníka setníkova a j.) Jen učení o mši sv. nebylo snad vhodno položit až na konci (při IX. čl. víry), snad lépe a případněji mohlo vloženo býti ihned po ustanovení Nejsvětější svátosti oltářní, při poslední večeři (čl. 57.).

Tak dlouho voláme po původním českém zpracování biblické dějepavy, abychom nemuseli mládeži vykládat dějiny posvátné na základě překladů dějepav z němčiny a tu *»Prvouka«* podává nám takovou *krátkou českou dějepavu, sestavenou pro děti pochopitelně, dětsky, ale přece tak, že články přiléhají slovně k nejnovějšímu překladu Písma svatého*. Úchytky autor vysvětluje v *»Doprovodu«*, kde i vykládá, jakými zásadami se řídil při sestavování těchto článků (č. 2.); Článků biblických je v *»Prvouce«* celkem 60 (24 + 36). Po čl. 41. mohl vložiti dobře učení o svátosti křtu (jako učinil Pichler). Přáli bychom si o některý článek více z Nového Zákona po vzoru Pichlerově, ale až při praktickém použití *»Prvouky«* pozná se, co kde třeba doplniti. *Články biblické jsou krátké, rozdělené v menší části, vypravovány krátkými větami, tak že děti snadno se jim naučí a je si zapamatují.*

Ze článků biblických *vyvozeny jsou nauky náboženské* obsažené v našem úředním katechismu, ovšem místy zkráceny a zjednodušeny — *pro děti jsou upraveny!* Vybrány jsou ale po řádné úvaze jen ty a takové, které dítko chápati může a které na tomto stupni také potřebuje znáti. Není každý biblický článek vyčerpán až do toho nejmenšího, aby vybráno a přitaženo bylo i mnohé, co dítko ani pochopiti nedovede, ani na tomto stupni nutně znáti nemusí.

Nejméně pouček katechismových vybráno ze článků o Josefovi, ač i tu dalo by se mnohé vybrati a zdůrazniti, zvláště vzhledem k přípravě na sv. zpověď, ale i tu se časem ukáže, čeho třeba bude doplniti. Vět katechismových je 84 jednoduchých a *snadných dětem k naučení*. Autor pod jménem *»učivo větné«* podává toto učivo katechismové ve třetí části *»Prvouky«* (str. 135—158), ale rozhojné na 168. Jsou tu podány nejen otázky z katechismu, ale i z biblických dějin. Bylo i našemu úřednímu katechismu právem vytýkáno, že je v něm mnoho otázek biblických a po vynechání jich že by byl kratším a tak se zdá, že ani zde není třeba otázek a dějů biblických; máme-li však na mysli, že autor knihu svou vydává jak pro učitele a děti, tak i pro rodiče, aby mohli dětem svým pomáhati a s nimi opakovati, seznáváme, že dobře snesou se otázky katechismové a biblické vedle sebe. Nejsou pro katechetu, který spíše bude žádati vypravování děje, ale pro rodiče.

Tím podobá se »Prvouka« knížce Pichlerové a i jejímu zpracování u nás, ale v mnohém je předčí. Novinkou však v »Prvouce« jsou články. Zde patrně, že »Prvouka« není napodobením, ani že neřídí se německou náboženskou knížkou, je v části této čistě původní. Každý článek vyplývá z dlouholeté praxe, každý byl propilován, uvážěn, zkoumán a teprve potom dán na své místo. Vše je tu původní, čistě české, jak v řeči, tak v příkladech, tak v písničkách, pořekadlech a větách. Třeba by články ty všechny nebyly pro děti, tak jak jsou v »Prvouce«, katechetovi jsou však pomůckou k širšímu zpracování a poučení. Odtud může mnoho čerpat, mnoho použít, to je mu studnicí vody živé, kde téměř z každého řádku dá se provést celá aplikace příhodná pro náboženskou výchovu mládeže. Zde uskutečněno to, co představoval si Skočdopole v příruční knížce počátečního vyučování náboženského. Zde právě krok za krokem ukazuje se katechetovi, která je jeho úloha při každé jednotlivé naučné větě katechismu, zde podán mu nejen material, ale i postup, jak jednotlivé naučné věty objasňovati, dokazovati, jak při nich na srdce, mysl i praktický život katechumenů působiti, před čím tu a onde varovati, co vyvrátiti, před čím mládež chrániti má. Ovšem musí katecheta chce-li toho, co zde zhuštěno se mu podává, použití ve škole, sám promyslet, musí i on znovu promeditovati, na své žáky dle potřeby upravit, aby vše přineslo užitek stonásobný!

Ve zvláštní části, jako přídavek, zařazena v »Prvouce« příprava na sv. zpověď a sv. přijímání, jež autor klade do třetího roku školního. V devíti větách naučných podáno tu z každé svátosti to nejpotřebnější, co dítě po prvé k sv. svátostem přistupující vědět musí. Že část ta oddělena, je věci jenom na prospěch, má katecheta volnost použití ji, kdy se mu hodí a dítě poznává, že učivo toto je něčím zvláštním, něčím světlejším, co má pro ně zvláštní význam.

Nemůžeme jinak ukončiti úvahu o původní české knížce pro mládež nejnižších tříd školních, než vrocím přáním, aby toho čeho zaslouhuje také se dočkala, hojného úspěchu. Přispěti k tomu musí na prvním místě katecheté praktickým použitím »Prvouky« ve škole — což dobře možno v rámci nynějších osnov — čilým rozhovorem, třibením názorů, návrhy a pokyny, jež by byly podkladem pro zlepšení a zdokonalení díla. Uvážíme-li, jak veliký zájem jevil se o náboženskou knížku Pichlerovu, že po prvním vydání došla autora na tisíc pokynů, rad a posudků, bylo by to smutným svědectvím pro katechety české, kdyby »Prvouka«, která jak uspořádáním, tak rozsahem a praktičností Pichlerovu daleko předčí, nedošla pozornosti a úvah katechetů českých.

Vytknouti dás se těžko dílu něco, ale mnohé bude lze upravit, doplniti. Jest to dílo čistě české, jímž vane duch český, samostatný, vybavený z vlivů dosavadních návrhů toho způsobu, dílo, které k užtku bude rodičům, katechetům i dětem. Bude-li knížka doplněna pěknými, barevnými obrázky — kéž by i tyto mohly býti původní, české — stane se opravdu nejen katechetům a žákům, ale i rodičům knihou oblíbenou, příjemnou, poučnou; knihou, ku které rádo sáhne doma dítě, aby se občerstvilo chlebem života medem a máslem pomazaným; knihou, kterou rádi vezmou rodiče do rukou, aby opakovali s dětmi, ale po které sáhnou i sami, aby si oživili pravdy, které kdysi ve škole slyšovali; knihou, která bude katechetovi květiníci a sadem, odkud bude vybírat a podávat mládeži záživné ovoce svatých nauk, ale i kvítka cnosti a mravného života; knihou, která mu usnadní a zpříjemní přípravu a náboženskou výchovu mládeže.

V Kubičkově »Prvouce« nejsou obrázky nasbírané, jak praví autor v »Doprovodu«, ale vybroušené drahé kameny pěkně urovnané v pokladnici, kterou autor podává všem katechetům, rodičům a dětem. Na katechetech je, aby přiložili všichni ruce k dílu a zkoumali, prohlíželi, uvažovali, kde třeba ještě doplnění, uhlazení, vyleštění. Každý ať použije svých zkušeností na doplnění díla záslužného, abychom měli dokonalou *původní knihu českou*, která by byla *mládeži milou, rodičům hledanou, učitelům prospěšnou*. Spojenými silami podaří se dílo takové, zvláště když *základ již jest postaven*.

Za záslužnou práci náleží autorovi uznání, vděk a součinnost všech katechetů, knížka jeho činí oprávněné nároky, aby vzácné kameny z pokladnicetě zastskvěly se v kráse své ve škole, v rodině, ale i v srdci a myslí všech katechetů, ku prospěchu náboženského vyučování a náboženské výchovy naší milé české mládeže.

Z praxe a různé.

Pozvání k valné hromadě Spolku katechetů v král. Českém, jež konati se bude v pondělí 11. února 1918 o 2. hod. odp. ve spol. místn. v restauraci p. Müllera vedle »Fleků«, Praha II., Kfemencova ul. Pořad: 1. Zahájení valné hromady předsedou spolku. 2. Čtení protokolu o minulé valné hromadě. 3. Zpráva jednatele. 4. Zpráva pokladniční a zpráva revisorů účtů. 5. Zpráva knihovny a zpráva revisorů knihovny. 6. Schválení činnosti výboru. § 15. stanov spolkových. 7. Volba čtyř členů výboru, čtyř náhradníků, dvou revisorů účtů a dvou revisorů knihovny. 8. Stanovení výše ročního příspěvku. § 15. stanov spolkových. 9. Volné návrhy. (Tyto dle § 16. stanov podávají se aspoň 4 dny napřed písemně výboru.) Dle § 16. st. potřebí jest přítomnosti pětiny všech členů spolku. Nesešel-li by se tento počet, koná se za půl hodiny druhá valná hromada, která usnáší se platně, nehledíc již dále k počtu členstva. Všemohoucí povolal na věčnost letos z našich dluh dpp. Václava Slavíka a Bedřicha Štamfesta; kdo dosud za spásu duší jejich necelebroval, učiň tak nyní. V Praze, v únoru 1918. Antonín Benda, t. č. předseda, Josef Janout, t. č. jednatel.

Konkursy uveřejněné ve Věstníku vládním a Ordinarciálním listě pražském č. 1.: Obsadí se *definitivně* místo katechety:

1. při měst. šk. chl. v *Kostelci nad Černými Lesy*. Žádosti podány buďtež c. k. okr. škol. radě v Českém Brodě do 6. února 1918. Z kníž. arcib. kons. v Praze 5. prosince 1917;

2. při obecné šk. západního obvodu v *Kolíně*; žádosti podány buďtež c. k. okr. šk.

radě v Kolíně do 20. února 1918. Z kníž. arcib. konsistoře v Praze 5. prosince 1917;

3. při II. měst. šk. chl. v *Kladně* a

4. na pětiletí obecné škole v *Rozdělově*; lhůta do 12. února 1918. Žádosti v obou případech buďte podány c. k. okr. šk. radě na Kladně;

5. při IV. měst. chl. šk. na *Králi Vinohradech*; žádosti buďte podány c. k. okr. šk. radě na Kr. Vinohradech do 12. února 1918. Z kníž. arcibisk. kons. v Praze 4. ledna 1918.

Další konkursy uveřejňuje *Věstník vládní* č. 12.:

1. V okrese *hořovickém* při měst. šk. chl. v *Berouně* a

2. při obvodových obecných školách smíšených v *Berouně* na Přibramském předměstí a na *Závodí*. Žádosti buďte podány c. k. okr. šk. radě v Hořovicích. (Lhůta konk. do 8. neděl; po prvé uveřejněno 12. prosince 1917);

3. ve šk. okr. *táborském* při obecné a měst. šk. v *Jistebnici*; žádosti buďte podány c. k. okr. šk. radě v Táboře do 16. ún. 1918;

4. v *žitkovském* škol. okrese při IV. pětiletí ob. šk. chl. v *Žitkově*, žádosti buďte podány c. k. okr. šk. r. v Žitkově do 11. února 1918.

Ku laskavému povšimnutí. Ani k tomuto číslu nemohu přiložit slovní lístky, poněvadž jich poštovní spojitelná nedodala, ač jsou objednány delší dobu. Dlužníci mají složenky, ať jich tedy použijí k zapravení nedoplatků, ostatní mějtež strpení. Kdo nezaplátí za léta minulá, zastavíme mu další zaslání Vychovatele. Tiskárna čekati nemůže, má rovněž své povinnosti. Snad toto upozornění stačí těm, kdož uznávají mimořádné těžké poměry. Arnošt Oliva, t. č. poklad.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXIII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Zpráva o valné hromadě Spolku katechetů v království Českém za správní XXI. rok 1917. — Z praxe a různé.

Zpráva o valné hromadě Spolku katechetů v království Českém za správní XXI. rok 1917.

Podává J. JANOUT, t. č. jednatel Spolku.

Spolek katechetů pro království České konal dne 11. února r. 1918 ve spolkových místnostech v Praze-II. v Křemencové ul. č. 186 výroční valnou hromadu za velkého účastenství členů z Prahy i z venkova.

O 3. hodině zahájil předseda *Antonín Benda* jednání, uvítav všechny přítomné, přečetl došlé dopisy pozdravné a omluvné. Při tom kollega *Vlasák* sděluje, že vsdp. prof. *Emanuel Žák*, kn. arcib. notář a školdozorce, od nejdůstojnějšího knížecího arcibiskupského Ordinariátu k valné hromadě delegovaný pro nemoc přijiti nemůže a tím se omlouvá. Sdělení to vzato od přítomných na vědomí.

Od čtení protokolu minulé valné hromady bylo na jednomyslný souhlas všech přítomných upuštěno, ježto byl vydán tiskem ve »Věstníku Katechetském«.

Po té předseda věnoval posmrtnou vzpomínku v roce minulém dvěma zemřelým členům a to dpp. *Václavu Slavíkovi*, katechetovi z Mělníka a *Bedřichu Štamfestovi*, katechetovi z Karlína. Památka obou zvěčnělých kolegů uctěna od přítomných povstáním s míst a také tím, že za ně od členstva slouženy dle stanov spolkových mše svaté.

Předseda poukazuje na velikou práci, kterou vykonalo předsednictvo a výbor v minulém správním roce ve prospěch členů i nečlenů jak v příčině mravní tak i hmotné, zvláště v otázce úpravy platů a drahotních, válečných přídavek. Ke konci apelluje, aby každý člen Spolku dbal vždy své stavovské cti kněžské a věrně a svědomitě plnil své povinnosti ve škole, v kostele i ve veřejnosti. Vzdav vřelé díky spolupracovníkům, časopisům »Čechu« a »Národní Politice« za laskavé bezplatné uveřejňování spolkových zpráv, majitelce restaurace *pí. Müllerové* za laskavé propůjčování místností, předal slovo jednateři spolkovému *Josefu Janoutovi*, který přednesl podrobnou zprávu jednateelskou za minulý XXI. správní rok 1917.

Jednatelská zpráva katechetského spolku za XXI. správní rok 1917.

Veledůstojní pánové! Milí kolegové!

Jako voda rychle utekl ten čas od poslední valné hromady a opět jsme se přátelsky sešli, abychom si tiskli ruce a přehlíželi práci, kterou jsme ve Spolku katechetském za minulý správní rok vykonali ve prospěch členů i nečlenů.

Doba, z které dnes skládáme účty, byla těžká, přímo vzrušující. Vystřídalo se v ní mnoho památných událostí, které hluboko se vryly v srdce jednotlivců i celých národů.

A jestliže ta celá tíha vzrušujících událostí válečných se svou nesmírnou drahotou všech potřeb životních a se svými neblahými poměry sociálními z toho vyplývajících doléhala většinou na celé lidstvo mimo několik válečných lichvářů a zbohatlíků, dopadala neblaze i na nás katechety, kteří v hmotných poměrech nemáme na různých ustlano.

Dlouhotrvající válka se svými poměry sociálními doléhala těžce zvláště na naši práci ve škole.

Zpustnutí mládeže, namnoze porušená kázeň školní, neposlušnost, hrubost, neurvalost, nadávky atd., k tomu bída a hlad školních dětí, zvláště na periferii Velké Prahy, nemohly a nemohou býti na prospěch naší neúporné práci ve škole.

Slavný spisovatel francouzský Viktor Hugo praví ve svých »Bídnicích« : »Kdo viděl bídu muže, ničeho neviděl, nutno viděti bídu ženy; kdo viděl bídu ženy, ničeho neviděl, nutno viděti bídu dítěte.« A tuto bídu dítěte vidíme dnes bohužel všude, zvláště ve škole. To, co vidíme denně ve škole a na ulicích kolem sebe: žebrotu, zpustlost, hlad, mnohdy i násilné skutky mládeže, jest pouze odstínem veškeré té bídě, třeba viděti také zákulisí. Ztrneme hrůzou, zapláčeme lítostí nad úmornou prací svou ve škole, která přes všechny naše nejlepší snahy tříští se neblahými poměry jako vlna o skálu.

Vidíme kolem sebe děti žebравé, které z hladu nebo z přinucení svých pobloudilých rodičů na kterémsi rohu Velké Prahy natahují ruku o almužnu. A ze žebvání stal se sport, pak řemeslo a zkáza je hotova.

Vidíme též děti zloděje, obratné kapsáře, kteří s rutinou provádějí svůj hřích.

Vidíme děti toulavé, opuštěné rodiči, bez matek, bez otců, jim ulice je domovem a zákoutí dvora útlukem.

Dítě nepoznává svého krásného dětství, nebude mít oněch snů o mládí jako děti před válkou, ale zůstane mu upomínkou jen hrozná doba prožitého nedětství za války.

Armáda dětí bídných, zubožených, propadajících zkáze mravní a fysické roste kolem nás.

A v tomto hrozném ovzduší pracovali jsme my katecheté ve škole za poměrů tak neutěšených neunavně, s veškerou energií, abychom aspoň částečně napravili ty nezměrné škody, jež způsobily přítomné poměry naší mládeži.

A byla jistě naše úloha těžká.

Učili jsme vznešené lásce Kristově, odpouštění, milosrdenství a ve světě naproti tomu slavily orgie nenávisti, msta, nepřátelství, hněv a proklínání. Učili jsme vznešeným a věčně platným zásadám a pravdám Kristovým, ale svět jednal proti nim, svět se jimi neřídil.

My vedli mládež k dobrému a ke ctnosti, ale špatný svět nám ji kazil a namnoze zkazil.

Tím nechci říci, že by všechna dnešní mládež byla zkažena. Ne, tak tomu jistě není. Ale je pravda, že všechna mládež trpí a to více než si snad můžeme pomyslet. Válka je oloupila o dětství, o mládí, jaro života. Bída je nutí státí pro kus chleba ve frontách, kde nic dobrého neslyší, bída je nutí jít do výdělku, bída je vedla ke hříchu, k žebroťe, ke krádeži, bída a opuštěnost vedla je k zpuštění.

A tuto mládež na pravou cestu uvést, ji nábožensko-mravně vychovávat i vzdělávat, bylo naším heslem v roce minulém a bude naším heslem i v roce budoucím nejen ve škole, nýbrž i mimo školu.

A nyní pohlédneme na práci vykonanou ve Spolku katechetském v minulém správním roce. Že v minulém správním roce bylo intensivně a neunavně pracováno ve všech oborech našeho života katechetského, vysvitá nejlépe z toho, že konáno bylo, pokud Spolek již trvá, nejvíce schůzí jak členských tak i výborových.

Členských schůzí konáno 11, z nichž jedna byla slavnostní na počest 25-letého kněžského jubilea našeho milovaného předsedy kol. Antonína Bendy a výborových schůzí 7, z nichž jedna byla mimořádná.

Minulou valnou hromadou, konanou dne 6. ledna r. 1917 zvoleni byli akklamací opět do výboru vystupující tito dpp. kolegové: Mikuláš Koukl, František Pilný, Dr. Josef Tatzauer a Jaroslav Vlasák. Zvoleni volbu opětně přijali.

Ve výborové schůzi konané hned po valné hromadě zvoleni byli za funkcionáře spolkové tito dpp. kolegové-katecheté: Předsedou *Antonín Benda* z Prahy VII., místopředsedou *Václav Hála* z Královských Vinohradů, jednatelem *Josef Janout* z Radlic, zapisovatelem *Karel Šindelář* z Nuslí, pokladníkem *Arnošt Oliva* z Vysočan, knihovníkem *Václav Bečvář* ze Žižkova. Ostatní členové výboru zůstali a to: *František Dvořák* z Kardašovy Řečice, *Václav Havelka* z Mladé Boleslavi, *Matěj Herynk* z Kladna, *František Košák* z Plzně, *Václav Pankert* z Litomyšle, *Jaroslav Vlasák* ze Smíchova. Náhradníci: *Josef Dýcka* z Vršovic, *Bedřich Štamfest* z Karlína, Dr. *Josef Tatzauer* z Vršovic a *Matěj Wilhelm* ze Žižkova. Revisoři účtů: *František Čurda* z Vršovic a *Václav Janota* z Prahy III. Revisoři knihovny: *Mikuláš Koukl* z Prahy VII. a *František Pilný* z Prahy VII. Redaktorem »Katechetského Věstníku« zvolen opětně kol. *Jaroslav Slaviček*, ze Smíchova.

Předseda byl potvrzen výnosem nejdůstojnějšího knížecího arcibiskupského Ordinariátu, hned v lednu 1917 a okamžitě vykonal návštěvu u Jeho Milosti, nejdůstojnějšího pana knížete arcibiskupa hraběte Dr. Pavla z Huynů, aby se poděkoval za opětně svoje potvrzení v úřadu předsedy Spolku katechetů pro království České. Zároveň poděkoval Jeho knížecí arcibiskupské Milosti za všecku přízeň a benevolenci Spolku prokazovanou a slyšel z úst jeho, jak těžký a zodpovědný úkol — mládež nábožensko-mravně vychovávat a učit — vložen byl v nynějších smutných dobách válečných na bedra katechetů.

Vznešený Arcipastýř projevil uznání naší těžké a namáhavé práci katechetské a zároveň podal pokyny a přání ohledně působení katechetického a osnovy v náboženském vyučování.

Předseda též blahopřál za Spolek Jeho Biskupské Milosti, vysoce důstojnému pánu generálnímu vikáři *Dr. Janu Sedláčkovi* k jeho jmenování světitím biskupem a k vysokému vyznamenání. Jeho Biskupskou Milost velice to těšilo a zároveň ujistil svou vzácnou přízní celý Spolek.

Na konci letošního správního roku má Spolek 2 členy čestné, 12 zakládajících (z nichž 7 na živě) a 317 činných a přispívajících členů, celkem 326 žijících členů Spolku.

Za členy přistoupilo v posledním správním roce 15 kolegů a to 13 katechetů a 2 kaplani.

Jsou to dpp. katecheté: *Jan Ulbert* z Březových Hor, *Josef Tichý* z Černého Kostelce, *Alfons Bebar* z Domažlic, *Vladislav Růžička* z Kolína, *Antonín Franc* na Král. Vinohradech, *Josef Šafránek* z Nuslí, *Jan Jirsa* ze Světlé nad Sázavou, *Olařar Tichý* z Pardubic, *Josef Macák* z Dobrušky, *Josef Šíma* z Mirošova u Rokycan, *Antonín Auderlický* z Golčova Jeníkova, *Karel Kratina* na Žižkově a *Antonín Macháně* v Holicích.

A dva kaplani dpp.: *František Šíp* z Třebchovic a *František Malý* z Prahy u sv. Štěpána.

Ze Spolku vystoupilo 10 členů, z nichž 6 vystoupilo dobrovolně a 4 vyloučení pro neplacení příspěvků.

Jména jejich jsou: *Pavel Svatuška* z Příbrami (vstoupil do spolku středoškolských profesorů), *Bedřich Holík* ze Žižkova, *František Tichý* z Plzně, *Miloš Snopek* ze Slaného, *Jan Hák* z Č. Budějovic (stal se polním kurátem), *František Králík* z Plzně, *Karel Laub* z Plzně, *Ferdinand Halík* ve výslužbě, *Rudolf Šuchman* v Týně nad Vltavou (stal se kaplanem) a *Jan Laitl*, býv. katecheta, nyní děkan v Blatné.

Ze jmenovaných vypuštění ze seznamu Spolku tři pro neplacení příspěvků: *Laitl*, *Laub* a *Halík*. *František Tichý* pak vyloučen ze Spolku pro neplacení příspěvků. Důvody vystoupení nebyly vlastně žádné; týkaly se asi nechuti platiti roční příspěvky a u jednoho byla důvodem vystoupení petita, která prý dříve již dobře vypracovaná a ve »Věstníku Katechetském« uveřejněná, neměla býtí dle jeho rozumu změněna. Vinu toho přičítá předsednictvu Spolku.

V minulém správním roce byli též někteří kolegové, členové i nečlenové povoláni k vojenské službě jako polní kuráti nebo do nemocnic.

Jsou to ze členů *Alois Myška* z Nuslí, *Jan Mojžíš* z Nového Strašecí, *Josef Sahula* z Král. Vinohrad, *Václav Liška* z Rakovníka, *Jan Ůech* z Nové Kdýně, *Josef Baránek* z Plzně, *František Gottlieber* ze Semil a *Rudolf Kysilka* z Nymburka.

Všech kolegů členů, pokud to bylo možno zjistiti, jest na vojně 23. Z toho z pražské arcidiecese 12, z diecese česko-budějovické 6, litoměřické 3 a královéhradecké 2.

Z ostatních katechetů členů i nečlenů jsou na vojně: *Stanislav Suda* v Blovicích, *Ludvík Lanseker* v Jindřichově Hradci, *Rudolf Typl* v Králové Dvoře, *Jan Hák* v Českých Budějovicích, *Bedřich Hrazděra* v Žacléři, *Romuald Perlík* na Smíchově, *Arnošt Kolář* v Kamenici nad Lípou, t. č. v Szolnoku v Uhrách, *František Mudra* v Nuslích, *Emanuel Peroutka* v Mnichově Hradišti, *Ladislav Kudrna* na Smíchově, *Alois Roudnický* na Žižkově, *Vincenc Cigánek*

na Kladně, *Emanuel Satinský* v Nuslicích, *Jan Cech* v Nové Kdýni, *Antonín Hájek* v Horažďovicích, *František Junek* v Rakovníku.

Nelítostná smrt neušetřila ani v loni našeho Spolku. Z nenadání uchvátila z našich řad dva milé, poměrně ještě mladé a při síle životní se nalézající kollegy, jež milosrdný Bůh k sobě na věčnost povolal, aby byl jim odplatitelem v blaženosti nebeské za všecku tu těžkou práci, kterou vykonávali na poli života katechetického.

Jest to kollega *Václav Slavík*, katecheta z Mělníka a kollega *Bedřich Štampfest*, katecheta z Karlína a zároveň člen výboru našeho Spolku. Úmrtím posledně jmenovaného utrpěl Spolek náš citelnou ránu, ježto ztratil kollegu láskyplného, který pracoval rád pro Spolek, nevynecháváje ani schůzí výborových ani členských, který svým taktním, ohleduplným chováním nikoho nezarmoutil a tudíž ode všech kollegů byl ctěn, milován a vážen. Čest nehynoucí budiž jeho památce!

Pohřbu obou zemřelých kollegů účastnili se zástupcové Spolku a četné duchovenstvo.

Kollegové, kteří dosud tak neučinili, nechť obětují za tyto zvěčnělé členy mši svatou na základě povinnosti, kterouž dobrovolně na sebe přijali na valné hromadě, konané dne 6. ledna r. 1911.

Činnost našeho Spolku v uplynulém správním roce byla mnohostranná, veliká a pro členy prospěšná, jak dosvědčují četné schůze výborové a členské a týkala se všech odvětví a oborů života katechetického jak ve škole tak i mimo školu.

V ohledu náboženského vyučování, náboženských cvičení a pomůcek byly dávány kollegům direktivy, jak si mají vésti v jednotlivých případech, aby na zákon nenarazili a při tom slušnost, rozvahu a noblessu duchovnímu stavu zvláště přínáležející všestranně si uchovali.

Ve vyučování náboženském nastala změna tím, že na přání Jeho knížecí arcibiskupské Milosti vydána nová osovna pro I. a II. třídu, dle níž se má vyučovati a zároveň nařízeno, aby dítky již ve druhém školním roce přijaly svátost pokání a »Svátost Oltářní«. O tomto novém nařízení bylo též ve Spolku jednáno a vzato od členů na vědomí.

Otázka návštěvy náboženských cvičení, zvláště slyšení mše svaté o nedělích a svátcích, byla důkladně probrána. Na stížnosti kollegů, jak si mají počínati, když dítky vinou rodičů zanedbávají nedělní a sváteční služby Boží, poraděno aby takovým dítkám se snížila známka z náboženství o jeden stupeň a má se jim to výslovně říci, proč se tak stalo.

V příčině pořádku služeb Božích nemá co ředitel mluvit, kompetentní v té věci je sám katecheta.

Při veřejných zkouškách z náboženství smějí též lidé býti přítomni, ať se koná ona zkouška v kostele nebo ve škole; je-li jim v tom se strany ředitele nebo ostatního učitelstva bráněno, pak pan vikář sám má si to zaříditi, aby tam vpuštění byli.

Učitelé musí míti dozor při těchto veřejných zkouškách. Dítka školou povinné, které vůbec nechodí do školy, nemá se klassifikovat ani z předmětů, ani z mravů, ani z pilnosti; dopustí-li se při tom větších deliktů mimo školu, má se to zanásti do katalogu do poznámky.

Při schůzích nebylo zapomenuto na pomůcky náboženské, které se mají postupem času vydati.

Jednáno bylo o vydání nových dějin pro školy měšťanské, které by svým rozsahem a zpracováním vyhovovali potřebě žáků těchto škol a usneseno, aby byl zřízen sbor pracovníků-historiků, kteří by za vedení Spolku na díle tom pracovati chtěli.

Též bylo jednáno o zřízení katechetického musea, ale vzhledem k nynějším těžkým válečným poměrům od podniku toho na čas upuštěno.

Pilně bylo pracováno v anketě na nové osnově náboženské, v níž se účastnili za Spolek kol. předseda *Antonín Benda* a kol. *František Suchomel*.

S radostí uvítáno sdělení, že bude vydán jednotný katechismus pro celou katolickou církev.

Jednáno též o novém zpěvníku, který vypracoval Jeho Milost nejdp. Dr. *Jan Sedlák*, světící biskup v Praze. Dřívější modlitby Dr. Sedláka jednomyslně schváleny s příslušnými doplňky a novými modlitbami, jež dodali kolegové Suchomel a Oliva. Při tom zvláště důkladně bylo opraveno zpovědní zrcadlo, aby duchu dětskému náležitě vyhovovalo. Zmíněný zpěvník již vyšel nákladem c. k. školního knihoskladu a stojí 1 K.

Spolek máje na paměti, aby názorné vyučování též při náboženství co nejvíce bylo uplatněno, jak z ohledů paedagogických tak i uměleckých, svolal zvláštní schůzi, na níž vldp. farář Eduard Neuman, akademický malíř ze sv. Jiří u Chocně, v poutavé řeči pojednal o svých uměleckých náboženských obrazech, z nichž obrazy sedmera svátostí došly již církevního i ministerského schválení jako pomůcky náboženského vyučování. Usneseno, aby Spolek podporoval tyto umělecké snahy a kolegové vybidnutí, aby se přičinili o rozšíření všech náboženských obrazů, které vyjdou, zvláště obrazů sedmera svátostí ve svých školách. Vdp. akademický malíř též slibil, že vymaluje pro Spolek umělecký obrázek pro první svatě přijímání, jenž by vyhovoval českému duchu dětskému.

Největší zřetel, péči a neunavnou práci věnoval Spolek našemu právnímu a hmotnému postavení a zaopatření. Vyžadovala toho těžká doba válečná, která svou nesmírnou drahotou všech potřeb životních nejvíce stěžovala postavení a život katechetů namnoze bídě placených. Zlepšiti platy katechetů a vymoci co největší válečné a drahotní přídavky, bylo heslo, pro něž Spolek s největší vervou a energií pracoval.

V záležitosti úpravy platů respective drahotních válečných přídaveků intervenoval kollega předseda v květnu r. 1917 ústně i písemně u Jeho knížecí arcibiskupské Milosti, nejdůstojnějšího pana hraběte Dra Pavla z Huynů, u vsdp. Dra Antonína Podlahy, metropolitního kanovníka, člena c. k. zemské školní rady a našeho referenta a u c. k. zemské školní rady. Na všech jmenovaných místech slíbena byla všemožná podpora. Spolek podal zároveň petici na zemskou správní komisi prostřednictvím nejdůstojnějšího knížecího arcibiskupského Ordinariátu, aby schváleny byly normy permanentní školské komise z r. 1911—1913.

Dále žádáno, abychom dostali stejné válečné drahotní přídavky, jaké do stali státní úředníci s vysokoškolským vzděláním a abychom dáni byli do vyšších tříd co do drahotních přídaveků. Do I. třídy katecheté bez domácnosti, do II. třídy s domácností a do III. třídy po 25 letech služby. Též připomenuto, aby

až bude český sněm zase pracovati, Spolek se postará, aby osobní přídavek pro katechety obecných škol zůstal dále, po případě započten byl do pense.

Na intervenci vsdp. metropolitního kanovníka a našeho referenta Dra Antonína Podlahy u c. k. zemské školní rady povolen výpomocným katechetům drahotní přídavek 140 K na rok.

V příčině nákupního příspěvku, abychom dostali náležitý podíl dle stejného věku s učiteli, poslal kollega tři resoluce express do Vídně do parlamentu poslancům Dr. Stojanovi, Dr. Zahradníkovi a Dr. Korošcovi, aby nás podporovali v naší záležitosti. První odpověděl Dr. Korošec a ujistil nás, že nás bude všemožně podporovat. Dr. Stojan ve své odpovědi poznamenal, že záležitosti té nepustí se zřetele a že již u referenta c. k. ministerstva kultu a vyučování intervenoval v náš prospěch.

Kromě toho byly vyslány od Spolku v této záležitosti dvě deputace na kompetentní místa, aby oprávněné naše požadavky byly splněny.

První deputace, v níž byli kollegové Hála a Maule, byla u pana místodržitele Jeho Excellence hraběte Maxe Coudenhove jako předsedy c. k. zemské školní rady, kterýž dav se o všech našich požadavcích náležitě informovat a přijav požadavky, zvláště, aby se katechetům počítala do služebních let a do pense čtyři léta v semináři a aspoň tři léta v duchovní správě ztrávená a aby katecheté byli též přibráni vždy k úředním jednáním, týkajícím se našich záležitostí stavovských, slíbil, že bude naše oprávněné požadavky v c. k. zemské školní radě blahovonně podporovat. U pana hraběte Schönborna, předsedy zemské správní komise dostala zmíněná deputace vyčerpávající odpověď, z čehož vysvitá, že týž pán není příliš nakloněn našim i učitelským oprávněným požadavkům v otázce úpravy platů, vymlouvaje se na nynější špatné finance zemské.

Druhá deputace, v níž byli kollegové předseda Benda, Slavíček a Vlasák, byla v téže záležitosti u Jeho Milosti, nejdůstojnějšího pána, knížete arcibiskupa, hraběte Dra Pavla z Huynů a u vsdp. Dra Antonína Podlahy, metropolitního kanovníka a našeho referenta a na obou místech po vysvětlení našich oprávněných požadavků ústně i písemně slíbena všemožná podpora v této záležitosti na kompetentních místech.

Spolek neopominul též zastati se kollegů pokud se týče bohoslužebního paušálu a předal záležitost tu pro její komplikovanost k vyřízení nadřízeným církevním úřadům. Zatím nechť kollegové řídí se dřívějšími zvyklostmi a přihlížejí ku poměrům a okolnostem, v nichž jsou, a nepřijímají nových břemen, neprávem jim ukládaných. Zároveň se jim radí, aby sami podali žádost ke svým místním školním radám o zvýšení bohoslužebního paušálu vzhledem k nynější veliké drahotě věci k bohoslužbám školním potřebných. Tou cestou již mnozí kollegové dosáhli zvýšení svého paušálu.

Spolek se též zastal členů katechetů ve Spolku sv. Josefa, kněží deficientů, s výsledkem bohužel nevalným, ježto dokonce i jeden kollega katecheta s dosavadním stanoviskem Spolku, pro katechety nepřívětivým, byl spokojen.

Pokud se týče platů katechetských, jest pamatovati:

Služné záležitosti z platů dle zemského zákona ze dne 16. ledna r. 1903 a to: 1. Základní služné, kvinkvenálky a aktivní přídavek. 2. Provisorní (mimořádný) přídavek, pro nějž je směrodatným 31. prosinec běžícího roku. 3. Drahotní vý-

pomoc. 4. Aktivní příspěvek dle § 38. návrhu o úpravě učitelských platů. 5. Někde ještě přibytečné.

Trienálky dosud se nevyplácejí a o každou kvinkvenálku se musí žádati. Kvinkvenálka se počítá ode dne nastoupení a oznamuje se řediteli, který ji s příslušnými doklady zasílá c. k. okr. školní radě a nekolkuje se.

Pro zlepšení platů pracoval Spolek neunavně a musí se veškerým právem přiznati, že vykonal dosti a že vše, co nám bylo přidáno, stalo se jen proto, že naše i učitelská organizace stále na kompetentních místech prosila a intervenovala.

Spolek též vypracoval na přání vyšších míst normy, dle kterých by se měla obsazovati zatímní a definitivní místa katechetská, aby spravedlnost při tom pokud možná vždy zachována byla. Ale přiznati se musí, že normy ony jednomyslně schváleny nebyly a že i zde uplatnilo se známé přísloví: »Quot capita tot sensus!«

Knihovna spolková byla obohacena třemi čísly sešitů »Bohovědného slovníku« od nakladatelství Kotrbova a několika čísly »Christlich-pädagogische Blätter« a »Katechetische Monatschrift«. Celkem má knihovna 424 svazků, z nich 152 nevázaných, 9 nevázaných brožur, 4 neúplné a 30 vypůjčených.

Na prospěch Spolku byly udržovány dobré osobní styky s nadřízeným úřady jak církevními tak i světskými.

Zvláště o naše záležitosti jevil veliký zájem Jeho Milost nejdp. kníže arcibiskup hrabě Dr. Pavel z Huynů a vsdp. metropolitní kanovník Dr. Antonín Podlaha, který byl na počátku loňského roku po zvěčnělém vsdp. metropolitním kanovníku Dr. Josefu Tumpachovi jmenován zástupcem katolické církve a naším referentem při c. k. zemské školní radě a který nás v naší práci i v našich oprávněných požadavcích ochotně a milerád podporoval a každého kollegu, ať přišel kdykoli k audienci, ochotně přijal a vyslechl, začež mu zde srdečně děkujeme a o další jeho blahosklonnost, přízeň a podporu v našich záležitostech prosíme.

Spolek náš v uplynulém správním roce podporoval též — pokud prostředky jeho na to stačily — vše dobré, krásné a užitečné, maje stále na mysli dobročinnost a milosrdenství křesťanské. V ohledu tom zvláště podporoval nemocné a v těžkém postavení se nalézající kollegy ve službě aktivní i na pensi.

Kollegovi Jindřichu Kozlovi z Přibyslavi k jeho žádosti udělena podpora 100 K k uhrazení výloh spojených s jeho těžkou nemocí. Kollegovi pensistovi Antonínu Javorskému na Kladně udělena byla podpora 60 K. Janu Procházce, těžce chorému katechetovi na pensi a veliké nouzi se nacházejícímu povolena podpora 50 K a zároveň mu odpuštěny další příspěvky spolkové do budoucna, ač členem stále zůstává.

Spolek podporoval též mnohé ústavy a spolky dobročinné. Na »Červený Kříž« kollegové Benda a Vlasák osobně odevzdali 400 K, »Útulku sv. Josefa« na Královských Vinohradech 100 K, »Asylu opuštěných dětí« v Praze-II. na sirotky po padlých vojínech rovněž 100 K. Zbytek 24 K 30 h přenesen na válečné účely pro rok 1918 a vdovskému sirotčímu fondu zaslán šekem členský příspěvek spolkový pro rok 1917 4 K.

Spolek přistoupil za člena vědeckého odboru »Křesťanské Akademie« v Praze s ročním příspěvkem a stal se přispívajícím členem ústavu »Dobry Pastýř«

Praze, jenž pečuje o mravně zpustlou mládež. Katolickému jubilejnímu spolku »Praha« darovány byly z knihovny spolkové vyřaděné knihy, za které bylo vřele poděkováno.

Za účelem podporování katolických, vědeckých a uměleckých publikací usnesl se výbor Spolku odebrati: »Posvátné umění« od Dr. Antonína Podlahy, »Časopis katolického duchovenstva« a »Codex juris canonici« nejnověji v Římě vydaný.

Činnost kolegů katechetů neomezovala se jen na školu a kostel, nýbrž i na veřejný život. Kollegové vypomáhali na mnohých místech v duchovní správě, kázali, zpovídali a v různých spolcích náboženských a dobročinných účastni byli. Mnozí kollegové pracovali též v různých válečných ústavech a aprovisačních komisích, ve spolcích chudých a opuštěných, hlavně v »Českém Srdci«. Podporovali též mravně i hmotně podniky národní a vlastenecké.

Činnost spolková, zkušenosti z praxe školní, různé nové výnosy a nařízení, všeobecné rady, zajímavé otázky od kolegů a odpovědi na ně byly sdělovány ústně ve schůzích spolkových a písemně v referátech v »Čechu« a ve »Věstníku Katechetském«, po případě v soukromých dopisech.

Oznámení o konání spolkových schůzí ochotně a zdarma nám uveřejňovaly časopisy »Čech« a »Národní Politika«.

Největší práce z funkcionářů spolkových připadala na kollegu předsedu, jenž dostal a vyřídil za uplynulý správní rok skoro 1200 dopisů. Ve prospěch Spolku a jeho členů vykonal rád a ochotně návštěvy na kompetentních místech, osobně intervenoval, psal do časopisů různé zprávy, psal rekursy, petice, resoluce a návrhy pro různé obory našeho katechetického života. Mnoho práce vykonal pro Spolek. Členům nezištně pomáhal a dobře radil na základě bohatých svých zkušeností ve práci spolkové za mnoho let nabytých. Též i mně byl upřímným rádčem v těžkých pracích jednatelských.

Že Spolek svého předsedu miluje a velice si ho váží, bylo viděti na slavnostní schůzi, konané dne 27. června r. 1917 za příčinou 25letého jeho kněžského jubilea, při níž pronesl slavnostní řeč kollega Dr. Ignác Rath, katecheta z Královských Vinohrad, a ve které bylo vzpomenuo života a velikých zásluh našeho předsedy o náš Spolek.

M. k. ! Přednesl jsem vám, a to jen v hlavních rysech, zprávu o činnosti našeho Spolku za uplynulý XXI. správní rok 1917. Předsednictvo a výbor pracovali, pokud jejich síly stačily a pokud to nynější těžké poměry válečné dovolovaly. Jestliže však nebylo všeho dosaženo, čeho si mnohý z kolegů přál, pak vinu toho nemá správa Spolku, nýbrž nynější těžká doba a jisté poměry v naší katechetické organizaci zavládnuvší!

Bylo řečeno na kompetentním místě o našem Spolku, že není takovým, jakým by býti měl a že je daleko za organizací učitelskou. Do jisté míry je to pravda. A kdo má vinu na těchto neutěšených spolkových poměrech! Sami katecheté! Jedni z nich nejsou dosud členy naší stavovské organizace, jiní sice členy jsou, ale neplní svých povinností, jednak tím, že do spolkových schůzí nechodí, ač by choditi mohli, zvláště kollegové z Prahy, z předměstí a okolí,

jednak tím, že pracovati nechtějí, ale jen kritisují a tak veškerá práce leží na bedrách několika funkcionářů. Třeba je v této věci nápravy! Všichni katecheté necht stánou se členy naší stavovské organizace za pomoci a agitace členů-katechetů, všichni členové necht vždy v čas a ochotně zapravují roční příspěvky spolkové, necht rádi chodí do schůzí spolkových, kde se projednávají často věci důležité, z nichž některé pro svoji delikátnost na veřejnost přijíti nesmějí, všichni necht čtou spolkový časopis »Katechetský Věstník« a spolkové zprávy, jež budou pravidelně uveřejňovány v nedělní katechetské rubrice v »Čechu«.

Všichni kolegové bez rozdílu necht pracují ve prospěch Spolku nejen slovy, nýbrž i skutky, spojení jsouce páskou bratrské lásky, obětavosti a svornosti, pamatující vždy na slova římského spisovatele Sallusta: »Concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur.« Co to dalo práce, než Spolek vznikl a bylo by přímo katastrofální, kdyby pro liknavost a neuvědomělost mnohých neměl chuti k další své práci a svépomoci a to právě ve válečné době nyníjší, ve které organizace stavovská k hájení mravních a především hmotných zájmů členů tak skvěle se osvědčují.

Doba, kterou právě prožíváme, je nesmírně vážná a důležitá, je to doba, ve které se rodí nový svět v ohledu národním, kulturním, sociálním a hospodářském. Co nám budoucnost přinese, nevíme. Snad vážné a tuhé boje pro uplatnění vznešených a věčně platných zásad Kristových, boje pro uplatnění křesťanského názoru světového nejen ve škole, nýbrž i v celém životě soukromém i veřejném, v rodině i ve státě.

Budeme-li však k tomuto boji všichni připraveni a spojení láskou bratrskou, budeme-li postupovati svorně v jedné řadě se svými představenými, řídíce se jejich radami a pokyny a podřizující se zvláště ve věcech náboženských a církevních jejich autoritě, na které vůbec jediné závisí jejich právní řád a pořádek světový, jak to právě nyníjší světové události dosvědčují, zachováme-li k sobě samým, svým představeným a okolnímu světu pravou noblesu, vystíhající se všeho toho, co nesrovnává se s důstojností kněžského stavu, zvláště když více kolegů o totéž místo žádá, jsouce vždy spravedliví a uznalí, budeme-li všichni nadšeně pracovat za jednoho a jeden za všechny, pak s klidem a beze strachu můžeme očekávat, že ta budoucnost, dosud rouškou tajemnou zahalená, přinese nám jistě spravedlivou odměnu za naši těžkou a namáhavou práci, kterou vykonáváme s radostí k slávě a chvále Boží, ke cti církve katolické a pro blaho své vlasti a svého národa.

A k této nové, lepší, šťastnější a mírem věnčené nedaleké budoucnosti, jež by přinesla nám všem a zvláště našemu milovanému českému národu, jehož věrnými syny jsme a vždy budeme, vyplnění všech tužeb a přání, volám:

»Zdař Bůh!«

Následovala zpráva pokladní, kterou přednesl dp. *Arnošt Oliva*, katecheta ve Vysočanech, t. č. pokladník Spolku:

Pokladní zpráva.

Účetní rozvaha r. 1917.

Příjem za celý rok 1917

2543.17 K

Vydání za celý rok 1917

2227.19 K

Zbytek

315.98 K

Zbytek rozložen :

a) pokladní hotovost	145·07 K
b) v poštovní spořitelně 31. XXII. 1917	170·91

Jmění Spolku dne 31. prosince 1917.

1. Pokladní hotovost	145·07 K
2. V poštovní spořitelně	170·91 »
3. Ve Vinohradské spořitelně	1248·98 »
4. » » na knížku »Právní fond«	231·84 »
5. » » IV. 5½ % vál. půjčka	500— »
6. » » V. » » »	200— »
7. V Československé záložně na knížku »Válečná péče«	282·24 K
8. Na dlužích mezi členy za poslední 3 léta	799·50 »
Úhrnem	3578·54 K

Odpočítáme-li sbírku na »válečnou péči« per 282·24 K javí se přírůstek jmění o 427·85 K proti roku loňskému.

Ke své zprávě poznamenává pokladník: Mnohého přímo zarazí položka na »dlužích mezi členy«. Plným právem! Kollega Vlasák měl loni položku tu o 319 K 50 h menší. Řekl tenkrát: »Kollegům, kteří ještě neměli žádné funkce ve Spolku, naskytá se dnes vábná příležitost obohatiti svoje zkušenosti přijetím některé funkce uprázdněné, zejména pokladnictví. Budou míti příležitost získati tak cenné pohledy do života a povah členstva.« Nelituji toho, že jsem těchto zkušeností nabyl. *Jsou členové velice horliví — a těch jest velická většina* — potěšitelná to to známka, že *jádro našeho Spolku jest dobré a zdravé*. Na tyto členy může tedy Spolek spoléhati za všech okolností i tak mimořádných, jako jsou přítomné. Jsou ovšem také někteří, kteří učí, že hříchem jest neplatiti včas, co platiti jsem povinnen. U nich každé dobré slovo padá na skálu. A to jsou právě ti, kteří by platiti mohli. Zaplatí-li katecheta výpomocný se 100 K měsíčně, proč by nemoh platiti katecheta s několika kvinkvenálkami, když tuto povinnost na sebe vzal zcela dobrovolně. Co tu dělat? Přednesl jsem záležitost v poslední výborové schůzi, jest teď na Vás, veledůstojní pánové, abyste usnesli kroky, jichž třeba k hájení autority Spolku a k dosažení toho, co nám plným právem náleží, neboť my za ně platíme Vychovatele a nikdo nemůže žádati, by Spolek finančně byl poškozován. Upomínat je bylo by zbytečno. Upomínku prostě ignoruji. Zapomínají, že pokladníkovi přidělávají zbytečně práci a Spolku výlohy.

Žádám slavnou valnou hromadu, by mi po slyšení zprávy revisní udělila absolutorium.

Někteří kollegové si stěžují, že ani nevědí, konají-li se schůze výborové a spolkové a jak se pracuje. Zkrátka, *že nejsou náležitě a včas informováni*. Do jisté míry připouštím tyto stížnosti. Stalo se totiž, že ve Věstníku referováno až po prázdninách o schůzích předprázdninových a letos v lednu o schůzi z října roku loňského. Pak ovšem se zdá, že se málo pracuje.

Ji í zase by chtěli obširnější referáty. I toto stanovisko uznávám. Mají členové právo zvědět, jak se pracuje.

Kdo má tyto referáty psáti? Jednatel tvrdí, že by musil referát psáti třikrát. Do jednatelské knihy, do Čecha a do Věstníku, že tedy referát pro Věstník má

si opatřiti redaktor. Nesdílím toho náhledu. Referát musí se upravit. K tomu je jednatel a předseda. Jednatel upraví a předseda schválí před uveřejněním.

Uznávám, že tím přibude jednateři více práce. Každá více práce je honoreována a proto činím tento návrh:

Slavná valná hromada račiž se usnésti:

Jednateli se povoluje obnos 50 K. Za to běře na sebe povinnost o všech schůzích výborových i členských obšírně referovati v nejbližším čísle Věstníku.

České duchovenstvo stálo vždy v předních řadách, kdy jednalo se o královskou ctnost lásky k trpícímu lidstvu. Nejlepším dokladem toho jsou četné nadace a řada humanitních spolků buď českými kněžími založených nebo z větší části vydržovaných. Mimořádné poměry vyžadují mimořádných obětí. A tu v první řadě musíme pamatovati sami na sebe, na své trpící spolubratry. Jsou mezi námi a potřebují pomoci. Spolek dle možnosti tuto pomoc poskytuje, ale to jest málo. Je třeba přispěti více. Při dobré vůli našich horlivých členů dá se to provést. Ozvalo se »České srdce«, nesmí zůstatí pozadu ani »Kněžské srdce«. Spolek náš má přes 300 členů, přispěje-li dobrovolným darem jen polovice těchto členů, sejde se slušná částka, kterou můžeme přispěti nejchudším mezi námi a ušetřiti jich tak mnohdy bídy a starosti a setřiti mnohou trpkou slzu z oka jejich.

Jiní nezaviněnými okolnostmi (na př. delší nemoci) vydají se z posledního groše a potřebují rovněž pomoci na zaplacení lékaře, léků atd. Dle stanov mají právo na zálohu.

Aby se mohlo vyhověti jedném i druhým, bylo by dobře zříditi fond, do něhož by členové ročně dobrovolným darem přispěli a z něhož by výbor po návrhu a radě důvěrníků z jednotlivých diecézí poskytoval jednak pomoc v bídě, jednak výpomoc v nouzi. Proto navrhuji

Slavná valná hromada račiž se usnésti:

Členové se vyzývají, by dobrovolným příspěvkem umožnili větší podporování opravdu potřebných členů Spolku.

Zpráva revisorů účtů.

Při vykonané revisi účetních knih pokladnickových nalezeno vše v nejlepším pořádku a souhlasu s příslušnými stvrzenkami.

V. Janota, t. č. revisor.

(Dokončení.)

Z praxe a různé.

R. mus et cel. mus dominus dominus PAULUS, archipraesul noster gratiosissimus die 17. Februarii a. c. Quinquagesimum diem natalem suum celebravit. Sacerdotes unam missam ad intentionem cel. mi antistitis applicaverunt.

Upřázdňená místa katechetská. Obsadí se definitivně místo katechety: 1. při chlap. městanské škole v Berouně s povinností vyučovati náboženství také na jiných veřejných školách místních, a to až do nejvyššího zákonem stanoveného počtu hodin. Žádosti buďtež podány c. k. okresní

školní radě v Hořovicích do 6. února 1918. 2. při obvodových obecných školách smíšených v Berouně na Příbramském předměstí a na Závodí s povinností vyučovati také na jiných veřejných školách obecných, a to až do nejvyššího zákonem stanoveného počtu hodin. Žádosti buďtež podány c. k. okresní školní radě v Hořovicích do 6. února 1918. 3. při IV. pětiletí obecné škole dívčí v Žižkově. Žádosti buďtež podány c. k. okresní školní radě v Žižkově do 11. února 1918. Z kníž. arcib. konsistoře v Praze, dne 1. února 1918.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXIII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Zpráva o valné hromadě Spolku katechetů v království Českém za správní XXI. rok 1917. — Neděle I. po velikonočích. — Promluva na II. neděli po velikonočích. — Promluva na neděli III. po velikonočích. — Zpraxe a různé.

Zpráva o valné hromadě Spolku katechetů v království Českém za správní XXI. rok 1917.

Podává J. JANOUT, t. jednatel Spolku.

(Dokončení.)

Následovala pak zpráva knihovní, kterou podal dp. *Václav Bečvář*, katech. na Žižkově, t. č. knihovník Spolku.

Při podrobné revisi knih vykonané knihovníkem před vánoce min. roku bylo zjištěno, že spolková knihovna má kromě odebíraných vídeňských »Christlich pädagogische Blätter«, münsterský »Katechetische Monatschrift« a 44 sešitů bohovědného slovníku celkem 424 svazků, z nichžto je 152 nevázaných, 4 neúplné, 30 vypůjčených a 9 nevázaných brožur. Kromě toho 13 svazků schází již z dřívějších dob.

Loňského roku došel do knihovny seš. 42., 43. a 44. bohovědného slovníku, za který bylo zaplaceno 4 K 20 h Kotrbovu Cyrillo-Methodějskému knihkupectví.

Knihy, odkazy z dědictví nebo dary ve prospěch knihovny nedošly loňského roku *žádné*. Ve výborové schůzi dne 16. ledna 1918 jednohlasně usneseno odebrati:

1. Nový codex iuris canonici; 2. nádhernou publikaci: »Posvátné umění v Čechách«, sbírka barevných reprodukcí vynikajících výtvorů domácího umění vydávanou vdp. panem kanovníkem Drem Ant. Podlahou a 3. Časopis katolického duchovenstva.

Z knihovny navrhuje se k vyřazení nevázaný spis B. M. Kuldy »Rady a výstrahy časové«. Kromě toho dávají se k dispozici slavné valné hromadě již loňského roku vyřazené dva díly Didonova »Život Ježíše Krista«.

Pro drahý materiál jakož i drahou práci knihařskou upuštěno bylo loňského roku od vázání některých potřebných knih, jež za vazbu stojí, a usneseno posečkati s dotyčnou vazbou až v čase příhodnějším.

Knihovník prosí členy mající knihy *již delší dobu* vypůjčené, aby si neobtěžovali v *brzké době* ony knihy vrátiti.

Konče tímto svou zprávu knihovní, prosí knihovník slavnou valnou hromadu za schválení jeho zprávy po vyslechnutí revisorů knihovny.

Zpráva revisorů knihovny.

Dne 23. ledna vykonali jsme s kolegou Mik. Kouklem *revisi knihovny*. Vše shledáno v nejlepší pořádku. Knihy jsou náležitě a přehledně srovnány. Počet knih souhlasí úplně s obsahem seznamu knihovního, nechybí tudíž kniha žádná. Žádoucnou by bylo, aby knihy zastaralé a obsahu méně cenného byly z knihovny vyřaděny, poněvadž jich nikdo nečte a zbytečně tam zabírají místo. Rovněž by bylo potřebí, by mnohé knihy byly svázaný; ale při nynější drahotě nelze na to pomýšeti, poněvadž by to vyžadovalo velkého nákladu.

Na první pohled lze viděti, že p. knihovník dp. Bečvář spravuje knihovnu s největší pečlivostí a udržuje ji ve vzorném pořádku, stará se o to, aby knihovna byla vždy doplňována novými spisy.

Fr. Pilný.

Po těchto zprávách poděkoval předseda slovy i přítomní potleskem uvedeným pracovníkům.

Na to provedeny volby za členy z výboru vystupující (Benda z Prahy, Hála z Král. Vinohradů, Dvořák z Kardašové Řečice a Košák z Plzně) a jednomyslně usneseno, aby vystupující ve výboru opět zůstali, což jednohlasně schváleno. Protože však kol. Dvořák v dopise Spolku zaslaném prosí, aby nebyl do výboru znova volen a navrhuje, aby za něho byl zvolen kol. Smitka ze Soběslavi, přání jeho vyhověno. Ostatní funkcionáři zůstali tiž jako v loni. Nově zvoleni: Dr. Ignác Rath z Vinohrad a Jaroslav Přítel z Vinohrad.

V příčině členského příspěvku jednomyslně schváleno, aby členové, kteří neodbírají »Vychovatele s Věstníkem« platili jako dříve 3 K ročně a ti členové, kteří odebírají »Vychovatele s Věstníkem« aby platili 10 K ročně následkem zdražení tisku.

Volných návrhů bylo předsednictvu Spolku v zákonité lhůtě písemně zasláno několik, z nichž jednomyslně schváleny následující:

I. Aby ve »Věstníku Katechetském« byla uveřejňována posmrtná vzpomínka každého zemřelého člena v černém rámečku s podrobným životopisem (navrhl kol. Hůrský);

II. aby byl zřízen při Spolku podpůrný fond z dobrovolných příspěvků a odkazů členů a příznivců Spolku ve prospěch členů opravdu potřebných a ve stísněných poměrech se nalézajících, jež zavinila nemoc, dlouhotrvající válka s nesmírnou drahotou atd. Zmíněný fond věsti, jakož i výši příspěvků potřebným kolegům určovati budou míti na starosti zvolení zástupcové všech českých diecesí za vedení Spolku. (Navrhl kol. Oliva);

III. aby všem dlužníkům Spolku byla zaslána naposled upomínka, aby do května t. r. zaplatili dlužné obnosy a neučiní-li toho, aby proti nim bylo zakročeno bezohledně právní cestou;

IV. aby jednateleské zprávy o všech schůzích členských i výborových byly vždy v nejbližším čísle »Věstníku« podrobně uveřejňovány a honorovány za rok 50 K.

Schváleno, aby dobročinným účelům byly věnovány tyto dary: Červenému kříži 50 K, osleplým vojínům 25 K, slepým dívkám na Kampě 25 K, Útulku sv. Josefa na Vinohradech 25 K, sirotkům v Joanneu 25 K, Asylu praž. Jezulátka 25 K, Růžencové výrobně 25 K, Českému srdci 25 K, České zemské komisi pro opuštěnou mládež 25 K a na výzdobu chrámu sv. Jiří 25 K. Celkem 275 K.

Na konci valné hromady zvolen jednomyslně za čestného člena Spolku milovaný předseda vdp. Antonín Benda, katecheta z Prahy VII. za veliké zásluhy, jichž si získal o spolek svou nezištnou prací jako dlouholetý předseda a dříve funkcionář.

Po valné hromadě konala se *ustavující* schůze výborová, v níž zvoleni za funkcionáře spolkové tíž kollegové jako v loni.

Neděle I. po velikonocích.

EM. GÍVKA.

Oslava vzkříšených těl.

Nádherný, oko i srdce jímající jest pohled na východ slunce s vysoké hory. Na večer, při svém západu, jakoby pozbylo svého lesku a žáru, noří se žlutavé slunce klidně v záplavu bílých obláčků, ale z rána solva vztyčí svoji zářící hlavu, tisícerými šípy zlatých paprsků rozpráší šedé mlhy a ozáří svým ohnivým leskem smaragdová úbočí hor i ztemnělá údolí. A v nové kráse, v obnovené moci a síle, ujímá se jasné slunce vlády dne, jako mocný nepřemožitelný král.

Tak i Božský Spasitel, když dokonal klidně na kříži a odevzdal pokorně ducha svého Otci svému nebeskému, položen byl v temný, chladný hrob, ve skále vytesaný. Ale jaká změna z rána třetího dne! Kámen ode dveří hrobových odvalen a svou Božskou mocí vstává Spasitel živý z temného hrobu s tělem oslaveným a nesmrtelným. A jako mocný Král, jako Pán života a smrti, ujímá se opět svého žezla, své vlády nad celým světem.

Jak zaradovaly se nábožné ženy Jerusalemské, když uslyšely z úst anděla radostnou zvěst o vzkříšení Spasitelově a když Vzkříšeného samy spatřily! Jak mocně a radostně byli překvapeni sv. apoštolové, když při zavřených dveřích ukázala se jim náhle světlá postava Pána Ježíše a je pozdravila lahodným: „Pokoj vám!“

I my, moji drazí, patříce dnes v duchu na oslaveného, vzkříšeného Spasitele, máme se těšiti, máme se radovati. Pán Ježíš vstal z mrtvých, jak nás víra naše učí, aby nás ujistil, že i my jednou *z mrtvých ustaneme*. S týmiž těly, která jsme měli na zemi, ale s proměněnými, a jestli jsme žili *spravedlivě, též oslavenými*, podobnými tělu vzkříšeného Pána Ježíše.

Jak rozumná a útěchyplná jest tato naše víra.

1. Nejen duše naše bude stále žiti, ale i tělo bude slaviti své vzkříšení. Poněvadž duše i tělo byly spojeny ve svých bojích a strastech zde na zemi, proto je slušno a spravedливо, aby dosáhly též společné věčné odměny. Slávu duše doplní blaženost těla.

Ovšem naše víra vylučuje úplně smyslnou mohamedánskou představu o životě v ráji, ale bylo by také klamem představovati si vzkříšené tělo zcela zjemnělé a úplně zduchovnělé. Bůh zajisté odejme při vzkříšení jenom ty síly a orgány tělesné, které by se nesrovnávaly s oslavenou lidskou přirozeností a s účelem vyššího života v nebesích.

Náš obmezený rozum nechápe ovšem, jak z hrstky prachu v zemi setlelého nebo z nepatrných částek popela do všech konců rozvátého, může povstati tělo

nové, lepší a oslavené. Ale všemohoucí Bůh, který z nepatrného hnilobného zrnka vykouzlí pestrou, libou vůni vydávající květinu, který z černého uhle vytvoří zářící dým, který nepatrnou světlušku oděje krásným, lesklým šatem, ten může zajisté vykonati skutky, kterých náš rozum ani netuší, ani nechápe. Či nedovede pozemský umělec z nepodařené sochy vytvořiti novou, lepší? Co dovede teprve ten všemohoucí umělec — Bůh?

2. I mnozí pohané věřili v těla vzkříšení. *Plato* napsal: »Zdá se mi, že za jisto můžeme přijmouti, že lidé z mrtvých vstanou, a že dobrým dobře, zlým pak zle se povede.« *A moudrý Seneka* praví: »Vše tělesné pomine, ale nezahyne, i smrt, již se tak mnozí bojí, život sice zastaví, ale neodejme navždy. Nastane den, který nás zase na světlo přivede, a proto může každý dobré mysli odcházení, jelikož se zase navrátí.«

Nám křesťanům postací úplně k utvrzení víry naší slova Spasitelova: »Amen pravím vám, že přichází hodina a nyní jest, kdy mrtví uslyší hlas Syna Božího. A půjdou, kteří dobře činili, na vzkříšení života, ti však, kteří zlé páchali, na vzkříšení soudu.« (Jan 5, 25, 29.)

Vždyť i rozum uznává, že nebe, v němž by byly samé netělesné bytosti, samí pouzí duchové, nebylo by tak krásné a bohaté, jako ráj, v němž budou také bytosti s těly proměněnými a oslavenými.

3. Jak zdokonalena a zúšlechťena budou tato vzkříšená těla! Nebudou podrobena žádným bolestem, žádnému porušení. »Setře Bůh všelikou slzu s očí jejich a smrti nebude již, ani zármutku, ani křiku, ani bolesti nebude již, neboť první věci pominuly.« (Zjev. sv. Jana 21, 4.) Celá naše země jest velikým lazaretem, v němž každý z nás, dříve či později si ulehne a k dlouhému spánku se uloží. Jaká to příjemná útěcha míti na onom světě tělo stále zdravé a neporušitelné!

Sv. Anselm píše: »Oči, uši, ústa, čich a hmat, vše bude na věčnosti podivuhodnou sladkostí a rozkoší nasyceno. Všechno ústrojí, všechny orgány, které jsme na světě z lásky k Bohu umrtvovali a jichž jsme k oslavě Boží k ušlechťení bližního užívali, budou okoušeti zvláštních, nebeských radostí.«

Zde na světě není harmonie, není souladu mezi duchem a tělem. »Tělo žádá proti duchu, duch pak proti tělu.« (Gal. 5, 17.)

»Vidím jiný zákon v údech svých, který odporuje zákonu mysli mé« (Řím. 7, 23), volá sv. Pavel. A v knize Moudrosti čteme: »Tělo porušitelné tíží duši a tělesná schránka táhne dolů ducha výše toužícího« (M. 9, 15). Na onom světě bude dokonalá harmonie mezi tělem a duchem, tělo přizpůsobí se zcela duchu a bude mu úplně podrobena.

Sv. Pavel těší sebe i nás slovy: »Tělo rozsévá se v porušitelnosti, ale vstane v neporušitelnosti, rozsévá se tělo živočišné, ale vstane duchovní.« (I. Kor. 15, 43, 44.) Toto jemné, etherické tělo, stále svěží a mladé, jež nikdy nezemdlí a nezahyne, bude zářiti též zvláštním leskem jasnosti. »Ježíš Kristus promění tělo naší nízkosti, aby bylo podobno tělu slávy jeho,« (Fil. 3, 21) ujišťuje nás sv. Pavel. Duše i s tělem na Boha patřící bude zcela proniknuta božským světlem, božskou velebností. »A tehdaž spravedliví stkvíti se budou jako slunce v království Otce jejich.« (Mat. 13, 43.)

Již zde na světě spočine se zalíbením oko naše na hezkém dítěti, na pěkné tváři a postavě. Ale žádné pozemské tělo i sebe krásnější není přece úplně do-

konale, má některé vady a nedostatky. O tělech oslavenců v nebesích píše však sv. Augustin, že budou bez všeliké chyby a vady. »Budou mít podstatu těla, ale bez všelikého porušení tělesného.«

Jasně oko nevinného dítěte vábí nás k sobě zvláštní magnetickou silou, klidná, mírná tvář šlechetného člověka vyzařuje zvláštní radost a světlo, jež přitahuje a mile dojímat srdce naše. Jaká čistá a svatá radost zářiti bude z očí, z tváří spravedlivých, oslavených v nebesích! S jakou rozkoší patřiti budeme na bytosti tak ušlechtilé, jak nás bude těšiti, že smíme stále prodlévati mezi bytostmi duchem i tělem tak spanilými!

Moji drazí! Věřice pevně v budoucí mé vzkříšení a oslavení, přemůžeme zajisté snáze strach před smrtí a zármutek nad ztrátou svých drahých.

Matce, již zemřel syn, nebo jež ztratila syna ve válce, jsou snad jakousi útěchou slova: »Tvůj syn padl na poli cti a slávy, položil největší obět na oltář vlasti,« ale mnohem hlubší a mocnější útěchu skýtá jí v zármutku naše sv. víra, která ji ujišťuje: »Uzříš zase svého milého syna. Shleďás se s ním po tomto životě v nebesích! Zase uvidíš jeho milou tvář, budeš patřiti v jeho upřímné oko a věčně s ním se budeš radovati. Netruchli přiliš pro něho, ale zbožnou vzpomínkou a modlitbou spojuj ducha svého s jeho duší v blaženosti rajske.«

Avšak nejen radostnou útěchu, i vážnou výstrahu podává nám víra v budoucí vzkříšení. Poněvadž i tělo naše spolu s duší bude účastno věčné oslavy, neb věčného zavržení, neposkvřňuj, nezneseš tělo svého žádným hříchem, žádnou náruživostí, užívej všech svých údů jenom k dobrému, po vůli Boží! Proto nás napomíná sv. Pavel: »Nemylte se, Bůh nenechá se posmívati. Neboť co kdo bude sít, to bude i žítí. Kdo rozsévá na svém těle, z těla také bude sklízeti záhubu, kdo však rozsévá na duchu, z ducha bude sklízeti život věčný.« (Gal. 6, 7, 8) Amen.

Promluva na II. neděli po velikonocích.

VLADIMÍR HORNŮV.

Já jsem pastýř dobrý. Dobrý pastýř dává život svůj za ovce své. Jan 10, 11.

V době povelikonoční *zjevuje se nám obraz dobrého pastýře*, Ježíše Krista, který smrtí svou dovršuje dílo své: »Život svůj dávám za ovečky své.«

Kříž, tento znak nekonečné lásky Bohočlověka, stal se hlasatelem oběti, učitelem lásky pro všechno lidstvo, pro všechny věky: »Příklad zajisté dal jsem vám . . .«

Kolik apoštolů, kolik mučedníků lásky stvořil příklad dobrého pastýře Krista! *Casopis »Květy lásky«* přinesl zprávu milosrdné sestry, která slouží málomocným v Paramaribu, přímořském městě nizozemské Guyany v jižní Americe. Píše: Dosloužila jsem umírajícímu knězi, otci našich málomocných. Pocházel z Nizozemí. Zvoliv si z mládí stav vojenský, přišel jako poručík do Guyany. Tu poznal v celém dosahu tělesnou i duchovní bídu málomocných. Vrátil se po několika letech do Holandska, odložil v kostele Panny Marie na oltář Nejsv. Srdce Páně navždy svůj důstojnický kord, vstoupil do řehole Redemptoristů a byv vysvěcen na kněze, vrátil se do Guyany, a to do missijní stanice Albina, která od sousedící s ní francouzské kolonie trestanecké je oddělena jen širokou řekou.

V kraji tom zuří málomocenství a byl-li kdo z trestanců zachvácen málomocenstvím, dopravili jej na pustý neobydlený ostrov, který tu byl na blízkú. Dvakrát týdně byla ubožákům dopravena nejnütnější potrava; ale to bylo vše, co správa trestanecké kolonie pro své málomocné vykonala.

Zde se otevřelo šlechtnému knězi bohaté pole působnosti. K tomu ostrovu denně řídil lodičku svou, aby věnoval se duchovnímu a tělesnému blahu opuštěných ubožáků. Co tu vykonal dobrého, nejsa od lidí pozorován, ví jen Bůh. Ale při návštěvách těch nakazil se sám málomocenstvím.

První léta zůstala jeho nemoc utajena. Když však dostavily se její neklamné známky, musil opustiti missijní stanici a přišel do našeho asylu pro nemocné. K jeho příchodu shromáždili se nemocní v kostelíku. Přistoupiv k oltáři, pravil shromážděným: »Jsem nyní vašim bratrem v utrpení, chci býti vašim otcem a a těшитelem, chci s vámi pro lásku Pána našeho Ježíše Krista snášeti bolest a utrpení!«

A dobrý tento pastýř dostál slibu svému věrně až do smrti. Přes veliké utrpení zachoval si vždy veselou mysl a snažil se všemožně duchovní útěchou, ušlechtilou zábavou i vzdělávacími rozhovory posilovati a povznášeti mysl svých spolutrpicích svěřenců.

Na den Panny Marie sloužil mši sv. naposledy. Silné záchvaty zimnice stravovaly poslední zbytek jeho sil. Přece však tento dobrý pastýř těžce vlekl se opět a opět k oltáři, aby svým drahým spolutrpicelům podal alespoň sv. přijímání. Ale brzo nucen byl ulehnouti. S dojemnou zbožností a vroucí láskou přijal svátostného Pána, a když smrt se blížila, umíral s úsměvem na rtech.

Kolem lože jeho stáli v slzách ti, kterým obětoval život svůj a modlitby jejich byly křídly andělskými, unášejícími duši jeho šlechtnou ke trůnu Beránka Božího, dobrého pastýře Ježíše Krista.

»Já jsem pastýř dobrý a dávám život za ovečky své!« — Ó, moji drazí, *jak vznešenou školou obětavosti jest škola lásky Pána Ježíše!* — »Chodil po své vlasti, všude dobře čině a uzdravuje všeliký neduh! Očišťoval málomocné, chudým zvěstoval evangelium.« — Čteme o něm ve sv. evangeliu.

V této škole lásky svého Spasitele máme se i my zušlechtovati! A která doba více by žádala křestanské lásky, křestanské obětavosti; která doba více by byla prosycena slzami a utrpením, než-li doba, v níž žijeme? A kdy více bylo třeba srdcí dobrých, soucitných, obětavých?

Je jisto, že v dobách utrpení Bůh vzbuzuje apoštoly lásky, jako v noci rozžehá své zářivé hvězdy, aby tma nikdy nevítězila nad světlem.

Bylo to ve Lvově za prvních říjnových dní r. 1914. V nepřetržitých, nekončných řadách byli přiváděni do města ranění a nemocní z úporných, stále blížících se bojů. Nemocnice a lazarety byly přeplněny. Pomalu krok za krokem museli naši ustupovati, až konečně kozácké přední hlídky přiblížily se do bezprostřední blízkosti města.

Byl dán rozkaz, aby se záložní nemocnice čis. 14 vyklidila. Bylo tam mnoho zraněných, k smrti nemocných a jen jeden lékař, jedna sestra a dva zdravotní vojínové. Všichni přiložili ruce k dílu, neznačice únavy a v čele všech sestra Klementina. To, co se zdálo nemožným, podařilo se a sotvaže poslední nemocný byl naložen, dal se vlak do pohybu.

Nyní však na smrt unaveným nastala nová práce: převaz a občerstvení nemocných. K tomu ještě lékař, který až dosud zastával úkol svůj s neunavnou pílí a sebezáporem, stal se obětí svého povolání — těžce onemocněl. Tato rána zdvojnásobila hrdinnou obětavost sestry Klementiny. Řekla sama k sobě: »Nyní jsem sama zodpovědna za všechny životy lidské! Pryč každá únava a zmalátnělost!« — Kráčela od jednoho ke druhému, vyměňovala obvazy, promlouvala slova útěchy a zachránila mnohou duši s tělem se loučící.

Ale nové nebezpečí hrozilo. Kozáci se svým hbitým dělostřelectvem propátrávali celou krajinu. Červený kříž nemocničního vlaku marně žádal za šetření raněných. Již vrývaly se první granáty do železniční trati, v pravo i v levo vyskakovaly rudé obláčky praskajících šrapnelů. Jako krupobití sypal se železný déšť s hlínou na okna a střechy železničních vozů.

Sedíc u lože nemocného, zasažena byla sestra a zraněna nepřátelskou střelou na noze. Přemáhajíc bolest, obvázála si ránu a s námahou plížila se k dalšímu nemocnému, který sténaje bolestí, prosil jí o pomoc. Hrozné byly to chvíle — a sestra Klementina vytrvala; vytrvala vzdor tomu, že bolest v noze se stupňovala, vzdor únavě a vysilující námaze. Převazovala rány, napájela žízní, těšila trpící — a všem těm vojínům se zdálo, jakoby to nebyla ani žena, ale anděl strážce, který je v smrtonosném dešti nepřátelské střelby doprovází a chrání.

Dlouho to trvalo, než umkl třeskot dopadajících střel; ale ani tehdy, když vlak byl již v bezpečí, nedopřála si sestra Klementina klidu, dokud vlak nedojel svého cíle, kdež vysílenu únavou a svým zraněním, musila sama ulehnouti.

Zdaž hrdinná obětavost této ženy nenaplnuje nás úctou a podivem?

Ujmouti se bližního, přispěti mu v jeho bídě, je vždy krásným, úctyhodným skutkem křesťanské lásky, projevem šlechtného srdce. Ujmouti se však bližního i tehdy, kdy dává se v obět vše — i život, takový skutek lásky bliženské žádá nejen dobré, ale i hrdinné srdce.

Jest jisto, že doba, v níž žijeme, zaznamenána bude v dějinách písmem slz a bolestí — ale uprostřed chmurných vzpomínek zářiti budou noci utrpení duše šlechtné, srdce obětavá, ukazující světu, jaké bohatství lásky a obětavosti skryto je v srdci člověka.

V legendě o sv. Prokopu čteme slova světcova:

Hory může přenášeti, kdo má víru,
ale jiné blažiti může, kdo má lásku.

Blažiti jiné, pomáhati v bídě a utrpení, toť odkaz lásky, který nám dal náš božský Spasitel.

»Zajisté, pravím vám: Pokud jste to učinili jednomu z bratří těchto mých nejmenších, mně jste učinili.« Mat. 25, 40. — »Blahoslavení milosrdní, neboť milosrdenství dojdou.« Mat. 5, 7.

Budme učedníky jeho nejen dle jména, ale i dle skutků svých a tak stane se spoluapoštoly nové doby, po níž s takovou vroucností volá veliký náš papež Benedikt XV., neunavný hlasatel míru mezi národy — doby, jež skutečnými po zkouškách slz a utrpení odkaz dobrého pastýře Ježíše Krista: království míru, lásky a pokoje na zemi. Amen.

Promluva na neděli III. po velikonocích.

O sv. Zitě.

FRANT. MALÝ, kaplan u sv. Štěpána v Praze.

Ve střední Itálii rozkládá se půvabná, hustě obydlená krajina, pokrytá úrodnými poli, světoznámými vinicemi, olivovými háji a kaštanovými lesy. Uprostřed rozkošné krajiny leží starobylé město Luka a dvě hodiny odtud malé městečko jménem Monsagrati. V městečku bydleli za dávných dob spokojeně a šťastně dva hodní manželé. Narodila se jim dceruška, které dali na křtu svatém krásné jméno — Zita.

Vím, že vám toto jméno není nikterak neznámé, ale že je často s úctou a láskou vyslovujete. Ale sotva asi znáte životopis sv. Zity, jejíž slavnost budeme světití tento týden. Nuže, poslouchejte!

1. Když se sv. Zita r. 1218 narodila, naplnila radostí celý chudičský domek. Obšťastnění rodičové si umínili vychovat ji sobě ke cti a slávě Boží. Za tou příčinou zasévali do jejího nežného srdéčka semínka dobrých naučení a vedli ji od nejtělejšího mládí po cestách Boží spravedlnosti. Pod jejich starostlivou rukou vyrůstala malá Zita nejen podle těla, nýbrž i podle duše, působila svým chováním celému okolí jenom potěšení a byla zvláště svých rodičů dokonale *poslušna*, takže nemusili nikdy rozkazy své opakovati.

A vy, duše křesťanské, vy byste nechtěli příkladu jejího následovat? Vy byste se někdy vzpěchovali rodičů svých *poslouchati* ochotně a bez odkladu, bez výmluv? Vy byste nechtěli dokonale plniti, co rodičům svým čtete na očích? To by bylo od vás velice nemoudré! Ale i nekřesťanské. Neboť nevíte-li, že prikázání čtvrté velí rodičů svých poslouchat a je milovat?

2. Slyšte jenom, kterak Zita rodiče své *milovala*! Kterak svou lásku skutkem dokazovala! Za oné doby totiž, kdy byla ještě malým děvčetem, zuřila v Itálii válka, jejíž následky bývají vždycky stejné: drahota, nouze, hlad a nedostatek. Což divu, že krutá bída přistěhovala se i do domku, ve kterém Zita s rodiči a sestrou přebývala. Když tedy pozorovala vrásky na starostlivém čele dobrého tatínka a slzy v očích matčiných, umínila si *milující* dcera, že jim pomůže a poleví. Ačkoliv jí bylo teprv 12 let, rozhodla se, že opustí dům otcovský a bude si hledat ve městě službu, aby mohla rodiče své podporovati. S tímto úmyslem svěřila se nejprve matce. Ale ta jí bránila dlouho, protože se nechtěla od svého dítěte odloučiti. Teprve když onemocněla a upoutána byvši na lůžko nemohla pracovati, dovolila dcerušce šlechetný úmysl provésti. Také otec svolil a řekl: »Milé dítě, Bůh tomu chce, abychom se rozloučili. Neboť potřebujeme tvé práce a pomoci.« Potom se vydal do města Luky, aby tam hledal místo pro Zitu. Šťěstí mu přálo, neboť našel šlechetnou, zbožnou a bohatou rodinu, ve které právě hledali služku.

Milé děti! Zde se můžete něčemu přiučit. Čemu asi? Učte se rodiče své v pravdě *milovati*. Dítka, které rodičům svým všechno dobré ze srdce přejí, které jim svým chováním radost působí a v potřebách je podporují — takové dítka rodiče své v pravdě milují a zasluhují chválu. Takovou milující dcerou byla Zita. Neboť hleďte! Byla tak mladičká a přece se z lásky k rodičům vydala do služby!

3. Oděna jsouc jednoduchými svátečními šatečkami barvy tmavozelené, majíc bílý šátek na hlavě a v rukou nevelký košíček s chutným ovocem pro nové pány, vydala se jednoho dne z rodného městečka na cestu do města Luky. Se slzami v očích rozloučila se s nemocnou matkou a s otcem, který ji doprovázel veliký kus cesty. Když přišla do Luky, zastavila se nejprve v kostele, aby se pomodlila za zdraví rodičův a za svou vlastní šťastnou budoucnost. Pak teprve vstoupila do domu, ve kterém měla jako *chudá služka sloužiti bohatým pánům*.

Milé děti, nejednou jsem slyšel, kterak nerozumní a nespokojení lidé říkávají: »Proč jsou na světě bohatí a chudí? Proč nemají všichni lidé stejné? Proč se jedni mají dobře a druhí musejí sloužiti? Vždyť jsou všichni sobě rovni. Je takovýkle nárek spravedlivý? Je rozumný? Co myslíte? Před Bohem jsme si ovšem všichni lidé rovni, neboť všichni máme jednoho Otce nebeského a Syn Boží zemřel na kříži také za všechny, za bohaté i chudé. Ale co je to všec platné? Na světě nemohou býti všichni lidé urozeni, bohatí a vznešení, ale i chudí. Na světě nemohou býti sami představení, ale i poddaní. Nemohou býti sami páni, ale i sloužící, kteří konají práce tělesné. Tak to, milé děti, na světě vždycky bylo, jest a bude. Ostatně Pánu Bohu na tom málo záleží, čím kdo jest, ale spíše jemu záleží na tom, jak vykonává kdo své povinnosti a jakými ctnostmi vyniká?

4. Nuže, kterak asi vykonávala své *povinnosti* mladičká služka Zita? Jakými *ctnostmi* vynikala?

a) Sv. Zita byla předně *pracovitá* a poctivě sloužila v onom domě plných 48 let od svého mládí až do své smrti. Za ten dlouhý čas nikdy nezahálela, neboť věděla, že zahálka je matkou nepravosti. Práci svou konala ani ne tak pro mzdu, ale spíše z lásky k rodičům a svým představeným.

b) Sv. Zita se řídila podle osvědčeného pravidla, které zní: »Modli se a pracuj!« a byla při své pracovitosti také pobožná. O nedělích a svátcích byla přítomna na ranních i odpoledních službách Božích; ostatek dne věnovala zbožné četbě a návštěvám nemocných. Kromě toho chodila na mši svatou každodenně časně ráno a nevynechala ani jeden večer, aby se nepomodlila růženec, který právě tehdy sv. Dominik zaváděti počal.

c) Sv. Zita chovala se ke svým *představeným* uctivě, byla jim věrná, snažila se od nich odvrátiti jakoukoli škodu a poslouchala na slovo jejich rozkazů.

d) Ale bez odporu nejkrásnější její vlastností byla *láska ke bližnímu* a obětavá ochota, se kterou pomáhala chudým, nemocným a zajatým. Sama se spokojovala s pokrmem nejednodušším; lepší pokrmy donášela těmto ubožákům které v jejich příbytích navštěvovala. Mzdu, kterou si vysloužila, odevzdávala nejdříve rodičům, a když tiž umřeli, rozdělovala chudým. Bylo-li třeba, utrhovala si i od úst, aby nasýtila hladového. Šatstvo a obnošené prádlo bedlivě ukládala, čistila, spravovala a rozdávala žebrákům. A to všechno konala proto, že Pán Ježíš řekl: »Co jste učinili bližnímu, mně jste učinili.«

e) Za prvních let své služby *trpěla* sice pro svou nábožnost mnohá protivnosti, neboť se jí hrubě a nevzdělaní lidé vysmívali a rozšiřovali o ní rozličné pomluvy a utrhaní. Ale ona nikdy *nenaříkala* ani si nestěžovala, ale doufala, že pomluvy se rozplynou a pravda vyjde na povrch. Tak se také stalo.

Všichni, kteří ji pozorovali, seznali poznenáhlu její výborné vlastnosti a počali si jí vážit.

5. Hle, takovým způsobem žila sv. služka Zita spokojeně a šťastně v domě svých představených 48 let! Když jí bylo šedesát let, přiblížil se konec jejího blahodárného života. Když těžce onemocněla zimnicí, přijala zbožně sv. svátosti a klidně očekávala *smrt*, která ji měla zavést do nebeské vlasti, do které 60 let byla putovala. Ve středu dne 27. *dubna* 1278 vypustila s úsměvem duši a blaženě zesnula.

Slavná svěťice, která za svého pozemského života vynikala poslušností a láskou k rodičům, úctou a věrností ku představeným, dobročinností a trpělivostí ke svým spolublížním, zbožností a horlivostí ve službě Boží. Až budete, milé děti, tento týden o slavnosti císařské přítomni při slavné mši svaté, vzpomněte si na všechny tyto ctnosti sv. Zity a pomodlete se za její jmenovkyni vznešenou naši císařovnu! Amen.

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v král. Českém konal dne 9. ledna t. r. výborovou schůzi. Po zahájení schůze předsedou referovali členové deputaci, jak pořídili u Jeho Mil. ndp. knížete arcibiskupa hr. z Huynů, u vsdp. metrop. kanovníka Th. dra Ant. Podlahy, našeho referenta, u Jeho Excel. p. místodržitele hr. Coudenhova a u předsedy správní komise Jeho Excel. p. hr. Schoenborna v záležitosti nákupního příspěvku a jeho rozdělení. Na všech místech slíbeno, že naše požadavky budou podporovány. Dále sdělil předseda, že valná hromada spolku bude se konati o pololetních prázdninách dne 11. února t. r. K mnohým písemným dotazům členů se sděluje, že ohledně provisorního příspěvku je směrodatným 31. prosinec běžícího roku; kvinkvenálka se počítá ode dne nastoupení, oznamuje se řediteli i s příslušnými doklady c. k. okr. školní radě a nekolkuje se. Na konec zahájena debata o normách při obsazování míst katechetských, když předem předseda přečetl příslušný návrh. Ve středu 16. t. m. se povítá stabilisují. Do spolku se přihlásili titoní členové dpp, katecheté: Otakar Tichý z Pardubic, Josef Macák z Dobrušky, Josef Šíma z Mirošova u Rokycan a Ant. Anderlický z Golč. Jeníkova, který poslal krásný dopis, jehož obsah ve schůzi vzat na vědomí. Všichni přihlášení byli přijati výborem za členy spolku.

Spolek katechetů pro král. České měl dne 27. února t. r. *členskou* schůzi, jež byla četně navštívena. Předseda zahájiv schůzi a vítaje přítomné, nejprve sdělil, že

vyslovil jménem Spolku Jeho kn. arc. Milosti, nejd. arcipastýři oddané blahopřání k jeho 50letým narozeninám, jakož i to, že Jeho Milost vsdp. probošt D. Jos. Burian zaslal 20 K ve prospěch Spolku. Po té přečetl dopisy Spolku došlé. Mile působil dopis vdp. Václ. Sedláka, kn. arc. notáře a katechety na pensi t. č. v Gieshüblu, odkud všem členům Spolku posílá pozdrav. Po vyřízení dopisů sdělil předseda, že na kompetentních místech přáním katechetů jde se blahovonně vstříc, což bylo od přítomných s radostí vzato na vědomí. Petita budou znova přepracována a všem katechetům ku posouzení předložena a dle přání většiny nejd. kn. arc. koasistoři budou schválena a pro všechny katechety závazná. Na popud kol. Jandy schváleno, aby Spolek zaslal c. k. zemské školní radě memorandum s prosbou, aby konečná úprava učitelských i našich platů co nejdříve byla provedena a aby Spolek katechetů byl zastoupen při anketě o této záležitosti jednající. Pokud se týče drahotní výpomoci sděleno, že u defin. katechetů činí základ drahotní výpomoci 450 K a k tomu přídavek dle let definitivy: do 5 let 90 K, do 10 let 180 K, do 15 let 270 K. Zbývající část se brzy vyplátí. Pak předseda přečetl z pražského ordinariátního listu o sv. zpovědi a sv. přijímání dítek ve II. šk. roce jakož i o způsobu zpovídání žáků vyššího stupně a jich chování v kostele a při mši svaté, a připomenul přání Jeho kn. arc. Milosti v této věci. Kol. Přítel přečetl pak z nového kodexu církevního stať o způsobilosti dítek

k I. sv. přijímání. Přítomní po živé debatě podvolili se zmíněným přáním, pokud jim lze vyhovět. Ordinariátní list pražské arcidi. císe bude dostávat každý katecheta za mírný poplatek dle sdělení s místa kompetentního. Kol. Václ. Hrudka nabízí se ve Spolku přednáseti o umění křesťanském, což s povděkem přijato. Na konec kollega Hála jako místopředseda gratuloval kol. předse-
dovi Ant. Bendovi k jeho jmenování kn. arc. školdozorcem v Praze-VII. a též mu vřele poděkoval za jeho veliký dar 310 K věnovaný Spolku za jmenování čestným členem. Z tohoto daru připadá 100 K na »Podpůrný fond potřebných kolegů«, 60 K na oslavu 25letého jeho kněžství, čímž se stává předseda zakládajícím členem našeho Spolku, 150 K ve prospěch Spolku za jmenování čestným členem. Do Spolku za člena se hlásí dpp.: Václav Kašpar, katecheta z Kročehlav, Jindřich Egrt, katecheta v Semilech a Ferdinand Trěbický, katecheta v Králové Dvoře n. L. Ze Spolku vystoupil dp. Jan Ptáček, duchovní správce ústavu »Valentinum« v Praze-VIII. Jednateli uloženo, aby požádal vdp. katechetu Simika, předsedu německých katechetů, aby nám obstaral od Spolku katechetů ve Vídni osnovu zákona z r. 1917 o ú. ravě katechetských platů pro Dolní Rakousy. Vybízaje členy k adoraci při výstavě »Nejsv. Svátosti Oltářní«, skončil předseda schůzi. — Kolegové! Všecky dopisy Spolku se týkající (rady, dotazy, přihlášky nových členů atd.) posílejte na adresu: Ant. Benda, předseda Spolku Praha-VII., Skalecká ul. č. 11 nebo: Jos. Janout, jednatel Spolku, Smíchov, Radlická tř. č. 1302, aby se vyřizování dopisů nezdřžovalo. *Josef Janout*, jednatel.

Přednášky o vychovatelsví. Přednáškový kroužek Křesťanské akademie uspořádal v únoru a březnu osm veřejných přednášek o vychovatelsví v místnostech české boh. fakulty ve Spálené ulici. Přednášeli: *dr. Vajs: Cíle, druhy a metoda výchovy. Výchova poznávací, Výchova snaživost, O cílech. Fr. Kraus: Zásady kat. řádů škol. o výchovu a Vychovatelské zásady Tomáše Campanelly v jeho Státě slunečním. Dr. Beran: Různé typy představitelství a Různé letory.* Mistrnou byla přednáška o zásadách Tomáše Campanelly s poukazem na předchůdce Komenského a a dotknutím se i moderních snah eugenických. Zajímavější ovšem byla přednáška o letorách, kterou by měl slyšet každý

paedagog. Referovati o každé přednášce zvlášť, nepokládám za nutné. Stačí, řeknu-li, že byly zajímavé i poučné. Účelu přednášek jistě dosaženo: *seznámiti širší veřejnost se zásadami, se kterými pracuje paedagog, se světovým názorem křesťanským.* Jsou jistě onou zlatou střední cestou mezi různými extrémy. Přednášky slušně navštěvovány kruhy laickými, za to úplně ignorovány kruhy katechetskými. Z katechetů středoškolských neviděli jsme ani jediného, z katechetů škol národních dva až tři. Jistě v kruzích pořadatelů očekávalo se více porozumění *Významu přednášek nelze podceňovati.* Co mnohdy jednotlivců dlouho a pracně shání, odborník lehce nahodí, uvede na pravou cestu, dá popud k novým myšlenkám atd. Mnohé dobré a užitečné zrno padne na úrodnou půdu ku prospěchu mládeže i vlastnímu. Mnohou chybu seznáme a odložíme, o které jsme dosud nevěděli! Využijme svědomitě každé příležitosti, kdy můžeme leccos užitečného pro život pochytit! Kéž budoucí přednášky jsou toho důkazem. Proto se o nich zmiňuji, bych na ně upozornil.

Arnošt Oliva.

Vychovatelské listy. Roč. XVII. Nákladem Matice Cyrilometodějské v Olomouci. Roč. 10 K. Známý a neunavný pracovník filosofický prof. Dr. Kratochvíl, redaktor Vychovatelských listů, dovedl kolem sebe seskupiti řadu nadšených, vynikajících odborníků, kteří podali práce opravdu cenné. List tak výborný měl by býti odebírán všemi vychovateli, jimž křesťanský názor světový není pouhou frásí, ale přesvědčením. Jest tomu tak? V listárně redakci je mírný pokyn z markrabství k nám do království adresovaný: *ještě daleko jsme toho, aby počet odběratelů v Čechách aspoň 10—15% odběratelstva dosáhl.* Kolik tedy odběratelů v Čechách jest? V Čechách jest přes 400 katechetů škol národních a přes 100 katechetů středoškolských a skoro všichni faráři i kaplani učí ve školách. Pak at se tomu někdo diví, že to tak smutně u nás vypadá. Nová doba vyžaduje stále nových prostředků. Kde jich nalézá, nemám-li odborného listu, který mne informuje? Nemohu choditi stále vyšlapanými cestíčkami, musím hledat nové a nové. V Dotazníku pro katechety škol měšťanských je otázka: *jak doporučuje a šíří katecheta mezi žactvem dobrou četbu?* Snad by bylo na místě, by páni vikáři otázali se p. katechetů i kněží

duchovní správy: a jak pečujete vy o svou četbu a své odborné vzdělání? *Které odborné listy odebíráte?* Možno, že by leckdes překvapení bylo veliké velmi. Každý dělník, řemeslník chce-li ve svém oboru vyniknout a zvatí se inteligentním, stará se především o své odborné vzdělání. A kněz, pastýř mládeže i lidu? *Každý skoro kněz učí ve škole, má tedy každý míti svůj odborný list vychovatelský.* Máme Vychovatele! Ano, ale máte jej všichni? A stačí vám úplně? *Appeluji na mladé snaživé katechety i kaplany* a jako dobrý přítel radím: chcete-li se dodělati ve škole úspěchů, pokud to poměry dovolují *a máte-li jen trochu ideálního citění*, použijte každé příležitosti ku sebevzdělání a nelitujte hmotných obětí *a přihlaste se za odběratele těchto výborných listů.* Arnošt Oliva.

Kriegsidioten. Tak dle Našince čís. 22 (vide Vychovatel čís. 6.) vyjádřil se prý jistý moravský inspektor o některých dětech z války. Neznáme poměrů moravských, ale tyto zjevy nebudou řidkými ani u nás při nynější praxi. *Uvedu faktický případ.* Dítě, které loňského roku ve škole se ani neukázalo, postoupilo ze třetí do čtvrté třídy. Letos do školy ještě nepřišlo. Možno, že postoupí do třídy páté. *Páni inspektoři prý si přejí postup!* Může se pak někdo diviti, že dítě ve čtvrté třídě neví, kolik jest 2×2 ? Ještě štěstí, že se to může na něco svést! Toto dítě do kostela nejde, ke zpovědi nejde, za to ale do biografu! K čemu jsou školní zákony o povinné návštěvě školy? *Uznáváme těžké poměry, ale nikdo nás nepřesvědčí, že by dítě nemohlo aspoň několik půl dnů do školy přijíti.* Na školách měšťanských není o nic lépe. Úleváci, kteří několik měsíců do školy nejdou, postupují vesele dále. Roste nám opravdu krásná »budoucnost vlasti«, když i z měšťanských škol vystupují žáci a zákyne, kteří vůbec do školy nechodí. Napíše se prostě: *válečná úleva* a věc je odbyta!

P. A.

Katecheté jsou povinni odbíratí **Ordinariátní list.** Z ustanovení Jeho knížecí Milosti nejdůstojnějšího Arcipastýře bude 1. a 2. číslo letošního Ordinariátního listu zasláno všem důst. páním katechetům škol obecných, měšťanských a středních, kteří budou nyní povinni tento úřední list arcidiecéšní odbíratí. Ordinariátní list bude jim zasílán *za zmírněné předplatné*, které bude

stanoveno na konci roku. *Z kníž. arcib. konsistoře v Praze*, dne 1. února 1918.

Definitivně jmenování byli katecheté: P. Jindřich Egert na měst. šk. chl. v Semilech, P. Antonín Procházka na měst. šk. chl. spojené se školou obecnou v Praze-Libni na Palmovce, P. Václav Vajs při II. ob. šk. dívčí v Praze-Libni.

»**Příprava nejmenších dětí školních na první sv. zpověď a sv. přijímání**« jmenuje se úhledná knížečka o 30 stránkách malého formátu vydaná ve prospěch opuštěných a zanedbaných dětí českoslovanských, zvláště sirotků po našich padlých vojínch. — Krátkými jasnými větami podává úplnou nauku o svátosti pokání a nejsv. svátosti oltární objasněnou několika vhodnými příklady a pěknými ilustracemi, jakož i skutečně dětskými modlitbami při sv. zpovědi a při sv. přijímání Čena jednoho výtisku je 40 h, 20 výtisků 6 K, 50 výtisků 12 K. Objednávky se adresují: Serafinské dílo lásky v Českých Budějovicích.

Zakládajícím členem (60 K) stal se: dp. Ant. Benda, katech. a k. s. školdoz. Praha-VII. Ve prospěch *válečné péče* zaslali po 10 K dp.: K. Jelinek, Heř. Městec, a J. Světlý, Třebouchovice. Na *podpůrný fond* dobrotitě darovali: 100 K Ant. Benda Praha-VII.; 50 K V. Janota, Praha-III.; 20 K Jeho Milost Dr. Jos. Burián, probost vyš., Fr. Komárek, Vamberk; 15 K Ant. Svoboda, Písek (»myslence téžehnej Pán«); 10 K V. Cihlár, Hostomice, M. Koukl, Praha-VII., A. Oliva, Vysočany, Fr. Šeda, Plzeň (»kež hodně se sejde«); 9 K Fr. Marek, N. Benátky; 7 K Jan Kaván, Hlinsko; 5 K A. Dolák, Bystřé, J. Tichý, Č. Kostelec, V. Jonáš, Lomnice n. L.; 3 K Fr. Stejskal, Josef, J. Poříčský, Ledec, V. Stříbrný Chlumecký n. Cidl.; 2 K J. Baštýř, Chlumecký, St. Pospíšil, Čáslav, K. Žiáček, Přestice. **Celkem do 23-III. 291 K.** — *Letošní příspěvek obnáší 10 K.* Přebytek, nebude-li jinak určeno, odevzdám podpůrnému fondu.

Ar. Oliva, t. č. pokladník.

Stručné dějiny církevní.

Pro žáky obecných škol českých. Napsal Václav Oliva. Cena 20 h. Poštou 23 h.

Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXIII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Ukázky z pastorační katechety. — Květnová promluva. — Řeč před posledním sv. přijímáním abiturientův. — Náboženství a nábožnost. — Za katechetou starožitníkem. — Z praxe a různé.

Ukázky z pastorační katechety.

EM. CÍVKA, em. prof. nábož. ve Slaném.

Katecheta jest nejen učitelem, ale i vychovatelem a duchovním pastýřem svých žáků. Náboženství obohacuje netoliko rozum vznešenými pravdami, ale zdokonaluje též vůli mravními pravidly a ušlechtilými zásadami, posvěcuje duši sv. svátostmi a zjednává milost k milování a konání dobra.

Aby svůj důležitý a obtížný úkol dobře vyplnil, pečuje katecheta o to, aby žáky důkladně seznámil se všemi pravdami a zásadami náboženství katol. a je naklonil, aby si náboženství zamilovali a dle něho žít se snažili. K tomu je potřebí, aby katecheta svůj úřad zastával s pravou vážností a horlivostí, aby na každou hodinu svědomitě a důkladně se připravil a celým svým životem byl vzorem a příkladem zářícím.

Děti jsou bystrými pozorovateli a dobrými posuzovateli. Osobnost katechety, jeho pohled a tvář, jeho chování mocně na ně působí. To ví ze zkušenosti každý z nás. Vejde-li katecheta do třídy s tváří mrzutou, dívá-li se na děti nevlídně, nelaskavě, mluví-li chladně a úsečně, celá třída je znepokojena, poplášena, jako by se vznášel nade všemi těžký mrak. Děti špatně chápou, jsou nepozorní, s nechutí odpovídají. Celá hodina je neradostná a málo účinná. Vstoupí-li však do třídy s tváří klidnou a jasnou, s okem zářícím, mluví-li laskavě a přívětivě, rozzáří se oči i tváře žáků, s chutí poslouchají, dávají pozor, otvírají ochotně rozum i srdce své výkladu a napomenutí. Proto než se dotkne kliky u dveří, ať zaplaší katecheta všechny chmurné myšlenky, ať uhladí všechny vrásky a zapomene na všechny své starosti a strasti, a do třídy ať vstoupí vlídný, pokorný učeník vždy laskavého Spasitele. Kdyby byl katecheta sebe učenější a obratnější, nemá-li v srdci svatého nadšení a pravé lásky k dětem, ničeho nepořídí.

Ale jak může v sobě roznítiti tento posvátný zápal a nadpřirozenou lásku Boží? Modlitbou a každodenním rozjímáním. O sv. Tomáši Aq. víme, že přečetl všechny knihy, které za jeho času byly, ale víme také, že všechnu svou učnost čerpal každodenní modlitbou z ran Kristových.

Katecheta má se modlití za sebe i za své žáky. Při nejdražší oběti mše sv. ať vyzývá Ducha sv. za milost, aby dovedl dětem pravdy náboženské srozumitelně vyložití a objasniti, ať prosí Dárce milosti, aby Svým světlem osvětlil též rozum žáků, aby snadno jeho výklad chápali a rozehlal jejich srdce, aby dobrá předsevzetí ve škole učiněná též ochotně plniti se snažili.

Kromě toho neopomine katecheta ničeho, čím by náboženské poznání svých svěřenců prakticky utvrdil, k účtě sv. náboženství a naší církve je povzbudil a k životu v pravdě křesťanskému v jejich srdcích pevný základ položil.

Prvním a nejmocnějším prostředkem k zdokonalení a utvrzení života náboženského jest *hodné a časté* přijímání sv. svátostí. Podmínkou hodného přijetí sv. pokání a nejsv. svátosti oltářní jest náležitá příprava, které věnuje katecheta i v nejvyšších třídách vždy ochotně potřebného času, aspoň dvě hodiny na sv. zpověď a jednu hodinu na sv. přijímání.

Horlivě se bude také katecheta snažiti, aby žákům poskytl příležitost k *dobrovolnému* přijímání sv. svátostí, kromě povinného třikráte v roce školním. Ovšem jest to spojeno s obtížemi, zvláště tam, kde nemá katecheta své školní kaple a jest odkázán na farní nebo jiný chrám.

Nejprve poučí děti ve škole, že smí katolický křesťan přijímati Tělo Páně i bez sv. zpovědi, nemá-li na duši své těžkého hříchu a vzbudí-li v srdci svém touhu a lásku k Pánu Ježíši. Jest tedy dovoleno, aby na př. i druhý nebo třetí den po sv. zpovědi a po sv. přijímání přijal opět nejsv. svátost oltářní. Vybidne žáky, aby v den sv. přijímání byli na sebe zvláště opatrní, aby se žádného hříchu těžkého nedopustili a druhý den po sv. přijímání aby přišli na mši sv. a přijali po druhé s úctou Tělo Páně.

Zeptá se také, kolik asi žáků by chtělo a mohlo přijíti, aby si vše potřebné připravil. Padá zde ovšem na váhu hodina, kdy slouží katecheta mši sv., pak vzdálenost domova žákov a od kaple a od školy atd.

Jiné vhodné dni k dobrovolnému přijímání sv. svátostí jsou *Hody Boží*. Když vysvětlil žákům význam těchto největších svátků, připomene katecheta, že tehdy jim budou opravdu pravými Hody Božími, přistoupí-li s čistým a pokorným srdcem k nebeské hostině — k sv. přijímání. Ovšem jsou-li si vědomi, že od poslední sv. zpovědi dopustili se těžkého hříchu, vykonají napřed sv. zpověď, buď ráno přede mši sv. nebo přihlásí-li se žáků více, o vigilií před Hodem Božím.

Jmeniny žákovy jsou též vhodným dnem k dobrovolnému přijetí svátosti pokání a nejsv. svátosti oltářní. Zbožnou návštěvou chrámu Páně při mši sv., pokáním a hodným sv. přijímáním oslaví dítě nejlépe tento památný den a duši své poskytně! »vázaného« nejvzácnější a nejdrahocennější dárek — samého Pána Ježíše.

Žákům ze školy *vystupujícím* věnuje katecheta bedlivou péči. Zvláště žáky, kteří mezi rokem školu opustí, má stále na paměti, všimá si jich při zkoušení a výkladu a před vystoupením ze školy je vybidne, aby vykonali u něho řádně sv. zpověď, možno-li generální a na novou dráhu životní se posílili nejsvětějším a nejmocnějším pokrmem — sv. přijímáním. Někde dává též katecheta těmto žákům obrázek na rozloučenou se stručnými pravidly katolickými pro život, nebo knížečku, kde jsou taková pravidla a napomenutí vytištěna. Benediktinská knihovna v Brně vydala vhodný sešitek, jenž se dá vložit do modlitební knihy: »Na cestu životem«. Několik pravidel mládeži školu opouštějící po 10 h. (Dokončení.)

Květnová promluva.

VLADIMÍR HORNOV.

Je květen, měsíc zasvěcený Matce Boží. Květy zdobí její oltáře a láska naše klade na ně své modlitby: »Zdrávas Maria, Matko Boží — pros za nás!« Věnujme i my tuto chvíli úctě nebeské Matky své!

1. *Ave Maria!* — *Zdrávas Maria!* — Pozdrav tento zaznívá z hlubin věků a jest jako jitřenka, oznamující příchod dne spásy.

Čtème knihu *Genesis*, která dějiny spásy lidské počíná slovy: — »Nepřátelství položí mezi tebou a ženou.« — Toto první proroctví — první »Ave«, pozdravující ženu požehnanou, zachovává se v podáních všech národů; přenáší se do Egypta, kde očekávaná Žena sluje Isis; do Řecka, kde jmenuje se Jó; do Indie, kde nazývá se Adita t. j. čistá a neporušená; do Galie, kde staří pohanští kněží dali jí nápis: »Virgini pariturae — Panně, Matce!«

Vzpomeňme, jak prorok *Isaías* 700 let před Kristem popisuje tuto Ženu, předmět pozornosti tak všeobecné: »Bůh sám dá vám znamení: Ejhle, — Panna bude mít Syna a nazváno bude jméno jeho Podivuhodný, Bůh, Otec budoucího věku, Kniže pokoje.«

A co v Starém zákoně předpověděno, to sv. *evangelium* určitě kreslí v památné I. kapitole sv. Lukáše: A vešel k ní anděl, řekl: »Zdrávas, milosti plná, Pán s tebou, požehnaná ty jsi mezi ženami Ejhle, — budeš mít Syna a nazveš jméno jeho Ježíš. Ten bude velikým a Synem Boha nejvyššího slouti bude.«

Maria je Matka Boží! »A toto jediné slovo (jak vyznal sám Luther) obsahuje tolik cti, že nikdo nedovede přidati její slávě větší chválu, i kdyby měl tolik jazyků, kolik je květů a stébel trávy na zemi, hvězd na nebi a zrnek pisku v moři.«

2. A nyní majíce sv. *evangelium* v ruce *vstupme na Kalvárii a shledáme, že Maria je nejen Matkou Páně, ale i Matkou naší.* Tak tomu chtěl božský její Syn v poslední vůli, vyjádřeně k P. Marii slovy: »Ženo, hle syn tvůj« — a k Janovi: »Hle, matka tvá!« — O kolik tajemné lásky vložil Bůh v tato slova!

Od té doby, co Kristus pod křížem učinil Matku svou i Matkou naší, srostla úcta její nerozlučně se srdcem lidským. Její úcta jest něžný poměr dítěte k matce; vše dýše v něm něžností, oddaností a láskou.

Nejstarší *svědectví této zbožné úcty* nalézáme v *kronikách a legendách* složených od prvňích křesťanů. Úcta tato nabývá historické určitosti objevy v římských katakombách.

V *katakombách* sv. Anežky zobrazena je Panna Maria, držíc na kolenou božského Syna. Jinde zobrazena je jako naše Orodovnice s rukama vztaženými k nebesům, což naznačuje její přímlovu. Slavný archeolog de Rossi objevil v katakombách místnost s obrazem P. Marie z I. st., kde sv. Panna přijímá, majíc božské dítě na klíně, dary sv. tří králů.

A jako katakomby, posvěcené slávou mučedníků a vyznavačů, hlásají úctu P. Marie, tak podobně ji dosvědčují také *modlitby a knihy obřadní prvňích dob křesťanských.* Církev antiochenská v úctě chovala modlitby k Panně Marii, jichž původcem dle starobylého podání byl sv. Petr; rovněž i církev alexandrijská, založená sv. Markem a církev jerusalemská, založená od sv. Jakuba. Jedna

z těchto starobyklých modliteb apoštolských zní: »Slavme památku svaté a požehnané a vždy Panny Marie, Matky Boží. Rozpomeň se na ni, o Pane, a pro její neposkrvněné a čisté modlitby odpusť nám, smiluj se nad námi, vyslyš nás!«

A k těmto svědectvím dob apoštolských přistupují *chvály svatých otců a nejstarších spisovatelů církevních*. Sv. Ignác, žák sv. Jana apoštola, sv. Justin mučedník a filosof, sv. Irenej zv. světlo Galie, učený Tertulián; Klemens Alexandrijský, Origenes, sv. Cyprián, sv. Ambrož, sv. Augustin, sv. Jan Zlatoústý, sv. Efrém — zda možno vyjmenovati jména všech, kteří ve spisech svých nadšeně oslavovali Matku Boží? — Asie, Afrika, Itálie, Řím, Cařihrad ozývají se chválou jejího jména.

A *zaleťám v duchu do dějin našeho národa*. Jakmile u nás zaseto bylo sémě učení Kristova, vyrůstala zároveň z něho úcta Mariánská. Na Moravě na posvátném Velehradě první biskupský chrám založen k účtě P. Marie. Pod mocnou její ochranu postavili věrozvěstové slovanští slovanský lid, který tak milovali

A u nás v *Čechách*: *Bořivoj* vystavěv první kostel na Levém Hradci ke cti sv. Klimenta, papeže a mučedníka, zasvětil první kostel v srdci Čech, v Praze založený ke cti Matky Boží. Dějepisec český B. Balbín v díle svém »Bohemia sancta« vypravuje, že kdykoliv sv. *Václav* objevil se s odznaky své knížecí moci mezi komonstvem, nosíval vždy dle rozkazu jeho jeden z dvořenínů v čele knížecího průvodu na dlouhém kopí obraz P. Marie. I když do boje táhl statečný kníže se svými věrnými Čechy na obranu vlasti proti nepřátelům, vlály nad vojskem jeho korouhve mariánské. A ve starobylé písni svatováclavské zní jedna sloka :

Maria, Matko žádoucí, tys královna všemohoucí,
pros za nás za křesfany svého Syna, Hospodina!
Kyrie eleison!

A pohledme do tichých, poetických samot sázavských, kde stkví se hvězda českých světců sv. *Prokop*. Nad chudičkou chýší svou vystavěl si kapli ke cti P. Marie, jejíž chválám zasvěcuje život svůj.

A zaletme duchem svým na posvátný Karlův Týn. Srdce zachvěje se pohnutím, když staneme v kapli P. Marie, kde klečival veliký náš král, Otec vlasti, *Karel IV.*, poroučuje sebe i drahý svůj národ ochraně P. Marie.

A přicházejí bouře husitské. Kdož vzpomene, jak vroucím ctitelem Matky Boží byl i mistr Jan Hus. S jak vroucím zápallem mluvíval o Panně Marii v kapli Betlémské. Co úcty a lásky dýchá z jeho mariánských kázání ku přemilé. Máti Boží!

A když u nás v Čechách utichly chvály Matky Boží, když povrhli jsme vírou zbožných otců našich, zapomněli lásky jejich k Matce Boží, bylo u nás tak jako v rodině, kde matka dětem umře.

Vzpomínám velikého našeho buditele, česko-budějovického *biskupa J. V. Jirsíka*, jehož neohrožené a obětavé srdce zachránilo český jih. Ve své závěti dává tento veliký apoštol svému národu mezi jiným tento odkaz : »Mějte zvláštní, vřelou lásku, pevnou důvěru a hlubokou úctu k Matce Boží, blahoslavené P. Marii. Buďte jejími důvěrnými a dobrými dětmi, ona bude věrnou matkou vaší a orodovnicí u svého Syna.«

Slova ta měli bychom si každý hluboce zapsati v duši svou! Maria — matka naše, Maria — naše orodovnice u Boha!

3. *Štasten, kdo pod ochranou její jde životem!*

Nešťastné dítě, které ztratilo dobrou, pečlivou matku právě tehdy, kdy nejvíce péče mateřské jest mu třeba, — ve věku dospívajícím. Kolik duší mladých zachránila právě láska a péče mateřská v dobách, jež podobají se plavbě nebezpečné mezi Scylou a Charybdou.

Spisovatel hrabě *Chateaubriand*, vynikající konvertita, mnoho spisy svými přispěl k obnově křesťanství v srdcích svých současníků. Kterak stalo se, že ze Šavla stal se moderní apoštol evangelia?

V době revoluce uvržena byla matka jeho se sestrou do žaláře. V žaláři těžce se roznemohla; umírající myslila na svého syna a poslední její vzdech byla modlitba za něho, aby Bůh osvětlil duši jeho. Sestra napsala bratru dopis, v němž vylíčila poslední její okamžiky a odeslala jej do Ameriky, kde *Chateaubriand* právě dlel. Ch. čta dopis plakal pohnutím, milost Boží dotkla se jeho srdce. O svém obrácení napsal: »Modlitba a láska umírající matky vrátily mně nejen viru, ale i štěstí mého mládí!«

Moji drazí, tak mocnou je u Boha modlitba matky pozemské za dítě! Co říci o modlitbě té Požehnané, již celý svět zове svoji Matkou a Orodovnicí, k níž duše tisíců v žalu a ve svých potřebách volají: »Svatá Maria, Matko Boží, pros za nás!«

Ó buďme jejími důvěrnými a dobrými dětmi. Ona bude naší věrnou Matkou a Orodovnicí u Boha! A čím osvědčíme jí svou dětinnou úctu a lásku? Svým křesťanským životem, svými křesťanskými ctnostmi!

To budou nejkrásnější květy, které položíme Matce Boží na oltář v měsíci, jenž účtě její jest zasvěcen. Snažme se, aby květy ty zůstaly vždy svěžími, bychom přimluvou její zasloužili si býti účastnými věčného máje v království jejího milého Syna, Pána našeho a Spasitele Ježíše Krista. Amen.

Řeč před posledním sv. přijímáním abiturientův.

Napsal prof. EM. CÍVKA.

Sešli jste se, moji drazí, dnes do této milé Vám svatyně, abyste v nejdražší oběti mše sv. naposled z rukou mých přijali Pána Ježíše v nejsvětější svátosti oltářní. Jaký to vzácný a památný den v životě Vašem! Ukončili jste školu střední a chystáte se vstoupiti do školy jiné — do školy života!

Když ujde poutník značný kus cesty na dráze své, zastaví se, ohlédne zpět, vzpomíná všech příhod, kterých zakusil a děkuje Bohu za milostivou ochranu, kterou ho na cestě doprovázel. I vy, moji drazí, ušli jste značný kus na dráze svého života! Stojíte dnes na konci dráhy, kterou jste osm let vytrvale kráčeli, stojíte u cíle, po kterém jste tak dlouho vroucně toužili. Aj, není-li pak slušno a spravedливо, abyste se dnes ohlédlí na cestu, kterou jste vykonali a vzpomenu si všech dobrodiní, která vám dobrotivý Bůh za tak dlouhou dobu uděлил?

Hle, od toho dne, co starostliví rodiče přivedli Vás do této budovy, a vy staly jste se žáky ústavu zdejšího, od toho dne otevřen vám byl chrám věd

a umění; vy čerpali jste s mladistvým zápalem a nadšením z křišťalového zdroje nauk božských i lidských, vy jste bystřili a obohacovali rozum svůj mnohými užitečnými vědomostmi, vy jste — co více ještě váží — ušlechtovali též srdce svá libeznými mravy a vzácnými, spanilými ctnostmi. Po všecka ta léta dopřával vám Bůh zdraví, chránil vás od nehody, osvěcoval rozum váš a posiloval paměť i vůli vaši a provázel svým požehnáním nejen vás, ale i rodiče a dobrodince vaše.

A kolik darů a milostí poskytlo vám za těch osm let naše náboženství! Vám dopřáno bylo každou neděli a svátek, i jindy, přítomnu býti nejdražší oběti mši sv., vy jste třikrát za rok omývali duše své svátostnou koupelí svatého pokání a sytili jste je nejdražším tělem a krví Pána Ježíše a nejsvětější svátostí oltářní. Abyste pak byli statečnými bojovníky Kristovými a víru svou vždy ochotně vyznávali a hájili, k tomu vám udělil Duch sv. potřebnou milost a pomoc ve svátosti biřmování.

Ejhle, jak četné to milosti, jak veliká a vzácná dobrodiní! Uznejte je dnes s vděčností a radostí v srdci svém a vzdejte Bohu za vše díky nevroucnější!

Než dnes nejen do minulosti, ale i do budoucnosti upřete zraky své! Každému z vás ozývá se zajisté asi v srdci otázka: »Jak bude dále? Co na mne čeká? Jaká mi kyne budoucnost?«

Jaký bude další život váš, toho ovšem nevím. Budoucnost nám smrtelníkům zahalena jest závojem neproniknutelným. Ale to vím jistě: Budete-li mít stále Boha na mysli, budete-li se vždy řídit zásadami a radami, které vám podává naše víra a jež vám vštěpovali vaši rodiče a učitelé, budete-li své povinnosti k Bohu i lidem věrně plnit, neohlížeje se ani na pravo, ani na levo, nedáte-li se ani obtížemi, ani posměchem, nebo zlým příkladem svěsti s cesty ctnosti a svých povinností, — pak zajisté nebude budoucnost vaše nešťastná, pak v každé době života, v radostech i žalostech, zachováte si mysl klidnou jasnou a spokojenou.

Aby tak se stalo, aby cesta života vašeho posázena byla růžemi blaha a štěstí, abyste byli ozdobou stavu, který si zvolíte, toho vám všem ze srdce přeji, za to prosil jsem též božského Spasitele dnes v nejdražší oběti mše sv., a za to prosťte i vy Pána Ježíše v nejsvětější svátosti k vám sestupujícího.

Ano, k díkům připojte též vroucí prosbu volající: »Ó Pane, zůstaň stále se mnou! Podporuj mne Svou pravicí, abych kráčet vždy cestou přímou, cestou ctnosti, posiluj mne Svou milostí, abych odměniti se mohl svým rodičům za všecku lásku a dobrotu, kterou mi prokazovali, podporuj mne, abych šťastně došel cíle svého, abych se stal užitečným členem svého národa, abych zůstal vždy věrným synem církve katolické, v níž jsem se zrodil a byl vychován, podporuj mne, abych ve svém povolání nezanedbával nikdy spásy duše své!«

A božský Spasitel slyší pokorné volání a prosby vaše, již blíží se k vám. Nuže, připravte mu srdce svá a přijměte Ho s náležitou pokorou, úctou a láskou!

Náboženství a nábožnost.

Píše ARNOŠT OLIVA.

Svědomytý kněz snaží se v dětská srdce hluboko vštípit zárodky budoucího náboženského života. Za nutné podmínky k životu dle víry katol. pokládám *modlitbu a sv. zpověď*. Nebude lépe u nás katolíků, dokud duch pravé zbožnosti, opravdová, pročitěná modlitba a upřímná častá sv. zpověď neproniknou jako unum necessarium nitrem katolických křesťanů. *Zpověď jest a zůstane důležitým momentem výchovným nejen snad malého školáčka, ale i dospělého katolického křesťana.* Staré »poznej sama sebe« nabývá tu plné platnosti. Poznání vlastních vad, chyb a poklesků je prvním a nejdůležitějším krokem k žádoucí nápravě. Chci-li žít dle víry, musím pokračovati v poznávání chyb, odstraňovati je a tak se přibližovati Nejvyššímu ideálu. *Budte dokonalí!* K tomu potřebí i Božího přispění, které si mám vyprositi modlitbou. *Proste a bude vám dáno!* Není myslitelná upřímná zpověď bez modlitby a modlitba katolická bez zpovědi. Myslím totiž modlitbu pravou a opravdového katolíka, ne matrikového, tuctového, jakých je teď většina!

Vodíváme děti pravidelně ke sv. zpovědi třikrát do roka. Kdo uznává výchovný význam sv. zpovědi uzrá, že jest to málo. A při tom málu slyšíme mnohdy i od paedagogů jinak konservativních a náboženství přejících do jisté míry oprávněnou stížnost, že děti po sv. zpovědi se nepolepšily. A tu jsem u vlastního jádra věci. Je tím vinna sv. zpověď, respektive milost Boží, kterou tato svátost uděluje?

Napřed nutno si objasniti, *kolik milosti dítě při sv. zpovědi dostává.* Myslím ovšem *dítě obyečné, za obyečných jevů života.* Svátý Antonín při vkročení do kostela slyšel slova evangelia: Chceš-li dokonalým býti, jdi, prodej co máš a rozdej chudým. Sv. Antonín vzal tato slova jakoby přímo jemu byla řečena. To však je příklad zvláštní, výminečný. Tu tedy byla i zvláštní, výminečná milost, poněvadž byla určena ke zvláštním věcem. »Čelní následovali způsobu jeho života.« U našich dětí tak tomu není. Nezapomínám při tom, že Duch svatý věje, kde chce, že tedy milost svou uděluje kde a kdy a kolik za dobré uzná, ale jest také pravda, že působí obyečně dle jistých pravidel, dle jistého způsobu, jinak by všechno vychovávání zůstávalo nemožným.

Kdo tedy má na mysli dítě obyečné, za obyečných jevů života nemůže a nebude si činiti nemístné ideály o působení milosti boží, ale bude konkrétně uvažovati, *jak se tato milost fakticky v životě dítěte jeví.*

1. Ve zpovědi odpouští se vina a věčný trest a něco (část) trestu časného, zůstává však v dítěti zlá náklonnost, slabost rozumu a nestálost vůle.

2. O mši sv. praví Thalhofer II. 15: So wenig die gratia sanctificans prima vice direkt durch das heilige Messopfer vermittelt wird, ebenso wenig die Vermehrung der heiligmachenden Gnade, welche durch Sakramentsempfang und durch gute Werke geschieht, die in Kraft aktueller Gnaden vollbracht werden, deren (i. e. actuelle Gnaden) die Gläubigen bei der heiligen Messe in reichem Masse empfangen können.

3. O denním sv. přijímání platí přísloví: quotidiana vilescent. Denní zkušenost učí o mnohých, kteří denně přijímají a přece co v nich nedokonalostí a mnohdy i zjevné zlomyslnosti. Příkladů neuvádím. Víím, že mnohý by žasl, kdyby zvěděl, co o něm v tajné konduítě uvedeno.

Nutno tedy dobře uvážiti otázku následující: *jakého rázu dostává se milost při sv. zpovědi a sv. přijímání.* Zde platí metoda srovnávací vyššího stupně. *Nebudeme od milosti Boží žádati, k čemu není určena.*

1. Gratia supponit naturam. Známo jest podobenství o rozsevači. Toto podobenství o rozsevači nejlépe ukazuje, že milost může působiti dle přirozenosti povahy přijímacího.

Dítě slyší exhortu, poslouchá vyučování náboženství — milost zevnitřní — *jest tato milost* proti rozpustilosti, neposlušnosti a nezdvořilosti dětí, vlastností to nehezkyých a tolik rozšířených? Odpověď je kladná i záporná: *je a není.* Po stránce poučné (rozumové) je, po stránce skutečného konání zase není. Tu rozhodně více působí denní příklad, okolí, rodiče, bratři, sestry, spolužáci. U vůle je ovšem totéž. V exhortě líčíte lásku Syna Božího k nám lidem, nabádáte k úctě svatého Kříže, děti přisvědčí i leckterá slzička zatřpytí v oku, ale sotva vyjdou ven, jdou kolem kříže a — nepozdraví!

Jest milost svátostná proti rozpustilosti, neposlušnosti a nezdvořilosti dětí? Zase stejná odpověď. *Je a není.* Co jest cílem milosti? Cílem milosti jest ničení hříchu. Je však rozpustilost, neposlušnost a nezdvořilost vždycky hříchem? Nen o mnohdy spíše bujnost, která má příčinu v těle? Proti těmto výstřednostem není milost přímo, spíše snad nanejvýše jen nepřímo.

2. Životopisy svatých a světců jsou nejlepším důkazem toho, že pro určité obory lidského života je také určitá milost. (Různé ctnosti, jimiž jednotliví světců a světky vynikali.) Totéž shledáváme na milosti svátostné vlastně tak řečené.

Z těchto důvodů nemůže se vyučování náboženství nebo exhorta (jakožto milost pro rozumovou stránku duše) činiti zodpovědnými za všechno chování žáků. Tím se vysvětluje a na pravou míru uvádí i výtka často slýchaná: měl a má jedničku z náboženství a jest takový a taková. Umění náboženství dobře odříkávat (a choditi každou neděli do kostela) nedává ještě všechnu potřebnou milost pro všechno jednání dítěte i když nepřihlížíme k zásadě: gratia supponit naturam.

Co dává, poměrně srovnáno se všech stránek, z těchto zdrojů milosti: modlitba, sv. zpověď, vyučování náboženství atd. nejvíce a co nejméně milosti?

A jak mezi těmito dvěma sestaviti v pořadí ostatní zdroje?

Podle toho vynikne pak *důležitost těchto věcí pro vyučování náboženské* a tedy i to, *nač při vyučování dávat hlavní váhu a k čemu třeba děti nejvíce nabádati.*

Vše předcházející míněno potud, pokud milost Boží nenachází se strany dítěte úmyslného odporu. To však bývá nyní velice často. Povrchnost, nedbalost ba naprostá netečnost k vyučování náboženskému jest na denním pořádku. Okolí (rodiče, bratři, sestry) není prodchnuto potřebou této nauky právě nejdůležitější, naopak pokládá ji za zbytečnou a mnohdy i svým zásadám škodlivou. Co nezkazí okolí, dobije špatný tisk a společnost. My, kteří máme denně příležitost o tom se přesvědčiti, spínáme mnohdy bezradně ruce s povzdechem bolestným: jak bude dále? Ptejte se jen dětí, kolik se jich modlí? A jaká je dispozice k sv. zpovědi? Žák třetí třídy se hlásí, když myslíte, že jsou nejlépe připraveni a prohlásí: já k zpovědi nepůjdu! Tatínek řekl, že jsou to zbytečnosti a k ničemu to není! Jest otázka: jak potom se to váží, co výše o milosti

uvedeno? Některé příklady jsou známe: dítě na návod rodičů se nají a přistoupí k sv. přijímání. To jsou případy skutečné. Ale i kdyby jich nebylo, jak potom se to váží? *Naskytá se tu vědné pole pro podrobná zkoumání, ještě důležitější a cennější než nyní tak horlivě pěstovaná experimentální psychologie a paedagogika*. Nepodceňujeme práce jejich, ale za mnohem důležitější považujeme, co právě řečeno.

Článeček zpracován na základě cenných pokynů a myšlenek mého bratra Jana Olivy. faráře v Svratce, ktdré mi zaslal po přečtení mého článku: Náboženství a nábožnost ve Věstníku číslo lednové.

Za katechetou starožitníkem.

Bylo to ve středu počátkem října r. 1890, kdy bohoslovci scházeli se do pražského semináře k počátku nového studijního roku. Ze všech krajů českých se sjížděli. Co tu shonu a kvapu; ten ještě chce se poohlédnout po městě, jiný vykonati nějakou návštěvu, ale po šesté hodině spěchá již každý do semináře, aby byl v čas na místě. Vyhledává v »museu« svůj »pult«, ukládá si věci, vítá druh druhá, obléká rychle kleriku a opásává se cingulem a pospíchá ještě před večerí, aby se ukázal představeným.

Zvlášť označení za praefekty pospíchají k bytu vdp. ředitele, aby uslyšeli z úst povolanych zprávu o svém novém úřadě. Na chodbě v prvním poschodí, vážným, volným krokem prochází se v taláru, s biretem na hlavě, menší, obtloustlý mladší pán se zlatými brýlemi, chvilka se zastavuje a s klidem a jakousi neobvyklou vážností, prohlíží oprchalé obrazy ze života sv. Františka Xav. na klenbě chodby. Spěchající, vyvolený pan praefekt, uklání se neznámému a cizinec se sotva pozorovatelným úsměvem kolem koutků úst, klidně smeknuv biret, děkuje za pozdrav. — Zvoní do refektáře, první společné shledání všech — první překvapení: mezi bohoslovci druhého ročníku, klidně hledí před sebe, s tvářmi vážnou, stojí »neznámý duchovní« z chodby v prvním poschodí! Jako jiskrou elektrickou záhy rozneslo se, že nový »majstr« jest Říman.

Výborný student plzeňského gymnasia, *Quido Kočandrlé*, narozený 30. listopadu 1867, po ukončeném gymnasijsním studiu r. 1889, přijat do kníž. arc. semináře a vybrán za chovance české koleje v Římě, kam na studia poslán. Ale nezvyklost podnebí, které mu obtíže působilo a touha po milé domovině, byly příčinou, že Kočandrlé opustil Řím a vrátil se do Prahy, aby tu dále bohosloví studoval. Neočekávaný, překvapující byl jeho příchod do semináře, ale rychle vpravil se do života bohoslovců a záhy byl jedním z nejmilejších druhů. Málomluvný, pilný, dochvilný Quido byl brzy miláčkem všech.

Dovedl upoutati svým úryvkovitým vypravováním, sobě vlastním, důvěrníku ukázal obrázek neb nějakou památku z Říma a při všeobecném veselí zahrál na »štěbenec«.

Rychle plynul radostný život seminářský! Ze svých upomínek na Řím přednesl Quido ve dvou schůzích »Růže Sušilovy«, pěkné pojednání o *Koliseu*, památném místě pro křesťanství, liče jeho část architektonickou a historii. Zamílovaná to práce a rozhovor bývalého chovance římské koleje.

Roku 1893 byl Kočandrlé vysvěcen na kněze a stal se kaplanem v Neudeku a po dvou letech, r. 1895 nastoupil úřad katechety na školách v Plzni, kde působil vážen a oblíben pro milou, nevťiravou jednoduchost, ve všem ochotný, dochvilný a přesný, až do 18. března t. r. Po smrti své matky, r. 1914, byl zamklejší, uzavřenější a smutek zíral z jeho upřímných očí. Vůči hledě se tratil, slábl, ale napomínán, aby si vzal dovolenou, odmítal s klidnou otázkou: »a proč?« Nemoc však se blížila jako zloděj a konečně zápal pohrudnice, k němuž přidal se zápal plic, upoutaly jej na lože, z něhož již nepovstal. Dne 22. března byl tak sláb, že sám cítil, že nebude asi již modliti se kněžské hodinky: »S Pánem Bohem breviáři!« domodliv se toho dne officium, zavíral breviář. Dva dni na to dal se zaopatřiti a brzo po půl noci dne 26. března opustil tiše, neočekávaně tento svět.

Jednorroční pobyt v Římě zanechal v duši Kočandrlově stopy na vždy. Jako v semináři často poslouchával jsem jeho vypravování o Římu a jeho památkách, tak když po čtyrech letech sešli jsme se v Plzni, opět o Římě mi vykládal. Ale jak rozšířeny již byly jeho vědomosti, co již měl spisů, obrazů a fotografií: *Koliseum zaujalo hlavně mysl jeho.* Sháněl pojednání, výkresy, obrazy a knihy a chystal vydati veliké, obšírné dílo o této světové stavbě, kde by vyličil nejen stavbu Kolisea a jeho dějiny, i události, jež se tam sběhly, ale i život poustevníků, kteří tam život trávili, ba i rostlinstvo, jež na zdech Kolisea se daří (zvláštní knihu anglickou o flóře Kolisea si pořídil). Často předcítával se zálibou části pojednání a bylo by na škodu, kdyby práce ta za léta s pilností snášená a spracovaná zanikla. *Snad památka na Quido Kočandrlé byla by nejlépe uctěna vydáním této jeho práce,* která je ukončena a vydání zaslouží.

Při sbírání pramenů k dílu o Koliseu, kdy vešel Kočandrlé ve styk s obchodníky se starožitnostmi a zároveň vzpomínka na památky římské, *obrátily mysl jeho ke sbírání a shromažďování starých památek.* Obrazy, sochy, nákrasy, plány starých monumentálních staveb a i novějších, našly v něm horlivého obdivovatele a sběratele. Jeden pokoj bytu svého proměnil v museum. Rozvěšené obrazy větší (pěkná kopie Sixtinské madony) i menší, na plátně, na dřevě, na skle i na kovu upoutaly hned pozornost návštěvníka. Pěkně řezaný nábytek a na něm rozestavené staré památky: hodiny, křiže (ze slonové kosti a z perletě), vyřezávané v perleti křížová cesta, sošky a různé jiné drobné, nejvíce náboženské předměty, byly tu sneseny. Ve skříní i po židličkách staré knihy v nádherných vazbách, mnohé unikáty, za které nerozpakoval se dáti i větší cenu, byly tu, ale mohlo se říci, že *»to má jen on«.*

Bylo na př. o prázdninách. Quido vyslechl vaše vypravování o cestách a plánech a sám pak s klidem vykládal a ukazoval nějakou svou novinku a druhého dne už nebyl v Plzni! Tiše, bez řeči odejel a za dva, za tři dny překvapil vybraným pohledovým lístkem, kde stručně *»no servus!«* označovalo, kam asi se zatoulal. Rozejel se třeba do Vídně (v prvních letech katechetských tam o prázdninách delší dobu býval), kde měl známé obchodníky, s nimiž byl v čilém spojení a přivezl odtud nové věci.

O svých věcech dovedl poutavě vypravovati, měl je prohlédnuté do nejmenších podrobností, dovedl je klidně a mlčky předložit, pak ty nejmenší maličkosti ukázati a na ně upozorňovati. Jemné provedení malby, řezby, rytí upoutalo jeho pozornost, to nejvíce jej zajímalo a k tomu i pozornost návštěvníkovu do-

vedl soustřediti. Při každé návštěvě i častější, vždy něčím novým, neočekávaným se vyťasil a tiše se zvláštěním, sobě vlastním úsměvem se radoval z toho, byli-li návštěvník udiven, překvapen a věc mu pochválil. Ale každému všechno neukázal a se nechlubil. Postupem let snesl Quido do svého bytu mnoho různých cenných věcí, které, byť i nesoustavně, přece horlivě a s nadšením sbíral.

Nezůstal však jen při starožitnostech, podporoval, jako málo kdo, českou literaturu. U něho často prvně bylo lze prohlédnouti novou knihu, obrázkový časopis, zajímavou publikaci. V knihovně jeho vedle vázaného díla »Čechy« a »Hradů a zámků« viděti bylo i všechny sebrané spisy našich spisovatelů, jak Třebízského, tak i nejnověji vycházející sebrané spisy Čecha, Jiráska, Raise, Svobody, Vrchlického, Zeyera a j., vše ve vazbě původní.

Sběratelská činnost, práce ve škole, dochvilná, klidná a přesná ve všem, vypňovala život milého druhá, který byl vzorem v plnění povinnosti, vzorem přátelství, vzorem lásky k rodnému bratru a vzorem dětinné lásky k rodičům. Kdo nenahlédl blíže, nedovede si vše představit, nedovede oceniti.

V posledních letech snad nějaká choroba vnitřní, ale utajovaná, aby nezarmoutil, na prvním místě však stesk po matce, která často bývala trpělivou posluchačkou jeho výkladů a obdivovatelkou snesených věcí, hlodaly na jeho silném těle a byly příčinou, že býval zamyšleným, smutným. I válečné poměry zaviniily, že Quido nedočkal se letošního stříbrného jubilea svého kněžství, aby je se spolusvěcenci svými oslavil. Desátý již z těch, kteří dne 16. července 1893 na kněze posvěceni byli, tiše, neočekávaně po zvyku svém, odešel do vlasti nebeské, k Pánu Nejvyššímu.

Pohřeb jeho na Zelený čtvrtek z arciděkanského kostela plzeňského na hřbitov k sv. Václavu, kde uložen ke svým drahým rodičům, vedl vysocedůstojný p. vikář plzeňský Václav Čubr, za assistence všeho plzeňského kněžstva a za hojné účasti všech přátel a známých a četného obecenstva.

Neočekávan mezi nás přišel's — neočekávaně nám jsi odešel! S Bohem Quidoušku — ave anima pia! Jménem kolegů, Tvůj S. U. Vreson.

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v král. Českém konal dne 17. dubna t. r. členskou schůzi za hojné účasti dpp. kolegů. Po zahájení schůze předsedou a uvítání přítomných přednesl kol. Václav Hrudka pěkně zpracovanou řeč na thema: »Dějiny oltáře«; probral I. část a to vývoj oltáře a věci s ním souvisejících v době slohu basilikového. Příště bude pokračovati. Předseda poděkovav přednášejícímu sdělil obsah došlých dopisů a odpovědi na ně. Po té zahájena debata o drahotních přídavcích za r. 1917 i 1918. Předseda zmínil se o všech krocích, jež byly podniknuty, aby v rozdělování drahotních přídavků na kompetentních místech vyšlo se vstříc oprávněným požadavkům katechetů. Dělalí jsme, co jsme mohli. Spolek poslal deputace k nadřízeným úřa-

dům s memorandy a předseda ještě v poslední chvíli intervenoval u vsdp. kanovníka Dr. Podlahy, našeho referenta a u p. vicepresidenta c. k. zemské školní rady Navrátila, který slíbil, že nás bude podporovati. C. k. zemská školní rada nám však odpověděla, že požadavek náš není odůvodněn. Chybou pro nás bylo, že spolkový zástupce nebyl pozván od úřadů k anketě, 23. března t. r., na níž učitelské organizace *bez nás* stanovily klíč k rozdělení doplatku z drahotní výpomoci z r. 1917 a to tak, aby rozdělení ono bylo výhodnější pro ně, než pro nás. Dle této ankety dřívější rozdělení doplatku za r. 1917 v náš prospěch zamyšlené bylo zrušeno a doplatky z drah. přídavků za r. 1917 pro katechety stanoveny definitivně takto: Kdo

jest def. katechetou přes 10 let dostane ještě 80 K, přes 20 let 170 K. Do 10 let nedostane se ničeho. Kdo ve své domácnosti živi rodiče nebo sourozence, dostane ještě 100 K na každou osobu. Pro hospodyně tedy to neplatí! Po živé debatě o této záležitosti jednomyslně usneseno ohraditi se proti tomu, že jsme nebyli k oné anketě pozváni, ač nám od Jeho Excellence pana místodržitele Coudenhovea bylo slíbeno, že k takovým anketám budeme zváni, dále schváleno poslati rozklad c. k. zemské šk. radě proti rozdělení doplatku drah. výpomoci za r. 1917 a zároveň pokusiti se o to, aby při rozdělování drah. přídatku za r. 1918 byli katecheté zařaděni o jednu stupnici výše. Schváleno též zříditi sekci finanční a sekci k vypracování petit a osnov náboženských. Do Spolku se hlásí za nového člena dp. *Emanuel Pivnička*, katecheta z Vršovic, na Borovance, č. 11.

Josef Janout, jednatel,

na Smíchově, Radlická tř. 1302.

V *Topičově Sborníku* č. 7. čteme: »Jen naši mládeži odpírá se dosud duševní strava na místech, kde by v první řadě mělo býti postaráno o její dostatek. Bylo již u nás několikrát si stěžováno, že školní knihovny téměř od počátku války jsou uzavřeny, že ve škole mládeži knihy nepůjčují. V nedostatku tomto shání se pak mládež ovšem po četbě sama, kdekoliv a dostává se jí na mnoze četby nepřiměřené, škodlivé. Tato slova měli by si zapamatovati knihovníci veřejných knihoven a čítáren i nově zakládaných čítáren dětských a nedávati dětem knih a listů, jimž naprosto rozumět nemohou! Samo učitelstvo uznává, že děti nedovedou se vyjadřovati o neobyčejnějších zjevech života, nedostatečně čtou, zásoba slov u nich je velmi malá a těmto dětem dává se ve veřejných čítárnách a knihovnách do ruky Tolstoj, Jirásek atd. Spisovatel pro děti musí se vžítí v duši dítěte a mluvit k němu řečí srozumitelnou. Četba dětí musí býti regulována dle stáří a schopností, by dítě četbu si oblíbilo a něco z ní také mělo. Díla klassická bude čísti pak jistě později. Není vše pro děti, co napsáno našimi, třeba nejlepšími mistry slova i formy. Při dětské četbě nutno dbáti dvou důležitých stránek: zušlechtit a pobavit. A teď malou otázku: najdeme vše to ve

školních knihovnách? Nejsou i tam knihy četby nepřiměřené? —i—

V *Kat. Blätter* rozepisuje se J. Stieglitz o zajímavém článku »*Fugel oder Schumacher*«? o ilustrovaném katechismu. Výchovný význam obrazu naznačuje už Řehoř Vel. slovy, co písmo skýtá těm, kteří umějí čísti, to obraz věřícím, kteří neumějí čísti. S obrazy setkáváme se v čítárnách, biblická dějeprava bez obrazů není myslitelná. Proč právě jen katechismus má postrádati této ozdoby? Podává pak zajímavou statistiku, jak posoudily děti samy dva obrázkové katechismy: jeden s barevnými obrázky Fugelovými, druhý s nebar. obrázky Schumacherovými. Dětem se rozhodně zamlouvali obrázky barevné! Zdá se mi proto, píše, že nejen paedagogové nebo docela jen odborníci mají slovo, kde se jedná o zavedení náboženských obrazů školních, ale i děti. Upozorňujeme interesenty na zajímavý tento článek. U nás vydán velký katechismus ilustrovaný Dr. Ant. Podlahou. Ze zkušenosti vím, že se dětem zamlouval. Škoda, že není k dostání. Snad jest rozbrán. Kdy se dočkáme malého katechismu ilustrovaného? — Zmínky zasluhují v těchto listech pěkná katechese: O dokonalé litości z pera katechety Heř. Enzinger a Dr. J. Mayera: Světový katechismus a katechetika. —i—

Vychovatelské listy č. 1—2 přináší důkladnou práci Dr. Ad. Vaška: Logická a psychologická stránka katechetických metod a článek V. A.: Vyučování náboženství na jednotřídce nerozdělené s podrobnou osnovou učebnou. Hodí se pánu z duchovní správy, kteří na podobných školách vyučují. V katol. hlídce jsou články: Katechetické hnutí, Křesťanský pozdrav, Vyučování náb. na pokračovacích školách, Dítě v kostele. A. O.

Na podpůrný fond dobrotivě zaslali dpp.: 10 K: Fr. Šiller Čes. Brod; Fr. Hůrský Čes. Budějovice; Václ. Martinek Dvůr Králové; Petr Jiříček Dašice. 5 K: Antonín Grégr Přelouč; Jan Nováček Praha VII; 4 K 20 h: Em. Taftl Praha I. 2 K: Jos. Pilát Žižkov = K 56*20

k tomu z čís. minul. K 291*—

celkem K 347*20

A. Oliva,
t. č. pokladník.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXIII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Ukázky z pastorace katechetovy. — Promluva • Nejsvětějším Srdci Páně. —
Promluva na III. neděli po sv. Duchu. Promluva na neděli VII. po Pent. (po-
slední ve školním roce). — Z praxe a různé.

Ukázky z pastorace katechetovy.

EM. CÍVKA, em. prof. nábož. ve Slaném.

(Dokončení.)

Dle staré osnovy vyučovalo se v páté třídě celý rok *liturgice*, při čemž se opakovaly též části katechismu. Dle nové osnovy probírá se liturgika jen příležitostně, v páté třídě se jí věnuje toliko 12 hodin. Nevím, je-li toto nové nařízení na prospěch náboženskému vyučování.

Liturgikou uvádí se mládež prakticky v život katolický, jí vzbuzuje se úcta k sv. svátostem, k posvátným úkonům a ke všemu, co s nimi souvisí. Učení liturgické jest dětem nejpřístupnější, jest nejvíce názorné a zajímavé. Proto nemohlo nikterak škoditi, že se liturgice více času věnovalo a celé její učivo soustavně v jednom roce školním probíralo. Každý katecheta vysvětluje ovšem příležitostně rok církevní a chování se při službách Božích, postupně již od první třídy počínaje, ale jest velmi potřebno a užitečno, aby celé učivo liturgické v jedné třídě důkladněji a soustavně bylo podáno a vysvětleno. Ve vyšších třídách opakuje pak katecheta příležitostně, co již žáci slyšeli a viděli.

Při výkladu mše sv. dbá katecheta toho, aby žáci nejen znali jednotlivé části a úkony, ale zvláště nacvičí s nimi, jak se mají při mši sv. chovati, kterak svými slovy se mohou modliti při evangeliu, při obětování, pozdvihování a přijímání, kdy se mají znamenati sv. křížem, kdy mají klečeti atd. Po výkladu liturgickém zavede žáky do chrámu (kaple), vysvětlí a ukáže jim části chrámu, oltáře, obrazy, ukáže jim paramenta a náčiní bohoslužebné.

Kde jest několik kostelů, velmi se doporučuje, aby tam někdy katecheta zavedl žáky z páté nebo z vyšší třídy a jim ukázal a vysvětlil památnosti chrámu, oltáře, sochy atd. Najdou se žáci, kteří za celou dobu školní nevtroučili do jiného kostela než tam, kde se konají školní služby Boží. Neznají jiného chrámu, poněvadž jich snad nikdo neupozornil a jich nevybídli, aby do některého zašli na mši sv., na požehnání nebo jinou pobožnost.

Jak se má katecheta starati o chrámový zpěv, o tom pojednal jsem ve zvláštním článku »Věstniku katech.« r. XVII. (1914) č. 3.

Před začátkem každé doby roku církevního a před každým velkým svátkem zopakuje katecheta z liturgiky, čeho třeba, a připomene dětem, kdy se konají služby Boží, nebo kdy začínají posvátné obřady ve farním kostele, a vybídne žáky aby se jich všichni dle možnosti účastnili.

Kde jest možno, uděluje se dětem »požehnání sv. Blažeje«. Buď ve školní kapli nebo v nějaké větší školní síni, kam se shromáždí žáci z několika tříd nebo celá měšťanka. Kde nelze toto požehnání udělovati žákům všedního dne, tam aspoň, připadne-li sv. Blažeje na neděli, neopomine katecheta po mši sv. je udělit. Před tím promluví katecheta stručně o významu tohoto požehnání asi těmito slovy:

»Dnes oslavujeme v naší církvi památku sv. Blažeje, biskupa v Malé Asii, který žil ve 4. století a z lásky ke Kristu mučednickou smrt podstoupil. Poněvadž Bůh na přímluvu tohoto světce učinil mnohé zázraky, z nichž vyniká zvláště ten, že zachránil od smrti udušením dítě, jemuž kost v hrdle uvízla, proto uděluje se dnes v našich chrámech již od dávných dob tak zvané »požehnání Svatoblažské« se dvěma posvěcenými hořícími svícemi, při čemž se kněz modlí: »Na přímluvu sv. Blažeje, biskupa a mučedníka, ochraňuj tě Bůh od každé bolesti v krku i ode všeho jiného zla. Ve jménu Otce, i Syna, i Ducha sv. Amen.« Tohoto požehnání dostane se nyní i Vám. Přijměte je s pokorou a zbožností a prostě v duchu všemohoucího Pána, aby milostivě vyplnil, zač Ho kněz ve své modlitbě žádá.«

Bez takové stručné promluvy zdálo by se dětem toto požehnání pouhým zevnějším úkonem, jehož by si málo vážily, poněvadž by jeho významu nezna-ly.

Také na popeleční středu uděluje se snad na všech školách »popelce.« Ale zase jest třeba, aby katecheta vysvětlil napřed žákům význam popelce a posvátné doby postní. Může tak učiniti asi takto:

»Dnešní středou, zvanou »popeleční« začíná 40denní půst, na památku 40denního postu Pána Ježíše na poušti. Jest to posvátná doba přípravy na svátky velikonoční, ve které máme nábožně o umučení našeho Spasitele rozjímati a zbožnou modlitbou, horlivým plněním všech svých povinností, odepřením si i dovolených zábav a polepšením života božskému Spasiteli radost působiti. Aby nás církev sv. k takovému bohumilému smýšlení a jednání povzbudila a nám nestálost a pomíjitelnost všeho pozemského živě představila, poroučí kněžím, aby dnes kladli na čela věřících symbol pomíjitelnosti a kajicnosti: popel ze spálených ratolestí na Květnou neděli posvěcených a říkati slova: »Pomni, člověče, že prach jsi a v prach se obrátíš.« I vy přijmouce nyní pokorně toto znamení na čela svá připomeňte si živě nestálost všeho pozemského, zvláště krátké trvání života našeho, a prostě zároveň Boha, aby roznil srdce vaše pravou horlivostí, abyste v této posvátné době postní stále na duši svou pamatovali, všech hříchů bedlivě se vysírhali a hodným přijetím svátosti pokání a nejsv. svátosti oltářní na radostné svátky velikonoční dobře se připravili.«

Za naší doby mnoho se čte. Také mezi dětmi jsou mnozí vášniví čtenáři. Čtou nač přijdou. Více špatného, nežli dobrého. Katecheta si všímá i četby zá-kovské a doporučí dětem katolické časopisy a vhodné sbírky, jako jsou: »Rajská zahrádka«, »Malý černocho«, »Anděl strážný« (v Brně), »Dědictví maličkých« (v Hradci Králové), »Vzdělávací čelba katol. mládeže« (nákl. »Vlasti« v Praze)

a j. Též ze své knihovny půjčí ochotně spolehlivým čtenářům knihu zábavnou nebo poučnou.

Kde není knihkupectví, musí býti katecheta sám kolportérem těchto dětských časopisů. Ve městě však dostačí, když katecheta zjistí počet odběratelů, oznámí je knihkupci a vyzve žáky, aby sami si je odebírali a platili. Ovšem katecheta tyto časopisy také odebírá a čte, příležitostně upozorní děti na některý pěkný článek, zeptá se na obsah.

O *chudé* žáky pokud možno pečovati, jest také úkolem pastorační katechetovy. Dovolují-li tomu jeho poměry, ať zakoupí za odměnu těm nejchudším kostelní zpěvník nebo katechismus, ať přispěje darem spolku na ošacení chudé školní mládeže. Může též vybídnouti bohatší žáky, aby darovali — s dovolením rodičů — nepotřebné školní knihy, nebo i šaty, chudším spolužákům, může poslati žádost správě c. k. škol. knihoskladu, aby darovala několik náboženských učebnic, může požádati místní školní radu, aby zakoupila katechismy a zpěvníky pro nejchudší žáky.

»*Nemocné navštěvovati*« jest skutek dobrý, skutek tělesného milosrdenství, vykládá katecheta dětem ve škole. Proto neopomine sám tohoto dobrého skutku a navštíví nemocného žáka, potěší ho, obdaruje obrázkem neb modlitbičkou.

Je-li nemoc těžší, připraví nemocného ku přijetí sv. svátostí. Není snad třeba, aby hned, zvláště kde si toho rodiče nepřejí, nebo jiné okolnosti brání, mluvil o zaopatřování a posledním pomazání. Připraví nemocného, aby přijal sv. pokání a nejsv. svátost oltářní a později může mu udělit též poslední pomazání.

Ve škole pomodlí se za těžce nemocného »Otče náš« s ostatními žáky, vybídně je, aby za nemocného spolužáka i doma se modlili a v neděli po službách Božích též se všemi dětmi za něho se pomodlí.

Zemře-li žák, vede katecheta — s dovolením duchovní správy — pohřební průvod a promluví nad hrobem několik srdečných, potěšujících slov.

Promluva o Nejsvětějším Srdci Páně.

(Po II. ned. po sv. Duchu.)

Dnešního dne před velkou Mší sv. posvěcena bude v našem farním chrámu Páně překrásná socha božského Srdce Páně. Božské Srdce Páně rozpíná své ruce a zve Svě ctitele k Sobě, jakoby volalo:

»O pojdte všickni na hruď mou,
v Mém srdci chraňte duši svou;
buď každý z víry ve mně živ,
a já mu budu milostiv.«

Chápu se dnešní příležitosti, abych k vám promluvil o vzniku pobožnosti k božskému Srdci Páně.

Původkyní krásné pobožnosti k božskému Srdci Páně, jakožto odznaku jeho nevýslovné lásky k nám lidem, byla bl. Markéta Maria Alacoque. Narodila se r. 1647 v severofrancouzské obci Lotkúru a jevila již v nejútlejším mládí neobyčejnou zbožnost. Nejraději modlivala se před nejsvětější svátostí a horlivě uctívala Matku Boží. Později stížena byla nezhojitelnou nemocí, 4 léta ležela

ustavičně na lůžku a žádný lékař nevěděl pomoci. V té velké nouzi a bolesti učinila dívka slib, že vstoupí do kláštera Salesiánek, když Bůh na přimluvu Marie Panny vrátí jí zdraví. Na to nápadně rychle ozdravěla.

Od té doby zdvojnásobila svou modlitbu a půst, trpělivě snášela mnohá soužení, až konečně přemohla všechny rodinné překážky a vstoupila do řádu »Navštívení Marie Panny« v městě Paray le — Monialu. V tom klášteře dostalo se jí zvláštního vyznamenání a milosti. Jednoho dne po slavnosti Božího Těla, když se modlila rozníceně před Nejsv. Svátostí, spatřila náhle Krista Pána, který ukázal jí své srdce a řekl: »Největší lásku mi prokážeš, budeš-li božské Srdce mé ctíti a rozšíříš-li úctu k němu v mé církvi. Srdce mé milovalo lidstvo láskou nekonečnou a za to splácí mně mnozí nevděkem a pohanou. Budiž tedy ustanovena zvláštní slavnost k uctění Srdce mého v náhradu za urážky, které dějí se mi, když Tělo Moje vystaveno jest na oltářích. A slibuji Ti, že všechny ty, kdož tělo moje ctíti budou takto, hojnými milosti nebeskými obdařím.«

Pobožnost ona i vidění blah. Markéty byly od církve zkoumány, pravými a užitečnými shledány. Markéta Alacoque zemřela nábožnou smrtí r. 1690 a byla od papeže Pia IX. r. 1864 prohlášena za blahoslavenou. Záhy po její smrti sestoupilo se v Paray-le-Monialu bratrstvo na počest nejsvětějšího Srdce Páně, kteréž se rozšířilo záhy po celém světě katolickém a dle napomenutí zjeveného Krista Pána ustanovil papež Kliment XII. slavnost božského Srdce Páně na pátek po oktávě Božího Těla, aby věřící lásku Kristovu v obraze Jeho nejsvětějšího Srdce tím nábožněji a vroucněji oslavovali a ovoce jejího tím hojněji docházeli.

Moji drazí! Není na světě srdce světějšího, šlechetnějšího, není lásky větší nežli mělo božské Srdce Páně k nám lidem. Kdo pozná Nejsvětější Srdce Páně, obzvláště jeho milosrdenství, ten je musí milovati horoucí láskou. Kdo věnoval kdy tak svou pozornost bídě lidské jako Kristus Pán? Od věčnosti s námi cítil, od věčnosti zanášel se naší bídou a záměry, kterak by jí odpomohl. Kdo se tak zastával ubohých chudých, utlačených, trpících, hledejme zákonodárce, který by vydal tak blahodárný zákon společnosti lidské jako Kristus Pán slovy: Blahoslavení milosrdní. Kdo se tak obětoval, aby kladl léky na tělesné i duševní rány společnosti lidské jako Kristus Pán? Proto též zvolal Spasitel k bl. Markétě Alacoque: »Ejhle, Srdce, které lidi tolik milovalo, že ničemu se nevyhýbalo, ničeho neštítalo, ano celé se vyčerpalo, ba zničilo, by jim Svou lásku ukázalo.« Na zemi sestoupil s nebe, aby nám ráj otevřel, neskonala muka trpěl, aby lidé měli věčnou radost. Sobecký svět tehdejší neznal soucitu ani lásky. Teprve s Kristem Pánem sestoupilo milosrdenství na zemi. Božské Srdce Páně probodené na kříži zasvitlo jako slunce milosrdenství nad celou zemí. Milosrdenství, jež po 2000 let shledáváme v srdcích lidských, jsou pouhé paprsky vycházející ze slunce milosrdenství, jímž je božské Srdce Páně.

To Srdce Páně naplňuje nemocnice milosrdnými bratřími a sestrami, vodi šlechetné duše k ložím nemocných, plní ruce boháčů dary pro chudé, to božské Srdce Páně vodi velkomyslné a obětavé duše v cizí země ke všem národům, vodi své sluhý i k těm, kteří jsou opovrženi, k otrokům, by je vykupovali, k pohozeným dětem pohanským, by je na životě zachovali, k malomocným, aby jim byli jedinou útěchou v nesmírných bolestech.

Zajímavý příklad uvádí nám P. Wehinger ve špisku »Tři léta mezi malomocnými«. V zadní Indii je velice rozšířeno malomocenství. Katoličtí misijníci založili pro nemoc tu v zemi Birmě ústav. Vyhledávají malomocné v domech neb na ulicích a přinášejí je do ústavu. Jednou šel kněz P. Martin městem, by navštěvoval nemocné, kteří pro nedostatek místa nemohli býti přijati do ústavu. Někdo jej upozornil, že v jistém domě leží velice bídny malomocný, ode všech opuštěný. P. Martin naleznuv ten dům, nemálo se podívil jeho velikosti a nádherné ozdobě. Domníval se již, že se zmýlil, neboť z domu zazníval veselý zpěv a hudba. Když došel k besídce před domem, spatřil tam na slámě ležeti ubožáka — živý to obraz bídny. Prosil o hrst rýže a hlt vody. A kdo byl ten ubožák, který již přes 30 hodin neměl ničeho v ústech! Byl to otec dítek, které se právě nahoře bavily. Žádné z nich se ani na otce nepodívalo, neřkuli, aby mu někdo rány obvázal, něco k jídlu podal aneb slovíčkem potěšil. Pohanské dítky ty nechaly vlastního otce hladem a bolestmi zmirati a kněz katol. člověk úplně cizí jej ošetřoval co nejlaskavěji a byl šťasten, moha mu ještě téhož dne v ústavu pro malomocné místo připravit. »Kdo jsi?« tázal se ubožák, »že mne tak laskavě ošetřuješ, mne člověka cizího, zatím co mé vlastní dítky bídou a hladem nechaly by mne zahynouti?« P. Martin odvětil: »Činím to, co mi káže moje náboženství a doufám, že za to vejdu v království Boží.« Ó nauč i mne náboženství tomu, zvolal nemocný »a pomoz mi do nebe se dostat!«

Božské Srdce Páně objímá svým milosrdenstvím celý svět. K duším velkomyslným volá: »Chcete-li pocítit slast mé zvláštní lásky a přízně, chcete-li dojíti zvláštní slávy v mém království, věnujte obětavě všechny své síly, zdraví i život skutkům milosrdenství tělesného i duchovního!« A k nám všem lidem volá: »Chcete-li, by brány mého nebe byly vám otevřeny, otevřte za mým příkladem srdce svá tělesná i duševní bídě svých bratří a pomáhajte jim skutkem i modlitbou!« Moji drazí, uctivejte Srdce Páně, napodobujte nežistnou obětavou lásku jeho a zasvěťte se mu dnes modlitbou:

»O Božské Srdce Páně,
Tobě buď věčná čest,
Tys cesta, pravda, život,
jen v Tobě blaho jest!«
Amen.

Promluva na III. neděli po sv. Duchu.

VLADIMÍR HORNŮV.

»Přibližovali se k Pánu Ježíši publikáni a hříšníci.« Luk. 15, 1.

1. V modlitbách zemřelé Milosrdné Sestry napsána byla slova:

Rač, Bože, Aquinatě nebe přát
za lásku její k lidem trpícím.
Když růže kvetly, přišla tichá k nám,
když růže kvetly od nás odešla
s úsměvem štěstí k Pánu Ježíši.*)

Kus historie mladého života, obětovaného lásce k Bohu a bližnímu *pojí se k několika těmto prostým slovům*, jež duše vděčná zapsala do modliteb hrdinky lásky.

*) Vlast. R XVII.

Před několika lety ležel v nemocnici člověk, stížený těžkou chorobou. Nikdo v blízkosti jeho nemohl vydržeti. I nejbližší příbuzní ho opustili a zbyla mu jen jediná věrná duše, která ho neopustila — Milosrdná Sestra. Tato obětavá duše setrvala dnem i nocí u jeho lůžka, těšila jej vlídnými slovy, byla mu tichým, dobrým andělem — až mu konečně i oči zatlačila.

Nadlidská námaha, otravný vzduch místnosti, kde nemocného ošetřovala, podryly její zdraví. Ulehla, aby více nepovstala. — Krátký čas na to ubíral se jednoduchý pohřební průvod branou hřbitovní k místu, vyhrazenému pro Milosrdné Sestry. Tam tiše a bez okázalosti uložena k věčnému odpočinku tělesná schránka velké, čisté duše, která z lásky k Bohu a k bližnímu vlastní svůj život obětovala.

Když růže kvetly, přišla tichá k nám,
když růže kvetly od nás odešla
s úsměvem štěstí k Pánu Ježíši.

Ó, jistě, že láska Kristova bílými květy nesmrtelného štěstí ovinula hrob hrdinky lásky, jejíž srdce pochopilo veliké přikázání božského Mistra; »Cožkoliv učinili jste jednomu z nejmenších mých ...«

Co duši láskou velikých vyrostlo u paty kříže, na němž krvácelo pro spásu člověka srdce, jehož paprsky lásky božským světlem svým rozechřívají chlad srdcí lidských.

2. V pátek po oktávě Božího Těla, v níž připomínáme si tajemství lásky eucharistického Pána, slaví církev *svátek »Nejsv. Srdce Ježíšova«*.

A význam svátku toho?

Svět churaví vážnou chorobou, jež ohrožuje základy lidské společnosti — churaví nedostatkem lásky. Člověk proti člověku, národ proti národu! Otřesy smrtelné zachvívají světem.

A v době této vážné staví církev *uprostřed světa kříž, z něhož září symbol lásky nejvyšší: Srdce Kristovo* pro hříchy lidstva zraněné, jež volá k nám: »*Učte se ode mne!*«

a) Ano, *školen humanity nejvyšší a nejsvětější je Srdce Kristovo*: Humanita světa pravd:

»Činí dobře bližnímu, aby i tobě dobrým zapláceno bylo!« — Kristus praví: »Činíte-li dobře těm, kteří vám dobře činí, zvete-li ty, kteří vás zase k hostině pozvati mohou — co více činíte, nežli pohané? — Ale já pravím vám: Milujte nepřátele své — abyste byli synové Otce nebeského, jenž slunci svému velí vycházeti nad dobrými i zlími a déšť dává na spravedlivé i hříšníky.«

Láska Boží — a láska naše!

Moji drazí, rcete: Je ve světě bytost nějaká, která by byla více zneuznávana, více urážena, nežli dobrý Bůh, svrchovaný náš Pán a Tvůrce, jenž v rukou svých drží osudy naše, v jehož vůli je každý výdech náš a před jehož nesmírností jsme všichni méně než zrnko pisku? — Včera, dnes, zítra — stále slyšíme, jak srdce, rty, skutky člověka rouhají se svatému jeho jménu! — Kdyby tak Bůh v onu chvíli, kdy jsme jej slovem, skutkem svým zneuctili, učinil totéž, co činíme my, když had zasyčí u našich a chce nás uštknouti — kdež bychom byli? Ale Bůh není jako syn člověka! Slunce Boží dále svítí na spravedlivé i nespravedlivé: země jeho plodná a štědrá vydává chléb svůj dobrým hříšným.

»Nechtež obojí růsti až do času žní!« pravil Pán služebníkům, chtějícím trhati koukol. A dnešní evangelium praví: »Přicházeli k Pánu Ježíši publikáni a hříšníci .«

»Bůh nechce smrti hříšného

Srdce Kristovo chvělo se na kříži láskou nejen k čistému Janovi, k věrným duším pod křížem, ale modlilo se i za ty, kteří se mu rouhali: »Otče, odpusť jim!«

b) *A Srdce to volá k nám: »Učte se ode mne!«*

Neříkejme, že lásky takové byl schopen jenom Bůh. Příklady těch, kteří následovali a následují Krista, učí nás, že lásky takové čisté, heroické je schopno s milostí Boží i srdce lidské. Otevíráme životopis mučedníka sv. Sabina. Prokonsul Venustián, rozhněván stálostí sv. Sabina ve víře, dal mu utnouti obě ruce, aby jich nemohl více pozdvihovati v modlitbě k nenáviděnému Bohu Nazaretských. Ale sotvaže krutý rozsudek byl vykonán, zachvácen byl Venustián náhlými, krutými bolestmi. V zoufalství a úzkosti zapřisahal Sabina, aby se za něho modlil. A hle, světec, pravý učedník Kristův, zvedá k Bohu ne ruce své — ale krvavě dva zkomolené pahýly a vyprošuje svému katu nejen uzdravení, ale i tu milost že srdce Venantiovo otevřelo se pravdě Boží a z pronásledovatele stal se učedníkem Ukřižovaného.

V životě sv. Kateřiny Sienské, světice vzděláním a svátostí vynikající, dočítáme se; Jako mladistvá dívka vchází do nemocnice, aby tam ošetřovala stařenu málomocenstvím stíženou. A kdo byla tato stařena? Snad její dobroditelka, blízká příbuzná? Nikoliv! Její největší nepřítelkyně, žena Bohu i lidem odporná, která pro světici měla jen slova záští. Světice znala její zášť a přec po celé týdny nehnula se od jejího lože, dnem i nocí ji ošetřujíc, ač i nyní za každou službu slyšela jen slova potupná. Na konec však přece láska zvítězila nad zlobou. Srdce nešťastné stařeny pohnuto láskou a obětavostí mladistvé světice, otevřelo se milosti Boží a stařena smířena s Bohem blaženě skonala v náruči svého dobrého anděla. — Když mnozí se divili, že takovou péči a lásku věnuje ženě zlé a proti ní tak nepřátelsky zaujaté, říkávala: »Pán Ježíš umřel za všechny, nikoho nevyklučoval z lásky své — za všechny zraněno bylo srdce jeho. Jak bychom tedy my křesťané směli někoho vylučovati z lásky své?«

3. Blahoslavený, v jehož prsou bije srdce tak šlechetné, pravou láskou Kristovou naplněné. Láska taková je slunnou cestou k Bohu.

Slyšte! Mladý šlechtic chtěl se krvavě pomstíti za krvavou urážku. Náhoda mu přála. V odlehlém místě setkal se se svým nepřítelem, úplně bezbranným; srdce jeho zahořelo chtivostí pomsty, ruka jeho tasila meč. Byl právě Veliký pátek. Nepřítel k smrti poděšen rozpráhl ruce v podobě kříže a pravil: »Kristus dnes umíral i za vrahy své s odpuštěním na rtech. Odpusť mi pro Spasitele, který umíral i za hříchy naše!« — Rozhněvaný šlechtic se zarazil, váhal, konečně ruka mu poklesla, meč z ní vypadl, milost Boží zvítězila v srdci. S pláčem objal svého nepřítele a odpustil.

Se srdcem vzrušeným vešel do blízkého kostelíčka a když klekl tam pod křížem, zdálo se mu, že Kristus sklonil se k němu s nevýslovným pohledem lásky a vinul je k srdci. Celé proudy milosti zalévaly jeho duši. Vstal, zřekl se se důstojností světských a oddal se skutkům milosrdenství; stal se slavným

světcem, jehož ctíme pode jménem *sv. Jana Qualberta* a jehož život poskytl lásku umělcům a básníkům k dílům veliké ceny mravní a umělecké.

4. Moji drazí! *Láska Boží — a láska naše! Uvažujme — srovnávejme!*

Při mši sv. na konec modliteb voláme: »Nejsvětější Srdce Ježíšovo, smiluj se nad námi!« Kéž z božského Srdce Ježíšova zazáří i v srdce naše odlesk lásky jeho a učiní nás hodnými státí se účastnými království Lásky věčné, o níž sv. Jan pravil: »Bůh láska jest, a kdo v lásce zůstává, v Bohu zůstává a Bůh v něm.« Amen.

Ned. VII. po Pent. (poslední ve škol. roce).

Sv. Jan Kvalbert.

FRANT. MALÝ, kaplan u sv. Štěpána v Praze.

Strom dobrý, který plodí chutné ovoce, podobá se hodnému křesťanu, který zachovává příkázání a koná dobré skutky. Ale strom zlý je obrazem člověka, který hledá jenom věci světských a poslouchá svých hříšných náruživostí. Takový člověk ovšem koná dobrých skutků pramálo a nelíbí se Bohu. Ale s pomocí milosti může se polepšiti a podobati stromu dobrému. Dokladů máme v dějinách mnoho

1. Příští týden budeme na příklad slaviti památku *sv. Jana Qualberta*. Kdo byl ten světec? Narodil se ve Florencii ve století 10. Rodičové jeho byli bohatí šlechtici a vychovávali svého synáčka více podle způsobů světských nežli podle nauky Ježíše Krista. Což tedy divu, že mladičký Jan nevynikal nikterak ctnostmi, ale zakládal si příliš na svém vzácném rodu a na svém bohatství. Marnivost a světské zábavy vlekly jej víc a více do záhuby, zatím co na Boha a na duši neměl ani kdy mysleti.

Tak to byvá, moji drazí, u mnohých lidí. Ale co řekl Pán Ježíš? »*Žádný nemůže dvěma páním sloužiti*. Neboť jednoho bude nenáviděti a druhého milovati. Jednoho strpí a druhým pohrdne.« Kdo chce sloužiti hříšnému světu, nemůže zároveň sloužiti Bohu. Kdo chce poslouchati příkázání Božích, nesmí poslouchati svých hříšných náklonností. Kdo chce milovati svět, nemůže zároveň milovati Boha. Jan Kvalbert milovat až příliš tento svět a poslouchal svých vášní; proto nemohl zároveň milovati a poslouchati Pána Boha. Stal se tedy služebníkem světa.

2. Ale podivno! P. Bůh si jej přece vyvolil za služebníka svého! Kterak se to stalo? Slyštež pozorně! Sv. Jan měl bratra, který se jmenoval Hugo Kvalbert. Ten bratr byl jednoho dne zákeřnický zavražděn. V rodině nastal z toho bol a zmatek. Zarmoucený otec ve *hněvu* se zapřisáhl, že neustane, dokud se vrahovi hrozně nepomstí. Ale nejen to. Ve své pomstychtivosti přikázal také Janovi, aby smrt svého nevinného bratra ukrutně pomstil. Horkokrevný, mladičký Jan uposlechl otce a úsilovně vyhledával vraha, aby se mu pomstil

Co myslíte tedy? Jednal-li správně rozhořčený otec? Jednal-li podle vůle Boží zarmoucený syn, když se tak zuřivě *hněval* a tak úsilovně toužil po krvavé pomstě? Zajisté, že nejednali dobře, když se tolik hněvali.

Prudký, *zuřivý hněv* nazvali už pohané »šilenstvím«. A není-liž pravda? Člověk rozzuřený hněvem jedná skutečně, jakoby rozumu byl pozbyl. Či jste

ještě nikdy neviděli člověka rozzuřeného? Nepozorovali jste, jak zrudnul v obličeji? Oči se mu jiskřily! Prsa se bouřlivě dmula. Ruce se chvěly, a on sám nesusvisle mluvil a nerozvázně jednal. Ach, ovšem! *Hněv* připravuje člověka o vládu rozumu a svádí jej k činům, které jsou škodlivy. Svádí jej ke skutkům kterých později trpce želí, za které se stydí, ale kterých nemůže již odčinit. Hněvivý se neštítí ničeho, čím by svůj hněv mohl zchladiti, a je schopen zabít a vraždit. Jesť jako bouře, která nezná slitování a bez lítosti láme větve a kácí stromy. Hle. takovou nepravostí je hněv!

3. Ale ještě horším hříchem je *pomstychtivost*. Pán Bůh sice v Písmě svatém dí: »Pomsta jest má.« Ale Jan Kvalbert zuřivě hledal vraha, aby na něm vykonal pomstu sám. Vrah se ukryl, takže ho nemohl dlouho dostihnouti. Konečně jednoho dne jej uzřel. Bylo to právě o veliký pátek, když se s ním potkal v úzké, hluboké cestě. Vrah nemohl nikterak uniknouti. Jan Kvalbert ihned tasil meč, aby jej usmrtil.

Ale v té chvíli vražedník padl před ním na kolena, složil ruce na prsou v podobě kříže a prosil úpěnlivě takto: »Pro svatý kříž, na kterém dnes Pán Ježíš umíral a za své vrahy se modlil, smilujte se, pane, nade mnou a odpusťte mně zločin!« Sv. Qualbert se zarazil a vzpomátoval. Rozpomenul se, že je právě veliký pátek. Vzpomínka na umírajícího Spasitele dotkla se ho tak mocně, že sklonil meč k zemi, vrahovi podal ruku, políbil jej a řekl: »Protože mne prosíš ve jménu Jež. Krista ukřižovaného, nemohu tebe oslyšet a odpouštím ti, braře!« Po těch slovech rychle odešel, vstoupil do blízkého chrámu, poklonil se Spasiteli, odložil před oltáře zbraň a počal vésti život nový.

Vy však, milé děti, pohlédněte, prosím, na chvíli do svého srdce! Co v něm naleznete? Není tam snad usídlen hněv a to snad již dlouho? Neozývá se v srdci vašem snad *louha po pomstě*? Ach, je-li tomu tak, smilujte se nad svou ubohou duší, pohlédněte na kříž i na Ukřižovaného a rcete upřímně: »Pane Ježíši, já odpouštím svému vinníku, jakož i ty jsi odpustil svým katanům!« Budete-li se takto modliti, buďte jisti, že Pán Ježíš v nebi odpoví: »Blahoslavení milosrdní, neboť oni milosrdenství dojdou!«

4. Když sv. Kvalbert odložil zbraň, počal přemýšleti o svém duševním stavu. Čím déle přemýšlel, tím více poznával, že posaváde sloužil více světu nežli Bohu. I umínil si nyní výhradně sloužiti Bohu. Ale ve společnosti lidí světských to nebylo možné. Vstoupil tedy do kláštera a činil tam upřímné pokání. Svou přísnou kajícíností, svou pokorou a učeností stal se brzy nejkrásnějším vzorem všem řeholníkům, kteří jej po smrti opatově jednomyslně zvolili za jeho nástupce. Ale sv. Jan byl velice *skromný* a nepokládal se za hodna této důstojnosti. Opustil klášter, ve kterém kynula sláva a odebral se do šatoty, kde ho nikdo neznal

Sv. Jarolím kdysi napsal: »Nic není prospěšnějšího a nic láskyhodnějšího nad *skromnost*. Neboť tato ctnost jest podporou a strážkyní všech ostatních ctností.« To si zapamatujte, milé děti! To si pamatujte zvláště vy, kteří brzo opustíte školu naši na vždy! Pamatujte si, že nejlepší ozdobou každého jinocha i každé dívky je *skromnost a opět skromnost*. Proto se netlačte nikde do popředí příliš, abyste snad (jako onen host v evangeliu) nemusili s hanbou na zadnější místo odcházeti. Ale skromností si získáte nejen lásku Boží, nýbrž i přízeň lidí.

5. Sv. Jan Kvalbert ze skromnosti opustil v klášteře dobrovolně místo nej-přednější a uhostil se v tichém, opuštěném údolí, které se nazývalo »Vallumbrosa«. Tam jej následovali přemnozí nábožní jinoši a poustevníci, kteří opustili svět a toužili výhradně sloužiti Bohu. Mezi těmito hodnými lidmi, uprosřed krásné přírody *žil spokojeně až do své smrti*. Když se r. 1073 rozstonal, shromáždil kolem sebe řeholníky, doporučoval jim skromnost a vzájemnou lásku a rozloučil se s nimi. Na to se pomodlil slova žalmisty Páně: »Duše má žízni po Tobě, ó Bože. Kdy přijdu a postavím se před Tvou tvář?« Po těchto slovech *skonat blaženě*

Chcete-li i vy, moji drazí, *spokojeně žiti a jednou blaženě skonati*, musíte věrně sloužiti Bohu, musíte býti laskavi a milosrdni ke svému bližnímu a jako sv. Kvalbert musíte býti ve svém jednání skromni! Amen.

Z praxe a různé.

Duchovní kněžská cvičení v roce 1918:

I. V kníž. arcib. konviktě *ve Stříbře* od 1.—5. července, německy. Byt a nocleh dostane se v k. a. konviktě (ručník a mýdlo si přinést!), o stravu postarati se mimo dům.

II. V kláš. Praemonstr. *v Teplé* počnou exercicie 2. září o 6. hod. večer německy pro členy kanonie, jichž se může účastniti 15 kněží z okolí.

III. V kláš. OO. Benediktinů *v Emauzích v Praze*: od 2.—6. září, německy. Byt a strava mimo dům!

IV. V kláš. OO. Tovaryšstva Ježíšova *u sv. Ignáce v Praze*, česky. 1. od 8. až 12. července. 2. 22.—26. července. 3. od 19.—23. srpna. 4. od 9.—13. září (zvláště pro kněze sodály). Byt v klášteře, strava mimo dům!

V. V koleji OO. Redemptoristů *u sv. Kajetána v Praze* od 15.—19. července. Byt i strava mimo dům!

VI. V koleji OO. Redemptoristů *na sv. Hoře u Příbrami* od 26.—30. srpna, česky. Nocleh v konviktu v Příbrami, o stravu se postarati!

VII. V domě OO. Redemptoristů *v Plzni* od 9.—13. září, česky především pro kněze z Plzně a okolí. O byt a stravu se postarati!

VIII. V klášteře OO. Dominikánů *u sv. Jiljí v Praze* od 29. července do 2. srpna, česky. Byt a stravu si opatřiti!

IX. V kláš. OO. Františkánů *v Praze II. u P. Marie Sněžné* od 5.—9. srpna, česky. Byt a stravu si opatřiti!

X. V kláš. OO. Františkánů *v Chebu* od 5.—9. srpna, německy, především pro kněze z Chebu a okolí. Byt a stravu si opatřiti!

XI. V kláš. OO. Kapucínů *u sv. Josefa v Praze* od 26.—30. srpna, česky. Byt a stravu si opatřiti!

XII. V kláš. OO. Kapucínů *v Rončicích* od 22.—26. července, česky, především pro kněze z řípského archyepresbyteriátu. Byt a stravu si opatřiti!

XIII. V kláš. OO. Kapucínů *v Kolíně* od 2.—6. září, česky, především pro kněze z Kouřimského arcipresbyteriátu. Byt a stravu si opatřiti!

Pro účastníky exercicií v Praze, nemají-li nocleh, bude připraven v kn. arc. semináři. Ručník a mýdlo si přinést! Přihlášky u ředitelství semináře a řád semináře nutno zachovati!

Třeba všude v čas a napřed se přihlásiti!

Povinnost mše sv. pro členy více spolků. *Ot.*: Zda kněz náležející několika spolkům, v nichž je povinnost sloužiti mši sv. za zemělé členy (na př. katech. spolek, CCC, Mariánská družina), když zemělé člen několika těch spolků, za něj sloužiti *více mši sv.* či učiní zadost své povinnosti *jednou mši sv.*?

Odp.: V morálce ku případu tomu se odpovídá při otázce: »An diversa praecepta unico actu adimpleri possint« čili »Spád a spor povinnosti souběžných«. Dr. Vřešťál píše »Katolická mravouka« I č. 86.: *Jedním činem* lze vyhověti dvěma (i více) různým souběžným povinnostem (které totiž

v téže době naléhají na člověka, ale vzešly z různých zákonů, vyžadují-li obě (všechny) *týž předmět z téže pohnutky*; kdo činu nevykoná, hřeší hříchem pouze jediným. Příklad: mše sv., připadá-li svátek na neděli; půst, spadá-li vigilie a kvatember; breviř povinný z titulu svěcení a obročí.

Vyžadují-li však souběžné povinnosti *týž sice předmět, ale z různých pohnutek*, nelze jim vyhověti činem jediným, nýbrž třeba jich *tolik*, kolik různých povinností spadá. Tak i v našem případě. Pohnutky, proč v jednotlivých spolcích přejímají členové sloužiti za zemřelé spolučeny mši sv. jsou různé, jako jiný je Spolek katechetický, CCC, Mariánská družina atd. a proto jednou mši sv. různým těm povinnostem vyhověti nelze. (*Časop. katol. duch. roč. 59, čís. 1—2.*)

Preces post missam. Litoměřický ordinariátní list č. 33 uvádí případy, kdy se dle posledního nařízení mají tyto modlitby vynechávat: shoduje se to s tím, co uvedeno v našem, jen ještě se výslovně podotýká na př.: válečné pobožnosti, žehnání úrody, mše sv. na počátku a konci školního roku, slavnosti patriotické a — přímluvy »otčenášky«, a na konec se praví, že těmito příklady nejsou všechny případy vyčerpány a že v případech analogických třeba se rozhodnouti spíše pro vynechání modliteb, neb účelem římského nařízení bylo spíše omezení této povinnosti a za nynějších časův nemají se služby Boží zbytečně prodlužovati.

Náboženství na pokračovacích školách. Jednota brněnská vypracovala memorandum o tom předmětu a podala je J. bisk. Milosti dne 18. října r. 1917, aby této věci znovu se ujal a ji podporoval. Biskupský Ordinariát sdělil Jednotě, že konference rakouských biskupů, která se každoročně ve Vídni koná, již od mnoha let se touto otázkou zabývá a že již několikrát učinila od příslušných c. k. ministerstev kroky, aby náboženské vyučování s výkony náboženskými bylo zákonitě zavedeno nejen na pokračovacích školách živnostenských a hospodářských, nýbrž i na všech odborných školách, jakými jsou vyšší i nižší školy průmyslové a obchodní, školy hospodářské, strojnické, tkalcovské atd. Ačkoli vláda v zásadě nepostavila se proti požadavku episkopátu, přece bohužel záležitost tato pro překážky, které s některých stran zavedení náboženského vyučování na zmíněných školách

v cestu kladeny, není dosud, jak na výsost žádoucnou, vyřízena. Ostatně ubezpečil bisk. Ordinariát Jednotu, že biskupská konference jako doposud i pšístě této předúležitě otázce bude věnovati všemožnou pozornost, až cíle svých úsilovných snah dojde.

Všenněmci. V linecké Quartalschrift 1917 str. 360 píše o nich Msgr. Hiptmair: »Švýcarský Mořic Mura ve své knize »Deutscher Dünkel« poznamenává: »Tito fanaticové udělali Německu více škody než 10 nepřátelských armádních sborů.« Dle všenněmců je teutonismus nejen politickým systemem, nýbrž i náboženským kultem, symbolem víry, pangermanismus stal se náboženstvím plemenným (Rassenreligion) a toto náboženství je pravým nebezpečím; přispěl k tomu, že Amerika přidala se na stranu nepřátel Německa. Obšrněji o tom jedná brožurka Otty Baumgartena: »Echo der alideutschen Bewegung in Amerika« (Diederich, Jena).

Reforma středních škol jest úplně u nás připravena a do podrobností již návrhy byly zpracovány pro jednotlivé předměty za účasti odborníků z řad ředitelů, profesorů středněškolských a profesorů universitních. Hlavní rysy vzaty ze školství francouzského, jak je zvláště vykládal na schůzích prof. Drtina. Nižší třídy až do kvarty jsou jednotného typu, od kvarty do sexty jest bifurace, t. j. v oddělení gymnasiijním jest latina bez řečtiny, v oddělení druhém převládají vědy přírodní, kreslení a rýsování. Poslední dvě třídy (septima a oktáva) mají trifuraci, t. j. možno žákově zvolit nejbližší přípravu buď pro techniku nebo pro universitu nebo vědy obchodní. Náboženství jest z jednotného typu středních škol dle českých návrhů vyloučeno a milostivě přenecháno soukromému vyučování jednotlivým konfesím.

Ohledání ostatků ctih. Mladý-Marie. (Autentická zpráva.) Ve čtvrtek dne 23. května konalo se o 9. hodině ranní v nově upravené a benedikované kapli sv. Anny při chrámu sv. Jiří ohledání ostatků ctih. zakladatelky kláštera Svatojirského, jakož i biskupství pražského, ctih. Mladý-Marie. Významný ten akt dál se u přítomnosti Jeho kníž. Milosti nejd. pana arcibiskupa Pavla hraběte Huyna, prelata dra Ant. Podlahy, univ. prof. dra Jindř. Matiegky, Msgra dra Františka Hrubíka, O. Vošáhlika, Jos. Šimonička a Ant. Herolda. V zasklené rakvi z r. 1733, zhotovené z dubového dřeva a potažené žlutozeleným sametem, nalezeny

byly tyto předměty: Především černé hedvábné roucho, uměle pletené rukavice a růženec s uměle ze slonoví kosti vyřezávanými hlavičkami Krista Pána a Panny Marie — vše to darováno bylo asi r. 1850 císařovnou Marií Annou. Pod oním rouchem nalezeno bylo starší podobné roucho, z části již setlélé. Masky, napodobující tvář zesnulé pokladaná dosud za voskovou, zhotovena jest, jak se ukázalo, z čistého stříbra, pochází z r. 1673 a byla později olejovými barvami natřena. Na hlavě spočívala koruna, po levici leží berla — věrně napodobeniny insignií bývalých abatyší kláštera Svatojirského a nyní abatyší ústavu šlechticů. Na berle zavěšen jest šátek, krásně vyšitý, z r. 1691 s postavami sv. patronů českých. Pod maskou nalezena byla pečlivě v hedvábi zabalená lebka, pod zmíněnými rouchy v hedvábném obalu bedlivě uchované kosti. Z kostí těchto sestavil p. prof. Matiegka úplnou téměř, ku podivu dobře zachovanou kostru. Mimo to nalezen v rakvi vyhloubený kámen, na němž již v původním hrobě spočívala hlava ctih. Mladý, jakož i vak ze skvostné látky zhotovený, v němž uložena byla hlina z původního hrobu. Vše to svědčí o veliké pletě, s kterou ostatky byly do rakve uloženy a po staletí opatrovány. — Po ohledání vloženy byly drahocenné ostatky zase do rakve a uloženy do bývalého výklenku v severní stěně kaple sv. Anny. Kaple tato, krásně obnovená, jakož i pečlivě očištěný hrob ctih. Mladý, budou zajisté cílem hojných zbožných návštěvníků.

Katechetika v Uhrách. V roce 1917 byla pěstována katechetika uherská pod dohledem řeči, kterou promluvil kníže primas uherský Dr. Jan Csernoch na valné hromadě uherského Spolku katechetů. Ukázal na význam katechety náboženský, národní a kulturní. Při té příležitosti promluvil předseda katechetů dr. Hanauer o katolickém názoru své ovém, který má budovati katecheta v duši žáků. Ostatně pešťský orgán katechetů »Katolikus Nevelés« podává obraz, které ideje oživovaly katechetiku uherskou. Významné pro dobu po válce jsou pojednání o poměru mezi *náboženským vyučováním a státem* (dr. Elemer Huszar), jichž tematem jest otázka národní výchovy. Obšírná polemika rozvinula se o problém, zda mládež školní má býti vedena *každodenně*

na mši sv. Při té příležitosti bylo promluveno též o *učebné osnově rottenburské* »Ratio educationis«, o všech *moderních výchovných metodách a církevním zpěvu. O výchově vůle* (dr. Makay a j.), o vnější *missii* v souvislosti s eucharistickým dekretem papeže Pia X., prof. Fallenbüchl o *internátech*. Zajímavý je stesk dra Csáktornyaie o *sežidovštění intelligence*; 183 uherských středních škol navštěvuje 49.201 křesťanů a 15.574 židů (32%), ač židé tvoří 5% obyvatelstva vůbec. Z apologetických článků uvádíme: »Osobnost Kristova a školní apologie« (dr. Walter) a o »vlivu křesťanství a mystiky na německou literaturu románovou« (dr. Tiefenthaler). V zájmu mravnosti mládeže je tu boj proti kinu a hnusné literatuře. Spolek učitelů náboženství středoškolských a katechetů mívá schůze měsíčně a to s přednáškou. V roce 1917 byla témata: Matematika a přírodní vědy v apologii (dr. Kossian Matyasúvszky) otázka sexuální a výchova (dr. Marczell), osoba katecheta (dr. Baranyai), duchovně, niveau mládeže vstupující na střední školu (dr. Tötözy). Rozumí se, že poměry válečné dávají dosti příležitosti pojednávat o materiálních poměrech katechetů. Byly též činy zdařilé pokusy zakládati kroužky katechetské v jiných krajích uherských.

Konkursy. 1. Místo katechety při I. měšťanské škole chlapecké v Karlíně. Lhůta konkursní do 11. května 1918.

2. Místo katechety při II. měšťanské škole chlapecké v Karlíně. Lhůta konkursní do 11. května 1918.

3. Místo katechety při měšťanské škole dívčí v západním obvodu v Plzni s povinností vyučovati zákonnému počtu hodin nábo. na ob. a mš. školách píšenských. Lhůta konkursní do 5. června 1918.

4. Místo katechety při II. A. a II. B. obecné školy chlapecké na Smichově. Konkurs do 10. června 1918.

Z kniž. arcib. konsistoře v Praze, dne 3. května 1918.

Na podpurný fond dobrotivě zaslali dpp.: 10 K: Fr. Simon Nusle, A. Myška, pol. kurát Jasló; 5 K: Jar. Přítel Vínohrady, celkem 25 K, k tomu z čís. min. 347 K 20 h, celkem 372 K 20 h.

A. Oliva,
t. č. pokladník.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXIII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Náboženský život ve Španělsku. — V klášterní škole za ranního středověku. —
Slavnost Vzkříšení mrtvých. — Z praxe a různé.

Náboženský život ve Španělsku.

Přísluví »je mi to španělskou vesnicí« má jistě svůj původ v tom, že krásný Iberský ostrov je od nás oddělen Francií jako čínskou zdí. Referent vídeňského Correspondenblattu měl příležitost dliti tam v roce válečném 1915—16 a pozovatí tamější poměry a způsob života a srovnati s poměry našimi. Náš list zajímá jen náboženský život tamější a zvláště přijímání sv. svátostí.

Španěl jest vůbec věrný syn církve katolické a zvláště ctitel Marie Panny. Ta vlastnost jeví se již při křtu: křtěnci dostávají řadu jmen křestních a zřídka kdy chybí jméno Marie Panny, dle různých svatých jejích, jichž ve Španělsku je hojnost. I to je zvláštní, že křtěnec bývá zapisován nejen s rodným jménem otce, ale i matky do matriky křestní. Nemanželské děti jsou ve Španělech vskutku raritou, je radikální prostředek proti té nepravosti: Nemanželské dítě nedostává rodného jména, ani ne dle své matky, nýbrž jen dvě jména sv. na př. Sebastian, Maria de Mercedes. Křest koná se jen v kostele a proto v každém kostele je baptisterium neb zvláštní kaple křestní.

V kathedrále uděluje biskup sv. biřmování různým osobám v různý čas; o nějakém návalu jako v našem velkoměstě není stopy.

Byl jsem zvědav (píše referent), jak se tam praktikuje dekret papeže Pia X. o sv. přijímání; ale jak jsem byl překvapen, když jsem zřel, že teprve děti 12ti, ano i 14leté přistupují teprve po prve ke sv. přijímání! Společné školní přijímání děje se v jednotlivých farnostech v době velikonoční, ovšem mám tu na mysli poměry velkoměsta. Velmi často naopak viděl jsem slavnost přijímání toliko pro jediné dítě. Zcela po způsobu Španělů milujících lesk a nádheru, celý oltář bývá okrášlen nádhernými listnatými rostlinami a květinami a mši sv. doprovází hudba instrumentální; bezprostředně před sv. přijímáním je promluva a teprve po mši sv. slib křestní. Při tom bývá doprovod dívek oděných bíle, ano i jako andělů s křídly.

Při slavnosti bývá to namnoze dosti theatrální; myslím, že lecos svádí komunikanty od pravé zbožnosti a uvádí v rozptýlenost myslí. Příprava ke sv. svátostem ve škole uděluje se vůbec od učitelů světských. Jen ku přípravě na sv. přijímání chodí farní kooperátor čili jak ve Španělech se říká vikář, do školy.

Následky toho jsou neblahé. Lid tone ve velké nevědomosti o věcech náboženských. U stolu Páně jeví se denně mnohé osoby, ale i tu převládá nápadný »devotus femineus sexus«; jsou to denně skoro tytéž osoby, které o 10. hodině ano i později přistupují ke stolu Páně; Španělové rádi si pospí.

Veliký počet kněží, kteří chodí veskrze v taláru s mantillou a širokým kloboukem hedvábným, byl mi nápadný, až jsem zvěděl, že vyučování náboženské udílí se jen od sil světských. Později dostalo se mi vysvětlení. Ve Španělech je totiž zvyk, při pohřebních průvodech rozvinouti velikou nádheru. Mrtvola nese se z domu smutku za velké assistence 10—25 kněží, doprovází se do kostela a v Barceloně před kostelem se vykropí, jelikož od r. 1909, kdy ve městě řádil tyfus, zákaz mrtvolu nositi do kostela dosud trvá; pak kus cesty assistencí ulicemi doprovázena. Nápadná při tom je přítomnost jen mužů jakožto smutečních hostí; teprve v následující dny konají se v některém oblíbeném kostele funeralie, při nichž se objeví i dámy. Smuteční slavnost začne v 10 hodin dopoledne a trvá do 12. hodiny polední, při čemž každou půl hodiny po třech mších sv. se slouží. Před obětováním odebere se celebrant od hlavního oltáře k lavicím a následuje »offertorio«. Smuteční hosté objeví s se hořícími svícemi políbí podaný manipl a obětují při tom svíci, vnořivše ji do nádoby naplněné vodou. Potom pokračuje se ve mši sv. provázené pravým koncertem buď solo-vého zpěvu aneb hudebními instrumenty.

Kostel bývá při tom vyzdoben černými draperiemi, elektricky nádherně osvětlen, takže cizinec myslí spíše na divadlo než na dům Páně, zvláště v leť, když přítomné dámy svými vějří snaží se přivoditi chladnější vzduch.

Velice se mi líbilo zaopatřování v Barceloně. Kněz jde veřejně v rochetě k nemocnému, provázen kostelníkem, nesoucím červená nebesa nad knězem a několika světloňosi; bohatí dávají kněze vézti vozem. Lid adoruje Sanctissimum kleče, ač obyvatelstvo v tomto přístavním městě má silně zabarvení sociálně-republikánské. Jak jsem zvěděl, přijímají lidé sv. svátosti záhy, než nastane nebezpečí smrti a zřídka kdo zemře bez zaopatření.

V měšťanských kruzích existuje chvalitebný zvyk, že muž, když hodlá se ucházeti o dívku, musí nejprve promluvit s rodiči, dříve než veřejně se ukáže se svou vyvolenou. Bez rodičů nevěsta neobjeví se v průvodu ženicha. Oddávky dějí se opět v kostele s nádherou, ovšem svatební pár musí se také dáti dříve zapsati v matriku oddací u civilního úřadu, ježto matriky jsou tam státní.

Konečně stůj tu, že Španěl mimo jiné mravní ctnosti ve velké míře zdobí střídmost a spokojenost; opilého mezi domorodci neviděti, protiví se to jeho vrozené hrdosti. Ve velkém přístavním městě této požehnané vinorodé krajiny, kde tolik příležitosti se naskytá k pití, jsou to jen cizinci, kteří mu holdují.

A naopak zase Španěl hojně užívá privilegia, zděděného od statečných předků z dob válek křížových, požívati masa v zapověděné dny. I kněží užívají toho práva s výjimkou šesti postních pátků a vigilí před vánoci a svatodušními svátky.

Španělové jsou lidé namnoze hodní, šlechetní, zbožní, sčastňují se čile církevního života a obyčejů, byť i jeden z důvodů v tom spočíval, že řeč jejich je věrnou sestrou latiny a proto různé modlitby a obřady církve snadno jsou lidu srozumitelný.

V klášterní škole za ranního středověku.*)

Kulturní črta. Napsal JOSEF KAŠPAR.

Za ranního středověku byla o pořádného učitele dost nouze. I v samotné Francii, kde se na vzdělání mnoho dbalo, dalo dost práce i šlechtičně, aby sehnala jen trochu slušného učitele. Tak matka známého spisovatele Guiberta z Nogent (nar. r. 1053), vznešená šlechtična, mnoho se namáhala, aby svému synu opatila nějakého gramatika. Guibert, pozdější opat v Nogent (proto zvaný Novigentinus), sám vypravuje, jak se matka o to starala, ale nebylo prý tenkrát žádného učitele ani na venku ani v městech, a ti, kteří byli, nestáli za mnoho. A tak i samého Guiberta vyučoval sice dobrý člověk, ale špatný učitel.

Kde tehdy učili poměrně dobře, to bylo na školách klášterních a biskupských. Ty rostly a kvetly čím dál tím víc. Ale dostatí se tam nebylo právě snadno, zvláště ne šlechtickému synku.

V klášteřích přijímali raději do škol dítky nevolníků. Takoví žáčkové byli krotší a povolnější. Šlechtičtí synkové byli bujnější, nepokojnější a přinášeli do ticha klášterních prostor trochu mnoho živosti. Ba nechtěli v klášteřích přijímatí později jiných žáků leda jen ty, kteří se chtěli věnovati řeholnímu stavu. Do biskupských škol přijímali jen ty, kteří měli naději na nějaké obročí.

To ovšem nebylo zdravé. Stížnosti se množily, že mnohým schopným a učení chtivým žákům zavírá se tak přístup k vyššímu vzdělání. Proto při klášteřích a biskupstvích, aby vyhověli časovým potřebám, zřídili pak dvojí *školu vnitřní* (uvnitř kláštera) pro budoucí mnichy a kanovníky (duchovní řády spravující se secundum canones scti Augustini) a *školu zevnější* mimo klášterní klauzuru pro ty, kteří se chtěli státí světskými duchovními anebo věnovati se jiným světským povoláním. Tato zevnější škola, do níž byli přijímáni všichni, kdož se přihlásili, bývala čteně navštěvována. Nazývali ji také *školou veřejnou*. V klášteře Rychnovském (na jezeře bodamském) měla tato veřejná škola 400 žáků, vnitřní jen 100 žáků. V klášteře Svatohavelském byla zevnější škola poněkud od kláštera oddělena. Stála na severní straně klášterního kostela mezi opatstvím a domem pro pocestné; žáčkové byli ubytováni v menších celách kolem hlavní školní síně. Škola vnitřní stála na východ od kostela a byla vypravena mnohem pohodlněji. Měla 6 velikých světnic, v nichž žáci byli za dne, pak učebnu, ložnici, nemocnici a příbytek pro učitele.

Kázeň ve škole ať veřejné nebo vnitřní byla dosti tuhá a dozor přísný. Chlapci byli pod dozorem ve dne i v noci a všude je provázeli *kustodové*. U dvou chlapců byl vždycky zvláštní dohlížitel a ten je provázel do školy a spal mezi nimi i v noci; ani chvíli nebyli žáci samotni. Mimo to často obcházelí školní místnosti *circitores*, obcházeči a dohlédali i na samotné dozírající mnichy.

Ve školní síni seděl každý žák na své stoličce a byli od sebe tak vzdáleni, aby se nemohli dotýkati. Když chlapci šli cestou, vždycky musili míti před sebou volno, nikdo nesměl projíti skrz jejich řadu. Klášterní bratři musili žáčkům na pozdrav přívětivě děkovati.

Jen v krátkých, volných přestávkách mezi vyučováním směli žáci mezi sebou hráti a mluvit, mimo ně směli se jen dorozumívati známkovou řečí, t. j. směli si jen ukazovati na prstech.

*) Použito : Grupp : Kulturgeschichte des Mittelalters. II. vyd. II. sv. Paderborn 1908.

Tak se dorozumívali také mniši.

Ven nesměli, ba ani rodiče k nim neměli často přístupu. Také nesměli od nikoho nic vzít, leda jen od svých představených. Když král Konrád I. navštívil Svatohavelský klášter, vstřčil do úst jednomu žáku zlatou minci. Ale ten ji vyplivl. Konrád dal mezi žáky házet jablka, ale ani jeden se pro ně neshýbl. Taková byla mezi žáky kázeň.

Žáci byli důležitou složkou klášterního života. Mniši musili na ně čekat i v chóru i v jídelně. Menší chlapci pomáhali zpívat hodinky a přispívali svými mladými a svěžími hlasy k slavné bohoslužbě. Chudí chlapci měli za tuto práci v klášteře zdarma zaopatření. Angilbert založil nadání, z něhož 100 chlapcům dostávalo se zdarma vyučování i zaopatření, za to však měli při mnišském chóru každý den vypomáhati.

Brzy po půlnoci musili žáci vnitřškolští vstávat k ranním hodinkám (k matutině). Ospalce budila metla. Mezi primou a tercií (tercie v 8 hodin) bylo pak vyučování; potom žáci spěchali do ložnice, kde se oblékli pro den, umyli se a šli na mši sv. Dvakráte do týdne se zpovídali buď opatovi nebo převorovi. Ráno dostávali snídání, po sextě pak šli s ostatními mnichy k obědu. Po obědě musili si jak mladí tak staří ulehnutí a nesměli se ani učit ani čistit. Teprve kolem nóny (nóna ve 2 hod. odp.) začínalo zase vyučování a trvalo do nešpor.

O vnitřní organizaci školní za této doby mnoho nevíme; nevíme nic o třídách, nic o pomocnících školního správce (magister principalis, scholae magister). Někde se dělila klášterní škola na školu čtenářskou, školu písařskou a pěveckou. Každá z těchto škol měla svého zvláštního učitele. Vyučování spočívalo nejvíce v rukou *hlavního učitele*, který později slul *scholasticus*. Učilo se obvyklým předmětům trivia, jako kdysi v době Alkuinově, gramatice,*¹) rhetorice**²) a dialektice***³)

Nejprve se žáčkové učili ve škole psát; psaní bylo hlavní předmět. A je pravda, že to často stálo učitele mnoho práce, než malého barbara zvikli písátku, rylci; nemíval do toho obyčejně mnoho chuti. Když se naučili žáčkové psát, pak se učili čistit a to hlavně na žaltáři.

Ten četli tak často, že jej všecek umívali nazpaměť. Tak se vypravuje i o našem sv. Vojtěchu, že když přišel na kathedrální školu do Magdeburku, uměl nazpaměť latinsky »Otče náš«, »Věřím v Boha« a celý žaltář. Naučil se tomu doma od domácího kněze. (Grupp, Kultur. děj. středov. II. 275.)

Když se žáci dobře seznámili s latinou, čítali latinské klasiky. Ve sv. Havlu byli oblíbenou latinskou četbou Homerus Latinus, Horatius, Persius, Ivoenál, Statius, Terentius a Lucanus. Mimo to cvičili se žáci i v pěkném latinském slohu, aby své myšlenky a dojmy lepě dovedli ztlumočiti. Slohová ta cvičení slula *dictamina* — diktanda a žáci je psali, jak uměli a dovedli, prósou nebo veršem.

Kdo chtěl však platiti za muže úplně vzdělaného a vpravdě učeného, nesměl se spokojiti jen s triviem, s gramatikou, rhetorikou a dialektikou, nýbrž musil projíti i celým kvadriviem, t. j. musil se věnovati studiu vyšší mathema-

*¹) Gramatika učívala základům latiny a vykládala spisovatele po stránce jazykové a věcné.

**²) Rhetorika, nauka v umění řečnickém.

***³) Dialektika (διαλεκτική = rozmlouvám), vyvinovati pravidelným vědeckým rozumováním správné pojmy.

tiky, geometrie, pak astronomii a musice. K tomu se přibíraly tehdejší vědomosti zeměpisné a přírodopisné.

Je patrné, že výcvik v těchto všech odvětvích nižšího i vyššího oddělení (v triviu i kvadriviu) vyžadoval delšího času a pobytu v klášterní škole — snad nejčastěji 9 let.

Jak jsme již řekli, byl v klášterní škole dohled téměř až úzkostlivý a kázeň přísná. Metla byla ve škole často α a ω . Tak tomu však bylo i za pozdějších dob a to ve všech školách nejen klášterních. I náš Komenský ve svém *Labyrintu* toho vzpomíná, když líčí, jak poutník prohlédá stav učených a vidí, jak velická je to práce přeformovati neučeného na učeného. V tom pohledím a spatřím, jak neboží mnoho od toho přeformování dávati musili. Ne o měsíci, než o kůži, již museli nastavovati, pravím. Někdy zajisté pěst, metla na líci, na lebu, na hřbetě, pod sedadly se octla, až krvavou cedili a téměř napořád prouhů, šrámů, modřin, mozolů plní byli. (Komenský, *Labyrint světa a ráj srdce*. Kapit. IX.)

Býti pod metlou značilo tolik jako býti žákem. Učitelé trestali žáky metlou březovou nebo vrbovou přes ruce nebo přes záda, holýma rukama však trestati nesměli. Žáček, měl-li býti bit, musil svléci kutnu. Proto zvolání učitelovo: »kutnu dolů!« slyšali žáci velmi neradi a dost často i s hrůzou. A bylo také proč! Tak mladého Guiberta bil jeho učitel, že mu kůže hrála všemi duhovými barvami; hleděl nahraditi ranami, co mu scházelo na dovednosti. Když pak Guibertova matka na ty rány náhodou přišla, zvolala - Nechci, abys chodil do školy a byl klerikem!

Ale Guibert odpověděl: I kdybych měl umřít, nepřestanu se učit. Avšak nebyli všichni žáci tak stálí; mnozí bojíce se takového trestání, šli raději ze školy. Komenský vypravuje podobně: Což (totiž trestání) někteří vidouc, dřív než se jim (formovatelům) dali, jen do brány nahlédnouc couvali, jiní tormovatelům tím z rukou se vydrouc zutíkali tolikéž. (Komenský, tamtéž.) Proto zkušnější moudří učitelé napomínali mladší horkokrevnější, aby s bitím nepřeháněli a ran se zdržovali. Trestej, pane, jen mírně, volá Otfrid, a bij, jako to činí matka, která trestá se zármutkem a bolestí. (Grupp, tamže 268.)

Je pravda, že kázeň byla v klášterní škole nade všecko. Ale ve chvílích oddechu, v prázdných hodinách k zotavení určených zas doprávalo se žákům hojnou měrou, aby se do sytosti pobavili a osvěžili. Mohli tu honiti vlka, hrátí míč i střiletí šípy. Žákům klidnějším dávaly se luštití hádanky. Aby si žáci docela odpočali a nadobro okřáli, k tomu byly školní prázdniny, školní slavnosti a výlety. Školních slavností bývalo do roka několik; na podzim o sv. Kateřině bývala největší. Již v neděli před sv. Kateřinou, patronkou filosofů, žáci si volili školního opata (v biskupských školách školního biskupa) a ten si pak zvolil dva ze svých spolužáků za své kaplany. V předvečer sv. Kateřiny začla pak žákovská slavnost sama. Byl to opravdový nevinný dětský svátek! Od toho předvečera a po celý následující den byli žáci v klášteře pány.

Se svým školním opatem nastoupili na místo mnichů, zpívali za ně v chóru, seděli v jídelně na jejich místech a při tom střídal se žert na žert.

I ve škole byli žáčkové pány, kdo do ní vstoupil, musil se nějakým darem vykoupiti.

Kdysi účastnil se i kostnický staříčkový biskup *Salomo* ve sv. Havlu této školní slavnosti.

Žáčkové posadili jej na učitelskou stolicí! A Salomo poručil: Kutny dolů! Kdo udělal pěkný verš, mohl se (od trestání) vykoupati. A žáci svými roztomilými podařenými odpověďmi rozveselili a uchvátili staříčkého biskupa, že je tak, jak byli, v jejich lněných [košilích] zvedal do výšky, je objímal a líbal a řekl: Kutny na sebe! a dodal: Vykoupím se, jen když jste mi nechali život. A zanechal jim dar, že žáci po tři dny bohatě byli hostěni.

Napsali jsme tuto črtu trochu jako malou polemiku s výrokem p. prof. Drtiny v jeho: Jarní kapitole české mládeži (velikonoční číslo Národ. Politiky): Výchova středověká k dokonalosti křesťanského života dala se v místnostech uzavřených a odloučených od přírody a světa, v klášteřích. Pan prof. dává ve své kapitole přednost výchově řecké ve volné přírodě! Ani my dnes tohoto momentu nepřehlídíme! Ale za středověku bylo těžko vychovávat mládež ve volné přírodě!

Pan prof. sám jistě zná toho příčiny! Ani dnes to u nás dobře nejde! Pan prof. svým výrokem naznačuje, jakoby ráz středověké výchovy byl ponurý a jaksi bezradostný. Naše črta ukazuje, že i do škol klášterních mělo přístup čisté opravdové veselí a nevinná radost. Je pravda, že v klášterních školách vládla trochu strohá kázeň. Ale uvažme, jakou mládež měli tenkrát v klášteřích na vychování. Byli to mladí barbaři, divocí hoši, často z rodin takových, kde vládla jen zvůle, přepych, bujnost a násilí a z nich učiniti poslušné beránky školních síní a ochotné adepty vědy nebyla jen tak lehká práce. Na ty se musilo často dost přísně! Ostatně i v řeckých palaistrách a gymnasiích měli žáci nad sebou dozorce! A pak jednu přednost měly klášterní školy rozhodně i před řeckými palaistrami i gymnasií: Tu byli vychováni v přední řadě jen synové svobodných občanů, kláštery však s oblibou přijímaly žáky z rodin nevoľnických, byly tedy rozhodně demokratičtější!

Slavnost Vzkříšení mrtvých.*)

(Kázáno na hřbitově v kostele sv. Filipa a Jakuba na Malvázince na Smíchově.)

»Věřím v těla vzkříšení.«

Apošt. vyz. víry.

Nad zemí egyptskou rozestřela své hrozné peruti tmavá noc. Egyptané uléhali bezstarostně ke spánku. V paláci královském i v chýši nejchudšího Egyptana zavládlo ticho. Devět hrozných ran již pominulo; vody všude čisty od krve, po hrozných nemocech nikde ani stopy, o kobylkách ni slechu a ohyzdný hmyz také se vytratil. Jen přívrženci jednoho kmene, který před dávnými lety přistěhoval se do Egypta a tam vzrostl ve velký národ, jen přívrženci toho národa israelského dli v příbytcích připraveni a v očekávání velikých věcí, které se mají státí. Stojí mužové a ženy, děti a starci opásání, v obuvi na nohou a s holemi poutnickými v rukou. Jsou po večeři! Každý hospodář, jak bylo přikázáno Hospodinem, zabil beránka bez poskvrny, krví jeho natřel dvěře a pečeného povečeřel se svou rodinou. Nastala půlnoc! Pojednou z domů egyptských se ozývá srdcelomný pláč, zaznívajíc hluboko do noci. Stalo se cosi hrozného, stalo se však, co dříve již Hospodinem bylo předpověděno. Anděl smrti přelétl Egyptem a v každém domě egyptském ranil smrtí prvorozeného syna. Neminul paláce královského, nevyhnul se ani chýši nejchudší. V každém egyptském domě nejstarší syn mrtvý. Jen těch prahů israelských, krví beránkovou natřených anděl smrti ušetřil.

*) Slaví se na hřbitovech pražských a předměstských v červnu neb v červenci.

Král Farao a Egypťané dobře v tom poznávají trestající ruku Hospodinovu a neváhají již propustiti lid israelský z otroctví na svobodu. A mezi israelskými vzrůstá se radostný ruch, lid ten řadí se v zástupy a za vedení Mojžíše opouští egyptskou zemi a stěhuje se do země zaslíbené.

Drazí v Kristu! Osudná noc, která druhdy stihla Egypt, stihne jednou i každého z nás. Je to noc, kdy skončí život náš, kdy pohasne oko naše a naše duše bude také se stěhovati z tohoto pozemského Egypta, do země zaslíbené — na věčnost.

Nevíme ovšem, kdy nám nadejde ten okamžik smrti. Jednomu dříve, druhému později, jak to Pán Bůh usoudil. Ale to jisto je, že po oné dlouhé noci, kterou prospí naše tělo v zemi, zatím co ovšem duše bude dliti na místě odplaty, po té dlouhé noci očekává veškeré člověčenstvo jedno velkolepé divadlo, které se odehraje na konci světa ve čtyřech jednáních. První jednání toho dramatu bude: všeobecné z mrtvých vstání, druhé: příchod soudce v průvodu andělů, třetí: přísný výslech, čtvrté: oddělení spravedlivých od hříšníků a konečný výrok soudní.

A to první: *Všeobecné z mrtvých vstání*, budiž předmětem slavnostní naší úvahy.

I. Vira, že jednou z mrtvých vstaneme, je *pravdiva*.

Drazí v Kristu! Představme si všechny ty lidi, kteří až dosud žili zde na světě. Přemnoho již vystřídalo se jich na této zemi a těla jejich odpočívají v lůně země, zatím co duše jejich na věčnosti buď se raduje anebo trápí.

Jistý učenec vypočítal, že na zemi bylo živo již přes 46.000 bil. lidí a z těch připadá na 1 čtver. míli 144 millionů, takže v každém hrobu průměrně prý 128 mrtvých leží.

Nebudeme zkoumati, zda tyto výpočty spočívají na pravdě. Ale představme si to — jistě ohromné množství lidí. Představme si, kterak to, na čem mnozí sobě tak zakládali: bohatství, moc, krása, sláva a j., kterak se to rozpadlo v nivec. A nebude dlouho trvati, ani my nebudeme se počítati mezi živé na této zemi.

Perský král Xerxes kdysi táhl s ohromným vojskem proti národu řeckému. Na začátku výpravy měl přehlídku vojska na rozsáhlé rovině. A když přehlížel ty nesčetné řady vojinů milliony čítajících, zaplakal. I tázali se ho někteří po příčině slz a on odpověděl: »Vzpomenu-li, že ze všech těchto sličných a statných vojinů za sto let nebude ani jediného na světě, nemohu se zdržeti slz.«

Drazí v Kristu! Tak tomu jest! Pohlížím-li na vás a vy na nás shromážděné, zdaž si nepomyslíme, ano za sto let ani ten nejmenší z nás tuto přítomných nebude na světě. Budou naše těla ležeti v rakvích, sbitých z několika prken, budou vydána na pospas červům a hnilobě a na konec se rozpadnou v prach. Ano v prach! Mnohým výrokům Pisma svatého neznaboží v naší době se smějí, ale k slovům Pisma: »Člověče prach jsi a v prach se obrátíš,« k těm slovům respekt mají.

Tam přistupte tedy ke hrobu vy, kteří si příliš zakládáte na té hroudě zemské! Vy pyšní a ctižádostiví, vy bujní a rozkošní, vizte v té hrstce popelu poslední zbytek vašich žádostí. Rozeznejte prach Alexandra Vel. krále, od prachu Diogéna chudáka; rcete, jaký rozdíl mezi prachem a popelem kvetoucí panny a vráskovité stařeny.

A přece to tělo rozpadlé v prach zase se sloučí na konci světa v původní tělo. O tom svědčí neklamné slovo božského Spasitele: »Přichází hodina, v kteroužto všichni, kteří jsou v hrobech, jsou uslyší hlas Syna Božího a vstanou . . .« A kdy bude ten konec světa? Toho ani andělé vám nepoví! To známo jest toliko vševedoucnosti Trojjediného Boha. Ale co se stane v onu velkolepou hodinu, to aspoň několika slovy nám nastínil Pán Ježíš. »Tehdáž zatmí se slunce a měsíc nevydá světla, hvězdy budou s nebe padat a mocnosti nebeské se pohybovat.« Hle! Po mnohá tisíciletí již konají ta tělesa nebeská ohromnou dráhu nekonečným vesmírem. Nebes Pán však pokyne a ona vybočí ze svých kruhovitých drah a světla jejich pohasnou. Pán Bůh pokyne a neuhasitelný oheň přemění veškeru zemi. V následujícím pak okamžiku zahlaholí andělská trouba a mrtví budeme vstávat z hrobů. A k tomu dodává Pán Ježíš: »A užří lidé Syna člověka v oblacích nebeských s mocí velikou a velebností.« Tenkrát tedy na konci světa synové lidští užří na své vlastní oči to, čemu dnes toliko na slovo Boží věří, tenkrát poznají, že pravdu mluvil Pán Ježíš, budoucí vzkříšení našich těl předpověděv.

Namítne však někdo, kterak to bude možno všemohoucnosti božské ten prach zase sloučiti v původní tělo! Drazí v Kristu! Kdo by o tom pochyboval, nechť nahlédne do té knihy knih Písma sv., ať tam čte o pozemském životě toho, který náš o tom ubezpečil a shledá, že život jeho byl řetězem rozmanitých úkazů, nad nimiž žasne rozum lidský, před nimiž se skloní hlava člověka, a o nichž do té chvíle neměl svět ani potuchy. A to přece není ještě o něm všecko napsáno; neboť praví sv. ev. Jan: »A mnohé jiné divy činil Ježíš které nejsou napsány v knize této a kdyby měly býti napsány, svět by neobsáhl té knihy.«

Něškodí uvést si na paměť některé ty zázraky Pána Ježíše a zvláště ty, které se vztahují k dnešní slavnosti.

Branou města Naimu, odkud viděti v dáli modrající se horu Tábor, ubírá se pohřební průvod. Srdcelomný pláč ozývá se za marami. Nesou jediného syna matky vdovy. Vy, rodičové křesťanští, kteří jste pochovávali dítě své ve věku dospělejším, kteří jste viděli v něm (abych mluvil slovy P. Sv.) uhasínati světlo očí vašich, kteří jste zkrátka pochovávali s tou rakví všecko své potěšení, vy zajisté povedete oceniti pláč té vdovy. Ty ruce toho mládence ji měly živiti a ony jsou stuhlé zatím jako led, ta hlava se měla o ni starati a zatím dřímá nejhlubší sen. Ale pojednou se objevuje na cestě Pán Ježíš. Znájí ho někteří, vždyť jde o něm pověst divotvorce. Ten hlasem laskavým, plným opravdového soucitu promlouvá ke vdově: »Neplač!« Pak se obrací k mládenci a hlasem mocným, jaký dosud nevyšel z hrudi lidské, volá: »Mládenče, tobě pravím vstaň!« A div divoucí! Mládenec vstává a počíná mluvit. A účastníci pohřbu nejprve trnou, pak padají na kolena a volají: »Prorok veliký povstal mezi námi, sám Hospodin navštívil svůj lid.«

Jdeme jinam! V domě představeného školy židovské v Kafarnaum jediná dcera dotrpěla. Po jejím obličejí se rozestřel již nebeský klid. Oči jsou zatlačeny, rty sevřeny, růže na tvářích pobledly a v domě pláč, nárek a kvílení. Do domu vchází též Pán Ježíš. Ujímá dívku za ruku a dí: »Dívko vstaň!« A hle, dívka vstává, oči její nabývají dřívějšího lesku, líce květem rozkvétají a pozdravují otce, matku a přátele.

A posléze uvedu vás v duchu k jednomu hrobu! Jest již otevřen a před hrobem týž Pán Ježíš obklopen lidmi. Domodlil se a rty jeho přešla tato modlitba: »Děkuji Ti, Otče nebeský, že jsi mne vyslyšel, vím, že mě vždycky slyšíš, ale pro zástup, který stojí tuto, jsem tak řekl, aby poznali, že Jsi mě poslal.« A chýlí se ke hrobu a týmž mocným hlasem volá: »Lazare, pojď ven.« A po těch slovech nebožlák vstává a oživuje. A že ožil na dlouho, nikoliv na okamžik, o tom svědčí tradice, že byl živ ještě třicet let.

Ale ten nejhlavnější důkaz pro naše zmrtvýchvstání Pána Ježíše. Ten Pán, který třetího dne v qbnovené moci a kráse z hrobu na světlo vyšel, Ten, který mocen byl sám sebe vzkřísiti, ten i nám tmavé hroby otevře a nás k životu novému vzkřísí.

A konečně to budoucí vzkříšení našich těl hlásá Pán Bůh i celou přírodou. To pramalounké seménko, které do země vloženo a tam porušeno bývá, ale z té porušenosti povstává, klíčí a se zelená, zda nepraví k nám: »i vy lidé takto vzkříšení budete.« Vy stromové zahrad a lesů našich, vy květiny poln a štěpné, které na podzim k odpočinku se ukládáte, na jaře však novou zelení a květem se přiodíváte, zda nepravíte k nám, »i vy lidé takto vzkříšení budete.« Zda nehlásá nám to konečně i celá ostatní příroda?

Před nedávnem ještě odpočivala ve spánku a jako stuhlá ležela pod padlým sněhem. Dnes však, jaká přeutěšená proměna. Vše strásl se sebe zimní spánek pole, zahrady a sady oděly se svěží zelení, ptáci hosté z dálných krajín dávno již jsou tu, vše se hýbá, směje a raduje. Hle, taková radost nadejde i jednou našim tělům v hrobě zpráchnivělým.

Draží Kristu! U Pána Boha není nic nemožného! On stvořil to tělo lidské, když ho nebylo — z prachu země. A ty rozpadlé, zpráchnivělé částčky těla lidského nemohl by zase sloučiti v bývalý celek? Tvá všemocná ruka, ó Bože, kyne a noví světové povstávají, ty držíš světla nebeská a cestu jim vyměřuješ. Ty velíš, a země se otvírá a moře vyvrhuje mrtvé. Tys řekl: »Buď!« a svět povstal z ničeho. Zdaž tedy moha tak veliké divy činiti, nemohl bys učiniti divu menšího a nás vzkřísiti. Ano, věříme, že se tak stane, věřím v těla vzkříšení.

II. Víra, že z mrtvých vstaneme, jest nám také *užitečná a útěchplná*.

Neboť především nás povzbuzuje k tomu, abychom těchto smrtelných údů svých neposkrvňovali hříchy a nepravostmi. Víme-li totiž, že s těly oslavenými máme jednou vzkříšení býti a k životu věčnému povolání, zdaž bychom se nepřičinili, abychom se stali účastnými té budoucí slávy? Ale Kristus řekl: Toliko ti, kteří dobré činili, půjdou na vzkříšení života, ti pak, kteří zlé činili, na vzkříšení soudu.« Kam půjdete, vy hříšné oči, které jste mívaly zalíbení v patření na věci ohavné, v těle svém nečisté žádosti vzbuzovaly a to tělo k nečistým skutkům sváděly? Půjdete na vzkříšení soudu. — Kam půjdete vy, hříšné uši, které jste mívaly zalíbení v řečech, jimiž Bůh a svatá víra se tupí, které jste mívaly zalíbení v poslouchání řečí, jimiž nevinnost a sv. čistota se uráží, čest a dobré jméno bližního podkopává? Půjdete na vzkříšení soudu! — Kam půjdeš mlsný a nenasytý jazyku, který jsi požíval pokrmů a nápojů bez míry? Půjdeš na vzkříšení soudu věčným hladem a věčnou žízni jsa trápen. Kam půjdete, vy hříšné ruce, které jste bližního okrádaly a statkem cizím se všelijak poskrvňo-

valy? Půjdete na vzkříšení soudu a provazy věčné kletby boží budou vás na věky svíratí. — Kam půjdete, vy hříšné nohy, které jste chodily po cestách bezbožných, pohrdající cestami božími? Půjdete na vzkříšení soudu a za ty kroky, které jste ve službě ďábla vykonaly i odměnu od něho vezmete. Drazí v Kristu! Tomu hroznému soudu, abychom unikli, vzpomínejme častěji na budoucí z mrtvých vstání, pak zajisté oddáme tělo své v službu dobrolibeznou Pánu Bohu, a poznáme, že ta víra v budoucí vzkříšení naše opravdu nám byla užitečná.

Ale víra, že z mrtvých vstaneme, jest nám dále pramenem útěchy ve velikém zármutku a soužení. Ne nadarmo nazýváme tuto zemi údolím slzavým. Jím také jest! Ó kolik bylo prolito již slz od oné první slzy, kterou ronili Adam a Eva, když cherub s plamenným mečem je vyháněl z ráje až do těch slz, které jsou prolévány v tuto chvíli po širším oboru světa. Kdybychom ty slzy mohli slíti, zaplavili bychom jimi celou zemi a vlny jejich vystoupily by výše, než tenkrát za dnů potopy. Pláčem je celý život člověka. Pláčem oznamuje dítě svůj příchod na svět. S pláčem prosí za pokrm a obsluhu; pláčem vyjadřuje rozmanitý bol v životě svém. Kdo sečte všechny ty slzy, perlicí se na mnohém květu mladosti; kdo sečte ty vzdechy, řinoucí se ze srdce bolem uštvaného; kdo sečte ty žaly nad sřícenými záměry, zmařenými nadějemi a růžovými sny! Kdož sečte ty slzy matčiny a muka otcova, když dítě jejich stihla nehoda, neb nemoc je upoutala na lůžko a což teprve když ta poslední jejich útěcha klesla za oběť nelítostné smrti! Kdo vylíčí pláč ubohé vdovy, ztrativší jedinou pomoc svou — dobrého manžela? Kdo vypoví žalost ubohých sirotků, jimž dobří rodičové se odebrali na onen svět? Kdo jim je nahradí? A konečně se ptám, kdo z vás ni jediné slzy neprolil, či srdce nebylo nikdy zarmoucenó? Ba tak šťastného člověka marně by hledal! Vždyť víme, že ani těm korunovaným hlavám nebývá na růžích ustláno! — A teď pověz nám ty, milý a nábožný Jobe, čím jsi se těšil, když bida se všech stran na tebe doléhala a zármutek tě svíral? Zdaž jsi se netěšil svým budoucím zmrtvýchvstáním. »Vím, že Vykupitel můj živ jest« tak pravils »a že v poslední den vstanu a oblečen budu v kůži svou, v těle svém užím Boha svého.« A rcete nám vy, bratří makabejští, co jste mluvili, když ukrutný král Antioch dal vás na smrt mučiti? Ó jako bychom vás dnes slyšeli, když jste pravili: »Ty, ukrutníku, nam bereš tento pozemský život, ale ten král věčné slávy nás vzbudí k životu novému.« Ochotně dali jste údy své k trápení doufajíce, že je zase neporušené dostanete! Drazí v Kristu! Tak těšme se i my, když útrapy se všech stran na nás doléhají. Souží-li tě, bratře, nějaký nedostatek, zachvátila-li tě choroba, svíjíš-li se na lůžku bolestmi, pronásledují-li tě nepřátelé, musíš-li i od svých vlastních přátel zakusiti nevďěku, ó připusť k srdci svému tu útěchu, že to utrápené tvé tělo vstane k radosti věčné a nezkalené. Vždyť slíbil ti to ten dobrý Ježíš, když řekl: »Tam seťe Bůh všelikou slzu, nebude kvílení, pláče, bolesti, vše to pomine na vždy.«

Víra, že z mrtvých vstaneme, těší člověka zvláště v onom okamžiku nepomenutelném, v okamžiku na nejvyšším důležitém, t. j. v hodině smrti. Drahý křesťane! Pověz, co myslíš sobě, když slunce zachází, den se trátí, tma nastává a tichá noc uléhá na široširou tvář země? Zdaž nemyslíš sobě? O to krásné slunce nezašlo na vždy, ono zítra znovu vzejde a nový den přinese. Tak myslí sobě také, když ti bude nadcházetí poslední okamžik, když ti bude zacházeti to slunce života

tvého. Věř a buď ubezpečen, že znovu tobě vzejde a nový den přinese. Drahý křesťane! Proč se bojíš tedy, když se blíží konec života tvého? Bojíš se hrobu? Bojíš se porušení? Marná bázeň! Věrný křesťan věří slovu Božímu! Anebo ptám se, proč lkáte přes příliš, když pochováváte ty, kteří vám tu na zemi byli milí a drazí! Vím ovšem, jak to těžké s nimi se loučení. Věřím, že srdce usedá, když vám naposled žehnají. Bolesné to divadlo, bolestná to práce, když rakev jejich do hrobu spouštíte a hlinou nasypáváte. Vždyť tam hnijí ti, kteří vás milovali, o vás se starali a pečovali.

Tam tlí a hnijí ty ruce, které se pro vás tolik napracovaly. Tam tlí a hnijí pod zeleným drnem ty nohy, které pro vás tolik tisíc kročejů udělaly. A červi prolezli již tu dobrou hlavu, která se o vás tolik nastarala. Ale měli byste se oddávat zármutku bez míry jako pohané, kteří naděje nemají? Zaplaťte si, ale při tom těšte se tak, jako se těšila Marta, která při smrti bratra svého Lazara nelomila rukama zoufale, nehořekovala bez míry, nýbrž těšila se slovy řkouc: »Vím, že vstane v den nejposlednější.«

Věřím v těla vzkříšení! Toť víra pravdivá a útěchy plná. Ta víra se usku-tečnĕ jednou na každém z nás. Ale zda budeme vzkříšení s tělem oslaveným k životu věčnému anebo s tělem porušeným k věčnému zavržení.

Moji drazí, to obě záleží na nás! Ó vy v hrobech odpočívající přátelé, kteří jste zesnuli spánkem spravedlivých! Tam v nebi radují se duše vaše, vy jistotu již máte, že vstanete z mrtvých s tělem oslaveným a těšíte se na to své z mrtvých vstání. Kéž i my zemřeme tak blaženou smrtí, jako vy! Ale jsou, drazí v Kristu, mnohé a mnohé duše, jimž nebylo popřáno dostati se hned do nebe. Byly od-souzeny na čas do očištcе, aby si tam vytrpěly pokání za své hříchy. A jak mnohá ta duše v očištci může si požalovati, jako onen neduživce Pánu Ježíši 38 let nemocný u rybníka Betsaidy si stěžoval: »Pane, nemám, kdo by mi po-mohl.« Ano, ta duše v očištci nemůže sama sobě pomoci; může jen trpěti a jen tím utrpením zkracuje tresty své. Ale ti, kteří by na zemi snadno mohli duši té pomoci, zapomínají. Jak? Což ty duše ubohá nemělas na zemi přitele, na jehož přátelství jsi tolik spoléhala. Anebo což nezůstali po tobě manžel, manželka, děti, kteří tě tak oplakávali? Ano, oplakávali! Ale ty slzy v očích brzy uschly a ta vzpomínka na tebe, duše ubohá, vymizela z paměti. Drazí v Kristu! Chci tím jen tolik říci, abyste konali skutek milosrdenství a modlili se za věrné duše zemřelé a také na ty, jichž nikdo nevzpomíná, ani ti, kteří by na ně vzpomínati měli. Až se s pomocí naší dostanou do nebe, nezapomenou na nás a budou se nás ujímati. A jejich přimluva nevyzní na prázdno u Pána Ježíše, vždyť řekl: »Blahoslavení milosrdní, neboť i oni milosrdenství dojdou.« Pomýšlejme častěji na budoucí vzkříšení naše a zajisté nezhřešíme snadno. Pak zajisté s milostí Boží a přimluvou P. Marie nedostaneme se v hrozně to místo, kde hoří oheň pekelný, který nikdy neuhasne, jak řekl Kristus Pán, kde pláč a skřípění zubů, tam kde Jidáš a Kain náčelníci vrahů, zákeřníků a zrádců, tam kde Nero a Dio-klecián, přední mezi ukrutnými tyrany, tam kde arcivrah Herodes a zástupce špatných soudců Pilát, tam kde předchůdce odpadlíků od víry Julián, tam kde Arius, praporečník kacířů, tam kde Sardanapal, vedoucí zástup chlípníků a tre-jířek. Všípme sobě v paměť napomenutí sv. Ambrože: Jaký život na zemi, ta-ková i milost z mrtvých vstání. Amen.

J. S.

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v král. Českém konal v poslední době několik schůzí *výborových a členských*, na kterých bylo hlavně pracováno o zlepšení našich poměrů finančních, zvláště o úpravě platů a drahotných přídavků. Dle usnesení těchto schůzí byla vypracována obšírná memoranda o našich oprávněných požadavcích a zaslána všem nejdůstojnějším Ordinariátům v Čechách s prosbou o podporu u c. k. vysoké vlády. Rovněž zaslána podobná memoranda všem c. k. úřadům v záležitosti této kompetenci majícím a požádány též příslušné kruhy v panské a poslanecké sněmovně říšské rady o intervenci a podporu našich požadavků. Neprodleně nám odpověděl Jeho Excellence nejdp. biskup litoměřický Dr. Gress s ujištěním, že nás bude podporovati a že naše požadavky již předložil c. k. ministerstvu kultu a vyučování ve Vídni. Spolek katechetů s největší energií udělal vše, co za daných poměrů bylo možno, aby zlepšeny byly naše podmínky životní nyní tak neutěšené a proto doufá, že jeho práce přinese žádoucího výsledku a že kolegové s tím uspokojení budou. O podrobnostech naší práce nelze se zmiňovati. Z kolegů členů odešel od nás na věčnost vdp. Václav Tikal, katecheta v Karlíně a člen výboru spolku, muž ryziho charakteru a práce, který všemi byl milován a jehož světlá památka mezi námi dlouho žítí bude. Kdo z kolegů ještě za něho neměl mši svatou, nechť tak co nejdříve učiní.

Josef Janout,
t. č. jednatele.

Vídeňský katech. spolek měl schůzi 25. dubna t. r., při níž prof. Léb referoval o vídeňské radě výchovné »Wiener Erziehungsrath«, založené r. 1913 komitétem zástupců různých životních názorů, jehož úkolem jest, všimati si všeho, co nutné je k výchově mládeže a její ochraně. Táž rada právě zdárně zakročila u úřadů upozornivši na nebezpečí kina a hnusné literatury. Nyní pracuje o zlepšení zákona navrženého vládou parlamentu o výchovné péči mládeže a práci dětské. Řečník uvedl jednotlivosti návrhu a vyzval katechety ku spolupůsobení v těch institucích. Po čilé

debátě ujednáno bylo pořádati na podzim kurs několika přednášek a vídeňským katechetům dáti příležitost poučiti je ústy odborníků o hlavních problémech péče o mládež.

Spolek katechetů německých praž. arcidiecése. Ve valné hromadě 16. března v Karl. Varech podal horlivý předseda Siník obsáhlou zprávu o činnosti. Vzato radostně na vědomí, že jistý německý kněz věnoval podpůrnému fondu Spolku 200 K. V roce 1917 přisoupilo 7 a vystoupili 3 členové. Farář Schöniger (Zettlitz) navrhuje, aby v knihách náboženských na prvních dvou stránkách byly obrazy papeže a diec. biskupa; v té příčině Spolek požádá na vyšších místech. O činnosti spolkové pojednáno na návrh předsedy v pěti bodech. O 1. misi (Dr. Stegman, Neusattl), 2. učebnicích a osnově (Hermuth, Karlín), 3. pomůckách (prof. Frank, Cheb), 4. otázkách právních (Siník, Smíchov), 5. služném (Siník).

Dne 27. dubna opět schůze v *Chebu*. Mimo jiné, předseda sdělil: Na kompetentním místě bude dána žádost o zvýšení remuneratione přespočetných hodin z 50 na 80 K, církevní úřad vítá vřele zřízení katechetického musea pomůcek v Chebu; knížka biřmovací od far. Schwenze (Maria-Loreto) vyjde brzy. Prof. Frank pojednal o katechetických obrazech. Usneseno požádati ministerstvo vyučování za podporu pro jmenované museum pomůcek.

V Pánu zesnul, zaopatřen, ve věku 55 let, v měsíci máji a pohřben v rodišti — člen Spolku a druhdy zasluhožili člen výboru, vdp.

Václav Tikal,

zasl. katecheta měšť. šk. chlap. v Karlíně.

Muž bodré mysli, družné povahy, svědomité práce, skromnosti a vždy vědom své kněžské cti.

R. i. p.!

Členové neopominou aktu pieti k vdp. zesnulému spolubratru!

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXIII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Církev anglikánská. — Mariánské kázání. — Z praxe a různé. —

Církev anglikánská.

Článek obsahuje několik myšlenek uvedených v Corresp. blattu z péra msgra Scheichera a účelem jeho byla paralela otázky kongruové v Anglii a u nás.

Církev anglikánská vešla sice v život v době t. zv. reformace protestantské, ale sama nepovažuje se za protestantskou, nýbrž usilovala spíše o sbratření s církví ruskou.

Překážkou však uskutečnění unie s pravoslavnými byla »successio« apostolica, jehož Rusové církvi anglikánské přiznati nechtěli.

Přes to církev anglikánská, která slove též vysoká, nazývá se episkopáln a má biskupy jako naše církev.

»Morning Post« uvádí, že biskupové anglikánští se sešli a na své konferenci zavedli reformy dalekosáhlé.

Tak správa církevních statků a jich nabývání má příště připadnouti nově zvolenému diecéšnímu komitétu a nikoli jednotlivým církevním ústavům anebo farnostem.

Týž komitét má býti složen ze dvou třetin laiků a má bdíti nad církevním jméním.

Tedy jakýsi způsob centralisace v diecési a diecéšní komitét subjektem církevního jmění.

V naší církvi je v té příčině naprostá roztříštěnost, kterou jaksí vyrovnává Řím právem vrchního vlastnictví, jež mu přísluší.

Řádem občanským přísluší právo vlastnictví všem t. zv. juridickým t. j. státně uznaným institucím a osobám.

Zdá se, že náš episkopát nebyl by s to provésti takovou změnu proprio marte, jako biskupové anglikánští.

Správa církevního jmění u nás je svěřena držiteli benefícia, faráři pod dozorem biskupovým.

Nový řád anglikánský přináší ještě jeden bod: Sociální užívání církevního jmění.

Jediné správný byl by křesťanský názor, že všechno pozemské jmění má býti sociálně správně rozdáno, ale svět profánní dávno na to zapomněl.

Staří moralisté kdysi vypočítali percentuelně, kolik kdo ze svého jmění měl by rozdati jako almužnu.

Dnes však veliké množství lidí nemyslí na sociální povinnosti s majetkem spojené.

A přece bylo by k dobru světa i samých držitelů, kdyby ony povinnosti uznávali a plnili.

Anglikánský komitét diecéšní bude tedy budoucně bdíti nad správným užíváním majetku církevního.

Co tomu řeknou dosavadní držitelé a farní obce, nelze říci.

Biskupové dále nařizují: Beneficia mají býti zadávána nikoli pro vždy, nýbrž na jistou řadu let, aby neschopní snadno mohli býti odstraněni.

To souhlasí poněkud s ustanovením Pia X. o administrativním sesazení farářů, kteréž kdysi u nás mnoho prachu zvěřilo, ale také zřídka kdy v které diecési se praktikuje.

Anglikáné řeší tu otázku mnohem radikálněji, ježto chtějí beneficia jen na určitou řadu let propůjčovati.

Něco takového v naší církvi nebylo nikdy ideálem a naopak kladlase vždy váha na trvání nikoli na odstranění.

Inamovibilita byla magna charta, základním kamenem.

Absolutní ostatně nebyla, neboť hříšníci mohli býti vždy odstraněni formálním kanonickým processem.

Ve Švýcarech jsou kantony, kde faráři po třech, čtyřech, pěti letech musí býti znovu voleni; leč to je zřízení politické, republikánské a nikoli církevní.

V zásadě to souhlasí s republikánským zřízením, dle něhož vůbec všechny úřady veřejné periodicky znovu mají obsazovány. Také u nás poslanci a jiní funkcionáři mají stanovený čas na př. tři, šest let.

To má svůj důvod. Neboť zastupují mínění svých volebních okresů, které se časem mění. Ergo?

Ale farář resp. kněz nezastupuje labilního volebního okresu, tungitur officio divino, tedy má býti stálý.

A nyní něco o příjmech, kongruí církve anglikánské.

Biskupové stanovili pro každého stálého duchovního správce minimum 400 liber. Počítáme-li libru 20 korun, minimum to obnáší 8000 korun.

Každý duchovní dostane po 5tileté službě 200 liber, tedy 4000 korun. Objektivně to není mnoho, zvláště v nynější době válečné.

A ještě v něčem se vracíme k statutu biskupskému. Důkladná reforma má nastoupiti v spravedlivějším rozdělení církevních důchodů; příjmy jistých sídel biskupských mají se zredukovati ve prospěch farářů ve větších městech a nepoměrně dotovaných malých farářů. A biskupská sídla mají býti přeložena do větších a důležitých měst.

Zda diecéšní komitét upravil též příjmy biskupů, nepraví se.

V Anglii jsou jednotlivá biskupství bohatě dotována.

Zda úpravou jich byla by úprava příjmů všech kněží příznivá, nelze souditi.

Také u nás jsou, kteří soudí, že rovnost všech beneficíí zajistila by rovnost příjmů všech beneticíátů.

Referent neklorí se k tomu názoru, ale připouští, že zmenšení těch několika tučných beneficíí pokládal vždy za moudré a spravedlivé.

A končí, že přijde někdy mocná ruka, která to učiní, ale užitek z toho superplus pro nižší klerus, nebude jistě žádný.

r.

Mariánské kázání.

»K Tobě vzdycháme lkající a plačící

Nejstarší letopisec český Kosmas vypravuje, kterak kníže český Spytihněv II. táhl kdysi do boje. Družina jeho již byla na pochodu, když tu pojednou prodrala se ke knížeti jakás vdova plačíc a líbajíc nohy jeho ve třmenu a prosila úpěnlivě, aby se jí zastal proti mocnému nepříteli. Kníže slíbil, že tak učiní, až se z boje vrátí. »A co, pane, kdybys se nevrátil,« namítala vdova, kdo mě ochrání? Proč váháš konati spravedlnost?« A po těch slovech kníže sestoupil s koně, zasedl okamžitě k soudu a zjednal vdově úplné právo.

Drazí v Kristu! Té vdově podobá se mnohý člověk na světě, který jest vydán žalům a útrapám na pospas, a nemá, kde by se dohledal pomoci. A tu posléze oko své zarosené pozvedne k nebi, víra otevře srdce jeho a on v naději zaseptá: vždyť ještě jest jeden, jehož milosrdenství se ke mně nakloní, jehož všemohoucnost se mně zastane a jehož spravedlnost mi nedá zahynouti. Ještě žije na nebi spravedlivý Bůh. A slza uschne v oku jeho a v jeho srdci vykvete naděje, že Hospodin pozvedne utlačeného. Ale nikoliv všichni lidé takto smýšlí-vají a jednají. Jsou mnozí, kteří v roztrpčenosti, při zavanutí jen slabého větru nepřízně reptávají: »Ach jaké to soužení a trápení na tom světě, to už ani Pána Boha není na nebi.« A tak jsoucnost Boží popírají, anebo aspoň Pána Boha za nespravedlivého vvhlášují.

A přece věděti by měli, že na začátku stvořil Pán Bůh člověka v štěstí a blaženosti. A tak blažení měli býti všichni lidé. A kdo zkazil to štěstí a tu blaženost sobě a nám lidem? První lidé to byli, Adam a Eva, zástupci člověčenstva, kteří zhřešivše neposlušností svou proti Hospodinu, uškodili nejen sobě, ale i té veliké rodině člověčenstva — všem lidem.*) A přes to nezavrhl Pán Bůh člověka docela. Ku podivu pyšné anděly kdysi vyloučil z nebe a na věky zavrhl. Kleslého člověka však se ujímá. Přešla řada let a světlo spásy zaskvělo se nad Betlémem a věčné Slovo Syn Boží se stal člověkem, aby otevřel lidstvu ráj ztracený. Dokonal to dílo a vstoupil na nebesa. Dnešní svátek připomíná, že tam vzal také matičku svou. »Kdo chce za mnou přijíti,« řekl Kristus Pán »zapři sebe sám, vezmi kříž svůj a následuj mě.« Tedy život zbožný vésti a něco přetrpěti, to jest podmínkou dosažení blaženosti věčné. A k té trpělivosti, abychom byli povzbuzeni, uvažujme:

Proč Pán Bůh sesílá na lidi kříže a utrpení?

Pán Bůh sesílá utrpení na lidi hříšné a spravedlivé.

I. Proč na hříšníky?

Jistý kněz vypravuje následující nepatrnou událost ze svého působení: Byl jsem kdysi farářem v horách, tak píše. Jednoho roku uhodila tuhá zima a napadlo mnoho sněhu. Ubozí ptáčekové poletovali hladovíci kol kolem, a kdykoliv jsem otevřel okno a sypal jim zrní, slétlo se jich celé hejno, zvláště pěnkav a sýkor. A jedna ta sykorka stala se v krátkém čase tak krotkou, že se dala vzíti na ruku a vnésti do světnice. A kdykoliv jsem nebyl právě u okna a byla žádostiva pokrmu, sama si zaklepala na okno zobáčkem. Minula zima a nastalo jaro. Ptactvo se rozlétlo, jediná toliko ona sykorka se držela ještě poblíž domova

*) Tenkrát vyřknuto bylo slovo, které bude mít platnost až do skonání světa: Zlořečena bude země v díle Těmito a jinými slovy bývalo patrně řečeno, že od oné chvíle země přestane býti člověku zájem a stane se mu namnoze údolím slzavým.

a kdykoliv jsem vešel do zahrady a zahlédl mě, dala se do tak milého zpěvu a křiku, jakoby pozdravovala starého známého. Ptám se, co přivedlo toho ptáčka ke mně? Co jej pohnulo, že odložil svou plachou povahu a stal se tak krotkým? Zajisté nic jiného, než mnoho sněhu, hlad a bída.

A tak jest tomu vůbec u zvířat divokých a plachých. Dokud se jim vede dobře, o člověka nedbají, ano i škodu mu činí. Jakmile však se jim vede zle, hledají u člověka pomoci. Plachý zajíc za doby zimní i ku příbytku lidskému se odváží, skrívánek, plachý to ptáček. Jsa pronásledován od krahujce, přímo zamíří k člověku, aby hledal u něho ochrany. A známo, že za bouře a ještě více za zemětřesení zvířata a zmateně a úzkostlivě pobíhají a u člověka pomoci a ochrany hledají.

Drazí v Kristu! A tak je tomu i mezi lidmi. Dokud se lidem vede dobře, tu začasť zapomínají na Pána Boha.

Jakmile však zlé časy na ně uhoří, tu vzpomenu na Toho, od něhož je všeliké dání výborné, a každý dar dokonalý a doprošují se u Pána Boha pomoci.

Pán Ježíš sám líčí vlažnost lidí, když se jim vede dobře. V evang. sv. Luk. vypravuje o jistém hospodáři, který vystrojil velkolepou hostinu a pozval mnohé. Poslal pak služebníka svého, aby pozvané přivedl. Ti však se začali vymlouvat: »vesnici jsem koupil« pravil první »a musím ji shlédnouti,« prosím tebe, měj mě vymluvena. A druhý se vymlouval: »patero spřežení volů jsem koupil a musím jich zkusiti,« prosím tebe, měj mě omluvena. A třetí pravil: »ženu jsem pojal a nemohu přijíti, prosím tebe . . .« A tak se vymlouvali jeden po druhém. Vedlo se jim totiž dobře a proto každý šel, kam ho srdce táhlo. — Oním hospodářem je míněn Pán a Spasitel náš Ježíš Kristus. I on ve své lásce připravil nám velkolepou hostinu v království nebeském a zve všechny lidi bez rozdílu k té hostině. Posílá služebníky své, t. j. kněží mezi lidi, aby hlásali jménem Jeho: »Obraťte se s celým srdcem k Pánu Bohu.« Anebo: »Hleďte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho a to ostatní všechno vám bude přidáno.« A jindy varovně: »Co platno člověku, kdyby celý svět získal, na duši své však škodu utrpěl. Běda tomu, kdo zemře ve hříchu těžkém.« A jak se chovají lidé k tomu napominání. Některé chválí Kristus Pán a praví o nich, že v srdci dobrém a výborném zachovávají slovo Boží a řídí se dle něho. Jiní však se usmějí takovému napominání, ovšem dokud jsou zdraví a čilí a vede se jim dobře. A opět jiní zdánlivě klidně sice vyslechnou kazatele, ale pak jdou zase po svém, výhradně jen po starostech tohoto světa.

Nepráteleství, lakota, pomluvy a j. nectnosti trvají při nich dále. A jsou také takoví, kteří až do konce života svého zúmýslně všelikému spasitelnému napominání srdce své zatvrzují.

Tito poslední dle slov samého Pána Ježíše jsou již na věky ztraceni. Onino však vlažní křesťané nejsou ještě ztraceni pro nebe. Pán Ježíš ve své lásce k nim nedopouští, aby běželi ve zkázu svou. Vida, že napominání, slova sv. evangelia na ně neúčinkují, chápe se ostřejších prostředků, aby je přivedl na cestu spásy. Vždyť ani rozšafní rodičové nejednají se svými dětmi jinak. Vidouce, že napominání u nich neprospívá, sáhnou nezřídka k trestu, který vede k dobrému cíli.

Písmo sv. podává hojně příkladů, kterak Pán Bůh dopouští utrpení na člověka, aby ho přivedl na dobrou cestu.

V Písmě sv. St. Zák. čteme, kterak král Nabuchodonosor se dal zaslepiti pýchou, že sám sebe považoval za Boha a chtěl, aby mu lidé vzdávali božskou

úctu. Jak mnohý člověk se podobá tomu králi Nabuchodonosorovi. Chce, aby se mu to kolkolem všecko kořilo, ale aby sám dal úctu Pánu Bohu, kterou jest povinen svému Spasiteli a Zachovateli, na to nepomyslí. Ale Hospodin ztrestal pýchu krále Nabuchodonosora. Odňal mu rozum, že král ten sám sebe považoval za zvíře a se svíraty chtěl žiti.

A jak velice ten trest krále Nabuchodonosora napravil. Za sedm let byl zase zdrav a slyšíme jej docela jinak mluvit. »Velebím Nejvyššího, tak pokořuje se král druhdy pyšný a chválím Pána Boha, jenž žije na věky. Všichni lidé jsou ničím proti Němu, a není nikoho, kdo by se mohl protiviti jeho moci. Každé dílo správné, všechny cesty jeho jsou spravedlivé a pyšného On může pokořiti.«

A tutěž pravdu, že Pán Bůh sesílá na hříšníka utpení, aby jej přivedl na cestu dobrou, vidíme potvrzeno v Písmě Sv. Nového Zákona. Pán Ježíš kdysi vypravoval. Jistý hospodář měl dva syny. Mladší syn řekl k otci: »Otče, dej mi můj podíl.« Marňě mu otec domlouval, syn si nedal říci a šel. A jak to bývá, ve světě přidružili se k němu zlí společníci, utrácel s nimi, až na konec vše promarnil. A když tak byl sám, opuštěn, bída dolehla na něho a hladu zkusil ve službě dosti, tu začal vzpomínati na svůj domov a v jeho srdci již zrál dobrý úmysl: »Vím, co učiním,« tak pravil litostivě »vstanu a půjdu k otci svému a řeknu: Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou. A co si umínil, splnil. Navrátil se ten marnotratný syn k otci svému a jak byl potom milý ten jeho domov, slyšíme z jeho ust: »Otče, nejsem hoden slouiti synem tvým, učiň mě nejmenším služebníkem v tvém domě.«

A tak čeho nedocílila laskavá slova otcova u tohoto syna marnotratného, tomu jej naučila trpká zkušenost, že si vážil domova.

A tak to bývá přechasto v životě lidském.

V evangeliu sv. Matouše v kap. 8. čteme, kterak Pán Ježíš vstoupil jednou s apoštoly na lodičku a plavili se na širé moře. Pojednou se stala bouře, že lodička se přikrývala vlnami a Pán Ježíš spal. Vzrušení jsouce strachem učenníci Páně, budili Pána Ježíše ze spánku volajíce: Pane zachovej nás, hyneme. A Pán Ježíš vstal, pokynul větru a bouři a stalo se utišení veliké.

Drazí v Kristu! Kdyby nebylo bývalo toho větru a bouře, zajisté že učenníci Páně byli by klidně pluli po hladině mořské s Pánem Ježíšem a nebyli by ho budili ze spánku. Že však vítr se rozpoutal a bouře na ně udeřila, jakou to horlivostí pojednou se roznítilo srdce jejich, že až volali »Pane zachovej.«

A tak jest tomu i na tom světě. Ten svět to jest také jako širé moře a srdce mnohých křesťanů by byla příliš vlažná, kdyby Pán Bůh nedopustil na ně nějakou bouři a vítr,

Tak na př. mnohý nemá dokonce žádné chuti k modlitbě. Ráno se nemodlí, večer zřídka kdy i ta pobožnost jeho při mši sv. je jaksi ospalá. Jestliže však z dopuštění božího naň zavane větérek nějaké starosti, aj jak se dovedou ty ruce jeho spínati a horlivé vzdychání ihned proudí k nebesům.

Jiní odkládají vyznání hříchů den ode dne, rok od roku a ani ta velkonoční doba jich nepohne ke sv. zpovědi a ke sv. přijímání. Zdaž nenutí sami Pána Boha, aby nějakou tu bouři seslal na ně a tak zase přivedl na dobrou cestu? A to se také začasté stává. Jestliže nemoc sklíčí takového a uvrhne na lůžko, aj jak zatouží pak po tom, čeho dříve zanedbával, dá zavolati kněze, smíří se s Pánem Bohem a přijme Tělo Páně.

Jiní jsou postaveni na stupni nějaké hodnosti, hrdě si vykračují po tom světě, za povrhel považující každého, koho rod a poměry usadily na stupni nižším. Bláhovi! Pohané byli moudřejší, neboť dobře představovali si to pozemské štěstí, jako kouli, která se snadno může zvrtnouti. A sami býváme často toho svědky. Když z dopuštění božího udeří bouře, jak padají ty stolice povýšenosti lidské, jak změkne neštěstím ta hrdá mysl jejich a nezdědka hledávají pomoci a útěchy u těch, jimiž pohrdali. A tak se zase pokoří před Pánem Bohem a jsou na cestě dobré.

Řekne však někdo; mnohého ani to neštěstí nepolepší. Pravdu máte. Ale dokládám; jestliže ani tenkrát člověk se nepolepší, když vidí, že ruka Páně těžce se ho dotýká, pak takový jest již pro nebe ztracen. Ten přebývá již spíše v oné prohlubni věčného zavržení než zde mezi pozemskými bydliteli.

A jest opravdu nějaký rozdíl mezi zavrženci na onom světě a zatvrzelci zde na zemi? Skoro žádný rozdíl. Onino zavrženci tam trápí se velice, ale nejlepší se při tom. Tito zatvrzelci zde na zemi méně ovšem trpí, ale také se nejlepší. Oni zavrženci neukojitelným hněvem proti Pánu Bohu planou. Zatvrzelci zde na zemi nápodobí je v tom, že se Pánu Bohu rouhají. Ovšem člověk se může rouhati třebas několik let ale Pán Bůh může za to trestati celou věčnost. A proto tak často vidáme na tom světě, že Pán Bůh na mnohého člověka s trestem tak příliš nepospíchá.

Jak naopak mnozí z těch nebešťanů děkují Pánu Bohu, že je utrpením trestem přivedl na dobrou cestu. Zdaž nemusíme k nim zvolati: O vy v hrobech odpočívající přátelé, kteří jste zde trpěli na zemi, a zesnuli jste spánkem spravedlivým! Tam v hrobě klidně odpočívá prach váš, zatím co duše vaše v nebi se raduje, očekávajíc slavného vzkříšení těla. Tam věru v klidu odpočívá prach váš a vašimi kostmi žádný bouřný vítr nepohne. Ale nejen na hříšníky dopouští Pán Bůh kříže a utrpení, ale i na spravedlivé.

II. Proč na spravedlivé? Odpovídám: Pán Bůh dobře ví, co činí. A že i spravedlivému jsou utrpení k dobrému, ke spáse, ukáží na několika krátkých příkladech.

Jestliže kdo chytí nějaké pěkné ptáče a chce je podržeti, co učiní? Uzavře dveře i okna, aby neulétlo.

A tak to činívá Pán Bůh s mnohým spravedlivým. Mnohý jest hodný, ale později snad by se zkalil v tom bezbožném světě. Aby tedy neodletěl, t. j., aby se nezkalil v tom bezbožném světě, Pán Bůh uzavře před ním tu branku, která vede na místo zkázy, totiž dopustí naň nějakou starost i snad chorobu a to jen proto, aby nešel tam na to místo, neb společnosti, kde mu hrozí zkáza. A tak setrvává na dobré cestě.

Jiný příklad. Ono ptáče chycené přece by mohlo časem ulétnouti. Co činívají lidé, aby nelétalo tak vysoko? Přistihnou mu křídélka. Tak to činí Pán Bůh i s mnohými spravedlivými. Mnozí jsou hodni, ale právě proto snad by se stal snadno vysokomyslnými a pyšnými; aby se tak nestalo, Pán Bůh jim přistihuje křídélka, t. j. sešle na ně nějakou starost, sklamaní anebo i nespravedlivou pomluvu bídných lidí a to jen proto, aby se pokořili, aby se nepokládali za dokonalé, bližních přísně neposuzovali a tak udrží je Pán Bůh na dobré cestě.

A ještě jeden příklad: Co činívá ptáčník, aby ještě více k sobě připoutal ptáče? Někdy je nechá hladověti, a tak způsobí, že ptáče samo zpěvem se hlásí o pokrm anebo přilétá a zobe z jeho ruky.

A tak to činí Pán Bůh s mnohými spravedlivými. Mnozí jsou hodni, ale oplývající pozemskými statky, snadno by byli svedeni k lakotě, k prostopášnosti a lnuli by příliš k těm pozemským věcem. Aby se tak nestalo, Pán Bůh dopustí na ně nějakou ztrátu na majetku, aby poznali pomíjejícnost věcí pozemských, aby poznali, že to není pravda, že ta nejlepší víra jest mít peníze v kapse, nýbrž naopak, aby shromažďovali si poklady pro nebe, t. j. dobré skutky konali, poklady, o kterých Kristus Pán praví, že jich rez nekazí, aniž zloději vykopávají a kradou.

Písmo sv. uvádí nesčetné příklady toho, že Pán Bůh jen tím udržuje mnohého spravedlivého na cestě ctnostné, že sesílá naň občas nějaké utrpení. Tak král David sám vyznává, kterak jen tím, že musil projít školou tak mnohého utrpení, stal se mužem dle vůle Hospodinovy.

Hle, takto tedy sesílá Pán Bůh utrpení na člověka hříšného i spravedlivého.

A jaké plyne z toho naučení pro nás? Zajisté dvojí:

Za prvé: abychom se hleděli udržeti v dobrém, by nemusil Pán Bůh takovými to mocnými prostředky t. j. utrpením uváděti nás zase na cestu ctnosti od které se uchylujeme, kdykoliv bychom zhřešili.

Za druhé: navštíví-li nás Pán Bůh nějakým utrpením, nereptejme ihned, ale pohlédněme na svůj minulý život, snad najdeme nějaký hřích i doznáme, ano je to trest za ten hřích; anebo zkoumejme své náklonnosti a ne-li hned, snad později nahlédneme, že ona trpká zkouška přece jen byla k našemu dobru. Drazí v Kristu! My jsme lidé krátkozrací a nevidíme ani na píď do budoucnosti, ale Pán Bůh jest vševědoucí a vidí to, co člověk podnikne teprve za mnoho let a to ví o každém od věčnosti.

A té trpělivosti učí nás sv. víra, staví nám před oči přeskvělý vzor trpělivosti blahosl. P. Marii.

M. P. jest nám příkladem trpělivé chudoby. Dr. křesťane, naříkáš si snad na chudobu, anebo že v skrovných poměrech vedeš život svůj a sotva živobytí uhájíš? Pohlédni na P. M. I ona žila ve skrovných poměrech v Nazaretě. Chudému pěstounu sv. Josefovi byla zashoubena. Chudá jsouc nuzněji, než kterákoliv chudá matka porodila světu nebeského krále v betl. chlévě. A jakožto chudička obětovala Ježíška a přinesla v obět dvě holoubátek.

A přece Maria P. si nenaříkala trpce na svou chudobu, ač si byla toho vědoma, že pochází z královského rodu Davidova. Maria P. si oblíbila svou chudobu i tenkáte, když si již byla vědoma své veliké důstojnosti, že jest matkou Syna Božího. V Káni Galil. prosila za chudé svatebčany, aby jim Pán Ježíš pomohl, ale na sebe zapomínala. Ku prosbě M. P. Pán Ježíš v Káni G. pomohl chudým svatebčanům a učinil první zázrak, proměnil vodu ve víno. Což teprve byl by učinil M. Panně samotné k vůli; zajisté kameny v drahokamy byl by proměnil, kdyby za to byla žádala. Jak vážným napomenutím jest zajisté příklad trpěl. chudoby M. Panny těm, kteří jen po bohatství a užívání toho světa prahnou; jakou útěchu však její příklad poskytuje těm, kterým usoudil Pán Bůh, aby život svůj ve skrovných poměrech vedli.

Ale M. P. jest také příkladem trpělivé bolesti. Ne nadarmo ji nazýváme bolestnou matkou. Největším zajisté bylo pro ni utrpením, když Syna Božího viděla umírat v nejprudších bolestech na kříži. Namítne však někdo: A proč do-

pustil Pán Bůh, aby P. Maria tolik trpěla. Vždyť to mohl Pán Bůh zaříditi tak že P. Maria mohla býti v Nazaretě a v tom tichém Nazaretě, nebyla by se tak hned dozvěděla, co v dálném Jeruzalémě trpí božský Syn její; a do Jeruzaléma řízením božím se mohla dostatí teprve, když Pán Ježíš vstal z mrtvých a tak býti účastna jeho radosti a slávy? Anebo řekne někdo, vždyť Pán Bůh mohl dopustiti, aby P. M. zemřela před utrpením P., tak jako i sv. Josef zemřel a nedočekal se utrpení P. Ježíše?

Drazí v Kristu! Pán Bůh přece chtěl, aby P. Maria trpěla tolik a to nejen k svému prospěchu, ale i k našemu poučení.

M. P. trpěla k svému vlastnímu prospěchu! Totiž tak jako se stala pro svou čistotu a nevinnost královnou andělů, jako pro svou neobl. víru se stala královnou patriarchů, proroků a apoštolů, tak P. B. chtěl, aby se stala pro své přehořké utrpení královnou mučenníků.

M. P. trpěla tak i k našemu poučení. Proč? Abychom věděli a znali to, co později sv. Pavel zřejmě vyřkl: »v jakém stupni trpíme, v takovém stupni budeme oslaveni.« A dále, abychom věděli, že utrpení nejsou znamením nelásky boží. To zajisté nikdo neřekne, že P. Bůh by nebyl miloval M. Panny. Naopak. Utrpení jsou znamením, že nás P. Bůh miluje a že nám připravuje své nebe.

Drazí v Kristu! Pán Bůh sesílá na nás rozmanitá utrpení. Můžeme arcíť hledati dovolených prostředků utrpení se hledět zbaviti nebo zmírniti. Pravím dovolených prostředků. Ale jestliže přece vidíme, že všechna naše námaha jest marna, dr. v Kr. to budiž nám znamením, že Pán Bůh chce, abychom trpěli; tenkrát skloňme se před vůlí boží a stůjme trpělivě v kříži dle příkladu Marie Panny a pak zajisté budeme účastni jednou té slávy, které požívá ta přesvatá Panna, jsouc oslavena na věky. Amen.

Z praxe a různé.

Jednotný zpěvník nazván jest »Český kancionál« a bude o třech vydáních, a to a) pro lid, b) pro školy měšťanské a obecné, c) pro školy střední. Redakce žádá opětně o návrhy a přání ze všech diecézí, která budou respektována, pokud se týká zpěvní části a pokud nejsou na odpor principům hudebním. Kdo snad měl v úmyslu napsati sám zpěvník, nechť laskavě předloží své dílo a může se z něho užiti, čeho třeba. Autorství bude respektováno dle tiskových nariadení. Do konce tohoto škol. roku má býti zpěvník úplně hotov i s průvodem. S tím raději počítati při eventuelních návrzích do knihoven pro příští školní rok. Prosíme dp. katechetů, aby redakci »Cyrilla« zaslali návrhy pro důstojný způsob zpěvů a recitací ke slavnosti sv. přijímání na školách. Kteří z pánů katechetů mají své nebo i cizí pomůcky a zamlouvají se, nechť je laskavě zašlou, nebo aspoň o nich oznámení učiní redakci. Již několikrát o to prosila redakce, ale marně! Až bude zpěvník

hotov, pak bude sice kritiky více než dosti, ale předem je tak málo zájmu o podnik nejmírně důležitosti, že to až zaráží. Část modlitební jest již hotova i vytištěna. Obsahuje 166 stran a napsal ji nejd. pan biskup Dr. Jan Sedlák. »Cyrill« roč. 44., č. 2.

Dne 25. června 1918 zesnul v Pánu, zaopatř. sv. svát., vldp. k. a. notář

Martin Jordán,

om. katech. něm. šk. řív. na Směchově t. č. v Kojetíně na Moravě,

kdež pohřben ve Vrchoslavicích, v 65. roce věku a 40 roce kněžství.

Jsa zručným štěpařem a včelařem, byl jím i na roli školské, plášť vojenský zaměnil za talár horlivého dělníka na vi ici Páně, družný kollega a svou zkušeností a přízní, již se těšil, mnohým nápomocen.

R. i. p.

Členové neopominou aktu piety k ř spolu-bratru členu.

Bůh předvedl Adamovi také všechna zvířata a řekl: Panuj nad nimi. Adam se z nich radoval; poznal povahu každého zvířete a jména jim dal. Bůh byl prvním jeho učitelem.

Adam neměl podobného sobě na zemi, byl *samoten*. Řekl Bůh: Není dobře, aby byl člověk samoten: Učiňme mu pomocníci podobnou jemu. Bůh tedy učinil Adamovi *pomocníci* a byla ve všem *rovna* jemu. I předvedl ji Adamovi.

Adam radoval se a dal jí jméno *Eva* (matka všech budoucích lidí). Adam a Eva měli v ráji *pospolu žítí*, sobě pomáhati a děti Bohem sobě svěřené nábožně vychovávat. Jsou to *první rodiče* neboli prarodiče všech lidí, také nás.

Prarodiče naši žili *šťastní* v ráji. O zlém ani nevěděli. Tělo nechuravělo ani *nemělo umřítí*. Po dlouhém a šťastném životě měli bez bolesti a bez smrti vejíti *v blažené nebe*. Tak to chtěl Bůh.

Naučení. Bůh jest nejvyšší dobrotivý, miluje nás a všechno dobré máme od něho. Člověk je šťasten a žije jako v ráji, dokud je čistý a nevinný. Zachovejme si tedy vždy duši čistou a nevinnou!

Promluva nad hrobem žákyně.

JOSEF HRONEK, kooperátor v Bubenči. *)

Milé dívky! V krátké době doprovázíte již druhou spolužákyni na poslední cestě sem na toto posvátné pole. Nénadály jste se ani, že tak krátce sečtení budou dnové milé vaší družky, když ještě nedávno jste se s ní ve škole stýkaly. S radostí spočívaly na ní zraky naše, když s dětinnou vroucností se modlívala s námi a s potěšením slýchali jsme, když mile a správně ve škole odpovídala. V celém její chování zračila se čistota a nevinnost, takže byla vzorem hodné žákyně. Tu však zavanul mrazivý dech smrti a milá vaše spolužačka zesnula v růžovém věku mládí, v němž nepoznala ještě žádných nepřátel, kteří život lidský tolik ztrpčují, zesnula ve věku, kdy ještě nevěděla, jak krušný je život a co běd a utrpení s sebou přináší.

Pán života a smrti povelal a božský Přítel dítek otcovsky něžným hlasem ji zavolal: Nechtež ji ke mně přijíti a nebraňtež jí, neboť její jest království nebeské. Opustila tento svět jako anděl. Neboť dívky křtem sv. posvěcenější jsou živými údy církve sv., nevinností a čistotou srdce podobají se andělům, vždyť nevědí, co jest zloba, v ústech jejich není nalezena lež a odšedše z této časnosti, bez poskvrny stojí před trůnem Božím. **)

Poručte bolest, draží rodiče, nad odchodem dítky Pánu Bohu. Dcera vaše odešla na věčnost a tam v nebeské říši nehrozí jí žádného nebezpečství. »Libilať se duše její Bohu: protož pospíšil vyvésti ji z této časnosti, aby nevzala porušení. ***)

Bolestná to sice rána pro vás, ale neúprosná smrt nečeká, až vrásky čelo rozryjí a šediny hlavu pokryjí, nešetří ani kvetoucího mládí, kladouc je nelítně v temný hrob. Avšak laskavý Ježíš vlévá v raněné srdce vaše balsám útěchy.

*) Nad hrobem Marie Láskové, žákyně II. třídy obec. školy v Bubenči.

**) Jan 14, 5.

**) Moudr. 4. 14.

Týž všemocný Pán, který těšil rodiče Jairovy v Kafarnaum, oplakávající ztrátu dcerušky své, těší také vás a jako k nim i k vám volá: »Neumřela, ale spí.« *) Neplačte. Toto slovo, jímžto potěšil tehdaž Pán Ježíš Jaira a jeho manželku, platí také vám. Z nás ovšem nikdo nemůže očekávatí té milosti Boží, aby dcera nebo sestra z hrobu vstala, ale tím však buďte jisti, že i vy jste dcerušky své navždy neztratili, nýbrž že i ona ze spánku jednou povstane k novému životu a že se s ní opět shledáte.

Tak jako příroda nyní ke spánku na zimu se ukládá, vše se v ní změnilo aby však zas na jaře, kdy teplé paprsky sluneční hřátí budou, opět oživila — tak jest i s člověkem. »Zde — dí apoštol národů sv. Pavel — zde nemáme místa stálého, nýbrž tam na věčnosti; zde rozséváme, tam budeme žiti.« **)

Nevyzpytatelné jsou cesty Páně a nevystřižitelní jsou soudové Boží. Naš vezdejší život není nic jiného než nepřetržitá řada proměn; radost se žalostí se střídá. Po příkladu nábožného trpitele Joba rcemež: »Bůh dal, Bůh vzal, jakož se zalíbilo Hospodinu, tak se stalo, jeho svaté jméno budiž pochváleno.« ***)

Buď s Bohem, na shledanou!

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v království Českém konal dne 10. července t. r. VII. členskou schůzi za veliké účasti dpp. kolegů. Po zahájení schůze a uvítání přítomných předsedou Spolku bylo sděleno úmrtí člena Spolku vdp. *Martina Jordána*, k. a. a. notáře a býv. katechety na Smíchově t. č. na pensi v Kojetíně na Moravě, jehož památku uctili přítomní povstáním se svých míst. Po té kol. Václ. Hrudka ze Smíchova přednesl z křest. umění: »Dějiny oltáře ve slohu románském«, začež mu předseda poděkoval. Předseda sdělil, že bylo zakročeno o zvýšení remunerace za hodiny přespočetné. Těžce nemocnému jednomu členu byla odhlasována podpora 100 K a »Katolické Besedě« v Praze roč. příspěvek 4 K. Ohledně drahotního přídavku pro rok 1918 sděleno, že byly zaslány petice příslušným úřadům i kruhům poslancekým. Velikou zásluhu v této věci mají kol. Benda, předseda a kol. Hála, místopředseda, kteří neunavně pracují o zlepšení našich trudných poměrů. Na konec předseda, zmíniv se o aprovisaci kněžstva »Velké Prahy«, ukončil schůzi s přáním příjemných prázdnin a opětného shledání. *Jos. Janout*, t. č. jednatel.

Nový církevní zákon. Na Hod Boží svatoodušní 1918 vstoupil v život nový církevní zákoník. Událost *významu dalekosáhlého*, ba epochálního. Od toho okamžiku, kdy slovy »visum est enim Spiritui S. et nobis« dán byl *první kanon církevního práva* až do toho okamžiku, kdy nyní *počal platiti* nový církevní zákoník, uplynulo téměř 2000 let. A po celou tu dobu, pro všechny národy, pro všechny země, pro všechny poměry vydávala církev učící zákony, kanony. A několikrát po tyto věky lidské byly kanony *uváděny v celek*, pořádaný z nich sbírky, tvořeny corpora juris. A konečně na rozhraní dvou století, devatenáctého a dvacátého provedli a skoncovali dva papežové, Pius X. a Benedikt XV., *kodifikaci celého církevního práva*. A to kodifikaci methodickou, soustavnou a pronikavou, z níž vyšel jako ténis nový »Corpus juris canonici«. Zatím co ve všech státech světa nejen *zuřil smrtelná válka*, ale také práva a povinnosti v *základech jsou otřeseny*, předstupuje před užaslý svět církev katolická a prohlašuje nový svůj zákoník. A co národové světa jeden proti druhému povstali, spojuje církev katolická

*) Mat. 19, 24.

**) Žid. 13, 14; Gal. 6, 8.

***) Job. 1, 21.

svoje kněze újeji v celek jeden. *A s jakým úmyslem?* Aby ve všech národech světa zachovala aspoň jeden *kvas mírový*, totiž katolické kněžstvo. A jestli ve středověku církev *panovala*, poněvadž tehdy lidstvo panství církve potřebovalo, chce papež nyní, aby kněží-apostolé dle vzoru věčného u Matth. 20., 28. lidstvu *sloužili*. A může kdo více lidstvu sloužiti než kněz? Jen kněz, jenž za své přijal motto: Církev a vlast v mých sestersky miluji se nadrech; každá půl, každá má srdce moje celé! dovede sloužiti církvi a vlasti, dovede býti kvasem míru, dovede spoluzachrániti národ svůj od zkázy věčné i časné. A to platí pro kněze Čechy mezi Čechy, Němce mezi Němci, Francouze mezi Francozi, Italy mezi Italy atd. Zákoník církevní nelze v přesném slova smyslu nazvatí novým, ale obsahuje *přece mnoho nového*. A to, co je nového, je moderního v nejušlechtlejším slova smyslu. Změny ve zřízení církve, ve svěcení svátků, v manželství, o soudnictví církevním jsou přizpůsobeny naší době. A i když dnes ještě nedovede nikdo říci, s jakými výsledky a následky se potkají, tolik říci musíme, že *všle* byla kat. exochen dobrá, *snaha* ušlechtilá a *úmysl* v nadpřirozený cíl člověka spějící. »Věstník brněnský«.

Čeho jsou schopni nepřátelé rukopisů. Bibliotekář strahovský dp. Cyril A. Straka v posledním »Zvonu« uveřejňuje zajímavou věc. Z jeho vývodů uvádíme: V povolání pana inženýra Jos. Bareše z Č. Budějovic »Rukopisné jubileum« ze dne 21. prosince 1917, jímž činí se výzva k novému zkoumání rukopisů Královédvorského a Zelenohorského, uveden jest ke konci odstavec tohoto znění: »Na Strahově nalézá se vzácný staročeský rukopis, kterýž se stal nepřátelům rukopisu Královédvorského nepohodným. Jistý středoškolský profesor vyžádal si též za účelem prozkoumání domů. Když byl navráten, shledal bibliotekář v ozdobném rámečku iniciálky vepsáno jméno: V. Hanka, kteréž tam dříve nebylo, čímž zajisté tento rukopis byl již připravován na padělek Hankův. Varujeme vás a voláme: Ruce pryč od našich starých památek!« Strahovská knihovna čítá mezi své nejvzácnější rukopisy svazek pěti rukopisů, v češtině psaných, z polovice XV. století, obsahující na 268 listech kroniku Trojanskou z roku 1437, cestu Jana Mandevilly po světě, Tristrama z roku 1449,

kroniku Dalimilovu a Tkadlečka. Že by některý z rukopisů byl padělkem, jest naprosto vyloučeno. Tím méně mohla by přičítána býti domnělá snad podvrženost Hankovi, poněvadž rukopis byl v knihovně strahovské již značně dříve, nežli Hanka vůbec literárně vystoupiti mohl. Poněvadž tedy jakákoli úmyslná mystifikace se strany Hankovy v strahovském rukopise jest vyloučena, nevím, čemu více diviti se jest, zdali nešťastnému nápadu kteréhosi individua vpašovati do rukopisu jméno Hankovo, jako by on v těchto rukopisech nějakých padělků se dopustil, či spíše neaprostnosti a naivnosti, s jakou tento nápad byl proveden. Do tří iniciálek totiž, vodovými barvami v rukopise malovaných, vtisknuto je vyzlacením tiskacími písmeny (ležatou versálkou) jméno Hanka, asi tím způsobem, jakým kníhaři zlatí nápisy na knížkách. Kdo byl pachatelem nerozvážného toho skutku a kdy se to stalo, nelze se dnes dohádati a pochopitelně sotva kdy bude původce odhalen. Rukopis půjčován byl od bibliotekářů mých předchůdců k vědeckým studiím různým badatelům častěji od Hanky a Jirečka počínajíc až na naši dobu. Ano, půjčován byl i na výstavy a jiným veřejným knihovnám pražským. Sám půjčil jsem jej delší dobu do soukromí pouze jednou, v místnostech knihovny ovšem několikráte. Mohl bych uvéstí podrobná data o půjčce tehdejší, ale nečiním tak proto, aby snad z toho důvodu, že rukopis měl posledně, nebyl z falsu toho podezříván badatel, který — jak za to mám — skutku toho je dalek. Na nedůstojné to falsum přišel jsem již r. 1900, kdy po vrácení rukopisu napadlo mně spočítati listy, zdali některý neschází. Před tím měl jsem rukopis, ukazuje vzácnou tuto památku milovníkům literatury naší, často v rukou, ale teprve tehdy, při zevrubnějším prohlížení, odkryl jsem tuto zlomyslnost. Tím ovšem není řečeno, že vyzlacení jména Hankova nebylo se stalo už značnou řadu let před tím. Tolik je však po skutku tom jisto, že falsator, neuváživ dobře počínání svého, ochotnému zapůjčování rukopisů do rukou soukromých nikterak neposloužil.

»Válečnou nervositou« zabývá se jakožto příznačným zjevem moderní doby prof. Elbwart v berlínských »Mediz. Flugblätter«. Obsahem studie jest: Nikdy ještě nejevila se zrůstající nervosita v širokých třídách obecnstva měrou tak povážlivou, jako dnes na prahu 5. roku války. Lidé

stávají se svou popudlivostí, vznětivostí a náklonností k hádkám až nesnesitelnými, nikdo neustoupí druhému, hádky a ošklivé výjevy vznikají v dílnách, obchodech, na tramwayích, v tržištích, stravovnách a člověk si stále otravuje chvíle i k oddechu po práci sloužící. Ale úkaz ještě děsnější: den co den množí se případy vypuknutí šílenství, spojeného se zuřením a jevícího se zvláště mezi vojáky. A počet těchto případů bude pravděpodobně stoupati tak, že nebude záhy míst, kde by tito šílenici mohli býti ošetřováni, nebude dostatek psychiatrů, aby jim léčení a možnosti vyhojení poskytovali. Lidstva zmocňuje se poněkud, ale jistě strašlivá beznadějnost a duševní pokleslost! docházíme kamsi do chobotu bez východiště, kde i nejrozsáhlejší dosud lidí opouští schopnost klidného uvažování. Podvývá, nastrádaný smutek, hrůza před budoucností, neschopnost boje o denní výživu a jistá duševní omrzelost, vyplašenost a zalekanost přivedly nás ku končům, na něž při počátku války snad nikdo nemyslel, ale jež dnes nás naplňují nejvážnějšími obavami. Nejen chřadnoucí tělo ohrožuje nás chorobami — mnohem horší je nebezpečí, které lidstvu vzniká z duševní jeho rozjímavosti a přibývajícího, všeobecného přepínání nervů!

Pomocní kněží v Pešti, hlavně katecheti, jsou dle souhlasných zpráv i katolických i nepřátelských tak bídni na tom, že *nemohou ani existovati*. Po dlouhých jednáních dostalo se jim z církevních fondů přídavku K 200 *jednou pro vždy*, a dostanou dle daného slibu příště zase. V Pešti stojí dnes na př. talár 1000 až 1200 K.

Codex juris a přísaha modernistická. Když vyšel tiskem nový církevní zákoník, exegesovali jej hned ústně a písemně někteří profesori bohosloví. Z okolností, že v novém zákoníku *není zmínky* ani o konsiliu vigilačním, ani o přísaze modernistické, *soudili*, že obě tyto instituce od letnic r. 1918 *přesianou*, a to také ústně i písemně vyjádřili. Na dotaz (v úředním výnosu se nepraví, od koho), je-li tomu tak, odpověděla *kongregace Sv. Officia*: Tyto dvě instituce byly zavedeny konstitucí »Pascendí« jen po tu dobu, pokud by nebezpečí modernismu trvalo, a proto jako netrvalá zařízení nebyly pojaty do zákoníka. Poněvadž ale nebezpečí to ještě nepominulo, *zůstávají v platnosti* do té doby, dokud apoštolská Stolicе něco jiného neustanoví.

Nový chorvatský katechismus. V době, kdy se prorazilo se zásadou, aby v prvních třídách obecných škol náboženské pravdy se vyvíjely z biblických dějin a aby tedy biblická dějprava byla spojena s křesťanskou naukou (historické vyučování), dostala Dalmacie nový »Mali katekizem za opće pučke škole« (pro obecné školy). Priredili V. Talerjan i Sp. Fabris, katehete. Odobren (schválen) od dalmatinskog episkopata. Dubrovník 1917. Cena 40 h. — Tento katechismus liší se od nynějšího v leccems a má před ním dosti předností. Sestavitelé se snažili, aby odpovědi byly přístupny dětské chápavosti, ačkoli je v knize leccos tvrdého a pro dětský rozum příliš vysokého. Katechismus má tři díly: o víře, o přikázáních a hříchu, o svátostech a milosti boží. Kromě toho má ještě přídavek různých modliteb. Do knížky bylo dáno též několik obrázků, jak je má Knecht, jen že jsou menší, horší a podlouhlé. Bylo by bývalo rozumné, aby sestavitelé byli dale rukopis k posouzení některému katechetskému spolku.

Dobytí Jerusalema. Josephus Flavius. Přeložil a předmluvou opatřil dr. **Ferdinand Romportl**. (Světové knihovny čís. 1293—1295.) Praha, nákl. J. Otto, cena 90 h. — Znamé dílo Josepha Flavia »O válce židovské« bylo vydáno v českém překladě už třikrát. Po prvé se tak stalo v Prostějově r. 1553, kde byl vydán překlad Pavla Aquiliana Hradeckého, po druhé r. 1805 v Levoči, kde vyšel otisk předešlého a po třetí r. 1856 v Brně, kde vydán byl překlad Sušilův s poznámkami a vlastním životopisem Flaviovým. Překlad Romportlův jest rovněž samostatný, ale obsahuje jen úryvek tohoto díla, knihu totiž V. a VI., pořízený z řecko-latinského vydání Dindorfova (Paříž 1845), ač bylo přihlíženo i k jiným vydáním v téže řeči, ježto originál psaný Flaviem pro Židy v aramejském jazyku se nezachoval a zůstalo jen řecké dílo sepsané Flaviem pro Tita. Proto pan překladatel, že podává jen úryvek, nenechal svůj překlad obvyklým nadpisem »O válce židovské«, ale toliko »Dobytí Jerusalema«. Ale i tato část stačí úplně, ježto v ní takřka dramatickým způsobem jsou vyličený hrůzy, zmatek, zoufalství a konečně zkáza tohoto posvátného a významného místa i pro nás křesťany. Zvláště živě jsou vyličené scény, jež odehrávaly se v té době ve chrámu jerusalemském, takže bezděky připadají nám na mysli prorocká slova Kri-

stova začínající: »až počne spuštění na místě svatém . . .« Sloh Flaviův jest klasický, jadrný, tak že uchvacuje už sám se sebou. Pan překladatel věnoval práci své veškeru péli, připojiv⁴ ke knižce též dva plánky (půdorys a profil chrámu a plán Jerusalema) vedle zdařilého životopisu Flavi-ova a nejnntnějších poznámek.

Věstník dila šíření víry. Časopis věnovaný zájmům katolických misíí v zemi pohanských celého světa, jenž vychází v Praze-IV. nákladem Ředitelství »Dila šíření víry«, ukončil právě ročník šestý, plný zajímavého obsahu. »Věstník« jako časopis se nepředplácí, ale zasílá se pouze farním úřadům, jenž rozdává jej členům. Členem jest, kdo nejméně přispívá ročně 2 K 40 h. Kdo však dostává časopis, má se snažiti, aby platil aspoň 4 K ročně. Údové mají podílu na různých milostech, kdežto kněžím sběratelům jsou vyhrazena různá privilegia duchovní. Letošní ročník »Věstníku« bude vycházeti ve formátu větším a bude také obsahově ještě dokonalejší.

Katechetský kurs na Velehradě ve dnech 28. a 29. srpna. Kněžstvo děkanství uhersko-hradišského pořádalo ve středu a ve čtvrtek 28. a 29. srpna na Velehradě kurs katechetský za předsednictví probošta Stojana. Program: Dopolodne 28. srpna o 8. hodině Vyzvání Ducha sv., po něm přednáší na themata: 1. Osnova v posledním šk. roce obec. školy a ve III. tř. měšťanské. Dp. P. Fr. Mléčka. Referát o misijní činnosti ve škole. Dp. P. Perníčka T. J. 2. Jak připravuji děti na I. sv. zpověď a I. sv. přijímání? Dp. P. V. Kubiček. Odpoledne: 3. O modlitbě a chrámovém zpěvu. Vdp. dr. Obrázek. Referát o kostelní písni ve škole. Dp. P. Ad. Parma. 4. Jak učit bibl. dějpravě. Dp. P. Leop. Reček. Referát: Liturgika a církevní dějiny na škole obecné. Dp. P. Oskar Malý. Večer: Skriptorium ve službě náboženství. Dp. P. Fr. Podivínský. 29. srpna o 8. hod.: Ná- zorný výklad pravd víry. Dr. Ot. Tauber. Referát: Jak čelit odkřestanění mládeže. Dp. P. J. Hudeček. 6. Výklad záhadných míst v bibl. Hudební profesor dr. J. Hejčl. Odpoledne o 2. hod.: Valná hromada Pedag. akademie. Přednáší o reformě školství dr. J. Kratochvíl. Jest to prvý pokusný kurs čistě praktický. Hojná účast jak

kněžstva, tak i bohoslovců a laiků bude pobídkou k dalším dokonalejším kursům. Při kursu bude výstavka obrazů, pomůcek a diagramů. Referát podáme příště obšírněji.

Biblické obrazy. Z vlastní zkušenosti víme, že na mnohých školách není ani jediné pomůcky k nábož. vyučování, ba ani biblických obrazů. Nepochybuji o dobré vůli a snaze mladších kolegů zaopatřiti si k vyučování náb. aspoň pro nejmenší žáčky to nejnntnější. Stálé dotazy, kde a jaké pomůcky si zaopatřiti, jsou nejlepším důkazem této snahy. S novým rokem nastoupí mnozí nováčkové na roli katechetické ať už jako katecheté z povolání či kněží v duchovní správě, pokládám tudíž za nutné upozorniti na krásný článek v letošním »Arše« seš. 3—4. »O biblických obrazech« z pera odborného znalce katechety Leopolda Rečka. I starší kollegové mohou si článek přečísti a různé jarmareční produkty, jsou-li někde, odstraniti a lepšími nahraditi A. O.

V Kat. Blätter seš. 4—7. zasluhuji povšimnutí články: *Zu Pestalozzis Religions- und Moralpaedagogik, Generalbeicht der Schulkinder, Stillbeschäftigung in der Katechese der ungetheilten Schule, Ein neues Messbüchlein, Bedeutung des Bildes und das 6. Gebot.*

Vychovatelské listy seš. 3—8. mají články pro katechety: *Výchova v hodině nábož. se zřením k psychologii experimentální, Katechetické kursy, O dětské lži.* V katechetické hlídce těchto listů: *Subjektivismus v katechesi, Diecéšní školní rady.*

Čas. katol. duhovenstva seš. 3—4. *Žáci vyznání stálem neuznaných.* Snad by se doporučovalo na podobné články častěji poukazovati. A. O.

Upozornění. Nedoplatky členských příspěvků dosahují tisíce. Upomínky jsou dnes drahé. Doufáme tudíž, že toto upozornění dostačí. Nezapomínejte na právní a podpůrný fond. Předplatné a členská příspěvek jest letos 10 K.

Na podpůrný fond zaslal dp. A. Kolert 4 koruny.

A. Oliva,
t. č. pokladník.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXIII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Život prvních křesťanů. — Anděl strážce. — O prvním člověku; o ráji. —

Promluva nad hrobem žákyně. — Z praxe a různé. —

Život prvních křesťanů.*)

A. OLIVA.

Křesťané žili s pohany i židy ve stejných státních poměrech, nelišili se tedy od nich řečí, oděvem, příbytkem a způsobem ostatního života, přece však byl mezi nimi rozdíl.

Křesťané zdržovali se všech zaměstnání, jež souvisela s pohanskou modloslužbou. Vystříhali se i různých zábav: tanců, neslušných divadel, her gladiatorských, hry v kostky. Povinnosti státní plnili. Za císaře se modlili, daně platili, pokoj zachovávali.

Denní práci posvěcovali modlitbou *»Na každý den trvali jednomyslně v chrámě«* (Sk. ap.). Podporovali nuzné, opuštěné, ujímali se sirotků, navštěvovali nemocné, mrtvé uctivě pochovávali do rodinných hrobek, pak na společných hřbitovech, těla sv. mučedníků v katakombách. Katakomby byly podzemní chodby, kde nejen pohřbívali, ale za pronásledování i bohoslužby konali.

Středem bohoslužby byla od počátku oběť eucharistická, kterou sám Pán Ježíš při poslední večeři ustanovil a na památku svého utrpení obnovovati přikázal. Původně konána z večera, později z rána. *Hlavní části oběti eucharistické byly: čtení a výklad Písma sv., mše sv.* (lámání chleba) *a modlitba*. Mše sv. se konala podobně jako dnes. Po ní byly *agapy* či hody lásky. Bohatí k nim přinášeli věci potřebné a pak spolu s chudými se jich účastnili. *Byly tedy agapy výrazem jednoty a lásky a vyrovnávaly rozdíly mezi chudínou a bohatí.*

Křesťané jednoho místa tvořili křesťanskou obec. Správu těchto obcí vykonávali apoštolové, kteří z počtu věřících ustanovovali své nástupce, aby církve řídili a trojí úřad Kristem apoštolům svěřený dále vykonávali. Skládáním rukou a modlitbou přenášeli na ně svoji moc buď celou — *to byli biskupové* — buď jen část té moci — *to byli kněží a jáhnové*. Biskup měl plnou moc apoštolskou,

*) Všeobecně se uznává potřeba nové učebnice církevního dějepisu pro školy měšťanské. Bylo by dobře, kdyby Spolek katechetů pracovníky seskupil, by nová kniha byla dobrou, obsahující vše potřebné slohem dětem přístupným. Podávám ukázkou s přáním, by podrobena byla přísné kritice. Svá přání i posudky zašlete laskavě do redakce Věstníku.

byl hlavou křesťanské obce, měl dozor nad kněžími i věřícími. Kněz konal své úkony se svolením biskupovým, jáhen hlavně se staral o chudé a milodary, ale také křtil, podával a nemocným donášel Tělo Páně. *Jáhenny* byly k obsluze katechumenek.

Katechumeni byli čekatelé sv. křtu. Křest udělován v libovolný den, později slavnostně na Bílou sobotu a v sobotu před svátky svatodušními. Udílen ve jménu Otce i Syna i Ducha sv. trojím ponožením do vody, ale též trojím poléváním neb pokropením. Zpravidla křtil sám biskup, s jeho dovolením kněz nebo jáhen. V dobách apoštolských udělován hned po vyznání víry, od druhého století musil se každý připravovat (katechumenát).

Kněží a věřící podřízeni jednomu biskupu tvořili diecési. Z této diecése vysílání věrozvěstové do okolí a tak vznikaly nové diecése, které v diecési hlavního města — apoštolové totiž za první místa své činnosti volili hlavní města provincie — viděly matku a nazývaly ji *metropolí* a jejího biskupa *metropolitou* (arcibiskupem). Zvláštní vážnosti požívaly *církev apoštolské* (od apoštolů a jich žáků založené). Byly to církve v *Jerusalemě, Antiochii, Alexandrii, Římě*, k nimž se později počítala i *církev cařihradská*. Biskupové těchto církví sluli *patriarchové*.

Jednotlivé křesťanské obce dle místa, v němž se nalézaly, sluly: athenskou, korintskou atd. Tyto církve kupily se kolem svých metropolí, metropole kolem církve římské, jejímuž biskupovi-patriarchovi náležel primát. Slul papež. *Všichni věřící i kněží celého světa tvořili církev obecnou.*

Učení Pána Ježíše šířili apoštolové kázáním. Evangelisté a někteří apoštolové i svými spisy. Biskupové, kněží a jáhnové hlavně kázáním, která někteří zachovali i psaná. Těm říkáme *církevní otcové* a kteří z církevních otců vynikali učeností, slují *církevní učitelé*. Ti církevní otcové, kteří žili v době poapoštolské a byli žáky sv. apoštolů, slují *otcové apoštolští*, na př.: *sv. Klement římský*, žák sv. Petra a třetí jeho nástupce; žák sv. Jana *sv. Ignác*, známý památným výrokem: *jeden jest Bůh a Kristus Syn jeho, jež v srdci nosím*; *sv. Polykarp*, rovněž žák sv. Jana, známý krásnými slovy: *Osmdesát let jsem Kristu sloužil a nikdy v ničem mi neukřivdil, jak bych se mu mohl rouhati?* Napsal list složený ze samých výroků (citátů) Písma sv. Všichni tři zemřeli smrtí mučednickou.

Jako den Páně od dob apoštolských oslavena neděle. Hlavními svátky byly velikonoce a letnice, k nimž přibýly na západě *Narození Páně*, na východě *Zjevení Páně*. Na tyto slavnosti připravovali se modlitbou, bděním a postem. *Posty byly těžší a mírnější.* Věřící postívali se až do západu slunce a zdržovali se nejen masa, ale i pokrmů vařených, pojídaíce jen ovoce. Přísné posty byly o vigiliích. V týdně postívali se ve středu, pátek a sobotu.

Svaté svátosti přijímali tytéž jako my. Podstatnou částí pokání byly: lítost a vyznání hříchů. Zpověď byla tajná, při veřejném pohoršení (zapření víry) veřejná. Někdy ukládáno i veřejné pokání.

Svátost oltářní směli si věřící bráti domů, aby v čas potřeby při pronásledování posilili se Tělem Páně. Manželství bylo nerozlučitelné a uzavíráno před biskupem.

1 mezi křesťany byli mnozí nehodní.

Snaha po dokonalosti pohnula některé křesťany, že se úplně oddali službě Boží, zřikající se manželství a věnující se modlitbě rozjímavé a sebezapírání. Sluli *asketové*. Aby ušli pronásledování a svobodněji mohli sloužiti Pánu Bohu, odešli tito asketi s mnohými jinými křesťany na poušť a zůstali tam i po pronásledování (*poustevníci*). Původcem a učitelem poustevníků, kteří žili po různu a každý sám, byl *sv. Pavel thebánský*. Skrýval se na poušti v jeskyni. Palma skýtala mu pokrm a oděv. Krátce před smrtí z vnuknutí Božího navštívil jej sv. Antonín.

Sv. Antonín, syn vznešených a zámožných rodičů, které záhy ztratil, slyše v kostele slova evangelia: »Chceš-li dokonalým býti, jdi, prodej co máš, a rozdej chudým,« učinil tak, odešel na poušť egyptskou, kde denně pokračoval ku své dokonalosti. Pověst o jeho svatosti záhy se rozšířila. Mnozí poustevníci seskupili se kolem něho. Přebývali v chýších blízko sebe postavených, a scházeli se v určité dni k modlitbě a službám Božím. Tak vznikla *první obec poustevnická*. Tito poustevníci sluli *mnichové*.

Všechny mnichy až dosud ojedinele v chýších bydlicí spojil v jednom domě pod jednou střechou *sv. Pachomius*. Takový dům slul *klášter*. Mnichové v něm řídili se zvláštním *pravidlem (řeholí)*, která obsahovala tři evangelické rady: dobrovolnou chudobu, ustavičnou čistotu a stálou poslušnost duchovním představeným. Představeným kláštera byl *opat* (otec).

Sv. Basíl vypracoval pro mnichy zvláštní řeholi. Jeho výborná řehole zavedena ve všech klášterech na východě a proto mniši východní slují basiláni.

Anděl strážce.

»Andělům svým přikázal, aby tě ostříhali . . .« Ž. 90.

Za času, kdy Hospodin se zjevoval praotcům národa israelského, žil v zemi arabské muž, slynoucí vzácnou bohobojností, jemuž jméno bylo Job. Vedl život spravedlivý, ač žil uprostřed národa od Boha odpadlého, uprostřed lidu, který se modlám klaněl a v neřestech hříchu sobě liboval. Když zlý duch se honosil hojnou kořistí před Hospodinem, Job nepřidal se k jeho družině, když synové toho světa chodili po cestách hříšných, Job kráčel cestou zákona Hospodinova. A i tehdy zůstal Bohu věren, když dotkla se ho ručka Páně, která sesílá někdy neštěstí na člověka, aby jej zkoušela, ano ani tehdy mocná víra jeho nebyla podlomena, když z dopuštění božího jej sevřel satan neduhem nejohrožnějším — malomocenstvím. Viděl spravedlivý ten muž, že život lidský přináší mnohé zlo a že všeliké štěstí na světě je nestálé a vratké; a tak oloupen o statek, zbaven dětí svých, stížen neblahým malomocenstvím, nereptá, nýbrž utěšuje se v srdci svém řka: »Bojování je život člověka na zemi.«

V Kristu shrň! Ano, bojování je život náš a pokud duše naše bude dlíti v křehké nádobě těla, potud nebude prosta boje, v který ji uvádí odvěk nepřítel, o němž sv. Petr dí, že »obchází jako lev řvoucí« a o kterém vyznává onen Job, že nezažene ho muž střelec, neboť ve stébla obrací jeho kamení prakové. Jaký to nerovný a nebezpečný boj pro nás! Kdo obстоjí z nás slabých

a bude vítězem? Krátká je cesta našeho života a přece dosti dlouhá, by člověk na ní ztratil svou spásu. Kdo přistoupí k nám v tu chvíli, kdy se bude jednati o spasení duše naší? »Andělům svým přikázal . . . « Hle, nebo samo sesílá nám statečnou družinu na pomoc.

Každému z nás dán je anděl, kdy jsme se narodili. A proto buď úkolem našim dnes promluvit o

andělích a to

1. že uloženo jim o nás pečovati; ale
2. jsou pády, kdy nejsou k tomu povinni.

Že jsou andělé, to tuší již rozum náš. Nebo pozorujeme-li pozemské tvorstvo, vidíme, že mezi jednotlivými bytostmi není náhlých skoků, nýbrž pohenáhlý přechod. Tak od kamene k rostlině, od rostliny ke zvířeti a od zvířete k člověku. Kámen neroste, výše stojí květina, která roste, dokonalejší je člověk, který ví o sobě, má rozum a svobodnou vůli. A nyní pomysleme si propast mezi člověkem a Bohem a ta propast neměla by býti vyplněna bytostmi dokonalejšími, než je člověk? A co rozum lidský žádá, stvrzuje Písmo sv. Ústy Spasitelovýchmi docela, že je nesčíslné množství duchových bytostí a nazývá je anděly. Ano docela rozeznává devatero andělských kůrů, tedy devět druhů andělů, kteří se liší od sebe mocí a důstojenstvím.

A všichni ti andělé, tedy od andělů a archandělů až k cherubínům a serafinům, kteří tvoří stráž Hospodinovu, jsou služební duchové. Jednak chválu vzdávají Bohu, jednak užívá jich Boží Prozřetelnost jako nástrojů v řízení světa a zvláště osudů lidských. Vizme, kterak zvl. andělé strážní pečují o naše blaho tělesné i duchovní.

Kterak pečují o naše tělo:

Anděl to byl, který se zjevil oné ženě jménem Hagar, vypuzené z domu Abrahamova se synem Ismaelem a ukázal jí pramen čerstvé vody, když dítě její zmíralo na poušti žízní.

A jiný obraz vám známý. Dva andělé to byli, kteří vyvedli bohabojnou rodinu Lotovu ze Sodomy a uvedli na místo bezpečné, když Hospodin dštil oheň a síru na osady oněch nešlechtníků.

A jiný výjev starozákonní. Anděl to byl, jenž chránil Daniela v jámě lvové a uzamkl ústa litým lvům, by mu neuškodili.*

A popatřme na okamžik do nového zákona. Ve vlhkém sklepení dlí uvězněná hlava apoštolů sv. Petr. Židé lační po jeho krvi a Herodes jim učiní po vůli a dá jej popraviti. Křesťané modlí se za svého vůdce. Pojednou mění se tma v světlo a v žaláři trojí stráž hlídaném zjevuje se andělská postava. Anděl udeřil Petra v bok řka: »Vstaň rychle!« I spadly řetězy s rukou a nohou jeho. A když kráčel za andělem, dlouho nevěděl, zda bdí neb sní a křesťané nechtěli svým zrakům věřiti, když jej spatřili.

To je jen několik z mnoha příkladů, kterak nás chrání andělé způsobem viditelným.

Ale celé moře musili bychom uvéstí příkladů, kdy nás chrání způsobem neviditelným. Jen nahlédneme poněkud do své minulosti a shledáme mnohou chvíli, kdy musíme vyznati, tenkrát nás chránil anděl strážný. Kolikrát by nás byla stihla pohroma, sežehl plamen, zasáhl kámen neb rozdrtilo s hůry padající

dřevo, kdyby nás nebyl opatroval anděl strážný. Ať tedy bdíme či spíme, ať chodíme neb sedíme, dobří ti duchové ustavičně nás obklopují.

Namítne však někdo. Vedu život jak se patří na křesťana a přece stíhají mě nehody a sotva uhájím život svůj.

Proč mi anděl strážný nevnukne myšlenku na zbohatnutí? Drazí křesťané, v Písmě sv. čteme, že Šalamoun nezádal Hospodina za bohatství boje se, aby nezpyšněl a neřekl: Kdo jest Pán? Neznám ho?

Tvůj anděl je moudřejší než Šalamoun, zná tvé náklonnosti, vidí smutné konce, kam by tě zavedly a proto tak často nesplní neprozřetelné přání tvé.

V tom případě vždy se musíme těšiti myšlenkou, že anděl strážný na prvním místě pečuje o blaho naší duše a to zcela dle slov Spasitelových: Co platno člověku kdyby atd.

A nejen pečují o blaho duchovní jednotlivců, ale i celých národů.

V Písmě sv. shledáváme potvrzen tento názor, že i jednotliví národové mají anděla strážného. Čteme u pror. Daniele: Léta 3 panování Cyra, krále perského, měl D. toto podivné zjevení: Spatřil muže oděného lněným rouchem, jehož ledví bylo opásáno ryzím zlatem a tvář jeho se skvěla jako blesk a ten takto mluvil k Danielovi: »Danieli, jest vyslyšena modlitba tvá. Kníže andělské krále perského po 21 let mi odporovalo, až posléze Michael, jeden z prvních knížat, přišel mi na pomoc.« Leč slova tato potřebují vysvětlení. Tenkrát totiž byl národ israelský v zajetí babylonském. Národ babylonský (chaldejský) — pohanský — dle slov Pisma sv. měl strážného anděla, rovněž i národ israelský měl strážného anděla, jenž slul Gabriel. Anděl strážný židů chtěl, by tito již byli propuštěni ze zajetí, tomu však odporoval anděl strážný pohanů.

Anděl židů pravil: Vnuкну králi myšlenku, aby židy propustil již ze zajetí, neb jsem jejich anděl strážný. Anděl druhý pravil: Vnuкну mu myšlenku, by jich nepropouštěl, neb jsem anděl strážný pohanů a chci, aby mezi pohany skrze židy rozšířila se známost pravého Boha. A tak v lásce jeden druhému odporoval, až posléze anděl Michael přinesl vůli Svrchovaného, že židé mají býti ze zajetí propuštěni. Kdo tu patrně nezří péči jejich o duchovní blaho i jednotlivých národů!

Anděl strážný pečuje o člověka, zvláště v tom věku dětském, kdy duše dítěte jest podobna měkkému vosku, do něhož, jak kdosi řekl (Anselm?), dá se snadno vpraviti podoba anděla, ale i dábla. A rovněž i tehdy, kdy z dítěte vyroste jinoch, panna a oko rodičů nemůže vždy bdíti nad dítětem a kdy svět se jim otvírá plný klamu a šalby. A co když vyspějí v muže a ženu a mají prospívati šlechetnými činy v rodině a v té širší rodině, národě a státu, kdo dá jim síly?

A když sil jim bude ubývati a bílá hlava věštiti, že mdloba těla i ducha je na cestě k nim, kdo dá jim síly ve věku kmetském. A když nit života bude natržena a tělo bude v chorobě a bolesti spočívati na smrtelném lůžku, kdo jim dá útěchy a posily? Anděl to bude, který na konci dnů řekl Tobiašovi: Když jsi se modlival a pochovával mrtvé, já jsem modlitby tvé obětoval Hospodinu.

O jak jsme vám vděční, vy andělé, okrasy paláce nebeského za tu péči, kterou nám prokazujete: potřebě těla i duše naší!

A přece nemá v nás povstati opovážlivé spoléhání na vaši pomoc, neboť jsou pády, kdy nemusíte nás chrániti.

2.

»Kdo miluje nebezpečí, zahyne v něm« praví Písmo sv. Kdo miluje nebezpečí, tedy nikoli ten, kdo nenadále, beze své viny do nebezpečí přijde; kdo nebezpečí vyhledává, sám svévolně v něj se vrhá, ten dle slov Pisma sv. v něm zahyne. Nelze tedy spoléhati takovému člověku na pomoc anděla strážného, protože anděl strážný není povinen chrániti člověka, který chce dobrovolně zahynouti. Nebo za prvé takový se činí nehodným andělské pomoci, za druhé anděl řídí se dle Prozřetelnosti Boží, která také v tom případě takového člověka opouští. Podám příklad, že tomu tak je.

Petr vloudil se do domu Kaifášova mezi nepřátele Kristovy, aby viděl, co se bude dít s Kristem a Pánem jeho; ze zvědavosti vydal se v to nebezpečí, ale na konec klesl v něm, zapřel Krista Pána a Pán Ježíš ho od pádu zachránil. Jindy opět kráčeje po vlnách mořských počal tonouti a upadl v nebezpečí života a Kristus pán podal mu ruky pomocné. Táži se tedy: Proč chránil Kristus Pán Petra od tělesného pádu ve vodě a proč nechránil ho od pádu duchovního v síni Kaifášově? Odpovídám: Protože do domu Kaifášova šel dobrovolně, nikdo ho tam nevolal, aby šel mezi nepřátele Kristovy a proto mu Kristus Pán odejmul ochranu. A moři však volal Pán Ježíš Petra sám, aby kráčel k němu po vodě a proto jej chránil svou rukou božskou.

A tak počínají si i ve stráži své andělští duchové. Ocitnete-li se tedy mimo nadání, beze své viny v nějakém nebezpečí ke hříchu, doufejte v ochranu anděla strážného; posilní vás v nastávajícím nebezpečí, zvláště budete-li volati k němu o pomoc. Nikoli však v nebezpečí svévolném, dobrovolném! Kdo volal vás do společnosti hříšníků, kde víte, že se na vás uvalí pokušení? Kdo vám poroučel vycházeti v temnotě noční, jichž ďábel používá obyčejně k lákání? Proč vcházíte do toho onoho domu mezi bludaře, rouhače, utrače? Byť by i šel s vámi anděl strážný, neposkytne vám pomoci v dobrovolné příležitosti ke hříchu. V dobrovolném nebezpečí nechránil od hříchu Petra ani Kristus Pán, tím méně bude chrániti anděl strážný vás. Nebo spoléhati na pomoc s hůry v dobrovolné příležitosti ke hříchu to není důvěra, nýbrž opovážlivá pošetilost a jako nemáme pokoušeti P. Boha, tak nemáme pokoušeti anděla strážného. Ó kolik duší vrhá se lehkomyslně v nebezpečí, kde jim hrozí zkáza!

Ten přechod z dětského věku ve věk jinošský nazval bych chatrným mostem, vedoucím přes řeku, jejíž vlny se valí s hukotem. I třeba mu vůdce, který by jej vedl a dovedl na druhý břeh pokoje, v němž pělí andělé na luzích betlemských, břeh spokojenosti, které svět dáti nemůže, ale kterou dává jen život dle sv. evangelia. A běda tomu, kdo se vytrhne tomu vůdci nebeskému a svévolně vrhá se ve vír světa, jehož běh je život nespokojený a konec věčné zahynutí.

Není to však vaše vina, duchové nebeští, jestliže synové Adamovi zaplétají se v ďábelská tenata. Jste duchové silní a vedete člověka k vítězství, ale člověk musí míti vůli bojovati proti zlu a k dobrému s vámi spolupůsobiti. Od prvního okamžení až do posledního dechu pečujte o duši vám Bohem svěřenou, byste ji uvedli do ráje. Jak bolestno pro vás, vidíte li je, že byste beze své viny

měli ztratiti duši svěřenou? Duše křesťanská, co bolestných krůpějí stála jsi svého Spasitele, tvůj anděl strážný nejlépe ví. Viděl ty krůpěje jeho v zahradě getsemanské, viděl utrpení Kristovo! Ví, jakých radostí zbavuje se člověk hříšný, neboť ví, co je to: patřiti na tvář Boží, prozpěvovati mezi kůry andělskými a proto ta žhavá touha jeho uvéstí duši svěřenou do nebeského Jerusalema. On zná ten hrozný pád duchů hříšných a ten podíl s duchy pekelnými měla by míti i duše jemu svěřená! A ty stolice slavné, pádem odbojných duchů uprázdňené, nestály by za ten boj s odvčkým nepřítelem našeho blaha?

Pamatujte tedy na anděla svého a mějte ho v úctě vy děti a nezarmucujte ho svou neposlušností a on bude strážcem těla i duše vaší! Pamatujte na svého anděla a ctěte jej vy jinoši a panny a on bude bdělým ochráncem nevinnosti vaší! Pamatujte vy rodiče a vštěpujte dítkám modlitbou k andělu strážnému to vědomí, jakého neviditelného strážce vedle vás strážců viditelných mají! Nezapomeňte naň ani vy stařečkové a stařenky, nebo ač jste hojně užili té ochrany andělské v letech vašich, užijete jí zvláště tehdy, kdy svlečete se sebe tělo smrtelné a s duší na věčnost ubíratí se budete. Tu připojí se k vám anděl a vás doprovodí.

Ó kéž by nás všechny jednou doprovázel na té cestě do života věčného a kéž slova sv. evangelia o Lazarovi platí o vás: zemřel a nesen je od andělů do lůna Abrahamova. Amen.)*

L. J.

O prvním člověku; o ráji.

Kterak Bůh stvořil Evu. **)

Píše XAV. DVOŘÁK.

Adam byl *první člověk*. Člověk sestává z *těla* smrtelného a z *duše* nesmrtelné. Tělo pochází z hlíny země; ale jest *krásnější* než tělo zvířat. Má přímou postavu, tvář výraznou, ústa způsobila k mluvení, ruce schopné všeliké práce. Duši *podobá se* člověk Bohu.

Duše jest *duch*, jest *nesmrtelná*; má *rozum*, poznává Boha a věci kolem sebe, rozeznává dobré od zlého; má *svobodnou vůli*, aby volila dobré a zavrhovala zlé.

Duši *posvětil* Bůh. Adam byl *spravedlivý* a *svatý*; Bůh jej měl za *dítě své*.

Z lásky pro člověka šupil Bůh rozkošnou zahradu neboli *ráj*. Čtyři řeky zvlažovaly ráj; rostly v něm stromy všeho způsobu a nesly ovoce krásné na pohled a velmi chutné.

Sem Bůh uvedl Adama; měl *vzdělávati* ráj. Adam pracoval s radostí, nebo práce nebyla mu obtížná a země dávala mu hojnou úrodu.

Avšak Bůh přikázal jemu: Se všeho stromův rajského jez, jen se stromu prostřed ráje nejez. V kterýkoli den bys jedl, umřeš. To bylo *první přikázání* Boží; člověk měl se zdržovati zapovězeného ovoce.

*) Uveřejněno na přání, by jednou také se kázalo o tématě, na které zřídka kdy se káže. Také hodí se pro mládež na začátku škol. roku, ovšem *mutatis mutandis*. r.

**) Uveřejněna byla ukázka z bibl. dějepavy, další občas od vdp. autora budou následovati. Vypravování o andělech klade až po stvoření Evy; vypravování nabývá tím větší logičností.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXIII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 24. července 1918, č. II-A.
3622-51.614. — Z praxe a různé. —

**Vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 24. července 1918,
č. II-A 3622-51.614.**

(Výtah z Vlád. věstníku č. VII.)

Ježto budou provedeny hmotné výhody *osnovy zákona o platech učitelských*, usnesené permanentní školskou komisí, uvádí se ve známost *osnova* tato:

Zvláštní pokyny ve příčině provedení hmotných výhod budou následovati.

A. Článek 1.

I. část.

O dosazování učitelstva.

§ 1, 2, 3 stanoví, kterak okresní škol. rada vyhláší konkurs na obsazení místa. — § 4. Šestinedělní lhůtu k podání žádosti. — § 5. Že okres. šk. rada má žádosti došlé ve 14 dnech po prošlém konkursu s dobrozdáním inspektora dáti místní šk. radě a ta ve 14 dnech odevzdati okr. šk. radě terno žadatelů. — § 6, 7, 8, 9, 10 jednají o právu presentačním, které přísluší okr. šk. radě a jak se vykonává. — § 11. Ten, kdo má právo presentační, zvolí uchazeče dle svého zdání nejzpůsobilejšího a podá o tom zprávu do 3 neděl zemské šk. radě s příslušnými jednacími spisy. — § 12. Odepře-li zem. škol. rada stvrzení presentace, má ten, komu přísluší právo presentační, do 14 dnů jinou presentaci předsevzítí aneb žádati za rozhodnutí ministra vyučování. — § 13. Nemá-li zem. šk. rada proti presentaci námitek, vydá dekret dosazovací a nařídí okr. škol. radě, aby jmenovaný byl vzat pod přísahu a uveden ve škol. službu. — § 16. Takovéto dosazení je definitivní. — § 17. Jde-li o obsazení místa učitelského přespočetného (extra statum) neb prozatímní třídu, sluší postupovati obdobně dle § 1. až 15., ale úřadem obsazovacím je c. k. okr. šk. rada a odvolacím c. k. zem. šk. rada. To je zatímni ustanovení. Po pětileté nepřetržité a dle povinnosti vykonané službě (§ 32) ustanoví c. k. zem. šk. rada řádně dosazenou zatímni učitelskou osobu definitivně ad personam na oné škole, na které v době uplynutí tohoto pětiletí působila. C. k. okr. šk. rada předloží c. k. zem. šk. radě do 3 neděl o tom oznámení; to pětiletí sluší čítati ode dne prvního nastoupení služby. Zatímni dosazení na různá místa učitelská v tomto pětiletí nelze považovati za pře-

rušení této pětileté služby. — § 18. Učitelé, kteří ani definitivně ani zatímně nejsou ustanoveni, mohou pouze jako zástupci ve smyslu VII. části tohoto zákona býti zaměstnáni. — § 19. Modus překládání osob definitivních a zatímních z příčin služebních od okresní neb zemské škol. rady. — § 20, 21. Ty předpisy platí též o ustanovení zvláštních učitelů náboženství se stálým platem na místech definitivně neb zatímně zřízených. — § 23. Zříditi učitele nepovinných předmětů vyučovacích přísluší okres. šk. radě, má se však diti na výpověď.

II. část.

O služebních příjmech učitelstva vyjma učitelky ručních prací.

§ 24. Ruší název »místa učitelská I. a II. třídy« při obecných školách § 25. Osoby učitelské s vysvědčením dospělosti obdrží jako učitelé ve službě počáteční roč. odměnu 1100 K. — § 26. Základní služné osob učitelských s vysvědčením způsobilosti na školách obecných činí (ať zatímni neb definitivni) 1800 korun. Základní služné s vysvědčením způsobilosti pro školy měšťanské (buď zatímni neb definitivni) jest 2200 K. Zvláštním učitelům náboženství, se stálými platy ustanoveným, náleží ať jsou ustanoveni zatímně neb definitivně, na obecných školách základní služné 1800 K, na školách měšťanských 2200 K. — § 32. Všem řádně zatímně neb definitivně ustanoveným, kteří dle povinnosti nepřetržitě působili na některé škole obecné neb měšťanské v královstvích a zemích v říšské radě zastoupených, náleží, čítajíc od doby, kdy nabyli učitelské způsobilosti, 10 zvýšení služného, jež připadají od tří do tří let a to na školách obecných po 200 K a na školách měšťanských po 250 K. — Ta zvýšení vyplácí se od prvního dne měsíce následujícího po vykonané zkoušce způsobilosti pro školy obecné, — Řádně ustanoveným zatímním a definitivním zvláštním učitelům náboženství se stálým platem náleží ode dne prvního nastoupení služby zvýšení služného ve stejném počtu a ve stejné výši jako ostatním osobám učitelským. Přiznávají se jim tímto způsobem: první ihned se základním služným, druhé po dvou letech a ostatní vždy po uplynutí tří let. Ta zvýšení se jim vyplácí od prvního dne měsíce následujícího po datu prvního nastoupení služby. — Osobám učitelským, které byly ustanoveny definitivně pouze s vysvědčením dospělosti, budou se nadále počítati tříletá zvýšení služného od doby, kdy byly prvně definitivně ustanoveny. — Do doby služebné, vpočítatelné za těchto podmínek pro zvýšení služného, lze v případech pozoruhodných za souhlasu zemského výboru vpočísti dobu, po kterou ten který učitel po nabytí učitelské způsobilosti pro školy obecné působil na soukromých školách s právem veřejnosti. — Ustanoví-li se učitel (zvláštní učitel náboženství se stálým platem) obecné školy zatímně neb definitivně na škole měšťanské, nabývá za týchž podmínek týchž zvýšení služného, která by mu příslušela, kdyby byl působil na škole měšťanské stejně dlouho jako učitel. Zvýšení služného, kterých nabyl jako učitel na obecné škole, počítají se do celkového počtu 10 vůbec možných zvýšení služného.

Učitelská osoba nepůsobí dle povinnosti po smyslu prvního odstavce tohoto paragrafu toliko tehdy, jestliže se jí za porušení povinnosti udavši se v době, ke které se přihlíží při přiznání zvýšení služného dostalo, se od úřadu školního disciplinárního trestu. — Disciplinární trest odkládá přiznání zvýšení služného nebo ustanovení za definitivního učitele ad personam (§ 17) nejvýše na 1 rok.

— Zadržení některého služného, jež se stalo na 1 rok aneb kratší dobu, nemá žádného vlivu na den nápadu následujícího zvýšení. — § 33. Ředitelům měšťanek a obecných škol náleží funkční přídavek. Na obecné jednotřídce 300 K, na dvou- a trojtřídce 300 K, na čtyřtřídce 400 K, na pěti- a více třídc 450 K. Na měšťance dle počtu definitivních tříd aneb je-li spojena s obecnou, uvádí se stupnice 450 K, 500 K, 600 K, 700 K. — § 35. O něm definitivním učitelským osobám, které po uplynutí 27 let po zkoušce způsobilosti pro školy obecné nezastávají místa řídícího, náleží osobní přídavek a to na školách obecných 100 K, na měšťanských 150 K. Po uplynutí 30 let po zkoušce způsobilosti pro školy obecné obnáší osobní přídavek 200 K po případě 300 K. Zvláštní učitelé náboženství se stálým platem obdrží tento osobní přídavek po uplynutí 23 po případě 26 let ode dne jich prvního ustanovení. — Osobní přídavky vyplácí se ve stejných lhůtách spolu s ročním služným. — Disciplinární trest odkládá přiznání osobního přídávku nejvýše na 1 rok. — § 36. stanoví ředitelům měšť. škol a řídícím obec. škol právo na byt aspoň 2 pokojů a kuchyně s příslušenstvím anebo vyměřuje se jim příbytečné dle počtu obyvatelstva téže obce 400 K, 600 K, 720 K, 840 K, 960 K. — § 38. Všem definitivním a zatímním osobám učitelským na školách obec. a měšťanských (zvláštním učitelům náboženství se stálým platem) náleží aktivní přídavky částečně do odpočívného vpočitatelné dle tohoto rozdělení.

Doba služební po zkoušce způsobilosti pro obecné školy, po případě u zvláštních učitelů náboženství se stálým platem od prvního ustanovení	Třída přídavků aktivních							
	I.		II.		III.		IV.	
	v místních obcích s počtem obyvatelstva							
	80.000 a více		40.000 a více avšak méně než 80.000		10.000 a více avšak méně než 40.000		méně než 10.000	
	na obec. školách	na školách měšťanských	na obec. školách	na školách měšťanských	na obec. školách	na školách měšťanských	na obec. školách	na školách měšťanských
	v korunách							
V prvních deseti letech služebních, u zvláštních učitelů náboženství se stálým platem v prvních šesti letech služebních	640	800	504	672	432	576	360	480
Od počátku 11. až do dokončení 20. roku služebního, u zvláštních učitelů náboženství se stálým platem od počátku 7. až do dokončení 18. roku služebního	768	960	672	840	576	720	480	600
V delší době služební	960	1104	840	966	720	828	600	690

Mimo to se zařazují do I. třídy místní obce: Karlín, Smíchov, Král. Vinohrady, Žižkov; do II. třídy: Aš, Velký Břevnov, Bubenč, Děčín, Fišern (okr. Karlovy Vary), Františkovy Lázně, Hora Kutná, Hradec Králové, Cheb, Jablonec nad Nisou, Karlovy Vary, Kolín, Košíře, Liberec, Litoměřice, Mariánské Lázně, Nusle-

Pankrác, Pardubice, Podmokly, Škvřňany, Teplice-Šanov, Trnovany, Trutnov, Ústí nad Labem, Warnsdorf, Vršovice (okr. Král. Vinohrady); do III. třídy: Bechyně, Benešov u Prahy, Brandýs n. K., Brod Německý, Březové Hory, Čáslav, Česká Lípa, Dejvice, Falknov nad Ohří, Friedland, Horní Loma, Horní Ves (okr. Chomutov), Hořice, Jaroměř, Josefov (okr. Králové Dvůr), Kadaň, Lanškroun, Mělník, Neudek, Lázně Poděbrady, Podolí (okr. Král. Vinohrady), Pražské Předměstí, Rakovník, Roudnice, Říčany, Slaný, Sedlec u Hory Kutné, Staré Město u Děčína, Stará Role, Sv. Jáchymov, Tannwald, Třeboň, Turnov, Vysočany (okr. Karlín), Zbraslav. — Aktivní přídavky buďte ve stejných lhůtách se základním služným vypláceny. — Místní obec může se svolením c. k. zem. šk. rady povolit svým učitelům drahotní přídavek neb příbytečné. Musí však býti uděleny všem učitelským osobám téže kategorie ve stejné výši. — § 39. Kdo má nárok na naturální byt, obdrží 75% stanoveného aktivního přídavku. — § 40. Učitelům s vysvědčením pouze dospělosti je třeba povolení okr. šk. rady k ženění. — § 41. Odměna učitelů výpomocných (sil pomocných, které nemají vysvědčení dospělosti ani způsobilosti) činí 1000 K ročně. — § 43. Zakazuje takové vedlejší zaměstnání, které se nesrovnává s vážností a ctí stavu učitelského, aneb znemožňuje dokonale zastávání učitelství, anebo dává příčinu k domněnku, že učitel u vykonávání úřadu svého je předpojat. — § 44. Zakazuje t. zv. privát a vykonávání služby kostelnické.

III. část.

O vykonávání disciplinární moci nad učitelstvem a propouštění jeho.

§ 46. Zachová-li se člen učitelstva tak, že se to s jeho povinností nesrovnává, potresce ho ředitel školy aneb okresní šk. rada ústní neb písemnou domluvou, poukazující při tom na následky zákonem ustanovené na opětné porušení povinností, aneb zemská šk. rada disciplinárním trestem k němu přikročí. — § 47. Tresty disciplinární jsou: a) důtka, b) peněžní pokuta až do 200 K c) přeložení na místo s týmiž příjmy, d) přeložení na místo s menším příjmem, e) odnětí působnosti ředitele, řídícího učitele neb správce školy, f) propuštění ze služeb. místa, g) propuštění ze školní služby vůbec. Tresty disciplinární buďte zaznamenány do výkazů o osobách učitelských. — § 48. Důtka se dává písemně a má v sobě obsahovati pohrůžku, že příště bude uložen přísnější trest. — Po třiletém bezúhonném chování trest se z výkazů osobních vymaže. — § 49. Pokuty plynou do pensijního fondu. — § 51. Nález disciplinární provéstí přísluší okres. škol. radě po předchozím disciplinárním řízení. — § 52. Zemská škol. rada není vázána při tom zachovati pořad trestů. — § 53. Propuštění ze školní služby může nastati kromě zvláštních okolností však tehdy, když přes to, že předcházelo aspoň jedno disciplinární potrestání, povinnosti služby opět byly zanedbávány neb porušeny. Jenom toho lze bez průtahů potrestati, kdo se provinil hrubým zneužíváním moci disciplinární, aneb hrubým porušením náboženství a mravů aneb byv sice dříve napomenut (§ 46), nadále se chová způsobem nesrovnávajícím se s jeho postavením služebním. — § 54. Zemská škol. rada nařídí bez nálezu disciplinárního, aby učitel ze služby byl propuštěn, kdykoli trestním soudem byl odsouzen a tím samým vyloučen byl z práva volenu býti do zástupitelství obecního. — § 55. Propuštění ze služby buď oznámeno ministru

vyučování, který o tom dá věděti zemským úřadům školním zemí v řiš. radě zastoupených.

IV. část.

Kterak sluší dávatí učitelstvo na odpočinek a zaopatřovati pozůstalé.

§ 58. Všecky definitivní osoby učitelské mají právo na odpočivné. — Zatímní učitelé podrží právo na odpočivné, nabyté případným dřívějším definitivním ustanovením, také po dobu jich zatímnosti. — Na odpočinek mají býti dáni ti, kteří pro přílišnou pokročilost věku, pro těžké vady tělesné neb duševní nebo pro jiné pozoruhodné poměry k vykonávání povinností jim náležejících nejeví se býti způsobilými. — Při dovršeném 60. roce věku má každá učitelská osoba po dokonaném 35. roce služebním, každý zvláštní učitel náboženství se stálým platem po dokonaném 31. roce služebním právní nárok, aby dáni byli na odpočinek. Ten nárok přísluší také bez ohledu na fysický věk učitelům po dokonaném 40. roce služebním a zvláštním učitelům náboženství po dokonaném 36. roce služebním. — Osoby učitelské mohou býti dány na odpočinek buď ke své žádosti neb z moci úřední. — § 59. Vzdá-li se kdo služby dobrovolně neb opustí-li ji o své újmě, pozbude práva na odpočinek. Za dobrovolné vzdání služby se pokládá také, když učitelka se provdá neb učitel bez svolení okr. šk. rady s vysv. dospělosti se ožení. — § 60. Bez zvláštního povolení zemské škol. rady nelze službu opustiti dříve než koncem škol. roku. — § 61. Výměra odpočivného (odbytného neb výslužného) záleží dílem na ročním služném, dílem na času služebním dotýčného. — § 62. Vpočitatelné služné je to, kterého požíval kdo v posledním definitivním postavení před tím, než byl dán na odpočinek; do ročního služného spadají funkční i osobní přídavky; aktivní přírůstek čítá se do výslužby toliko učitelské osobě samotné a to i pro řídící síly: na obec. šk. do 10 let po zkoušce způsobilosti (u zvláštních učitelů náboženství se stálým platem) v prvních 6 letech od prvního ustanovení 240 K, v následujících 10 letech 320 K a v další době služební 400 K; na měšť. šk. v 10 letech po zkoušce způsobilosti pro školy obecné a u zvláštních učitelů náboženství se stálým platem v prvních 6 letech od prvního ustanovení 320 K, v následujících 10 letech 400 K a v dalších 480 K. — § 63. Vpočitatelná jest doba služební, po kterou osoba učitelská po nabytí učitelské způsobilosti pro školy obecné a se stálým platem ustanovený zvláštní učitel náboženství ode dne prvního nastoupení služby působili bez přerušení při některé škole veřejné. Při tom včítá se u učitelů doba služební po zkoušce dospělosti, vyjímajíc § 65, posl. odstavec. Byla-li doba služební přerušena, nemůže se doba služby již vykonané vpočítati, ač lze-li dokázati, že služba ani vinou ani přičiněním učitelovým nebyla přerušena. — Zvláštním učitelům náboženství definitivním počítá se doba služební v jejich postavení zatímním, pojí-li se doba ta nepřetržitě k době služební jich definitivní. Učitelům náboženství, kteří bezprostředně před svým ustanovením za zvláštní učitele náboženství se stálým platem působili jako učitelé náboženství za odměnu, anebo jako členové duchovní správy zároveň vyučovali ve školní službě, čítá se tato doba pro odpočivné, avšak nejvýše ve výměře 3 let. — V případech pozoruhodných může zemský úřad se souhlasem zemského výboru vpočísti dobu služební, po kterou kdo působil po zkoušce způsobilosti pro školy obecné na soukromých školách obec. neb měšť. s právem veřejnosti, jestliže za dobu, o niž jde, byly zapraveny

zákonitě příspěvky do pensijního fondu učitelského. K té době lze připočísti dobu služební po zkoušce dospělosti. — § 65. Kdo nedokonal desítileté vpočítatelné služební doby, obdrží, jestliže ze školní služby nevystoupil, dobrovolně se jí zřeknuv, nebo byv cestou disciplinární ze služby propuštěn, jednou pro vždy odbytné, které se vyměří za služebnou dobu až do pěti let jednoročním a za více než pětiletou služební dobu dvojnásobným vpočítatelným ročním služným. — Učitelky provdávší se obdrží odbytné při méně než 10leté, ale více než pětileté službě ve výši jednoročního vpočítatelného služného; při službě aspoň desetileté ve výši dvojnásobného vpočítatelného ročn. služného; při tom nečítá se doba služební před zkouškou způsobilosti. — § 66. Po dokonání 10 vpočítatelných letech služebních jest výslužné 40%, a za každý další rok služební 2·4%, posledních vpočítatelných důchodů. Po 35leté vpočítatelné době služební náležejí tudíž plné vpočítatelné důchody jako výslužné. — U zvláštních učitelů náboženství se stálým platem činí výslužné po dokonání vpočítatelných 10 letech služebních 40%, za 11. služební rok 4%, a za každý další rok služební 2·8%, posledních vpočítatelných důchodů. Po 31leté vpočítatelné době služební náležejí jim tudíž plné vpočítatelné důchody jako výslužné. — Učitelské osoby, které nemocí neb tělesným úrazem se staly ke službě nezpůsobilými, obdrží, byť i nedokonalý ještě deset, ale dokonalý-li aspoň pět vpočítatelných let služebních, takové výslužné a jejich pozůstalí obdrží takové zaopatření, jako by skutečně dovršily deset vpočítatelných let služebních. — Osobám učitelským, které pro trvalé těžké onemocnění neb pro úraz úmyslně nezaviněný, jímž stíženy byly mimo vykonávání své služby a staly se k další službě a k jinému přiměřenému zaměstnání nezpůsobilými, anebo které následkem úrazu je stihnuvšího prokazatelně a výhradně při výkonu jich služební povinnosti staly se ke službě neschopnými bez svého úmyslného přičinění, může zemská školní rada s výborem zemským při vyměřování výslužného ke vpočítatelné době služební připočísti nejvýše 10 let; v případě posléze zmíněném, jsou-li tu zvlášť pozoruhodné okolnosti, ještě více let; při tom ale nesmí býti překročena výše plných služebních požitků. — Řádně zatímně ustanoveným, kteří činí nárok na výslužné ve smyslu § 58, odst. 2., může v pozoruhodných případech za účelem vyměření výslužného vpočtena býti c. k. zemskou šk. radou v souhlasu se zemským výborem zcela neb z části též zatímní služba, která se čítá pro jmenování definitivním učitelem ad personam. — Při počítání doby deset let převyšující, počítají se zlomky jednoho roku za plný rok služební, převyšují-li šest měsícův. — Výslužné trvale nezpůsobilého učitele ženatého a majícího dítky, nesmí býti menší, než by byla pense jeho vdovy s vychovanci příspěvky pro dítky. — § 67. Osoby učitelské definitivní jakož i zatímní, kterým nárok na odpočivné byl zachován, mohou býti dány na odpočinek buď trvalý neb dočasný. Na dočasný také tehdy, když není již třeba místa služebního, které zastává a při tom možnost není, aby mohla býti povolána na jiné místo služební. — Odpadne-li přičina, pro kterou byl dán dočasný odpočinek, má zemská šk. rada, jak nějaké místo učitelské se uprázdní, povolati takovou osobu učitelskou opět ke službě školní, s tímž požitky, které jí dle §§ 26, 32, 33, 38 náležely, než byla dána na odpočinek. Aktivní přídatek řídí se dle nového místa. — Nevyhoví-li se tomu nařízení zemské škol. rady, ztrácí se nárok na odpočinek. — § 69. Vdově, která v čas úmrtí manžela ještě nedokončila pátého vpočítatelného roku služby, náleží jako odbytné čtvrtina vpo-

čitatelného služného, kterého zemřelý manžel naposled požíval. — § 70. Měl-li zemřelý již pro sebe nárok na výslužné (§ 66) neb zemřel-li def. učitel v činné službě mezi 5.—10. rokem služebním, přísluší vdově 40 procent posledních vpočitatelných ročních důhodů zemřelého (§ 62, odst. 1, 2). — Vdově po zatímním učiteli, který zemřel v aktivní službě, může v pozoruhodných případech c. k. zem. šk. rada v souhlasu se zem. výborem přiznati nárok na pensí, jestliže by dřívější definitivní doba služební zemřelého s připočtením této služby zatímní obnášela aspoň 5 let. — § 71. Uzavřel-li učitel manželství na odpočinku aneb bylo-li manželství vinou manželky soudním rozvodem zrušeno, nemá vdova práva k zaopatření. — § 72. Kdyby se vdova opět provdala, pomine její právo na pensí. — § 73. Pro manželské neb manželstvím legitimované děti přísluší vdově, má-li sama nárok na stálou pensí, bez rozdílu na počet žijících dětí, příspěvek na vychování pětinu vdovské pense pro každé nezaopatřené dítě, které je v jejím ošetřování. Počet všech příspěvků na vychování nesmí však převyšovati sumu vdovské pense. — § 74. Příspěvek na vychování dítěte přestane v dokonaném 24. roce věku dítěte, nebo dnem, kdy se dříve zaopatřilo. — § 75. Sirotkům, kteří nemají rodičů, pokud nejsou zaopatřeni neb jim není 24 let, přísluší dohromady v případě § 69 odbytné, jež by obdržela vdova v případě § 70 však konkrétní pense, která se rovná polovici vdovské pense, které požívala jejich matka neb macecha, po případě, která by jí příslušela. Z nároků těch jsou vyloučeny dítky z manželství uzavřeného v době, kdy učitel byl na odpočinku. — § 76. Provádá-li se vdova po učiteli, nastoupí pense konkrétní dětem po zemřelém svědčící. — Táž pense přestane dnem, kdy není již nezaopatřeného dítěte po zemřelém ve stáří menším 24 let. — § 78. Vdova a děti mohou požívatí ještě čtvrt leta bytu naturálního. — § 79. Užítky zahrady neb pozemků náležejí dědicům toliko, když zemřel mezi 1. červnem a 31. říjnem, mohou žádati náhradu nákladu k docilení těch užitků. — § 80. Vdova neb není-li jí děti, neb není-li jich příbuzní, neb sešvagření zemřelého učitele do čtvrtého stupně, po případě dědicové, obdrží k uhrazení výloh, spojených s nemocí a pohřbem, čtvrtinu vpočitatelného ročního služného, jehož zemřelý naposledy užíval. — To platí za stejných podmínek i o příbuzných, sešvagřených a dědicích ženských osob učitelských i zvláštních učitelů náboženství se stálým platem. — Není-li příbuzných neb sešvagřených, po případě dědicův a mohou-li jiné osoby prokázati, že zemřelého před smrtí ošetrovaly aneb že pohřební útraty hradily ze svého, může zemskou školní radou, souhlasí-li zemský výbor, i těmto osobám pohřebné býti povoleno. — § 82. Všecky osoby učitelské, které vykonávše zkoušku způsobilosti učitelské, nabudou definitivního postavení služebního, jsou povinny, by splácely do pensijní pokladny v prvním roce 20% svého ročního do odpočivného vpoč. služného, které jim bylo nejprve vykázáno a právě tolik aby splácely z každého zvýšení služného, z přídatku funkčního neb osobního a z části aktivního, do odpočivného vpočitatelné. Mimo to mají v každém dalším roce odváděti do pensijní pokladny 4% svých ročních příjmů do odpočivného vpočitatelných. To platí i o řádně ustanovených zatímních osobách učitelských. — Stane-li se ke službě neschopným aneb zemře-li nemaje práva na výslužné (§§ 58, 66 a 226) neb odbytné (§ 65), vrátí se příspěvky, placené do pensijního fondu jemu neb dědicům. — Rovněž zatímním osobám, kterým bylo přiznáno odpočivné dle § 58, ods. 2., pokud se jim ta služební doba ve smyslu § 66, odst. 5., po případě § 70, odst.

2, nečítá. — Učitelkám definitivním, které nedokončily ještě 5 let služebních vpočítatelných, od zkoušky způsobilosti pro školy obecné, jakož i učitelkám zastátním vrátí se v případě jich provdání příspěvky splacené do pensijní pokladny.

V. část.

O úpravě vyučování náboženství a o odměnách za toto vyučování.

§ 87. Zvláštní učitelé náboženství na veřejných školách národních ustanovují se buď s remuneracemi aneb se stálými platy. Zvláštní učitel náboženství může se stálým plátem ustanoven býti toliko tehdy, jestliže vyučování náboženství, které udělovati má, vyžaduje nejméně šestnácti hodin týdních. — § 88. Zvláštní učitel náboženství, ustanovený se stálým plátem, jest povinen vyučovati až do dvaceti hodin v týdnu. Exhorty počítají se do toho, jakož i do počtu hodin, uvedeného v § 87, dvěma hodinami. — § 89. Zvláštní učitel náboženství se stálým plátem ustanoven jest na určité škole, může mu však býti uloženo za povinnost, aby bezplatně převzal vyučování náboženství také na jiných veřejných školách národních a to až do počtu týdenních hodin vyučovacích, jak uvedeno v § 88. — § 90. Povinnost k vyučování a služební postavení zvláštních učitelů náboženství, kteří s remuneracemi ustanoveni jsou, určí se od případu k případu dekretem zřizovacím. — § 91. O systemisování místa zvláštního učitele náboženství, jakož i o tom, má-li zvláštní učitel náboženství ustanoven býti s remunerací či se stálým plátem, na kterých školách a v jakém počtu týdenních hodin na každé škole náboženství vyučovati má, rozhoduje, šetře ustanovení výše obsažených, zemský úřad školní, vyslechnuv okresní úřad školní a dorozumév se s příslušným vrchním úřadem konfessionálním, při učitelích náboženství israelitského pak s představenstvem příslušné israelské obce náboženské. — § 92. Právní poměry zvláštních učitelů náboženství se stálými platy upravují se v části I. až IV. tohoto zákona. — § 93. Remunerace zvláštním učitelům náboženství, pak remunerace za vyučování náboženství, jež uděluje se od správy duchovní a od učitelů světských, jakož i náhrady cestovní, jichž poskytnouti náleží učiteli náboženství, když vyučuje náboženství mimo bydliště své, povoluje od případu k případu zem. úřad šk., vyslechnuv okr. úřad šk. — Při tom budiž roční remunerace za jednu týdenní hodinu vyučovací vyměřena zvláštnímu učiteli náboženství škol obecných 80 K, zvláštnímu učiteli náboženství škol měšťanských 100 K ročně. Ta roční odměna zvyšuje se dvakrát o 10 K po každém desíletí nepřerušené a uspokojivé služby, počítaje ode dne, kdy učitel náboženství na tuto službu nastoupil. Ta zvýšení vyplácejí se od 1. dne měsíce následujícího po datu nastoupení služby. — Remunerace duchovenstva ve správě duchovní, jakož i světských učitelů budiž poukázána ke konci každého pololetí roku školního a výpočtu jejimu buď položen za základ peníz 1 K 80 h za každou hodinu, ve které bylo vyučováno. — Jako náhrada cestovní buď při takových školách přesporních, které nejméně 1·5 km. od řádného bydliště učitele náboženství jsou vzdáleny, dle poměrů místních povoleno 20 až 30 h za každý kilometr cesty tam i zpět vykonané. — § 94. Stálé platy, remunerace a náhrady cestovní, poskytnuté dle ustanovení výše obsažených, buďtež, není-li tu zvláštních fondů, nadací neb závazků nějakých osob neb korporací, zapraveny z těch prostředků, ze kterých se uhrazují příjmy světských učitelů.

VI. část.

O úpravě vyučování ženským ručním pracím a o právních poměrech učitelek ručních prací.

§ 96. Stanoví zvláštní učitelky ručních prací na školách obecných dívčích pokud by nestačily učitelky literní a na všech školách měšťanských kvalifikované učitelky ručních prací. Vdané ženy připouští jen tam, kde by se o to místo, zvláštní učitelky ručních prací neucházely. — § 97. Místo definitivní učitelky ručních prací se zřídí při nejméně 14 hodinách týdně na obecných neb spojených s měšťankou, anebo na měšťanských výhradně při 13 hodinách týdně. Ke zřízení toho místa vyžádá si zemská škol. rada souhlasu zemského výboru. — § 98. Na místo se vypíše konkurs. — § 99. Při definitivním ustanovení platí obdobně předpisy §§ 5—16, pak 19. a 20. Ustanoviti učitelky ručních prací za odměnu sluší okr. šk. radě. — § 100. Klesne-li počet stanovených hodin pod nejmenší míru, a nelze-li ho jinak doplniti, budiž učitelka přeložena služební cestou na jiné místo uprázdněné; místo její obsadí se učitelkou ručních prací za odměnu. — § 101. Roční služné definitivní učitelky ručních prací činí 1300 K, v jiných případech 1100 K. Povinnost vyučovati jest 20 hodin v jednom místě, byť i na více školách, na více místech 18 hodin týdně. Za každou vyučovací hodinu přes náleží odměna na obec. šk. 50 K, na měšť. 60 K ročně. — § 102. Učitelky ruč. prací na veřej. šk. národních s menším počtem vyučov. hodin, budou c. k. zem. šk. radou za souhlasu zem. výboru jmenovány definitivními působily-li od učitel. způsobilosti bez přerušení a uspokojivě nejméně 10 let a vyučují-li ručním pracím trvale na jedné neb více školách obecných neb měšťanských nejméně 12 hodin týdně. — Roční služné těch učitelek činí na obec. školách 600 K. na obec a měšť. neb na měšť. 720 K. Za každou další hodinu nad 12 hod. týdně náleží na obec. šk. 50 K, na měšť. 60 K ročně. — § 103. Definitivum budiž kromě svobodným a ovdovělým učitelkám ručních prací uděleno výjimečně těm vdaným, které se vdaly před 1. lednem 1899. — § 104. Definitivním učitelkám ruč. prací čítá se šest zvýšení služného, jež připadají od 4 do 4 let, po 10% základ služného. Ustanoví-li se defin. učitelka ruč. prací se základním služným 1100 K, definitivní učitelkou se zákł. služným 1300 K, nabývá týchž zvýšení, která by jí příslušela, kdyby byla stejnou dobu působila jako učitelka se služným 1300 K. — § 107. Definitivní učitelky ručních prací mají nárok na aktivní přídavky, které jsou částečně vpočitatelné do odpočivného. A to ty, co mají roční služné 1300 K, po případě 720 K, 60%, a ty, jež mají roční služné 1100 K, po případě 600 K, 50% aktivního přídavku, který v té obci náleží učitelským silám obecné školy se stejnou služební dobou. — § 110. Z aktivního přídavku včítá se do odpočivného při definitivních učitelkách ručních prací s roč. služným 1300 K po případě 720 K 60% s roč. služným 1100 K po případě 600 K 50% částky, která je vpočitatelná silám učitelským obec. škol se stejnou služební dobou. — § 113. Stanoví učitelkám ruč. prací za odměnu za každou hodinu v týdně na obec. školách 50 K a na měšťanských 60 K. Táž odměna se zvyšuje třikrát o 10 K v každém osmiletí služby. — § 114. Svobodné neb ovdovělé učitelky ruč. prací, které nejsou definitivně ustanoveny, ale vyučovaly aspoň 10 let a staly se k službě nezpůsobilými, mají nárok na trvalou podporu ve stáří z pensijního fondu. — § 115. Provdané nemají toho nároku,

leč ty, které se provdaly před 1. lednem 1899. — § 116. Podpora ve stáří, již vyměřuje c. k. zem. šk. rada v. dohodě se zemským výborem, činí po dokonaném 10. služebním roce 40% odměny; za každý další rok o 2·4%, až do dokonaného 35. roku služebního. Podpora ve stáří má činiti aspoň 150 korun ročně. — § 117. Učitelka ruč. prací ustanovená za odměnu, která nedokonala desítiletí, dostane odbytné a to při pětileté služební době ještě nedokonané jednorozční a při době více než pětileté dvojnásobnou vpočitatelnou roční odměnu. — § 118. Učitelky ruč. prací, ustanovené za odměnu, jsou povinny při méně než 600 K roč. služném spláceti 3% do pens. fondu. Nabudou-li odměny 600 K a více, zaplatí první rok do pensijní pokladny 10% ze služného a z každého pozdějšího zvýšení odměny; mimo to v každém dalším roce 3%. Provádáním se učitelky povinnost ta pomine a příspěvky se jí vrátí. — § 120. Předpisy § 80 o pohřebním platí i pro tyto. — § 123. Každé učitelce ručních prací, která vyučuje na více školách, přísluší náhrada cestovní při vzdálenosti nejméně 1·5 km. od jejího bydlíště za každý kilometr 20—30 h cesty tam a zpět.

VII. část.

O zastupování osob učitelských a o dočasném zastávání míst učitelských.

§ 124. Není-li možno některé osobě učitelské vyučovati a lze-li předpokládati, že nemožnost ta bude trvati déle tří dnů, budiž o tom ihned učiněno oznámení příslušné okr. škol. radě a to, jedná-li se o školu jednotřídní, místní škol. radou, jde-li o školu víceřídní, správou školy. — § 125. Lze-li předpokládati, že místo učitelské na obecné škole jednotřídní nebude moci býti zastáváno déle jednoho téhodne, na víceřídní škole obecné nebo na měšťanské škole déle dvou neděl, přísluší c. k. okresní šk. radě, aby učinila opatření v příčině zastupování. — Než dojde nařízení od c. k. okr. šk. rady, ustanoví na víceřídní škole obecné a na škole měšťanské správce školy, aby vyučování prozatím se konalo ostatními silami učitelskými školy té. — To opatření může se státi přeložením hodin, ve kterých zastupovaná osoba učitelská vyučovati má, spojením dvou tříd v jednu, zavedením polodenního vyučování neb i jiným vhodným způsobem, při čemž není vyloučeno rozmnožení vyučovacích hodin osob učitelských. — § 126. C. k. okresní šk. radou zřízenému zástupci, který není dosud ve službě školní ani definitivně ani řádně zatímně ustanoven, náleží, vykonal-li zkoušku způsobilosti pro školy obecné, roční odměna 1200 K, působí-li na škole obecné a 1400 K, působí-li na škole měšť.; osobám učitelským s vysvědčením způsobilosti pro školy měšťanské, působí-li na škole měšťanské, náleží roční odměna 1.600 K. Odměna osob učitelských, majících pouze vysvědčení dospělosti, jakož i učitelů výpomocných, kteréžto síly mohou pouze jako zástupci býti zaměstnány (§ 18), vyměřena jest v § 25, pokud se týče 41. — Tyto odměny vyměřit se za každý měsíc skutečně vykonané služby jednou dvanáctinou roční náležitosti. Při každém zproštění služby vyplátí se takovým zástupcům jako doplatek 20% celkové odměny, kterou obdrželi za svoje poslední nepřetržité působení. — Dosáhne-li zástupce systemisovaných požitků ještě před hlavními prázdninami, srazí se mu z těchto požitků doplatky za zastupování v témž škol. roce poskytnuté. Nastane-li tento případ v době hlavních prázdnin, srazí se z požitků na tyto prázdniny připadajících doplatky z uplynulého školního roku poměrně. — Osobám učitelským s vysvědčením způsobilosti, které nejsou ještě

ve službě školní ani definitivně ani řádně ustanoveny, čítá se služební doba, kterou ztrávily výhradně ve vlastnosti zástupců ve smyslu § 63, do doby vpočitatelné pro vyměření odpočivného, a doba po zkoušce způsobilosti pro školy obecné také pro případné zvýšení požitků s pozdějším jich definitivním nebo řádným zatímním ustanovením spojených, jestliže za služební dobu, konanou po zkoušce způsobilosti pro školy obecné zaplatily 4% pensijní příspěvky z remunerace, které požívaly jako zástupci. — Pensionované osoby učitelské, jichž však k zastupování použití se smí jen tenkrát, nelze-li opatřit zástupce jiného, obdrží za zastupování osob učitelských ve svém bydlišti 50%, mimo své bydliště 60% základního služného místa zastupovaného. — § 127. Nelze-li opatřit zástupce dle § 126., může okr. šk. rada k zastupování přikázati také způsobilé učitelské síly definitivně nebo řádně zatímně ustanovené při téže nebo při některé jiné, v témž místě se nalézající škole, nebo, není-li ani to možno, při některé přesporní víceřídni škole vlastního školního okresu. — § 128. Osobám učitelským, které zastávajíce vlastní místo učitelské, zároveň zastupují se svolením okr. šk. rady jinou osobu učitelskou, náleží, trvá-li toto zastupování déle jednoho týdne, zvláštní odměna v zásadě pouze za hodiny, v nichž vyučovaly přes svou řádnou výměru hodin. Z tohoto pravidla platí tyto výjimky: 1. Když někdo, zastávaje místo vlastní, se svolením okr. šk. rady zároveň vyučuje jako zástupce na vlastní škole, jest povinen i přes svou řádnou výměru hodin převzít bezplatně toto vyučování a to: ředitel školy měšťanské včetně až do 22. a učitelské osoby na školách obecných včetně až do 25 hodin týdně, byla-li jejich řádná výměra hodin nižší. 2. Když někdo, zastávaje místo vlastní, se svolením okr. škol. rady zároveň vyučuje jako zástupce na jiné škole, náleží mu odměna i za hodiny, obsažené v jeho řádné výměře hodin, které přesahují normální počet hodin pod čís. 1. uvedený, byla-li jeho řádná výměra hodin nižší. Za řádnou výměru hodin sluší považovati výměru, která platila před počítím zastupování. Odměna za každou přespočetní hodinu činí 2 K; úhrnná odměna nesmí však nikdy přesahovati základní služné, s místem zastupované osoby spojené. Kdo zastávaje vlastní místo se svolením okr. šk. rady, zároveň na excurrando stanici vlastní školy službu koná, anebo jako zástupce excurrando vyučuje na škole mimo své služební místo, obdrží kromě odměny pod čís. 1. pokud se týče pod čís. 2. uvedené, při vzdálenosti nejméně 1·5 km. dle poměrů místních cestné 20–30 h za každý kilometr cesty tam i zpět. — § 129. Osobě učitelské definitivně neb řádně zatímně ustanovené, jež koná službu jako zástupce výhradně na některé škole přesporní, náleží po čas zastupování vedle dosavadních systemisovaných požitků přídavek a to: Zastupuje-li na obecné škole v místě s obyvateli až do 10.000 obnosem 30 K a v místě s více než 10.000 obyvateli jakož i na škole měšťanské 40 K měsíčně. Ženatých osob učitelských budiž k takovému zastupování na škole přesporní používáno jen v naléhavých případech výmínečných a pouze na krátkou dobu. — § 130. Zastupuje-li osoba učitelská z rozkazu okr. šk. rady správce školy déle jednoho téhodne, náleží jí odměna 60 proc. funkčního přídavku, který po zákonu správci školy za dobu tu přísluší. Na naturální byt neb příbytečné má zástupce jen tehdy nárok, lze-li bytem neb příbytečným správce školy volně naložiti. — § 131. Zástupci dle § 127. z některé přesporní školy povolanému náleží náhrada útrat stěhováním způsobených i návratem po skončeném zastupování a stravné po čas obou cest, nikoli však po čas pobytu

na místě zastupování. To stravné činí 5 K denně. — Při služebních cestách, které úplně neb částečně povozem konati třeba, počítá se na jeden cestovní den cesta do 40 kilometrů; při tom nahrazuje se za 1 km. 50 hal., při čemž zlomky alespoň půl kilometru čítající za celý kilometr platí, zlomky pak menší než půl kilometru se nečítají. — Při cestách, které úplně nebo částečně se konají po dráze nebo parníku, nahrazuje se jízdné dle sazby a to na drahách jízdné II. tř. a na parnicích I. tř. — Náhrada za dopravu nábytku neb náhrada cestovních útrat členů rodiny se neposkytuje. — § 132. Udělí-li zvláštní učitel náboženství se stálým platem zároveň vyučování náboženství jako zástupce, náleží mu odměna v § 128 ustanovená za hodiny zastupované potud, pokud přesahují jeho řádnou v § 88 vyčtenou povinnost vyučování. — (Dokončení.)

Z praxe a různé.

Konkursy.

Obsadí se *definitivně* místo katechety:

1. Při smíšené a měst. šk. chl. v *Nové Kdýni* v okr. *domažlickém*. (D. 1. srp. 1918.)

Po prvé uveřejněno 11. června 1918 v č. 158 »Praž. novin«.

2. Při obvodových obec. školách smíšených v *Berouně na Příbramském předměstí* a na *Závoří*.

Po prvé uveřejněno 30. května 1918 v č. 146 »Praž. nov.«.

3. Při obec. šk. chl. a dív. ve *Strakonících* (do 23. července 1918).

Po prvé uveřejněno 5. června 1918 v č. 152 »Praž. nov.«.

4. Při pětitřídce obec. v *Rozdělově* (do 5. říj. 1918) v šk. okr. *kladenském*.

Po prvé uveřejněno v Praž. nov. č. 225.

5. Při měst. šk. chl. v *Králi. Městci* (do 20. září 1918) šk. okr. *poděbradský*.

Po prvé uveřej. 6. srpna 1918 v Praž. nov. č. 213.

Definitivní jmenování.

Ve schůzi čes. odboru c. k. zem. škol. rady z 28. května 1918 za předsednictví c. k. vicepresidenta Fr. Navrátila ustanoveni byli *definitivními* katechety:

P. Josef Sahula na IV. měst. šk. chl. na *Králi. Vinohradech*.

P. Břetislav Krátký na měst. šk. dívčí v *Košířích* (šk. okr. smíchovský).

P. Václav Smola na měst. šk. v *Mělníku*.

P. František Klusáček na chl. a dív. šk. ob. v *Chocni* (okr. vysokomýtský).

P. Josef Holoubek na IV. ob. šk. dív. v *Žižkově*.

Ve schůzi 11. června 1918 jmenován def. katechetou:

P. Stanislav Prosser při měst. šk. chl. v *Berouně* (šk. okr. hořovický).

Nové obrázky sv. patronů českých.

Neměli jsme dosud vkusných, uměleckých obrázků svatých patronů našich. Aby nedostatků tomu odpomohl, započal kanovník *dr. Antonín Podlaha* vydávati obrázky takové. Právě vyšla řada sedmi obrázků: 1. *sv. Václav*, 2. *sv. Lidmila*, 3. *sv. Vojtěch*, 4. *sv. Prokop*, 5. *sv. Jan Nep.*, 6. *ctih. Mlada*, 7. *bl. Anežka česká*. Jsou provedeny barevným tiskem dle originálů akad. malíře *Fr. Urbana*. Reprodukci a tisk obstarala firma *Štencova*. Cena obrázku jest 10 h, 100 kusů za 10 K. Objednávky přijímá *dr. Ant. Podlaha*, metrop. kanovník v Praze (Hradčany).

Dne 20. srpna 1918 zesnul v Pánu vdp.

Jan Procházka,

emer. katecheta a t. č. fundasista v Bohdašíně
u Cerv. Kostece.

ve věku 42 let a v 21. roce kněžství a po-
hřben byl za značné účasti duchovenstva
i lidu v Nov. Bydžově.

Ošetřován matkou a sestrou žil s jejich
podporou ze skrovné své pense 800 K, skličěn
nemocí (padoucnici a paralyzou).

Splněno jeho vroucí přání, by odpočíval
v Novém Bydžově mezi těmi, jimž chléb slova
Božího lámal.

S Lazarem buď Ti údělem život věčný!

R. i. p.

Členové neopominou aktu piety k ř. spolubratru.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA „VYCHOVATELE“ K XXXIII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 24. července 1918, č. II-A. 3622-51.614.

— Promluva na poslední neděli po sv. Duchu. — Z praxe a různé. —

Vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 24. července 1918, č. II-A 3622-51.614.

(Výtah z Vlád. věstníku č. VII.)

(Dokončení.)

Zvláštní učitel náboženství za odměnu ustanovený požívá za hodiny, ve kterých vyučuje jako zástupce, odměny ve výši v § 93, odst. 2, stanovené; avšak hodiny ty nečítají se do hodin, za které v případě delšího působení se odměna zvyšuje. — Učitel světský, který vyučuje náboženství jako zástupce, má nárok na odměnu ve výši stanovené pro odměny za vyučování náboženství pro školy světské (§ 93, odst. 3.) — Vyučuje-li duchov. správa náboženství jako zástupce, náleží jí odměna ve výši odměny pro duchov. správu stanovené. § 183—192 jedná o zastupování učitelek ruč. prací.

VII. část.

O právních poměrech sil učitelských, jež náležejí k branné moci.

§ 143. Jedná se tu o učitelských silách, které na veřejných školách národních všelikého druhu definitivně neb řádně zatím ustanoveni aneb trvale neb dočasně na odpočinek dány jsou. — § 144. Kdo před komisi odvodní do-
staviti se povinen jest, vyjma když někdo v případech uvedených v §§ 65—69 branného zákona ze dne 5. července 1912, č. 128 ř. z., způsobem zákonným nevyhověl své odvodní povinnosti, aneb kdo službu presenční dosud nenastoupil, aneb i po vykonané zákonné službě presenční posud brannou službou povinen jest, nepozbývá tím způsobilosti, aby byl přijat v úřad učitelský při veřejných školách národních. — § 145. Učitelská síla, která do svazku vojenského dobro-
volně vstoupila a tím na se vzala povinnost, konati presenční službu déle než jeden rok, vystoupila tím zároveň ze služby školní. — V případě války může učitelská síla dobrovolně do činné služby vojenské vstoupiti a spolu učitelské místo své podržeti, ač schválila-li to c. k. zem. šk. rada, kteréhož schválení ona odepřiti nesmí, leč by někoho bylo z příčin služebních nevyhnutelně potřebí. — § 146. K branné moci náležející učitelské síly, byvše povolány k činné službě vojenské (čítajíc k tomu i činnou službu v domobraně) nepotřebují dovolené. Je-li povolán na dovolené, udělené jemu jeho školním úřadem, pozbuďte tato

dovolená takovým povoláním ihned platnosti. — § 147. Pokud učitelská síla taková službu vojenskou: *a)* k vlastnímu vojenskému výcviku až do doby 10 neděl v případě přiznání výhody dle §§ 31. a 32. branného zákona ze dne 5. července 1912, č. 128 ř. z.; *b)* z příčiny periodického výcviku ve zbrani; *c)* za příčinou výjimečného povolání záložníků a náhradních záložníků k činné službě v míru ve smyslu zákona ze dne 31. května 1888, č. 77 ř. z. (§ 43., bod 2 a § 44., bod 2., branného zákona); *d)* v případě mobilisace (doplnění na stav válečný) a *e)* v případě svolání domobrany zachová se jí její místo učitelské. Taková služba vojenská není na překážku tomu, aby kdo dosáhl vyššího místa služebního na školách národních a zřídá se do doby, již je třeba dokonati k nabytí nároku na zvýšené požitky, pokud se týče na jmenování definitivním učitelem ad personam a do doby pro odpočivné vpočitatelné. — Po čas činné služby vojenské za účelem vykonání zákonné pravidelné aneb jednoroční služby presenční bude každé definitivně aneb řádně zatímně ustanovené učitelské síle její učitelské místo zachováno; doba v této službě vojenské ztrávená počítá se v dobu služební při vyměření odpočivného vpočitatelnou, nepočítá se však — vyjma dobu mobilisace (doplnění na stav válečný) pod lit. *d)* uvedenou — v období, jehož dokonáním nabude se nároků na zvýšení požitků, pokud se týče na jmenování definitivním učitelem ad personam. — Rok válečný dle § 10. zákona, daného dne 27. prosince 1875, č. 158 ř. z., vpočítá se, když jde o veškerý čas služby pro vyměření odpočivného vpočitatelné, nikoli ale když jde o to, aby kdo mohl dojiti zvýšení požitků, pokud se týče jmenování definitivním učitelem ad personam. — § 148. V příčině sil učitelských, které byly povolány k činné službě vojenské aneb domobranecké, platí předpisy o příjmech, vydané pro vojsko, válečné loďstvo a obranu zemskou, pokud se týče pro domobranu. Co se týče příjmů, spojených s učitelským místem jejich, platí tato ustanovení: 1. Na čas činných služeb vojenských v § 147., pod *a)*, *b)* a *c)* naznačených nezastaví se příjmy s učitelskou službou spojené ani zcela ani z části. 2. Na čas, po který se koná povinnost vojenské služby presenční dle zákona rok nebo déle trvající, přestanou veškeré příjmy s místem učitelským spojené. Byla-li však jednoroční služba presenční prodloužena z důvodu uvedeného v § 147 pod *c)*, budtež zákonné požitky učitelské síle po uplynutí této jednoroční lhůty opětně poukázány. 3. V případě mobilisace (doplnění na stav válečný) aneb svolání domobrany (§ 147. pod *d)* a *e)* zůstanou síly učitelské povolány byvše k činné službě vojenské anebo domobranecké, pokud přísluší k mužstvu, v plném požívání příjmů, s jejich místem učitelským spojených a pod *a)* níže uvedených. Z této výhody vyloučeny jsou síly učitelské, které ještě nedokonaly povinnosti vojenské služby presenční, zákonem na rok nebo na déle vyměřené, po dobu stanovenou pro jejich presenční službu. — Učitelské síly, náležející ke gažistům vojenským, obdrží na čas činné služby vojenské anebo domobranecké v případě mobilisace (doplnění na stav válečný), pokud se týče svolání domobrany: *a)* v každém případě třetinu z následujících příjmů ze školní služby: ze základního služného, ze zvýšení služného, z funkčního přídavku, z osobních přídavků a z aktivního přídavku. *b)* Kdyby gaže vojenská (bez náležitostí vedlejších), nečítajíc k ní třetinu příjmů školních, dotčenou pod *a)* nečinila tolik, kolik činí příjmy ze služby školní, obdrží kromě toho z těchto příjmů částku, které k vyrovnání rozdílu toho potřebí jest. Činí-li gaže vojenská tolik nebo více než příjmy ze služby školní,

přestanou se tyto příjmy, vyjímaje ponechanou třetinu, po čas gáže vojenské platiti. Takovým učitelským silám, které mají svou domácnost se ženou nebo dětmi, učiní se dle lit. b) srážka z jejich příjmů školních jen tehdy a dotud, pokud tyto příjmy s vojenskou gází dohromady činí více než 2400 K na rok. Úhrn přídavků uvedených pod a) a b), které poskytnouti sluší na účet požitků ze služby školní, nesmí v žádném případě převyšovati příjmů pod a) uvedených, s místem učitelským spojených. — Veškeré síly učitelské, které mají svou domácnost s manželkou neb dětmi a používají systemisovaného bytu neb příbytečného, zůstanou v dalším požívání bytu naturálního, pokud se týče příbytečného. — Učitelé neženatí mohou dle poměrů závazání byti, aby přiměřenou část naturálního bytu přenechali tomu, kdo místo jejich zastupuje. — Byl-li kdo v čas nepřetržité činné služby vojenské neb domobranecké ve stavu gázistů přeložen ve vyšší třídu příjmů vojenských, nemá se k tomu přihlížeti při vypočítávání míry příjmů civilních, dle předcházejících ustanovení. — § 149. Učitelé s vysvědčením dospělosti, pak učitelé s vysvědčením způsobilosti výhradně ve vlastnosti zástupců ustanovení, pozbývají svých odměn nastoupením činné služby vojenské vyjma případ mobilisace (doplnění na stav válečný) nebo svolání domobrany; v příčině dalšího požívání odměn po dobu konání posléze zmíněných služeb sluší ustanovení § 148, bod 3. obdobně použití. Ostatních výhod, v předchozích paragrafech uvedených, požívají jmenované učitelské síly s tím omezením, že činná vojenská služba ani v případě mobilisace nečítá se jim po nabytí definitivy ad personam. — § 180. Učitelé síly, jsoucí na trvalém neb dočasném odpočinku, obdrží po dobu činné vojenské neb domobranecké služby kromě požitků dle předpisů vojenských též své výslužné. — § 151. Jakého zaopatření mohou žádati učitelské síly podle své služby vojenské, ustanoveno jest zákonem, daným dne 27. prosince 1875 čís. 158 ř. z. Oněm učitelským silám, které ještě nedokonalý úplných 5 let služebních a v činné službě vojenské neb domobranecké staly se neschopnými nejen ke službě vojenské, nýbrž také ke službě učitelské, pokud se týče k výživě občanské (§§ 6. a 82. zák. v předcházejícím odstavci uvedeného), dáno bude, ač nechtějí-li se raději spokojiti s odbytým (§ 65), výslužné v té míře, jaké by jim příslušelo po dokonané službě desítileté — § 152. Vdovám a sirotkům učitelských sil, které zemrou v čas konané služby vojenské, přísluší právo k požitkům, zakládajícím se na veškeré službě zesnulého. — V případě, že by učitel, nemaje ještě plných 5 let služebních, zemřel následkem poranění před nepřítelem, neb svízeli válečných, přísluší pozůstalým nárok na ony příjmy, které by jim po právu náležely, kdyby zesnulý byl již dokonal pátý rok služební. — Pakli by se předpisy vojenské jednající o nárocích vdov a sirotků na příjmy odchylovaly od toho, co v příčině té ustanovují zákonné předpisy o právních poměrech učitelstva, má se na všechen způsob rozhodnouti dle předpisu výhodnějšího, i má při tom v každém případě ony platy zaopatřovací, které dle pravidel připadají pouze za počítatelnou službu vojenskou, nésti vojenský etát pensijní, to tak, co by dle zákonných předpisů o právních poměrech učitelstva při počítání služby veškeré více snad připadlo, má zapraviti pensijní fond učitelský.

Přechodná ustanovení.

§ 153. — § 30. tohoto zákona bude ve skutek uveden vzhledem ke každému místu učitelskému, až bude se jednati o nové jeho obsazení. — § 154.

Zvýšení služného dle dosavadního zákona nabytá zastávají se dnem, kdy příslušná ustanovení tohoto zákona vstoupí v platnost. Týmž dnem budou k výplatě poukázána zvýšení služného vyměřená dle předpisů tohoto zákona. Doplatky za dobu uplynulou nejsou v žádném případě přípustny. — Další zvýšení služného budou splatna v době tímto zákonem stanovené. — § 155. Učitelským osobám, které nemajíce definitivního postavení, zastávají místa zatímní aneb místa učitelská extra statum, započítá se služební doba, před platností tohoto zákona v zatímním postavení nepřetržitě a dle povinnosti ztrávená, po dosažení definitivního postavení ad personam dle § 17. — Definitivně ustanoveným osobám učitelským, které na základě opatření školních úřadů učiněných před platností tohoto zákona zastávají místa zatímní aneb místa učitelská extra statum, čítá se služební doba až do tohoto okamžiku v zatímním postavení nepřetržitě i dle povinnosti ztrávená jak pro vyměření výslužného tak i pro dosažení definitivního postavení ad personam podle § 17. na místě, které zatím zastávají. — Učitelské osoby, které v době, kdy tento zákon vstoupí v platnost, zastávaly již po 5 let nepřetržitě a dle povinnosti místa zatímní neb místa učitelská extra statum, budou c. k. zem. šk. radou jmenovány na místech, která zatím zastávají, dle § 17. ad personam definitivními, a to se zpětnou působností od té doby, kdy tento zákon nabude platnosti. — Ustanovení za učitele zatímní na zatímních místech nebo na místech učitelských extra statum, provedené c. k. okr. šk. radou před platností tohoto zákona, sluší považovati za řádné zatímní ustanovení podle § 17. — V předchozích odstavcích uvedená ustanovení, pokud jimi má býti umožněno definitivní jmenování ad personam, platí pouze pro zatímní službu, konanou na školách obecných po zkoušce způsobilosti pro školy obecné a na školách měštanských po zkoušce způsobilosti pro školy měštanské. — § 156. Předpis § 96, odst. 3., nevztahuje se na vdané učitelky ručních prací které byly ustanoveny před platností tohoto zákona. — Učitelkám ručních prací, jmenovaným definitivně na základě zákona ze dne 8. září 1889, čís. 67 z. z. zůstane dosavadní definitivní ustanovení zachováno; uprázdnil-li se místa, jež dosud zastávají, rozhodne c. k. zem. šk. rada v dohodě se zemským výborem a v samostatných městských okresech školních kromě toho v dohodě s obecním zastupitelstvem, zdali tato místa mají býti ve smyslu § 97. zřízena jako definitivní místa učitelek ručních prací. — § 157. Učitelské osoby se zkouškou způsobilosti které ve školní službě jsou již ustanoveny, zaplatí v prvním roce po nabytí platnosti tohoto zákona 20% pensijní příspěvky pouze z oné části svých v § 82 označených požitků, která přesahuje dosavadní jich požitky, pensijnímu příspěvku podrobené; z ostatní části zaplatí v tomto roce pouze 4% pensijní příspěvek. — § 158. Ustanovení tohoto zákona nevztahují se na osoby učitelské, aniž na vdovy a sirotky jejich, již tou dobou zaopatření požívající. — Dítěm, které před platností tohoto zákona osiřely, nedosáhly dosud 24. roku a nejsou zaopatřeny, budou však vychovávací příspěvky a konkrétní pense, jež jim dosud byly přiznány, vypláceny až ko 24. roku, anebo do doby jich dřívějšího zaopatření, po případě budou jim dopláceny za dobu uplynulou. Při tom se odečtou ony částky, které jim za souhlasu zemského výboru c. k. zemskou šk. radou jako vychovávací příspěvky, prodloužené přes normální stáří, byly povoleny. V ostatním zůstávají ustanovení zákona ze dne 14. března 1906, č. 24 z. z. v platnosti. — S pozůstalými po učitelských osobách, které nyní jsou ve výslužbě, bude nalo-

ženo podle zákona tohoto, když tyto osoby učitelské zemrou. — Platy výslužné, které členům učitelstva neb pozůstalým jejich již počátkem platnosti zákona ze dne 21. ledna 1870, č. 14 z. z., náležely, musí se jim také dále vypláceti od toho, kdo k placení jich doposud byl povinen. — § 159. Osobám učitelským, které před platností tohoto zákona vykonaly již zákonnou pravidelnou aneb jednoroční, po případě dvouletou presenční službu, započte se doba, v této vojenské službě strávená, do doby pro vyměřování odpočivného vpočítatelné, ačli se bez přerušení připojuje k následující anebo také předcházející službě školní. — § 160. Zákon tento nemá žádné osobě učitelské býti na újmu, co se týká příjmů jí nyní platně náležejících aneb co se týká práv k požívání výslužných, která získala dle zákona ze dne . . . Rovněž tak nemají zvláštní učitelé náboženství, kteří před platností zákona ze dne 14. prosince 1888, č. 69 z. z. definitivně ustanoveni byli. zákonem nynějším utrpěti nijakého zmenšení dosavadních příjmů svých neb nároků, jež pro ně vzešly v příčině výslužného; povinnost jejich k vyučování může však změněna býti dle tohoto zákona (§§ 88, 89 a 91). — Pokud by však osoba učitelská tímto nynějším zákonem v úhrnném obnosu svého definitivního služného, zvýšení jeho, aktivních přídaveků, které jí před platností tohoto zákona náležely, zkrácena byla, musí jí služné, zvýšení služného, po případě aktivní přídávky doplněny býti do výše příjmů v předchozích odstavcích zajištěných. — Toto doplnění služného bude jí však v případě postoupení do vyšších služebních požitků (§§ 26, 32, 33, 38, 41) zmenšováno v tom poměru, jak budou požitky zvyšovány, po případě pomine úplně.

B. Usnesení sněmovní.

1. a) Usnesením sněmovním ze dne 17. listopadu 1905 částkou 40 K stanovená roční odměna pro duchovní správy vyměřuje se napříště částkou 1 K 80 h za každou hodinu, ve které bylo skutečně vyučováno.

b) Usnesení sněmovní ze dne 7. října 1907 v příčině odměny učitelů náboženství za hodiny přespočetné, jakož i v příčině poskytování osobního služebního přídávku se zrušuje.

c) Remunerace zvláštních učitelů náboženství se stálým platem ustanovených za hodiny přespočetné vyměřují se 60 K pro obecné a 70 K pro měšťanské školy za hodinu ročně.

d) Tato usnesení nabývají platnosti, jakmile nový zákon o učitelských platech vejde v platnost.

2. Pravidla, stanovená ve schůzi sněmovní ze dne 27. dubna 1899, dle nichž se udílejí učitelkám ručních prací podpory ve stáří zrušuje se dnem, kdy zpředu uvedený zákon nabude platnosti.

3. a) Učitelským silám pro nepovinné předměty, vyjma jazyk francouzský a anglický, náleží za každou týdenní vyučovací hodinu roční odměna na obecných školách 50 K, na měšťanských školách 60 K.

Učitelé a učitelky francouzského a anglického jazyka obdrží počínajíc dnem za každou týdenní hodinu odměnu ročních 80 K, jež se zvýší dvakrát o 10 K po každém desítiletí nepřerušené a uspokojivé služby, čítajíc ode dne, kdy učitelská osoba s vysvědčením způsobilosti na službu nastoupila. — Zvý-

šení ta vyplácejí se od prvního dne měsíce následujícího po datu nastoupení služby.

Následují pravidla, dle nichž se udílí podpora vedlejším: učitelským osobám v § 1.—22.

Promluva na poslední neděli po sv. Duchu.

M. ž. Když vás kněz spásonosnou vodou křtu sv. učinil křesťany a údy církve, vložil bílé roucho — znamení posvěcující milostí — na hlavu vaši pravil: Přijmi roucho nevinnosti a dones je bez poskvrny až před soudnou stolicí Pána našeho Ježíše Krista, abys měl život věčný.

Vzpomínka na poslední soud jest vpravdě také výborným prostředkem, abyste se uchránili těžkého hříchu a tudíž ztráty milosti posvěcující; posiluje vás, abyste v bázni boží žili, tělo a svět přemáhali, špatných příkladů se chránili a ve stavu milosti setrvali.

Mnozí svatí zachovali se ve svatosti myšlenkou na poslední soud. Sv. Vincenc Ferrerský, veliký světec 14. století rád kázával o posledním soudě a svým kázáním obrátil nesčetné hříšníky; ano i mnozí židé dali se pokřtiti pro jeho kázání. Promluvme tedy dnes o *posledním soudě*.

1. Dějepisec Josef Flavius vypravuje, že rok před zkázou Jerusaléma, viděl na nebi kometu, která měla podobu meče, jehož ostří směřovalo k městu Jerusalému. Brána chrámu jerusalémského, která byla tak těžká, že dvacet mužů mělo s ní co činiti, sama se otevřela. Také bylo ve chrámě slyšeti na různých místech zvláštní, tajemné volání Odejděte odtud! Ta i jiná znamení dával P. Bůh židům, aby je pohnul, by činili pokání. A tak činí P. Bůh vždycky, kdykoli chce lidi trestati. Taková znamení boží budou hlásati také blízkost posledního soudu. Povstanou rozbroje občanské a války národů, povstanou nakažlivé nemoci, hlad a zemětřesení, nastane veliký odpad ve víře, rozmnoží se počet vlašných, lhotejných a rozmanitých, vystoupí různí bludaři a podivuhodné věci budou činiti a řeči mluvit, že zmatou a svedou mnohé. A zbude málo věřících.

2. A když bude nastávati světový soud, země bude se třásti, slunce se zatmí, měsíc zkrvaví a hvězdy budou padati s nebe. Moře bude mocně se bouřiti a v mohutných vlnách vzpínati. Divoká zvířata opustí skryše své a hrozným řevem a vytím budou ohrožovati člověka. Pojednou mohutný žár ohně roztaví zemi a přemění v novou tvářnost. »Povstaň, ó Pane, který soudíš zemi a dej odplatu pyšným.« Tím však není ještě země připravena ku příchodu Kristovu. Když země potřísněná tolika zločiny lidstva bude očištěna ohněm, pošle P. Bůh své anděly, kteří se čtyř stran světových budou troubiti a volati: »Vstávejte, mrtví, vstávejte a pojďte k soudu.«

Ach, kdo by chladně mohl líčiti to, co bude následovati. V tu chvíli země vydá své mrtvé a celé řady generací budou vycházeti z hrobů. A duše jedna každá vrátí se opět do svého těla. Tělo spravedlivých bude ozdobeno ke dni svého triumfu. Duše u vytržení nad svou krásou s radostí půjde vstříc svému Soudci. Duše však hanbou hříchu pokrytá ráda by se skryla, ale marně — neodolatelná síla táhne ji k jejímu Soudci. Tu v okamžiku shromáždí andělé všechny lidi a rozdělí ve dva zástupy dobré i zlé. A mezi oběma se sklene nepřekonatelná propast.

3. Následovati bude příchod Soudce. Velebností svou ozáří zemi jako blesk, Kristus obklopen anděly, provázen svou blahoslavenou Matkou, sestoupí s velikou mocí na naši zemi a zasedne na soudnou stolicí. Otevřeny budou knihy vševědoucnosti Boží, v nichž nejen naše skutky, ale i všechny naše myšlenky a žádosti jsou zaznamenány; každý uslyší jméno své a bude stát před tváří celého světa. Vezme to dítě, které nedávno bylo u sv. svátosti a polepšilo se, vezme je před soudnou stolicí Páně! Bázeň je pojímá, ale Máti Páně je těší. Kniha života jeho je otevřena; žilo v mnohých chybách a nedostatkách; málo se modlilo a namnoze nenábožně, bylo neposlušné, lhavé, svárlivé; snad i dokonce těžkého hříchu se dopustilo; ale při sv. svátostech přece vyznalo hříchy své; mělo lítost nad hříchy a úmysl opravdový polepšiti se. Jak je šťastno, že vyznalo virus svou a nedbalo výsměchu bezbožných. Spasitel pln lásky pohlíží naň a praví: »Pojď, požehnaný, Otce mého a vládní královstvím nebeským, které ti bylo připraveno, než byl svět.« A vezme jiné dítě! Bylo z téže osady, účastnilo setýchž pobožností jako ono. Ale je v řadě zavrženců. Předstoupilo s hrůzou před soudce. Kniha života jeho je otevřena, celý svět slyší jeho poklesky, ty nekalé myšlenky a žádosti; tu lehkovážnou četbu, nestoudné řeči a skutky temnosti; tu svatokrádež ve zpovědi ze chřichu těžkého zamlčeného, tu jedno nebo více nehodných přijímání; tu svádění jiných ke hříchu, tu pohoršení, jež dalo, tu hříchy pýchy, lenosti, hněvu. Zda nezvolá ono s hrůzou: »Hory přikrejte mě a země otevři se a pohlí mě.« »Proč jsi tak činil,« táže se Soudce věčný. A ono snad řekne; »Pane, byl jsem slabá a pokušení ke hříchu byla silná.« »Ale proč jsi to pokušení živil špatnou četbou a špatnou společností?« odpoví božský Soudce. »Pane,« odpoví onen, »ďábel mě sváděl ke hříchu.« »A což nestál ti po pravici můj anděl strážný,« odpoví Spasitel, »proč jsi ho neposlouchal?« »Bál jsem se a styděl před jinými, že by se mi smáli, kdybych byl hošný,« vymlouvá se dítě. Ale soudce věčný odpovídá: »Protože jsi se styděl před lidmi za mě, stydím se já za tebe před Otcem svým nebeským. Odejdi od mně do ohně věčného.«

Resultát soudu posledního naznačil P. Ježíš slovy: »A půjdou ti, kteří dobře činili, na vzkříšení života, a kteří zle činili, na vzkříšení soudu.« Nyní tito poznají před sebou skutečnost a marnost hříšných svých žádostí a pravdu slov Spasitelových: »Co platno člověku, kdyby celý svět získal a na duši své škodu utrpěl.« A když pohlédnou za těmi, kteří byli předmětem posměchu, zvolají: »Hle, my považovali život jejich za bláznovství a oni za tím jsou ve slávě.«

M. ž.! Služte tedy dobrým životem P. Bohu, plněním příkázání božích a neporušenou duši, abyste jednou i vy doznali pravdu slov Písma: »Jaký život, takové i zmrtvých vstání.« Dobrý-li tedy život náš, radostné bude i zmrtvých vstání naše. Amen.

J. L., katecheta.

Z praxe a různých.

Spolek katechetů v království Českém konal dne 25. září t. r. VIII. členskou schůzi za hojné účasti dpp. kolegů. Po zahájení schůze a uvítání přítomných s přáním všeho zdaru v práci v novém

školním roce věnoval předseda posmrtné vzpomínky dvěma o prázdninách zemřelým kolegům: Janu Procházce, býv. katechetovi v Bydžově, t. č. ve výslužbě v Bohdašíně a Vítu Kaskovi, katechetovi v Hro-

nově n. Met. Přítomní kolegové povstáním ze svých míst uctili památku zvěčnělých spolubratrů. Členové Spolku necht za ně co nejdříve obětují mše svaté. Po té kol. Václ. Hrudka ze Smíchova přednášel o oltáři v době gothické, za což mu tímto vzdáváme vřelé díky. Od katechety, který nechce býti jmenován, obdržel podpůrný fond Spolku darem 100 K. Za tento dar, který je důkazem veliké lásky ke Spolku a k členům nouzi trpícím, vzdáváme vroucí díky. Jeden kolega dopisem děkuje za dar 100 K v jeho nemoci mu udělený. Sestra † dp. katechety Jana Procházky a jeho matka děkují za podporu jeho synovi v nemoci udělenou a zároveň prosí o příspěvek na pohřební výlohy. Spolek »Joanneum« v Praze žádá o příspěvek. Kol. pensista žádá Spolek o půjčku 400 K. »Sdružení katol. mládeže« v Praze žádá o vyslání delegáta do výboru jmenovaného sdružení. O všech těchto záležitostech rozhodne výbor Spolku. »Křesťanská Akademie« v Praze oznamuje konání katechetického kursu a zve na něj členy Spolku. Přečteny dopisy od kolegů došlé a sděleno, jak se jim má poradit. Předseda oznámil, že osnovy pro III. třídu v Ordin. listě vydané, jsou již pro tento školní rok závazné. Sděleno, že se vydá nový církevní dějepis v duchu českém, na němž máme spolupracovati. Petita se musí dočkat, aspoň o zatímních katechetech. Předseda oznámil vše, co bylo vykonáno ohledně drah tních příspěvků, zvláště abychom byli zařazení do II. stupnice státních úředníků a abysme dostali příspěvek na domácnosti. Vše bylo předáno poslanci Dr. Zahradníkovi, aby se nás ujal, což týž také učinil. Na konci schůze promluvil kol. Vlasák o schůzi kněží v Praze dne 3. září t. r. konané. Kol. Nováček sdělil, že byl na katechetickém kursu o prázdninách na Velehradě, kterýž byl skvěle aranžován proboštem kanovníkem Dr. Stojanem.

Jos. Janout, t. č. jednatel.

Spolek katechetů v král. Českém
konal 2. října t. r. IX. členskou schůzi. Po zahájení schůze a uvitání přítomných předsedou přečetl jednatel protokol poslední čl. schůze, kterýž byl schválen. Po přečtení došlých dopisů a jich vyřízení zavedena byla obšírná debata o nové úpravě platů jak byla vytištěna ve »Věstníku Vládním«, roč. 1918. část VII. Čelá úprava byla dů-

kladně probána a usneseno, aby byla podána žádost správní komisi a c. k. zemské školní radě, aby katechetům obecných škol ponechán byl dosavadní osobní příspěvek. Zvolena byla též deputace, aby intervenovala na příslušných místech v této záležitosti. Na konci schůze měl opět přednášku o křesť. umění v Čechách kol. Václav Hrudka, kterou oživil knižními obrazy.

Josef Janout, t. č. jednatel.

Na podpůrný fond zaslali dpp.: Kar. Bica, Nusle 6 K; nejmenovaný 100 K; Ferd. Třebický, Dvůr Král. 3 K.

Ve prospěch válečné péče dp. Jos. Světelský, Třebachovice 20 K. *O vyrovnání nedoplatků* prosí

A. Oliva, t. č. pokladník.

Z našich rovů.

V Pánu zesnuli, zaopatření sv. svátostmi:

P. František Simon,

zasloužilý katecheta I. měšt. šk. dívčí v Nuslích.

Ve věku 43 let v 19. roce kněžství odchází vzorný katecheta a horlivý člen Spolku, sklácen chřipkou.

Pohřben 12. října za ohromné účasti duchovenstva a lidu.

Vřelou vzpomínkou provází jej v Nár. Pol. sbor učitelský: Vzornému knězi a učiteli zachovají občané nuselské, členové sborů učitelských, jeho bývalé a nyníšší žákyne stále trvalou památku. — R. i. p.!

P. Ladislav Makeš,

horlivý katecheta měšt. šk. v Radnicích,

ve věku 30 let a v 7. roce kněžství po krátkém zápalu plic z chřipky.

Ideál kněžství vedl jej druhdy z pražské reality ze VI. tř. na akademické gymn., aby vstoupil do pražského semináře.

Horlivý také v duchov. správě, ve výdobě chrámu P. a výcviku ministrantů...

Pohřben v Radnicích za ohromné účasti lidu a svých svěrenců, svých rodičů a četných spolubratrů kněží, vsdp. kanovn. metrop. Dr. Soukupem.

Hudba a zpěv, které byly radostí jeho ve chvíli prázdné, budou mu radostí věčnou mezi kůry andělskými, kam jej povolal Pán. »Čech« z 28. října 1918 věnuje mu tklivou vzpomínku ve feuilletonu.

R. p.!

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXIII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smichově č. 992.

K věkopamátnému dni 28. října 1918. — První katechetský kurs na Velehradě. —

Promluva na III. neděli adventní. — Z praxe a různé. —

K věkopamátnému dni 28. října 1918.

Republice česko-slovenské.

Přes noc jsi vstala svobodná,
třistaletých pout zbavena;
trnová tvoje koruna
rozkvetla divem ve květy,
ve květy bílé, červené,
plamenné, hrdé, vítězné,
jako kdys před lety.

Zplesala česká duše v nich,
ve květech bílých, červených,
v symbolu strastí minulých,
v znamení slávy budoucí,
nocí jež svítá, hoří nám
z Šumavských hor až ke Tatrám
jitřenkou planoucí.

Vyrůstej výše v slávě své;
vítězné tvoje korouhve
z příboje doby krvavé
vzhůru se neste v nadšení
k výšinám lásky, bratrství,
tam kde se v záři zlaté stkví
Kristovo znamení!

Vlad. Hornov.

První katechetský kurs na Velehradě.

Ohniskem novodobých snah katechetských byly Solnohrad, Vídeň a Mnichov. Kursy tu pořádané podstatně přispěly ke vědeckému vybudování katechetiky a roznítily v kruzích katechetských netušený a nebývalý zájem pro otázky katechetské teorie i praxe a skoncentrovaly pracovníky. A tu je třeba, aby také českoslovanští katecheté pořádali své kursy, aby vedle Solnohradu, Vídně a Mnichova postaven byl *Velehrad* a aby letošní kurs katechetský na Velehradě byl počátkem trvalé instituce československých kursů pedagogicko-katechetských na Velehradě, slovanském to Betlémě, a aby kursy tyto vybudovaly nám vědeckou katechetiku československou.

Myšlenka uspořádat kurs vznikla na pravidelných měsíčních schůzích kněžstva děkanství uhersko-hradištského, kteréž uspořádalo i katechetskou výstavku. Díla ujali se prof. dr. *Tauber*, katecheta P. *Reček* a kaplan P. *Pospíšil*. Kurs byl

myšlen původně jen jako podnik místní, ale došel takového ohlasu, že vyrostl mimo nadání pořadatelů v podnik rázu všeobecného. Na pouhé ohlášení v novinách přihlásilo se 175 účastníků z Čech, Moravy, Slezska, Dolních Rakous a pruského Slezska, nejen kněží, nýbrž i profesorů, učitelů i učitelek. Zájem z kruhů laických je právě pokynem, aby příští kurs měl už ráz širší pedagogicko-katechetický. Kurs spojen byl s katechetickou výstavou náboženských učebních pomůcek a odborné literatury, improvizovanou ve dvou sálech zámku. Výstavka názorně ukazuje, jaký pokrok učinila katechetika za poslední desetiletí.

*

Kurs zahájen byl v úterý o půl 6. hod. odpoledne společným matutinem ve starobylých chorových lavicích velehradských. Po společné modlitbě konal se o 7. hod. slavnostní průvod z Cyrilly, který za assistance vedl kanovník *Barták* z Ostrohu. Na kazatelně uvítal účastníky kanovník dr. *A. C. Stojan*. Vzpomenul, že na Velehradě byla prvá škola, že tu pracovali prvoučitelé našeho národa hlásající vznešené učení: Nechtež maličkých přijíti ke mně. Katecheta je pokračovatelem našich věrozvěstů mezi maličkými. Kéž proto požehná Bůh dílu, jež směřuje k povznesení náboženského vyučování ve škole. Po promluvě měl kanovník *Barták* sv. požehnání, po němž byla společná večeře ve Slovanském sále. Hudbu obstarali naši cyrilisté *Parma, Zapletal a Strmisko*. — Ráno měl po společných hórách a rozjímání konventní mši sv. kanovník dr. *A. C. Stojan*, který s příslovečnou svojí ochotou řídil duchovní stránku kursu. Při konventní mši sv. bylo společné sv. přijímání. Ráno o půl 9. hod. začaly kursovní práce. Nejd. kníže-arcib. konsistoř zastupoval ředitel dr. *Karel Šulák*. Nálada byla povznesená.

Zahajovací proslov měl předseda přípravného komitétu prof. dr. *Iauber*. Vylíčil vznik kursu a omluviv rychlostí přípravy mezery programové, odpovídá na otázku, proč byl svolán tento katechetský kurs. Stojíme před novými poměry. A tu je čas, abychom ukázali, že chápeme svoji dobu. Dnešní kurs je *prvý český katechetský kurs vůbec*. Český katecheta musí se přizpůsobit českým poměrům a českému dítěti. Kéž tento první pokus stane se *stálou velehradskou institucí* (hlučný souhlas), kéž vzroste nejen na obecné paedagogicko-katechetské kursy české, nýbrž slovanské vůbec. (Výborně.) Čeští katecheté chtějí tímto kursem zdůraznit, že *náboženství patří do školy*. Pohnutka kursu byla láska k české mládeži. Vítá účastníky z Čech, pruského Slezska, brněnské diecese a navrhuje za výkonného předsedu kanovníka dra *A. C. Stojana* (bouřlivý potlesk a souhlas, hlučné ovace), za místopředsedu faráře *A. Zavadila z Lulče*, předsedu brněnské jednoty duchovenstva, za zapisovatele dra *Vaška a Zamazala* a vzdává díky redakci *»Našince«*, který všecky katolické kulturní podniky rád podporuje.

Posl. dr. *A. C. Stojan* poděkovav za volbu uděluje slovo prvému referentovi, katech. *Mléčkovi* z Napajedel. Řečník aforisticky rozebírá thema Osnova ve třetí třídě měšťanské školy a dovozuje, že na základě zkušeností zvláště z posledních let opustil dřívější svoje přesvědčení, a došel k názoru, že v poslední třídě měšťanské školy je třeba dějiny církevní probírat apologeticky a že v souvislosti s církevními dějinami je třeba probírat věroučné a mravoučné pravdy, jež nejčastěji bývají napadány, a to i na školách dívčích. Katechism Canisiův je sepsán se zřetelem k protestantismu, dnes je však třeba všimati si novodobých námitek protináboženských. V poslední třídě je třeba upevňovat přesvědčení, aby žáci se nepřipodobňovali okolí, nýbrž dovedli plovat i proti proudu. Řečník lituje, že vzdor

Sedlákoví a Sahulovi nemáme pro školy článků o Husovi, Českých bratřích, Slovanské liturgii, českých dějinách 12. a 13. století žádného článku vhodného pro školu. Dětem se dnes musí říci všechno, aby mohly falešným prorokům říci, že to už dávno slyšely. Ne izolace, nýbrž imunisace! Indexy, zákazy atd. samy nedostačují, nestačily ani ve středověku, jen imunisace a očkování proti všem svodům má význam. Apologie nesmí být ovšem theologická, nýbrž lidová, nejen sama apologetika, nýbrž i stavba. Referent navrhuje příslušnou resoluci. V obšírné debatě ujali slovo: uč. *Říha* z Polské Ostravy, který se dotýká pochvalně ilustrací knihy Dvořákovy pro měšť. školy, kat. *Valouch* ze Vsetína, který doporučuje příklady z dob pro následování křesťanů. *Mlčoch* ze Zábřehu si stěžuje, že není české apologetické historie pro měšťanské školy a že není dosud definitivní osnovy pro III. měšťanku a pro IV. vůbec žádné. — *Štěpánek* z Rosic upozorňuje na knihu *X. Dvořáka*, *Zapletal* z Kroměříže je pro četbu katol. literatury pro mládež. Ředitel dr. *Šulák* praví k resoluci, že 60 hod. pro dějiny je mnoho, ježto žáci měšťanských škol znají pak málo z věrouky a mravouky. *Zamazal* míní, že ani nejlepší žáci nepamatují si věroučné a mravoučné formule déle než rok, ačkoli implicitně znají katol. věrouku a mravouku. Právě tak naše katolické matky neumějí sice katechismus, ale vědí, co mají věřit. Doporučuje v III. měšťance volný rozhovor. *Reček* z Kunovic upozorňuje na výtečná historicko-apolog. díla německá, jež jsou ve výstavě. *Malý* z Un. Brodu navrhuje dodatek k resoluci: Budiž vydána zvláštní učebnice pro poslední školní rok, jejímž základem budou církevní dějiny v duchu apologetickém. — Farář *Březina* doporučuje náboženské čítanky. — *Blinka* z Uh. Hradiště kritizuje Dvořákovu učebnici, která je těžkopádná a nesouvislá kompilace. Doporučuje knihu Pokojovu. Je pro zásadu: ne učení nazpaměť, nýbrž rozhovor! Posledními debaty byli farář *Chudoba* z Kopřivnice a *Kubáč* ze Slezska. Na to odpovídal referent a hlasovalo se o resoluci, která byla přijata v tomto smyslu, že vyučování v poslední třídě škol obecných i měšťanských má mít ráz apologetický, že církevních dějin v tomto směru jest využívat co nejhojněji. Zároveň přijat dodatek *Malého*.

Předsedající kanovník dr. *A. C. Stojan* sděluje, že nejd. konsistoři bude sdělena tužba kursu, aby konečně byla ustálena osnova pro III. třídu měšťanskou a vydána osnova pro IV. třídu.

Než přešlo se ke druhé přednášce, schválen byl *jednací řád*. — Slovo ujal pak známý autor »Prvoků« loštický katecheta *P. V. Kubiček* ke tematice: »Příprava na prvé sv. přijímání«. Přednáška Kubičkova vnitřně krásně vybudovaná a volně podaná se suverenitou universitního učitele ovládajícího hravě svoji látku, obsahovala tolik pedagogické moudrosti a přesvědčivé síly, že vzrušila posluchačstvo. S láskou umelce ke svému dílu zabýval se Kubiček svojí originální praxí přípravy k prvnímu sv. přijímání odpovídaje na otázky: 1. Kam přípravu tuto zařadit, 2. Kterak ji usnadnit a jak ji prohloubiti a navrhl k diskusi tyto otázky: 1. Doporučuje se rozdělit přípravu k prvnímu sv. přijímání na vzdálenější a bližší a blízkou omezit pouze na 2 měsíce? 2. Mohla by blízká příprava býti posunuta co nejdále na konec 3. škol. roku a prvé sv. přijímání se konat na závěr doby velkonoční? Má býti ke prohloubení této přípravy použito všech sil, zvláště buzen zájem rodičů a má býti rozsah theoretické průpravy omezen na minimum dle návrhu katolické prvoků? Přednáška Kubičkova, která dozajista bude celá uveřejněna v odborných listech, byla odměněna dlouhotrva-

jící hlučnou pochvalou a zanechala v srdcích posluchačstva hluboký dojem. Nejen jeden účastník bude praxi Kubičkovu v tom neb onom následovat.

O čtvrt 12. odebrali se účastníci do chrámu, kdež na velkém kůru *P. Parma* mluvil o významu cyrilských jednot a prakticky ukazoval, jak se zpívá nový chorál. — O tři čtvrti 12. byla konsiderace, kterou měl kanovník *dr. A. C. Stojan* a pak společný oběd, po němž adorace. Na kůře pokračoval *P. Parma* ve svých výkladech.

Ve středu odpoledne o půl 3. hod. se pokračovalo. Jménem njdp. biskupa brněnského a diecesní jednoty duchovenstva pozdravil kurs farář *Zavadil*. Zaháena byla debata o Kubičkových vývodech. Debata točila se o otázku, kdy jest vésti dítky ke sv. přijímání, o encyklice Pascendi a praxi v jednotlivých českých diecesích. Mluvili: *Malý, Kocian z Dolan, dr. Šulák*, který sděloval, že v příštích Aktech Curiae bude určena příprava k prvému sv. přijímání na III. školní rok. *Zamazal a Zavadil*, kteří poukazovali na střední cestu v této věci určenou Římem: 7. rok, úsudek katechetův a svolení rodičů, *Nováček z Prahy, dr. Nejezchleba z Ostravy a Eliáš z Frenštátu*, kteří poukazovali na obtíže v průmyslových krajích a valašských jednotřídkách, *Blinka*, který navrhl, aby kurs hlasoval o 3. nebo 4. roce jako vhodném, *Březina, Mléčka*, který vysvětloval, že katech. spolek byl vyzván, aby podal návrh vyučovací osnovy pro 3. školní rok vzhledem na přípravu k prvnímu sv. přijímání, *Dovrtěl a Slováček* ze Želez. Brodu. Na otázky dané kursu bylo po doslovu referentově odpovězeno kladně a přijat proti návrhu *Blinkovu* návrh referentův: Budiž projevena vůči njd. konsistoři tužba kursu, aby rozkaz vést dítky k prvnímu sv. přijímání ve 3. školním roce nebyl absolutní. *Dr. Šulák* navrhl, aby na program katechetského kursu r. 1919 dána byla otázka znění modliteb ke sv. přijímání. (Hlučný souhlas.)

O modlitbě referoval pak děkan *dr. Obdržálek*. V debatě navrhl *dr. Tauber*, aby do modliteb zařaděny byly modlitba za vlast, za sjednocení Slovanů u víře a přimlouval se za jednotný kancionál. *Dr. Šulák* tázal se, jaký kancionál měl by býti vydán, zda s notami. Vysloveno jednomyslné přání, že s notami. *Blinka* přál si takový kancionál, aby bylo možno užívat téže knihy od mládí až do stáří. *Zamazal* žádal, aby se v kostelích zpívala také hymna papežská. Dále mluvili *Hudeček, Dovrtěl* a red. *Světlík*, který upozorňoval na to, aby kancionál vydán byl se skutečnou péčí a jeho veskrze solidní výpravu a žádal, aby vydání kancionálu svěřeno bylo některé naší instituci kulturní, na př. MCM. Referent vyslovil pak souhlas s podanými náměty.

Prof. *dr. Kratochvíl* vyslovil přání, aby příští kurs byl *pedagogicko-katechetský*, aby také profesori a učitelé měli na něm slovo, aby kursy tyto staly se trvalou institucí. (Živý souhlas.)

O pěstování církevní písně ve škole pojednal interesantně cyrilista *P. Parma* a chválil, že Kubičkova Prvouka věnuje církevní písni plnou pozornost. Prakticky ukázal, kdy která kostelní píseň dá se nacvičit, aby přiléhala k učivu. V otázce kancionálu si přál, aby vydán byl jakýsi kanon nejlepších písní společných pro celou českou oblast. Každá diecese a po př. jednotlivé kraje at pak mají své dodatky.

Pro jednotný kancionál mluvili dále *dr. Tauber*, farář *Všelečka* a *dr. Obdržálek*. Projevy tyto byly kursem sympaticky uvítány.

Dalším referentem byl *P. Reček*. Mluvil o biblické katechesi jako základu náboženského vyučování a v duchaplné přednášce, v níž ukázal velké bohatství

své katechetické orientace v Písmě, dovozoval, že vyučování náboženství na podkladě biblickém musí se dít psychologicky, centrum všeho vyučování musí být Kristus. Lásky vzbuzené ke Kristu nutno využít k působení na vůli. Velmi působivé je katech. zpracování hesel (Chléb s nebe dal jsi jim, Beránku Boží, a j.) ve vyšších třídách. Referent stěžoval si na zanedbávání katechetiky na bohosloveckých učelištích, ačkoli katechisování vyplňuje celý život kněží, a hájil stanovisko proti vyučování katechismu a návrat k metodě evangelické — Kristus mluvil v podobstvích — a provině křesťanské a zdůrazňoval znalost Nového Zákona. Svěží, s přesvědčením podaná přednáška byla odměněna hlučným, dlouhotrvajícím potleskem.

Po přednášce bylo po 6. hod. jednání přerušeno. — Po matutinu a večeri, při níž u klavíru byli farář *Zavadil* a katecheta *Podivinský* přednášel o své cestě do Říma a doprovodil svoje slova světelnými o-razy.

Tim byl skončen první den kursu, který všechny účastníky plně uspokojuje, jehož úspěch všestranný je už zajištěn a který také šťastně otevřel cestu pedagogicko-katechetskou.

Po ranní pobožnosti v pořadu prvního dne zahájen byl druhý den katechetského kursu referentem katechety *P. Malého* o Liturgice a obecných dějinách církevních na škole obecné. Referent vyslovuje se pro obmezení katechismu ve prospěch liturgiky a obecného dějepisu církevního a žádá zavedení pro školy obecné těchto tří knih: Kubičkovy prvouky pro stupeň nižší a pro stupeň vyšší učebnice liturgiky a církevních dějin. Katecheta není na obecné škole odborným učitelem, nýbrž spirituálem svého ústavu. Doporučuje Olivovy »Stručné dějiny církevní«, vyd. družstvem »Vlast« a rovněž tam vydanou liturgiku.

Dalším referentem byl *dr. Iauber*, který mluvil o názorném výkladu věroučných pravd. Referát poskytoval velkou bohatost látky, svědčící o rozsáhlé sečtlosti referentově. Referát nepochybně bude uveřejněn v odborných listech. Po referátě děkoval *dr. Stojan* řečníkovi za uspořádání kursu a rovněž i ostatním členům přípravného výboru faráři *Hudečkovi*, kat. *Rečkovi* a kaplanu *Pospíšilovi*. (Hlučný souhlas.)

Jak čeliti odkřesťanění mládeže, o tom rozhovořil se volným slovem a jadrně farář *P. Hudeček*. Jestliže příčiny odkřesťanění mládeže tkví ve škole, rodině a veřejném životě, pak jest čelit jim opravdovostí, taktem a odbornou vzdělaností při školním vyučování, poučováním o organisaci matek, řešením dobrého tisku a všímáním si dorůstající mládeže a to také i studující. Referent žádá, aby katolíci horlivě účastnili se národního života, aby podali důkazy národní spolehlivosti, a aby katolický tisk psal nacionálně a aktivitu aby zahájili především sami u sebe. Nesmíme připustit, aby z důvodů národnostních vznikala nedůvěra k církvi. (Hlučný souhlas.)

Čtvrtým referentem, který dostal se ještě dopoledne ke slovu, byl prof. *dr. Hejčl*. Mluvil o hexaemeru a jeho výkladu a vyslovil se pro to, aby hexameron bylo vůbec z vyučování v nižším stupni škrtnuto a teprve ve vyšším stupni aby se stala o něm zmínka s tím podotknutím, že Písmo je kniha nábožensko-mravní a že nechce učit ani geologii ani paleontologii. Mluví o periodismu, který je dnes překonán. Exegeté drží se nyní toho, že není třeba přizpůsobovat se každé modní hypotéze, nýbrž že je třeba emancipovat se od vědeckých hypotéz. Proto zavrhne učení periodismu zvláště na obecných školách. — Přednáška prof. *dr. Hejčla* vzbudila nejživější pozornost.

Referátem prof. dra *Hejčla* bylo o půl 12. hod. dopol. jednání skončeno. O posledních referátech nebylo už možno provést debatu. Účastníci kursu dali se pak společně fotografovat.

V poledne ukončil kurs prof. dr. *Tauber* poukázav znova, že kurs byl prvním pokusem a měl vady všech počátečních podniků. Mimo jiné bylo také mnoho reterátů, takže o posledních nebylo možno provést debaty. Ale přece zanechal kurs ve všech účastnících radostný ohlas a dojem zduaru. Za hlučného souhlasu celého shromáždění vyslovil předseda přípravného výboru naděje, že za rok zase přijdeme. Nadšení se stupňovalo, když předseda kursu kanovník dr. *A. C. Slojan* naráževav situaci nynější, vyzval všechny, aby v bratrské svornosti a lásce stáli neochvějně na půdě cyrilometodějské, ať přijdou změny a převraty jakékoli. Odpoledne byla valná schůze Pedagogické akademie, na které došlo k *vážnému projevu pro vyučování náboženství* na středních školách, který odůvodnil prof. dr. *B. Vašek*. Živou debatu vzbudil návrh prof. dra *Jos. Kratochvíla* na zřízení *učitelské akademie* pro abiturienty středních škol. Na návrh red. *Světlíka* učinila valná schůze Pedagogické akademie důležité usnesení, že na Velehradě bude se *kurs pedagogicko-katechetický konat každý rok*. A usnesení toto je zatím nejvzácnějším ovocem letošního válečného kursu a dozajista nejlepší odměnou pořadatelům, kteří mají v něm důkaz, jak šťastnou a požehnanou byla jejich myšlenka uspořádat na Velehradě první katechetský kurs český. Záruku dalšího zduaru podávají i souhlasné telegramy obou nejd. moravských arcipastýřů.

Neděle III. adventní.

Vánoce — radostné svátky dětí a všech věřících.

Napsal EM. CIVKA.

Ještě týden a slaviti budeme radostné svátky vánoční. Pokorně pokloníme se narozenému Spasiteli u jeslí a s vroucí toužebností naslouchati budeme andělským zpěvům: *«Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle.»*

Pokoj, mír! Slova nebeského původu, slova nevýslovné útěchy a radosti! Jak toužili jsme po svatém pokoji, jak vroucně přáli jsme si žádoucího míru! Třikrát slavili jsme svátek Knížete pokoje, Narození Páně za hrozné bouře válečné, v ruchu a hukotu světové války.

Slavnost vánoční a světová válka! Jaké to příkré a neslučitelné protivy! V jeslích něžné, Božské dítě, s líbezným úsměvem na líčku, kolem něho pokojní, chudí pastýři — a ve světě mocní národové s nejstrašnějšími zbraněmi v rukou, s výrazem nenávisti a zloby ve tvářích, krvavý zápas a vzájemné ničení na suchu, ve vodě i ve vzduchu!

Kterak jsme se mohli radovati, kterak jsme mohli veselé vánoční písně zpívat, když dolétal k uchu našemu rachot pušek a hřímání děl, když v srdcích svých slyšeli jsme sténání raněných a vzdechy umírajících?

Než Bůh dopouští, ale neopouští. Když nouze se zdála nejvyšší pomoc Boží byla nejbližší. Když sténající lidstvo klesalo již pod tíží útrap, když bouře válečná rozzuřila se nejhrozněji, Pán pokynul a stalo se utišení velké. — Dohřměla děla, umlkly pušky, sklonily se, a spanilá duha míru zazářila nad rozbouřenou a zbědovanou Evropou!

Nejsou ovšem dosud zaceleny rány, zhojeny bolesti, zažehnány útrapy, jež hrozná válka způsobila, ale prsa naše přece již oddychují klidně, schýlené hlavy se vztyčují, nová síla vlévá se do paží, nová naděje pučí v srdcích našich.

S myslí klidnější a jasnější, s okem plným důvěry v lepší budoucnost můžeme a máme vítati letos Knižete pokoje, narozeného Spasitele. Radost čistá a svatá ať září o těchto svátcích vánočních nejen z oka dítěte, ale i z tváří všech věrných učedníků Kristových!

1. Jak blažené jest dítě v kolébce! Neví ničeho o závisti a nenávisti, nezná války a zápasu národů. Tiše dřímá ve svém lůžku, s klidným úsměvem odpočívá v náručí matčině.

Jak šťastné jest malé dítě o svátcích vánočních! Nezná starostí, jež skličují jeho pečlivou matku, nechápe slz, jež často kanou z očí rodičů a sourozenců. Je spokojeno a šťastno pod skrovným stromkem vánočním, s čistou, dětskou radostí patří na malého Ježíška v jesličkách a s upřímnou účastí naslouchá dojemnému vypravování o Narození Páně.

2. Vánoce jsou zajisté pravou slavností a radostí dítek, ale i *dospělých*, kteří si zachovali srdce, podobné dětskému, srdce, v němž svítí hvězda nevinnosti a živé víry v Božského Spasitele.

Či nemluví, nekáže hlasitě a dojemně Narozený Vykupitel z jeslí všem, kteří Ho ochotně poslouchají?

Co hlásá? *Tak Bůh miloval svět, že Syna svého Jednorozeného dal, aby žádný, kdo v Něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.* (Jan 3, 16.) Či snad ti, milý příteli, někdy napadla myšlenka: »Jest to možné, Syn Boží stal se dítětem? Bůh odpočívá v jeslích?«

Zamysli se! Stojíš na břehu moře. Jak daleko tvé oko dohlédne, nevíš žádné země, jenom širé, nesmírné moře. Avšak pohled! Vlna k tobě připlavila vzácné, cizí ovoce, podivuhodný plod. Zdvihi jej: »Odkud přicházíš? Kde jsi vyrostl? Tato země, na které žijí, nenese takových plodů — ty jsi poslem z jiné, daleké bohatší země. Moji draží! Není-li tomu také tak s Pánem Ježíšem? Nemusi-li každý, opravdu myslící, hlouběji bádaající člověk zastavit se před tím obdivuhodným Plodem v jeslích a tázati se: »Odkud sem přicházíš se svojí čistou, na níž netkví ani prášku? Se svojí vroucí oddaností k Bohu i lidem, která celý život Tvůj ozařovala? Se svojí láskou, jaké tento svět nikdy ani netušil? Zajisté tento Božský plod nemohl vyrůst na vypráhlé půdě našeho světa! Nikdy před Pánem Ježíšem, ani kdy po něm, nevydala naše země takového nebeského plodu! V tom malém Ježíšku v jeslích zjevila se nám Boží láska. Bůh sestoupil k nám!«

3. A jsi-li chudý, pohleď bedlivěji na Božské dítě v Betlémě! Pozoruj ten ízký chlév, kde se Spasitel narodil, viz ty tvrdé jesle, kde na slámě Král nebes i země klidně odpočívá! Jaká spokojenost, jaké tiché štěstí ozařuje chlév i celé okolí Betlemské a paprsky tohoto štěstí pronikají a zlatí všechny pokorně věřící.

Blažení a čistou radostí naplnění poklekají chudí pastýři u prostých jeslí a patří s nejhlubší úctou a důvěrou na líbeznou tvář Božského dítěte. Vracejí se ovšem ke svým stádům, žijí dále svým prostým, chudobným životem, ale vzpomínka na onen svatý večer v jeskyni Betlemské dodává jim síly a útěchy ve všech útrapách. Andělský chvalozpěv: »*Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle,*« zazníval stále v uších a srdcích jejich.

Čerpej i ty, milý příteli, důvěru a posilu ve svém strádání a nedostatku u jeslí Betlemských! Hle, Syn Boží, Král nejvyšší, v chudobě se narodil a v nízké chatrči Nazaretské přebývá, a ty bys nařikal, když se ti nedostává, čeho snad ani mítí nemusíš, čeho si můžeš snadno odepřít? Vzpomeň si na blažené dny svého dětství! Rozsvěť v srdci svém tu čistou radost, kterou jsi cítil jsa dítětem před stromkem vánočním!

4. Jak mnohý otec, bývalý voják, až státi bude letos uprostřed blažených dítek u stromku vánočního a rozpomeně se, kterak loňského roku trávil v zákopech v zimě a strachu smutný štědrý večer, pocítí zajisté v srdci svém upřímnou radost nad šťastným se svými shledáním a poděkuje milému Spasiteli za vzácnou ochranu a vysvobození z hrozných útrap a nebezpečností.

A šťastné děti, jež loni smutně stály o štědrém večeru kolem vánočního stromečku a modlily se k Spasiteli: »Opatruj nám našeho tatíčka a navrat nám ho brzy zdravého a čilého!« — ty dítky letos s tváří zářící vesele vítati budou narozeného Spasitele a z hloubí srdce budou volati: »Děkujeme Ti, milý Ježíšku, že Jsi nám zachoval a vrátil milého tatíčka, za Tvou dobrotu budeme se vždy vroucně k Tobě modliti, svého milého otce budeme vždy ochotně poslouchati a svým chováním chceme jemu i naší matičce jenom radost působiti.

A což ti nešťastní, jimž nelitostná válka vyrvala na vždy milovaného otce, drahého bratra, věrného přítele — ti mají letos s pláčem a naříkáním příchod Spasitele světa uvítati? Nikoliv. Pozdvihni zraky své vzhůru, trpící příteli! Vidiš tu jasnou hvězdu zářící nad Betlémem? Slyšíš ty zástupy andělů plesajících a Boha chválicích? Zajisté mezi nimi jest též duše toho, kterého jsi miloval a jehož nyní oplakáváš. Tam v nebeském ráji necítí žádného bolu, žádných útrap, tam požívá radosti nejčistších, tam přimlouvá se za tebe u Pána a těší se na shledání s tebou po skončené tvé pouti pozemské. Proto setři slzu s oka svého a posilni viru a naději v zkormouceném srdci svém!

Moji drazí! Stará pověst vypravuje, že o štědrovečerní noci rozezvučí se v moři utonulé zvony.

Kéž rozezvučí se letos i naše zvony radostným hlaholem, oslavujíce Narození Božského Spasitele a díky mu vzdávajíce za dosažený mír i za osvobození národa našeho. Amen.

Z praxe a různé.

Věstník vládní č. VIII uveřejňuje: O prava: V druhé příloze části VII. Věstníku vládního u věcech obecného školství z roku 1918, v nichž jest uveřejněno vnesení c. k. zemské školní rady ze dne 24. července 1918, č. II. A. 36:2/51.614 o osnově zákona o platech učitelských, bylo na 19 v § 88 za slovem »dvacet« vynecháno slovo: »dvou«; má tudíž správně zníti: »dvacet i dvou hodin.« To dáváme jako odpověď na různé dotazy v té příčině.

P. František Šiller,

zasl. katech. měst. šk. v Čes. Brodě.

Skláčen chřipkou v 35. l. a v 111. kněžství.

Kněz vzorný a pečlivý vychovatel mládeže.

Pochován v rodišti ve Velešíně. R. i. p.!

P. Vít Kaska

zasl. katecheta měst. šk. v Hronově.

Ve 47 roce věku a 24 roce kněžství zprvu katech. v Náchodě, posléze v Hronově a při chatrném zdraví svým působil zdárně.

Na prahu pětadvaceti let povolal jej Pán, aby oslavil jubileum věrného sluhy svého.

Pochován 6. září v Nových Dvorech.

R. i. p.!

Členové neopominou aktu piety k oběma v Pánu zemřelým členům.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXIII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

ROČNÍK XXI.

Redaktor VLASTIMIL HÁLEK.

Stíny při obsazování učitelských míst.

Jiskry od učitele X.

Dnes si dělá právo snad *každý* na obsazování míst učitelských a na poroučení při tom. Na tohle ano, tomuhle chce každý rozumět. Ale aby přiložil ruce k mnohé tak velenutné nápravě ve školství, toho nikdo neučiní. Kdo pak by se neustále obíral se školou a o věci učitelů se staral! Ale jakmile se jedná o ukázání moci a nadvlády, tu je jich tady dost. A každý má hned plno rozumu a každý hned dovede poroučet, jen což. Vážím si *autonomie* a přeji jí největších práv, ale těchže práv požadují také pro učitelstvo a kněžstvo, které má *nejvíce* co dělati se školou a s dětskou výchovou. Ti tomu přece musí nejlépe rozumět, ti vědí, co je potřebno ku zdárnému úspěchu školy a vyučování a nikdo jiný. Tedy měly by naše kruhy veřejně všimati si také otázky obsazování míst v tom smyslu, jak by se vyslovilo učitelstvo, které by mělo býti povoláno, aby s ostatními činiteli ve škole pracujícími podalo samo své náhledy a návrhy ve příčině této důležité otázky.

Kdyby náš lid byl všude tak vzdělán, že by se mohlo všude počítati s jeho inteligencí a vyspělostí duševní, nepsal bych proti tomuto dosavadnímu obsazování míst. Ale bohužel leckde jest ještě náš vesnický lid, zvláště v těch zapadlinách, nevzdělaný, neuvědomělý, holdující jenom té své denní práci a nic se o duševní pokrok nestará. Takový člověk nemá pak o školu žádný zájem, naopak on nemá rád učitele. Tito lidé jsou mu přítěží a břemenem, »on na ně musí platit a oni dělají pány«, on je přímo nenávidí a to proto, že mají lepší kabát a čistěji si chodí. Mnozí nemohou těmto pracovníkům ve škole přijíti na jméno. Činí jim v jejich povolání různé překážky, štvou ostatní lid proti nim a běda učiteli, někdy i knězi, nemá-li skálopevného zdraví a pevné povahy a duchapřítomnosti, aby se dovedl proti těm surovostem a násilnostem ubrániti způsobem důstojným, aby se nedal sirhnouti ke kroku, ve kterém se zapomíná někdy na opatrnost. A tací neuvědomělí lidé přece za to nestojí, aby učitel nebo kněz vydávali pro lidi v šanc svou existenci.

A takovým lidem mnohde »*svěřeno*« jest volení si učitele. Považte! Mnohý, který nevychodil ani obecnou školu, který nezná nic, co jsou to *studie a náklady na studie*, takový neuvědomělec dostane do ruky žádost učitelů, přílohy, jejich vysvědčení, dekrety, což vše c. k. okresní školní rady zasílají místním školním radám k sestavení *terna*. Takový člen místní školní rady přijde k starostovi a řekne:

»Tak už to je tady skrz toho učitele?«

Starosta má žádosti ležet na stole, může se v tom každý dle libosti hrabat a jednotlivé listiny prohlížet, má-li děti, i ty to ovšem důkladně prozkoumají a hned to ve škole roznesou, jaké má ten nebo onen učitel vysvědčení. Že to pak

není nikterak pro toho učitele, který se do onoho místa dostane, nic příjemného, dovedeme si představit.

Starosta předloží sousedovi »radovi«¹ žádosti a ten jme se ty archy probírat, kývaje vážně hlavou.

»Hm, tenhle má ňáký špatný známky,«² bručí a odkládaje, běže jinou žádost.

Přijde po něm jiný a na to hned zase jiný a za krátko ví dopodrobna celá vesnice, jaké který učitel má známky. Mluví se o tom v hospodě, doma před dětmi, nešetří se hrubými poznámkami, nadávkami, kritikuje se horlivě činnost jednoho každého učitele, aniž by ho lidé znali atd.

Dostane-li se pak jeden z těchto učitelů, kteří byli již předem nevinně od podobných občanů odsouzeni, do vesnice na školu, prožije tu očistec. Lidé si ho neváží, vyčítají mu, že se sem dostal proti jejich vůli, že ho oni nechťeli, že měl špatnější vysvědčení než tam ten druhý a třetí, že nic neumí a nic také jejich děti že nenaučí. Žaluje-li učitel takové urážky, jsou sice odsouzeni, ale učitel to má potom ještě horší mezi těmi lidmi. Mstějí se mu kde mohou. I se sekýrou přišel opilý na učitele za to, že musel skrze něho do vězení.

Při tomto odstavci o obsazování míst učitelských hraje také velikou úlohu otázka, má-li se jít učitel představit čili nic. Můj náhled a mnoho jiných jest ten, že to nikdy není na škodu, ani nečestné. Proč pak u jiných stavů se na osobní představení klade váha? Ovšem že nemíním zde hájit představení se v té formě, v jaké se až dosud leckde událo, totiž chodit po vesnicích a vlézt do každého stavení a k doporučení svému mluvit tam nesmysly a hanět svého konkurenta. To nehájím a hájit nikdy nebudu. Jak uboze vypadá, když inteligentní učitel dožebává se někde hlasu.

Pan učitel spustí: »Račte prosím, pane X., dáti mně laskavě svůj hlas. Žádám sem za učitele a dovoluji se představit Vašemu Blahorodí. Byl jste mně doporučen jako veliký přítel našeho školství a jako podporovatel všeho krásného a proto doufám pevně, že jako pokročilý občan a pevný charakter mne podporovati budete už k vůli tomu, že jsem na slovo vzatým odborníkem ve výchově mládeže, a že žádný ze žadatelů o toto místo nemůže se takovými úspěchy ve škole vykázat. Všichni stojí hluboce pode mnou a mohu jen ubezpečiti Vaše Blahorodí, že Váš hlas nebude vyhozen nadarmo, ale že opatříte své škole znamenitou učitelskou sílu, která bude i ozdobou vaší obci. Nechci pomlouvati ty druhé, co sem žádají, ale jestli některý z ostatních žadatelů sem po mně ještě přijde, nevěřte, Vaše Blahorodí, z nich nikomu. To víte, každý, kdo chce něco ulovit, vynachvává sebe a ty ostatní haní. Tak to dělají ti ostatní. Ale já takový nejsem. Já jdu rovnou cestou a přímo. Když řeknu, že jsem nejlepším odborníkem ze všech, tak tomu Vaše Blahorodí můžete věřit.«

»Hm, a umíte taky hrát dardu?«³ táže se vážně člen místní školní rady.

»Dardu? Jak to, Vaše Blahorodí?«

»No dardu. My tu hrajeme dardu. To je nejlepší hra. Přes tu není. Kdybyste ji neuměl, to bych vás litoval. Nemohl bych pro vás hlasovat. My tady jsme pro dardu«, řekl moudře člen místní školní rady.

»Ale, pro Boha, Vaše Blahorodí! Tohle je znamenité!« zvolal žadatel. »Tohle je znamenité! Jak pak bych neuměl hrát dardu! To by bylo pěkné! To se Vaše Blahorodí teprve přesvědčí, až uvidí, jaký já jsem dardista,«⁴ horoval žadatel,

»No, to mne těší, to máte můj hlas jistě, to se nestarejte. Jak umíte dardu, jste chlapík. To je hra!«

»Tak mohu doufat. . .«

»To se samo sebou rozumí. Tady je na to ruka« a »rada« podával panu učiteli svou širokou dlaň.

Pan žadatel se hluboce uklonil. Jen když má slíbený hlas. A tuhle dardu, tohle je štěstí, že se ji, když chodil do ústavu, naučil. Vida, k čemu je to dnes dobré, že umí dardu! Pomůže mu k pěknému místu. Ukláněl se hluboce svému novému příznivci a odešel. Do večera toho dne věděla celá vesnice, že ten žadatel pan X. jest znamenitý dardista, který každého obehraje, že tam, co byl dřív, žádný s ním nechtěl hrát, každý se ho bál, že zná karty pozadu jako zpředu, že mu to vynese více nežli jeho služba atd. Dardisté v hospodě »u modré žáby« o jiném nemluvili, než o příchodu cenou vyznamenaného »dardisty-učitele«. Následek toho byl, že protivníci téhle hospody »u modré žáby«, scházející se v hospodě »u bílé růže« toho použili a podali protest k okresní školní radě, že oni nechtějí do obce žádného učitele dardistu, oni že chtějí jenom učitele do školy. Teď se to jak se patří rozmíchalo a konec byl, že znamenitý, cenou poctěný dardista učitel místo toto nedostal.

Nechci, ani mně nenapadne, tímhle líčením urážet naše boдрé venkovany, toho jsem dalek, ale prosím je, budou-li tohle číst, aby sami uznali, neděje-li se tak někde dosud. Jeden člověk za druhého přece nemůže. Tak nemohou pokračili autonomisté za takové »uvědomělce« jinde. Je vidět, že je zde potřeba nápravy. Takovéto audience ovšem se nemohou doporučovat, porušují vážnost učitelského stavu. Ale mnohdy záleží mnoho na osobním styku a seznámení se. Stačilo by někde tedy, kdyby se představil žadatel starostovi obce a faráři, kterýž zajisté jako inteligentní člověk po zásluze a dle všech okolností uváží stáří, klasifikaci, poměry rodinné atd. a sám navrhne v sezení místní školní rady terno ze žadatelů. Jsem přesvědčen, že, kdyby takhle tyto dva tak nesmírně důležité a tak si blízké stavy jednaly, že by se doplňovaly a že by nastal mezi nimi ten nejpřátelštější poměr, který by byl jenom na prospěch škole a národu. Přemýšlejme trochu více o tomhle a nedejme se hlasy protichůdců odstrašiti.

Přehled směrů výchovy mládeže národů v době předkřesťanské a křesťanské.

Nastiňuje JOSEF HRUBÝ.

Vzdělanost každého národa jeví se ve výchově mládeže.

Tuto pravdu znali skoro všichni národové, u nichž jevila se snaha, by dorůstající mládeži veškeré vědomosti a dovednosti snadně a jistě vštípli. Vše to dělo se vychováváním. Jen vychování odpovídá obyčejně onomu kulturnímu stanovisku, na něž národové se povznegli, jsouc takřka jeho výkvětem. Pozorujeme vychovávání u čelnějších kulturních národů, žijících v době předkřesťanské v Asii, Africe a Evropě.

Jsou tu předem Číňané a Japonci. U Číňanů pozorujeme vychovávání rodinné (slovo rodina znamená tolik jako »celý stát«), při čemž vychovávají se hlavně hoši; dívkám nevěnuje se tolik pozornosti. Výchova je tu vlastně holým

výcvikem (dressurou). Ve všem zřejmý holý mechanismus. U Japonců, kteří svou mládež způsobem podobným vychovávají, znamenati jest přec jen pokrok v tom, že mají již řádné školy veřejné, ve kterých i dívky se vyučují.

Vychovávání u Indů bylo jiné. U nich má vychovávání ráz kastovní a to náboženský, při čemž se vychovávají podobně jako u Číňanů hoši, ačkoliv zdá se, že v dobách starších i děvčata vychovávána byla. Rozdíl výchovy mládeže u Číňanů a Indů naznačí as tato věta: Číňan vede dítě, jak by světem prošlo. Ind vede dítě, jak by se světa přišlo. Proto panovala u Indů nirvana, to jest způsob v udušování sama sebe jako nejvyšší cíl snažení lidského. Kdo dovedl veškeré vášně své, přání, sebecit, sebevědomí i nenávist krotiti, tím více a více k Bohu se přibližoval. Zjistěte jevil se tu dobrý krok, byť i pohanský, směřující k dobru člověka. Leč učení to nemohlo přec nadchnouti, uvědomíme-li si, že tvořeny byly tu dvě kasty čistých a nečistých. Tito byli služební lidé a vylučováni. Byli to Ludrové lid rolnický a řemeslný, nemající přístupu k vzdělávání. Dítka nebyly též vyučovány. Jinak mládež učila se gramatice, dějepisu, filosofii, právnictví a lékařství. Pěstovala se prosodie, metrika a poetika.

Pozorujeme vychovávání u Peršanů, u nichž má ráz národní. Zakládá se na náboženství dualistickým. Uznávají totiž dva principy, boha dobrého Ormuzda a boha zlého Ahrimana. Každý Peršan jest vyzvátelem Ormuzdovým a jiný než Peršan odpůrcem jeho. Učením tímto naváděni byli ke konání dobra vůbec. Všeliké pohazování dítek bylo zakázáno, neboť tím by se byl zmenšil počet přívrženců Ormuzdových. Ačkoliv měli Peršané tak zvané »školy spravedlivosti«, shledáváme u nich nespravedlivost v tom, že i oni dívky z výchovy vylučovali.

U Egyptanů mělo ve výchovu mládeže velký vliv to, že věřili v nesmrtelnost duše. Vychovávali nejen hochy, ale i dívky. Egyptané byli polytheisté, ctili totiž zvířata (fetišismus), slunce a měsíc (sabeiismus).

Židé povzbuzování jsouce z řízení Božího vírou v Boha jediného, měli vychovávání nábožensko-národní. Rodiče byli u nich zástupci Božími. Dítka vedeny byly vychováním k Bohu, učily se zákonu Páně a dějinám národů. Ve výchově zřítí všude stopy stanoviska vznešenějšího, určitějšího cíle, k němuž dávaly směr hlavně školy »prorocké«. Leč byli tu fariseové, zákonníci, z nichž mnozí chybovali v tom, že shledávali splnění úkolu svého pouze v zachovávaní vnějších, na oko stavěných úkonů. S hlediska mravního byli někteří pokrytci, licoměrníky, podvodníky. Jistě zdravější základ výchovný u Židů, též příležitá zeměpisná poloha vzhledem k ostatním kulturním národům a mnoho jiných duvodů měl Bůh, že právě tento národ vyvolil, aby z něho vzešlo světlo všem národům Ježíš Kristus, který stanovil nejkrásnější, nejurčitější pravidla pro výchovu vůbec.

U Řeků, národa arejského, setkáváme se s vychováváním individuálním. Hlavní zásadou jejich vychovávání byla Sokratova okřídlená slova: »V krásném těle sídliti má též krásná duše.« Proto pěstoval se u nich nejen duch, ale i tělo člověka. Dívčám věnována pozornost výchovou rodinnou zvláště v pracích domácích, při čemž dbáno hlavně počestnosti a krásy.

Leč shledáváme se u tohoto pokročilého národa s nepěkným zjevem otroctví a pohazováním neduživých dítek.

V Římě bylo vychovávání sice rodinné, ale odedávna za dob Etrusků byly Římanům školy známy. Byly to školy triviální. Vyučovací metoda byla slabíkovací.

(Dokončení.)

Přehled směrů výchovy mládeže národů v době předkřesťanské a křesťanské.

Nastiňuje JOSEF HRUBÝ.

(Dokončení.)

Známo jest z dějin, že úžasné požitkářství, rozkošnictví i prostopášnosti zavedly Římany na scestí. Výchova šířením panství římského klesala, otroctví zmáhalo se měrou netušenou. Mnozí z těchto otroků, gladiatoři zvláště vychováni pro pořádání krvavých zápasů, působili zhoubně na mysl národa. Není divu, že docházelo časem k hrozným bojům otroků s rody patricijskými. Ačkoliv některé směry výchovné Řeků, zvláště Lykurga, Solona, Pythagora, Sokrata, Platona a Aristotela s jedné strany, u Římanů, zvláště za Cicerona, Seneky, Quintilliana a j. se zamlouvají, nemožno se přec jen v celku nadchnouti pro antiku, pro nespravedlivé s otroky nakládání.

Vychovávání u Germánů bylo rodinné. Poněvadž byli Germáni národ válečný, byli hoši vychovávání hlavně tělesně. Chvalitebné bylo, že dívkám věnována u nich pozornost veliká tak, že naučila se záhy zvykati veškerým důležitým pracím v domácnosti.

U Slovanů bylo v podstatě vychovávání dítek podobné. Vlastností Slovanů byla klidnost v spoluzítí, která jevila se ve veškerých pracích, hlavně v hospodářství, kterémuž se jiní národové jako Němci i Uhři od Slovanů přiučovali. V tom smyslu byla u Slovanů výchova přirozená, rodinná. Nade vše byla stavěna na odív poslušnost k osobám starším. Ve výchově divčí znamenati u nich pokrok veliký. Dbáno přísně kázně, mravnosti i počestnosti.

Rozhlédneme-li se v dějinách vychovatelství po době křesťanské, shledáváme, že vychovávání mělo celkem ráz mravoučný, neboť žádný národ starověký neměl systematickou řádnou mravouku. Velikým vlivem na vychování mládeže bylo náboženství Kristovo, jenž příchodem svým, učením svým vtiskl výchově znak čistého lidství, neboť výchova starověká k uznání důstojnosti lidské v každém člověku bez rozdílu se nepovznela. Učení Kristovo, mající v základě svém seménka nejčistšího socialismu v pravém slova smyslu odkrylo veškeré zlo, hříchy, stinné stránky výchovné, chybné směry mravoučné fariseů a zákonníků židovských. Stalo se učení to z vůle Boží vzorem pro všechny národy světa bez rozdílu, národy to, kteří tápali ve tmách a bloudili ve výchovných směrech ku své vlastní škodě. Že učení Krista Pána platí pro všechny národy, dokázáno přesvědčivě a nezvatně po jeho slavném z mrtvých vstání. Tím ukázal jasně světu svou moc jako Bůh. K apoštolům, majícím již o moci Kristově povědomost, na dotvrzení toho pravil tak mile, dojemně, než se s nimi rozloučil: „Dána jest mi všeliká moc na nebi a zemi. Proto jděte a učte všechny národy.“

Civilisace národů starověkých otroctvím byla poskvrněna. Převahou bylo tu vychování rodinné, neslo se, jak vidno, směry rozmanitými, odlišnými. V době křesťanské dalo se již vychovávání s počátku pod dozorem církve, později pod dozorem státu. Proto hned v počátcích ery křesťanské zřizovány školy katechumenické a katechetické, kde dbáno, aby umění i vědy ve spojení s náboženstvím se pěstovaly. Stanovisko to je přirozeně nejrozumnější a platí až podnes všeobecně.

U některých národů starověkých byly děti pohazovány, též bohům obětovány, kdežto v době křesťanské se tak nedělo. Podobně bylo i s děvčaty ne-

šetrně nakládáno; výchově dívčí ve starověku málo pozornosti věnováno. Některé momenty vychování starověkého shodují se s mnohými ve výchově křesťanské. V starověku zřizovány byly školy hlavně u Řeků a Římanů; ve středověku setkáváme se již u Karla Velikého se školou dvorskou. Vychovávání kulturních národů starověkých řídilo se příklady, v době křesťanské též. U některých pohanů neposkytovalo se každému vychování, platí to hlavně o otrocích, kteří nebyli od pohanů za lidi považováni. V době křesťanské poskytovalo se každému vychování.

Čilejšího ruchu, jako za doby naší, na roli školské dosud nebylo. Nejen o ducha a duši, i o tělo, schránku obou, starostlivě se pečuje.

Ve vychovávání nynějším i vychovávání tělesnému paříčného místa se dopřává. Působí tu doba naše pozitivně i negativně. Jednak zaváděním tělocviku, negativně zdravotními předpisy, jež vše zdraví lidskému škodlivé ze škol hledí odstraniti. Však nedostačuje člověka vyučovati, vzdělávati, uzpůsobovati, umravňovati, musí se též k Božskému životu naváděti, jinak života nejdokonalejšího nebude při něm.

Není vědy, aniž kteréhokoliv oboru vědy lidské bez řízení Božího a proto věda, má-li býti vědou, musí se opírat o zákony Božské a výchova i vyučování jíti souběžně. Veškeré směry protichůdné, bez Boha, bez víry jsou jako ve tmě předkřesťanské, ba ještě horší, neboť pohané bloudili svým přirozeným způsobem, v prostředí, jak žili, bez učení Kristova. Bloudění modernistické je druhu dvojího, buď neúmyslné neb úmyslné. Neúmyslné je u mladých, ještě nevyzrálých slabých povah, vedených chybnými filosofy, učenči. Mnozí z nich postřehnou v budoucnosti sami na sobě tíhu chybné výchovy a vracejí se v náruč víry pravé. Úmyslné je těžkým, přímo neodpuštělným hříchem vedoucích vychovatelů, kteří jednak ze zásadního odporu ku Kristu nebo z nezřízeného studu mládež kazí.

Proto pryč se všemi chybnými směry vychovatelskými; pryč s veškerým modernismem.

Přejeme si reformu moderní vzhledem k novým vyplynulým poměrům. Jisté jest, že světová válka musí se státi opětne mezníkem v dějinách vychovatelství, kde řízením Božím činí se přítrž nezdravým směrům ve výchově mládeže. To ať si uvědomí dobře ti, kteří bloudí stále okolo světla, nenalézajíce ho a tím jest Ježíš Kristus, nejlepší kněz, učitel a Pán světa.

O naukách modernistů.

Dle okružního listu J. Sv. papeže Pia X. »Pascendi« vykládá VÁCLAV LEFLER, kand. dokt. boh. a farář ve Vojkově.

Úvodní slova před 10 roky vydané encykliky ze dne 8. září 1907 »úřad nám od Boha svěřený pásti stádce Páně«, odvolání se na Krista, na potřeby celé církve a p. poukazuje k tomu, že se jedná o encykliku vydanou »ex cathedra«. Jest tudíž povinností, abychom pravdu katolickou, kterou encyklika obsahuje a neomylně vykládá, přijali jako katoličtí křesťané věrou božskou a netoliko jako pouhý předmět filosofického bádání.

Pravda katolická v encyklice obsažená jest protiřečnost učení modernistů čili lépe řečeno, poznáme-li náležitě blud modernismu, držíme za pravdu katolickou opak tohoto bludu.

Proto sv. Otec kladl hlavní váhu na to, aby blud modernistů náležitě ozřejměl, a učinil to s takovou znalostí a podrobností, že sám sebe omlouvá, že tak důkladně o bludu tom poučuje. Ale jinak by pravda katolická nebyla jasná, kdyby blud vězíci v krvi a v útrokách Církve nebyl do těch nejmenších záhybů vystopován a zjeven. Jest totiž blud modernistů nemoc jakási, obsahující v sobě zárodky všech bludů, které kdy proti Církvi od počátku jejího trvání povstaly; s tím toliko rozdílem, že nepřítel ten zhoubný nachází se ve vlastním táboře.

V boji, který zesnulý sv. Otec proti modernismu zahájil, především jest potřeba znáti podrobně celý plán válečný nepřítele, jeho úkoly; dále pak donutiti nepřítel k rozhodující bitvě; a konečně využití vítězství až do krajnosti pronásledováním. První věc, plán modernistů, poznává se na poli filosofickém; druhá věc, bitva svedena jest vítězně na poli theologickém; a třetí věc odehrává se na poli církevní kázně.

Z toho tudíž uzavíráme, že encyklika věrou božskou přijímána může býti pouze v těch částech, kde se jedná o věci křesťanské víry a křesťanských mravů, a co s nimi nerozlučitelně jest spojeno; ale nikoliv, kde se uvažuje o vyvrácení blouznění filosofického aneb o vhodné prostředky k zamezení zla modernismu. Abychom podali výklad encykliky, musíme se přidržovati rozvrhu, který sv. Otec sám sobě učinil.

Předně chceme poukázati k novotám vědeckých výrazů a za druhé vyvrátiti modernismus jako pavědu.

Ohledně první části úkolu našeho musíme se přidržovati u výkladu slov modernistů samých, aby oni nám pověděli, co pod tím nebo oným výrazem vědeckým rozumívají.

Ohledně druhé části úlohy naší, — vyvrátiti modernismus jako pavědu — musíme se dáti s nimi v boj; a sice bude bojovati modernista filosof proti katolickému filosofu, modernista-věřící proti věřícímu katolickému, hlavně pak modernista-bohoslovec proti katolickému bohoslovcovi — a tak podobně historik proti historiku, kritik proti kritiku, apologeta proti apologetu a reformátor proti reformátoru v boji utkatí se musí.

Konečně musí učiněn býti vzhled do minulosti a vzhled do budoucnosti, abychom poznali jednak přátele modernistů v dobách minulých, jednak důsledky z modernismu vyplývající vyvodili pro budoucnost.

Potom po této diagnosi symptomů dlužno pátrati po pravé příčině modernismu. Ostatní již snadným se jeví: použití léků přiměřených a sice dle povahy nemoci nejostřejších.

V přítomném spisu chceme se aspoň z části úlohy předsevzaté zhostiti, a sice podáváme

I. Vysvětlení slov od modernistů užívaných.

1. »*Agnosticismus*« znamená dle mluvy modernistů učení o nepoznatelném. Učení to zavedl do filosofie moderní positivismus Comte-ův.

Tento tvrdí, že lidské vědění nedospěje nikdy k poznání podstaty jsoucna, čili že veškerá metafysika jest marna. Vědění lidské musí se dle pozitivismu omezit na fakta a zákony. My, prý, můžeme toliko poznati, jak jevy po sobě následují, jakým zákonům podléhají; ale naprosto si, prý, nedovedeme vysvětlit,

co za těmito jevy se skrývá. Odtud pochází známé: *ignoramus, ignorabimus*, učení o agnosticismu.

Co Comte jako zásadu prohlásil o vědění lidském, že totiž duch lidský stále se vyvíjí; to Herbert, Spencer, tvůrce tak zvané filosofie moderní synthetické čili souborné, přenáší na všechny poznatky vůbec. Kdežto Comte, jako materialista, všechny otázky zamítá, které se týkají jsoucnosti boží, nesmrtnosti duše, svobody vůle — Spencer těmito otázkami se zabývá a je do oboru nepoznatelného většinou odkazuje.

Kdežto Comte důsledně, jako materialista, ze stupnice věd vyloučil dušesloví, zabývá se Spencer základy psychologie.

Agnosticismus dle modernistů neznamená však nějaký pojem záporu anebo zbavenosti, nýbrž též víru v absolutno.

Toto učení o jednotné víře v absolutno vyslovil Hamilton a rozvedl dále děkan Mansel a toto učení jejich bylo Spencerem a modernisty položeno jako základní učení moderní filosofie.

Věda dochází, prý, konečně k týmž závěrům jako náboženství; zůstávají obě státi na hranici absolutna. Toto absolutno přesahuje netoliko lidské poznání, ale i lidskou představu, a proto se nazývá agnosticismus to učení, které, prý, směřuje vědu a náboženství, jelikož jak věda tak náboženství musí konečně vyznati: neznáme a nepoznáme.

2. »*Phaenomena*« — čili jevy; to znamená dle mluvy modernistické »jevy psychické«. Moderní psychologie uznává, že myšlení není úkaz hmotný. Ale též nechce přiznat nesmrtnost duše a nesmrtnou duši v těle lidském, a proto běře útočiště k psychickým jevům. Myšlení jest, prý, snadno vysvětlitelné. Myšlení děje se třemi pochody psychickými, jak vysvětlují modernisté.

Předně vnímáním, za druhé pamatováním a za třetí vypovídáním. Myšlenka každá jest, prý, soustava myšlenek. Při tom předpokládají modernisté intuici ako něco nepochybného. Přijde, prý, vždycky na výsledek. Podmínky vnímání jsou buď fyzické, aby totiž zjev se nervstva dotkl. Potom fysiologická podmínka, aby čidla a nervová soustava správně fungovaly, a třetí podmínka vnímání psy, chická vyžaduje, aby zde byla pozornost, individualisace.

Kdo všechny tyto funkce intuice, pozorování, individualisování koná, o to se moderní psychologie pranic nestará. Všecko se dle modernistů »vývojem« děje, tedy i myšlení; a nezáleží jim na tom, kdo jest podmětem myšlení lidského, nýbrž jen pouze na postupu myšlenkovém. Tu pak postupem myšlenkovým dojde se k základnímu výtvoru.

Zde opět nám zůstává modernista odpověď dlužen, kterak se stalo, že fysický předmět čili zjev, který dal podnět k rozrušení nervstva, stal se psychickým jevem.

Tak moderní psychologie uznává chtěj nechtěj pochody fysiologické a pochody psychické, které jsou souběžné aneb se protínají; ale nedovede nikdy bez uznání jsoucnosti duše, jakožto podmětu myšlení, vysvětliti přechod ze stavu fysiologického do stavu psychického. Kterak povstal psychický jev, proč zanechal počátek v nervstvu modifikaci fysickou jsa sám již povahy psychické — to modernisté bez uznání duše lidské jakožto myslící své jáství vysvětliti nedovedou.

(Pokračování.)

Opatření proti zpustlosti mládeže.

Nařízení c. k. místodržitele pro království České ze dne 4. dubna 1917, č. 19-853/54, o opatřeních proti zpustlosti mládeže.

V provádění § 13. (C) nařízení ministrů vnitra, spravedlnosti a financí ze dne 19. ledna 1853, čís. 10 ř. z., a § 54, odstavec 2., živnostenského řádu, vydávají se tato nařízení k zamezení zpustlosti mládeže:

§ 1. Kouřiti tabák jest mladistvým osobám zakázáno. Prodávati kuřivo mladistvým osobám není dovoleno.

§ 2. Mladistvým osobám jest zapovězeno požívati ve veřejných místnostech lihové nápoje jakéhokoli druhu (pivo, víno, mošt, likéry a pod.).

§ 3. Vstup a pobyt v samostatných výčpech kořalky jest mladistvým osobám zakázán.

§ 4. Návštěva hostinců, kaváren a patřících k nim hostinských zahrad a kuželen a podniků, kde se podávají jídla a nápoje pomocí automatů, jest mladistvým osobám zapovězena, leda a) že by byly v průvodu svých rodičů nebo jiných osob na ně dohlédajících, b) výjimečně i bez takového průvodu, toliko k vůli stravování, není li možno stravovati se jinde, jako na př. při cestování nebo na cestě.

§ 5. Hrátí v karty a hazardní hry na veřejných místech (v hostincích a kavárnách) jest mladistvým osobám zakázáno.

§ 6. Návštěva volně přístupných tanečních zábav, místností, kde se konají představení lidových a samorostlých pěvců, představení varietních, zpěvních síní nebo kabaretních, jest mladistvým osobám zapovězena.

§ 7. Mladistvým osobám jest zakázáno potulovati se bez zaměstnání na veřejných cestách, ulicích, náměstích a ve veřejných sadech v době od 1. dubna až do 30. září po 9. hodině (po zavedení letního času po 10. hodině) večerní.

§ 8. Mladistvým osobám není dovoleno navštěvovati představení kinematografická, končící po osmé hodině večerní, nebo jichž obsah byl censurou pro kinematografy prohlášen za nevhodný pro mladistvé osoby.

§ 9. Majitelé živností nebo jejich zástupcové nesmějí podávati mladistvým osobám lihové nápoje v otevřených neb uzavřených nádobách k jejich vlastnímu požití, pálené lihové nápoje ani tehdy, použije-li se mladistvých osob toliko jako poslů. Rovněž nesmějí majitelé živností neb jejich zástupcové dovoliti mladistvým osobám vstup do samostatných výčepů kořalky a pobyt v nich.

§ 10. Majitelům a odpovědným správcům hostinských a výčepních podniků jest zakázáno dovolovati mladistvým osobám vstup do svých hostinských místností a pobyt v nich; vyňaty jsou z toho případy, uvedené v § 4. pod a) a b) Majitelům a odpovědným správcům takových podniků jest zapovězeno trpěti ve svých hostinských místnostech účast mladistvých osob na hře v karty nebo na hazardních hrách.

§ 11. Majitelům licencí a koncesí, jakož i odpovědným správcům podniků jmenovaných v § 6, jest zapovězeno dovolovati mladistvým osobám pobyt v do-
vých provozovacích místnostech.

§ 12. Majitelům licencí kinematografických a jejich zástupcům jest zakázáno dovoliti mladistvým osobám návštěvu představení druhu zmíněného v § 8.

§ 13. Majitelům živnosti jest zakázáno nabízet mladistvým osobám, ať už za úplatu nebo zdarma, tiskopisy, jež mají pro svůj nemravný, oplzlý nebo čiv dráždící obsah ráz literárního škváru, nebo jim tiskopisy takové prodávati, veřejně vychalovati, ohlašovati nebo vykládati ve výkladních oknech nebo prodejních místnostech.

§ 14. Mladistvými osobami dle tohoto nařízení rozumějí se osoby obojího pohlaví, které ještě neukončily 16. roku. Pokud přicházejí v úvahu mladistvé osoby povinné ke školní návštěvě, nebo navštěvující nějaký veřejný vyučovací ústav, zůstávají nedotčeny platné v daném případě přísnější předpisy kázeňských řádů a jiných předpisů.

§ 15. Toto nařízení musí býti vyvěšeno v plném znění ve všech hostinských živnostech každého druhu, ve výčpech a prodejních kořalky, ve varietních zpěvních síních, divadlech kinematografických a v trafikách, větších živnostenských a průmyslových podnikách, jakož i ve všech školách a vyučovacích ústavech na zřetelně viditelném místě.

§ 16. Pro přestupky výše uvedených předpisů trestají se: a) Osoby dle trestního zákona nedospělé (mladistvé osoby mladší 14 let) domácím pokáráním, školou nebo obcí, nebo náležitým opatřením opatrovníckého úřadu; b) osoby dle trestního zákona dospělé (starší 14 let) dle stanovení §§ 7. a 11. císařského nařízení ze dne 20. dubna 1854, čís. 96 ř. z., politickými okresními úřady, v pražském policejním obvodu c. k. policejním ředitelstvím peněžitou pokutou od 2 do 200 K, nebo vězením od 6 hodin do 14 dnů; c) majitelé licencí dle ministerkého nařízení ze dne 30. září 1857, čís. 198 ř. z.; vedle toho může úřad, který licenci udělil, licenci tu jim odníti; d) živnostníci dle ustanovení hlavy VIII. a IX. živnostenského řádu důtkou, peněžitými pokutami až do 1000 K, nebo vězením až do 3 měsíců. Jsou-li tu podmínky § 133. b), odstavec 1., lit. a) živnostenského řádu, budiž živnostenské oprávnění odňato na vždy nebo na určitou dobu.

§ 17. Toto nařízení nabývá platnosti dnem jeho vyhlášení.

C. k. místodržitel:

Max hrabě Coudenhove v. r.

Sv. Václav a český učitel.

POŠUMAVSKÝ.

»Jde mi o to, aby Václav byl navrácen srdcím Čechů, která se od něho nespravedlivě odvracejí,« tak četl jsem v Závěrku knihy universit. profesora dra Josefa Kalouska: »Obrana knížete Václava sv.« (Praha 1901 nakl. Bursík a Kolkout.) Na slova tato vzpomínám dnes, kdy letí myslí i srdcem Čechů přání a touha po sebeurčení národu našeho, kdy se všech stran rojí se pokyny a návrhy, jak jednou upravit český život, aby každý Čech a tedy i celá vlast dospěti a vyspěti mohla svého určení. Ale skoro bolem naplněno jest mé srdce, že v tak mnohých návrzích, jež mají býti podkladem budoucí práce obrodné v národě, nezní nejmohutnějším hlasem jméno našeho světce, vlastence, knížete sv. Václava, že není ani zmínky o jeho způsobu práce, již vedl náš národ hned v počátcích našeho bytí ke vznešenému národnímu sebeurčení.

Cesta jeho práce byla účinná, jeho zásluhy o sebeurčení národa českého jsou nepopíratelný, proto musí jeho činnost vzata býti v úvahu těmi, kdo upřímně

chtějí blaha české, drahé vlasti. Nebo mají i nyní po tolika dějepisných dokladech velikosti sv. Václava a jeho zásluh platiti slova dra Kalouska, že se od něho nespravedlivě odvracujeme?

Proč tedy tak málo nadšení pro tento veliký vzor našeho života? Krátce odpovídám: *Proto, že života, jeho zásluh a jeho velikosti neznáme.* Kolik veřejných přednášek v našich městech jsme slyšeli o zásluhách sv. Václava, tohoto dějinného velikána? Kolik brožur rozhodí naši vlastenci o dnech svatováclavských po našich vlastech? Kolik řečníků mají naše spolky vlastenecké, aby ve dnech sv. Václava nadšeně promluvili o tomto velikém Čechu? Rozevřete naše knihy učebné, vezměte knihy zábavné (pro mládež i dospělé), projděte našimi musei, pátrejte a mnoho-li najdete článků, úvah, povzbuzení a poučení o sv. Václavu. Nechci vytýkati a snad narážeti, ale musím, chtěje býti pravdivý, přímo říci: Proč o sv. Václavu tak často a tolik se nemluví, nepíše a nevolá jako ku př. o Mistru Husovi? Nebo byl sv. Václav vůbec beze všech zásluh? Pak ovšem nebyl by směl prof. Novotný říci o politice Václavově, »že si zasloužil, aby se stal národním svatým!« (Novotný, České dějiny, Laichter, Praha 1912, str. 470.)

Nebo jsme tak daleko došli, že sami pomáháme svým nepřátelům mlčíce o sv. Václavu, nešíříce stále, mocně a energicky vědomí a jeho úctu? Bylo by smutné svědectví o naší národní uvědomělosti, bylo by smutným dokladem, jak málo známe a chceme znáti své dějiny, jež přec mají býti základem našeho života. Nebo jsme se nic jiného nenaučili z dějin jen několika listům o době husitské, bělohorské a ostatním opovrhujeme? Upřímný Čech má znáti dějiny své vlasti ne z části, ale celé bez výjimky, aby se stal také celým Čechem vychovaným celým dějinným postupem svého národa od počátku. Nebo smíme a máme se odvracetí od sv. Václava, který byl snížen zároveň s národem svým, jehož dědicem se nazývá. (Dr. Kalousek, 2.)

Právě proto, že na světlou postavu světce a vlastence sv. Václava útočili a dosud útočí ti, kdo podklad svatosti, to jest náboženství, hledí zničiti v národě českém, i ti, kdo ode dávna cit lásky k české zemi hledí rdousiti, proto věrní Češi tím více k němu přilnou, neboť z útoků nepřátel poznávají, že *jest jistě vědomí o sv. Václavu, jeho úcta a následování jeho mohutnou a bezpečnou silou a záštitou našeho českého bytí, našeho určení v řadě národů evropských!*

Kde má se počítí s prací obrodnou? Kdo má rozsívati símě k novému životu sebeurčení národního? Nikdo jiný, než ti, kteří vzkřísili národ náš, ti zapadlí vlastenci našich krajů *čeští kněží a učitelé.*

Český kněz a český učitel také dnes jako při obrození národním musí jíti ruku v ruce, musí na vzorech českého žití, hlavně na sv. Václavu štípati novou sílu, nové nadšení, vznešený ideál pro česká srdce, aby dovedla bítí a žití pro Boha i vlast. »Netoliko pak že knihy uměl, ale víru naplňoval,« praví Palacký (díl I. str. 236) o sv. Václavu a tato slova zlatá jsou základem naší pravé české výchovy a našeho určení. Nestačí jen knihy uměti, nestačí jen mnoho znáti, ale ke pravé dokonalosti jest jistě potřeba i vznešeného srdce, jež ušlechtili dovedl jen ten, který řekl: Učte se ode Mne Já jsem Cesta, Pravda a Život. Kristus svým životem a učením jest základem pravého určení člověka pravé dokonalosti; jak i na sv. Václavu patrně a z celého jeho žití zřejmo. Rozum i srdce vésti jest úkolem učitele a vychovatele, který nemůže v této metodě přehlédnouti sv. Václava, jenž jest vzorem a dokladem jasným, kam dospěje

ten, kdo rozum obohatal uměním a srdce ušlechtil a posvětil ctností. Kněz a učitel musí jít ruku v ruce, chtějí-li vypěstiti pravé, vznešené české povahy, české srdce, jak u sv. Václava dokázáno.

II.

Sv. Václav neužil v pravém slova smyslu krás dětství. Otce záhy ztratil a Drahomíra neměla ho tak ráda, jak by jeho citlivé srdce bylo chtělo a si zasloužilo. Náhradou péče mateřské jest mu babička Ludmila, prvá jeho učitelka. Jak podoben jest sv. Václav nejednomu dítěti, jež neraduje se z pravé lásky rodičů, kteří buď z nedostatku, někdy i z nedbalosti, často i ze zloby nestarají se o duše dětí jim svěřených. Těm nezbyvá jen srdce Ludmil, to jest školy: učitele a kněze. Ti jediní vedou malé to české srdce, ti jediní dávají mu teplo a jas, kterých mu nedá otecký krb. Šťastno dítě, jež našlo taková srdce, šťasten národ, který má takové vychovatele.

Jako Ludmila, tak učitel i kněz mohou dojít krásných výsledků, jdouce cestou vznešené babičky Václavovy. Ona nejen učila, ona se modlila a dobrými skutky posvěcovala. Tak i učitel má nejen učit, ale musí i upřímně volati denně k dárci světla: Přijď sv, Duše! Čisté srdce, pobožná mysl jest základ síly v práci vychovatelské, jež tolik těžká a zodpovědna. Proč naši staří učitelé dovedli vychovati tolik vděčných, pravím vděčných a dobrých žáků? Oni se též modlili za zdar své pilné práce, oni učili a také se modlili za své žáky, tak že se stali milostí a pomocí vyšší rozséváči zrn padajících do pole úrodného.

Dnes s podivem slýcháme, že žáci dřívějších dob líbali ruku svým rodičům knězi a učiteli — proč? Věděli a co více cítili v srdci, kdo jsou jejich dobrodinci. Nebylo to náhodou, ale vědomě, z pravé lásky, jež činí divy v srdci lidském a jest bezpečným vůdcem k dobrému životu.

Sv. Ludmila vedle slova vedla sv. Václava i životem. Tak učí i pravý, upřímný český učitel. Slovo a hlavně zářný příklad učitele vychová národu vznešené, dobré, charakterní syny i dcery.

Ve vyučování není možno vyhnouti se *názoru*. Nám Čechům musí býti sv. Václav, jeho život i mládí, vzorem nejlepším a nepostradatelným. Proto český učitel ke vzoru tomu často se obrátí a přičiní se, aby články tohoto směru byly v učebnicích školních — ne-li — tož sám užije krásné postavy světcovy za příklad ve svých pokynech výchovných ve škole.

Na počátku českých *dějin* promluví o sv. Václavu ne suše, ale pln ohně a lásky, která z každého slova zpívá, z každého pohybu ruky a gest patrná, promluví mládeži se zápalem, který zazáří z jeho oka i tváře. Za *cvičení slohová* užije nejedné věty, ku př.: »Byl v Čechách kníže spravedlivý, jménem Václav« (Leg. slovanská). Nebo nadiktuje slova (Palackého): »Sv. Václav ubohým pomáhaje, bídné krmil a odíval, vdovám a sirotkům ublížiti nedal, vězně a poroby (otroky) prodávané kupoval, lidi všecy, chudé i bohaté miloval a o ně se staral.« Vyroží je nejen mluvnicky, ale i obsahově a vytkne ctnosti dobrého srdce, jež miluje vdovy i sirotky.

(Dokoučení.)

Sv. Václav a český učitel.

POSUMAVSKÝ.

(Dokončení.)

O sirotcích (jichž tolik přibýlo!) se rozhovoří a srdce útlých dětí pohne k nejednomu činu lásky k bližnímu, ukazuje stále na vzor sv. Václava. Mluvě o lásce sv. Václava k bohatým i chudým vstoupí tak v srdce dítek pravou Kristovu demokratickou lásku všech ke všem, jež jest ozdobou urozených, bohatých i chudých. Tak sblíží chudé s bohatými, tak záhy již v dětském srdci zase je pravý, náboženský český demokratismus mající základ ne na boji třídním, ale v lásce Kristově k bližnímu.

Z této historické zmínky o sv. Václavu uspořádá si řadu slohových vět k diktandu a spolu jako *zrnka výchovná pro česká srdce!* Ku př. sv. Václav vdovám i sirotkům ubližovati nedával od nikoho. Sv. Václav, kníže český, všechno dobré činil v životě svém. Sv. Václav chudé domácí i přespolní a jestliže kdo zimou strádal, všechny odíval a krmil (věty vesměs z legendy vostokovské). Několika větami ukáže *lásku bratrskou* k Boleslavovi, jemuž odpouští po útoku slovy: To ti Bůh odpust, bratře!

Při *zpěvu* nadiktuje a vylóží píseň sv. Václavskou, již často užije při zpěvu, zahajuje ji zpěvně vyučování. Český učitel zmíní se o původu (ve vyšší třídě) této písně a nadšeně ukáže, že jest odkazem našich předků, kteří v dobách všech v ní nacházeli síly, útěchy, pomoci i radosti.

Český učitel věda z historie, že náboženství s národností stojí i padá, nebude se vyhýbat i ukáže na *zbožnost* sv. Václava, který, ač kníže, nestyděl se jíti do chrámu P. a plnit svoje křesťanské povinnosti. Tato zmínka bude mu příležitostí k pobídce plnění náboženských povinností křesť. žáka. Spolu bude příležitostí ukázati, že náboženské povinnosti *nijak nebrání lásce k vlasti* a že ten, kdo chce býti a má býti vlastencem, musí jako sv. Václav obojí upřímně znáti, milovati a plniti.

I doba roční (svátek sv. Václava!) bude vhodným okamžením, aby upozornil na význam jeho náboženský i národní, vzpomene zásluh sv. Václava. vzpomene i jeho hrobu v Praze, po případě ukáže obraz světcův, kostela sv. Víta, kaple sv. václavské. Článečky krásné sbírky »Čítanka sv. Václavská« od prof. Košnáře (vydal Kotrba Praha) budou českému učiteli studnicí článků, vypravování, diktátů k těmto pracím. Tam najde legendy, popisy chrámů sv. Václava, Karel IV. ctitel sv. Václava, sv. Václav v lidovém českém podání, pověsti o založ. kostela sv. Václava na Proseku, pověsti pražské, o blanických rytířích, koruna sv. václavská, popis její, o významu drahokamů v této koruně atd.

Též básničky o sv. Václavu užije k memorování pro děti, nejednu najde v »Českém gratulantu« (vydala Vlast Praha) a v starších čítankách. Poslouží k diktátu i k memorování.

Vykládaje v dějinách o kostele sv. Víta, zmíní se o hrobu sv. Václava, mluvě o Boleslavovi znovu dá opakovati — krátce každoročně užije každé příležitosti, aby obnovil a utvrdil vzpomínku o sv. knížeti našem, vzoru lásky k Bohu i vlasti.

Ve vyšších třídách ukáže obrazy sochy sv. Václava od Myslbeke, vnitřek kaple sv. Václava, kostela v Boleslavi atd., atd.

Láska učitele ke sv. Václavu sama udá mu a nalezne nejednu cestu, aby oslavil, vštlpil a nadchl českou duši dítěte pro sv. knížete.

Již záhy musí ukázati, že sv. Václav byl *uzorem lásky k Bohu i vlasti*, proto učitel sám nebude litovati času a přečte znovu Palackého, Novotného, Obranu Kalouskovu, Čítanku sv. Václava, z drobných brožurek vezme: Obrana víry r. 1917, Několik listů z křesť. dějin českých, vydala Vlast, Hlasy svatováclavské: O sv. Václavu 1917 (Vlast) atd., atd., aby rozehrál své srdce k tomu, jež Čechové upřímní vždy a nadšeně ctili.

O naukách modernistů.

Dle okružního listu J. Sv. papeže Pia X. »Pascendi« vykládá VÁCLAV LEFLER, kand. dokt. boh. a farář ve Vojkově.

(Pokračování.)

A přece učení moderní psychologie o proudech myšlenkových, o jevu, o jemu a počátku, o základním výtvaru myšlenkovém, o živých projevech originálních, které se v němech sbíhají; o chabých projevech, které se paměti, obrazovosti, pojímům, ideaci jakožto kopiím přikazují; o předmětu a podmětu; o já a nejá — o tom všem učení moderní psychologie mluví a jsoucnost duše nesmrtelné neuznává. Příčina toho jest učení o vývoji, na kterém moderní psychologie zcela spočívá.

3. »Immanence« — vtomnost. Nový výraz novověké moderní filosofie pro modernistický pantheismus. Jelikož modernisté hlásají, že nejsou materialisté, že nepodléhají nutnosti hmoty, ukládají sobě nutnost jinou — vnitřní, kterou nazývají immanencí. Jestli tato vnitřní nutnost pochází ze života, jsouc se žitím nerozlučně spojená, nazývá se životní immanencí.

Poněvadž modernista jako pozitivista i jako agnosticista každého transcendentálního činitele víry naprosto vylučuje, a přece »božství« uznává; nezbyvá mu jiného, nežli aby toto své božství vložil do života lidského, do vývoje životního a učinil božství s životem lidským nerozlučně sloučeným čili immanentním.

Tak povstává v člověku dle modernistů vznik náboženství. Výraz pro to našel modernista v slově »immanence náboženská«. Později jako theolog bude o téže vymyšlené nutnosti ohledně poznání Boha mluvit jako o »immanenci theologické«, a pokud o Bohu skrze tradici se nám do vědomí mnohé sděluje, bude nám modernista vykládati o »božské permanenci«, a pakliže vypovídáním a vývojem představa božství jiným skrze tradici sdělena bude, uslyšíme o »božské emanaci«.

Jak vidět, nemá modernista nouzi o vytvoření vhodných výrazů, aby své subjektivní domněnky aspoň slovy, když ne fakty, podepřel.

4. »Sensus cordis« — srdeční smysl. Princip činnosti psychické vychází dle modernistů ze srdce. A jelikož činnost ta spadá do oboru poznatelného, není prý myšlení naše žádným tajemstvím. Napjetí a pohyb s místa jednoho na druhé jest prý při pohybu jedině trvalým. Princip činnosti, jež pohyb ukazuje a jenž brzy změnou polohy, brzy neměním se napjetím se jeví, v poslední řadě představujeme sobě v jediném tvaru námahy svalové, jež s ním jest rovnomocna. (H. Spencer, filos. soub. výtah I., 5.)

Tak vidíme, že upadá modernista do hrubého materialismu, když principem psychické činnosti uznává sval srdeční čili smysl srdeční.

Aby však činnosti psychické dal nějaký popud, musí k takovému smyslu bráti své útočiště, aby nemusel uznati duši za princip veškeré činnosti psychické.

5. »*Sensus religiosus*« — smysl náboženský. Nově objeven byl, prý, od modernistů smysl náboženský. »Smysly toť moji filosofové,« tak hlásá stejně materialista jako modernista. Kdežto však materialista tvrdí, že myšlení a vědomí jsou úkazy hmotné — nechce moderní filosof tak daleko dojíti, aby dospěl k důsledkům z toho vyplývajícím. V té věci jest materialista důslednějším. Jestliže smyslové jsou jediný pramen vědomí lidského, jest vědomí vysvětlitelné pouze z hmotných podmínek. Z toho pak následuje a) negace víry, b) neuznání rozdílu mezi hmotným a duševním, c) mechanický názor na svět. Vymitění všeho transcendentálního, nadmyslného, není pak Boha ani duše; jenom atomy jsou a síly. Avšak v tom modernista zakřikuje materialistu: »Vědomí nelze vysvětliti z jeho hmotných podmínek. Nejdůkladnější poznání mozku neobjeví tam nic, nežli pohybující se hmotu.« Tak volá modernista na materialistu, ale sám hledá popud a podnět k myšlení ve svalu srdečním, respektive v jeho činnosti.

Hmotné nemůže býti stotožňováno s duševním. »Cítím«, »chci« je něco jiného nežli »slunce svítí«. (Krejčí filos. přitom.) »Na tom zakládá se věda psychologická, a proto jsou materialisté slepi od narození.« (Tamtéž.)

Aby nemuseli modernisté připustiti negaci víry, objevili smysl náboženský v člověku a sice v jeho podvědomí.

6. »*Subconscientia*« — podvědomí.

Tento zcela nový výraz »vědecký« vyšel ze snahy vykládati vše, co se týká Boha, náboženství, Církve ze rmutu a kalu a z nejnižších vrstev špiny lidské. Jelikož modernisté víru jako fakt jistý uznávají, ale vědě ji podřadují, nemůže dle jejich mínění víra míti stejně vznik jako věda ve vědomí lidském; a proto vznik víry a náboženství umístili v podvědomí.

7. »*Conscientia religiosa*« — vědomí náboženské.

Dle modernistů znamená vědomí náboženské tolik jako »víru svou sobě mysliti«. Víra vznikla prý ve smyslu náboženském, případně jest totožná se smyslem náboženským; a sice vznikla cestou přirozenou jako každý jiný jev psychický z těžké zkušenosti jako jsou jiné, které tvoří základ vývoje duševního vůbec. Vznik víry ve vědomí jest úkaz empirický. (Krejčí l. c. 15.) Vznik vědomí jest tajemství nerozřešitelné, ale vznik víry ve vědomí dá se prý snadno vysvětliti. A sice víra povstala v náboženském smyslu cestou přirozenou přišla do vědomí, částečně tam byla pomocí rozumu vtažena a mimo to i druhotným způsobem jako tradicí, kázáním zvenčí přinesena. Tak, prý, povstává náboženské vědomí

8. »*Transfigurace a defigurace*« — přetvoření a znetvoření.

K vysvětlení, jak látky ve vědomí náboženském nahromaděné, jakož i k vysvětlení, kterak »nepoznatelné« stává se předmětem víry i předmětem náboženství; též i k vysvětlení fakt historických používá modernista laciných, pro své účely vhodných, ale své subjektivní metody zcela vymyšlených pomůcek a sice transfigurace a defigurace.

Transfigurace čili přetvoření jevu psychického, nepoznatelná, absolutná v náboženském smyslu, a fakta historického v dějinách není nic jiného než-li na

vývoj duševní aplikovaný zákon o ustavičném přetřídování (redistribution) hmoty a pohybu. Oč jiného se při tom jedná, nežli, aby následkem rozptylování pohybu a ucelování látky něco z tvaru méně souvislého bylo přivedeno ve tvar souvislejší, dokonalejší.

Při defiguraci čili znetvoření děje se vývoj opačně. Z tvaru již dokonalejšího přichází se postupem k tvaru méně dokonalému.

A tak tyto modernistovi potřebné pomůcky jsou pouze částkou vývojové teorie, na které se hlavně modernismus zakládá.

9. »Evoluce« — vývoj.

Abychom vystihli, co jest evoluce čili vývoj dle modernistů, k tomu by bylo třeba sepsati mnoho knih. Vývojová teorie spočívá na faktu, že ve světě vidíme ustavičný pohyb. Na základě pohybu vytvořen byl zákon o kausálním nexu, který vede nevyhnutelně k uznání Boha jako Prapohybivatele (Movens primarius). Ale to modernistovi není vhod. Boha jako transcendentálního činitele pohybu nemůže, prý, uznati. Bůh jest modernistovi transformovaný otazník na hranici transcendentna. Tak aspoň prof. Krejčí »Boha« definuje. Proto berou modernisté, žáci Spencerovi, útočiště k novému zákonu, který sobě sami utvořili!

Jest to již zmíněný zákon o ustavičném přetřídování (redistribution) hmoty a pohybu.

Tento zákon sám spočívá však na zákoně o nezničitelnosti hmoty a nezničitelnosti síly. Jakmile bylo dokázáno, že hmota a energie ve světě se ztrácí a nejenom přetvořuje, padá tím zákon o redistribuci a tím celá modernistická teorie o vývoji.

Důkaz mathematický o ztrátě energie ve světě podal nejslavnější fysik naší doby angličan Thompson (lord Keloin) a tím podán i naprostý důkaz o konci všeho pohybu na světě.

(Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Výbor Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesť. výchovy v král. Českém konal v neděli dne 3. února v 10 hod. dopol. ve spolkové místnosti v domě družstva Vlast svoji schůzi za předsednictví p. říd. učitele *Jos. Kafky*. Po schválení protokolu z minulé schůze, který byl čten jednatelem p. učitelem *Josefem Hrubým* a po zprávě pokladní, kterou podal pokladník vldp. osobní farář a katecheta *Ant. Suchoradský*, ustanovena výroční řádná valná hromada jednoty na neděli dne 7. dubna 1918 v 10 hod. dopol. s obvyklým programem a přednáškou vldp. kn. arcib. notáře a prof. *Emanuela Žáka*, čestného člena spolku. O konání valné hromady prostřednictvím »Čecka«, »Vychovatele« a při něm »Učitelskou Přílohou« jakož i »Našími Listy« bude členstvo uvědoměno a pozváno. Dále bylo blahořáno příznivci a členu spolku vldp. Msgr.

Janu Řihankovi, rektoru kníž. arcibisk. semináře v Praze, k jeho povýšení a jmenování děkanem karlístejným. Dále byly projednány redakční záležitosti ohledně vydání »Učitelské Přílohy Vychovatele« a redigování její svěřeno vldp. kn. arcib. vik. sekretáři a faráři *Vlastimilu Hálkovi*, který v úkol tento se podvolil, když dosavadní její redaktor p. učitel *Vlastimil Jeřábek* mešká mimo Prahu ve vojenské službě. Vydání kalendáře »Štítý« za minulý rok jakož i bilance jeho příjmů a vydání byly schváleny. Upozornění jsou přátelé a členové Jednoty katol. učitelstva českého, že kalendářů »Štítý« na rok 1918 něco zbylo na skladě a že je ve snížené ceně za 1 K 20 hal. lze ještě objednat. Po vyřízení ještě některých vnitřních záležitostí Jednoty schůze předsedou po dvouhodinném jednání prohlášena za skončenou.

Zahálka u mládeže jest počátek všeho zla.

Podává B. MIKOVÁ-MERHAUTOVÁ.

Práce jest údělem lidstva. Všichni lidé musíme pracovati. Dle svého povolání pracuje někdo tělesně, někdo duševně, ba mnozí spojují obojí práci a zaměstnávají někdy více tělo, jindy duši, což také je nejzdravější. Ať práce jakákoli, třeba ji vykonávati svědomitě a povinností neodkládati. Vědomí poctivě vykonané práce člověka blaží a dodává chuti k dalšímu žití. Koho přestala těšiti práce, pozbyl i chuti k životu.

Dítěti nastává povinnost dokonaným šestým rokem věku, kdy vstupuje do školy. Povinnosti na počátku nepatrné během let se množí, stávají se těžšími. Dítě musí napnouti síly, má-li povinnostem řádně dostáti. Čemu dítě ve věku školním uvykne, odnáší s sebou do života. Jakou přípravu do života dítě si přinese, tak také žije.

Aby se dítě naučilo náležitě povinnosti plniti, záleží předem na rodičích. Ti musejí nabádati dítě k pořádku, čistotě a vésti je záhy ku konání povinností.

Do školy má dítě přijíti již náležitě připravené; šestileté dítě má aspoň vědět, že si musí po sobě vše ukliditi. Ráno při mytí připravit si vodu, tuto potom vylíti, dáti na místo hřeben, ručník a vše, co potřebovalo. Před snídaním vykonati denně svoji pobožnost; stačí Otče náš, modlitbička k Ježíškovi neb Strážnému Anděličku, aby dítě povznese mysl k Bohu. Škola doplňuje vědomosti doma nabyté.

Dokud děti pravidelně do školy chodí, musí pořádek udržovati; pamatujice na rozkazy učitelovy, učí se doma, píší své úkoly. V době návštěvy školy mají tedy o zaměstnání i pro doma částečně postaráno.

Již roku loňského byly v zimě zavřeny na delší dobu školy v Praze, ba i v některých větších městech pro nedostatek uhlí. Na venkově se většinou topí dřívím, kteréž se jakž takž sehnalo, byly tudíž venkovské děti šťastnější, že mohly nepřetržitě do školy docházeti. Letos je v tom směru ještě hůře, a dokud se nedočkáme šťastného míru, kterým by poměry byly uvedeny do normálních kolejí, nelze na pravidelné vyučování ve školách počítati. Že tím děti velice trpí, jest samozřejmo.

Ze řad učitelů mnohý položil nadějný život na oltář vlasti; mnoho učitelů koná vojenskou službu a ti zbývající naprosto nemohou obtížné povinnosti dostáti.

Nehledě k tomu, že je nemožno látku učebnou probrati, což svědomitého učitele vždy trápí, nastává tu perná práce s nápravou zdivočilé mládeže. Přes všechno upozorňování a napomínání rodiče nekonají svoji povinnost, o děti náležitě nepečují.

Práce učitelů nemůže stačiti v nynější válečné době; třeba, aby namáhavá práce učitelů podporována byla rodiči.

Svědomitého učitele trápí, nemůže-li učebnou osnovu probrati a snaží se dohoniti, oč děti byly nucenymi prázdninami ošizeny. Ještě více námahy učitelstva vyžadují různé ty chyby, které děti s sebou po delších prázdninách do školy přinášejí. Kdo tak trochu pozoruje chování dětí v době války, dospěje k smutnému poznání: děti zdivočely, staly se surovými. Mají smysl jen pro bouřlivé, válečné události, jeví stálý neklid při učení, že učiteli není možno upoutati jejich pozornost. Těžce se podrobují školní kázní a povinnosti své lebděbyle odbývají.

A kde vězí toho příčina, kdo je za tento poklesek mládeže odpovědný? Učitelé se všemožně přičiňují, děti napomínají, před škodlivými vlivy chrání. Na tomto poklesu mládeže mají rozhodně vinnu rodiče, ač nutno uznati, že v nynější zlé době, kdy stížen je život každého jednotlivce, tím více starosti mají rodiče četných dítek. Co tu starostí, jak nasytiti četnou rodinu, čím obléci a do čeho obouti děti, které tolik trhají! Všecky starosti o toto hmotné blaho dětí nejsou však vším, třeba pečovatí při nich také o duši dětí a to na prvním místě.

Bohužel na duši dítěte se nyní mnoho zapomíná. Péče o dítě záleží namnoze jen v ledabylém nasycení. To je to jediné, co dítěti rodina poskytuje; některé dítě nedostane ani nuzné potravu a nuceno je žebrotou si opatřiti nutné sousto k zahnání hladu.

Mnoho lidské bídy n. ravní i fysické bylo na světě vždycky; nynější dlouhá válka obojí bídu ještě zhoršila. Netřeba nikde po bídě pátrati, vyskytuje se nám všude. Ubohá mládeži, ubohý budoucí národe, co z tebe vyrosté v této hrozné bídě? Je přímo bolestno nahlédnouti do některé rodiny a poznati, jaké bezpráví rodiče na svých dětech páchají.

V rodinách, kde je otec doma, je většinou pořádek; zůstává postava otcova až na nepatrné výjimky, kdy tento je buď alkoholik neb zločinec, čímsi posvátným, autoritou nejvyšší.

Ve válce se dokázalo, že ženy jsou ku výchově svých dospívajících dítek přece jen slabé, ač nutno zase na jiné ženy ukázati, které jsou již od přírody nadány zvláštními schopnostmi vychovatelskými.

Děti nemohou několik neděl do školy; bylo by tedy třeba doma doháněti, oč prázdninami byly ošizeny. Při všem tom běhání a čekání ve frontě na přiděl potravin našla by přece každá matka chvilku času, kterou by mohla věnovati dětem. Třeba s malými trochu čísti, počítati, větším dáti nějaké opisování a pod. I když je matka mimo dům, mají děti býti zaměstnány. Mohou zatím konati různou práci; děvčata mohou umýti nádobí, zamésti, utřítí prach, hoši přinéstí vodu, dříví, po případě i toto naštipati na drobné kousky. Třeba děti stále zaměstnávatí, aby neměly času přemýšleti na darebnosti.

Trestuhodné je nechati děti celý den běhati venku bez dozoru. Je věru s podivením, jak dovedou býti děti vynalézavými, jde-li o nějaké darebáctví. Letošní zima, kdy stále sněží, je pro jejich rejdy vítaná. Jezdí na sáňkách na místech, kudy chodí dospělí i staří lidé, při čemž často jim podrazí nohy, že nezřídka dojde k úrazu. Jindy se zase baví koulováním a mnohá koule zasáhne i dospělé nic netušící občany. Ba stal se případ, kde uličník obalil kámen sněhem, hodil po druhovi a vážně ho poranil na obličejí.

(Pokračování.)

O naukách modernistů.

Dle okružního listu J. Sv. papeže Pia X. »Pascendi« vykládá VÁCLAV LEFLER, kand. dokt. boh. a farář ve Vojkově.

(Pokračování.)

Tam však, kde jest konec, musí býti počátek, a proto stvoření světa, jako jsoucnost Boha, lze rozumem lidským dokázati. Jelikož theorie vývojová je tím již překonaná, padá tím i celá moderní filosofie Spencerova, a spolu i nauka modernistů o vývoji čili evoluci.

Zabýváme se tudíž otázkou evoluce již jako teorií přežitou, která se mylně nazývá »moderní«. Musíme tak učiniti, abychom porozuměli encyklice sv. Otce, kde o této teorii evoluční dlouze se pojednává.

Evoluce jest tedy pochod ze zákona o redistribuci. Dva pochody nepřátelské proti sobě stále, prý, bojují: vývoj a rozklad.

Vývoj, evolution, jeví se jako ucelování hmoty a rozptylování pohybu; ale může, prý, (tak přidává opatrně Spencer) býti ještě něco *více*. (?)

Rozklad, dissolution, jeví se jako pohlcování pohybu a rozpojování hmoty.

Pohyb se tedy ztrácí a tím vzniká ucelování (integration), za nímž následuje přibývání pohybu a tím vzniká rozpojování (disintegration).

Tak, prý, dějiny každé věci musejí obsahovati i vznik její z nevnímání i její zánik v nevnímání. (Spencer Fil. soub. I, 12.)

Modernista přenáší tyto výsledky moderní filosofie ke svým záměrům, které uskutečnění hodlá. Proto hledá vznik božství, náboženství v nevnímání, v podvědomí, a jakmile cestou vývoje přirozeného dostal »absolutno«, — ovšem již modifikované — do vědomí náboženského, ukládá tomuto svému »božství«, aby se dle zákonů vývojových řídilo.

Zákon vývojový stanoví, že nejprve jest stejnorodost, a potom různorodost.

Vývoj pak jest ucelování látky a současné rozptylování pohybu. Během tohoto pochodu látka přechází z neurčité jednorodosti nesouvislé v souvislou různorodost; a pohyb zbylý zakouší podobného přetvořování. Vývoj jest tudíž dle modernistické filosofie přechod z nesouvislé stejnorodosti v souvislou různorodost a jest následkem zákona o redistribuci.

Přenešena jsouc tato theorie na vývoj duševní, utvořila nový výraz »vědecký«.

10. Symbolismus.

Moderní filosofie tvrdí, že většina podmínek, z nichž lze význam filosofických ideí pochopiti, není nám pro přítomnost dána vůbec, aneb jen neúplně. (O filosofii přítom. Frant. Krejčí str. 2.) Výsledek vývoje, prý, schází, vše jest inferi.

Vědění lidské musí se tedy, jak učí positivismus, omezit na fakta a zákony. (Dr. Drtina: Vývoj theor. paedag. v 19. stol. předn.)

Spencer, který myšlenku vývoje přenáší na všechny poznatky, uznává jako fakt skutečnost absolutna, a skutečnost zákonů, kterými se absolutno projevuje. Výklad o zákonech, jež lze ve všech projevech absolutna rozeznati, odkazuje do oboru poznatelného.

Výklad o zákonech, jež lze jenom v některých projevech, částečně, neúplně jakožto projevy absolutna rozeznati, počítá do oboru nepoznatelná.

Nejvyšší představy náboženské, jakožto projevy absolutna neúplné, patří, prý, do oboru nepoznatelná.

Jelikož pak nejvyšší představy náboženské svým rozsahem, složitostí a různotvárností jsou, prý, příliš veliky, že jenom malá část jejich přívlastků může býti pomyšlena najednou, stává se, že představa náboženská, takto utvořená, stává se neúplnou, nepřiměřenou; a proto všechny nejvyšší představy náboženské jsou, prý, pouhými symboly.

Symbol jest tedy absolutna nepřiměřeně pochopený a nedostatečně vyjádřený projev ve vědomí lidském skrze představu neúplnou.

Proto však symbol není, prý, k zahození; neboť i takové neúplné představy o absolutnu jsou oprávněny.

Nepodávají jistoty, že odpovídají skutečnosti, jsou-li pouze ojedinělé; toliko jako hromadné pochody myšlenkové mají trochu pravdivosti v sobě; jinak však jsou vesměs chybný a libovolný a nelze jich nijak lišiti od pouhých výmyslů. (Spencer fil. soub. I, 2.)

Modernista přijímá tento výzkum, lépe řečeno problém filosofie Spencerovy za svůj a buduje na tomto základě veškeré své učení o náboženství, i o bohosloví.

Takto utvořená nauka nazývá se symbolismus. Proto není dle modernistického rčení žádné spojení mezi symbolismem tímto a symbolismem pravým Církve katolické; ani se symbolismem katolickým, který vyšel ze školy literárního naturalismu (Huysmans).

Symbolismus modernistický jest zcela založen na theorii vývojové a stojí a padá s touto.

Netoliko však nejvyšší představy náboženské jsou pouhými symboly, nýbrž též nejvyšší představy vědecké jsou pouhými symboly; a v tom vyhledává modernista smír náboženství a vědy. Každý jev jest, prý, projev neobmezené a nepochopitelné moci. (Spencer I. c. I, 5.)

Tolik postačí, abychom se dodělali správného pojmu modernistického o symbolismu, neboť v encyklice s touto naukou skoro všude se setkáváme.

11. Menšího významu a snadno srozumitelné jsou další výrazy o *»zkoušenosti«*, kterou sv. Otec podrobně v encyklice vykládá, jakož i o *»dogmatu«*. —

Tak po výkladu novot *»vědeckých«*, modernistických výrazů přikročíme k hlavní úloze své, abychom dle postupu encykliky vyložili modernismus jako pavědu a postavili proti modernismu zásady vědy katolické. V tom pak řídití se musíme dle rozvrhu encykliky a vyložiti filosofii modernistickou i co sv. Otec naproti ní klade.

II. Modernismus je pavěda.

Již z toho, co bylo řečeno u výkladu slov, od modernistů užívaných, jest dostatečně patrné, že modernismus není nauka nová, která by sama ze svých principů poznávacích látku vědeckou zpracovala, nýbrž že jest odkázána na filosofii Spencerovu.

Proto však jest nicméně nebezpečná, poněvadž tuto filosofii přenáší na pole filosofie katolické a nejenom tuto, ale co horšího jest, i bohosloví katolické jako jedem otravuje a zcela poměr mezi náboženstvím a vědou, mezi vírou a vědou, mezi Církví a státem převrací. Tímto pak netoliko že sám modernismus bludařskou naukou v pravdě se jeví, ale což horšího jest, k bludařství naklání a posléze k ateismu vede netoliko jednotlivce, ale i celé státy. Bludařství každé má svůj zdroj ve špatné filosofii své doby. Sv. Otec k tomu ve své encyklice přihlídá a staví nám před oči modernistu jako falešného filosofa.

1. Blud modernismu.

Blud modernismu záleží dle encykliky *»Pascendi dominici gregis«* v neodůvodněném, nerozumném zavrhování veškerého podání, bádání, pokroku předešlých dob.

Dále blud modernistů záleží v popírání pravého božství Ježíše Krista, v bludném názoru o podstatě dogmat, o původu a povaze Písem, o původu a podstatě Církve, a konečně o neoprávněné reformě Církve (Pokračování.)

Zahálka u mládeže jest počátek všeho zla.

Podává B. MIKOVÁ-MERHAUTOVÁ.

(Dokončení.)

To jsou přece činy, kterých žádný dospělý rozumný člověk schváliti nemůže. Tady třeba řádného napomenutí a potrestání od rodičů. V první řadě ovšem pamatovati na řádnou práci a nedovoliti dětem zahálku. Mnohdy dítě hodné zahálkou přivedeno na scestí; proto třeba zaměstnávat děti hned od malička.

Hříchem je přímo, když jsou děti úmyslně od návštěvy školy zdržovány.

Známa dívčina ustavičně se potuluje po vesnici; obtěžuje svou návštěvou a třeba ji přímo vyhnati, nehnula by se z domu. Zvláště vytrvale chodila do statku M. Jednou jí paní řekla: »Stále jen leluješ a do školy nejdeš. Ty jsi se ještě od prázdnin nebyla podívat ve škole, vid?« Holčičina odsekla: »Vždyť už jsem byla ve škole dvakrát.«

Má 2 menší bratry, kteří jsou celé dni na klouzačce. Cestou do školy by jim bylo zima, cestou do kostela snad by zmrzli, na leď a při koulování, kde jsou vystaveni větru a sněhu, zima jim není. Matka běduje, že jim v nynější drahotě dostatečného oděvu opatřiti nemůže a že v rozedraných šatech do školy nemohou. Otec vydělá slušné peníze, ale někdy utratí celou výplatu; matka zase nakoupí parádu na nejstarší dceru, takže na menší děti nezbude ničeho. Pro neposílání dětí do školy byl otec předvolán na obecní úřad, kdež mu bylo přísně domluveno. Vymluvil se, že pro velkou drahotu nemůže dětem šaty opatřiti.

Jiný obrázek: Otec je v zajetí a matka žije se sedmi dětmi; tři dcery jsou již dospělé, pravé moderní dámy. Zaměstnání nemají; k čem také, vždyť jsou hezké a vdají se. Celý den se jen oblékají a česají před zrcadlem; chodí na procházku a do tanečních zábav někdy i několik hodin cesty. Utratí spoustu peněz; velice často mají nové nádherné šaty, střevíčky a všechny maličkosti, které dnešní moderní dáma potřebuje. Svým chováním ve společnosti způsobí mnohdy pohoršení. Vynadají každému, kdo je napomene. Ještě si potom postěžují mamince a ta potom na karatele svých dcer vychrlí spoustu nadávek a pomluv. Dcery povzbuzuje: »Jen se nedejte! To oni vám lidé závidí vaši štíhlou postavu a krásu.«

Čtyři menší děti chodí ještě do školy, ale také tam bývají jen hosty. Častěji jsou na polích, v zahradách i v lese, kde vezmou vše, co jim do ruky přijde. Dovedou lháti a při krádeži si počínají tak rafinovaně, že jen zřídka jsou přistiženy. Práci odvykly, je jim těžko přiložit ruce k dílu. Krádež je pro ně snadnější a rychlejší, netřeba se namáhati.

Ukázky z těchto dvou rodin naznačují, jak děti počínají nastupovati dráhu zločinnou; zahálka je tu počátkem zla. »Mladí ležáci, staří žebráci,« zní staré české pořekadlo. Leč-li mladý ležák sestárne, prožije střední období svého života; nejdříve ležák, potom zločinec svému okolí nebezpečný a na stará léta žebrák obtížný své rodné obci.

Denní listy přinášejí během války často zprávy o zločinech mládeže. Ve Vídni dávno řadí mladí Apači a Praha nezůstala v tom směru tuze pozadu. Loňského roku pokusili se dva čtrnáctiletí hoši zabiti domkářku a její nájemnici. A jak dobře měli vše promyšleno! Vnikli do domku, kde obě ženy bydlí se

svými dětmi samy, neb mají manžely na vojně. Vrátka zatarasili, aby z návsi nemohla přijít ženám pomoc, schovali se v tmavém koutě chléva; přikročili ku hroznému dílu, když ženy počaly dojit krávy. Zasadili potom ženám těžké rány do hlavy. Jen zvláštní náhoda zachránila ženám život; nejstarší synek jedné ze žen ještě nespál, ač jindy chodil časně spat. Vyskočil oknem na náves, když zaslechl z chléva volání o pomoc. Sousedé vnikli do stavení a mladí zločinci prchli. Byli brzy dopadeni a odevzdáni trestající spravedlnosti. Těžce zraněné ženy se v blízké nemocnici pozdravily, ale následky těžkého ublížení na hlavě budou mítí do smrti.

Před nedávnem hoch patnáctiletý na ulici před očima kolemjdoucích svého o něco staršího druha probodl dýkou pro kus uhlí. Takový čin stal se na Smíchově, kde přece dosti strážníků.

Jistá dáma si stěžuje: »Šla jsem z městečka V., když tu náhodou jsem se srazila s tlupou kluků. Ve chvíli začala na mne dopadat spousta tvrdých koulí; jedna mi zlámala páro na klobouku, druhá poškodila drahocenný plášť, třetí, tvrdá jako kámen, poranila ucho, že jsem musela vyhledati lékařskou pomoc. Útěkem jsem se zachránila od dalších ran.« Hoši byli ještě školou povinní, ale dámě neznámí, pročez je nemohla ku potrestání udati.

To jsou jen nepatrné úryvky všech těch zločinů téměř denně se vyskytujících. Jen o málokterých se dozví veřejnost, mnoho jich ujde zaslouženému trestu. A přece spousta podobných událostí se projednává u soudů. Mnozí odcházejí s přísným napomenutím, mnohé třeba potrestati. Bohužel veliká většina propadne mravní zkáze, nastupuje dráhu zločinnou.

S hrůzou pozorujeme, jak za války zločinnost u mládeže stoupá. Jednou z hlavních počátečních příčin je zahálka; má-li být zjednána aspoň částečná náprava, třeba děti stále zaměstnávat a stále jim na paměť uvádět slova: »Zahálka je počátek všeho zla.«

A když dětem bude práce připadati těžkou, poukázati na ten obrázek ve starých kalendářích, kde Ježíšek je vyobrazen s košťátkem v ruce. Sv. Josef hobluje prkno, Panna Maria přede len a Ježíšek zametá třísky. Nepatrný tento obrázek působí na děti blahodárněji než dlouhé napominání.

Tuže dlouho se bude musiti napravovati, co již zahálka způsobila. Rodiče, buďte pamětlivi svých povinností, zaměstnávejte děti a chraňte přede všemi škodlivými vlivy! Vzbuzujte v nich úctu a lásku ku práci, aby jim nebyla břemenem, ale milou zábavou!

O naukách modernistů.

Dle okružního listu J. Sv. papeže Pia X. »Pascendi« vykládá VÁCLAV LEFLER, kand. dokt. boh. a farář ve Vojkově.

(Pokračování.)

Bludy modernistické jsou jednak filosofické jednak theologické. Dosti příčiny pro úřad nejvyššího Pastýře, aby proti tomu vystoupil.

Sv. Otec používá metody poučovací o bludu samém a jenom krátce proti tomu staví aforisticky, důkladně pravdu učení katolického, kterou se blud modernistický z kořene vyvrací. Jest to methoda zcela nová; a proto sv. Otec pou-

kazuje k tomu, že tak učiniti musel, aby se neřeklo, že odsuzuje něco, čemu sám nerozumí; jednak i proto, že blud modernistický, který jest tajně skrytý v žilách a útrobach Církve, musí býti zřejmým učiněn.

Kdežto jiní bludaři, kteří již od dob apoštolských dopuštěním Božím v Církvi povstávali, učení Kristovo rušili a kazili tím, že proti tomuto stavěli učení nové: modernisté tak nečiní. Oni zůstávají se svým učením jako s formulovaným systémem v úkrytu, cítíce se dosti bezpečnými, že úřad učitelský Církve jejich učení dostatečně nezná a proti nim vystoupiti jako celku nemůže.

Ale v tom se zmýlili; neboť sv. Otec celý jejich systém filosofický a theologický před tváří celého světa netoliko katolického, nýbrž i akatolického objevuje a na zhoubnost tohoto systému nejen ohledně učení Církve, ale i ohledně řádného myšlení lidského poukazuje. Proto nazývá vším právem sv. Otec modernismus jako blud všech bludů horší, jelikož životní sílu Církve vystřebává a základ řádného myšlení lidského ničí. Porovnání bludařů se sekýrou, která netoliko ratolesti a haluze se stromu Církve osekává, nýbrž která samotný kořen stromu křesťanství podtíná, musí každému otevřiti oči, že se zde jedná o bludaře zvláštního druhu, a o zájem nejenom Církve, nýbrž o zájem náboženství vůbec a o zájem pravého myšlení celého člověčenstva. Při tom sv. Otec celý tajný plán modernistů odkrývá: jejich šalbu a klam, když blud vzniká, jejich pýchu, s kterou se nad ostatní vyvyšují a konečně jejich nesmířitelnou zášť oproti katolicismu.

Sv. Otec neupírá modernistům jejich činnost neobyčejnou, a kterak se shánějí po všeliké vzdělanosti a baží po chvále mravy falešně přísny.

Jelikož však jsou to lidé, kteří nestojí na správném stanovisku ani katolickém, ani všelidském, pohrdající vši auktoritou a jsouce ve smýšlenkách svých až přespříteliš upevnění; jeví se bohužel veškerá snaha přivést je na cestu pravou již předem marnou.

Jedná se tudíž sv. Otci více o ty, kteří tímto jedem modernismu dosud nakaženi nejsou, by blud ten zdáli poznali a jemu se vyhnuli; a proto musel sv. Otec poučovati o bludu tom více, nežli snad by se zdálo někomu, že je třeba.

Aby sv. Otec podstatu modernismu vystihl a blud ten vyvrátil, zabývá se modernistou jakožto filosofem, věřícím, theologem, historikem, kritikem, apologetou a reformatorem.

Při tom poukazuje sv. Otec k organické souvislosti mezi těmito zdánlivě od sebe vzdálenými úkoly, které sobě modernista předsevzal. Základem každého bludu jest falešná filosofie a proto sv. Otec zabývá se filosofií modernistickou podrobně.

2. *Základy nauk modernistů.*

Základy modernismu tkví ve filosofii moderní, v naukách Kantových, Schleiermacherových, Ritschelových, Comteových a hlavně Spencerových.

Sv. Otec označuje jakožto základ moderní náboženské filosofie učení o agnosticismu. Tímto slovem, kterým každý ze zmíněných filosofů se ohání (po příkladu Du-Bois-Reymonda, který pravil *ignoramus, ignorabimus*), položen jest nespolehlivý základ moderní filosofie.

Poukazující na výklad slova »agnosticismus«, dodáváme zde, že slova toho bylo od modernistů zneužito k záměrům nešlechetným, aby totiž mohli popřítí veškeré zjevení boží zvenčí člověku dané.

Kladouce však přílišně váhu na vnitřní zkušenosti, psychické jevy, immanenci životní, dospěli tak daleko, že neuznávají více pravdy objektivní, nýbrž pouze subjektivní. Subjektivismem pak vedeni dospěli tak daleko, že se ani nemohou pozdvihnouti z oboru řádu přirozeného k řádu vyššímu nadpřirozenému.

Proto někteří dospěli již k úplnému ateismu, jiní teprve zůstali státi na hranici transcendentna.

Ti, kteří se spokojili s úkolem filosofie nejnižším, že má podati člověku názor na svět, protože a když věda a náboženství jsou ve sporu (Krejčí l. c. 18), pohybují se pouze mezi smysly nám evenými fakty a jich vzájemnými vztahy.

Filosofii snížili tak hluboce, že jí upřeli samostatnost oprávněné vědy, dávajíce jí úkol jenom dočasný.

Filosofie má u nich místo mezi vědou a náboženstvím; a kdyby jedna nebo druhá odpadly, neměla by půdy pro svůj život.

To platí i pro jednotlivce v praxi: rozhodne-li se pro vědu nebo pro náboženství, jest jeho filosofie u konce.

Filosofie jest tedy dle nich souhrn toho, co bychom si přáli věděti (abychom nemuseli věřiti). (Krejčí l. c. 19.)

Ještě více ozřejmí ponížení filosofie, nazývá-li se dcerou skepse náboženské. Skrže skepsi, pochybování, donucuje prý se víra či náboženství, či theologie ustoupiti a obměniti se ve smyslu vědy.

Filosofie je pouhá prostředkovatelka mezi vědou a náboženstvím. (Krejčí l. c.)

Tak daleko dospěla moderní filosofie! Jedno jí však pouze vadí, jedna překážka se jí v cestu staví, aby se bez náboženství obejiti mohla a nemusela mezi vědou a náboženstvím sprostředkovávat — a aby tím ovšem zahynula — a místo vědě, jakožto všemocné paní poznání lidského veškerého učinila. A kte rak se jmenuje tato překážka, která vědě zabraňuje zaujmouti místo nejvyšší

Jest to determinismus a vědomí mravní svobody.

Svoboda vůle patří mezi čtyři tajemství moderní filosofie, která jsou nerozřešitelná.

Účelnost přírodního dění jest, prý, rozřešitelná; rozřešuje se determinismem. Ale konflikt povstává mezi determinismem, kterýž jest nezbytným výsledkem poznání vědeckého, a mezi vědomím mravní svobody. Kdo pak tento konflikt rozřeší?

Jako determinismus jest důsledkem vědeckého bádání, tak zase mravní svoboda jest důsledkem mravní zodpovědnosti. Kdo tedy konflikt ten rozřešiti může? A tu bere moderní filosofie útočiště k náboženství a praví: tento konflikt může nám urovnati jen náboženství, t. j. vědomí něčeho vyššího, co stojí nad člověkem a nad světem: vědomí Boha, kteréžto vědomí nenabudu vědeckým zkoumáním, ale vírou. (Krejčí l. c. 125.)

Tak tedy ten nepřítel náboženství »vědecké zkoumání« není ve skutečnosti tak zlý, jak by se zdálo.

(Pokračování.)

O naukách modernistů.

Dle okružního listu J. Sv. papeže Pia X. »Pascendi« vykládá VÁCLAV LEFLER, kand. dokt. boh. a farář ve Vojkově.

(Pokračování.)

Zde možno říci, že sedí moderní filosof na větví a řeže a řeže. Bohužel, že touto zdárlivě náboženství přející filosofii byli svedeni, jak praví sv. Otec, netoliko laici, ale i kněží katoličtí, kteří přidrževše se této tak zvané moderní, na vývoji spočívající filosofie, zavrhlí filosofii pravou z přírody člověka, z duše lidské a ze světa rozumem lidským čerpanou, která nám daleko lépe jsoucnost, částečně i bytnost Boha podává a pravý pojem o náboženství nám poskytuje tak, že vznešeným jménem »bohosloví přirozené« se nazývá.

Agnosticismem se veškerá přirozená theologie ničí; též není místa pro vědu, která zkoumá pohnutky uvěřitelnosti, ani pro zjevení zevnější Boha.

To všecko nazývá modernista inellektualismem, soustavou zastaralou.

Naproti tomu poukazuje sv. Otec k výroku sněmu vatikánského, aby dokázal, že tento »moderní« blud jest již starý a dávno zavržený.

Též i my musíme naproti učení agnostickému postavit učení katolické, abychom lichost a neoprávněnost agnosticizmu dokázali. Jest to tím potřebnější vyvrátiti agnosticismus z kořene, poněvadž všecko učení ostatní z tohoto učení vývojem — jak modernisté tvrdí — se vyvinulo. Učiníme tak za vůdcovství sv. Tomáše Akvinského dle intencí sv. Otce.

Ve své učebnici bohosloví část I, otázka 2., článek 2. klade sv. Tomáš A. tuto položku: Připouští-li jsoucnost Boží důkazu? Odpověď formální zní: Ano! Jsoucnost Boží jest dokazatelná a sice důkazem aposteriorických (předzvědným), soudíme-li totiž ze známých nám účinků na příčinu.

Odpověď věcná: Důkazy jsou dle východiště dvojí: buď a priori, aneb a posteriori.

»A priori«, soudím-li přecházejí z příčiny na účinek. Důkaz ten slove aprioritický (dozvědný), aneb »propter quid«. Aprioritickým důkazem soudím také z podstaty na přívlastek; aneb per priora vůbec.

Důkaz druhý a posteriori (nazývá se od nás také aposteriorický, předvědný) vychází z účinku a přichází na příčinu; aneb z přívlastku na podstatu. Tento důkaz nazývá se také »quia«, protože východiště své má skrze priora quoad nos. Zůmyslně nenazval sv. Tomáš A. důkaz poslední aposteriorickým, poněvadž naprosto řečeno, každý důkaz jest aprioristický.

Pro každý důkaz předpokládáme vždy, že jsou jisté, pevné, bezpečné pravdy, o něž se ve svém myšlení opíráti můžeme, čili, že myšlení naše o těchto nezlomných pravdách jest zcela oprávněné. Z toho hlediska každý důkaz má ráz aprioritický. Proto nazval sv. Tomáš oba důkazy per priora a rozlišil je tím, že nazval první důkaz per priora simpliciter a druhý per priora quoad nos.

Tím spolu naznačil, že oba důkazy dají se spolu srovnat.

To však doznává sv. Tomáš, že po většině vycházíme od výsledku jakožto události nám více známé a soudíme na příčinu. Avšak i při tom jest na snadě myšlenka, že naše myšlení jest zásadně pravé.

Tyto zásadné myšlenky, které v duši chováme, jsou odleskem pouhým božských ideí. Jen tím, že naše myšlenky nacházejí oporu v Bohu, jsouce ob-

leskem Jeho odvěkých, nezměnitelných ideí, jest myšlení naše pravé. Jen tím, že myšlení naše nese se za těmito myšlenkami, které jsou v duši stvořeny, jest provedení důkazu z rozumu možné. Bůh jest prvá Pravda a Jeho idee jsou bytně a pravzorně principia (prvoti) našeho poznání.

Věci ve světě poznáváme, poněvadž slunce je osvětluje; podobně v duši naší poznáváme jisté zásadné pravdy, poněvadž světlo rozumu našeho je objevuje. Světlo rozumu našeho je obrazem a obleskem onoho Světla božího, které naši duši stvořilo, ve kterémž Světle zahrnuty jsou od věčnosti idee všech věcí. Tím není řeči o žádném pantheismu čili o bytné společnosti bytnosti Boží s rozumem lidským; neboť tak daleko od sebe vzdáleny jsou bytnost Boží, Ono Světlo věčné a rozum lidský, jako vzdálen jest od sebe Stvořitel a stvoření. »Kdo pravdu zná, zná ono Světlo,« praví sv. Augustin.

Vedeme-li tudíž důkaz a posteriori, a z výsledku soudíme na příčinu, protože výsledek závisí od příčiny; a stává-li výsledek: musí nutně stávati příčiny předcházející. Dobře a právě tak soudíme, opíraje se o jisté zásadné pravdy. Čím soudíme? Rozumem. Proč jest soud rozumu našeho správný? Protože rozum náš jest obleskem Rozumu božího.

Rozum boží kryje jaksi rozum náš. V Rozumu božím jsou obsaženy pravzory a praobrazy veškeré pravdy. Toto Světlo boží obráží se v duši naší.

Důvodů máme tudíž dosti, že jsoucnost Boží připouští důkazu.

Namítá se proti tomu:

1. Jsoucnost boží nepřipouští důkazu. »Že Bůh jest,« toť článek víry. Články víry nejsou důkazu z rozumu schopné; neboť tím by přestaly býti články víry, kdyby věc činily evidentní (scire); kdežto věřiti znamená to, co neuvidíme, za pravé míti na základě auktority. (Ad Hebr. XI.); tudíž, prý, nelze důkazem rozumovým dokázati, že Bůh jest.

Oproti této námitce čili důvodu contra uvádí sv. Tomáš A. důvod pro; a vyvrací námitku takto:

Oproti první námitce pravíme, že jsoucnost Boží jest nejenom předmět víry, nýbrž i pravda rozumová. Jsoucnost Boží jest přirozený základ víry.

Všechny články víry budují na této pravdě, předpokládají tuto pravdu. Poznání Boha věrou předpokládá možnost a nutnost poznání přirozeného vůbec. Podobně jako milost, která přirozenosti lidské dodává »esse supernaturale« — »bytí ušlechtilé, nadpřirozené« — předpokládá nutně přirozenost lidskou k tomuto zdokonalení schopnou.

Předmět poznání našeho přirozeného o jsoucnosti Boží může tudíž býti ve světle víry pojat od těch, kteří k vědeckému bádání nejsou způsobilými, aniž mají času k tomu, zabývati provedením důkazů, stejně správně jako od filosofů.

2. Namítá se za druhé:

K provedení důkazu jest potřebí, aby důvod (medium demonstrationis) byl pravdiv a s jistotou pravdivým shledán, poznán byl. Leč o Bohu nelze věděti. »co Bůh jest,« nýbrž spíše »co Bůh není.« (Dan. lib. I., de orth. fide c. IV. col. 798 t. 1); tudíž nelze dokázati, že Bůh jest.

(Pokračování.)

K dějinám českého pravopisu.

Píše OTAKAR JAKOUBEK.

Ani nynější světová válka nezahladila nikde právo, by každý národ hleděl si udržeti svou rodnou řeč, zachoval si jazyk po otcích zděděný. Také u nás v Čechách v době válečné více nežli před ní počalo se jeviti jakési větší vzplanutí k očistě a povznesení našeho jazyka českého. Jednota »Svatopluk Čech« se svým horlivým činovníkem S. Karlíkem počala všude po časopisech českých upozorňovati na nepěkné hyzdění našeho spisovného jazyka v jejich sloupcích, ano i v knižních vydáních. Počal vycházeti časopis »Naše řeč«, v němž tepány různé poklesky pravopisné a uváděny vzory správné češtiny spisovné i češtiny v mluvě používané.

Každý národ jeví vždy nevšední zájem o své bytí. A v první řadě musí pečovati o zachování své rodné mluvy, s kterou musí proniknouti tam, kde hlásiti se musí v době útoku o spravedlnost a vydobytí svých práv. Již první naši buditelé starali se v pravdě otcovsky o zachování své mateřské mluvy a na konci předminulého a začátku minulého století vyskytla se četná řada nadšených obranců české řeči a českého pravopisu. Tak již přední buditel-kněz *Josef Dobrovský* pracoval neunavně na očistění a povznesení českého jazyka, a přes to, že sám náležel v řady nevěrců, kteří ve znovu vzkříšení českého národa nechťeli věřiti, pracoval s neunavným zápalem na tomto poli dále. V tomto oboru vydal řadu vědeckých prací, které dosud svědčí o jeho neobyčejných vědomostech a pronikavé kritické vloze.

Žil v době, kdy vše kolem bylo po většině německé a proto většinu svých obranných spisů vydal i v tomto jazyku. Jsou to hlavně: »Über den Ursprung und Bildung der slavischen, insbesondere der böhm. Sprache« a »Geschichte der böhm. Sprache und Literatur«, které obeznámily cizinu s naší kulturní historií. V řadě českých spisů, vydaných českým jazykem uvéstí dlužno jeho »Českou mluvnici« a »Slovníček německo-český«.

K činnosti tohoto velikého učenče řaditi se počala i horlivá účast učenců jiných z našeho národa vyšlých. První se k jeho výzvě přidružil otec slavistiky prof. *Josef Jungmann*, jenž na výsost uznával důležitost vystoupení proti obmezování rozvoje spisovného našeho jazyka. Svým neochvějným vystoupením v pravý čas pojistil češtině místo mezi vzdělanými jazyky.

Přikročil ihned k ráznému obrodu. Třicet let horlivě práce věnoval sestavení svého velikého »Slovníku česko-německého«, jenž vycházel čtyři léta (od r. 1835—1839). Sněs v něm za účasti mnohých nadšenců pro obrod našeho jazyka všecko slovní bohatství české řeči ve velikou sbírku knižní, z níž se až dosud bezpečně čerpá jako z pramene čistého. Dodatkem k těmž sestavil »Historii české literatury« od let 1825—1849, by čtenář intelligent měl náležitý přehled spisů v této době jazykem českým vydaných.

Přiblížil se r. 1816, kdy i českému jazyku ve školních světnicích počalo býti volněji. A tu byl to opět první J. Jungmann, jenž sestavil svou významnou »Slovesnost«, jejíž první vydání vyšlo r. 1820, druhé r. 1845 a třetí r. 1846. Svou »Slovesností« položil trvalý základ básnickému a literárnímu názvosloví.

Druhý přívrženec Jos. Dobrovského byl spisovatel *Václav Hanka*, též jedna z nejznámějších postav v našem literárním obrození. V jeho době počaly

se jeviti různé neshody v literárních pokusech o obrod českého jazyka mezi jednotlivými učiteli českými. Slovanská nesnášenlivost má své kořeny hluboko zapuštěné již v dávné minulosti naší. V tehdejších sporech literárních stál při Dobrovském Hanka neochvějně a již r. 1817 vydal »Pravopis český podle základu gramatiky Dobrovského«. Na to hned počal vydávati sbírku staročeských básní »Starobylé skládání«. Když dne 16. září r. 1817 objevil Hanka »Královědvorský rukopis«, bylo nadšení v národě, ale mezi učiteli vyvolalo toto objevení nové spory, které často rušily klidnou práci v očiště našeho jazyka tak blahodárně započatou.

Naše jazykověda vítala tehdy s nadšením i buditele-slavistu *Paula Josefa Šafaříka*. Jeho výslednicí prací v tomto oboru byly m. j. »Počátkové staročeské mluvnice«. Nejen jako profesor na gymnasiu v Novém Sadě v Uhrách, kde působil mezi uherskými Srby, ale i v Praze osvědčil se jako šířitel očisty své rodné řeči. Též četné články v l. 1838—1842 v »Musejníku« z jeho pera uveřejňované svědčí, že náležel k nejlepším našim kulturním historikům.

Do této doby zařaditi dlužno i působení spisovatele *Ľ. Franty-Šumavského*, jehož první prací byl opis »Zastaralé formy jazyka českého«. Stav se r. 1832 podučitelem (studoval též dva roky theologii) vydal »Malou čítanku« s několika abecedami pro dítky a »Navedení ku čtení bez abecedy a k pravopisu bez psaní«. Záhy vzdal se učitelského povolání a stal se korektorem v pražské arcibiskupské tiskárně.

V tomto novém povolání osvědčil se nemálo. Vydal »Německo-český slovník« a »Kapesní slovník česko-německý«. Počal vydávati »Slovník všeslovanský«, ale dokončení se nedočkal, smrt zachvátila jej v horlivé práci obroditelské.

Krutý život učitele první polovice minulého století prožil učitel *V. Josef Vlasák*, a nejen učitelstvo čítá jej mezi nezapomenutelné postavy svého stavu, ale i dějiny našeho probuzení řaditi jej budou vždy k národním našim buditelům. Jako literát osvědčil se původními pracemi, které vydal samostatně. Byly to hlavně: »Mluvnice a dobropisemnost«, »Česká a německá mluvnice«, »Cvičení slohová«, »Krátká mluvnice a pravopis jazyka českého«, vedle jiných podobných spisů.

Jako profesor v Oseku (ve Slavonii), v Praze, v Opavě a v Plzni, kdež r. 1895 dokončil, působil filolog *Karel Kunz*, rodák písecký. Již r. 1859 vydal první samostatný spis »Nauka o větech pro školu a dům«, kterýž byl zaveden jako učebnice v nižších středních školách vedle ostatních jeho děl, jako na př.: »Česká mluvnice pro nižší třídy gymnasia a reálné školy« a »Česká mluvnice a větosloví«. V tomto oboru napsal i do učitelských listů řadu odborných pojednání a proto zaslouží, by mu vždy čestná vzpomínka byla věnována.

V tábořské měšťanské dívčí škole působil jako ředitel *Jan Formánek Cínovský* († r. 1878), jehož činnost spadá do nejranějšího vývoje národního školství, do let čtyřicátých, a která uplatnila se znamenitě. Formánek náležel též k prvním spisovatelům českých učebnic. R. 1839 vydal »Listové tykající se vyučování mládeže«. O tři leta později (r. 1842) objevila se z jeho pera na školách »Jaromírova první kniha ku čtení« a r. 1861 vydal »Mluvnici českou pro žáky na reálných školách«.

(Pokračování.)

O naukách modernistů.

Dle okružního listu J. Sv. papeže Pia X. »Pascendi« vykládá VÁCLAV LEFLER, kand. dokt. boh. a farář ve Vojkově.

(Dokončení.)

Oproti druhé námitce uvádí sv. Tomáš, že není potřebí k provedení důkazu, aby naprosto poznána byla bytnost věci jakožto medium demonstrationis.

Kdyby naprosto se to vyžadovalo, nemohla by býti řeč o žádné vědě vyjímaje vědu přírodní, která jediné takové naprosté, bytné poznání jakožto důvod prostřední vyžaduje.

Ostatním vědám postačí za medium demonstrationis jistý a určitý pojem vyjádřený přesným pojmenováním. A k těmto posledním vědám patří také bohosloví.

Potom přirozeně důvod věcný (»co věc jest«) následuje teprve po důvodu jsoucnosti (»zdali věc jest«).

Dříve třeba pátrati ze jména, ve kterém po většině vyjádřen jest výsledek jisté příčiny, »že věc jest«; a potom teprve »co jest«.

Proto dokazující jsoucnost boží z důvodů aposteriorických, běheme za medium demonstrationis jistý, stálý, ode všech přijatý pojem, jménem »Bůh«, vyjádřený výměrem jakožto bytosti nejvyšší, Původu všehomíru. (Výměr slovný.)

3. Za třetí se namítá:

Důvody vzaté z výsledku jsou v tomto případě chabé. Věci totiž, které pozorujeme, nestojí v žádném poměru k příčině. Výsledek totiž jest konečný, ohraničený; kdežto příčina, prý, jest nedokonečná. To však není žádný poměr, aby z příčiny nekonečné vyplýval výsledek konečný; a proto nelze, prý, ani soudit z výsledku konečného na příčinu nekonečnou.

Příčina a výsledek mají, prý, býti v stejném poměru. Ten poměr se zde nenachází, tudíž nelze, prý, dokázati, že Bůh jest.

Oproti třetí námitce přiznává sv. Tomáš, že z výsledků konečných nelze se dodělati úplného poznání příčiny nekonečné; protože výsledek a příčina se úplně nekryjou; jsou k sobě v nepoměru.

O takovéto poznání Boha adaequátní se zde však nejedná; nýbrž jen o důkaz Jeho existence. A k tomu postačí důvody vzaté z výsledku konečného. Pozorujeme-li věci stvořené, soudíme z jich jsoucnosti na jsoucnost Příčiny, která je způsobila.

Bytnost této Příčiny ovšem poznati úplně z věcí stvořených nedovedeme. Postačí nám prozatím, když víme tolik, »že Bůh jest«.

Oproti všem námitkám cituje sv. Tomáš slova apoštola k Řím. 1, 20: »Neviditelné věci Boží, skrze ty, které učiněny jsou, rozumem patřeny býti mohou.«

Byt jest ten nejprvnější předmět našeho poznání a apoštol sv. Pavel to dosvědčuje.

Je-li jsoucnost dokazatelná, a sv. Tomáš A. to skutečně, jak jsme viděli, dokázal; padá tím agnosticismus. Ostatně pozorujeme-li bedlivě celou nauku o agnosticismu, poznáváme, že jest to pouze opakování tří námitek proti dokazatelnosti jsoucnosti Boží, že prý jsoucnost Boží nelze dokázati, což sv. Tomáš A. vítězně poráží a v dalším jsoucnost Boha skutečně dokazuje. (Viz »Obrana víry« roč. V. č. 1. a 2. »Co jest náboženství?« od Václava Leflera.)

Sv. Otec Pius X. poukazuje ve své encyklice »o naukách modernistů« k vnitřnímu rozporu, které učení o agnosticismu v sobě chová, když Boha jak podmět z lidských dějin vylučuje. Jakým právem to agnosticismus činí, když neví, zdali Bůh na dějiny lidstva vliv vyvíjel aneb ne; nemůže tvrdit, že Bůh žádného vlivu na vývin dějin lidských neměl.

Positivní jádro filosofie modernistické spočívá v životní immanenci čili vtomnosti. K výkladu při slově »immanence« již podanému připojujeme zásady filosofie křesťanské o životní immanenci.

Jakožto princip života uznává v člověku filosofie křesťanská pouze duši. Duše dává tělu lidskému údobu a život. Uznávajíc vedle těla jenom duši jako princip života vegetativního, smyslného a duchového, jest filosofie křesťanská dichotomická.

Starší filosofie křesťanská byla trichotomická; uznávala vedle těla a duše ještě duši zvířecí čili psyche a této připisovala princip života sensitivního. Moderní filosofie vrátila se zpět k trichotomii; neboť vedle těla uznává psychické jevy, vjemy a počitky a duševní (pneumatické) představy. Tělo jest orgán fyzický se svým nervstvem, psyche jest orgánem jevů ve vědomí se vyskytujících, a pneuma, vlastní duševní princip čili rozum tvoří představy a soudy; činnost čistě duševní.

To moderní filosofie nezapírá, že ona spočívá na zcela jiných základech, nežli na kterých stojí materialismus. Materialismus prohlásil veškeré myšlení i život za funkci mozkovou.

Positivismus vyloučil psychologii, která nás poučuje o životě ze řady věd, neuznal dušesloví za samostatnou vědu. Později teprve tak pozitivisté učinili, že psychologii samostatnost přiznali hlavně následkem výtek anglického stoupence Comteova a kritika Milla.

Co křesťanská filosofie připisuje duši a odkazuje do psychologie, co taktéž moderní filosofie připisuje psychické činnosti a duševní činnosti a odkazuje taktéž do své »novověké« psychologie; to positivismus přikázal výhradně buď do chemie aneb biologie.

Princip činnosti duševních a psychických jevů působí dle modernistické psychologie výhradně uvnitř a dovnitř; nikdy pak zevnitř: a tím život a poznání jsou spolu nerozlučně sloučeny, jsou pouze immanentní čili vtomné.

Žítí život a pravdivý býtí jest u modernistů jedno a totéž; nechť se to týká člověka, zvířete, rostliny, ano do jisté míry i kamene a celého všehomíra. Též katolická filosofie uznává immanenci životní pravdivou, ale jenom do jisté míry, pokud duše lidská vyvíjí činnost, která je v duši samé započatá a ukončená a nejví se na venek; ku př. z představ nabytých učiniti sobě v duši představu imaginární.

Mimo to však duši lidské připisuje křesťanská filosofie, respektive psychologie činnost přechodnou; to jest takovou, která v duši byla započata, ale v duši nebyla ukončena; jako k. př. napsati báseň.

Použijeme-li téhož principu duše jako principu životního, nelze upříti, že jest i v člověku a sice v jeho těle život, který má počátek svůj v sobě a ukončuje se v něm, aniž by na venek se projevil.

Jest to život člověka nejvnitřnější, kdy člověk nepozoruje, že by se mu toho nejmenšího popudu k životu od někoho zvenčí dostalo; a kdy život ten v člověku se ztrácí, aniž by na venek byl znatelným.

Poněvadž neznaménáme žádný náraz, který by tento život náš vnitřní byl způsobil: nazýváme tento život immanentní, lépe řečeno animátní, od anima, duše lidské vycházející a k ní zase směřující a v ní se ukončující.

Člověk však poznává, že veškeren život smyslný jest spojen s pohybem; a proto všechno, co vychází z popudu vnitřního, z duše, a směřuje k jistému, určitému, sobě vlastnímu výkonu; nazývá životem, ne již immanentním, nýbrž přechodným výkonem se jevícím, jako ku př. něco poznávati, něco chtíti, něco pocítovati.

V tomto rozdílu mezi životem immanentním čili vtomným a mezi životem transientním čili přechodným, — činností ad extra spojeným, — jsou všichni učenci celého světa a všech věků svorní; jenom ne modernisté.

Modernista na základě své vývojové teorie nějaký rozdíl mezi životem immanentním a transientním uznati nemůže a také neuznává. U něho jest život pouze immanentní, a cožkoliv žije, žije životem jenom sobě vlastním; z jeho života vše vychází a v jeho životě vše se ukončuje: a jenom toto životné, necht projevy života jsou silné anebo chabé, jest u něho pravdivé; a to sice buď originální — pokud se ve vjemech nachází — anebo již jako kopie žije život chabý a tudíž méně pravdivé se jeví jako paměť, obrazivost, pojmy, ideace.

Z tohoto nepravdivého, na nepravdivém základu evoluce spočívajícího, zcela subjektivního ponětí o životě konstruuje sobě modernista své smýšlenky o immanenci náboženské, o původu náboženství, o víře, o náboženském smyslu a citu, o formulích náboženských prvotních, originálních, o formulích náboženských druhotných, kopiích pouhých oněch prvotních; a hlavně o původu dogmatu, o vnitřních zkušenostech a symbolických představách — všechno to pokud má život žije dle nauky modernistů životem immanentním, anebo nachází se v životě jako immanentní, anebo se odvozuje ze života immanentního.

Tím ovšem pojem nejenom života a poznání lidského, ale zejména náboženství veškeré, jakož i víra katolická hyne: a proto sv. Otec ve své encyklice »Pascendi« *tyto nauky modernistů přísně odsuzuje.*

K dějinám českého pravopisu.

Píše OTAKAR JAKOUBEK.

(Pokračování.)

Zpracování českého vědeckého názvosloví horlivě se zúčastnil též starý tichý národní pracovník, spisovatel *Ant. Jar. Vrtátka*, jenž již po ukončených právnických studiích působil jako vychovatel a vyučoval syny tehdejšího místokrále lombardsko-benátského arciknížete Rainera češtině.

Na horké půdě vídeňské pracoval vlastenec *Antonín Cebuský*, bývalý vrchní rada vojenské účtárny, jenž m. j. sepsal též »Českou mluvnici pro Němce«, jež dočkala se několika vydání. Podle této mluvnice učil se česky i zesnulý korunní princ Rudolf a podle ní se vyučovalo na různých ústavech, zejména na c. k. vojenské akademii ve Vídeňském Novém Městě.

Též dr. *František Cyrill Kampelík* má čestné místo mezi filosofovy českými. Z jeho literární činnosti na tomto poli dlužno vytknouti: »Části československého jazyka«, »Pravopis československé řeči«, »Právo naší řeči a národnosti«.

Neunavným pracovníkem v oboru českého jazyka, v kterém vydal řadu záslužných rozprav po časopisech i v gymnasijských programech, byl kněz-grammatikář *Václav Zikmund*. R. 1863 vydal obšírnou »Skladbu českou« a r. 1866 »Mluvnici jazyka českého pro střední školy«. Také o filosofické rozpravy se pokoušel v době, do níž připadá první rozvoj naší naukové literatury.

Profesor učitelského ústavu pražského *Vincenc D. Bíba* († r. 1906), jenž tamže přednášel methodiku a o slohu, vydal několik učebnic, z nichž hlavně »Nauka o písemnostech« dočkala se mnoha vydání.

Nástupce *Fr. L. Čelakovského* na stoličce slavistiky, Slovák kněz-filolog dr. *Martin Hattala*, vydal r. 1850 první srovnávací mluvnici pro potřebu praktickou. Později ji přepracoval a r. 1867 ji vydal jako »Srovnávací mluvnici jazyka českého a slovenského«, již se pak dlouho užívalo za učebnou knihu na středních školách.

Také pro slovenské školy napsal mluvnici, jež značně přispěla k ustálení spisovného jazyka slovenského. Ve vědecké mluvnici Hattala pracoval nejprve v hláskosloví, objasnil leckteré záhadné tvary v slovanských a příbuzných jazycích. Zkoumal i slovanské písmo a psal »O všeslovanském jazyce a písmě«. Dilem »De contiguarum consonantium mutatione in linguis slavicis«, vydaným r. 1867 vystoupil proti jazykozpytné methodě Schleicherově, jakož i rozpravou »O jazykozpytě a přírodopzytě«.

R. 1881 vydal s *A. Paterou* »Zbytky staročeských Alexandreid« a již od r. 1858 až do svého skonu účastnil se obrany »Rukopisů Zelenohorského a Královského«. V posledních sporech o pravost vydal též ukázky chystané obrany.

Bývalý ředitel české reálky v Praze *Jan Ev. Štátný* stál vždy v popředí všude tam, kde se jednalo o otázky českého školství úzce se týkající. V letech 1874 - 1886 byl předsedou čítankové komise, která zpracovala později užívané české čítanky pro školy obecné a 3 díly mluvnických nauk.

Bývalý ministr kultu a vyučování a literární historik *Josef Jireček* byl členem komise, která vypracovala »Německo-český slovník vědeckého názvosloví pro gymnasia a reálné školy«, vydaný v Praze r. 1853. Četná jsou též jeho vydání staročeských textů, četné jsou i jeho mluvnické a dialektologické studie, k nimž vedlo ho vydání Blahoslavovy gramatiky a osobní styky s *Šafaříkem*, *Miklosičem* a *Schleicherem*. V posledním boji o rukopisy Královédvorský a Zelenohorský, jež byl s bratrem svým *dr. Hermenegildem Jirečkem rytířem ze Samokova* (právním historikem českým a slovenským, jenž v l. 1874—1877 působil jako učitel českého jazyka a literatury korunního prince Rudolfa) zastával již proti *Fejfalíkovi*, *Rüdingrovi* a *Šemberovi* a několika články v »Osvětě« hájil do posledních let svého života.

Slovníkář *Frant. Št. Kott* jako býv. gymnasiální profesor, když počali se vydávati řečtí a římstí klasikové v překladech českých, počal překládati Tacita, jehož nesnadný sloh vedl ho k založení sbírky českých úsloví. Z toho vznikl znenáhla veliký »Slovník česko-německý«, jenž vzrostl s několikaletými dodatky v osm dílů (měl přes 9000 tiskových stran). Snesena je do něho ohromná řada slov nejen ze spisovného jazyka, ale i z lidu, též přísloví a pořekadla, úsloví, jména místní atd. Také byl Kott členem komise, která po třikráte sestavovala slovník zvaný »Matiční Brus«.

(Dokončení.)

K dějinám českého pravopisu.

Píše OTAKAR JAKOUBEK.

(Dokončení.)

Bývalý školní inspektor a spisovatel *Antonín Karel Madiera* převážnou většinu literární činnosti věnoval spisování učebnic německého jazyka pro české školy. R. 1863 napsal »Rukověť slovesnosti«, kterou r. 1870 vydal po druhé pod názvem »Nauka o slohu«.

Historik a místopisec a pozdější ředitel gymnasia Ústí. Matice školské v Opavě, prof. *Vincenc Prasek* znám je u nás nejvíce svými zvláštnostmi: »Brusem« a »Pravopisem«.

Bývalý profesor české university v Praze a známý filolog *dr. Jan Kvičala* byl ve svém oboru znalcem na slovo vzatým. S počátku pracoval s prof. dr. Gebauerem společně, protože s ním žil v nejlepších přátelských stycích. Redigoval s ním také »Listy filologické a paedagogické«. Až teprve prudký spor, vyvolaný otázkou pravosti rukopisů královédvorského a zelenohorského, oba učence rozvedl do opačných táborů. Kvičala náležel k horlivým obhájčům pravosti rukopisů.

Prof. František Bartoš, známý spisovatel, náležeti bude vždy mezi nejpilnější moravské pracovníky a mezi první české jazykozpytce a národopisce. Vydal »Skladbu jazyka českého« a cenou Čermákovou počténé velké vzácné dílo »Dialektologie moravská«. Dále vydal; »Čítanky pro nižší střední školy«, »Malou Slovesnost«. Přihlížel vždy k ryzosti mluvy a ke všem stránkám národnosti. Sbíraje látku pro svůj obor, putoval jako *Fr. Sušil* od vesničky k vesničce a proto ze všech Bartošových prací vane svérázný duch.

Nejvíce vyniklo jméno *dr. Jana Gebauera*, filologa, když r. 1881 stal se řádným profesorem českého jazykozpytu a literatury na pražské universitě. Počav zevrubným studiem jazykův a slovanských i germánských literatur, soustředil čím dále tím úsilovněji svou pozornost na český jazyk, zvláště na starší literaturu a vývoj našeho jazyka, až stal se předním zástupcem vědeckého pěstování českého mluvnictví. Do r. 1890 vydával výsledky svých prací zvláště ve »Sbornících«, které vydávala »Matice Česká« a v »Listech Filologických«, jichž byl, jak jsme již uvedli, s dr. Kvičalou spoluzakladatelem.

Týkájí se všech hlavních stránek vývoje českého jazyka, zahrnujícího již více než 600 let a mnohých zajímavých zjevů z literárních dějin. Také o vydávání správných staročeských textů Gebauer pečoval, uchystal k tisku »Novou Radu pana Smila Flašky z Pardubic«, »Žaltář Wittenberský«, »Knihu Rožmberskou« a j. Gebauer dospěl k přesvědčení, že některé památky, potud za pravé pokládáné, zejména t. zv. Rukopisy Zelenohorský a Královédvorský podle jazyka nelze vřaditi v žádné období staročeské, i vystoupil proti jejich pravosti v »Athaeneu« roku 1886, ač dříve sám o nich podal několik zevrubných rozprav.

Již r. 1886 počal Gebauer určitě upravovati vydání své obsáhlé historické mluvnice jazyka českého, již vyšel díl I. (Hláskosloví) r. 1894, dílu III. č. 1. (Skloňování) r. 1897 a st. dílu č. 2. (Časování) r. 1898. Také pro střední školy vydal Gebauer mluvnici o dvou dílech a postavil tím jazykové učení ve středních školách na pevné základy.

Spisovatel prof. *Tiima Cimrhanz* svým působením zejména v Plzni velice přispěl k povznesení národního uvědomění, k němuž základy kladl jako profesor češtiny a dějepisu. Z četných jeho prací uvádíme zvláště jeho »Českou mluvnici pro Němce«.

Bývalý ředitel pražských pokračovacích škol živnostenských a spisovatel *Karel Bulíř*. Kromě »Průmyslové čítanky« zaslouží zejména pozornosti jeho spis »Písemnictví a listy jednací«, schválené ministerstvem vyučování, jenž došel velkého rozšíření, takže vyšel v několika vydáních.

Profesor pražského učitelského ústavu *Karel Vorovka* vynikal hlavně v oboru mluvnickém, ve kterém leželo také vždy těžiště jeho práce. Z větších jeho prací, samostatně vydaných, dlužno vytknouti hlavně pečlivě upravenou »Čítací knihu pro ústavy učitelské«, vynikající přehledností a neobyčejně důmyslným výběrem slovesným. Stejného zaslouženého uznání zasluhuje jeho »Stilistika a poetika«.

R. 1869 jmenován byl profesorem srovnávacího jazykozpytu na universitě v Charkově na Rusi známý jazykozpytec dr. *Ďeněk Šercl*. Šercl vystudoval sice v Praze práva; již tehdy však počal se učit jazykům zvláštní methodou, počínaje od částic jako nejprostších prvků. Za účelem zdokonalení ve studiu tom odebral se r. 1866 do Londýna, odtud pak do Petrohradu, kde záhy proslul jako český Mezzofanti, jemuž se v mnohé příčině vyrovná.

V obecném jazykozpytě vydal přemnohé rozpravy, které svědčí o tom, jak hluboko vnikl při své znalosti praktické také do theorie a psychologické dílny jazyka. Ukázku větší těchto svých studií Šercl vydal také česky pod názvem »Z oboru jazykozpytu« (r. 1883). Také výbornou »Mluvnici jazyka ruského« pro Čechy vydal.

Bývalý filolog a profesor brněnského učitelského ústavu († 1894) *Metyáš Blažek* českou školskou literaturu doplnil velenutnými spisy, jakých se jí do té doby nedostávalo. Tak vydal »Stilistiku čili nauku o slohu pro střední školy« českou mluvnici, které bylo po celou řadu let hojně užíváno.

Ředitel školy a spisovatel mládeže *Filip Hyšman* vydal v methodice s *Ant. Mojžíšem* »Úkoly slohové« a »Dopisovatele mládeže«.

Profesor a paedagog *Dr. Jan V. Novák* vynikl vždy neobyčejnou znalostí jazyka, která činila vždy jej jedním z prvních odborníků češtiny. A na tomto poli byl i hojně literárně činným.

Jazykozpytec *dr. Emanuel Kovář* († 14. července r. 1898 v Praze) v tomto oboru za krátký svůj život přemnoho vykonal. Z četných jeho prací m. j. uvádíme: »O škole mladogrammatické«, »Nákres mluvnice starobulharské«, »Česká mluvnice«, »Úvod do mluvnice«, »Jazykozpyt« v »Ottově Naučném Slovníku«, »O původu lidské mluvy«. V pracích jeví se u Kováře všestranná znalost věci a kritičnost.

Ze žen v oboru historicko-mluvnickém vynikla zejména učitelka a spisovatelka *Karla Semerádová*, která před lety uveřejnila řadu zajímavých článků v »Časopisu českých učitelek«.

K neméně zasloužilým mužům v poslední době o český pravopis se zajímajícím náleží *prof. dr. Petr Zenkl*, jehož »Rádce správné češtiny« stal se před lety nezbytnou knihou každému, kdo česky píše. Velikou předností tohoto spisu

jest, že v něm přihlíženo k nejnovějším normálním pravidlům o českém pravopisu a tvarosloví. Je to první česká kniha vůbec, v níž z normálních pravidel mohlo býti těženo, obsahujíc vše, co věděti má každý, kdo správně a bezvadně česky chce psáti.

Spis Zenklův podává veškero jazykové poučení vzorem stručným, jasným a přehledným. Nejčastější jazykové chyby opravuje přesně a stručně. Provádí jednotnost českého pravopisu.

České učitelstvo má v přední řadě dbáti, by při vyučování vyvarovalo se zbytečnému užívání cizích slov, vůbec má všechna zbytečná slova zčešťovati. Nemá naši mluvu činiti ztrnulou, nýbrž živou a ozdobovati ji slovními příkrasami. Ryzost jazyka českého nechť vžije se i do útlých srdcí mládeže a nechť vlévána jako balsám, jenž posiluje ducha.

Ze školy přecházejí vědomosti mluvnické a pravopisné do života a nechť není mezi českým lidem ani jednotlivce, který by neznal svůj mateřský jazyk v jeho pravé neporušené kráse. S očistou našeho jazyka dále ku předu!—

Jednota katolického učitelstva českého a přátel křesť. výchovy pro král. České

konala dne 7. dubna svoji 22. výroční řádnou valnou hromadu za vedení předsedy p. *Josefa Kašky*, říd. učitele ze Zdětína.

Předseda zahájiv schůzi uvítáním přítomných, oznámil, že během roku zesnuli v Pánu členové jednoty: Jos. Bauše, děkan v Týně nad Vltavou; Josef Mazanec, řídící učitel v. v. na Smíchově; Ant. Maerz, bisk. vikář a děkan v Domažlicích; Tomáš Roháček, býv. řídící učitel v. v. na Král. Vinohradech; Petr Picha, úředník zemsk. výboru v Praze; Václav Slavík, katecheta měšť. škol na Iriělníku a Josef Schauer z Augenburku, školní rada v Praze. Za všechny zesnulé obětoval ráno mši sv. vldp. Antonín Suchoradský, os. farář a pokladník Jednoty. Povstáním shromážděných se svých sedadel uctěna památka zesnulých a při tom zároveň projevena soustrast všech přítomných nad úmrtím pí. Anny Kaškové, vzorné a pečlivé matky, učitelky a manželky předsedy p. Josefa Kašky.

Dále následoval program schůze. Jednatelem p. učitelem *Josefem Hrubým* byl čten protokol z minulé valné hromady a schválen. Taktéž výroční zpráva jednatele byla schválena.

Ze zprávy této vyjímáme: Jednota odevzdala deputací diplomy čestného členství, uděleného v minulé valné hromadě následujícím pp.: T. J. Jirouškovi, řediteli družstva Vlast, Ant. Suchoradskému, osobnímu faráři a katechetovi měšť. škol v Praze a Emanuelu Žákovi, professoru a škol. inspektoru na Smíchově. Mimo to jednota uspořádala s družstvem Vlast ku počtě 25letého kněžství a 50leté vldp. Ant. Suchoradského slavnostní schůzi, v níž o oslavenci a jeho spolkové činnosti a působnosti vychovatel'ské měl slavnostní řeč místopředseda jednoty, p. ředitel T. J. Jiroušek. Zevrubný referát o slavnosti přinesly pak *»Naše Listy«* s podobiznou pana jubilanta, jakož i kalendář jednoty *»Štítný«* na rok 1918, který taktéž za velkých obětí byl vydán. Redaktoru kalendáře p. říd. učiteli a předsedovi Jos. Kaškově vzdány díky za pečlivé uspořádání a vypravení.

Členů má jednota celkem 275, z nichž jest 40 zakládajících, 104 přispívajících a 131 činných.

Knihovník řed. *T. J. Jiroušek* sděluje, že z »Půjčovny knih« bylo během roku půjčeno 49 knih a příspěvky na vazbu činily 1 K 64 h. Připočte-li se tento obnos k 83 K 77 h z roku minulého, má dnes »Půjčovna knih« z dobrovolných příspěvků celkem 85 K 41 h v hotovosti.

Zprávu pokladní přednesl pokladník vldp. *Ant. Suchoradský*. Z této vyjímáme:

R. 1917 byly poskytnuty příspěvky k účelu Tiskové Ligy 25 K, Spolku na zakládání katol. knihoven 25 K, Arcib. gymnasiu v Dejvicích 25 K, Dobrovolnému českému podpůrnému sdružení válečnému k výchově sirotka po českém učiteli v Praze 50 K. Na válečnou VII. půjčku bylo upsáno 500 K, »Českému srdci« 20 K a mimořádně k podpoře jedné spisovatelky 20 K.

Příjmy činily 1757 K 6 hal. — Vydání bylo 280 K 34 h.

Zpráva byla schválena a když byly účty revisory vldp. prof. Františkem Schindlerem a p. účetním Janem Žákem prohlášeny za správné, k jich návrhu uděleno pokladníku absolutorium.

Ve volbách výboru, které daly se jednohlasně, byl opět zvolen za *předsedu* p. Jos. Kafka, řídící učitel ve Zdětíně; za *I. místopředsedu* p. T. J. Jiroušek, spisovatel a ředitel závodů družstva Vlast v Praze; za *II. místopředsedu* p. Vlastimil Jelínek, učitel v Břevnově; za *jednatele* p. Jos. Hrubý, učitel v Praze a za *pokladníka* vldp. *Ant. Suchoradský*, osobní farář a katecheta měšť. školy v Praze. *Do výboru jsou pak zvoleni:* p. Jiljí Březina, ředitel měšť. škol na Smíchově; p. Jan Kalivoda, c. k. profesor v Bubenči; p. Richard Vojáček, c. k. profesor v Praze-VII.; p. Křišťan Havlíček, řídící učitel v Drahlině; p. Jan Voborský, spisovatel v Dejvicích; p. Bohuslav Šubrt, faktor knihtiskárny v Praze; slč. Albína Fortýnová, učitelka v Praze; slč. Terezie Urbanyi, expeditorka družstva Vlast v Praze. — *Za náhradníky* byli zvoleni: p. Frant. Tater, učitel v Turnově; p. Jan Bliženec, mistr knihařský v Praze; p. Ant. Prokeš, říd. učitel v Chotěborkách; p. Bohmil Varhaut, stavitel v Dol. Krči; p. Bohumil Havel, učitel ve Vojslavicích a p. Jan Pelikán, říd. učitel ve Veselíčku. — *Za revisory účtů jsou zvoleni:* vldp. Frant. Schindler, konsistorní rada a c. k. profesor a Jan Žák, účetní úředník v Praze.

Ve volných návrzích bylo přijato, dáti opět Českému dobrovolnému podpůrnému sdružení válečnému k výchově sirotka po českém učiteli v Praze 50 K, Tiskové Lize v Praze 100 K a Spolku na zakládání katol. knihoven 50 K.

Po vyřízení denního pořadu přednášel vldp. prof. *Emanuel Žák* velice významnou přednášku »*O výchově rozumové a mravoučné*«, za kteroužto pěknou přednášku odměněn hlučnou pochvalou. Přednáška tato bude uveřejněna v »*Učitelské příloze Vychovatele*«.

Ku konci schůze vzpomněl p. předseda *Jos. Kafka* všech dobrodinců a přátel spolku a mimo jiné usneseno poslati ze schůze pozdravný přepis Jeho Excell. vys. uroz. p. Max. hr. Coudenhoveovi, místopředsedě král. Českého s ubezpečením oddanosti k trůnu.

Schůze skončena provoláním třikrát slávy Sv. Otci Benediktu XV., Jeho Veličenstvu císaři a králi Karlu I., J. M. ndp. Pavlu Huynovi, knížeti arcibiskupu pražskému a celému česko-moravskému episkopátu.

Po schůzi konána pak první schůze výboru, v níž zvoleni jsou předem uvedení funkcionáři výboru.

Dejme do vínku mládeži národní písně !

ANTONÍN JEŽEK.

V myslí své zaletme do starých dob, kdy skoro neznala odrůstající mládež výletů, divadel i jiných vyražení, za to však znala to, co nynější mládež nezná — národní písně. V podvečer shromažďovali se junáci i děvy české, aby oblažili písní sebe i ty, kteří je přišli poslechnouti. Vymizela pomalu národní píseň a zapomenuta klesla snad v hrob s těmi, kteří ji kdysi zpívali? Nikoliv, ale zaplašena různými odrhovačkami, uchýlila se do koutečka, aby čekala, až zase někdo si ji povšimne a popřeje jí místečka ve svém hrdle. Jako ptáče trylující vzlétne zase rehabilitováno do výše, aby prostotou, vroucností zaplašilo píseň umělou —, mnohdy neslušnou.

Vraťme se zpět k písním národním! O nich praví A. Vorel: »Národní zpěv provázel Čecha po celý život, v kolébce naslouchal písním matky své neb chůvy a později zpíval sám, co slyšel od jiných; zpíval při práci domácí, na poli, na lukách i v háji, v chrámě i hospodě, při hrách i k tanci a když byl odvolán ze života, zpívali mu věrní druhové nad hrobem.«

Proč lidé rádi zpívali? Snad právě proto, že v něm mohli uložit svou radost i žal, vyjádřit to, co srdce cítí. Zpívati může bohatec i chudák, není tedy darem písně vyrovnána mezera mezi všemi, nehlásá dar ten rovnost mezi lidmi? Dáváš-li se unášeti zpěvem plectva nebeského, proč zapomínáš na národní písně, které vytryskly z prosté duše našeho lidu?

Ed. Svět, professor praví: »Pěvcům všech národů vzdává se nelíčená úcta; samy korunované hlavy a velcí tohoto světa zahrnují je důkazy přízně. Zpěv povznáší duši k oblastem ideálním, zjemňuje a zušlechťuje ji, vrhá pablesky poesie do prosy všedních dní, jest neocenitelnou ozdobou života a zdrojem čistých radostí.«

Národ český jest národem pěvců, onť v první řadě musí si uchovati onen poklad písní, který mu odkázali jeho předkové. A jest v první řadě na škole, aby věnovala písním národním píli, aby již mládež ze školy odnesla si jich zálibu a nemusila se chytati pouličních popěvků, které nevynikají ani slovně, ani zpěvně.

»Ovšem návrat k bývalé svěží, tvůrčí síle zpěvného lidu jest opravdu těžký. Ale vzácné ony plody jsou zde, tvoří bánícký a hudební poklad, jež sluší nám nejenom míti v úctě a lásce, nýbrž i prakticky ho využítkovati. Nebude-li už lid toho básnického a hudebního kapitálu množiti, ať užije úroků z toho, co mu nastřádali dávní předkové.« (V. Davídek.)

Zpěv bude dobrou průpravou mládeži pro život, v něm tkví rozvoj její tělesný i duševní. Nejen že mysl mládeže bude povznesena, rozradostněna, ale i tělo chrániti se bude před tuberkulosou sílením plic, zvláště tehdy, bude-li zpívati v čistém, svěžím vzduchu, kde právě většina písní národních vzala původ.

Národní písně probudí se zase k novému životu jako fenix z popela zapomenutí, aby těšily národ český v dobách radosti i žalu. »Jen to v národě kořeny zapustí, udrží se a ovoce nese, co z jeho srdce a ducha vychází, ostatní se vytratí a zmizí jako pleva, již vítr odtoukl.«

Adolf Heyduk krásně praví o písni národní

— — — — —
na pestré šiřici zlaté runy chová
a kdo čísti umí, co tu všecko stojí,
samou líbezností srdéčko opojí.
Opojí srdéčko, hlava padá v dlaně
a podivný buhot tepeří mu v skrání;
rozvlněná ňadra víc se neutiší,
kdo ji jednou slyšel, ten ji věčně slyší.*

Kdo by neslyšel v duchu, když školní světnici zahlaholila píseň »Pásla ovečky v zeleném háječku, pásla ovečky v černém lese . . .«, »Včera neděle byla, já jsem doma nebyla . . .«, »Já husárek malý, botky rozedrany . . .«

Národními písněmi vdechneme mládeži staročeského ducha, plného ideálů, znázorníme jí veselou mysl a klidnou povahu svých předků.

Bohumil Benoni, barytonista píše: »Sedmý — osmý rok u mládeže obojího pohlaví jest čas, kdy výchova zpěvná může anebo má započítí. Moří-li se děti již v útlém věku hrou na klavír, při níž spíše zakrní tělem než se něčemu naučí nebo, trápí-li již v mladém věku své okolí vyluzováním pochybných zvuků na špatné housle, mohly by spíše přidržovány býti zdravému cvičení se ve zpěvu umělem.«

První přípravou však ke zpěvu umělému budiž zpěv písní národních již ve škole. Kéž by škola »oněm samoroštým ptácatům« otevřela své brány docela a nedala se zastrašiti jich nedostatkem v čítankách. Celá řada »sbírek« a »výborů« jich vydána, aby oživily v hrdlech dětských a jako ručej vytryskly, v bohatých kaskádách rozlétly se v širou dál. Použijme jich ve školách, vnořme se do hlubin pokladu, který nám skytají a poznáme bohatství, které snad jsme přezírali.

A možná, že jednou přijde chvíle, kdy cosi zachvátí naše srdce, neznámý virtuos zasáhne v jeho struny a bezděky národní píseň z hrdla vytrysknuvší bude jedinou naší útěchou v další běh života.

Příklad v křesťanské výchově.

Dle různých pramenů podává JAN NEP. JOS. HOLÝ.

K řádné výchově mnoho věcí je zapotřebí znáti, hlavně cíl výchovy, zásady všeobecné, ale také třeba znáti prostředky, které k tomuto cíli vedou. Neboť kdo chce cíl, musí také chtít prostředky, a může je jen chtít, když je zná. Proto je také nutno znáti prostředky, které vedou k cíli křesťanské výchovy.

Prostředkem nazýváme vše, co k tomu slouží, abychom umožnili nebo podporovali dosažení cíle; prostředky pak, které k tomu slouží, abychom dosáhli cíle výchovy, nazývají se prostředky výchovné. Tyto prostředky jsou buď přirozené nebo nadpřirozené, dle toho, jsou-li vzaty z přirozeného neb nadpřirozeného řádu. Přirozené prostředky dělí se opět ve dvě třídy, totiž zvláštní a všeobecné. Zvláštních může se užití ve zvláštních případech nebo ve zvláštním od-

větví výchovy. Chci o těchto prostředcích výchovných v řadě článků pojednat i a začínám prvním výchovným prostředkem, totiž příkladem.

Příklad jest živý názor výchovy a takořka její duší; má největší a nejhlubší vliv na celý duševní vývoj mládeže, jmenovitě v náboženském a mravním ohledu; jest to prostředek tiše, stále a mocně působící. Dítě rádo napodobuje vše, co vidí a slyší, zvláště napodobuje rodiče, sourozence, soudruhy, ostatní lidi ano i zvířata. Pro dobré, co denně kolem sebe pozoruje, dostává svědomí; pro zlé, když je denně před očima má, ztrácí znenáhla svědomí, čili toto se nevyvíjí vzhledem ke zlému, které denně vidí. K tomu přichází ještě velká přitažlivá síla zlého příkladu, aby je napodobilo.

Menší děti mají již od přirozenosti náhled, že dospělí lidé jsou dokonalí, hříchu prostí; proto pokládají mnohé hříšné věci za dovolené, když je u dospělých pozorují. Proto lhou, bijí, klejí, když také vzory před sebou mají, aniž by svědomím vyrušovány byly.

Tento vliv příkladů působí, že právě v křesťanských rodinách pravidelně dobře zvedené dívky vyrůstají, i když v nich o vědomé, účelné výchově nemůže být řeči. Jako dítě má pud napodobiti, tak mají rodiče opět pud vštěpovati dětem způsob života, jaký sami vedou. Proto mají křesťanští rodiče právě pro tento pud se starati, aby děti doma jen dobré viděly a slyšely a mimo dům s dětmi a dospělými obcovaly, kteří mravně se chovají.

Z toho je viděti, jak velký vliv příklad má, proto je prvním přirozeným výchovným prostředkem. Již Plato uznává jeho vliv: »Když z napodobování zvyk činíme, stane se tento naší druhou přirozeností a vše v nás proměňuje, vnitřní, zevnější stránku, řeč, tón, povahu a mravy.«

Proto žádá výchova nezvratně, aby vychovatel chovanci vždy a v pravdě dobrý příklad dával.

Výchova vpravdě nezáleží jediné v napomínání, kárání, nýbrž hlavně v tom, aby sám konal, co od jiných žádá. Proto je první a posvátnou povinností vychovatelovou napřed sám si přivlastniti vše, co od chovanců žádá.

Se vši rozhodností a se vši vážností to odjakživa největší paedagogové žádali. Quintilian dí: »Něžné mládí dětské zavěsuje se na všechny bytosti, které je obklopují, roste, mohutní a utváří se dle jejich obrazu a brzy žiji dívky v pozdějším věku dle mravů svých učitelů.« Právě tak poznamenává Plato: »Zákondárce má jenom tomu občanu mládež světiti, který plní veškeré své povinnosti«, a na jiném místě: »Ti, kdo mládež vychovávají, mají jí ukazovati svou vlastní svatost za vzor.« A mladší Plinius napomíná matku, aby syna svého svěřila vychovateli, který ho především v dobrých mravech a pak ve výmluvnosti vzdělává, výmluvnost bez dobrých mravů je špatnou výmluvností.

Co takto největší mužové v pohanství především od dobrého vychovatele požadovali, to konal Kristus, nejvyšší vzor pro všechny, s nejvyšší dokonalostí. Učil spíše příkladem svým než slovem; proto jest o něm psáno: »počal *konati* a činiti«, a v plné pravdě řekl o sobě, co by rovněž každý vychovatel o sobě říci měl: »Dal jsem vám příklad, abyste i vy činili, co jsem činil já.«

(Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Vyloučení knih ze žákovských knihoven. Doplnkem k výnosu c. k. zem. školní rady ze dne 16. října 1918, č. III-B 1493, a v základě vnesení c. k. zem. školní rady ze dne 28. února 1918, č. III-B 1493/3 ai 1918, č. z. š. r. 13.206 ai 1918 bylo uloženo ředitelstvím a správám škol, aby vyšetřily, zdali do žákovské knihovny tamní školy nebyly zakoupeny některé knihy z nakladatelství Přemysla Plačka v Pacově a zdali neodebírají žáci (žákyně) pohádkovou sbírku nebo jiné spisy ze zmíněného nakladatelství toto připojuje ke spisům svým, i takovým, které určeny jsou přímo mládeži školní, obsah a doporučení své Edice erotické, která jest mravnosti mládeže nejvýš nebezpečná. I budiž učiněno opatření, aby takové spisy byly z knihovny a z rukou žactva ihned odstraněny.

Nedostatek papíru, šetrnost. Podle sdělení c. k. ministerstva obchodu výroba papíru stále klesá, čemuž věnovati jest tím větší pozornost, ježto papíru jest nutně potřebovati nejen pro tisk, ale i pro ošacení lidu a pro dopravu různých potravin. Vzhledem k tomu upozorňuje se na základě vnesení c. k. ministerstva záležitostí duchovních a vyučování ze dne 29. ledna 1918, č. 3472 XII. b) a s poukazem na vnesení c. k. zemské školní rady ze dne 15. října 1915, č. I-1461 ai 1915, a ze dne 22. srpna 1916, č. I-1461/1, že ve vnitřní službě, ve styku s úřady a se stranami, jakož i ve školách a učilištích dbáti jest při upotřebování největší šetrnosti.

Opatření k zamezení škod, jež vznikají válečnými poměry našemu školství. Za debaty ve školském výboru poslanecké sněmovny o škodách, jež našemu školství vznikají válkou, bylo si též stěžováno, že školní mládež neustálým povolováním prázdných dnů, všelikou výdělečnou prací dětí, jakož i užíváním k různým sbírkovým činnostem mimo školu jest vzdalována vyučování i tam, kde by jinak pravidelně se mohlo vyučovati, a že tím vyučování i výchova školní mládeže trpí ještě více, než by za přítomných mimořádných poměrů nezbytně bylo třeba. Nelze zneužívat, jež právě zmi-

něně užívání školní mládeže za dlouhého trvání války nabylo rozsahu, který daleko vybočuje z rámce, který byl při počátku války vytčen vlastenecké činnosti mládeže a jejímu spolupůsobení při opatřování válečných potřeb. Ředitelstvím a správám škol se tudíž podle vnesení c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 5. ledna 1918, č. 462-XIV., a vnesení c. k. z. š. r. ze dne 10. února 1918, č. I-A 40 1918 (2823), ukládá, aby příště při všech příslušných opatřeních, o nichž sem učiní návrh, nebo jež vykonají z moci úřední ve vlastní působnosti, byly pamětlivy, že po nezbytných poruchách vyučování, jež způsobila válka a její důsledky, jest bezpodmínečně přihlížeti k tomu, aby dle možnosti bylo nahrazeno, co bylo ve vyučování a při výchově mládeže zameškáno, aby nevycházela ze školy s mezerami ve vědění a s nedostatky ve výchově, jež by překážely jejímu budoucímu vzdělání v řádné lidi, užitečné členy společnosti a dobré občany, nebo jež by to dokonce činily pochybným. Z ustanovení § 86. ř. š. k. a v., podle nichž použití školních dětí k výdělečné činnosti nelze považovati za omlouvací důvod, bylo potřeba až dosud za války připustiti výjimky. Pro zabezpečení dobré žně nebude též napříště možno vyhnouti se přibírání školní mládeže zejména k hospodářským pracím, jež jsou přiměřeny jejímu věku a nezpůsobují přetížení tělesných sil, dotud, dokud nenastanou pronikavé změny v životě hospodářském, jenž jest omezován válečným stavem. Přece však bude dbáti, aby snad děti pod záminkou hospodářské nebo domácí práce nebyly neoprávněně vzdalovány školy. Vyučování bude tak zaříditi, aby i tam, kde větší počet žáků pro zmíněnou činnost nebude ve škole přítomen, bylo ostatní žactvo pravidelně vyučováno. Zavírání proto celých tříd nebo škol jest se napříště uvarovati. Použití žáků k jakémukoliv druhu práce živnostenské nemůže ovšem nikdy býti uznáno školou za omlouvací důvod nepřítomnosti ve škole. Udělování prázdných dnů k spolupůsobení žactva při místních činnostech sbírkových nechť budoucně vůbec přestane.

Příklad v křesťanské výchově.

Dle různých pramenů podává JAN NEP. JOS. HOLÝ.

(Dokončení.)

Příklad však nesmí býti vynucován, nesmí býti maskou, nýbrž úplně má býti pravdou v tom, který jej dává. Nestálost a nejistota dobrého příkladu nebo mimovolné náměty zlého v něm podobají se příliš pokrytectví, než aby chovanec, jehož oko a mysl ostře i odpory na vychovateli pozoruje, před tím účtu míti mohl. Hrej si před ním na horlivého křesťana, na vřelého lidumila, a on se i této hře naučí, dělá to před tebou, jak dlouho to býti musí, a pohrdá čím dál, tím více tebou a tvou hrou!

Jak zavržení hodným je proto mínění mnohých, že možno mysleti, cititi, jednati, mluviti, býti, co a jak chceme, jen když před chovancem dovedeme dobrý příklad affektovati. Čím kdo skutečně sám není z vnitřního popudu a ze srdce, to nemůže alespoň trvale a v pravdě a čistotě ukazovati: vypadne z úlohy, a pravý člověk se mimovolně ukáže.

• Rádný život, řádné jednání nejmocněji působí na smýšlení a chování mládeže, ano zkušenost učí, že i dospělí krok za krokem dávají se vésti příkladem svého okolí. Proto třeba, by i výchova proti takovému přílišnému vlivu pracovala a k jakési samostatnosti chovance vůči příkladu vedla.

V mnohých případech, kdy ostatní výchovné prostředky, odměna, tresty, poučení nestačí, může změnití celé chování, když chovanec přijde do zdravého ovzduší a okolí. A výchova k nejvyšším ideálům a metám, které nejvíce obětí, a sebezáporu vyžadují, jak tomu jest při výchově k pravému společenskému smýšlení a k pravé nábožnosti, nejmocněji se podporuje nenápadným a zcela přirozeným připojením mládeže k dospělým, kteří si jsou svých společenských a náboženských povinností úplně vědomi. Výchovné poučení třeba ovšem také dáti, ale toto samo bude míti jen tehdy výsledek, pokud se k tomuto přirozenému, nenáhlému vrůstání mládeže v nejvyšší kruhy povinností připojuje. Nejvyšší povinnosti budou se mládeži jevit jako něco samozřejmého, když celé její okolí je jako samozřejmé pojímá a koná.

O Elleně Ueyové řekl Paulsen, že v její zvláštní knize o »století dítěte« možno čísti přece i »mezi řečí leccos ze zdravého lidského rozumu«. Částečně — ne úplně — možno toho použití na toto místo zmíněné knihy: »Pro lidstvo nejnebezpečnější ze všech přehmatů výchovy jest ten, že učíme dítky pokládati mravouku Nového Zákona jako naprosto závaznou, jejíž přikázání dítě při prvních krocích do života všude vidí nohama šlapati. Neboť celá průmyslová a kapitalistická společnost spočívá právě na opaku křesťanského zákona — milovati bližního jako sebe samého — totiž na přikázání; »Každý jest sobě sám nejbližší.« Oči dětí vidí v tomto jako v četných jiných případech zcela jasně. Pozorují již v útlém věku, zdali jejich okolí dle křesťanského učení žije či ne. Netrvá dlouho, a dítě přichází v odpor se svými vychovateli a zákony křesťanskými. Ve všech oborech platí slova Rousseau-ova: dítě dostává vysoké zásady za pravidla, ale svým okolím je nuceno dle malicherných zásad jednati, vždy, když chce vysoké zásady provésti.«

Proto má také vychovatel o to se starati, aby děti i v okolí, v němž žijí, jen dobré příklady viděly, a nemá zanedbávati ukazovati jim velké a svaté při-

klady, povzbuzovati je, by jich následovaly, a ukázati jim, jak by je následovati měly a mohly.

Příklad však, který následovati představuje, má mít tyto vlastnosti:

Dobro v příkladě zobrazené má odpovídati přirozenosti a potřebám dítěte tak, aby je následovati mohlo.

Má půvab mravně krásného před očima dětí tak odhaliti, aby je následovati chtěly.

Má jako něco vznešeného a povznášejícího všechny námitky chovancovy tak odmítnouti, aby je skutečně následoval.

Účel vypravovaného příkladu má být výchovný. Mravní zásadu, která v příkladu jest obsažena, třeba dítěti předvésti ve formě snadno srozumitelné a to tak, aby potom i v jeho smýšlení přešla a jemu na mysli jako praktické pravidlo jednání tanula.

Zapomíná-li při vypravování dějinných příkladů na tento první účel, může snadno dítěti škoditi, když jen jeho zvědavost vzbudí a konečně do dětského srdce nepokoj a nepořádek vnaší. Ovšem není třeba každé vzbuzení zvědavosti za neštěstí pokládati, ale mnohem důležitější jest mravní zájem; toho vždy třeba dbáti.

Proto buďme opatrní i ve volbě příkladů. Chybou by bylo dítěti předváděti vždy jen zcela kromobyčejné výkony ctnosti, jen hrdinské skutky. Obdiv, který se tím vzbudí, daleko ještě není důkazem, že i dítě tento příklad napodobiti bude. Obdiv může býti jen výrazem zvědavosti nad očekávání ukojené. Tak vznešené příklady jsou oprávněny jen, pokud třeba vzbuditi úctu k hrdinům ctnosti, jinak máme bráti ohled na to, co dítě konati může. Ano i příklady samy o sobě k následování způsobí nemáme bez rozdílu mládeži předváděti; neboť třeba také ohled bráti na zvláštní schopnosti, náklonnosti a povahy. Podivuhodné trpělivosti flegmatika na př. nemůžeme přece od hochů příliš živého očekávat.

Všechny tyto úvahy opět dokazují, že lze dobrého příkladu ze skutečného života výchovně nejlépe použiti, poněvadž právě střízlivou skutečností nucen jest držeti se v mezích všeobecně možného a nezvrhnouti se v nadmíru.

Velmi důtklivě napomíná Förster, by se životopisům a anekdotám o slavných mužích, jakož i malým vypravováním s mravní tendencí neposkytovalo o mravním vyučování ústřední místo, jaké se jim namnoze dává. Možná že se mnohé slovo Försterovo proti přeceňování příkladu bude zdáti příliš tvrdým; než on sám ohrazuje se proti neporozumění, jako by všemi jeho vývody význam vypravovaného příkladu snižován byl. Kdo mládež zná, potvrdí, co předvádí k vysvětlení svého názoru: »Vypravuj hochovi složité povahy s náklonností k nepravdivosti příběh, v němž září příklad neposkvrněné pravdomluvnosti — příběh snad bude hochů jako zábavné vypravování zajímaví, ale jeho osobní poměr k pravdomluvnosti sotva se změní: »Hvězdy, po těch nětoužím, radujeme se z jich krásy« — tak asi o onom příkladě smýšlí; nechce mu jíti do hlavy, proč by nesměl příležitostně lháti. Je-li člověk neposkvrněné pravdomluvnosti, jest to zajiště krásný pohled — ale co mé praxi a mé chuti po tom?»

Ještě poznámka o příkladu ne přímo výchovném, jenž především didaktické cíle sleduje. Zákony našeho duševního poznávání vyžadují, bychom vedle jiných názorných prostředků i dějepisného příkladu často užívali. Každý výkon rozumové síly závisí na smyslném poznávání, a to platí ve zvlášť vysokém stupni

o poznávání zcela odtaziťých a nadsmyslných předmětů a pravd; ty mohou jen pomocí analogií a závěrů ze smyslných věcí pojaty býti.

I snadno pochopíme, že moudrý učitel při výběru příkladů nejen k vyučovacímu cíli, nýbrž i k jich mravnímu obsahu přihlížeti bude. Jinak by bezdůvodně vzdával se velmi dobré pomoci pro vyučování i pro výchovu, a rozpor mezi poznávacím a jednajícím člověkem byl by posledním následkem takového vyučování. Zvláštní užitek dobře volených, mravně povznášejících příkladů pro vyučování záleží v tom, že zájem a zálibu na vyučování samém povznáší. Vidíme zde opět, jak vyučování a mravní výchova, byť se jasně od sebe rozlišovati daly, v praxi nerozlučně spolu spojeny jsou. I vyučování čtení, psaní, slohu není jen vyučováním, nýbrž současně též vzděláváním povahy.

Ale dítě napodobí, vedeno jsouc napodobovacím pudem, nejen dobré, nýbrž i zlé, a to následkem zděděné náklonnosti ke zlému napodobí zlé ještě raději než dobré. Ovšem i zlý příklad může býti velmi výhodným pro děti, když totiž vidí odstrašující trest zlého, ať tento trest vyšel od lidí nebo byl přirozeným následkem hříchu, na př. jestliže hoch, který chtěl ovoce krásti, se stromu padne a nohu zláme. Také má vliv na děti, jestliže jim je trpěti hříchem též neb oné osoby. Tato okolnost může způsobiti, že od hříchu, pod nímž trpí, se odvrací a jej si zoškliví. Jinak má však příklad právě ve zlých věcech skoro všemocnou sílu. Pozorujme jen sílu příkladu při kouření tabáku.

Hoch nenalézá s počátku půvabu na kouření, naopak je mu po něm zle; ale příklad ho láká a neopouští ho, dokud se mu kouření nestalo potřebou. Právě tak se mnohé dítě bez zvláštní chuti, jen vedeno napodobovacím pudem, přivádí ke hříchům nečistoty; později teprv se dostavuje vlnost. Tak záhubné jsou následky zlého příkladu.

»Špatné společnosti kazí dobré mravy« toto přísloví je příliš pravdivé. Výchova má proto se vši rozhodností pracovati, by nezkušená mládež se vzdalovala všech společností a příležitostí, které by je pokaziti mohly. Obcování se špatnými zkaženými lidmi, návštěva tanečních zábav a j. nesmí se trpěti. Ovšem není možno odstraniti s očí dětí všechny špatné příklady; ale když tomu nelze zabrániti, má se také příklad před ně přednésti s takového stanoviska, aby pro půvab k následování ztratil. Nejhnusnější a nejzlobnější by však bylo, kdyby sám vychovatel chovancům svým špatným příkladem předcházel, jmenovitě kdyby to byli sami rodiče. Tu by platilo v pravdě slovo: »Lépe by jemu bylo, aby zavěšen byl žernov oslíci na hrdlo jen o on pohroužen byl do hlubokosti mořské« (Mat. 18, 6).

Vlastivědný proslov k dítkám.

Podává JOSEF HRUBÝ.

Milé dítky! Dnešním dnem ukončuji výklad o krásné zemi české. Poznali jste tuto zem všestranně, plnou půvabů přírodních, jakými málo která honositi se může. Již letmý pohled na mapu Evropy vás přesvědčuje, že Čechy i s matičkou svou stověžatou Prahou jsou vlastně srdcem jejím, ve kterém přebývá tolik duší upřímných a vlasteneckých.

A protkána jest úrodná tato vlast stříbřitými žilkami, bystřinami, potoky a řekami, kteréž v mocné toky Vltavy a v náručí řeky Labe se sbíhají. A což ten velebný věnec hor kolkolem vlasti! Již jím stvořil milý Bůh přirozenou hranici.

V této vlasti hospodaří národ vzdělaný, národ pilný, pracovitý od doby věků. Věřte mi, že s výšiny nadhvězdné jistě shlíží sv. Václav s omilostněným čtverlístkem sv. Ludmilou, sv. Vojtěchem a Prokopem a sv. Anežkou, zvláště v tu dobu na nás, kdy vzýváme je o pomoc, milost a přímluvu a lásku v utrpení. Těšilo mne, že jste výklady mé sledovali s náležitou pozorností, s opravdovým porozuměním. Vy dobře víte o důležitých památkách naší drahé vlasti, pamatujete si významnosti jednotlivých míst českých. Ano, bohatá je tato země, plná pokladů, o nichž z báji Libušiných dávno, dávno náš národ povědomost má. Oplývá ještě dosud hojností skrytých kovů: zlata, stříbra, mědi, cínů; i hojnost železa ukrývá se v nitru jejím. Ne nadarmo těženo bylo v Březových Horách u Příbrami, na Horách Kutných, v Jáchymově, na vrchu Studeném u Jílového nebo věkopamátném Blaníku. Ještě dnes pyšní se útlá Otava názvy zlatonosná a perlonosná.

A což bohatství uhelné. Co tu mocných pánví hnědého uhlí v okolí Duchcova, Mostu, černého na Kladně, v Radnici a mnohých jiných místech. Též na léčivá zřídla je země česká bohatá tak, že v době míru hledána byla samými nynějšími nepřáteli z dálných cizích krajů.

Dobře víte z dějepisu, že slavnými jsme byli v době Karla IV., otce vlasti, kterýž položil základ k zemědělství.

A dnes! V tom směru je království naše jednou z prvních zemí z mocnářství. Vzpomeňme jen na požehnaný zlatý prut země české v Polabí, na nesčetné lány půdy orné, dobře spravované, na luka rozsáhlá, zahrady květnaté i zelinářské, mohutné lesy zvláště na Šumavě, kteréž skýtají hojnost zvěře. Poznali jste též mnohá důležitá odvětví průmyslu českého, z něhož hlavně vyniká průmysl bavlnářský, plátenický, železářský, sklářský, cukrovarnický i pivovarský. Zajímavá sou u nás též odvětví průmyslu sirkářského, výroba hliněných, porcelánových předmětů, nescházejí tu i továrny na tabák. V průmyslu tiskařském též Čechy velmi pokročily.

V této zemi poskytuje se vám mnoho vhodné příležitosti k vzdělání. Mnoho škol obecných, měšťanských, pokračovacích, průmyslových, středních, mezi ně patří gymnasia, reálky, reálná gymnasia, ústavy pro vzdělání učitelů a učitelek; obchodních škol i hospodářských k tomu jest zřízeno. Je tu universita a technika jako ústavy pro vysoké vzdělávání. Neschází hornická akademie, školy lesnické, škola keramická a mnoho jiných škol odborných. Kdo umění výtvarnému chce věnovati schopnosti své, má k tomu příležitost v malířské akademii nebo na pražské konservatoři může uplatniti vlohy hudební.

Znak nebo erb našeho království jest dvouocasý stříbrný lev se zlatou korunou na hlavě v poli červeném. Barvami zemskými jsou červená a bílá. Upozorňuji vás na správný závěs praporů při slavnostech. Při špici tyčové je vždy barva bílá, vzadu červená.

Čechům náleží titul království. Náš nejjasnější panovník je králem českým. Rudu Habsburskému dostalo se Čech současně s Uhrami po smrti Ludvíka Jagailovce r. 1526. Zdědil je arcikníže Ferdinand jako manžel sestry Ludvíkovy Anny. Je to též Ferdinand I., který přísahal na hranici Čech u Jihlavy stavům českým. Na památku toho, jak víte, je tam podnes zachovalý pomník »královský kámen«.

(Dokončení.)

Vlastivědný proslov k dítkám.

Podává JOSEF HRUBÝ.

(Dokončení.)

Klenoty korunovační, koruna svatováclavská, meč, žezlo a olejníčky jsou pečlivě uschovány v klenotnici nad kaplí svatováclavskou v chrámu sv. Víta.

Milé dítky! Kristus Pán miloval svou vlast, své rodné město Betlem, kde se narodil. Měl i On lásku k rodné zemi. Jeho příklad budiž i pro nás příkladem veliké lásky a úcty k našemu domovu, naší vlasti, městu neb dědině, kde jsme poznali světlo světa, kde po prvé slyšeli jsme ty krásné a líbezné hlásky české, zvučné řeči mateřské z úst starostlivých a o nás pečujících maticek. Ano slavnostně, zvučně pějte: »Český otec, česká máti učili mne vlast mou znáti.« Je příkazem Božím i řízením přirozeným milovat zemi, ve které jsme se zrodili a jazyk, kterýž nám Boží prozřetelností byl přisouzen. Jste Češi, mluvte česky, nestyďte se za svůj jazyk.

Při tom ale nesmíme zapomínati, že v zemi naší jsou též Němci. Někteří z vás cvičí se též jazyku německému ve škole, snad i v soukromí. Byť jste znali jazyk národa jiného, zůstáváte stále věrnými syny nebo dcerami českými. Pamatujte si: Hodných lidí, ať kteréhokoliv národa, tedy i Němců si vážíme, neboť jest i tu řízením Božím, že zrozeni jsouce, mluví tak, jak přírodou obdařeni byli. Jsou Němci, mluví tedy německy. Že i mezi nimi mnoho těch, kteří též česky mluví, dobře víte. Jsou kraje v Čechách, kde Němci a Češi jsou navzájem na sebe odkázáni. Zvláště před světovou válkou byly potěšitelné zjevy smířovací obou těchto kmenů, kteří jsou takřka nuceni spolužítí.

Kristus Pán prohlásil určitě a jasně dvě důležitá základní přikázání a to v prvé řadě lásky k Bohu v druhé k bližnímu. Dobře též naznačil, kdo je naším bližním. Tedy i člověk jiného národa, ať kteréhokoliv je naším bližním. Samo sebou se rozumí, že musí dle stanoviska spravedlivosti i druhá strana chovati úctu a lásku k nám, je-li ovšem opravdové vůle a snahy ve smyslu křesťanské lásky. A proč vám to pravím?

Proto, abyste neodsuzovali. Budeme ve smyslu Kristovy vůle pracovati vždy k smíru a to čestnému. Toť stanovisko nej přirozenější, nejrozumnější.

Dále vám kladu na srdce, byste jen dobré knihy, poučné, v ohledu mravním nezavadné četli. Jen slušných, pro náš věk přiměřených představení se účastňujte. Nevíte-li si rady nebo i rodiče vaši, ptejte se nás učitelů. Poradíme vám k vašemu dobru.

Varujte se knih neslušných, knih, kde se útočí proti naší víře, opatrnými musíte býti při knihách dějepisných, kde mnohdy i překroucené pravdy se líčí. Střežte se detektivek, kteréž by byly zhoubou pro vaši něžnou duši andělskou. Jed do sebe ssaje, kdo těmto knihám v pospas otevře náruč svou. Otravuje se, ničí tělesně i duševně. Národ náš vidí ve vás dorost, který nutno dobře vštěpovati, abyste se tak stali pro budoucnost řádnými občany, abyste byli ku cti národa.

Nepotřebuje národ zhýralců, nemravů, zločinců. Skoda každé duše, spějící ku zkáze. Každá je těžkou ztrátou našeho národa, zvláště v době poválečné, kdy každý jedinec má býti jeho platným činitelem. Mluvte vždycky slušně i mezi sebou, kdy na vás nedohlžíme, utíkejte jako před hadem od špatných společ-

ností; mluvte též správně česky, nekažte náš libý jazyk. Chovejte se též slušně doma k rodičům a svým sourozencům.

Je však ještě jedna důležitá okolnost, na kterou vás upozorniti musím. Je to šetrnost a spořivost. Myslím šetrnost všech důležitých potřebných věcí jak školních tak i mimoškolních. Šetřte nábytek v domácnosti i ve škole, rovněž šat i obuv svou.

Považte, jak přirozeným způsobem nás k tomu všemu světová válka nutí. Spořivostí miním stádání peněžních obnosů i těch nejmenších. Z kapek moře, praví příslovi. Tím ale není řečeno, abyste si nedopřáli jídla, pití, snad i tu a tam nějaký osvěžující pamlsek. Nikoliv. Máte-li nějakého přebytku z darů nebo výsledku uznané práce, tu šetřte. Lakomce z vás vychovávati nechceme, ale také ne marnotratníky. Zlatá střední cesta moudré hospodárnosti. Radost budeme my učitelé v budoucnosti z vás míti, až dospějete k samostatnosti v povolání, ať je to v řemesle, obchodu, průmyslu nebo v kterémkoliv oboru úřednickém. Pamatujte si, každý otec stará se tak, aby dítky měly se v pozdějších časech lépe, než on sám. Já s láskou věnoval jsem se povolání, kterému zůstanu věren tak dlouho, jak Pán života určí. Tak jako druhý otec váš, vždy budu míti v budoucnosti velikou radost, dosáhne-li mnohý z vás postavení ještě vyššího než mám já, jen když poctivým způsobem bude příjem získávati. A což v řemesle! Pilný pracovník nikdy se neztratí, jen když s chutí a láskou pracuje a má na zřeteli pravdivé přísloví: Řemeslo má zlaté dno. Totéž platí i o obchodě.

Nuže spějte k tomu krásnému a vznešenému pro vás určenému cíli. Staňte se hodnými, řádnými i poctivými Čechy. Pamatujte: Ten nežil, kdo dobrou pověst po sobě nezanechal. Za víru a vlast se nikdy nestyďte. Milujte ji, tu drahou vlast, která budiž pro vás tím nejkrásnějším divadlem, ve kterém tolik rozkošných krajů, přímo pohádkových se skrývá. Tyto kraje vás očekávají. Až většími budete, samostatnosti docílíte a příležitost míti budete, odhalujte tyto milé kraje české a vzpomeňte na slova má: Dělejte vždy a všude čest našemu národu a vlasti.

Zapějme s citem, u vědomí té vřelé od srdce vytrysklé touhy, naši českou hymnu: Kde domov můj. Opouštíme v myšlenkách naši vlast a dáváme se unášeti v náruč sesterských družek našich, upřímné Moravěnky a skromného, milého Slezska, o nichž vám nyní budu činiti výklady.

Krádeže rytířskostí!

ANTONÍN JEŽEK.

Jednoho dne nesly děti domů »Večerník«, aby večere dobře otci chutnala a po cestě horlivě do sebe soukaly závažný obsah. A toho večera šly mnohem pomaleji než jindy, vždyť zahlédly, že se v úvodníku promlouvá o dětské rytířskosti, která zvláště se jeví, když se veze z nádraží vůz uhlí. Jsou-li na něm nůše, s trpkostí hledí za ním, neboť patří zbohatlému soukromníkovi, nejsou-li tam, všichni se seřadí, jdou po stranách i za vozem se zářícím zrakem, aby spolu s vozem zastavili se u obchodníka, zaujali místo ve »frontě« a trpělivě čekali, až se jim dostane přidělu. Jak zářilo oko mnohého oškubaného rytíře,

když četl, že uhlí jest cestou bezpečno a vozka že beze strachu může si zajíti i na skleničku.

Bylo smíchu nad článkem, který mohl se tam dostat pouze zabeđeností redakce a za úřadování naprosto slepého referenta, který celou řadu měsíců nešel kolem nádraží, kde se vozí uhlí, sice by viděl, jaká to rytířkost plane z malých oček, vyjede-li vůz s uhlím? Hned jest kolem zástup hochů s pytle pod pažím, z nichž někteří jako dotěravé mouchy slídí, aby v nestřeženém okamžiku na vůz vyskočili a svým soudruhům snesli nebo shodili několik velkých kusů. Potom se o lup dělí, někdy se i pohádají. a čekají, až zase vyjede nějaký vůz.

Tomu se říká rytířkost a jeví se zároveň chlubení, jakou máme mládež. Co bude z takových dětí?

Jest bída o uhlí, kdož ví, jak bude dále? Neschvalujeme zlodějské rytířství zaslepených dětí, ale řekne někdo, snad to bohatcům neuškodí? Není to spravedlivé, ale dávají uhlí děti domů? Kolik kalorií tepla z něho užijí, vždyť ho v příhodné době zase prodají za nějakou korunu. A potom si za peníze koupí cigarety, jež kouří v čas »odpočinku«. Hle, vyhlášená rytířkost, jak se rozplývá v dým, ať o ni zavadiš z kterékoliv stránky. Dnes lidé rozumní poznali, že mládež se mnoho zkazila, k čemuž nevalně přispěla nepřítomnost otců, zanedbávání svévolné školního vyučování, fronty atd. Někde docela matka svádí děti ke krádeži. U jisté banky skládáno bylo dříví. Vozku, který se stran haldy shrnoval, nebylo skoro viděti a dříví kolem dosti. V tom slyšeti bylo hlas starší ženy: »Franto, Venco, dříví!« Jako z pohádky vyčarování oba příběhli, nabrali i s matkou do náručí (ona do vrchní sukně) a již zmizeli za rohem. To byla také rytířkost, není-liž pravda?

A potom chce docela soc. demokracie zasahovati do školy, chce obnoviti svět! Ten bude pěkně vypadati, až zlodějství zastře rytířskostí a jiné trestné skutky snad ještě ctnostnějšími závoji.

Zapovězené ovoce vždy lákalo mládež. Ovocná zahrada — byt i patřila řídícímu učiteli, musila býti stečena. Odstonalo to několik hrušek nebo švestek, ale nyní nutno s hrůzou patřiti na spoušť toulavých dětí, které v krádeži snad jednou nebudou viděti ničeho nečestného. To snad bude začátek rovnosti! Ani se neptej, jen ber a uděli-li ti někdo dobrodiní, můžeš-li, odměň se krádeží. Příkladů máme dosti, které ani nepřijdou na veřejnost, spokojí se postižený, jape-li zloděje, zastráší, aby věc uzmutou odhodil a potom stává se nedůvěřivým a zatvrdí své srdce i tam, kde by bylo třeba je dokořán otevřiti.

Před časem viděti bylo na frekventovaných místech děti žebrající. Nyní tato kategorie odstrkovaných a bojících se strážníka vůči hledě mizí; jest na vymření. Za to však se zmáhá zlodějství!

Jdeme-li kolem takové party, hledí na nás drze, úštěpačně a nebylo by radno vejti s ní v přímý boj. Ba, byla by možná i msta, k níž sestrojiti má tlupa dosti času. Chcete-li zavolati stráž, ta jest vždy tam, kde jí není třeba. A tak nezbyvá než odvrátiti se od hejna šakalů, která čeká na svou kořist.

Taková mládež má jednou povznést národ? Kéž se toho raději nedočkáme, neboť potom bychom se musili báti po ulici večer bez bambitky. Rytířkost dohasla, raketa vyprskla.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Několik rad rodičům.

Podává Fr. Jelínek.

1. Doporučujte své dítky již před narozením jejich pod ochranu Rodičky Boží! Matky zvláště modlete se, by vám Pán Bůh popřál zdravé je poroditi a hojně je pak v žití jejich milostmi obdařil. Před porodem přijmětež matky svaté svátosti!

2. Modlete se za své dítky každodenně, aby se z nich stali hodní lidé a aby došli spasení! Modlete se zvláště horlivě, dokud dítky samy ještě se modliti neumějí! Modlete se za ně, když je uvádíte do školy, aby všechno učení jim dobře šlo do hlavy! Modlete se za ně a obětujte za ně mši sv., když je z domova do ciziny, do služby neb na studie posíláte, aby se vám ve světě nepokazily!

3. Neproklínejte nikdy svých dětí! Je to hrozné, když kdo někoho proklíná vůbec, nejhorší, když tak činí rodiče vlastním dětem. Někoho zatratiti má právo jedině Bůh, a Ten je nejvyšší milosrdný i k největším hříšníkům, činili pokání. A vlastní rodiče mají zatracovati své děti zhusia pro malý přestupek?

4. Žehnejte častěji svým dětem! Požehnání otcovo staví dětem domy, avšak kletba matčina je bourá. Ne kletbu, ale požehnání dětem dávejte! Žehnejte jim, dokud jsou maličké, když je k spánku ukládáte, žehnejte jim, když je do školy uvádíte, když je na cestu posíláte, když sami z domova někam odcházíte a dítky doma zanecháváte! Žehnejte jim před volbou povolání, žehnejte jim před jich sňatkem, žehnejte jim při každé příležitosti v životě i před smrtí! Požehnání vaše nechať provází dítky vaše celým životem.

5. Učte dítky své od útlého mládí pobožnosti! Jakmile dovede dítko ručkou vládnouti, učte je křížek dělati, ručky spínati! Jakmile počíná dítko mluvit, učte je modliti! Nesmí to však býti modlitby dlouhé, ne mnoho najednou, a vše se musí dítku vysvětliti. Modlete se sami s dítkami společně, aby děti viděly, že i vy se modlíte a jak se modlíte!

6. Zvykejte dítky své od maličkosti čistotě, pořádku a slušnosti! Maličké sami v čistotě udržujte, větším ukazujte, jak se tělo a šat čistí! Pobádejte je, by za potřebné

věci prosily a za obdržené děkovaly, věci své na určené místo ukládaly!

7. Učte dítky své dobročinnosti! Záměrněji nechtě samy žebrákům almužny podávají, chudým soudruhům obnošené šaty a obuv darují, staršími hračkami jim radost učiní!

8. Nestrašte děti školou a učitelem, jako nerozumní rodičové činívají, naopak raději je připravujte tak, aby se na školu těšily, že tam mnoho dobrého uslyší, mnoho hezkého uvidí, mnohým užitečným věcem se naučí!

Rozšířené sprostění učitelů. Úředně sděleno. Svého času sprostilo ministerstvo zeměbrany na zakročení ministerstva kultu a vyučování ony učitele státních, zemských a obecních ústavů, kteří byli uznáni neschopnými ke službě ve frontě. Jak se dovidáme, pozměnilo ministerstvo tento výnos v ten smysl, že nejen učitelé, kteří konají vojenskou službu v úzadí, patří k mužstvu, ke službě ve frontě jsou neschopní a pouze k pomocné službě jsou určeni, nýbrž i oni, kteří jsou schopni k pomocné službě s dodatkem: k strážní službě a jsou klasifikováni B, podléhají tomuto obecnému sprostění zatímž do 15. července 1918. Do tohoto sprostění, jehož mohou býti účastní pouze osoby, které doklady mohou dokázati, že jsou státně zkoušeny a mají jmenovací dekret pro jmenované ústavy, počítají se výjimečně dobrovolníci pro dobu války. Naproti tomu nespádají do tohoto obecného sprostění příslušníci ročníku 1899 až 1894 a osoby presenční službou povinné k pomocné službě kvalifikované a konečně také oni dobrovolníci v důstojnických školách a osoby, které jsou v kurzech pro výcvik vojenských úředníků.

Kulturní zjevy. Nedávno vyznal veřejně viru katolickou universitní profesor ve Varšavě, chtěje příklad dáti žákům Vysokého Učení polského. Jiný universitní profesor, odpadlík Robert Ardigo, člen italské vyšší sněmovny, na smrtelném loži vrátil se do církve katolické. To jsou doklady, že věda nestačí pro člověka správně myslicího a skutečně vzdělaného, jakmile duch počne uvažovat, proč je člověk na světě, a co bude potom

Naše knihy po válce.

POŠUMAVSKÝ.

Doba válečná zasáhla i naše české knihy, ty knihy, které vydával c. k. školní knihosklad, ty knihy, které byly zemskou školní radou a snad i výše schváleny. V době nedávné ale byly uznány za škodné, ptáte se komu? Vždyť přece je schválily úřady školní a státní zároveň. Inu stalo se. Po válce jistě přikročí se k vydání nových knih školních, nebude od místa načrtnouti, jak by asi měly býti upraveny.

Předem účelně. Školy mají nábožensko-mravně vychovati mládež, tím již dán program látky, již má kniha učebná míti. Nevyhýbatí se slovu Bůh, mluvití o Boží vševědoucečnosti a také o Jeho spravedlnosti, jež se nejednou jeví v životě již zde a jistě objeví po smrti. Článků takových život běžný i dějiny mají s dostatek. Prikázání desatero, tyto paragrafy nejdůležitější, mají míti u výchově místo, jaké jim pro nutnost a důležitost v životě náleží. Článků, jichž hlavní obsah bylo by prikázání Boží, našlo by se hojně, a byly by jistě zajímavý jsouce formou výpravnou děje líčeny. Nechci tím říci, aby zřejmě a přímo byla prikázání vykládána, ne formou článku a životní jakékoliv události. Též hříchy hlavní: pýcha, lakomství, nestřídmost atd. měly by podobně vhodnými články býti vštěpovány i mimo náboženství. Boj proti pýše, lakotě, lichvě, opilství a alkoholů měl by již v článku školních čítanek začítí a pokračovati další četbou, přednáškami, ba až i universitními extensemi v dospělosti.

Z dějin mnohých a mnohých dokladů dalo by se užítí k výše uvedenému postupu.

Dále budiž užito hojně obrazů z dějin a to obrazů všech, podaných prostě a pravdivě beze vší skryté myšlenky vzbuditi již v dětech určitý boj a odpor

Buď líčen spravedlivě sv. Václav, sv. Cyril, sv. Prokop, Arnošt z Pardubic, Karel IV., ale buď spravedlivě líčen i Hus, Žižka atd. Nebudtež zamlčovány dobré skutky, naopak ostří a stíny dějin vůbec, kde by v nesoudné a život dosud neznající dětské hlavičce mohl povstati špatný názor, buďte vykládány a psány velice opatrně. Spíše odvráťme pozornost od těch věcí, které by nespokojenost, neklid, nepřátelství, mstu a podobně mohly v dětech vzbuzovati nebo rozdmýchovati.

Knihy učte znáti, a tak milovati rodnou zemi i feč, učte děti tak, aby viděly, že i země rodná jest darem a požehnáním vyšším, Božím, a že ten, kdo vlasti si váží, ji ctí a dobrým žitím kráslí, činí vůli Boží a váží si daru Nejvyššího. Krásy české řeči vykládající vždy k tomu spějme, že »jazyka dar svěřil nám Bůh«, z čehož nutně plyne cena řeči rodné. A tento dar dal Bůh každému, ať mluví řečí tou či onou, tedy každý ctí Boha hláse se ke své řeči, a proto nesmí a nemá nikdo druhého utiskovati a pronásledovati proto, že jinou řečí mluví. I on koná vůli Boží a ta má býti svata všem a každému.

Knihy naše nezapomeňte též vésti ke všeobecné slušnosti; ve člancích formou vypravování buď ukázáno, jak chovati se má školák ve škole, v kostele, na ulici, jak před staršími, jak k mrzákům, opuštěným, ba i jak ke zvířatům. Evangelium ukazuje nejeden pěkný článek podobný: o Lazaru, boháči, pozvaných na hostinu, z nichž volí prvé místo, a potom, když přijdou vznešenější, musí s hanbou odejiti atd., atd.

Evangelium, kniha knih mohla by nejedním článčkem a podobenstvím býti dobrým ba výtečným vzorem k úpravě nových a účelných, pravím účelných školních knih a čítanek. Nechci tím opět říci, že by evangelia byla velice vhodnou četbou v nejedné třídě našich škol, jako kdysi bývalo, když nebyly každoročně nové a nové změněné nebo nezměněné knihy vydávány nejednou více k dobru nakladatelů než žákův, ba i pisatelův. Evangelia bývala čítankou, mluvnicí, ba i dále knihou, z níž naučila se mládež nejen náboženským pravdám, ale i společenským způsobům — tomu všemu jistě ne ke škodě. Kněz i učitel scházeli se tak na jednom poli výchovném a šli *jednou* cestou, proto práce pro oba bývala snazší, radostnější a také lepšího výsledku.

Dítě záhy poznalo, že učitel i kněz učící ve škole pracují za jedním cílem, že oba jdou jedním směrem k určení dítěte, totiž vychovatí je nábožensko-mravně. Tato jednota měla by v každé budoucí knize býti vůdčí myšlenkou při výběru, sestavení a úpravě čítanek školních i knih žakovských knihoven. Staří praktikové učitelští jistě dají mi za pravdu, neboť dobře vědí, že dávná tato praxe, již se zdarem užívali, daleko předstihla novou theorii knih, školních řádů i osnov.

Z ovzduší staré školy.

Píše OTAKAR JAKOUBEK.

Řada třetí.

Procházíme-li hřbitovy našich měst a dědinek, všude nalézáme (leckde opuštěné) hroby učenců, profesorů a kantorů i kněží. Na novém hřbitově ve *Staré Boleslavi* (zal. r. 1835) ještě v l. 1859 nalézal se m. j. pomník *Frant. Kassiána Halašky*, druhdy profesora fysiky na universitě pražské, od r. 1839 probošta kapituly staroboleslavské a od r. 1844 dvorského rady a přísedícího při c. k. dvorské komisi nad studiemi ve Vídni. Zemřel v Praze dne 12. července 1847.

V kraji hradeckém nalézá se obec *Heřmanice*, v níž školu již r. 1859 připomíná spisovatel-kněz Frant. Petera, bývalý bělohradský farář, ač jedná se o ní již dříve. V této době byla kamenné stavení, ač před tím byla jen dřevěná. Byla r. 1830 nákladem patronátu z kamene o jednom poschodí vystavěna. Přivtěleny byly tehdy k této škole německé vesnice: Heřmanice, Běluň, Krabčice, Slotov, Brod a česká ves Hořenice. Děti posledně jmenované obce vyučovaly se po česku, ostatní po německu, jak píše zmíněný pisatel dějin Heřmanic.

Dále si historik pochvaluje: » . . . Že se nynější doby (r. 1859) čeština zde rozohřnuje a zmáhá, jde odtud, poněvadž obec česká Hořenice, do kostela k Jaroměřu patřící, za novější doby mládeží svou ke škole Heřmanické přivtělena byla; a tak českým té mládeže v Heřmanické škole vyučováním i německé dívky se poznenáhlu čeští, aspoň chuti k češtině nabývají, ba někteří tak dobře se jí naučují, jakoby v Čechách byli pobyli . . . (A kde jsme to tehdy žili? Pozn. pis.) A dále píše: » . . . Také i ta okolnost vyhledává hlásání slova Božího jazykem českým v neděli a ve svátek, že sem mládež školní i také odrostlí z české obce Hořenické do kostela chodí a táž česká mládež nedělní cvičení křesťanská

navštěvovati musí a navštěvuje, jimž, ana jsou německá, nerozumí Zajímavé doklady z t. zv. uzavíraného území.

* * *

V pomůcce k popisu starých českých hradů od Ant. Rybičky se m. j. též pojednává o hradě *Pecce* a jeho držitelích r. 1620 – 1624. A tu již v uvedené době uvádí se tam škola, tedy jedna z nejstarších v království Českém.

* * *

V *Lýnci* (obecně Tejnice) uvádí se již před r. 1850 farní škola o dvou třídách.

* * *

Východně od Chrudimi leží ves *Kočí*, v níž již r. 1859 uvádí se škola.

* * *

Při pročitání o památkách na *Želivsku* seznáme, že již v l. 1850 pod chrámem sv. Petra a Pavla k polední straně nad potokem Trnavkou stávala fara i *želivská škola* pod jedním krovem. Toto o jednom patře s velikým nákladem v nově dokonané stavení požehnal vsdp. Ignác Sekoušek, dobré paměti prelát dne 8. září r. 1840.

Ve *Lhoticích* se r. 1858 připomíná, že v přestavěné bývalé tvrzi jest umístěna škola s učitelským bytem. Lhotickou školu zřídil želivský klášter již roku 1786. Ale zpustla zcela.

Dokonale ji obnovil vzpomenutý již Ignác Sekoušek, dobré paměti téhož kláštera opat, r. 1833.

V *Jiřicích* r. 1805 (15. července) vypukl oheň, jenž ztrávil i školu tamější.

* * *

Na bývalém panství *jemništském* v tábořském kraji nalézá se ves, zvaná *Okrouhlice*, v níž farní škola byla r. 1825 nově vystavěna.

Na tomže panství jest místo *Postupice*, kde jak r. 1858 Ant. Norb. Vlasák uvádí, na náměstí stála farní škola o jednom poschodí, r. 1793 od hraběnky Gabriely z Rottenhanu, rozené Černínové, vystavěna, jak to chronografický nápis český nad vchodem oznamoval:

»SskoLa křestanská Dobře zřízená k VzDěLání Dítěk gak V náboženství tak Ličerní a rVkogní (sic) práci.«

* * *

Při pročitání dějin o klášteře Cisterciánek v Údolí Panny, Pohledu a Frauenthalu přicházíme často na zmínku o škole. Jak dlouho v *Pohledu* Cisterciánky působily, tak dlouho vyučovaly (hned od svého tam uvedení) dívčí mládež, jak domácí, tak i přespolní, všem literním začátkům i ženské práci. Pro ostatní mládež byla tam chudobná škola o jednom okně, s jedním dlouhým stolem a s dvěma škamny asi pro 20 dítek.

Teprve po zrušení kláštera pečoval kněz Antonín Palzer, duchovní vůdce do Pohledu příslých Karmelitek a spolu farní administrátor (od 15. listopadu r. 1782) o zřízení pořádnější školy, kdež by se i podle nově tehdy zaváděného způsobu vyučovalo. Avšak jeho přání nebylo úplně vyplněno, neboť místo řádné nové školy byla r. 1784 k zmíněné staré školní světnici nová o dvou oknech přistavěna a dne 3. listopadu r. 1784 obyčejnými obřady zasvěcena. Dne 15. ledna r. 1838 bylo toto na zboření chatrné školní stavení rozbouráno a tehdejšímu učiteli obydli v zámku vykázano, kdež se i v bývalé truhlářské dílně vyučovati počalo.

Teprve 3. srpna r. 1347 byla pozdější škola zasvěcena. Největší oběť učinili na ni tehdejší vlastníci statku pohledského, Eugen hr. Sylva-Taroucca, začež mu okolí vzdalo všecku čest.

K Pohledu přináležela *Dlouhá Ves* (Langendorf). Až do r. 1792 byla tam toliko pokoutní škola. Od 22. listopadu téhož roku vyučoval v Dlouhé Vsi zkoušený učitel.

Avšak řádné pozdější školy dostalo se této osadě teprve až r. 1832, kterouž o dobré vychování mládeže pečující patron, hr. Eug. Sylva-Taroucca na své útraty vystavěl.

V *Cibotíně* byla škola vysvěcena r. 1847. Vystavěli si ji Cibotínští spojeným silami.

Na *Menším Městě pražském*, kde nalézá se kostel Panny Marie Vítězné, druhdy »karmelitánský« zvaný podle kláštera Karmelitánů, nalézá se dosud budova c. k. gymnasia. Bývalý hřbitov tamže Karmelitáni proměnili v štěpnici, která po jejich zrušení c. k. německé vzorné hlavní škole připadla a v l. 1850 k opatrovně malíckých přináležela.

Za času kláštera v *Milevsku* nalézaly se v klášterní budově t. zv. *latinské školy*, v nichž se ovšem poměrně jen malá část městských dětí vzdělávala. Ještě před zrušením kláštera r. 1780 zřízena jest v tomto městě podle předpisů normálních škol t. zv. »*triviální škola*« ve zvláštním stavení, v níž s počátku rozliční soukromí lidé, měli-li potřebných vědomostí, vyučovali, a teprve r. 1806 ustanoven jest první řádný městský učitel *Václav Kypka*.

V popisu památek farního okresu meziříčského v kraji hradeckém, zpracovaném od kněze-vlastence Fr. Petery Rohenického, uvádí se ve vsi *Meziříčí* již v r. 1856 škola s farou.

Bývalý učitel v Jedlově Václav Hejtmánek v r. 1859 uvedl v některých donáškách a opravách k popisu *Bystrého* a jeho okolí a čerpaje z pamětní knihy této obce, že obzvláštní přítelkyní tamní mládeže byla M. Rebeka hraběnka z Hohenembsu. Na dobré zřízení škol a vzdělání učitelů, jichž k lepšímu prospěchu dítek ve větším počtu při školách svého patronátu dosazovala, velmi mnoho vynakládala. Schopnější žáky na vyšší učení dávala, a když pro tělesnou slabost choditi nemohla, nechávala se k veřejné zkoušce do Bystrého do školy donášeti, štědře pilné a zvláště chudé žáky odměňujíc.

Všecky školy svého panství zaopatřila strojem k názornému vyučování ve čtení a jinými školními potřebami, což však bohužel po její smrti všude zanedbáno.

Po 22 let působil tam jako kněz (kaplan a později farář) *Bohumír Antonín Herbst*, jenž r. 1703 povýšen za kanovníka u sv. Víta v Praze a později stal se bakalářem bohosloví, prelátem, dozorcem semináře v Králově dvoře a přísedícím při královské berni. Svou srdečnost k Bysterským i potom při každé příležitosti na jevo dával, a jejich syny v arcibiskupském semináři kralodvorském svým nákladem studovati nechával.

R. 1828 zřízena na místě bývalé kostnice v Bystrém městská škola.

(Pokračování.)

Z ovzduší staré školy.

Píše OTAKAR JAKOUBEK.

Řada třetí.

(Pokračování.)

Město *Humpolec* v dějinách svých uvádí se školou při chrámě sv. Mikuláše. Připomíná se jako prostranná a v l. 1851—1852 od základů nově postavená.

* * *

O královském městě *Nymburce* se na jednom místě v jeho pamětech píše: »Dobrá škola a učení mužové rozšiřovali osvětu a vzdělanost mezi tehdejšími měšťany Nymburskými . . .« Těž odkazy na školu se tam činily. Tak r. 1599 odkázala Anna Huňatá, vdova po měšťanu Huňatém, větší obnos na vydržování nymburské školy.

Různými nepřátelskými vpády přišel Nymburk i o školu. Až r. 1668, kdy stavěn od základu v Nymburce klášter dominikánský, obdržela městská rada zase od císaře Leopolda I. podací právo k děkanskému kostelu a ke škole, která však po hříchu spálena byvši, v bídné nějaké místnosti směstnati se musila.

V r. 1820 upraveny byly v klášteře dominikánském místnosti pro školu s byty pro kněze kooperátora a dva učitele a zasvěcení školy nové stalo se dne 9. října. Tato tární škola proměněna a rozšířena byla konečně r. 1857 v *hlavní farní školu* o 4 třídách s vyučovacím jazykem ovšem, jak přirozeno, českým.

* * *

Méně zajímavou bude zpráva Ant. Rybičky o domě »u černé růže« na Příkopě v Praze. Známý tento na Novém Městě pražském (pod č. 853-II.) ležící dům v XIV. a XV. století náležel mistrům a studentům národu českého na vysokých školách pražských. V něm r. 1408 držána byla znamenitá hádka o spisech Wiclefových.

V jiném domě »u Závětů« nalézajícím se na Novém Městě v ulici Václavské (č. 344) a náležející Jiřímu Závětu ze Závetic (v stol. 16. a 17.), jenž vykonav vyšší studia, působil při kanceláři české, se připomíná, že tento majitel byl spisovatelem latinským a českým. Jeho spisy české — mezi nimiž zvláště čtení hodna jest »*Škola dvorská*« — r. 1607 vydaná, vyčteny jsou v literatuře Jungmannově a v Jirečkově »*Antologii*«.

* * *

Nejen naše rodiště, jak výstižně napsal před 70 lety kněz-historik Solař, bývá bohatým předmětem vroucné rozprávky mezi přáteli, ale často i *školy*, do kterých jsme první svou nejdelší pout od otcovského krbu konali. A není zajisté ani jediného ze starších vrstevníků, který třeba jen »latinské školy« proběhl, nedovedl ze svých studií vypravovati leckterý kousek. Vzpomínky na školu jsou vábívé.

Hojnost vzpomínek ze starší doby neslo se vždy k nižšímu gymnasiu v *Německém Brodě* po celých Čechách proslavenému. Uveďme něco z Pamětní knihy domácí o něm:

Měšťanka *Kateřina Kobsinová* z Německého Brodu předsevzala si již roku 1730, že ve svém rodišti gymnasium o 4 třídách založí. Avšak ještě téhož roku zachvátila ji smrt, ale odkázala jako bezdětná vdova veškeré své jmění k uskutečnění svého předsevzetí. K návrhu od městské rady r. 1733 učiněnému přijal tamní

augustiánský řád správu gymnasia a přislíbil, že členové jeho budou i v humanitních třídách vyučovati, jestliže takové obec podle svého projeveného přání zařídí.

A skutečně začali Augustiáni hned mládež vyučovati, a sice prozatím jenom soukromě. Když dne 17. srpna roku 1735 od císaře Karla VI. založení nového gymnasia potvrzeno bylo, stálo již v pravo na blízku kláštera nově zakoupené skrovné stavení pohotově, v němž 4. listopadu téhož roku latinské učení ve čtyřech nižších třídách slavně se začalo a v několika málo letech i humanitním vědám se učilo. Že však postupem času počet žáků vzrostl, bylo roku 1740 gymnasium do většího, naproti klášteru stojícího domu — kde r. 1859 byly c. k. úřady — přestěhováno, do kteréhož však r. 1742 velitelové saských a francouzských vojsk se ubytovali.

Za šest let potom vyhořel. Obě tyto příhody přetrhly asi učení na nějaký čas. Hůře bylo r. 1757 a 1758, kdy se tam spíše pro královské vojsko ukládala. Tu se s velikou těžší jenom tolik vymohlo, že aspoň tři světnice pro žákovstvo byly nechány prázdný.

R. 1776 bylo gymnasiální učení znova uspořádáno a r. 1777 c. k. krajští hejtmané za gymnasiální ředitele ustanoveni. Tamější městský děkan stal se místoředitelem. Avšak plodohojný život gymnasiální měl jenom krátkou dobu trvati, ne-li navždy udušen býti!

Neboť zrušení německobrodského gymnasia, již r. 1767 nařízené, bylo opět roku 1778 vyřčeno, a na místo latinských škol otevřeny tam na prosbu augustiánského konventu normální školy, kteréž Augustiáni, jsouce od městské rady podporováni, až do r. 1802 drželi. Zmíněného roku však dvorským nařízením (od 14. dubna 1802) bylo povoleno, zavřené gymnasia, kde možno, opět otevřít. I bylo tedy tamní gymnasium vzkříšeno a od Augustiánů opět přijato.

Brzy však nedostávalo se jim dostatečných sil, jakých řádné vyučování vyžadovalo, dílem, že počet duchovních pro nedostatek výživy velice se ztenčil dílem, že zbývající údové sestárlí. Proto požádala městská rada po obdržení vyššího dovolení premonstrátský klášter v Želivě, aby svými údy německo-brodské gymnasium obsadil. A tak nastoupili následkem místodržitel. výnosu ze dne 29. srpna 1807 dne 3. listopadu téhož roku Premonstráti na místo Augustiánův, přijímajíce vyučování v pěti gymnasiálních třídách podle nejvyššího, v témže roce vydaného nařízení.

R. 1816 bylo dosavadní gymnasiální stavení prodáno a školy do kláštera přeneseny. R. 1819 bylo podle císař. nařízení gymnasium o šestou třídu rozšířeno a r. 1820 přišel císařský rozkaz, že učitelové gymnasiální musí býti třídní. R. 1851 (dne 20. května) bylo zdejší gymnasium výnosem ministerstva vyučování za nižší o čtyřech třídách ustanoveno. Tolik ze starší doby jeho trvání. (Pokračování.)

Vychovatelská úvaha.

Časová čísla.

L. GROSSMANNOVÁ-BRODSKÁ.

Že výchova naší mládeže stávajícími poměry nezískala, víme dobře; někteří vychovatelé dokonce projevují názory, jakoby nynější pokolení bylo téměř ztraceno pro národ a to v ohledu duševním i tělesném.

Co se toho posledního týče, jest to namnoze smutná pravda, zrovna jako pravda jest, že svědomitý a poctivý vychovatel nikdy se nesmí vzdát naděje a

hlavně snahy úsilovné, s kterou by čelil všemu, co tak neblaze ohrožuje duševní rozvoj a hlavně mravnost dětí.

Vždyť dnes vyrůstají téměř většinou na ulici i ony děti, žijící druhdy ve spořádaných poměrech. Není otce, jenž by dohlédl a v čas potřeby pevnou rukou dítě zadržel — matka na všechno nestačí anebo je slabá, a škola? Ano, kdyby učitelstvo nebylo (někdy namnoze zbytečně!) přetěžováno přčetnými funkcemi, které mu zabírají i ten čas potřebný k oddechu.

Bohaté děti, přenechané úplně »péči«¹ placeného služebnictva, jsou na tom dnes stejně nedobře jako ony, které při stání na frontách mají příležitost naučit se všemu, jen ničemu dobrému pro další život. Má-li se zachrániti, co se ještě zachrániti dá, nebude to malé úsilí ani lehká práce, ale zač by stál člověk, jenž ujav se tohoto úkolu, couvl by proto, že je spojen s mnohými a těžkými obtížemi?

Netřeba vždycky být studovaným odborným vychovatelem, aby se někomu podařilo dílo takové důležitosti, jako jest náprava dítěte; pravé slovo v pravý čas, dobrý příklad, ustálenost názorů a přísnost spojená s vlídnou »prozíravostí«² způsobí mnohem více dobra než jakékoli vychvalované metody.

Třeba hlavně bystrého postřehu, jak si děti počínají a není malé to umění správně postřehovat různé příčiny mnohých následků již proto, aby se dítěti nekrivdilo, což bývá ta nejistější cesta k jeho pozdější zatvrzelosti.

Velikým zlem doby (přítomné jest nervosita u dětí; ovšem byla i dříve hlavně u dětí rodičů jakkoli zatížených, ale její stupňování dnes je obavy vzbuzující. Pakli děti jako opěátka rády napodobují vše, co vidí, pak teprv nemá na jejich mysl, ba na celou bytost vůbec působiti to všechno, čím strádáme následkem války?

Společně s podvýživou také starost, bázeň, neklid nás velkých jako v zrcadle se odráží v dětské duši, kteráž nemohouc vše náležitě pochopit, v té nejasnosti pojmů strašně trpívá, v nejistotě tápajíc.

Moudře prozíraví rodiče, kteří před dětmi tají své strasti a nesnáze, mnoho tím nedocílí někdy, vezme-li se v úvahu celé okolí dítěte a doba, ve které žijeme, kde každý jednotlivec svým vlastním způsobem bývá více méně dotčený právě tím, čím bylo by záhodno jej ušetřit.

Již i to stojí za úvahu, je-li přípustno, aby děti četly vycházející denní listy? Máme na mysli děti každého věku.

Neboť jak na jedné straně bylo by žádoucí, aby zvláště dospívající mládež nebyla stavěna mimo současnost, tak opět správně nepochopená četba způsobí více škody nežli snad užitku přinese.

Zde ovšem bylo by záhodno, kdyby dospívajícímu jinochu i dívce dostalo se správného poučení, na základě jehož by z nich vzrůstali uvědomělí lidé zdravých názorů a nikoli takoví nepraktičtí blouznílkové, jimž skutečný život by byl španělskou vesnicí.

Dáti dítěti časopis a nestarat se o další je tolik, jako podati mu těžce nezáživný pokrm, na němž si ono žaludek důkladně pokazí. Jenže tělesné nevolnosti v krátkce pominou, ale otrávená mysl ty následky nepřiměřené četby nese do budoucna, a kde jest záruky, že to neprobudí dříve či později všechny zlé pudy o bytosti jeho?

(Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Několik rad rodičům.

Podává Fr. Jelínek.

9. Netrpte, aby kdo malé děti škádlil! Děti nejsou předmětem pro zábavu nerozumných dospělých, nerozumějí žertům a škádlením učí se vlastně býti zlostnými.

10. Starejte se o dobrou výživu dětí! Pokrmy dětí buďtež jednoduché, nekořeněné! Jednoduchá domácí strava, chléb, tvaroh, brambory, ovoce jsou lepší než kořeněná jídla masitá. Kávy, čaje a lihovin dětem vůbec nedávejte! Zvykejte děti, aby jedly v určitý čas! Netrpte jim, aby si zvykaly na pamlsky! Těch se může dopřát dětem jen zřídka a po jídle, nikoli místo jídla.

11. Zvykejte děti od mladosti, aby byly poslušny! Neporoučejte jim nic těžkého! Práce dětem ukládejte takové, aby byly přiměřeny jejich síle a duševní vyspělosti! Práce namáhavé a dlouho trvající se pro děti nehodí. Rozkaz budiž vždy dáván laskavě a vlídně, ne přísně a tvrdě. Co se však dětem uloží, to necht také vykonají. Hry a hračky jsou dětskému věku přiměřeny. Lépe jest, když si děti hrají, než aby zahálěly. Nežlobte se na ně, když při tom trochu hluku někdy způsobí, jen dbejte, aby se hry nezvrhly v surovost a nezpůsoby! Hračkám, které si děti samy vyrobí, dejte přednost před kupovanými! (Pokrač.)

Opětne vstoupení válkou poškozených učitelů do učitelského povolání. Die sdělení c. k. exportní akademie jakožto poradny ve příčině povolání pro důstojníky válek poškozené, učiněného prostřednictvím c. k. ministerstva obchodu c. k. ministerstvu kultu a vyučování, bylo seznáno, že důstojníci válek poškození, kteří před svým povoláním k vojenské službě byli *učiteli na obecných nebo měšťanských školách*, jsou mnohdy toho náhledu, že pro svou tělesnou vadu nebudou se moci vrátiti k svému bývalému povolání, patrně v domněnku, že nebude jim možno vyhověti požadavkům, kladeným pro učitelský stav ve příčině tělesné schopnosti. Že takový názor všeobecně se skutečnosti se neshoduje, netřeba zvláště zdůrazňovati. Jest naopak velmi žádoucí, aby k takovým učitelům bylo *pokud možno nejvíce při-*

hlíženo a aby jim při vykonávání služby *všechna možná ulehčení* byla přiznána, kdykoliv některý případ jest pozoruhodný a jest možno dotyčeného v povolání učitelském zase zaměstnati. Především budou takoví učitelé, je-li to možno a nutno, přidělováni *školám o více třídách*, aby vyučování jednotlivým předmětům, ku př. tělocviku, zpěvu, psaní a pod., jež by oni sami pro svou tělesnou vadu nemohli vykonávati, mohlo býti přeneseno na jiné učitelské osoby. Vynesení c. k. zemské školní rady z 13. března 1918, č. II A 1003 ai 1918 (15.945).

Školní mládež a práce polní. Odchodem četných mužů k vojsku nastal nedostatek pracovní síly na venkově. Proto zemská školní rada povolila rozličnými výnosy, aby školní mládež pomáhala při polní práci. Tyto úlevy žáků proletěly všemi novinami. To bylo něco pro mnohé rodiče, kteří z valné části by svých dítek vůbec neposílali do školy, kdyby nebylo nucen návštěvy školní. Našli se i starostové, kteří bubnem v obci vyhlásili, že děti školní nemusí choditi do školy, protože musí pracovati na pole. Potom ovšem se nesmíme diviti, když učitel měl ve škole prázdné lavice. Proti tomuto zlořádu stával se učitel bezmocným. Žalovali jsme na to, že úřady podaly lidu prst a tento se chytl celé ruky. Žalovali jsme též na to, že skoro všechny naše české listy až přes příliš úzkostlivě referovaly o povolení úlev v návštěvě školy. Jak zhoubné toto všeobecné úlev v návštěvě školy působilo, to dokazuje nyní častý nářek v novinách na spustlost mládeže. Je-li ještě jaká náprava možná, pak nutno, aby toto zákazonosné »ulevování« přestalo vůbec, nebo aby bylo v míře nejskrvnější povolováno jenom na dobrozdání správy školy. Vymlouvat se na mimořádné válečné poměry, které prý vyžadují součinnosti školní mládeže při polní práci, málo prospěje, až lid si bude naříkati na nesnesitelnost spustnutí mládeže. Strážcové lidu musí stůj co stůj mírniti zhoubnost války aspoň po stránce mravní mezi školní mládeží, kterou nazýváme »*nadějí budoucnosti*« — a to jest jediné možno, učinili se konečně komyslným úlevám v návštěvě školy.

Organisace dorostu.

ANTONÍN JEŽEK.

Byly doby, kdy většina osad pochlubiti se mohla, že zdárně organisovala hlouček mládeže a čím usilovněji pracovala, tím větší se stával. Sémě horčičné v strom vyrůstalo a když mělo »prakticky«¹ přinést ovoce, orkán válečný zadul mocně a odvál sebou mnohé ve svůj vír. A tak jsme musili přestat, poslední schůzka snad byla někde v chrámu Páně, kde dorost přistoupil k stolu Ježíšovu, aby posílněn andělským chlebem odešel v neznámou zemi. Máme-li věřiti, že červánky hlásají příchod míru, potom nutno vzpomenouti našeho dorostu, pokud, se do domoviny vrátí a prozkoumati, jaký vliv na katolický dorost měla válka zda zůstal neochvějně státi pod praporem Kristovým, zda dokonce zocelovatělo jeho náboženské přesvědčení! Zdá se již nyní, že tomu tak!

Potom snadnější bude práce vzájemná, ba získání budou i jiní kdysi vlašnější, které chránila ruka Boží i ti, kteří »zázrakem«² skoro zachovali svůj život. Celý obraz ukáže se teprve tehdy, až všichni domů se vrátí!

Dorostli však jiní a dorůstají v péči rodičů, zatím co litice válečná ještě zuří. Nepouštějme ani ty z mysle! O dorost bude zase boj jako kdysi, ba snad houževnatější než dosud. Na pomoc nutno vzít rodiče. Oni musí býti námi přesvědčeni, že jediné náboženství katolické může jich dětem přinést požehnání a pravou radost života. Bez náboženství a zachovávaní příkázání jen zpuštělost ovládne svět, jak dokazují nestranní soudcové. František Janisch, c. k. soudce ve Friedlantě radí kněžstvu, aby rodičům ve chrámech hlavní zásady vychovatelské často na paměť uvádělo a základní pravdy náboženské často vysvětlovalo a na ně váhu kladlo.

Jedná se o reformu trestání trestných skutků mládeže a dorostu. Budou tam mnohá ulehčení, ale cenu budou mít pouze pro ty, kteří z přenáhlenosti a nezkušenosti, nebo svedení klesli přes to, že byli dobře vychováni nábožensky, jinak budou někteří právě ze zlovolnosti hřešiti na dobro paragrafů trestních.

Otcové vrátí se z fronty, viděli tam zřejmě často, — jen chtěli-li si toho všimati —, kam vede život bez náboženství, jakých děsných skutků jest schopen. Mnohé případy věčně vrýsovaly se v jich mysle, kéž by jich využili k založení štěstí svých dětí.

Až vrátí se mnozí s bohatými zkušenostmi domů, nezapomeňme na staré dýchánky organizační, na život spolků katolických, jichž právě oni budou vzpruhou. Snad jsme zapomněli pro starosti o život vezdejší a jiné nepřekonatelné překážky na organisace, — z nichž však mnozí organisovali na procházkách, v zákopech, v nemocnicích svým životem!

Tito mužové války necht přivedou sebou své synky, kteří zatím vstoupili do učení, ti mohou zase získati jiné a počne nový život v duchu a pravdě. Nastane zase půjčování knih, které by nás vzdělávaly, přednášky, jež vytýčí nám ideály a rozliší od tenat, které rozestřou zase nepřátelští živlové, debaty, jak se máme zachovati v životě veřejném při lustění otázek sociálních i zábava v duchu ušlechtilém. A výraz smýšlení našemu bude dán jako kdysi —, korporativním přistoupením k velikonočnímu sv. přijímání!

Potom buďme jisti, že jubilea sklenutí se duhy míru nebudou slavena v hospodě »při sklenici«, nýbrž v katolických chrámech při slavném »Tebe Bože chválíme!«³

Z ovzduší staré školy.

Píše OTAKAR JAKOUBEK.

Řada třetí,

(Pokračování.)

V r. 1727 uvádí se rektorem jesuitské koleje v *Kutné Hoře* kněz Norbert Štrer. R. 1754 uvádí se v koleji jesuitské při chrámu sv. Barbory tamže vlastenecký kněz *Jan Paleček*. R. 1850 uvádí se jako učitel při kutnokorské reálné škole p. *Springer* a prof. *Grueber*.

Bývalá jesuitská kolej, která co se výstavnosti týkalo, byla jednou z předních toho řádu v Čechách, byla proměněna později ve vojenská kasárna, ale ještě později v c. k. vyšší vojenský výchovný ústav.

* * *

Na temeni hory Mandy, nyní Kalvarie zvané, která se při městečku *Onďřejovu* v okolí sázavském nalézá k straně severní a odkud se rozsáhlá vyhlídka do patera českých krajů otvírá, dal vystavěti bývalý farář onďřejovský, *Václav Horáček*, rodák benešovský, bývalý legionista z r. 1800 († 1847) pomník, jehož význam z nápisu vysvítá. Jest to pískový jehlanec a nápis zní:

»Památník — znamením kříže swatého ozdobený — ke cti pluku akademického w roce 1800 z Prahy do Budějovic proti Frankům — vlasti našj zhaubným wpádem hrozcjm — spěchagjcjho — postavil w roce 1843 Wáclaw Horáček, téhdáž toho pluku aud, chtěwšj bogowati pro krále mileného — pro milenau vlast.«

*

V »Dějinách hudby v Čechách a na Moravě«, které sepsal Srb-Drbanov, zmiňuje se též o *důchodech hudebníků při vyšehradském chrámě* v XVII. a XVIII. století. Uvedeme z nich tento zajímavý údaj: »Povinností kantora při chrámě vyšehradském bylo pořádně a náležitě jak při mši sv., tak při nešporách obyčejně hráti, též co zpěvu chorálního se zachovává, vykonávati, spolu i nad hudbou figurální a hudebníky provozovati, aby vše pořádně se dalo. Platu ročního měl kantor 30 kop, k tomu službu písařskou městskou, mimo to ročně 6 korců žita a věderní soudek piva při každé várce. Léta 1708 měli ročního platu: varhaník vyšehradský 30 zl., kapelník 20 zl., kalkant 6 zl. a každý ze čtyř zpěváků a houslistů po 6 zl.«

Tím uzavírám třetí řadu vzpomínek na starou školu a kantory a v příštím čísle »Učitelské přílohy« budu ve výběru nových vzpomínek pokračovati.

(Pokračování.)

Vychovatelská úvaha.

Časová črta.

L. GROSSMANNOVÁ-BRODSKÁ.

(Pokračování.)

Opačně ovšem přísný zákaz naprostého nečtení denních listů byl by nemístným již proto, že všechno zapovězené dvojnásobně láká.

Kde moudří rodiče dítěti na jeho žádost shovívavě a jeho chápavosti přiměřeně vysvětlí, co jest mu nejasno při čtení v časopise, budují tak základy dalšího pochopení, předpokládaje arci, není-li toto vysvětlení snad stranické, jak se v politice a v životě veřejném stává přecasto i těm nejlepším lidem.

Měli bychom si správně uvědomiti, že co se nám velkým zdá snad někdy malicherností, pro děti malicherností není, a nemají-li ony úplného pochopení pro jednání nás velkých, my se máme snažiti vžítí se do jejich myšlenkového okruhu a probouzeti jejich ducha k příští samostatnosti. Neboť že bude po válce třeba silnějšího pokolení, nežli bylo ono žalostně rozmařilé před válkou, toť nesporné.

Proto předním úkolem vychování budiž snaha po samostatnosti v pravém ušlechtilém smyslu toho slova a jak jí rozumějí nejlepší vychovatelé všech věků a národů.

Pouze naprostý nedostatek vychovatelské schopnosti nebo zaslepená láska nerozumných rodičů může umíněnou svévoli tvrdošíjného dítěte považovat za známku příštího neústupného charakteru.

Pravý charakter ustupuje s ušlechtilou povolností, aniž by snad v nejmenším zadal pevnosti svého vlastního přesvědčení.

Dobře působí na mysl dětskou předvádění dobrých vzorů; táže-li se dítě na vysvětlení něčeho, na př. přečtené zprávy v časopise, nechať se mu to podá co možno jasně, tak aby v mysli nezůstala nespokojenost a jakési prázdno, jež by mohlo být vyplněno nesprávnými předpoklady.

Kdybychom hodlali naši odrůstající mládež srovnati s dorostem stejného věku v Rusku a na příklad také ve Švédsku, došli bychom velice zajímavého výsledku.

Co je u nás nejnověji výsledkem skautství, to ve Švédsku, v Norsku, Finsku jest přirozený a sám sebou se rozumějící výsledek tamější výchovy.

Bystřému a nepředpojatému pozorovateli zdál se býti přehnaný i upřílišněn názor i v samém Rusku panující, že lidé tamějších nižších vrstev jsou většinou nenadaní, nechápaví a vůbec neschopní náležitěho vzdělání.

Rovněž často a mnoho bylo před lety za války rusko-japonské ukazováno k tomu, že ruských vojáků jest »negramotných« (neumějících čísti ani psáti) více jak 77 procent, kdežto u Japonců bylo mnohem více vzdělání. Vyplývaly prý z toho četné důsledky, ale nebyly vždycky neomylné, uvážíme-li velikou houževnatost tělesnou u Japonců, jejich »tělesnou otužilost«.

Ovšem, ono se říkává: »je zdrav jako Rus« a také se zdálo být pravdě nepodobno to, co později překvapilo svět, že totiž drobný, žlutý a šikmooký Japončík poválil ramenatého a vysokého ruského obra. Nikoli pouze částečná duševní omezenost, ale i — jakkoli nepřirozeně to zní, je to přece jen pravdou — tělesná nezdatnost u Rusů převládá, byť oni byli na pohled silnými a pěkně urostlými muži, ten neupravený způsob jejich života, jak je u nižší třídy obvyklý, ničí onu pravou zdatnost, jaká by se dala na prvý pohled předpokládat, a která je vlastně výjimkou.

Nejen že »vodka« (pálenka) jakoby morovou nákazou ničila ty lidi, přimysleme si k tomu, že neznají náležitěho pořádku v domácnosti a hlavně v jídle. Za léta, kdy uzrávají vodní melouny, požije se jich v Petrohradě neuvěřitelné množství, u boháčů přicházejí na tabuli na křišťálových mísách v cukru obalené jako pochoutka, ale mnohem horší jest, že toto šťavnaté a jinak lahodné ovoce jest *jediným* pokrmem nejchudších lidí po celý den!

Roznášeči časopisů, izvozčíci, podomní kramáři (jsou jimi nejvíce Tataři a Čuchonci) a jiní drobní lidé stále obléhají pouliční stánky, kde se prodávají kra-

jičky melounů a nevadí těm labužníkům, že zboží je tak obsypáno mouchami až černo

Celá dělnická rodina se takto naobědvá, otec, matka, drobné děti hltavě do sebe cpou toto ovoce a kdo to jen jednou užřel (my viděli jsme to bezpočtukrát při pochůzkách Petrohradem), ten uvěří a z plna pochopí, proč tam cholery epidemie tak děsně řádívaly.

(Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Několik rad rodičům.

Podává Fr. Jeřábek.

12. Vyptávejte se dětí, čemu se ve škole učily z náboženství i předmětů vyučovacích, dejte si od nich přečísti časem něco z jejich školních knih! Prohlédněte jim častěji jejich sešity, abyste se přesvědčili, jak ve škole pracují! Shledáte-li nečistotu v sešitech nebo nedbalost v učení, povzbudte je k větší pilnosti!

13. Učiňte hodným dětem časem nějakou radost! Dejte jim malý dárek k Ježíšku, k narozeninám nebo k svátku: Jděte s nimi na vycházku, na pout nebo na návštěvu k příbuzným! Bavte se dle možnosti sami s dětmi! Vždy je lépe dětem ve společnosti dobrých rodičů, než ve společnosti dětí, kde se scházejí hodné s nehodnými. Není nedůstojno, aby si dospělí s mládeží hráli.

14. Tresty jsou u vychovávání jen jako léky z jedovatých látek připravené. Pokud to jde, užítí jest dříve poučení, příklad, povzbuzení, výstraha, poskytnutí něčeho nebo odepření, než přistoupíme ku trestu vůbec a bití zvláště. Netrestejme nikdy v hněvu, nýbrž s klidnou rozvahou, abychom dítěti na zdraví neublížili a nikdy netrestejme nespravedlivě!

15. Nedocílíte nikdy trvalých výsledků svého působení u dětí, nebude-li veškeré vaše napomínání a povzbuzování, vaše rady a výstrahy provázeti váš vlastní příklad! Slovo zní, příklad hřmí. Slova pohnou, příklady táhnou. Buďtež tudíž rodičové dětem příkladem zbožnosti, poctivosti, pracovitosti, spřítivosti, čistoty, pořádku.

16. Dospívajícím dětem netrpte, aby si činily důvěrné známosti s druhým pohlavím! Mladíci, dokud nemají odvod odbyty nebo vojenskou službu, dívky, dokud nejsou ve všech pracích, zejména vaření, prádle, úklidu, šití a podobných dobře vycvičeny. Před dvacátým rokem vůbec by se dívky neměly dvádati. Z předčasných důvěrných známostí nic dobrého nepochází,

proto nedovolte, aby se scházela mládež obojího pohlaví potají a beze svědků! Mládež i společenských zábav třeba; ty však buďtež veřejné a u přitomnosti rodičů konány.

Členem zemské školní rady v Brně jmenován nejdp. kanovník Msgr. Dr. Ant. C. Stojan, zemský a říšský poslanec v Olomouci na zbývající část nynějšího období. Učitelstvo zajisté radostně vítá nového člena, známého zastánce učitelstva na místě velmi vlivném.

Náboženský ráz školy, aby byl zachován na dále, usneseno při hlasování o opravě volebního řádu do pruského sněmu. Kromě toho má býti v krajích smíšených zavedeno právo volební, oprava panské sněmovny pruské schválena a záruka příjmů katolické i protestantské církve přijata.

V otázce ministrantské vydala Korutanská zemská školní rada výnos čis. 571 ze dne 4. července 1917, ve smyslu § 65 řádu škol. a vyuč., že ministrantům zameškané hodiny mají se platně omluviti, kdykoliv jsou zdrženi vykonáváním úkolu ministrantského při náboženských výkonech církevních. Nemá jich však býti více než 8, ti že se mají střídati a včas má býti duchovním oznámeno správě školy, že bude jich zapotřebí při náboženském úkonu. U nás dosud sice takového výnosu není, ale v praxi řídíme se podobným zvykem.

Které služné je nezabavitelné, určuje nařízení ministerstva ze dne 30. listopadu 1917 nově upravené. Dle tohoto nařízení nesmí býti za žádných okolností zabaven příjem do 3000 K, výslužné do 1800 korun, ani část těchto příjmů nesmí býti poživateli zabavena čili exkucí odejmata.

Jinde jinak. Centrum, konservativci národní liberálové v druhé badenské sněmovně se usnesli podati sněmovně návrh, aby zavedeno bylo vyučování náboženství na všech pokračovacích školách příslušným zákonem, který by byl vydán v nejbližší době.

Z ovzduší staré školy.

Malé kapitolký. Píše OTAKAŘ JAKOUBEK.

Rada čtvrtá a poslední.

V rukopisech, v nichž se nalézají zprávy o berni za panování krále Václava IV., obsaženo jest i vyčtení úroků od měst královských tehdy do komory královské odváděných, a tam se m. j. dočítáme, že *Louny* platily 16 kop 40 grošů, jež bral mistr Jan Šváb, doktor a řádný lektor lékařství na pražském učení. Město *Ústlav* platilo 49 kop, jež bral mistr Jan Šindel, doktor a řádný lektor na pražském učení.

V téže době uvádí se v *Příbrami* též ředitel škol, který byl zároveň hostinský a chudý. Těch snad bylo tehdy více?!

* * *

Roku 1658 vystavěl a založil hrabě Barnart Ignác Martinic ve *Slaném* kolej piaristickou s kostelem Zasnoubení Panny Marie.

* * *

V archivu *soběslavském* připomíná se m. j. jeden tiskopis v české literatuře úplně neznámý. Je to »Almanach Václava Medka Píseckého, mistra /učení Pražského l. 153* (poslední cifru moli zničili) vydaný«, který podle hvězdoslovné literatury od Fr. Palackého a Hanuše snesené mezi nejstarší almanachy patří. Václav Medek, spisovatel, byl v l. 1530—1531 děkanem filosofické fakulty, ve kterémžto úřadě asi almanach složil, jako jeho nástupcové v obyčeji mívali; r. 1534 vystoupil z koleje a oženil se

* *

O správě duchovní a o školách v *Domažlicích* nenalzáme v tamní pamětní knize příliš rozmanitých zaznamenání. R. 1587 ustanovena byla taxa *žákovstun*, zvoníkovi a hrobaři při pchibech, a to proto, poněvadž na lidu nesmírně peněz vydírali. Když se od žáků kantilena nebo písnička figurative zpívala, mělo se dáti 16 gr., při konduktu pak 30 gr., o něž se pp. oficiálové (bakalář, kantor, succentor) a žakovstvo na polovicku rozdělili.

Když se veršikové od pacholat nad mářami zpívali, dali se jim 4 gr. Od lidí chudých a služebníků, kteří sobě kantileny zpívati nedali a také tomu nerozuměli, byl-li zpěv figurální čili chorální podstatnější, od těch přes 6 gr. bráno býti nemělo. Hrobařům se mělo dáti od dítek polovici jako od velkých (v létě 6 a v zimě 8 gr.).

Když žakovstvo ve špitále zemřelo, od tohoto nemělo se bráti nic.

Téhož roku 1587 žádal Václav Nizenia Vodňanský, aby se při Vánocích aneb při novém létě více malované minuce ve školách nerozdávaly, poněvadž to věc zbytečná a mládeži i škodná, k čemuž svoleno a ustanoveno, aby se místo toho p. bakaláři 2 k. gr. m. dávaly. I zdá se, že rozdávání minucí dalo se od bakalářů z té příčiny, aby jim žakovstvo za to dalo dárek štedrovečerní aneb novoroční.

*

V dějinách o duchovní správě ve *Skalici nad Úpou* (r. 1407) v odstavci 7. se praví: »Správce školy aby byl v jednom půlletí přijímán od jednoho z ta-rářů, ve druhém půlletí od druhého, a sice o prvním sv. Jiří od Valentina,

o prvním sv. Havle od Přibíka. Stravu pak aby měl každý týden u toho faráře, který právě spravuje kostel.*

*

V *Novém Strašeci* v r. 1865 uvádí se škola jako čtyřtřídní. R. 1358 byl tamže podle přání Karlova na místo faráře Jana Raka dosazen Matyáš Janův, kantor císařské kaple.

R. 1452 (dne 29. října) se připomíná, že byl mistr Martin ze Strašecího, arcijáhen pražského kostela, přítomen při korunovaci krále Ladislava.

Strašečtí, chtějící vzdělání svých dětí zvelebiti, dožadovali se pomoci na královské komoře, aby tím snadněji správce školy mohli vyživiti. I byl poslán list od téže komory královskému hejtmanu 28. ledna 1852, aby královským jménem vyměřil půl lánu lesa neb porostlin naproti vsi Pecínovu, která Strašeckým náležela, toho půl lánu aby bylo dáno pod plat, z něhož by správce školy výživu měl. Na toto darování vydán ještě téhož roku zvláštní královský list.

* *

Něco o *Přibíkovi Pulkavovi z Radenína*, ovšem jen drobnost. O tomto vzdělaném kronikáři Karlovy doby bylo ještě r. 1829, když Fr. Palacký vydával své slavné »Würdigung der böhmischen Geschichtschreiber«, velmi málo známo. Až teprve z přednášky, kterou měl otec našeho dějepiscectví dne 12. dubna r. 1869 v Král. české společnosti nauk, vyšlo na jevo, že byl Pulkava rektorem školy u sv. Jiljí na Starém Městě pražském, načež dne 19. července 1378 byl ustanoven farářem v Chudenicích, kteroužto faru, nemaje kněžského svěcení, vikářem spravovati dal. Dne 24. září r. 1380 Pulkava již jako zemřelý se připomíná.

* *

V »Pamětech hlavního kostela farního, fary a školy sv. Jindřicha a sv. Kunhuty v Novém Městě pražském« od kněze K. Navrátila sepsaných r. 1869 se dočítáme, že »nynější škola svatojindřišská pochází z roku 1588, kdy do ní učení ze staré školy na Senném náměstí (nynějším náměstí Havlíčkově. Pozn. pis.) přeneseno bylo.*

*

V *Litomyšli* uvádí se jméno Martina Kabátníka, jenž svůj cestopis po Egyptě po l. 1492 dal psáti bakaláři Adamovi, bydlicímu tamže. O Adamovi se sporé zprávy jen zachovaly. R. 1526 koupil od Petra Doktora z Třebeska dům na náměstí (pozdější č. 17), jež r. 1548 prodal.

Manželku měl Ludmilu, sestru Jana a Gabriela, synů Danielových z rodu potomních vladk ze Semanína, s kterouž zplodil dva syny, Jakuba a Daniela. V l. 1530—1538 často se jmenuje písařem, poněvadž tehdy úřad městského písaře zastával. Kdy zemřel, není známo, ale r. 1559 ještě žil.)*

O druhém bakaláři litomyšlském, Mikuláši Vránovi, se uvádí, že přeložil Jana Černého latinský spis do češtiny: »Knihu výkladův na traktát devátý slavného a vysoce vznešeného lékaře Rasesa«. Rodina Vránův byla ode dávna osedlá v Litomyšli. Mates Vránův koupil r. 1524 dům vedle domu Kuklíku (v r. 1869 č. 181), jeho vnuk byl zmíněn Mikuláš Vrána. Více se o něm nepraví.

* *

*) Litomyšlské knihy trhově.

O *Úslěku*, městu, sestávajícím z německého a českého předměstí a rozděleném ve dva díly, uvádí se v starých letopisech, jednajících o panství *liběšickém* v polovici XVII. století, že »jedna polovice náležela pražské klementinské kolleji a druhá koupěna byla od kolleje litoměřické.«

V *Liběšicích* škola vedle hřbitova r. 1670 vystavěná, stála kromě přivážení, prací ručních, 60 kmenů, dvou kop latí a j. 60 zl. 18 kr. »Školou tou učili se nejspíše«, jak píše neznámý místní historik, »zapomínati češtinu, kteří dotud česky uměli«. Vyjmouc školu, dvě stavení vrchnostenských sloužících, kovárnu a krčmu, bylo r. 1679 tamže 23 baráčníků, 2 chalupníci a 1 zahradník, kteří vrchnosti robotovali a platů stálých i běžných odváděli.

Tím ukončuji řadu malých kapitolek, doufaje, že snad každá maličkost, vynesená z archivu na světlo denní, stojí za přečtení. Často se maličkostí pozvedl badatelé k studiu obšírnějšímu.

Vychovatelská úvaha.

Časová črta.

L. GROSSMANNOVÁ-BRODSKÁ.

(Pokračování.)

Snutný jest život chudáků v Petrohradě, tím smutnější vedle té rozmařilosti bohatších vrstev, než ani na ruském venkově to lepší nebývá. Není výmyslem, že ročně (i před válkou) zmírá tam mnoho lidí hladem a rovněž bajkou není, že chudý ruský »mužik« (sedlák) někdy přespává na peci ve svém kožiše zachoulou pro zimu jako nemá tvář, krom té drahé duše.

Ti ubožáci sotva jednou za den požijí sousto chleba plného pisku a zapijí neslazeného čaje. Poměščíkům (menším statkářům) vede se arci lépe dvojnásob, kdyby způsob jejich hospodaření a hlavně hospodářství polního nebyl tak zastaralý.

Kdež pak při neutěšených tělesných poměrech vyplývajících z toho všeho by se šířila osvěta a skutečný pokrok?!

Vizme: Je tomu teprve několik málo rokův, kdy bylo v Rusku uzákoněno obecné i jiné školství. Před tím pouze boháči mohli své děti posílati do škol ať státních či soukromých, ale ve všech byla požadavkem uniforma pro žáky. Byli ti drobní mužíčkové oděni stejně jako vojáci od paty až po vojenskou čapku (ovšem beze zbraně) a žáci jednoho učiliště se různili od druhých pouze barvou výložků: činili někdy věru komický dojem tito vojenští liliputáni, ale bylo rovněž pravdou, že to již byla rodina hodně zámožná, kteráž měla 2—3 podobné žáky. Vždyť jest vůbec známo, jak před válkou mnoho mladíků z Ruska studovalo za hranicemi své vlasti proto, an jim studie přišly takto mnohem levnější nežli doma.

Z toho přirozeně vyplývala negramotnost tamní chudiny, kterážto temná stránka měla ten světlý líc, že nadšená ruská studující mládež oběho pohlaví obětavě se snažila působit hlavně na venku zakládáním soukromých škol, což — mimochodem řečeno — úřady příliš rády neviděly

Bývali to právě lidé nejlepší, kteří bývali stíháni pro podobnou záslužnou činnost, která, abychom tak řekli, hraničila někdy s fanatismem, neboť tlak vyvolává protitlak a nechť ruský student (ovšem ten dospělý) mívá pověst všeli jakou tam, kde neznají způsob jeho života, to jedno jest jisto, že v ohledu tělesně mravním vyniká nad studenta na př. francouzského.

V Rusku se smějí studenti ženiti. Zdá se to směšným pouze na první poslech — jinak buď zámožná rodina manželčina podporuje studujícího nežli se domůže kýžené samostatnosti anebo studují oba manželé, také paní dává hodiny v hudbě, v cizích řečech a stravují se skromně v laciném »traktéru« žijí jako věrní soudruzi někde v podkrovní jizbě.

Ovšem to nebylo by dlé našich názorů na spořádaný rodinný život, než přece jen je to lepší nežli ona nevázanost panující mezi studenty francouzskými. V Paříži, v latinské čtvrti mladí muži společně žijí s »grisetskami«, dávajíce se mnohdy živiti od dívek těžce si chléb jehlou dobývajících.

Konce podobného poměru bývají obyčejně přesmutné a vždy na vlas stejné — mladík vystuduje — odejde ze společného příbytku, aniž by se o družku dále staral, byť by i tušil, jak ona vzpomínky na dřívější volný nevázaný život ukončí ve vlnách řeky Seiny.

Ano, k takovým výsledkům spěje různé vychování v různých zemích. Jenže válka světová dlouho bude vrhat své neutěšené stíny všude, po celém světě a bude třeba, aby každý jednotlivec se snažil ve prospěch celku tak, aby snad zlo nenabýlo převahy nad tím dobrem, které bychom ještě mohli vykonat a vykonat musíme při dobré a poctivé vůli a při obětavosti prosté veškerého sobectví.

Především je třeba našim dětem vštěpovat jistou dávku zdravé a nikoli přehnané samostatnosti.

Toho úkolu se již zmocnilo skautství a vykonalo již mnoho dobrého. Než přece jen jsme u nás pozadu zvláště za Norskem a Švédskem, kde se mládež vychovávala stejně zdatně, rozumně, takřka spartánsky již tehdy, dokud zde u nás po skautech nebylo ani nejmenší potuchy.

Jak bylo by zaplesalo srdce a mysl skutečného přítele mládeže a svědomitého vychovatele, kdyby byl uzřel ony dva mladistvé turisty, kteří s námi jeli z Vídně k Haliči, vlastně na Rus! Což tito sourozenci, bratr se sestrou 16—18letí, dělali čest své vlasti, Švédsku, a dovedli si získat obliby všech spolucestujících,

Vypravovali vesele a skromně, že byli v Římě, v Terstu, v Benátkách; každoročně o prázdninách podnikají cesty pro zábavu a nyní se právě vracejí ze Švýcar. I v Alpách byli, jsouce posud plni radostných a unášejících dojmů ze svých cest.

A jak účelně i přiměřeně byli oděni! Pranic zbytečného, žádná přítěž, žádné zbytečné zavazadlo, cestovní jejich tlumoky obsahovaly všecko potřebné pro skromné požadavky rozumných lidí — oděv praktický, byť nesl na sobě stopy přestálých strapací cestovních, pěkně slušel mladistvým pružným postavám.

»Kéž bychom i my měli u nás takovou mládež, jaká by to byla záruka šťastnější a utěšenější budoucnosti našeho drahého národa,« pomyslíla jsem si tehdy.

Mluvíli mladí turisté několika jazyky, ovládající správně němčinu, frančinu i ruštinu. To se pak lehko cestuje, byť nebyla kapsa penězi tuze zatížena. Dívka vypravovala, že ji bratr provází do Rigy, kam jede k příbuznému velkoobchodníkovi, u něhož vstoupí do služby, aby si ustrádała něco peněz ku svým dalším studiím.

(Pokračování.)

Vychovatelská úvaha.

Časová črta.

L. GROSSMANNOVÁ-BRODSKÁ.

(Dokončení.)

Byla to úslužná dvojice, což se jevilo hlavně vždycky, když vlak stanul na nějaké stanici; jak ochotně pomáhali bratr se sestrou vystupovat a nastupovat, hlavně starším lidem, jak hbitě jim snášeli a podávali zavazadla! Člověka skutečně až u srdce zahřálo při tomto počínání mladistvých sourozenců, o nichž se dalo najisto předpokládat, že z nich dospějí šlechetní a řádní lidé.

Hle, co zmůže náležitě rozumná výchova! Kéž by se jí tak všude rozumělo! Ovšem jako všude i ve vychovatelství se theorie s praxí někdy úplně nekryjí, ale jsou přece nějaká všeobecná pravidla, dle nichž se řídí učení vychovatelé někdy se zdarem, a lidé prostí jednoduchým rozumem je chápají. Zde jsou:

1. Především vychovej sám sebe, nežli počneš vychovávat jiné.
 2. Rodiče, kteří se od svých dětí ničemu nenaučí, nemohou také své děti něčemu naučiti.
 3. Děti jsou stejně volní, sebevědomí tvorové jako my.
 4. Aby všípena byla poslušnost, třeba k tomu dvou činitelů: přísnosti a mírnosti, jedna bez druhé působí muka, a pouze tam, kde vzájemně se doplňují, vládne štěstí a uspokojení.
 5. Nutno však pečovat, aby mysl dětská zůstala vždy čistou a nezkalenou.
 6. Přiměřeným zaměstnáváním udržovat děti při dobré mysli a radostné náladě, to náleží k nejdůležitější snaze vychovatelství.
 7. Především je nutno získati plnou důvěru dětí, s nimiž třeba mluvit o všem (pokud jejich chápavosti je přístupno), co zajímá jejich mysl a na duše ušlechtilé působí, toť nevyhnutelně při dobré výchově!
 8. Třeba splynouti úplně se životem dětským; při hrách s dětmi pravý vychovatel hned postřehne jejich náklonnosti, nadání i chyby.
 9. Vystříhati se jest činiti z dětí předměty ctižádostivých plánů, k jejichž dosažení nám děti nikdy sloužit nemají, neboť ctižádost rodičů bohužel mnoho přispívá k nespokojenosti dětí v životě.
 10. Mají-li se dívky připravovat k manželství, je dobře uchovat jim při tom svobodu nezávislosti v samostatném postavení.
 11. Nikoli to, co k dětem se promlouvá, tvoří jejich povahu, nýbrž to, co ony samy mlčky kolem sebe pozorují!
 12. Jest přirozeno, přeje-li si každý vychovatel, aby výsledky jeho péče a námahy byly všestranně úspěšny a viditelné; leč jsou i uzavřené květy, které bývají mnohdy nejzdravější, když v budoucnosti dříve či později rozvinou se k utěšenému životu.
- Jsou to pravidla povšechně užitečná dětem, prospěšná vychovatelům a tají v sobě zdar důležité složky při výchově mládeže, neboť jaká jest mládež, takový bude příští národ. Jakého dorostu my se u nás dočkáme?
- Jaké ovoce ponese v budoucnosti nynější neblahá přítomnost?
- Kéž bychom to věděli!

Potěšilo by se nad tím srdce filantropů či by se lidumilové zarmoutili nad ubohým lidstvem?

To ví jedině Bůh, Tvůrce světa a vládce nás všech.

Shrneme-li povšechně tyto úvahy, vidíme, že bude třeba v budoucnosti tím většího úsilí, čím neutěšenější poměry po válce zavládnou. Ovšem nikdo nemůže vědět napřed, jak se všechno utváří, ale ti prozíravější mezi námi tuší, že jen tuhým a dvojnásobným úsilím se docílí nápravy poměrů, pod nimiž my všichni dnes tolik trpíme hmotně, tělesně i duševně a to pak samozřejmě nezůstane bez vlivu ani na to nejmladší naše pokolení.

Kdo nám poví, kdy bude konec války a jak bude po válce?

Vševědoucím by musil býti ten, kdož by to chtěl dle pravdy a správně zodpovědět.

Mnoho bude záležet na tom, jak se utváří život rodinný po návratu vojínů z pole. — Budou zajisté rodiny, kteréž se opět pevněji k sobě semknou a očistěny od dřívějších chyb, počnou nový, utěšenější život, tak žádoucí a radostný po nesčetných trudných zkouškách.

Budou také arci různé výstřelky, kdy z muže řádného, pečlivého otce a vzorného manžela stane se opak a tam, kde dříve býval utěšený rodinný život, nastane peklo pozemské.

Toť jsou ony smutné důsledky světové války a nebyly by tolik hrozné, kdyby též nebylo třeba bráti v úvahu děti takových rodin, jimž bude chyběti pravý křesťanský základ.

Válka sice ještě zuří s nezakrocenou silou, ale různí reformátoři již se vytasili s mnoha různými opravami. Má se prohlubovat lidské vzdělání, třibit vkus a umělecký smysl u dětí, volá se hlučně po hlubším vědění těch, kdož jsou povoláni poučovat davy — kéž to všechno nejsou pouze plané fráse a krásná slova, při nichž skutek — utek, jak máme u nás nejednu neblahou zkušenost.

Píše se mnoho vychovatelských knih, ale nečtou je ti, pro které byly napsány; jiní čtenáři opět nezáživnou četbu neztráví, a proto by mělo býti pravidlem, že nejlépe se mladá dětská duše vychovává dobrým příkladem a v lásce k Bohu jakožto prameni všeho dobra.

Nic neprospěje děsiti se spustlosti dnešní mládeže, zde třeba spíše důkladné nápravy a ta nastane, když budeme všichni svorní a za jedno v tomto důležitém úkolu.

Památník papežství.

ANTONÍN JEZEK.

Papežství zanechalo po sobě řadu památníků ze všech dob v podobě paláců, chrámů, universit, které hlásají rozmach jeho a slávu v dalekou budoucnost. Jen člověk naprosto zaujatý a zároveň malicherný mohl by neviděti, co ještě po staletích nadšením jímá obdivovatele, kteří z dálav přicházejí shlédnouti díla nevšední krásy, o nichž dověděli se z děl umělecky pochopených. A mysl maně přepadá, proč někteří papežství odstrkují a odkazují do úzkých prostor Vatikánu, když byly doby, v nichž jako orel vzlétalo v oboru věd a umění do

závratných výši? Čím by byl svět bez papežství? Čím by se byl stal Řím po vpádu barbarů?

Snad to vycítili právě ti, kteří před lety, kdy se mluvilo, že papež opustí své nynější sídlo, nabízeli se mu, že ho přijmou do své země! Co učinilo papežství pro umění, nemáme krásnějšího dokladu nad »zajetí Babylonské«, kdy v 70 letech povznesena byla Francie nádhernými stavbami uměleckými, zřízenými prostředky papežů, zatím co pomalu v ruiny kácely se pyšné kdysi dómy římské. Chudl Řím a rostla sláva Francie! V nádheru počal se odívatí palác za Jana XXII., skoro luxusní, přepychové vzezření vzal na se za Klementa VI., bývalého Petra Rogera, vychovatele Otce vlasti, Karla IV. A Benedikt XII. konečně dokončil »nejpevnější a nejkrásnější dům světa«. Týž povolává i proslulého malíře Giotta, aby monumentálními malbami ozdobil jeho katedrálu. Horlivost papežů přiměla i jiné, aby svou zemi ozdobili pomníky slávy nehynoucí.

A Řím?

O něm praví Petrarka: »Mezi tím, co zde (v Avignoně), v tomto novém Babyloně stavíme pyšné a směšné věže a k nebi upíráme takto svou velikomyslnost, která brzy bude ponížena, není tu nikoho, kdo by ochraňoval sídlo Kristovo. Zde vynořují se pozlacené paláce a tam počíná se sesouvatí střecha chrámu sv. Apoštolů a kostely svatých leží v ssutinách.«

Slova ta dokumentují dobře, co znamenal Řím bez papežství!

Papežové řízením Božím vrátili se zpět, aby Řím zase povznesli a nahradili, čím za jejich nedobrovolného zajetí trpěl.

Ve Francii zůstala po nich památka nehynoucí!

Přišla doba zkoušky na církev katolickou ve Francii — rozluka státu a církve. Následky toho objevily se i u obru-katedrál, které měly býti svědkem násilnosti místo oběti Nejsvětější. A tehdy promluvil umělec Rodin († 1917): »Naše kostely ztratily ve kněžstvu své přirozené a osvědčené ochránce a jest strach, že lidé, kteří chrámy naše budou nyní restaurovati, je zkazí. Zástupy obecnstva stojí před obrovskými našimi gothickými chrámy, obdivují se jim a nerozumějí. A přece jako celé Řecko bylo vtěleno ve svém Pantheonu na akropoli athenské, tak celá Francie, její lesy, zahrady, skály, slunce vtěleny jsou v našich katedrálách. Škoda, že dočkali jsme se starého věku našich kostelů. Naši chrámové sestarali a odumírají jako mučenníci. Renan modlil se na Akropoli — což pak nemáme básníka, který by za krásu pomodlil se v našich katedrálách? Co já sám jsem užil radosti v těchto chrámech! A nežli ze světa odejdu, chci těmto starým kostelům, jejich růžicím, ochozům, římsám, klenutím vysloviti aspoň svůj obdiv. Kdybychom to všechno měli ztratiti, byla by to hanba pro Francii na věčné časy.

Každá oprava jest nápodobením původního mistra, ne však nápodobením díla lidského, ale pozorováním a učením se od přírody, ať století dělí nás od jejich stavitelů, jsou stavitelé tito našimi součastníky. Život katedrále dává hra světél a stínů — sledujme, zachovejme naše poklady, staré, gothické francouzské kostely!«

Rodin katedrálu v Chartres nazývá francouzskou akropolí. Tři dny tam sám pobyl a dal na sebe za dne, za soumraku i v noci působiti mohutným dojmem soch, architektury, ticha, barevných oken. Doznal potom, že náladu ka-

thedrál zvyšuje ještě gregoriánský chorál a zpěv antifon —, člověk jest celý jiný v tomto místě, kde nejvyšší umění uctívá nejvyšší myšlenku lidskou — Boha!

Tak mluvil Rodin-umělec, jehož díla nalezla tak nepatrného pochopení, snad také právě proto, že mluvil pravdu, kterou jen slepci nevidí!

Praví umělci i ve tmách hledají paprsek světla!

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Zvýšení cen školních knih. Okresní školní rady oznamují správám škol: »Podle zprávy došle c. k. ministerstva kultu a vyučování usneslo se gremium knihkupcův jednoho hlavního města vzhledem k mimořádnému zdražení všech surovin a pro všeobecnou drahotu vůbec, již knihkupectví trpí právě tak jako všechny ostatní stavy, vybíráti při školních knihách, a to i při jednotlivém prodeji, 50% příplatek.

Stanovení ceny pro školní knihy jest však podstatnou částí aprobačního řízení. Schválená krámská cena musí být na titulním listě vyznačena a žádná kniha nesmí být prodána za vyšší cenu než je schválena (odst. 3. vynesení c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 25. května 1879, čís. 4994, M. V. č. 37).

Přihlížejíc k podstatnému zvýšení výrobního nákladu, jež skutečně nastalo válečnými poměry, c. k. ministerstvo kultu a vyučování schválilo již často na žádost nakladatelů případné drahotní příplatky až do nejvyšší míry 50% původní ceny pro potřebná snad nová vydání učebnic přípustných k vyučovací potřebě.

To platí pro nakladatele. Prodáváci mají spatřovati svůj výdělek ve srážce poskytnuté jim nakladateli, jež přiměřeně stoupá se zvýšením ceny povolené nakladatelům.

Libovolná změna této ceny, schválené správou vyučovací, která by učiněna byla knihkupectvími sortimentními, nikterak by nemohla být povolena a musilo by se bezvýjimečně zakročiti proti takovému úmyslu, jímž by především ona část obyvatelstva těžce byla postižena, jejíž dítky chodí do škol obecných a měšťanských.

Tohó vědomost dávající připomínáme, že podle odstavce 3. vynesení dotčeného ministerstva ze dne 25. května 1879, čís.

4994, M. V. č. 37, při každé učebnici přípustné k vyučovací potřebě nejen na obalu, ale také uvnitř na titulním listě musí být vyznačena krámská cena, schválená při aprobačním řízení, jež při prodeji nesmí být překročena.

Žáky a žákyne jakož i rodiče nebo jejich zástupce jest vhodně na tuto věc upozorniti a vybídouti, aby nekupovali knih za vyšší ceny schválené, vyznačené na titulním listě. Kdyby pro opatření, učiněná prodáváči školních knih, v jednotlivých místech vůbec nebylo možno dostat knih za schválené ceny krámské, nechť c. k. okresní školní rada po rozumu § 125. řádu školního a vyučovacího zmocní ředitelství a správy škol, aby učebnice přímo u nakladatelství obstaraly. V nejhorším případě může se také podobu mimořádných poměrů zcela upustiti od přinášení učebnic, vyjma čítanky a učebnic náboženství. Rozumí se samo sebou, že by se pak vyučování dotčeným předmětům musilo přizpůsobiti poměrům, nastalým tímto opatřením.«

Český Gratulant.

Jednota katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy v království Českém, v Praze vydala svým nákladem sbírku různých přání, památných nápisů, jakož i příležitostných a slavnostních proslovů pod jménem »Český Gratulant«. Cena s vál. přírážkou K 1'44, poštou K 1'64. Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n.

Historický den.

Proslov k mládeži. Napsal JOSEF HRUBÝ.

Milá mládeži československá!

Je to sen? Je to pohádka, co prožíváme? Octli jsme se opravdu v divadle nesmírného štěstí a blaha? Je pravdou, že uskutečnilo se to, co bylo již dávným, dávným přáním všech věrných Čechů a zemřelých předků? Nuže, milá mládeži má, ni sen, ni pohádka — skutečnost to naprostá.

Přirozenost, podmíněná velikým vzděláním, trpělivostí a hrdinností v činech při svornosti celého kmene československého nalezla sobě průchod zdravého vývoje k samostatnosti našeho národa českého, milých Moravanů, vzdálených věrných Slezanů a tichých trpitelův osvobozeného Slovenska v úplně samostatný stát československý, stát to takový, jakých, jak dobře víte, jsme v stoletích minulých již měli. Ještě minulého měsíce dne 28. září o svátek bohatýrského knížete sv. Václava vzývali jsme jej: Nedej zahynouti nám i budoucím! A ejhle za měsíc, opět v den 28. října — jaká proměna! Právě na den svatých Šimona a Judy padlo nám do klína odpoutané zlaté jablíčko dávno vytouženého snu — československého státu, československé samostatnosti. Jsme sámi, neodvislí! V tu dobu posloucháme rozkazu »Národního výboru«.

Jak nesmírně krásný, milý, zeměpisně scelený skytá obraz tento stát. Co bohatství se skrývá v něm od milého Pošumaví až daleko k Tatrám, Karpatům, k břehům dravého Dunaje. Vesele zahlaholí za klidných okolností všechny zpěvy národních písní od posvátné nám hymny Tylovy a Škroupovy »Kde domov můj« až po vzletnou píseň »Haj pod Krivanem«.

Užívejme pinou douškou nadšení národního! Vzpomínejme, jakou radost projevoval náš národ, když zbaven byl poroby Otty Braniborského za mladistvého, těžce zkoušeného krále Václava II.●

Den 28. října 1918 zlatými písmeny věčně zaznamenán bude jako důležitý mezník v dějinách našeho národa. Toho dne jiná vláda — jiné štěstí pro nás. Muselo tak býti; muselo se vše tak uzpůsobiti.

A co očekává národ náš od vás? Zachovejte si rytířskost ducha, mluvíte ryze a správně česky, plňte věrně práce vám uložené, buďte poslušni nás učitelů, svých drahých rodičů tak, abyste se stali opravdovými, poctivými a platnými činiteli tohoto znovu zrozeného státu československého. Hlavně ale při tom všem zůstaňte věrnými náboženství, z něhož jedině se prýští síla pro každý národ, uchovává se ctnost a nedá se vzniku hříchu. Žádná ratolest ať neochabne, ať neuschne, nýbrž ať vykvétá a nese květy utěšené, z nichž vzroste ovoce zralé, zdravé — bujarý národ, který s pomocí Boží nezahyne nikdy. Bůh dopřál národu našemu vítězství po dlouhé porobě. Ačkoliv jsme bývali věrnými služebníky ve státu minulém, ukazující dobrou vůli, nedostalo se nám vždy tolik, čeho vzhledem ku své vyspělosti a poměrně ku svému rozvoji jsme potřebovali. Ejhle, nastal obrat zasloužený, vytoužený, jako by kouzelným proutkem vylouzený. Moc a známost naše sahá daleko, daleko za moře a hory Uralu. Veliká láska k vlasti naší způsobila hrdiny, o nichž v brzké době zví celý svět. Co zdálo se nemožnosti, skutkem je jistým.

Otevřena nám náruč Ameriky, kyne nám svobodné moře, bratrská je páska s věrnými bratry Jihoslovany, sousedícími Poláky. Bude-li jen poněkud pocho-

pení a porozumění pro občany německé národnosti i maďarské, mohou všichni po trapné době této světové truchlohry prožívatí další léta v míru, klidu, rozvoji i blahobytu dle slov Kristových: Milujte se vespolek. Miluj každý svého bližního, jako sebe samého. V jednom proslovu k vám užil jsem sloky z krásné básně Havelkovy »Ke Všemohoucímu«:

Z ruky Tvé má keř svou zeleň,
stopka jahodu;
dle Tvé vůle osudy se
tkají národů.

A je tomu tak, milá mládeži. Bůh dal vnuknutí hrdinům našeho národa ke skutkům, jež přivedly div divoucí, ba zázrak mocný — naši samostatnost. Utřpením cesta k vítězství otevřena. »Koho Bůh miluje, křížem navštěvuje«, praví přísloví. A nebyly ty kříže nadarmo. Přinesly pro náš národ po tak dlouhé době ozdravení, vzkříšení a poučení pro příští věk. Dojímavý obraz bylo možno zřítí ve slavnostní dějinné chvíli po Praze. Vedle praporové výzdoby z mnohých oken vyvěšeny byly smuteční věnce, pamětní stuhý padlých nebo zemřelých hrdinů. Odešli v lepší svět, život věčný. Všem pozůstalým útěchou budiž, že obět, kterou přinesli, nebyla nadarmo. Bůh jistě setře všelikou slzu z očí jejich při slavnosti celonárodní. Jinak jsou to slzy radosti, že docíleno bylo aspoň určitého výsledku a cíle. Duše křesťanská dovede vždy sobě vyložiti dle správného stanoviska víry všechny zjevy ať radostné, ať žalostné nejen jejího zájmu, ale i celých národů. Při tom všem ale ještě mnoho skrytého jest, neviditelného, co jedině v rukou Božích jest, i můžeme plně říci: Nevyzpytatelné jsou cesty Páně — ale víme, o Pane, že s námi jsi, o nás pečuješ a se staráš.

Poctivě a svědomitě musíme všichni pracovati, Boha se báti, povinnosti křesťanské plniti, sebe vzdělávati, život svůj ctnostmi občanskými, skutky pravé lásky a lidumilnosti provázeti. Vznikne-li spor, ihned stopy rozvážlivosti dle naší sv. víry probuditi. Osobní prospěch nebo chvilkový rozmar pro blaho celku musí ustoupiti. Vzpomeňme při této příležitosti našich slavných buditelů spisovatelů, které kryje půda československého státu na posvátném Vyšehradě, Olšanech a jinde. Ač zemřeli — mluví, shlíží na nás a věřte mi, že těší se s námi. Byli to dobří Češi, ale také vzorní katoličtí křesťané.

Nesmrtelnost duše jejich, nesmrtelnost činů jejich působí v nás jako magneticky, abychom je ctili, milovali, za ně se modlili, po případě i v činech následovali. Opojná hudba národní Smetanova, Dvořákova, Fibichova a jiných vpíjí se v krev naši, tvoří nový proud, nový život. Budete-li v divadle, s utajeným dechem slyšte ty zvuky rázovité hudby naší a kochejte se vědomím: Toť hudba naše! — I kraje máme své. Též i náš svéráz. Od kraje šumavského přes Hanou až k Pišťanům, jaká to pestrost, úměrnost krojová každého je. Nuže jsme samostatní, svoji. V pravdě každý buď svůj k svému a vždy dle pravdy. Pryč se všemi spory, které nás kdysi dělily. Láska k Bohu a bližnímu, rovnost, svornost, bratrství budiž heslem doby nové.

Končím přáním všeho nezměrného štěstí a blaha pro Vás v tomto novém státě československém veršíkem z velebné písně Božítelové: Chval Sione Spasitele y přenešeném slova smyslu: Nová doba nastupuje a stín pravdě ustupuje.

První soukromé školy v Čechách a na Moravě.

Píše OTAKAR JAKOUBEK.

České školství v prvních dobách svého rozvíjení nemělo nikde příliš na různých ustláno. Zápasiti jsme často musili o každé zřízení české školy, zvláště v t. zv. »uzavíraném území«. Tuto práci usnadňovalo později založení Ústřední Matice školské, utvoření Severočeské a Pošumavské jednoty, kteréžto spolky národními sbírkami pomáhaly budovati české školy tam, o nichž vládní kruhy nechtěly dříve ani slůvko slyšeti.

Dnes české školství má již dosti pevný základ. Škol obecných, měšťanských, středních, průmyslových a živnostenských hojně již roztroušeno po Čechách a Moravě a přinášejí zdárné výsledky. Nebude snad zbytečným, když promluvíme si v této stati o prvních soukromých školách v Čechách a na Moravě.

Byli to namnoze odvážliví jednotlivci, kteří zřizovali soukromé školy v Čechách, by naši mládeži přišli vstříc a poskytlí jí vzdělání pro budoucí život. Již vlastenka a spisovatelka Magdalena Dobromila Rettigová v době buditelské a na sklonu svého života, ve vdovství svém učila divenky ručním pracím, i jinak je vzdělávajíc, a založila jim i nadaci, jež dosud v Litomyšli, jejím působišti, trvá.

Příspěním průmyslníka Jos. Fr. Drobky, jenž r. 1847 při statku v Litni v Bečkovsku zřídil pivovar a lihopalnu, brzy ustanovena první, záhy proslulá lihovarnická škola v Rakousku.

Paedagog a filosof dr. Karel Slavomil Amerling náleží v našem národě k oněm nemnoha mužům, kteří by se mu vyrovnali horečnou činností a snahou o vzdělání nejširších vrstev. Vystavěl »Budeč«, na to vedl jako ředitel c. k. vzorné hlavní školy české veškeré svěřené učitelstvo co nejsvědomitěji. O zvelebení českých škol má nehynoucích zásluh.

Jeho pomocníci na započaté dráze byla mu jeho choť Svatava Amerlingová (roz. Michalovicova), která r. 1849 převzala po Ant. Rejšově (Bohusl. Rajske-Čelakovské) dívčí ústav »Spolkem Slované« právě založený a původně jejím chotěm inspirovaný. Vedla jej, vzorně do r. 1870, kdy hojným počtem veřejných učilišť stal se zbytečným. Asi r. 1865 založila »Spolek paní sv. Anny«, jenž měl řadou přednášek, knihovnou atd. odchovávat vzdělané matky.

Tento spolek po šesti letech vzal si za hlavní úkol zříditi ústav pro slabomyslné děti, v Čechách dosud těžce postrádaný, a dostal tomuto svému úmyslu skvěle. Ústav, nejprve v ulici Karlovské, pak od r. 1873 ve vlastním paláci kdysi Šternberkském na Hradčanech, řídili a spravovali manželé Amerlingovi bezplatně po dlouhá léta. Když choť její dr. Amerling na věčnost odešel, Františka Svatava statečně řídila ústav sama.

Činnost vysoce vzdělané této vychovatelky české dívčí mládeže a šlechetné dobrodítelky ubohých za jejího života byla úplně zneuznávána a podceňována. Kéž potomstvo jest k její památce spravedlivějším!

Dcera býv. universitního bibliotekáře J. J. Hanuše, Dora Hanušová, vždy a všude šla za příkladem ušlechtilých rodičů. Pracovala s pevnou vůlí ve prospěch českých žen. Byla do r. 1866 učitelkou jičínských dívek.

S Karolinou Světlou zakládala »Výrobní spolek« v Praze, jehož školství dnes prospívá co nejblahodárněji. Byla též jednatelkou zmíněného spolku.

Dr. Fr. Lad. Čupr, paedagog a filosof, založil soukromý vyučovací ústav v Libni u Prahy (»na Kolčavce«) a v Praze soukromě nižší a vyšší gymnasium,

později pak i reálnou školu. R. 1860 svůj vyučovací ústav proměnil v soukromou vyšší hospodářskou školu. Po smrti své choti své ústavy zrušil a ustoupil v soukromí. Zemřel 29. června r. 1882 v Praze.

Alois a Louisa *Olivovi* založili novou českou vychovatelnou pro zanedbanou a opuštěnou mládež, čímž zařadili svá jména do řady šlechtných lidumilů našeho národa.

Pěveckému umění bylo u nás málo věnováno pozornosti. Byl to proslavený český pěvec Jan *Lukes*, jenž opustiv divadelní dráhu, stal se v Praze učitelem zpěvu. Zahájiv paedagogickou činnost, svým žákům všechny přednosti svého umění pěveckého vštěpoval.

K němu řadí se jméno hudebního paedagoga a učitele zpěvu († r. 1898) Frant. *Pivody*. Pěčlivé jeho methodě vyučovací vděčí nepřehledná řada pěvců, domácích i v cizině působících, zdárnou výchovu.

Když r. 1894 opustila divadelní činnost známá dramatická umělkyně Olga *Paršová Zikešová*, věnovala se dráze nové: založila operní školu, z níž vychází nejlepší náš pěvecký dorost.

Jeho příkladu následovalo více našich umělců o umělkyni, tak že dnes mimo konservatoře máme dosti soukromých pěveckých ústavů.

Rovněž tolik říci možno i o soukromých ústavech hudebních. Výborným paedagogem jest klavírní virtuos Karel ze *Slavkovských*. Žáků odchoval již veliký počet a paedagogická jeho činnost provázena jest úspěchy a zdarem.

Virtuos na housle, paedagog a býv. profesor pražské a kijevské konservatoře Otakar *Ševčík*, žijící nyní v Písku, jest obléhán tamže žáky z celého světa, nejvíce z Anglie a z Ameriky. S podivuhodným úspěchem vštěpuje své umění, hlavně jistou, skvělou a jasnou techniku svým žákům.

Z hudebních paedagogů, majících soukromé hudební školy, a jichž počet dnes již veliký, zaslouží m. j. pozornosti jména: V. *Hedvíka*, majitele hudební školy v Libni, Jana Aug. *Starého* (†) v Praze, Karla *Strnada*, maj. ústavu pro klavír a varhany v Praze, V. *Fialy* v Praze, *Chotta* v Praze, Boh. *Holuba* v Blatné, Jar. *Červa* v Mnich. Hradišti atd.

Slovníkář Fr. Št. *Kott*, stav se gymnasiálním profesorem v Jičíně, založil tam soukromou dívčí školu o dvou ročnících, již po pět let spravoval.

Dobrodílec a býv. biskup králové-hradecký dr. Jos. Jan *Hais* založil ústav pro hluchoněmé. Vyžadoval nákladu 100.000 zl., ovšem pak mnoho ještě bylo třeba i k jeho udržování. V Chrastí založil opatrovnu pro dívky a ustanovil k jejímu udržování kapitál 12.000 zl. Pro českou kolej v Římě koupil v Trevě letní sídlo za 30.000 zl.

Hospodářský spisovatel a pozdější ředitel zemské střední školy hospodářské Ferd. *Janovský* založil první hospodářskou besídku v Čechách r. 1862 ve Slabcích a získal si největší zásluhu o zavedení kočovného hospodářského vyučování.

Politik a buditel dr. Bedř. *Hoppe* měl heslem »Českým dětem dejme českou školu« a za tímto heslem bojoval statečně a úspěšně již v dobách, kdy národní vědomí na Moravě poněkud teprve se probouzelo. Jeho hlavní zásluhou bylo, že prosadil zřízení matiční školy v Brně a že obec tuto přinutil k zřízení české obecné školy. Byl též předsedou Ústřední Matice školské v Brně.

Zemřel dne 2. dubna r. 1884 v San Remu.

(Dokončení.)

První soukromé školy v Čechách a na Moravě.

Píše OTAKAR JAKOUBEK.

(Dokončení.)

Nejvíce zanedbáno bylo u nás obchodní vzdělání. Každý, kdo chtěl nabýti vdělání obchodního, musil vždy hledati útočiště v cizině. Jedním z prvních, který může právem činiti nároky na čestný název »prvního průkopníka našeho obchodního života«, jest Ant. *Skřivan*, zakladatel obchodního učiliště v Praze.

R. 1848 přesídlil z Broumova do Prahy s pevným, tehdy ovšem velice smělým plánem: zříditi odborné obchodní české učiliště. Ideál tento uskutečnil teprve později, r. 1856 k velikému ovšem prospěchu českého obchodu. (Zemřel r. 1887 v Praze.)

Po něm stal se majetníkem a ředitelem českého kupeckého učiliště jeho syn Vladimír a dále vedl v jeho šlépějích ústav ku prospěchu českého kupectva.

Neméně známým spisovatelem a majetníkem obchodního učiliště v Praze jest Napoleon Manuel *Kheil*, jenž jako paedagog a spisovatel hospodářského odboru, hlavně pak obchodního, přispěl hřivnou k rozvoji moderního našeho obchodního života, vychovává ne jen vzdělaný dorost obchodnický, ale vynikaje i literárně.

Dnes nalezneme v každém českém městě našeho venkova nějakou nižší soukromou školu obchodní (*Rančáková*, kterou řídí J. *Čermák* v Liberci, *Hniličková* v Bubenči, *Hlaváčova* na Král Vinohradech a j.).

V Praze vévodí po celá desetiletí již Československá obchodní akademie s filiálkou v Karlíně (má 4 ročníky a oddělení dívčí). Dále zřízena obchodní škola nižší při Ženském výrobním spolku, dvouroční škola »Merkuru«, »Obchodnické besedy«, dvouroční škola obchodní A. *Eckerta*, Tom. J. *Maděry*, F. X. *Kubského* a j. v., v nichž mládež, která věnovati se chce obchodu, vzdělání odborného nabývá.

Zaslouží též v této stati krátkou vzpomínku kněz-spisovatel a býv. farář na Peruci (tamže r. 1892 zemřel) Frant. *Daneš*, který o obecné školství byl velmi zaslužilý a o výchování dívčí na venkově nemálo dbalý. Již od r. 1840 dával na faře učití dívky ručním pracím. Stav se r. 1852 školdozorcem, neunavně vždy pečoval nejen o povznesení duševního vzdělání učitelstva, nýbrž i jeho hmotného. blahobytu, o stavbu přiměřenějších školních budov a zjednání potřebných pomůcek.

Bohuslava *Rajská* (správně Antonie Reisová, druhá choť básníka Fr. Lad. Čelakovského) hodlala založiti r. 1843 ústav pro české dívky, k čemuž vykonala zkoušky a pak studie ve Vídni a v cizině. Tato vlastenka se toho díla nedočkala. Uskutečnilo se až po její smrti († 2. května r. 1852 v Praze).

Ředitel rolnické a lesnické školy v Písku Lad. *Burket* založil toto učiliště sám a přivedl k rozkvětu nebývalému. Oba ústavy brzy vynikly počtem žactva nad všechny stejné školy toho druhu netoliko v Čechách, ale vůbec ve všech předlitavských zemích.

Z kněží uvéstí dlužno ještě jména Jana Valeriána *Jirsíka*, biskupa česko-budějovického, jenž, jak známo, bez pomoci a proti vůli vlády stal se r. 1868 zakladatelem vyššího českého gymnasia, kterého r. 1871 ujal se stát, roku 1854 položil základ k chlapeckému semináři a dále k ústavu hluchoněmých a české dívčí škole, a jméno Emanuela hr. *Pötting-Persinga*, olomouckého kapitulního probošta a českého mecenáše, ač rodem Němec. Pečoval hlavně o naší mládež a naše školy, které vždy štědrě podporoval.

R. 1895 založil »Ústav hr. Pöttinga«, na nějž věnoval přes 200.000 K. Jest to vzorný, překrásný český ústav a škola pro vychování českých dívek i slo-

vanských. Na Zábřežsku založil pro chudinu krajkářské školy, by zachránil tak český živel od hladu a bídy.

Knihkupec Fr. *Kyška* v roce 1889 založil jako starosta gremia knihkupců pražských zde pokračovací školu těchto.

Stavební rada Jos. *Hlávka* věnováním 200.000 K uvedl v život nepostrádatelný ústav, novou Akademií malířskou.

Tot několik představitelů zakladatelů samostatného školství, kteří byli další vzpruhou, že povstávaly nové a nové zákony v Čechách a na Moravě, které rozšiřovaly činnost škol všech oborů.

Svépomoc pracovala dále i v ženském hnutí. Některé osvícené paní sestoupily se ve spolek »Minerva« a od r. 1890 počaly vydržovati první ženské gymnasium v Praze, povstala dále různá lycea, pokračovací školy městské pro dívky atd.

Že český národ učinil v posledních dobách tak potěšitelné pokroky, za to může vděčiti jen svému školství a svědomitým vychovatelům mládeže:

~~~~~ Temnem k světlu!

ANT. JEŽEK.

Temno náboženské zavládlo v době válečné mezi lidstvem. A příčina? U jedněch, že zbohatli a Boha nepotřebují, u druhých, že následkem nedostatku stali se lhostejnými k němu.

Různé příčiny vyrvaly jednotlivce z náručí Boha a uvrhly v náruč Satanovu. Leč první příčina, proč lidstvo zapomíná na Boha, navštěvuje nedostatečně dům Páně, přijímá málo svaté svátosti, jest asi ta, že nevniklo náboženství k srdci a tam se nevkořenilo. Nepotřebujeme »kudlanek nábožných«, ale charakterů náboženských, jež od Boha neodvrátí ani bohatství, ani nedostatek potřeb životních.

Takoví charakterové náboženští nepovstanou rázem, nýbrž nutno je vychováti.

S tímto stanoviskem shodují se i protestantští paedagogové jako Dr. G. von Rohden, který praví: »Naše křesťanské vyučování nachází se na mrtvém bodu a proto bude pokrokem, vytkne-li si novou a skvělou úlohu, víru v Boha ne v hlavách, ale v srdcích žáků nově pěstiti a upevňovati, dětem křesťanským k skutečné známosti Boha, ba k živému patření na Boha dopomáhati. Naše celé vyučování bude pak ovšem elementárnější, ale proto také tím účinnější. Jest nutno, abychom byli elementárnějšími, aby se dojem vždy hlouběji v duši vtiskl, vždyť nejedná se při víře v Boha o nějakou nepatrnou a lehkou věc, která by nám s židem, turkem, hottentotem byla společná, ale o to, aby všecko ostatní, čemukoliv bychom se učili, nesloužilo k ničemu jinému, než abychom se k Bohu přiblížili. Vedeme děti ke Kristu, aby přišly do styku s Bohem, aby Bůh stal se pánem jejich srdcí; na to se příliš často zapomíná. Kdyby se toho lépe dbalo, varovali bychom se dilem přílišného dogmatizování, při němž se věnuje hlavní síla na výklad a vymezování dogmatických pojmů, dilem též pouhého citlivůstkářského rozehrívání mladých srdcí pro »milého Spasitele« v celé jeho bezcennosti.«

Vkořeniti víru do srdcí mládeže jest její záchranou i tehdy, když ze stolic vysokoškolských se jí náboženské přesvědčení ve způsobě přednášek rve ze srdce. Slabé třtiny musí podlehnouti nárazu větru nepřátelského, který pod tajemnou rouškou vědy — odlučuje od Boha. Záhy mladý student přestává býti zbožným, neplní své náboženské povinnosti, až konečně prohlásí, že nepotřebuje náboženství, ale postačí mu učení jeho professora. A na konec obdržel jistý otec

telegram od syna tohoto znění: »Otče, přijďte do Gothy, tam mne najdete mrtvého. Dejte mne v Gothě spáliti. Učení mého učitele přivedlo mne tak daleko, že nemohu déle žiti. Ztratil jsem víru v Boha, život jest mi břemenem«. Nešťastný otec jel do Gothy a skutečně našel tam v hotelu otráveného syna!

Zločinem jest, na který není paragrafu trestního zákona, krásti víru ze srdce člověka, bořiti trůn Boží, který tam byl vystaven pro štěstí člověka pozemské i věčné.

Každý nechť volí svobodně a zkoumá, zda k svému dobru či zlu; bude-li volba svobodná, potom »jsi strůjcem« svého osudu.

»Účelem tohoto pozemského života jest poskytnouti duši možnost volby mezi dvěma cestami — cestou, vedoucí k zbožnění vlastního »Já« a světa a cestou ke Kristu a Bohu. A volba, které dána přednost, jest volbou pro věčnost. Ten, který Boha zvolil, najde Boha a bude po smrti věčně na Věčného patřiti a Jej požívat. Ten pak, jenž zvolil sám sebe, bude po celou věčnost ponechán opuštěnosti a prázdnotě své vlastní duše. V tom není pranic nespravedlivého. Bůh dává každému to, co chce, po čem touží a co si vyvolil.« (Jørgensen, konvertita.)

Lidstvo prahne po obrození národním, kéž by také vzalo zřetel na obrození náboženské. Obě dvě mohla by jíti ruku v ruce, jinak obrození bude kusé, jednostranné. Jako se našly příčiny, které vydupaly touhu pro obrod národní, tak i pro obrození náboženské vclá tisíce příčin, celý nynější »hospitální systém« náboženský a hlavně jeho následky, z nichž mnohé udusily cit v srdcích lidských a zplodily celou řadu vášní. A jestliže se setkáváme časem s ovocem lásky bratrské a sesterské, vizme, že mnohé plodí ješitnost zastíněná jinými, touha po »blýskání« se v novinách, naděje na řády a vyznamenání!

Temnem ke světlu nutno jíti lidstvu, pracuje-li o svém zdokonalení po stránce národní i náboženské. Jen tak přijíti může k cíli tužeb i ideálů, jinak ztroskotá v temnu bouřek, aby zase jen snilo o tom, co nikdy se »jednostranně« nemůže splnit.

Bouře hučí . . temnem k světlu . . maják obrození národního i náboženského září v dálce

Zpěv.

POŠUMAVSKÝ.

»Zpěvem k srdci, srdcem k vlasti,« říká, lépe napiši říkávalo se. V poslední době ještě před r. 1914, kdy zpěv hrůzy zanotily hmoždíře a děla, jakoby zpěv z českých niv se ztrácel. Jindy plno písní, plno radosti, plno svěžesti — nyní ticho. A když přec — pak jest to píseň ne národní, ne vytrysklá ze srdce lidu a jeho znatelů, ale píseň vyčtená ze známých a také již po venkově kolportovaných lístků: Švábových kupletů, zpěvů, písniček, k nimž druží se podobné výrobky literární různých pražských spisovatelů písní chantanových.

Učedník, zametač je hvízdá, služka si je pobručuje, flašinetý je kvikají a naše děti, naše české děti je pokřikují.

Výrobky tyto kazící řeč, hanobící vkus a nejednou i dvojsmyslností podřývací mravy a bodrost českou, tisknou se v tisících a »vlasteneckými« nakladateli šířeny, vystavovány a inserovány ohlupují národní cit, českou přirozenou zpěvnou poesii kazí a ničí.

A tak málo řízné kritiky o těchto ohlupujících písničkách čteme v našich národních žurnálech, které stále středověkem ohlupujícím se ohánějí a »nov-

věk« takto řádití nechají — snad leckdy ze známosti s pány »pisateli písní a kupletů« nebo i za bakšiš nakladatelů.

I proti této hlíze morové písniček, kupletů a podobných »zpěvů« měl by povstati celý národ vší silou a všemi prostředky, neboť kazí pravý národní, svěrázný zpěv, kazí i srdce česká a tak zkazí i jejich lásku k vlasti, vždyť zpěvem k srdci, srdcem spějeme k vlasti!

Již i naše škola musí zahájití nepřímou apologii zpěvů národních a znárodnělých tím, že bude více a energičtěji jim učití: Učití nejen písniím, ale i jejich duchu, ceně a významu v českém životě. Nejen v hodině školní, ale i v kostele, na veřejných akademiích a slavnostech školních. Ve třídě vyšší vyloží význam písní národních, ve styku s dospělými, v rozhovorech ukáže na nutnost národní výchovy, jež má i v pěstění zpěvu jistého pomocníka. Sám učitel svým nadšením a láskou k české písni bude nejlepším obhájcem i šířitelem této myšlenky. Učiteli říkalo se kantor, bývalo to jindy jméno čestné, značilo muže obírajícího se nejen učením, ale i zpěvem a hrou. Jméno to dodnes důkazem, že naše české učitelstvo znalo a pochopilo dávno, co jest výhodnou složkou k probuzení citu národního i vlasteneckého, že jest to zpěv, cantus.

A tím zpěvem naši staří kantoři získali srdce nejedno a v době probuzení národního zpěvem vedli a dovedli k činům vlasteneckým, jimž diviti se musíme hledající tmel, kterým tehdejší lidé byli opojeni, nadšení a spřáteleni.

Bodrost ve zpěvu ukázali, upřímnost písní vyjevili, české srdce písničkami otevírali, lásku k rodné zemi, řeči i Bohu ve zpěvích uchovali a šířili. Znali nás Čechy jinde a po čem? Po notě, po písni a po tom, že každý byl téměř rozeným muzikantem.

A toto umění jest a bylo známkou šlechetné a spolu veselé duše, jež jsouc čista a nízkostí hříchu neobtěžena ráda jásala s jásajícími a těšila se z daru života.

Taková byla česká duše, tak byla i vychovávána. Že český učitel — kantor — měl v této svérázné výchově díl nemalý, jest jisto.

Na toto pole nesmí náš český učitel ani nyní zapomínati. Od té doby, co bylo kdysi vydáno neblahé heslo, aby učitelé nehráli v kostele a na varhany — jakoby byl český učitel něco ztratil, co bylo tak charakteristické, řeknu *národně* — *charakteristické*, ztratil svůj zpěv, svou hudbu, již před tím více se věnoval.

Dík, že heslo výše uvedené jako prskavka prolétši zase zašlo a že naši čeští učitelé dobře pochopili, jak by heslo to bylo jim samým i jejich poslání v národě českém, zpěvném venku i v kostele, ku škodě.

Národ, který zpívá, žije. My, Češi, žijeme a s pomocí Boží žítí budeme, proto musíme zpívat, musíme znovu vyvolati z nitra to, co jest přirozeno každému srdci Slovana i Čecha — píseň. A český učitel bude zase původcem, podporou, fedrovatelem české písně národní i znárodnělé, ba půjde dál a seznámí nás i s písní slovenskou, chorvatskou, srbskou a ostatních Slovanů, abychom nejen původem, ale i písní, to jest srdcem jedno byli. A protože Slovan vždy byl zbožný, což bylo charakteristickou jeho známkou, nezanedbá český učitel ani kostelní píseň a snad se najde nejeden skladatel-učitel, který by zbožné srdce slovanské na tomto poli ukázal v jeho prosté a nadšené lásce k Pánu a sv. patronům českým.

